35387/B/2

Duplicate

16

42550

QVADRIPARTITVM MELANCHOLICVM,

Gaſparis Marcucij Nobilis Lucenſis.

QVO VARIAE QVAESTIONES

DE MELANCHOLIAE MORBO, ESSENTIA, Differentijs, Cauſis, Prognoſi, curatione habentur.

ET PLVRA DE MORBO HYPOCONDRIACO veris Melancholicorum Somnijs, & Amantium Melancholia innoteſcunt.

OMNIA PHILOSOPHICIS, HISTORICIS, eruditisque locis referta.

ROMAE;

Ex Typographia Andreæ Phæi MDCXLIV.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur ſi videbitur Reuerendiſs. P. M. Sac. Pal. Apoſt.
I.B. Eps Camerin. Vicesgerens.

DE Ordine Reuerendiſſ. Patris Fr. Reginaldi Lucarini Sacri, & Apoſtolici Palatij Magiſtri accurate perlegi Quadripartitum Melancholicum Perill. & Excellentiſs. Philoſophię & Medicinæ Doctoris D. Gaſparis Marcuccii Nobilis Lucenſis, opus quidem omni ſcientiarum genere cumulatiſsimum; In quo nihil Ortodoxæ fidei diſſonum, aut a bonis moribus alienum inueni; Imò non ſolum tanquam Medicinę ſtudioſis vtiliſsimum, cunctiſq. alijs maximè iucundum, publica lucis vſura digniſsimum iudicaui. Dat. Romæ die 20. Septembris 1642.

Ita eſt Dominicus Guidarellus Almę Vrbis, ac totius Status Eccleſiaſt. Protomedicus Generalis

Imprimatur. Fr. Reginaldus Lucarinus Sac. Pal. Apoſt. Mag.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

EXCELLENTISSIMO
SENATVI
LVCENSI
P.P.F.

GASPAR MARCVCCIVS.

QVadripartitum Melancholicum à me annis lætitiæ fabrefactum, Excellentiſſimo Senatui Lucenſi offero: Nec me quiſquam arguat tradentem triſtia non enim triſtia, quæ iuuenilia ſtudia, fuerunt dicenda ſunt, imò læta potius appellanda, quę triſtibus remedia præſtant, & melancholica infringunt. Cæterum & Excellentiſſimo Senatui optimo meę Patrię Principi meritiſſimo Moderatori, & Sapientiſſimo Gubernatori opuſculum hoc dicare animus fuit, non tantum ob ſancitam legem, omnia Deo, & Patrię hominem debere, maximam

quidem, & omnes animos coarctantem, ſed quia ab ipſo tanquam optimo elargitore beneficijs quamplurimis & honoribus in dies me refertum agnoſcam. Tantillum quidem eſt, quod offero, ſed ſi optabiliora vota retulero non hæc tantum paucula verum etiam maiora libentiſſimė dabo: Tu interim, ò terque, quaterque optimė imò millies & millies Sapientiſſimė, & Inuictiſsimė Libertatis Princeps hilari fronte aſpicias, & accipias quod tibi do, dedico, & conſacro. Vale, iterumque Vale. Lucę Kal. Octobris MDCXLIV

QVADRIPARTITVM Melancholicum.

GASPARIS MARCVCCII Nobilis Lucenſis.

PARS PRIMA.

An Melancholia ſit principum actionum deprauatio cum timore, & triſtitia? Caput I.

MELANCHOLIAM eſſe affectum, qui mentem lædit, non ſine graui animi moleſtia, atq. auerſione à rebus chariſsimis docemur ab authore libri definitionum medicarum, & Galen. 13. cap. eius libri, qui Medicus inſcribitur, melancholiam mentis alienationem eſſe fat tur, vnde melancholicos. tenebriones, ac lucifugas, triſtesq; de omnibus ſuſpicioſos, hominum conſuetudinem odentes, ac ſolitudinibus gaudentes apparere ait; prætereà cap. 7. lib. 3. de loc. aff. narrat inter melancholicos alium eſſe, qui ſe teſtam eſſe factum putat, alium, qui gallos cantare audiens, eos brachiorum plauſu, & cantu imitabatur, alium, qui metuebat, ne Athlans cælum ſubſtinere poſſet,ità vt ex his omnibus manifeſtè appareat in melancholicis principes actiones deprauatas eſſe; Ampliùs huic præternaturali affectui timorem, ac triſtitiam adnecti non negabit ille qui legerit metum, & triſtitiam tanquàm ſigna pathognomonica melancholiæ conſtituta fuiſſe ab Hippocrate, & eum imitante Galen. 6. aph. 23. vnde & 3. de loc. aff. iàm citato melancholicos timorem numquàm deſerere ſcripſit Galenus idem, & hoc rationi valde conſonum eſt, nàm fit hæc affectio ab humore melancholico, qui niger, & ater eſt, atræ autem bilis color (vt citato loco Galenus edocet, mentis ſedem tenebris ſimilem reddens timorem efficit, quemadmodum externæ tenebræ omnibus: ferè hominibus: pauorem inducunt, niſi vel audaces admodùm, vel docti fuerint; idq; confirmauit etiam 2. de ſympt. cauſ. cap. vlt. his verbis: [Ergo cũ tenebræ rationalis animæ parti ſunt circumfuſæ, neceſſe eſt hominem temere, vt qui ſemper vna cum corpore ſuo timoris cauſam circumferat; vbi autẽ timor, ibi & triſtitia neceſſe eſt: timentes enim animo ſemper anguntur, & triſtantur propter vel imminens ſibi, vel præſens malũ, quod mente reuoluunt;] Fuit tamen ingenioſiſsimus, ac doctiſsimus

vir Hercules Saxonia Patauinus,qui non ſemper in melancholia timorem,& mœrorem adeſſe,nec in ea ſemper deprauari Principes actiones exiſtimabat,quod vt confirmaret,tria melancholicorum genera adducebat,vnum in quo melancholici,neque inſania,neque mœrore,aut timore laborant. Alterũ in quo prauas habent imaginationes ;non tñ timent aut triſtantur . Tertium deniq. in quo triſtes,ſed non timidi melancholici ſunt . In primo genere reponebat eos,qui ſine arte,& ſtudio futura vaticinantur,quos Cicero 2. de Diuinat.inſanos vocat;inque horum ſerie Caſſandra Troiana, Mopſus, Mantho, & alij fuerunt, ſic qui ſine præceptore,& ſtudijs Aſtronomiam,aut Philoſophiam, aliamuè artem,aut ſcientiam ſibi ipſis comparant,melancholici vocantur;quemadmodum Aretæus 1.Acut.6. hos omnes furore agitatos fuiſſe docet, quos tamen ſi quis rectè,& attentè animaduertat; neque inſania laborare,neque proinde timore,aut mœrore affectos inueniet,dicebat ille; nàm ſi de vaticinio fiat ſermo;quid quæsò inſaniæ in vaticinio? ſi quis ex indocto,& inerudito fiat doctus,& eruditus,quidnam erit in illo aut imaginationis,aut diſcurſus vitium ? In ſecundo genere illos collocabat,qui ſe Principes,ac Reges eſſe fatentur: in his enim praua quidem imaginatio,nullus tamen timor,nullusq. mœror eſt; quemadmodum refert ſe inuiſiſſe nobilem Venetum , qui cunctas nobiles, ac pulchras mulieres ſui amantes eſſe,illumq. expetere dicebat perpetuo lætus , ac minimè timens. Tertiò tandem illam melancholiam enumerabat,quæ eſt vitium imaginationis cum mœrore,ſed ſine timore ; qualis eſt perditorum amantium melancholia;nàm in hoc decipiuntur iſti, quia ranam putent eſſe Dianam ; triſtantur præterea, quia deſiderata re potiri non valeant;numquam tamen metuunt: imò intrepidi ſunt; omniaque audent,& in cæteris maximè valent ingenio.Inter hos etiam ab eo recenſentur illi qui putant ſe eſſe teſtas,ſe eſſe mortuos;nã timor,inquit, eſt perturbatio futuri mali; triſtitia eſt timor ex conceptu mali; itaque qui inſunt in extremo omnium malorum nihil timent,quia nihil deterius expectant;quare melancholici qui iam credũt aut ſe eſſe mortuos aut ſe eſſe teſtas;nihil ampliùs timent .

Hæ ſunt rationes à doctiſsimo Saxonia adductæ,quæ tamen mihi neceſſariò concludere non videntur quandoquidem melancholicorum alij intra naturalis ſtatus,& ſanitatis limites reperiuntur;nec morboſi appellantur;alij verò qui naturalis ſtatus, ſanitatisq. terminos egreſsi ſunt & morboſi dicuntur;illi melancholici quidem appellantur; quia circa propria ſtudia cogitabundi ſunt, & ſolitudinem amant vt ipſis incumbant; ſiq. timidi,& meſti euadant interdùm id ſortiuntur imminuto,ac refrigerato propter vigilias,ac ſtudia natiuo calore, ac ſpiritu; non tamen ad id meſtitiæ,aut timiditatis deuenient;quod in ipſis ne tantillum quidem deprauatas eſſe principes actiones commonſtret;ampliùs iſti facillimè quaſcunque artes,& ſcientias; præmonſtratas tamen aut ptoprijs ſtudijs addiſcunt: atra enim bilis ex Ariſtotele(vt ſuo loco

vide-

videbimus) maximè ad ſapientiam facit; & iſti propria prudentia, & do ctis coniecturis aliqua futura prædicere, ſeù vaticinari poſſunt; non tamen ignotis linguis loqui, nec varias ſcientias momento temporis addiſcere; nec quæcunque futura prædicere valent; quare de his non tenet argumentum: ſi verò de melancholicis morboſis ſermo ſit, nec ipſis re vera argumentum quadrat; ad hos enim ſi nos conuertamur, illorum perfectò plurimos; imò ferè omnes nullo modo vaticinari quotidiana videmus experientia; ſed hoc dixerunt antiqui. Obijciat aliquis, & Ariſtoteles etiam annuit 30. ſect. probl. primo; de melancholicis enim morboſis intellexiſſe antiquos credere oportet, cum ipſos modò inſanos, modò furore, modò atra bile percitos appellauerint; imò apertè, hoc Ariſtoteles loco citato ait, hæcque ſunt ipſiſsima verba: [In quibus per multa, & calida eſt atra bilis, ij perciti, & ingenioſi, amaſij, propenſi ad omnem excandeſcentiam, & cupiditatem, nonnulli etiam loquaciores, multi etiam propteteà quod ille calor ſedi mentis in vicino eſt, morbis veſaniæ implicantur, aut inſtinctu lymphatico inferueſcunt, ex quo Sybillæ efficiuntur, & bacchæ, & omnes qui diuino ſpiraculo inſtigari creduntur] ex quibus maniſeſtè patet decipi virum doctiſsimum quando ait nihil inſaniæ in vaticinio, nullumq. vitium rationis, aut imaginationis reperiri in ijs qui ex indoctis, & ineruditis do cti, & eruditi euadunt: quid enim obſtat aliquem excepto vaticinio, aut illa excepta ſcientia, in pluribus alijs dementare; deq. alijs pluribus deprauatè imaginari, & diſcurrere poſſe? quemadmodum Caſſandræ, Baccantibus, & alijs antiquorum vaticinatricibus contigiſſe legimus? nàm Plutarchus in problem. ſympoſ. ait, huius Dei (ſcilicet Bacchi) ſacerdotes fœminas plerumq. fuiſſe, quæ nunc ab inſania Menades, nunc ab impetu & furore Thyades, vel à Thya, quæ prima ſacra Bacchi inſtituit, nunc ab intemperantia, morumque prauitate Bacchæ vocabantur. At ex his aliquis ſuſpicans percunctari poſſet, an tales fuerint antiquorum prophetæ, ac ſybillæ, & præſertim cum de Sybillis hoc annuat Ariſtoteles, cui veriſsimè reſpondendum eſt, nequaquam tales fuiſſe, ſed diuino ſpiritu afflatas mente optimè conſtaſſe, atque infallibili modo futura prædixiſſe. Non ignorandum eſt autem in hoc non parùm aberraſſe veteres, dum vates, ac futura prædicentes, & alios qui miranda efficiebant, melancholicos vocant, vt qui in humorē melancholicorum referrent ea quæ non naturali cauſæ, ſed ſupernaturali veriùs tribuenda fuiſſent; nam ſi de ſybillis, ac prophetis loquamur; hos diuino ſpiritu afflatos futura prædixiſſe ſcimus; ſi verò bacchas, cæteraſque vates afferamus, & has cacodæmone obſeſſas vaticinatas fuiſſe credere par eſt; vnde optimè Montefortius in ſuis commentarijs ad illa carmina Virgilij in 6. Aeneidos:

Inſanam, inquit, uatem aſpicies, quæ rupe ſub ima
Fata canit, &c.

ait violentiam ſpiritus, quo correpta vaticinaretur, cum non fari poſſet,

furore agitari cæpit in quo mentem phæbadis præſcientia rerum futurarum dæmon ita complebat vt mentis impos ſtatim horrendas ambages caneret; ſic ſpiritus ille cor ſuo arbitrio finxit, quoties vatibus id genus ceù organis ad detinendos ſtultos mortales in caligine, & idolomania vteretur. Verùm facile fuit antiquis in hoc aberrare, tũ quia corpora cacodæmone obſideri ignorabant, cum ne dæmones quidem reperiri vel crederent, vel dubij eſſent, tùm quia vt plurimùm eos, qui melancholia laborant, cacodæmones inuadunt, & in ipſis quæ humanũ ingenium excedunt proferunt, quare non mirum ſi hæc omnia antiqui in melancholiam retulerint.

Ad exemplum verò illorum, qui ſe Reges, ac ſummos Principes putant reſpondendum eſt hoc melancholiæ nomen variè accipi poſſe, & præſertim ſtrictè, vel largè; nàm melancholia largo modo ſumpta, & ad deſipientiam ſanguineam, & ad maniacum delirium trahitur; ſi verò ſtricto modo ſumatur, de ea tantum affectione intelligitur; in qua delirant ægri cum timore, & mœrore; quare ſi aliqui ſe Principes, aut Reges credentes non metuant, neque triſtentur: (plus enim non ſecus, ac veri Principes veneno interfici metuunt) hi non verè melancholici, ſed aut maniaci aut ex ſanguinis vitio inſani cenſendi ſunt; prætereo quod ſępè huiuſmodi affectus commiſceantur, quoniam & humores, à quibus efficiuntur, ſepè commiſceri ſolent, cuius rei nobis erit teſtis Galenus in 3. de morb. vulg. comm. 3. ægroto 15. dùm ità ſcribit: [Sanè uidetur hæc delirij ſpeciem ez melancholia, & phręnitide habuiſſe mixtam; nàm hoc multa loquebatur, aut perpetuò tacebat, oſtendit huiuſmodi mixtionem; ſed & hoc idem lib. 2. de diffic. reſp. cap. 5. teſtatur; hæcque ſunt illius verba [Quod igitur ab initio, & ad finem hęc ipſa, (de Dealcis uxore loquitur) deſipuerit, didicimus: neque enim una deſipiẽtiæ ſpecies ipſi accidit, neq. uulgaris, ſed multę & fortes, partim ſilenti, partim loquenti, & partim cum lachrymis, partim cum riſu.

Quoad Amantium uerò melancholiam attinet (etenim & ipſi uerè melancholici appellari poſſunt, ubi eò uſque creuerit amor, ut ipſorum imaginationem corrumpat) hos non ſolùm triſtari, ſed ſemper de re amata timere; nemo ignorat, cum de zelotypia prouenit, quamuis pro re amata tuenda intrepidi omnia audeant: Qui autem ſe mortuos, aut ſe teſtas eſſe putant; & ſi non maius, aliquod aliud tamen expaueſcunt malum; hinc Galenus dum uaria melancholicorum exempla proponebat; aliquem putantem ſe eſſe teſtam enarrabat, qui frangi metuens obuiam ſibi uenientes euitabat, ſic qui ſe mortuos exiſtimant, quod eorũ corpus à feris deuoretur, timere poſſunt; quemadmodum contigiſſe uidi cuidam Nobili presbytero Patauino, dùm in ea Vrbe ſub doctiſsimo præceptore Benedicto Syluatico praxim exercebam.

Sed rurſus aliquis obijcere poſſet, non eſſe neceſſe, ut deprauata imaginatione ſequatur metus, & triſtitia; nàm ſi in melancholia deprauatur imaginatio, & affectio cerebri; metus autem, & triſtitia ſunt paſsiones

nes cordis, ità ut neceſſariũ non ſit affecto cerebro ſemper coaffici cor.

Reſpondetur fortè neceſſarium non eſſe, ut affecto cerebro coafficiatur cor; ſed neceſſarium eſſe, ut deprauata imaginatione circa triſtia & timenda ſequatur metus, & triſtitia; quemadmodum deprauata circa lęta, lætitia, quæ pariter eſt cordis affectio, conſequitur; nàm ad actus ſuperiorum facultatum ſubſequuntur inferiorum actus; imò ad actum quemlibet iraſcibilis facultatis neceſſariò pręquiruntur actus ſuperiorum facultatum, qui apprehendant rem, circa quam uerſantur actiones ſub ratione boni, uel mali; atqui cum ex morboſa cauſa imaginatiua potentia lędatur, futuri mali opinione ſemel concepta, protinus iraſcibilis potentia mœrore, ſeu triſtitia afficitur.

An ſolum imaginatio, vel etiam cum imaginatione ratio lædatur in melancholia? Cap. II.

PLures ex Medicinæ ſcriptoribus non imaginationem ſolum, ſed ſępe cum imaginatione rationem quoque lędi uolunt: alij modò imaginationem, modò rationem, & ſeparatim lędi cõtendunt; alij tandem nullam aliam ex pręcipuis actionibus excepta imaginatione offendi aſſeuerant, & hi mouentur authoritate Galeni 2. de ſympt. cauſ. c. 7. ſcribentis melancholicorum deliria multarum eſſe ſpecierum ex corruptis, ſcilicet ſpeciatim imaginibus, quo loci nihil lęſę ratiocinationis meminit; eamdem autem ſententiã, & ex Aetio, & ex Tralliano cõprobare ſibi perſuadent; ille enim lib. 6. c. 9. ait melancholica deliria multiformia eſſe ob particulares corruptas imaginationes, hic uerò lib. 1. c. 17. ſcribit non omnes melancholicos eadem ſymptomata ſuſtinere, neque ſimiliter eiſdem imaginationibus agitari. Hos poſtremos doctiſsimus Saxonia refellit ex eo quod Pueri, & Bruta melancholiæ non ſubijciantur; nam dùm melancholiã, non imaginationis ſolius, ſed ſimul etiam rationis uitium eſſe opinatur, ſi ſolius (inquit) eſſet imaginationis uitium, & prędicta melancholię ſubiecta forent, ſed nos qui aliquo pacto ſolam interdum imaginationem (ut mox apparebit) in melancholia lędi poſſe non dubitamus; oſtendemus etiam ſuo loco pueros melancholię ſubijci poſſe. Mihi ſanè illorum ſententia magis arridet, qui non ſolùm imaginationem, ſed ſępè cum imaginatione rationem lędi in melancholia arbitrantur; nam ſi ex Galeno 3. de loc. aff. c. 7. (quod & experientia confirmat) quoſdam melancholicos ſibi mortem inferre habemus, quomodò ipſos deprauatam rationem non habere negabimus? & quamuis pręallati authores deprauatę rationis non meminerint; non tamen ob id ipſam excludunt, fortè ſolius imaginationis mentionem fecerunt, quia hęc ſemper in melancholia deprauatur. Galenus tamen 2. de ſympt. cauſ. loc. cit. cũ paulò inferiùs dicat melancholicorum nonnullos timere mortem, tùm alia quę non ſunt timenda, nec alios deeſſe, qui mori uehementer expetant,

petant, & ampliùs atram bilem principium rationalis animæ occupare, non ſolum imaginationem, ſed rationem lædi conſteri videtur; imò ſi quis melancholicorum actiones intueatur, ex ipſis plurimos imprudentes animaduertet, ſed imprudentia ad leſam rationem pertinet; quē admodum prudentia eſt rectæ rationis opus. Sunt præterea viri doctiſſimi, qui volunt læſa im ginatione neceſſariò ſemper lædi & rationem; præcipuo rationis organo læſo, vt & ratio lædatur neceſſarium eſt: ſic enim videmus in naturalibus, & vitalibus actionibus, læſo vētriculo cibi coctionem, læſo corde pulſum ex neceſsitate lædi; nec dicat aliquis rationem, ſeù ratiocinandi actionem à ratiocinatrice facultate immediatè pendere, quæ cum ſui natura abſtracta, incorporea, & immortalis ſit, nullo modo organica cenſenda eſt, nec vllo modo indiget organo, vnde nec prævaliat hum argumentum concludere: nos enim & ſi ſciamus facultatem illam incorpoream, & inorganicam eſſe; nō ignoramus etiā eamdem ad hoc vt operetur indigere aliquo exiſtente in corpore, & ſibi phantaſmata ſubminiſtrante, nempè imaginatiua; hinc Ariſtot. 3. de an. t. 39. ſcribit intelligentem neceſſe eſt phantaſmata ſpeculari; idcircò ratiocinatrix iſta facultas, quoad propriam operationem conſiderata aliquam corporis partem non veluti ſedem (namque ſedes corporibus propriè competit) ſed veluti locū in quo functiones proprias promat, ſibi vendicare dicitur, & cum imaginatiua in cerebro abſoluatur ex ſententia etiam Ariſtotelis propterea & non in cerebro intellectus, ſeù iſta facultas quodammodo locatur ex 18. ſect. probl. 1.

Hinc ergò colligitur læſa imaginatiua, ceu præcipuo rationis organo, neceſſarium fore, vt per viam cauſæ inſtrumentariæ diſcurſus, ſeù ratio quoque offendatur; quemadmodum & cōtra, læſa ratiocinatiua nos per viam ſigni cognoſcemus læſam eſſe imaginatiuam, quoniam ambæ hæ facultates ferè ſemper ſimul læduntur; hoc tamen diſcrimine, quia imaginatio per ſe: ratio verò per accidens læditur; ad læſionem ſcilicet vel imaginatricis, vel memoratricis etiam facultatis: hæ enim poſtremę tanquàm è ſinu materiæ emergentes gaudent proprijs organis, quę à morbificis cauſis immediatè affici poſſunt. Difficultatem tamen facere poſſet exemplum Theophili à Galeno allatum lib. de diff. ſymp. c. 3. in quo prudentiam, & rationem ſeruatam; imaginationem verò deprauatam fuiſſe colligit; deinde videmus quotidiè plures, qui hypoconDriaca laborant, numquam in ratione, aut quam rariſsimè aberrare, niſi affectio iam progreſſa, vel conſumata ſit, ſed ſolùm triſtitia, & metu affici; imò iſti probè intelligunt metum, & triſtitiam eſſe citra occaſionē, & rationem: ergo manifeſtè videtur imaginationem lædi poſſe illæſo remanente diſcurſu. Tandē colligitur ex philoſopho lib. 2. de an. t. 154. imaginationes nihil magis lædere mentem, quā faciant picturæ, vt propterea ſicuti quiſpiam intuens picturam terrificam, ſi ſanus fuerit, ac prudens non veretur illam; ità & imaginationes internæ quamquàm multæ, & terrificę non perturbant mentem. Reſpondetur imaginationē dupli-

duplicitér lædi poſſe,vel quoad receptionem phantaſmatum,& ſpecierum oblatarum,vel quoad earumdem iudicium,ſi imaginatio lædatur ſolùm quoad receptionem,non autem quoad iudicium;tunc melācholici praue illius obiecti imaginationi non aſſentiũtur ; quemadmodum euenit in prędictis hypocondriacis,& ideò integra fruuntur ratione; ſi verò imagiuatio non tantum quoad receptionem,verùm etiam quoad iudicium corrumpatur;tunc & diſcurſum ſimul lædi neceſſe eſt, & hanc reſponſionem non alienam ab Ariſtotele cenſemus,cum ipſe 3.de an.t.57.duplicem imaginationem conſtituat; ſenſitiuam vnam,alteram deliberatiuam ; ità vt ſenſitiua imaginatio ſit quædam receptio ſpeciei ſenſibilis receptæ in ſenſu communi,& oblatæ imaginationi ſeparatæ à materia; deliberatiua verò ſit illa quæ in ſpecie iàm recepta format cō ceptum amicitiæ,aut inimicitiæ;boni aut mali,fugiendi aut proſequendi;poteſt itaque in melancholicis affici imaginatio ſenſitiua,ſeruata,& illæſa deliberatiua,quæ ſi afficiatur,& ipſa ; diſcurſum quoque lędi neceſſe ſit . Sed quid de Theophilo ? in eo apertè læſa erat imaginatio,cũ putaret,verè adeſſe tibicines in angulo cubiculi:(falſitatem enim imaginationis non agnoſcebat) & tamen rectè ratiocinabatur,cum illos abijciendos eſſe deduceret? Fatemur quidem Theophilum non erraſſe in forma ſyllogiſtica: bonas enim deducebat conſequentias,ſed erraſſe in materia (& ob id peccaſſe in diſcurſu,ſeù ratione;) materia autem ſunt propoſitiones neceſſariæ,quas ipſe omninò falſas concepit,&propterea errorem quoque commiſit in ſimplicium terminorum apprehēſione ; nàm illa prædicata attribuebat ſubiectis, quæ nullo modo erant attribuenda;]& ità ex accidenti,ex lęſione nempè imaginationis deprauata erat Theophili ratio circa illud ab imaginatione tamquam verũ oblatum obiectum, ſeù phantaſma de tibicinibus;ſic & Ariſtotelis ſimilitudo,quam inter imaginationes,&picturas habet tantùm verificari videtur de imaginationibus quoad receptionem,& non quoad iudicium læſis : hę enim cum ipſis aſſentiantur ęgri mentem peruertunt quemadmodum innumera melancholicorum teſtantur exēpla,& præſertim apud Gal.3.de loc.aff. c.7. Siquidem alius, vt in ſuperiori quæſtiuncula dicebamns teſtam ſe factum putabat ; atque idcircò obuiantibus cedebat ne collideretur;alter gallos cantare audiens, vt hi alarũ ante cantum,ſic ille brachiorum plauſu latera quatiens gallorum cantum imitabatur,& tandem qui ſe mortuos exiſtimant comedere nolũt; & ita inedia interficiũtur, hinc in omnibus iſtis imaginationem quoad iudicium lęſam fuiſſe ; & proinde rationis quoque offenſam extitiſſe colligas . Sed non erit abs re examinare, an ratio lędi poſsit imaginatione illęſa;ità vt per ſe,& non ex accidenti lędatur cui ſatisfecerimus oſtendentes hoc non poſſe contingere,declarata fortè ſat erit præſentis quęſtiunculæ veritas .

Poſt hęc ſcripta,conuenit me ſtudioſiſsimus vir, qui quęſtiuncula perlecta, ſtatim impugnauit argutiſsimis rationibus diuiſionem illam

in

in qua diximus imaginatiuam potentiam lędi interdùm tantum quo ad receptionem phantaſmatum,non autem quoad eorumdem iudiciũ, & primò arguebat non poſſe fieri rectum iudicium ab imaginatione circa ſenſibiles ſpecies, ſi ipſarum praua receptio fiat in imaginatione,quia quotieſcumq. fit aliqua leſio in organo,vel eſt defectus ex parte obiecti, imaginatiua potentia,quę eſt organica,& materialis,non poteſt benè operari, ſed quandò fit praua receptio phantaſmatum fit lęſio in organo,& oritur defectus ex parte obiecti, ergò non poteſt benè operari. Secundò aiebat totam vim ſpecierum conſiſtere in repræſentando obiectum ſenſibile imaginationi;iſtę igitur,cum ſint materiales & phyſicę, ſi in ſubiecto turbato, & caliginibus perfuſo recipientur in ſe quoque turbabuntur, ac tenebris perfundentur: clypeum enim non habent,vt reijcere queant obſcuritatem ſui ſubiecti, ne in ſe etiam turbentur;ergò ſi prauè recipientur,prauè etiam reprę́ſentabuntur;ergò,& prauum conſequetur iudicium. Neganda vtriusq. rationis conſequentia eſt,quia non rarò obſeruarunt Medici lędi imaginationem quoad receptionem phantaſmatum;nequaquam verò, quoad iudiciũ, nec mirum videbitur illi, qui rectè perpendet maiorem, & minorem actiuitatem morbificę cauſę; item maius, & minus robur imaginatiuę potentię,hinc fortè contingat cauſa morbifica minoris actiuitatis, quæ agat in potentiam validioris roboris,ità vt iſta potentia etiam ſi coacta ſit recipere caliginoſum phantaſma ob defectum, ſeù laborem inſtrumenti,nempè caliginoſi ſpiritus,non tamen in iudicando illo,malè iudicare cogatur, quia illius pręcipuum inſtrumentum, nempè propriũ cerebri ſubſtantię temperamentum non afficiatur tali,tantaq.intemperie,vel alia labe, ſub qua validum prędictę potentię robur elangueat,& ità rectè illa quoad iudicium ſuas poſsit edere actiones. Res clarior reddatur exemplo. Repræſentetur quoddam terrrficum ſpectrum pluribus homiuibus eodem tempore,ex his alij magis, alij minus,alij nihil timebunt,vnde nam hoc? idem re vera eſt ſpectrum,non tamen idẽ robur variorum animorum,hinc viliori, & imbecilliori animo conſtantes metus incutit, qui ne quidem mouet robuſtiori animo præditos,ſic ex ſpectris ab interna cauſa contingere par eſt; ſed his, & aliam addamus rationem, quæ dubietates iſtas facili negocio diluat; omnes principes potentię,quę in cerebro ſuas actiones perficiunt, pręter propriũ cerebri temperamentum, etiam animali ſpiritu tamquam inſtrumento vtuntur,& quo principaliores ſunt, eò puriore,lucidioreque ſpiritu fruuntur,& vtuntur; imò, & eadem potentia ad nobiliorem actionem depurato magis ſpiritu vtetur,hinc imaginatiua potentia ad iudicanda phantaſmata puriori,ac lucidiori ſpiritu vtetur,quàm ad ipſa recipienda. Hoc ſtante mirum non erit, ſi hęc potentia deprauari poſsit circa phantaſmatum receptionem,non autem circa eorumdem iudicium quia etiam ſi obtenebretur ille impurior ſpiritus,quo vtitur ad ſpecies recipiendas;ille tamen quoad eaſdem iudicandas vtitur,cum tenuior,

r ac

ac ſplendidior ſit,non tam facile ab eadem caligine obtenebratur;& idcircò hoc mediante rectè adhùc imaginatio circa iudicanda phantaſmata procedere poteſt : Sed & vlteriùs acutiſsimus vir aſſerebat nullo pacto rationem lędi poſſe,vel deprauata imaginatione quoad iudiciũ. Nam cõtra hoc dicebat facere,quod docet Ariſtoteles,in libris de An. de intellectu agente; ipſe enim illuſtrat phantaſmata ; ergò licet ſit læſio in phantaſia ſuppleri poteſt per intellectum agentem, qui illuſtrãdo phantaſmata, poteſt quamcumque phantaſticam caliginem procul amandare,ac puriores ſpecies intelligibiles elicere,quas poſteà inijcit in intellectum poſsibilem,& ipſe intelligit iuxta ſpecies ſpirituales per agentem elicitas à phantaſmatibus illuſtratis,& quod intellectus agẽs poſsit huic malo mederi,probatur,quia qui poteſt perfectius, poteſt,& imperfectius ſed intellectus agens exuit ipſa phãtaſmata materialitate,& elicit ſpecies ſpirituales,ergò multo magis exuet caligine accidẽtali,quam habent,ac certè videtur mirum (ſubdebat ipſe) quod materialitas eſſentialis non obſtet;læſio verò accidentalis in organo obſtet, ne intellectus ſuas liberas operationes exerceat. Reſpondetur quod quemadmodum argumẽtum à maiori ad minus optimè currit ceteris paribus,ità cæteris non paribus perditè corruit;quarè quemadmodum non eſt negandum intellectum perfectè editurũ proprias actiones mediante optimo,& inculpato inſtrumento,ita hoc læſo,& deprauato illas prauè,& imperfectè ab eodem proferri neceſſarium eſſe aſſeuerandum eſt,vnde ceſſat mirari,cur inculpato inſtrumento materialitas eſſentialis non obſtet accidentalis cauſa organo vitiato, ac læſo.Certè niſi intellectui obſtaret organi , ſeù imaginatiuæ læſio, cum ille immortalis ſit, nec proinde morbificis cauſis ſubiectus,nũquàm innotuiſſet hic morbus, nec vnquam melancholia afficerentur homines, cum tamen hoc monſtro plures diuexari quotidiana nos doceat experientia.

An ſola ratio lædi poſſit. Cap. III.

OMnes actiones ab anima pendere mediãtibus eiuſdem facultatibus apud omnes ſanæ mentis in cõfeſſo eſt, ità vt determinata actio à determinata facultate pendeat,quam præter facultatẽ requiritur etiam pars,in qua promatur talis vel talis actio,nec non inſtrumentum quo talis actio fiat;hæc omnia inquam ad perfectas edendas actiones requiruntur,quorum ſi deſit vnum,& actio ceſſat;ſi verò peruertatur, & actio quoq.peruertitur;ſic vt fiat imaginatio requiritur cerebrũ (in hoc enim perficitur) requiritur facultas imaginatrix,requiritur, & inſtrumentum,quod quidem inſtrumentum duplex eſt,primarium alterum,& eſt cerebri temperamentum;alterum verò ſecundarium,& eſt ſpiritus animalis His igitur ità ſe habentibus cur non & ratio lædi continget,ſi cerebrum morbo corripiatur,ſi tẽperamentum ipſius immutetur,aut animalis ſpiritus inficiatur,&opacus

reddatur ? læſa parte, & inſtrumentis ad huiuſmodi actionem neceſſariò concurrentibus,neceſſe eſt,vt & ipſa actio offendatur;vana tamen eſt iſta argumentatio,iam enim ſuperiùs oſtenſum eſt, ratiocinatricem facultatem tamquàm incorporeā, & à materia abſtractam organo non indigere;ſi autem cerebrum,cum ſit pars in qua fit ratiocinatio, corripiatur morbo,non ſolùm ratio,ſed imaginatio ſimul,aut memoria lædetur,quarum vtraq.læſa poteſt eſſe in cauſa,vt noxam incurrat ratio.Sed dicet aliquis ratiocinatricis actionem fieri in media parte cerebri,imaginatricis in anteriori,quemadmodum ſcribit Galenus libello de oculis;modò cum pars anterior,vt ex Galeno colligimus 4.de loc. aff.c.2. lædi poſsit,&,ſi diù ſaltèm duret offenſa,alteri cōmunicet affectionem, nulla eſt maior ratio,quin non poſsit affici media,& ad tempus ſaltem ita manere affecta non communicata alteri parti propria ipſius noxa quo caſu poterit lædi diſcurſus abſq.læſione alterius actionis.Galenus ſimiliter com.27.ſect.1.Prorrhet.hanc rem comprobare videtur, dum ait,quod ſi humor in vna parte firmetur,fiet phrænitis, in qua erit vna ſymptomatis ſpecies,tùm naturæ partis,tùm humoris virtuti peculiaris; ſi verò humor transfluat in cerebro ex vna parte in aliam ſeruatur ſpecies affectionis, ſed pro parte affecta mutantur ſymptomata , ſed ſi mutantur ſymptomata;ergò modò imaginatio,modò ratio lædetur,& conſequentia Galeni eſt:paulò enim inferius hæc habet verba. [Quo autē modo in ſenſitiuis percurri,ità in ratione, mēte, memoria, & cogitatione permutationes phrenitidis fieri videmus.Sed & lib.de diff. ſymp c.3.exemplū extat de Phrænitico,qui vaſa vitrea,& lanifici puerum proiecit,quo in phrænitico dixit ſeruatam eſſe imaginationem,& ſolum rationem fuiſſe læſam . Reſpondent huic exemplo nonnulli, ibi Galenū obiter loquutum fuiſſe , quia in 4.de loc.aff.c.2.vbi ſpeciatim de differentijs phrænitidis agit,non ait in illo phręnitico ſeruatā fuiſſe imaginationem,ſed ſenſitiuam notitiam circa ea,quę oculis offerūtur,quare phręneticus ille,dùm ſingula vaſa proprijs nominibus nuncupabat,non rectè imaginabatur,ſed potiùs rectè memorabatur, imò tunc prauè imaginabatur,cum pueri præcipitium in phantaſia perperam ſibi proponens, optimum , eſſe falſo exiſtimabat,& ità vna cum ratione imaginatio quoque in ipſo erat deprauata. Alteram verò reſponſionem,& optimam meo iudicio attulit mihi Excellentiſſimus Biringuccius nobilis Senenſis,dùm ipſi huiuſmodi argumentum propoſueram,nimirùm imaginationem lędi,vel in prima notione,ſeù prænotione,vel in ſecūda notione,ſeù ſubnotione,in allato Phrænetico à Galeno lædebatur,imaginatio non in prænotione: (rectè enim vaſa, rèctè puerum exiſtimabat) ſed in ſubnotione,dùm & vaſa,& puerum proijcere bonum eſſe prauè imaginabatur.Ad locum Prorrheth.adductum dicimus,quod ſi humor ab vna in aliam cerebri partē transfluat mutātur quidem ſymptomata,vt modò imaginatio,modò ratio lædatur; ſed imaginatio,& ratio lędun tur in eadem numero phrænitide:Aegri enim

enim ſermo modò verſatur circa prauè imaginata, modò breui interpoſito ſpatio prauum diſcurſum oſtendit,& hoc rationi conſonum eſt, quia ſi firmato humore in anteriori cerebri parte tãtùm læditur imaginatio,minimè dubium eſt,quod ad alias etiam partes ſe extendente humore affectio augebitur,qua aucta,& plures actiones offendi credendum eſt; hinc incipiente delirio primùm imaginatio lædi ſolet, & eò vſque ſola leditur,quouſq. ſecundum phantaſmatum receptionem tantummodò afficitur; progrediente autem morbo imaginatio quoq. vlteriùs,& ſecundum iudicium offenditur,& tunc ex accidenti etiam rationem offendi neceſſe eſt,vt præcedenti quæſtiuncula tactum fuit;ſi alij aliter Galenum ſentire velint, & ipſum decipi fateantur oportet; quandoquidem ſola ratio lædi non poteſt læſa quacumq. cerebri parte cum facultas à qua pendet,tamquàm ea,quæ è ſinu materiæ non educitur,nec indigeat organo,nec egeat loco tamquàm ſubiecto,ſed in cerebro tantummodò dicatur eſſe,vt ſcholaſtici dicunt per operationẽ, præterea vt experientia patet,numquàm videmus ſolam rationem deprauatam in vllo delirij genere, nullum de hac re exemplum habemus;imò quod Galenus attulit de illo Phrænitico iàm manifeſtè falsũ reperimus,nec mirum in hac re Galenum,vel deceptum fuiſſe,vel varia protuliſſe,quandoquidem an iſta ratiocinatrix facultas eſſet omnimodè à materia abſtracta ipſe fuit anceps, cum animæ eſſentiã ſe prorſus ignorare fateatur lib.7.de vſ.part. c.8. imò ipſam potiùs temperamentum eſſe putauit,vt pluribus in locis apud illum videre eſt,& præſertim lib. quod animi mores corporis temperaturam ſequantur c. 3. vnde & Reſponſio patet authoritati ex 4.de loc.aff.deſumptę, quãuis re vera Galenus nec principes actiones in diſtinctis cerebri partibus fieri voluerit,ſed in tota cerebri ſubſtantia, quemadmodum patet lib. de art med.c.12. vbi nullã ſedium diſtinctionẽ facit; ampliùs 2.de motu muſculorum c.6.affirmat partem animæ imaginatiuam,quęcumque ea ſit hanc eàmdem recordari, at ſi vna & eadem animæ pars, ſeù facultas imaginatur,& recordatur,quomodo ipſas in cerebro ſedibus diſtingui dicemus? Supereſt,vt nonnullis rationibus à doctiſſimo Saxonia in ſuo de melãcholia tractatu in contrariũ adductis ſatisfaciamus, quarum altera eſt hęc : Imaginatio verſatur circa ſpeciem ſenſibilem abſente obiecto,at melancholicorum affectiones verſantur etiam circa ſpeciem inſenſibilem: concipiunt enim ſpeciem boni,vel mali fugiẽdi, aut proſequendi,& ex ſpecie ſenſata extrahunt;nec dicat aliquis bruta etiam extrahere,quia re uera bruta non extrahunt hos conceptus, ſed ex proprietate naturę concomitanter, ſeù conſequutiuè illos concipiunt, ſic ouis inſpecto lupo propriæ naturę inſtinctu lupi inimicitiã concipit, in melancholicis alia eſt ratio,nam ipſi intellectiuæ partis beneficio extrahunt huiuſmodi conceptum in illo ſubiecto,quod re vera neque bonum,neque malum ipſis inferre poteſt,verbi gratia opinatur quis cælum aliquando caſurum defatigato Atlante, at quis non nouit

hinc eſſe fabulam, Atlantem ſubſtinere celum? Altera illius ratio eſt, quod imaginatio ex Ariſt.2.de an. neque affirmat,neque negat;cõponit quidem ſpecies ſenſibilium inter ſe, & illas quoque,quę numquam ſimul ſtare poſſunt,figit chimeram,ſfingem,centaurum,& alia;non tñ affirmat,aut negat,melancholici omnes affirmant,& negant,at opinionem ſequitur fides,fides non fit abſque ratiocinio, ideo tandem opinio, fides, & ratiocinium, vt docet Ariſtot. loc. citat. à phantaſia diſtinguuntur,& ad intellectum pertinent.Hęc vtraq. ratio diſcurſum quidem deprauari concludit,ſed eodem tempore,vel in eodem affectu non deprauari imaginationem,nequaquàm,quia & ſi in melãcholicis, vel phręneticis affectibus intellectus extrahat à ſenſibilibus,&affirmet & neget;nihilominus non extrahit à ſenſibilibus, neque affirmat, neq. negat,niſi quæ ipſi deprauata imaginatio ſubminiſtrauerit, ſic melancholicus defatigato Athlante cęlum eſſe caſurum ope intellectus deducit,quia Athlãtem ſubſtinere cęlum iam prauè imaginabatur. Additur & doctiſſimi viri tertia ratio ex 2.de an.t.162. deſumpta:ibi enim habet Ariſtoteles imaginationem regere bruta animantia, & aliquando homines,vbi intellectus obruitur paſſione, aut ægritudine, aut ſomno, intellectus igitur ęgritudine obrui poteſt, imò niſi propria ratione laboraret,corrigeret phantaſiam.Reſpondetur non per ſe,& propria ratione intellectum affici (vt iam toties replicatum fuit) ſed ex accidenti tantùm,nimirùm,vel læſa,vt plurimùm imaginatione,& non quoad receptionẽ tantùm phantaſmatum,quo caſu phantaſiã corrigere poteſt, ſed quoad iudicium etiam,vel interdùm memoria læſa, & hoc ſatis eſſe,ne poſſit corrigere phãtaſiam; Sed poſſet aliquis obijcere ex Philoſopho 3.de an.t.20. paſſiuum intellectum ſine quo nihil intelligimus, corruptibilem eſſe; at nihil corrumpi poteſt, niſi pręcedant pręuiæ alterationes, quare ſi alterari; ergo & propriè ægritudine affici poterit intellectus; Pro diluenda obiectione vnum veriſſimũ ſupponi debet;nimirum nos tunc impropriè loqui,quandò facultates lędi proferimus:cum enim facultates ſint animæ potentiæ quędam,& anima pati vel alterari nequeat, hinc & facultates ipſas impaſſibiles eſſe ſcimus, ſed nomine facultatum lęſarum non facultates proprias, ſed earũdem lęſas actiones intelligimus,namque actionem cum facultate ſępe confundunt Medici;quemadmodum & nos in pręſenti, ac ſuperiori quęſtiuncula feciſſe fatemur. Ariſtòteles tamen in allato contextu non de actione,ſed de facultate verè intelligit,& hanc corruptibilem vocat,nõ quia alterationem,aut ęgritudinem patiatur in nobis:(facultates enim quamuis ſint de numero illarum emergentium de ſinu materiæ, nõ patiuntur ipſæ,ſed temperamentum,aut potiùs, ſubſtantia partis temperamento donata,ex qua reſultant,alteratur,& ęgrotat)ſed corruptibilẽ inquam vocat,quia mortuo homine,& ipſa deſinat eſſe;non tamen per intellectum paſſiuum intelligit illam animę rationalis partem, quę intelligibilia,intelligit,& quę cum intellectu agente totam animam con-

ſti-

ſtituit, ſed per intellectum paſſiuum intelligit phantaſiam, ſicuti in 3. de an.com.33,optimè declarat Auerroes,quod etiam cõprobari poteſt ex ipſomet Ariſtot.eod.lib. t.4.cum enim ibi verba faciat de intellectu paſſiuo propriè ſumpto,ait huiuſmodi intellectum eſſe immixtũ,quare niſi t.20.ageret de phantaſia,manifeſtè ſibi contradiceret Ariſtoteles ; ſed de re difficillima ſatis,de qua ſi nihil, vel parũ boni protulerimus, non mirabitur ille,qui viderit Ariſtotelem 2.metaph.t.1. dicentem,intellectum animæ noſtræ ſe habere ad ea,quæ maniſeſtiſſima ſunt in natura , quemadmodum ſe habent oculi veſpertilionum ad lumen diei , modo ad magis medica accedamus .

Cur imaginatio in Melancholia potiſſimum lædatur. Cap. IV.

FOrtè ex nonnullis,quia cum humores,&vapores melancholici maximè ſint infeſti omnibus corporis partibus hos conentur à ſe expellere,què fit, vt cum hi ſint depulſi in aliquam partẽ ignobiliorem,ibi facilè conquieſcant,& ſecundum ſui naturã, operentur;vnde cum pars anterior cerebri ſit cũctis alijs partibus debilior,& ignobilior,fiat,vt humores melancholici, eò detruſi ſiſtantur ac propterea imaginationem,quæ ibi collocata eſt,offendant? An fortè, quia in parte cerebri anteriori habitant Spiritus craſſiores, qui ſimilitudine humoris melancholici magis deturpati, & promptiores ad patiendum,conſequenter imaginationem,cui famulantur,ledant? Neutra ex dictis rationibus problema ſoluit , nam re vera,(& vt Excellentiſs. Iul. Cæſar Claudinus Bononienſis olim meus amatiſſimus Præceptor exactiſſimè oſtendit in appendice ad ingreſſum ad infirmos) actiones principes non magis in vna , quàm in altera parte , ſed in tota cerebri ſubſtantia fiunt,& proinde ſpiritus,qui craſſiores in anteriori parte reperiuntur(quamuis hoc in ventriculis verificetur, nam in cerebri ſubſtantia ſpiritus ſunt eiuſdem cenſus)non minus imaginatrici,quã memoratrici facultati inſeruire valent . Vera ratio eſt, tùm quia in huiuſmodi affectibus melancholicis,quemadmodum,& in phræneticis etiã, priùs ſenſus externi,& ſubinde communis,vitiari ſolent(hinc Galenus floccos,& feſtucas colligebat, dum febre ardente laborans parum abfuit,quin phreniticus euaderet)at vitiato ſenſu cõmuni facillimè phantaſia compatitur,cum ſint vnum & idem re;ratione verò ſint diuerſa tantùm,tùm quia(cum diſcurſus per ſe lędi non poſſit)ſi imaginatiuæ, & memoratiuę facultatis actiones inter ſe conferantur illius in agere , huius verò potiùs in quodam pati conſiſtant,at facilius eſt in hoc caſu actionem, quàm paſſionem offendi , nam recordatio uerſatur tantùm circa præterita,& hæc iam ſunt impreſſa, ita vt facilè nõ adeò deleri poſſint,vel aliter quam fuerint impreſſa repreſentari.Memoria igitur,& ſi difficilius, læditur , ſed an quemadmodũ imaginatio, & ratio deprauantur in melancholicis, ita & in ipſis memoria deprauari poſſit, ſequenti quæſtiuncula diſputabitur .

An memoria deprauetur? Cap. V.

QVamuis in tractatione de phrenitide (ibi enim memoria manifeſtè læditur cum ægri aut mingere, poſtquàm matulam petierunt, aut linguam intromittere, vbi Medici iuſſu extraxerint, obliuiſcantur) vel in proprio de læſa memoria tractatu potiùs huiuſcemodi quæſtiuncula locum haberet; nihilominus cum iam de aliarum principum actionum deprauatione egerimus, illã hic ſubnectere non diſplicuit, & præſertim cum non in paucis melancholicorum memoriæ offenſa appareat: ſæpè enim eorum quæ dixerant, aut egerint melancholico delirio correpti non recordantur. Sed quẽadmodum imminuitur in ipſis, ita & deprauetur, iam agamus. Communis omnium ferè opinio eſt memoriam non poſſe deprauari, nam cum memoratricis facultatis munus ſit phantaſmata, & ratiocinia tantũmodo recipere, & conſeruare, & idcircò non in actione, ſed in paſſione verſari, profectò ex ſui ratione deprauari nullo pacto poteſt; vel enim omnia recipit, & cõſeruat; & hoc modo eſt pfectiſſima memorãdi actio, vel nõ oïa, & ita diminuta eſt, vel nulla prorſus retinet, aut breuiſſimo tẽpore & ſic prorſus, aut ferè ablata dici debet; ſi verò prauas imagines, aut rationes prauas interdum retineat, tunc ex ſe non deprauatur, ſed probè fungitur proprio munere, & peccatum omne reliquis facultatibus, quę ſibi praua obiecta ſubminiſtrarunt, acceptum refert. Contrariam nos tamen ſententiam potiùs inſectandam eſſe arbitramur: quod enim memoria potentia paſſiua ſit, & ob id non corrumpatur, nequaquam rectè ſtatuitur, aliud habet memoria munus, cuius vitio aberrare poteſt; & idcircò corrumpi: duplicem hinc actum memoriæ conſtituerunt Philoſophi, vnum cum rerum ſimulacra quaſi in theſauro adſeruantur, & inſiſtunt; ita vt imaginum adſeruatio memoria ſit, & hæc dicitur memoria patiens. Alterum cum quis affectionem illam, ſeù ſimilitudinem alterius rei ſpectat, & intuetur cum temporis præteriti cognitione, quo facta eſt impreſſio; quippè tunc meminiſſe dicitur, ipſaq. ſpectandi actio memoria eſt, ſed ratione à prima diuerſa, illa quod imagines conſeruet, hæc quod ex imaginis apprehenſione, rem ipſam repræſentet, illa quidem paſſio & affectio quędam eſt; hæc verò actio, vnde memoria agens, & patiens; & huius rei ampliſſimũ teſtem Ariſtotelem habemus lib. de mem. & reminiſc. in calce tertij capitis, vbi hæc habet verba. [Cum igitur ſimul rei fit motus, & temporis, tunc memoria agit; vbi igitur actio erit, quam facultas organica efficiat, illa actio deprauari poterit, vnde Galenus actiones omnes tripliciter lędi aſſeruit, ablatè nimirùm diminutè, & deprauatè, nec mirum eſt memoriam corrũpi poſſe; quid enim vetat quo minus contrahi poſſit in organo memoriæ calida intemperies? quæ ſi contrahatur, neceſſe eſt eius actionem corrũpi: quemadmodũ enim à frigida aboletur, & imminuitur; frigidi enim

e-

eſt torpidos reddere ſpiritus & immotos,ſic à calida corrumpitur, calidi enim eſt exagitare & peruertere,vt hinc aliquis vnum pro alio referat,& vnius pro alio recordetur.Sed cur Galenus,& alij huius deprauatæ memoriæ nō meminerunt? Rńdetur Galenū,& ſi non explicitè de memoria deprauata egerit;eam tñ deprauari poſſe non negaſſe,& preſ rtim cum lib.de fęt.format.c.4.hæc habeat ad litteram.[In ijs,qui mēte,& memoria quomodocumque lęſi fuerint,&c.Si quomodocūq. ergò & deprauatè; præterea de ea Galenum,& alios expreſsè non meminiſſe dicendum eſt:quia vitiata,& deprauata operatione memoratricis facultatis,neceſſe eſt itē(vt adnotat Aetius ex Poſſidonij ſententia)imaginatricis,& cogitatricis facultatis operationes corrumpi:neque enim hæ rectè poſſunt operari. ſi pperā memoria illis ſpecies ſubminiſtret, quod & innuiſſe viſus eſt Galen.3.de loc.aff.c.5.dum vniuerſaliter loquens de memoriæ leſione ait, qđ memoriæ lęſio vnà cū læſione quadā rōnis fieri cōſpicitur;ſic nos qđ ex defectu deprauatæ memoriæ euenit in vitiū rationis,& imaginationis referimus; nam quæ quis prauè memoratur non ex alio,niſi ex prauo diſcurſu conijcere licet,ita vt diſcurſus vitium exiſtimemus id, quod potiùs deprauatæ memoriæ tribuendum foret; imò etiam ſæpè decipi poſſumus,ea quæ quis prauè recordetur,ipſum prauè imaginari putantes;quapropter ſi nos deprauatam memoriam agnoſcere non poſſimus niſi per deprauatas aliarum principum facultatum actiones, mirum non eſt ſi ad has tantummodò reſpexerunt Galenus,& alij, illa relicta ſilentio, quam & nos quoque hic relinquamus.

An ſemper in Melancholia cerebrum afficiatur? Cap. VI.

PRincipes actiones rectricium facultatum in cerebri ſubſtantia edi tanquam in pręcipua parte,illius temperatura veluti pređictarum facultatum pręcipuo organo mediāte, apud Medicos ſancitum eſt,qua cum temperatura proijs edēdis actionibus neceſſariò concurrunt animales ſpiritus;hi enim ſecundarium ſunt inſtrumentum,quibus omnibus & calidum innatum, atque cerebri cōformatio inſeruiunt.Exemplo ſit oculus in quo viſionis pręcipua pars eſt humor criſtallinus,cum tâmen ad hanc edendam & ſpiritus viſorij,& totus oculus requirantur.Manifeſtum igitur ſit nos per cerebrum non ſolam ipſius ſubſtantiam, ſed omnia prædicta intelligere,quę ſi rectè ſe habeant,atque ſecundum naturam,rectè prodibunt actiones ; ſi verò ex his aliqua ſint lęſa,ac pręter naturam ſe habeant, vt quoque lędantur actiones neceſſarium eſt. Cum igitur in melancholia non ſolum imaginatio, ſed plures interdum ex principibus actionibus lędantur,vt cerebrum præter naturam afficiatur,fateamur oportet; deinde ſicuti in phrenetide,quia pręter naturam cerebrum afficitur, actiones principes deprauantur, , ita & in melancholia cum de-

pra-

praue ntur cerebrum offendi dicendum eſt; ac tandem ſi ex lædentibus, & iuuantibus Medici certa ſumunt affectæ partis indicia, quænam certiora expectamus indicia, quod in melancholia cerebrum afficiatur, quàm vtilitas allata in huiuſmodi affectu à remedijs humectantibus capiti adminiſtratis? quę topica remedia in principum actionum offenſis,&illi quoque Medici adhibebant,qui in corde rationalem animam ſtatuebant,vnde eos iure irridet Galen.3.de loc.aff.c.5. quod quaſi aliter ſentirent,quàm ore proferrent.Nec dicat aliquis Auicennam lib.3.fen.1.tr.4.c.18.ſcripſiſſe hanc melancholiæ ægritudinē maximè fieri à corde calido,& capite humido; quare caput humidum nō poſſe laborare intēperie ſicca,quali donatus eſt humor malencholicus, nec inſuper humore melancholico ſcatere poſſe, tùm quia in cerebro humido humor ſiccus generari nequeat,tùm quia ſi in ipſo immoraretur,non humidum ampliùs,ſed ſiccum euaderet cerebrum;&propterea in huiuſmodi melancholia non affici cerebrum tanquam ſedem huius affectus,ſed potiùs cor. Nam reſpondetur caput humidum non per eſſe ntiam; (ſic enim ſicca intemperie afficeretur)ſed ex conſenſu in allata ab Auicenna melancholia affici; imò quatenus humidum eſt promptius recipere poteſt ab alijs partibus,& à corde, prętertim calido humorem,aut vaporem melancholicum, quorum neuter ad efficiendam melancholiam,quæ eſt per conſenſum,neceſſe eſt, vt diutiùs immoretur in cerebro, & ita ipſum ad ſui temperiem trahat;ſed ſat eſt ad ipſum per interualla tranſmitti, quo tempore cerebrum ex ipſius deprauatis actionibus affectum conijcimus; præterea niſi ex melancholici humoris tranſmiſſione,vel melancholici vaporis effumatione non lędatur cerebrum, quoad ſui ſubſtantiam, & temperiem,ipſum quoad animales ſpiritus lædi nobis ſat erit, cum & hos ad ipſius perfectā conſtitutionē requiri iam ſupra ſit explicatum.Sed huic omninò contrariam ſententiam videtur Hippocrates afferre in lib.de morb.virg.dum ait ex impedita menſtruorum purgatione ſanguinem prę multitudine in cor reſilire,atque ad ſeptum tranſuerſum, ibique ſtuporem quemdam inducere,vnde poſtmodum,& melancholia,&terrores ad inſania ſuboriuntur; idem primo Prorrhet.inquit,dolores circa vmbelicum palpitantes mētis perturbationem oſtendere, & Galenus in com. id tribuit ſepto trāſuerſo flatuoſum ſpiritum accipienti. Ariſtoteles quoque eamdem ſententiam ſignificat lib.3. de part. animal.c. 10. cum inquit, Vbi phrenes ex ventre inferiori propter vicinitatem attraxerint humorem calidum, atque excrementitium continuò mentem, ſenſumq. planè perturbant. præterea ex Auicenna loc.cit. ſi in corde propter ipſius intemperiem generantur ſpiritus vitales ſylueſtres,& obſcuri, qui in cerebrum rapti melancholiam producant,hoc non cerebri,ſed cordis vitio tribuēt omnes;Galenus tandem in art.med.c.35.de ſignis frigidi cordis loquens, inter alia proponit timorem, qui ex Hippocrate 6.Aph.23. eſt vnus ex proprijs characteribus melancholię:timor autem, vt colligitur ex Galeno

leno 3.de loc.aff.c.4.fit in corde; ergo cor, non cerebrum afficietur in melancholia; imò ex vehementibus animi motibus, qui ſunt cordis paſſiones melancholiam oriri in comm. eiuſdem Aphoriſmi Galenus aſſerit; Hippocrati tamen,& Auicennæ ſatisfacimus, dum dicimus locum affectum,vel accipi pro ſede ipſius affectus,atque hoc pacto cerebrum eſt ſemper locus,& ſedes ipſius affectus, vel pro ſede cauſarum ipſius affectus, quo modo ipſius affectus cauſa non ſolùm in cerebro, ſed etiam in corde, & in alijs partibus reperiri poteſt;nam ſpiritus vitales ſylueſtres obſcuri,& mẽſtruus ſanguis in cor reſtagnãs ſunt quidem melancholici delirij, cauſæ,non tamen quatenus cor, aut ſeptum afficiunt, ſed quatenus illi ſpirituum animalium materia ſunt, & hic nigris fumis prædictos ſpiritus animales reddit opacos, & tenebricoſos;quibus omnibus modis cerebrum affici,iam ſtatutum fuit,quod & Galenus confirmat in præcit. com. Prorrhet. dùm ait à ſpiritu flatuoſo circa ſeptum tranſuerſum collecto mentẽ lędi; propterea quod neruoſis partibus principium compati aſſueuit: neruoſarum autem partiũ principium cerebrum eſſe nullus medicorum ignorat;nec mirari debemus ex ſepto tranſuerſo flatuoſum ſpiritum accipiente,vt Galenus dicebat, vel humorem calidum & excrementitium attrahente,vt Ariſtoteles,mentem deprauari: quid enim obſtat flatuoſam materiam,in ſepto receptam impertiri cerebro,atque animalibus ſpiritibus,& ita principes perturbare actiones, quemadmodum & humorem calidum, atq. excrementitium à diaphragmate attractum in cerebrũ effumare? imò natura rei nos docet tùm flatuoſam materiam ſemper ſurſum impetere,& præſertim cum à ſepto in cerebrum patentiſſimæ ſint viæ, tùm humores calidos,& excrementitios ſemper in vapores digeri, atque ab inſita ipſorum,atque à partis caliditate,quam obſident;quoniam cũ in alimentum conuerti nequeant,natura ipſos expellere tentat, ex qua pugna,& agitatione magis effumant: Galèno tandem timorem in corde fieri dicenti aliàs reſponſum fuit: dicebatur enim timorem quidem in corde fieri,non tamen priùs fieri,quàm imaginatrix facultas aliquid ſub ſpecie mali conceperit: timorem enim eſſe imaginationis affectũ docuit Ariſtoteles lib.2.Rethor.c.5.inquiens nihil aliud eſſe timorem, quàm perturbationem ex imaginatione futuri mali corruptiui; verum quidem eſt,alium eſſe timorem nobis à principio generationis inſitum qui naturalis affectus vocatur,& naturali vitio,ſeu culpa fit cordis,vnde homines quò frigidiori ſunt corde,eò timidiores exiſtunt propter quaſcumque,vel læuiſſimas imaginationes futuri mali;& de hoc loquebatur Galenus in art.med. alium verò præter naturalem,&morboſum eſſe,qui cauſas tantum morboſas inſequitur,nempè deprauatas imaginationes, & in homine etiam calidiſſimi cordis contingere poteſt, ad quod fortè reſpiciens Hippocrates lib. de morbo ſacro,timorem,& mœrorem fieri vitio ipſius cerebri ſcripſit, & hic timor eſt ille qui verus melancholiæ caracter exiſtit.

An cerebrum afficiatur in melancholia, vt pars inſtrumentalis, vel vt pars ſimilaris. Cap. VII.

MElancholicos magna ex parte comitiali morbo affici, & contra morbo comitiali laborãtes melancholicos effici dicebat Hippoc.6.epid. propè finem: ſi enim (addebat ipſe) in corpus infirmitas repat, epileptici; ſi verò in mentem, melancholici redduntur, quam ſententiam dum Gal.3.de loc.aff.c.7.interpretatur, cerebrum in melancholia, vt ſimilarem partem affici pronunciat, nam cum anima, inquit, ſit temperamentum actiuarum qualitatum, aut ab ipſarũ temperamento alteretur, bilem, cum cerebro veluti parti inſtrumentali nocet ad cerebri corpus Hippocrates conuerti ait, id quod in obſtructionibus fieri conſtat; cum verò temperamentum mutando ei vt ſimilari nocet, ad mentem eam repere dicit; ſed & cerebrum vt ſimilare affici ratio ſuadet, quoniam cum ſit temperies præcipuum organum efficiens actionum, & hæc in ſimilaribus partibus conſiſtat veriſimile eſt ad hanc læſam, & proinde ad laſas etiam ſimilares partes conſequi cerebri leſas actiones; obijciet aliquis tamen ſæpiſſimè cerebrum eſſe intemperatum, & præter naturam; indeq. tamen nullam ſequi melancholicam affectionem, & rurſus ipſum naturali, & recta temperatura frui; atque nihilominus melancholica deliria apparere; cui reſpondetur non eſſe neceſſe, vt in melãcholia ſemper cerebrum quoad ſui parenchima, ſeù medullarem ſubſtantiam intemperie vexetur; imò nec ad hoiuſmodi intemperiem qualiſcumq. ſit, melancholiam immediatè ſequi; nam cum duplex ſit principum actionum inſtrumentum, temperies nempè, & animalis ſpiritus qui dicitur inſtrumentum quo numquàm delirium ſequitur, niſi animalis ſpiritus afficiatur, & hic prout diuerſimodè afficitur, diuerſa producuntur deliria, & immediatè; ab eo enim ad animæ potentias deferuntur ſpecies, & phantaſmata, quare cum prædictus ſpiritus affici poſſit, & à cerebri intẽperie, & ab alijs ptæter ipſam, mirum non eſt, ſi melãcholia produci poſſit, nulla exiſtẽte in cerebro dyſcraſia ſi tamen ſpiritum animalem tamquàm cerebri integrantem partem cõſideremus, quemadmodum in præcedenti queſtiuncula explicatũ fuit, cerebrum quoque affici dicere poterimus, & vt ſimilare, cum nullis ex organicis morbis ſpiritus affici poſſint. His tamen non obſtantibus cerebrum, vt inſtrumentalem quoque partem in melancholia affici poſſe contendunt; alij nam fiunt (inquiunt ipſi) melancholici ex ebrietate: ebriorum enim aliqui flent, triſtãntur, & timent, quæ prauè imaginantur, quod & Ariſt.30.ſect.problem.1. confirmat, dum ait: Vinum immodicũ tales maximè homines reddere, quales melancholicos eſſe affirmamus, ſed ebrietas ſit à copioſis vini vaporibus in caput eleuatis, qui cerebri temperamentum non immutant; ergò illud non vt ſimilarem partẽ offendunt, ſed vt inſtrumentalem potiùs, obſtruendo, grauando: diſtenden

do,

do,& quod vini vapores cerebri temperamentum non immutent, patet ex eo,tùm quia intemperies non niſi longo temporis tractu fit, vt colligitur ex Galeno 2.de ſympt. cauſ. c.vlt. tùm quia tranſacta ebrietate prædictæ intemperiei aliqua appareret noxa . Verùm quod de ebrietate dicunt,idem de melancholia hypocondriaca pronunciant;nam in ipſa præſertim incipiente caput nulla intemperie labefactatum adinueniri poteſt : non enim malencholici vapores ab aliquo hypocondriorum elati poſſunt tam cito cerebri temperaturam peruertere;ſed in captu rapti ſtatim obſtruunt,ſtatim diſtendunt , aliosq. organicos morbos procreant ; præterea cerebrum abſceſſus patitur, vti nos docet Gal. lib. de ineq.intemper.c.3.nec ex abſceſſu,propter craſſarum,& nigrarum fuliginum euaporationem melancholiã induci aliquid obſtat,ſic videmus læthargicos per interualla delira loqui,& tamen inter organicos morbos reponuntur abſceſſus à Gal.3.de ſympt. cauſ.c.1. Tandem à capitis ictu deſipientiam oriri teſtatur Hippoc.7.ſect.aph. 14.Vbi autẽ ictus intra ad cerebrum penetrauerit,quemadmodum in hoc caſu cõtingere ſcribit Galen. in com.nihil aliud efficere poteſt,quàm cerebrum comprimere: compreſſio autem eſt organicæ,non ſimilaris partis morbus ; ſic in eadem ſect.aph.24.in oſſis præciſione deſipiẽtiam fieri habemus, quia,vt Galenus declarat,tunc paſſio proxima exiſtit membranis,& cerebro , qua quidem paſſione cerebrum vt ſimilare conſideratum , cum ſit ſenſus expers,non afficeretur , ſed vt organicum , quatenus ſcilicet membranis integratur,illa coafficitur . Hæ ſunt rationes in contrarium adductæ, ſed leuiſſimi momenti; imò ſi res exactius perpendatur,veritatem magis eluceſcere faciunt; nam ſi ab ebrietate malencholia inducatur,non quia copioſiores vini vapores obſtruant grauent,aut cerebrũ diſtẽdant,inducitur (ita enim & in capitis dolore grauatiuo,& extẽſiuo melancholia adeſſet) ſed quia,aut animales ſpiritus obſcurent, & obtenebrent,aut rectius,quia melancholicum humorem excitent, indeq. in atros fumos conuertant , qui ſpiritibus animalibus commixti tenebricoſa phantaſmata inducant,rationalemq. animam perterrefaciant, quo in caſu ſpiritus animales non ſolùm quoad ſui ſubſtantiam, lucidítatẽ, &motum,verum etiam quoad ſui temperiẽ alterantur,aerea enim ſubſtantia facillimè,& ſtatim non longo temporis interuallo, quaſcumque alterationes ſuſcipit;hoc idem & de melancholia hypocondriaca reſpõderi debet,quamuis hac progrediẽte non tantum ſpirituum,ſed & ſubſtantiæ cerebri temperamentum immutetur , quod tamen in quacumq. melancholia immutari haud neceſſe eſt . Ex cerebro autẽ abſceſſu correpto melancholiam excitari fortè non omnes admitterent,cum potius phrænitis,aut lęthargus ex abſceſſus diuerſitate fiat, ſed eſto; nolumus tamen vt abſceſſus,quatenus abſceſſus melancholiã producat,ſed quatenus obſcuri vapores ex ipſo elati animalibus commiſcentur ſpiritibus,præter quam quod,& abſceſſus abſque ſubſtantiæ cerebri intemperie conſiſtere nequeat . Quod denique ad deſipientiam ex capitis ictu,

vel ex cranij præciſione ortam attinet;hinc non melancholicã,ſed phrę niticam oriri deſipientiam dicimus : in vtroque enim caſu inflammationem ſuboriri compertum eſt; imò Hippocrates ſi ex his deſipientia fiat,ſubiungit malum : tunc enim deſipientia inflammationis indicium eſt; cerebri autem,aut eius membranarum inflammatio peſſima eſt,cũ cum ab hac nemo,aut vix pauciſſimi euadant : præterea inflãmatio cũ ſit morbus,& in aucta magnitudiue,& in intẽperie,nõ tumoris,ſed intẽperiei ratione phręnitidem efficit;vnde Galen. in Prorrhet.com.1.t.34. cerebri intemperaturas magnas mentis lęſionem conſequi aſſeruit.

An melancholia fiat à ſpiritu animali tenebricoſo? Cap.VIII.

SPiritum animalem tenebricoſum factum, vel in ſui generatione,vel propter nigrę materię,qnęcumque fuerit,admixtionẽ, melancholiæ proximam,& immediatam cauſam ferè omnes Medicinæ authores conſtituunt,& iure optimo,nam cum animalis ſpiritus ſit ille,qui principibus animę facultatibus ſpecies,& phãtaſmata defert,ſi obſcurus,& ater fuerit, terrifica repreſentabit phantaſmata,& timoris plena,quibus imaginatrix aſſentiens, illaq. vera exiſtimans deprauatur,ex quo tùm ratiocinium lædi,tùm metum, & triſtitiã ſuboriri neceſſe eſt. Sed inter neotericos clariſſimi viri aliter ſenſerunt; nam doctiſſimus Capiuaccius ab affectione tenebricoſa melancholiam immediatè pendere pronunciauit, & ingenioſiſſimus Mercurialis pro affectione tenebricoſa perturbationem ſcripſit,ita vt ex affectione tenebricoſa,ſeu perturbatione, quomodocumque dicas reſultet imaginatio, & imaginatio corruptiui mali,vnde poſtea timor, & triſtitia ; certè nodus iſte non facilè ſoluitur,niſi perſcrutemur quid ſit iſta affectio tenebricoſa,quid ſit iſta perturbatio;& vt quicquid ego ſentio,liberè proferam,mihi iſti clariſſimi viri,quod idem ab eodem fiat,& à ſe ipſo,innuere videntur; nam certè iſta perturbatio,ſeu tenebricoſa affectio indicat in anima,aut in eiuſdem potentijs, ſeu facultatibus aliquam actionem, & actionem præter naturam,quæ actio præter naturam verſatur de neceſſitate circa aliquid obiectum;quibus ita ſe habentibus,idem eſt ac ſi diceremus in imaginatiua animæ potentia præter naturam imaginationem fieri,aut in ratiocinatiua præter naturam diſcurri,& iſta fieri circa vnum,vel plura obiecta, quæ nulla alia eſſe poſſunt præter ſpecies, ſeu phantaſmata;ita vt dũ dicimus perturbationẽ, ſeu affectionẽ tenebricoſam alicuius principis facultatis;idem ſit ac dicere actionem deprauatam illius facultatis;nam ex.gr. erit melancholicus, qui putans Atlantem defatigari,cælum inde caſurum imaginabitur, quænam erit in hoc melãcholiæ cauſa immediata? erit ne imaginatio illa,nempè quod Atlans defatigetur? nequaquam,quia hęc actio deprauata imaginationis,nempè putare,quod Atlans defatigetur,eſt eadem melancholia;nihil aliud enim melancholia eſt, quam actio princeps deprauata, & hęc

eadem

eadem actio deprauata in illo melancholico, nēpè imaginari, quod Atlans defatigetur,eſt perturbatio,eſt affectio tenebricoſa;nam quemadmodum melancholiam dicimus eſſe affectionem melancholicam, ita & melancholiam eſſe affectionem tenebricoſam dicere poſſumus ; imò idem dicemus,quandoquidem melancholicum,& tenebricoſum nomine tantū,non re differunt, ſed idem important;ex his igitur patet aliud ab affectione tenebricoſa,eſſe melancholiæ immediatam cauſam .Verū quemadmodum huius tenebricoſæ affectionis immediatam cauſam ſtatuebat tenebricoſum phantaſma doctiſſimus Capiuaccius,ita & melāncholiæ ſtatui poſſe concludet aliquis . Huic dicendum eſt,quod habito reſpectu diuerſorum , & hæc ſententia veritatem habet nam & ſpiritus animalis tenebricoſus, & phantaſma tenebricoſum erunt melancholiæ immediata cauſa,nam re vera ſpiritus animalis tenebricoſus eſt cauſa deprauatarum principum functionum quatenus ſcilicet phantaſmata atra,terrifica,melancholicaq.animæ repręſentat,ſed hæc ita repræſentet, & imprimat,vt tanquàm vera exiſtimentur, quæ poſtea tamquàm vera exiſtimata quatenùs futurum malum corruptiuum præſeferunt , atque præmonſtrant,in cauſa ſunt timoris,& triſtitiæ,ita vt ſi totam melancholiæ ideam, atque eſſentiam complectamur (nimirùm quatenus ipſa eſt non ſolum principum functionum deprauatio , ſed deprauatio cum timore,& triſtitia) partim tenebricoſus ſpiritus,partim tenebricoſum phātaſma immediata melancholiæ cauſa ſtatui poſſit.Cæterum ſi quis obſtinatius non admittat tenebricoſum ſpiritum , ſed tantummodò tenebricoſum phantaſma immediatam melancholiæ cauſam eſſe contendat hic ſaltem contentus abeat , quod ſpiritus animalis ſylueſter ſit cauſa præcipua ad quam dirigatur curatio ; nam ſæpè conſueuerūt medici in morboſis affectibus eam agnoſcere cauſam, atque præferre, quæ ad ſe precipuè curationem trahit,relicta ea,quæ quamuis immediata ſir cauſa; pręcipuum tamen medelæ ſcopum non requirit, & tale re vera tenebricoſum phantaſma eſt ; ad hoc enim tamquam incorporeum curatio dirigi nequit; non negamus tamen,vt mox dicetur,ſolis deceptionibus interdum malencholicos curatos fuiſſe , quæ deceptiones in phantaſmata tantum diriguntur,ſed certè hęc ſunt, ex ijs,quæ non ſemper, nec vt plurimum, ſed vt raro contingunt, & ob id talia parum obſeruanda cenſebat Ariſt.3.de hiſt.animal.c.15.Nos igitur ſpiritum animalem tenebricoſum , ſeu ſylueſtrem cauſam melancholiæ ponamus cum Auicenna proprio de melancholia tractatu , quod & ante ipſum nobis etiā indicauit Gal.2.de ſymp.cauſ.c.vlt.& 3.de loc.aff.c.7.nam cum tenebrę (inquit ipſe) rationalis animę parti ſint circumfuſę, neceſſe eſt hominē timere, vt qui ſemper vna cum corpore ſuo timoris cauſam circūferat, ſed ſi timere, ergò & melancholicum eſſe,nam qui ſine cauſa manifeſta timent & triſtantur,melancholici ſunt,vel eodem Galeno teſte in com. 23.Aph.ſecta 6. Sed cōtra hanc ſententiā inſurgit doctiſſimus Saxonia dicens,quì fieri poſſit,vt eædem tenebræ in ſpiritu homines reddant ingenio-

genio-

genioſos,vates,poetas ſummos artifices;alios verò ſtupidos,ignaros,& amentes,quoſdam faciant hylares;alios autem perpetuò triſtes,nõnullos perpetuò timentes;alios omnia audentes ? ergò nõ erit ſpiritus tenebricoſus ſolùm , aut ſemper melancholiæ cauſa ; ſed ipſum decipi dum plura refert,quæ propria melancholicorum non ſunt iam ſupra à nobis prima quæſtiuncula monſtratum fuit ; ecquis ſanæ mentis fieri dicat ab opaco ſpiritu ingenioſos,vates, poetas , ac ſummos artifices ? hos quidem à melancholico humore naturaliter præcalido tales facilè reddi poſſe rectè ſentiat,ſic ſtupidos,ignaros,& amentes ab eodem quatenus præter naturam exaſſato,ac præcalido,ſic hylares ab admixto ſanguine,quemadmodum perpetuò triſtes,ac perpetuò timẽtes ab humore melãcholico quatenus nigro,ac tenebras ſimul in ſpiritibus animalibus inducente . Amplius inſtat doctiſſimus vir dicens nos non ignorare homines ex frequenti,& aſſidua cogitatione incidere in melancholiam, vt qui putant ſe eſſe reges,vel nõ habere caput,quare complures ex iſtis abſque medicamentis ſola cogitationis mutatione ſanantur,vel plumbeo impoſito pileo, ſic mulier illa relata ab Alexandro Tralliano lib.1.c.de melancholia quę ſerpentem,ſe deuoraſſe putabat vomitu excitato,& ſibi oſtenſo vaſe in quod reiectum fuit(in ipſo enim collocarãt paruam beſtiam per omnia imaginationi illius ſimilem) ſanitatẽ ſtatim recuperauit,ſe ſerpentem euomuiſſe credens. Huc ergo ſpiritus tenebricoſus non ſpectat:alias enim oporteret humores ſpiritum tenebricoſum reddẽtes expurgare; in eadem claſſe ſunt perditi amantes,& qui ex inordinata appetentia melancholici fiunt, vt plus iuſto gloriam honores,dignitates,ac pecuniã ambientes : hi enim falſis nuncijs plerũq. ſanantur;nam ſi auidis nuncientur pecuniæ,& ambitioſis honores, ſanitatem recuperant . Reſpnndetur tamen ex aſſiduis cogitationibus,ex amore,ex inordinata appetentia,atq. ex alijs animi pathematibus melancholicos non niſi tractu temporis fieri,nec prius fieri quàm ſpiritus animales denigrentur,& opaci fiant;vnde non immediatè ab his animi pathematibus melancholia inducitur, principesq. actiones deprauantur: commodè enim hæc omnia ſpiritus animales exobſcurare poſſunt vt ſuo loco oſtendetur, & quando dicitur ſpiritus tenebricoſos huc nõ ſpectare,quoniam alias oporteret humores ſpiritum tenebricoſum reddentes expurgare,animaduertendum eſt ſpiritum tenebricoſum iam tunc adfuiſſe , quando tale , vel tale prauum fantaſma repreſentabatur imaginatrici,quod dũ repræſentabatur adeò firmiter,&profundè in ipſius organo fuit impreſsũ,vt quamuis tenebricoſus ſpiritus euanuerit , aut tenebricoſus eſſe ceſſauerit phãtaſma tamen prauum remanſerit,& per conſequens deprauata ſemper ſteterit imaginatio ; Hinc etiam intelligi poteſt , mirum non eſſe, ſi abſque medicamentis , & ſola cogitationis mutatione , vel plumbeo impoſito pileo , vel ſolis deceptionibus ſanitatem recuperauerint ægri , cum non ampliùs in corpore materia, quæ ſpiritus opacos redderet, reperta fuerit, illa enim ſatis erant

ad

ad impreſſa praua phantaſmata delenda; Sed aliquis hic percunctari poſſet in ſanis ſomniantibus fieri interdum eadem accidentia timoris, & triſtitiæ, non ſecùs, ac in morbis melancholicis, quæ pariter ab animali ſpiritu ob nigros vapores admixtos tenebricoſo reddito prouenire fatendum eſt; & nihilominus nobis èxpergiſcentibus ceſſant iſta accidentia: cur autem in his ceſſent;in illis verò perſiſtant? facilis reſponſiò eſt,quoniam metus,& triſtitia nobis expergiſcentibus ceſſant, cum nullam fidem in ſomnijs adhibeamus, in melancholia verò perſtant ob vitium imaginationis, ac proinde rationis, quæ aſſentitur, & male iudicat de eis, præter quamquod in ſomniantibus vix admodum leuis fit ſpecierum,& phantaſmatum impreſſio,quæ fortis in melãcholicis fit. Addit tandem doctiſſimus Saxonia extrinſecam melancholiæ cauſam,& in hanc triplicem, nempè veneficas potiones quas philtra amatoria vocant,morſum animalis rabidi,ac faſcinationem,ob veneficas enim potiones homines dementare poſſe ſatis docet exemplum Lucretij philoſophi,& poetę,quem hac potione dementatum fuiſſe ſcribunt; ſic morſus animalis rabidi,& præſertim canis melancholiæ illam ſpeciem infert,quæ hydrophobia, ſeù timor aquæ dicitur. Sed reſpondetur ex morſu rabidi canis non ſtatim hydrophobiam ſequi, ſed tractu temporis, quo tractu paulatim non ſolum humorum, ſed corporis etiam totius temperatura peruertitur,ac immutatur, ita vt facile ſit ex hac peruerſione animales quoque ſpiritus obtenebrari;vnde poſteà prauum phantaſma de timore aquæ cõſurgat, idq. repræſentatum imaginationi, ipſam quoque deprauet,ac peruertat; ſic & de venefica potione ſtatuendum eſt, quæ ſi fortè ſtatim mente aberrare faciat,ac melancholiam inducat,non ob aliud certè, niſi quia caput replendo ſit in cauſa,vt ſpiritus animales extranea,ac tetra materia infecti exobſcurẽtur,ac tenebroſi fiant;remanet faſcinatio,ſed hęc(vt ipſe optimè ſubdit) re vera ſupernaturalis eſt,& ideò non naturaliter agit: Medici verò de rebus,quæ naturaliter eueniunt,verba faciunt, & vim faſcinationis non eſſe naturalem manifeſtè patet, quia per characteres, verba, imagines cereas,& alia ſuperſtitioſa fiunt iſtæ faſcinationes,nec aliquis putet naturales faſcinationes eſſe, quia aliqui modi faſcinationis naturales videantur,vt eſt inſpectus,tactus,& anuli quidam,ſeu alia corpora ex varijs metallis compoſita huic, vel illi planetæ dicatis ſub quibuſdã Zodiaci ſignis, additis varijs figuris,vel verbis, nam hæc omnia figmenta ſunt ſuperſtitionis plena,nullamq. vim continentia, niſi quatenus malefico his fidem præſtanti diabolus vim inferat,vt hac ratione obſequiũ & adorationem ab his accepiſſe videatur;& ideò nemo quidquam per huiuſmodi characteres, aut ſigna peragit, qui pacto aut tacito,aut expreſſo cum dæmone habito obedientiam illi non polliceatur. Quamobrem falſiſſimum eſt affirmare, hominem, qui ſanus fuerit, aut inſpectu, aut tactu morbum alteri inferre, niſi cauſa accedat ſuperior, propter quam hoc fiat: morbus enim ex vno in alterum tranſit per contagium

quod

quod fit vel per tactũ corporis ſolidi, vel vaporoſæ ſubſtantiæ exiſtẽtis primùm in agente, mox in patientem tranſeunte; ſed malefici ſani ſunt: ergò maleficium non fit ex contagio, multo minus fieri poteſt vi corporum cęleſtium, quæ omnia à Deo in tutelam noſtri corporis ſunt ordinata; ipſaq. debent hęc ſublunaria regere, non autem à ſublunaribus cogi; at ſi corpora cæleſtia ex ſignis, aut figuris factis cogerentur ad inferendum maleficium, à ſublunaribus regerentur cęleſtia, quod ab omni philoſophia, & theologia alienum eſt: itaq. tandem fatendum eſt, omnem vim maleficij à dęmone prodire. Auerroes deniq. & ipſe in hanc ſententiam inuehitur, pugnaciſſimèq. contendit melancholiam non à ſpiritu tenebricoſo, ſed à tota ſubſtantia, ſeù occulta qualitate melancholici humoris proficiſci; ait 3. collect. c. 45. colorem non eſſe qualitatẽ actiuam, quę mutare poſſit animæ functiones, nam mores, non humorũ, ed corporis temperamenta ſequuntur; deinde inquit tenebras non in viſum imprimere, vt quæ priuationes ſint, neq. ſentiri actu poſſe, & adhuc minus in interiori ſenſu, quo neq. colores ipſi percipi poſſunt: Tandem addit, quod ſi immediatè lędatur interior actio ex colore, iam color morbus erit; hoc neque Galenus concedit; ergo alia erit cauſa melãcholiæ. Ad hæc omnia facilis eſt reſponſio; nam quoad poſtremam rationem attinet, dicimus non ſemper à morbo immediatè, ſed mediatè quoque pendere ſymptomata, hinc Galen. lib. de opt. ſecta ad Thraſyb. c. 18. inquit ſymptomatum aliqua cauſas, aliqua paſſos locos, aliqua facultates, aliqua ęgrotãtes ipſos ſubſequi, pręterea quando à morbo Galenus ſymptomata pẽdere ſcripſit, morbum non ſtrictè, ſed latè ſumptũ intellexit, ſub quo nomine, & cauſas morbificas comprehendit; ſic 5. de loc. aff. c. 6. ſcripſit ea accidentia, quę vel cerebrum, vel oculos afficiunt, vitioſorum humorum vaporationẽ ſequi, ſed vaporatio morbifica cauſa, non morbus eſt; ſic & affectuum præter naturam vnum pro alio genericè accipi non negabit, qui Galenum conſulet lib. de ſympt. diff. c. 1. ibi enim, & morbum, & cauſam morbi ſub generali ſymptomatis appellatione quoque comprehendi poſſe declarat. Ad alias verò reſpondetur, quod etiam ſi color melancholiæ non percipiatur ab aliquo ſenſu, neq. virtutem ipſam immutet, à qua animę functiones dependent; eſt tamen cauſa, & omnia obiectiuè repræſententur ſenſibus interioribus ſub ſpecie opaca, & horrenda, haud ſecus quàm color exiſtens in cornea, qui non videtur à criſtalloide, ſed eſt cauſa deprauatę viſionis, ita vt Galenus colorem nigrum mœſtitiam, & timorẽ inducere voluerit; quatenus ſpiritus animales, atque eorundem ſplendorem turbat, & obſcurat: hos enim ſpiritus lucidos eſſe oportere, ad hoc, vt rectè fiant operationes principes idem docuit lib. de vtil. reſp. c. 5. Hinc Græci phantaſiam, quę vna eſt ex principalibus actionibus ἀπὸ τοῦ φάους, ideſt à luce denominarunt. Tandem an melancholia fiat à tota atrę bilis ſubſtantia (vt placuit Auerroi) ſuo loco examinabitur.

An ex

An ſpirituum animalium intemperie fiat melancholia. Cap. IX.

IAm ſuperius probatum fuit à ſpiritibus animalibus tenebricoſis melancholiam fieri, nec ipſos ſpiritus tenebricoſos euadere poſſe quin ſimul illius humoris, aut vaporis, à quo tenebricoſi redduntur qualitatem recipiant, & hoc propter aeream, tenuiſſimamq. illorum ſubſtantiã; ſed modò cum intemperies, quæcũq. fuerit, poſſit illos detinere abſq, eo, quod ipſi tenebricoſi ſint, quæritur an illorum ſola intemperies abſq. tenebroſitate, ſeù nigredine poſſit melancholiam inducere, & vt breuibus agam, hoc probare conatur Doctiſſimus Saxonia; nam ſi ex Galeno (inquit ipſe) omnis actio animalis, prę cipuè autem princeps, inter quas adnumeratur imaginatio fit à ſpirituum animalium temperie 3. de loc. aff. c. 7. cur quæſo intemperato ſpiritu reddito non vitiabitur imaginatio? hinc Gal. 8. de vſ. part. c. 13. non quantitati ſpirituum, ſed qualitati, & temperamento vim, & facultatem operationum animalium tribuit. Hoc etiã (ſubdit ipſe) confirmant variç melancholicorum imaginationes; quã enim putamus cauſam imaginationis melancholicæ cum riſu, & iucunditate pręter caliditatẽ ſpiritũũ animalium? neque valet ratio, ex caliditate fit furor. Furor enim ſeù mania fit ex intemperie calidiſſima, cum fluxione vaporis exuſti eleuati ex bile, vel flaua, vel atra exuſtis, ex 3. de loc. aff. iam cit. melãcholica autem deliramenta, quæ cum riſu, & iucunditate fiunt, calida quidem ſequuntur intemperiem, ſed moderatã, & potius ex ſanguine, quã ex bile genitam. Tertiò ad probandum quod ex frigida ſpirituum intẽperie melãcholia fiat, adducit Ariſt. 4. de part. animal. c. 11. & lib. de rep. c. 8. dicentem, metuentibus cerebrum refrigerari, & 11. probl. 53. timentibus ſanguinem deſerere ipſum cerebrum, at vbi ſanguis deſerit cerebrum, neceſſariò ſpiritus refrigerantur; tandem quid prohibet (inquit ille) quò minus intemperies hæc frigida imaginationem vitiet, imagines timoris, ac mœroris continuò ſuggerendo? & ideò inuenietis non paucos melancholicos, ſtupidos, & bardos, inſipiẽtes, & fatuos, nam ex hac intemperie melancholica imaginatio coniungitur cum fatuitate, & amentia. Vt tamen veritas inconnuſſa maneat, dicendum eſt, ex frigiditate vitiari quidem imaginationem, quatenus ipſa imminuitur, vel aufertur; non tamen ipſam deprauari, quandoquidem non imagines timoris, & mœroris frigiditas ſuggerit, ſed tenebricoſus ſpiritus, & quamuis non pauci melancholici, ſtupidi, & fatui ſint hoc ex nigredine, quæ frigiditati vt plurimum iungitur euenit, contra tamẽ admodum pauci ex ſtupidis, & fatuis melancholici erunt, cum frigiditati ſpirituum non neceſſariò coniungatur nigredo, & tamen ſi ſola frigiditas melancholiam faceret, omnes ſtupidi, & fatui de neceſſitate melancholici forent; quod autem Galenus qualitati, & temperamento ſpirituum vim operationũ animalium tribuerit, concedendum, non tamen negandum eſt, hanc ip-

ſam à conſequentibus temperamentum adiuuari, & perfici imò Gal. 1. de vſ. par. c. 9. docet actiones quaſdam non fieri primò ex temperamentis, ſed ex conſequentibus temperamenta, vt eſt viſio in oculo, quæ fit propter colorem, quare, & temperie, & conſequentibus temperiem læſis poterunt lædi actiones; imò nonnullæ magis læſis conſequentibus temperiem, quam læſa temperie. Si autem de melancholia quæ fit cum riſu, & iucunditate ſermo ſit, hæc ſi propriè loqui velimus, melancholia verè dici non poteſt, cum ipſa nunquàm ſit immunis à metu, & triſtitia, ſed inſania eſt, & quamuis interdum in melancholicis riſum, & iucunditatem obſeruemus, hoc fit propter ſanguinem exuperantem, qui aut humori melancholico cõmiſcetur, aut in cerebrum mouetur quieſcente melancholico humore, ita vt tunc temporis non adſit tenebroſitas in ſpiritibus, & ſi adſit adeò parua ſit, vt plus poſſit in ipſis caliditas, & humiditas ſanguinis, quam melancholici humoris nigredo, & eſt propriè affectus quidam mixtus ex melancholia, & inſania; at obiter obijciat aliquis, contrariorum eſſe eamdem rationem; ita vt ſi ex intemperie calida, & humida ſanguinis communicata ſpiritibus animalibus riſus, & iucunditas fiat; neceſſariò quoque ex intemperie frigida, & ſicca humoris melancholici ijſdem impertita fletus, & mæſtitia orietur, vel ſi ex nigredine melancholici humoris eoſdem ſpiritus, inficiente naſcatur melancholia, neceſſe ſit à ſanguine letitiam producente ipſoſmet dealbari, quod dicere ridiculum eſt. Sed huius nodi ſolutio habebitur quæſtiuncula 17. quare non eſt vt pluries eadem ſcribamus: ad Ariſtotelem verò dicimus ipſum oſtendere cerebri refrigerationem, & ſanguinis retractionẽ eſſe potius timoris effectus, quàm cauſas, ſed quid plura? ſcimus intemperiem frigidam ad ſpirituum penuriam facere, at ex paucis ſpiritibus fatuitas, non melancholia ſequitur; vnde obſeruamus eos, qui in vltimo ſenio conſtituti ſunt, & iam decrepiti non memorari, diminutè ratiocinari, ita vt ipſos repueraſcere dicamus; hos tamen melancholicos fieri non videmus, etiã ſi ijdem frigido, & ſicco totius corporis, & ex conſequenti frigido, & ſicco cerebri, ac ſpirituum temperamento donati ſint, ſed incæpta diſputatio tunc perfectius dilucidabitur, vbi illorum ſententiam, qui melancholiam à frigida, & ſicca cerebri intemperie abſque materia fieri volunt, diſcutiendam propoſuerimus, modò ad ſpirituum motum, & noſter moueatur ſermo.

An ex motu ſpirituum animalium fiat melancholia. Cap. X.

PVlcherrimę ſanè quęſtiunculę anſam nobis præbuit ingenioſiſſimus, ac nunquàm ſatis laudatus vir doctiſſimus Hercules Saxonia, cui tribuenda volo plura, quæ in hoc tenui opuſculo contexta legentibus non diſpliceant. Vnica tamen inter cæteras ratio eſt, quæ à ſpirituum animalium motu nequaquàm fieri melancholiam mihi ſuaſit, quoniam rei natura attenta ex immobilitate

potiùs

potiùs animalium ſpirituum,vt ita dicam,quàm ex eorumdẽ motu melancholiam exoriri conijcere eſt quandoquidem melancholici circa quædam phantaſmata adeò fixantur,vt de illis ſemper diſcurrant,vel timeant,vel agant,& in illa toti ſe tradant, quibus cum phantaſmatibus ad plures etiam annos ita delirantes vixiſſe compertum eſt,horum autẽ phantaſmatum fixa imaginatio non in ſpiritibus motum,ſed quietem ac immobilitatem potiùs præter naturam,vt dixi,commonſtrat;ſed iam rationes,quibus doctiſſimus Patauinus contrarium demonſtrare nititur, diluere oportet, hoc ille pacto ratiocinatur: Animalium ſpirituum motus duplex eſt;localis vnus,alterationis alter,& localis adhuc ſubdiuiditur tripliciter;quandoquidem vnus dilatationis,& conſtrictionis,alter confuſus, omnique ordine carens, tertius contra naturæ leges eſt. Quoad motum dilatationis,& conſtrictionis ſpirituum attinet, vterque eſt cauſa melancholiæ;nam ſicut dilatatio moderata lætitiam parit, adhuc maior riſum efficit, & ſi adhuc magis augeatur facit lætitiam cum riſu geſtientem,in qua homines currunt, ſaltant quaſi volaturi, ita hęc dilatatio vbi modum excedit,vt partes cerebri interiores quaſi deferãtur,exterioresq. (ſenſus,& motus inſtrumenta) ſpiritu,& caliditate repleantur, tunc imminuitur facultas ęſtimatiua, & augetur hęc motiua, & ſentiens,vt iſti putent ſe eſſe aues,aut corpora leuia,& volare, neque rimaginationem poſſunt corrigere non colligente ſe ſpiritu ad interiores partes,ſed in exteriores diffuſo. Quoad conſtrictionem hæc præter imorem,& mœrorem, alias prauas imaginationes aliquando efficit, vt patientes putent ſe eſſe corpora artificialia,ſaxea teſtacea,immobilia. Ego tamen dùm conſidero dilatationem ſpirituum non eſſe cauſam lætitiæ,ſed potiùs effectum,& quid conſequens ipſam lætitiam,ſic & dilatationem excedentem non eſſe cauſam melancholiæ iudico, prætérquamquod cũ melancholia ſit illa,cui timor, & meſtitia ſemper adiuncta ſunt,quomodo in timore,& meſtitia,fiet dilatatio? ille conſtrictionẽ fieri dicit,ſed reſponſio allata de dilatatione conſtrictioni quadrat, contrariorum enim extat eadem ratio,cuius rei,& Galenum teſtem adducere poſſumus lib.12.meth.c.5.& lib.2.de ſympt.cauſ.c.5.quibus in locis docet in profuſa lætitia nimiam ſpirituum, & caloris dilatationem fieri,ſicuti in timore,& mœrore conſtrictionem, ita vt dilatatio, & conſtrictio ſint potiùs effectus quàm prædictorum cauſa, nàm neque eſſe cauſam, certiores nos reddunt, qui in calido balneo, vel in hypocauſto manent, nàm his ſpiritus dilatantur, &ità interdùm, vt ferè exanimes ſine ſenſu, & motu remaneant, neque tamen in ipſis ingentem, imò nec auctam præter eorumdem conſuetudinem lætitiam vidimus. Ait deindè vir doctiſſimus ex confuſione, ideſt inordinato motu ſpirituum, quoquè melancholiam fieri, ſed iſtam confuſionem, vel eſſe inſignem, vel moderatam; ſi inſignis fuerit, rerum omnium ſenſibilium, & intelligibilium imagines delet, nàm ſicuti in aqua vehementèr agitatà nulla apparet imago, ità & in ſpiritibus valdè confuſis, & agitatis

delentur imagines; ſi moderata, non delentur imagines,ſed aut diſiunctæ vniuntur,aut coniunctæ diſiunguntur,& primo quidem modo varij fiunt melancholici, qui ſibi ipſis varia fingunt monſtra, & phantaſmata, quod exẽplo explicari poteſt ab Ariſtotele accepto lib. de ſomnijs cap.3. vbi ſcribit, ſomniantibus monſtra plerumquè apparere coniunctis ſimul ſpeciebus in vigilia ſeparatìm receptis;addit phræniticos lineas, quæ in muris ſunt, vario modo in mente propria formare, atquè certò arbitrari illas eſſe animalia, aut plantas,&c. Quià ſcilicet ſpecies recepta in ſpiritibus agitatis intrinſecùs coniungitur, ipſi verò putant exteriores illas lineas copulatas eſſe;quod itaq;ſomniantibus & phræniticis per ſomnum, & acutum morbum contingit, melancholicis cõtingit propter internam cauſam,quæ ſpiritus ipſos agitat,& confundit, vt exempli gratia Vapor,vel flatus, vel humor ad confuſionem faciendam aptus; ſi verò nimium diſgregentur imagines, putant melancholici ſe nihil egiſſe aut agere eorũ, quæ quotidiè egerunt,& agunt. Adeſt quoquè ſpirituum animalium agitatio, quæ quid diuerſum èxtat à cõfuſione, nàm agitationis nomine intelligo quaſi titubationem, vel trepidationem quamdam, ſicuti in aqua videmus poſt vehementem agitationem,quæ aliquando motu hoc trepididationis aliquo tẽporis ſpacio mouetur, in hac agitatione imagines multò maiores repræſentantur, quàm ſint, vt exemplo aquæ manifeſtum fiet, & ex hac imaginum amplificatione fit, vt patientes quædam eſſe maiora, quàm reuera ſint, animo concipiant,ſic referunt quemdam fuiſſe,qui naſum ſibi vſq;adeò magnum extare credebat, vt omnem credulitatem ſuperaret; Adeſt tãdem motus ſpirituum animalium contra naturæ leges, qui, vt qualis nàm ſit, intelligatur, primum intelligere oportet,quinam ſit naturalis, naturalis autem motus fit quaſi per circulum quendam à rete mirabili ad priores cerebri ventriculos, à prioribus ad medios, à medijs ad poſtremos, & cerebellum, ab his in totam cerebri ſubſtantiam, priorem, poſteriorem, ac mediam, hanc enim ſpiritu eſſe repletam docuit Galenus 8.de vſ.par.cap.xiij.quare ſi contingat,vt ſpiritus aliquam ob cauſam, vel ab ipſo cerebro, vel à poſtremis ventriculis ad priores partes repellantur,& circulus fiat oppoſito modo illi,quem iàm propoſuimus, ex huiuſmodi motu quandoquè fit fatuitas,quandoquè inſania,ſeu furor, quandoquè melancholia, prout patientes huius,vel illius temperamenti, huius, vel illius humoris donati fuerint, etenim iſti propoſitiones, & concluſiones oppoſito prorſus modo,quàm ſani,faciunt,quãdoquidem aut non copulant congrua prædicata cum ſubiectis, aut ex falſa præmiſſa concluſionem veram, aut ex vera falſam inferunt; cauſæ autem propter quas fit hic motus naturali cõtrarius, aut ſunt impedimenta circa cerebrum,& ventriculos exiſtentia, aut ſunt ingentes animi affectus; impedimenta ſunt inſignes cerebri obſtructiones,tumores, ex quibus cauſis ſpiritus quaſi repelluntur, ne poſſint per totam cerebri ſubſtantiam tranſire, hinc repulſi retrocedunt,& hinc eſt,quod

poſt

poſt phrænitides,& lethargos fatuitas,& melancholia ſolent ſuccedere; ex animi ingentibus affectibus idem fit, & ex timore præſertim, reuocatis enim ſpiritibus à cerebro ad ipſum cor cerebrum denſatur,& ne detur vacuum humore, ac vapore excrementitio impletur, qui deindè locum cõſuetum ſpiritibus prohibet;Hactenus Saxonia;quæ certè pulchra, ingenioſa, ac ſcitudigna ſunt, ſed ſi rem intimiùs conſideremus, nec à confuſione, nec ab agitatione, nec à ſpirituum animalium motu contra naturę leges melancholia fit;vnum verum ſupponatur,nimirùm multiplex eſſe delirium,& melancholicum delirium,quod propriè melancholiam vocant, à phrænitico, maniaco, & alijs, ſi quæ ſint differre, & de hoc nos in præſentia, non autem de alijs intelligimus; hoc igitur ſuppoſito à confuſione ſpirituum fieri melancholiam negamus, quandoquidem ſpirituum confuſio per longum tempus perdurare nequit, at melancholia inter morbos diuturnos recenſetur, præterea ſi ſpiritus ægitentnr, & confundantur, neceſſe eſt,vt ab aliqua cauſa præternaturali confundantur, quæ cum ſit vapor, vel flatus, vel humor (vt ipſe etiam doctiſſimus vir teſtatur)non ne rationi magis conſentaneum eſt, vt prædicta cauſa ſe ipſam ſpiritibus immiſcendo, dùm illos tenebricoſos efficit, melancholiam producat, quàm per agitationem, aut confuſionem?nec obijciatur antedictam præternaturalem cauſam poſſe opacitate, aut nigredine carere quandoquidem ſi careat,non melancholiã, ſed phrænitica potiùs, aut maniaca excitabit deliria,in quibus tantum abeſt,vt timeant,quin potiùs omnia audent ægrotantes,& quamuis interdùm phrænitici,aut maniaci lachrimentur,& metuant,hoc nõ propter agitationem ſpirituum contingit, ſed quià huiuſmòdi morbi ſimul iunguntur,cum bilem,& melancholiam frequentiores eorumdem cauſas ſimul iungi, & miſceri non rarò contingat, ità vt modò hæc, modo illa ſuos prodeat effectus, quem admodum prima quæſtincula, vel Galeni teſtimonio comprobatum fuit; Quod verò de agitatione, & confuſione diximus, idem, & de ſpirituum motu contra nàturę leges dictum ſit, hæc enim omnia ſpirituum mobilitas pæter naturam complectitur; ſed quid, quando ait ad phræniticos, & lethargicos ſuccedere melancholiam, quià ex relictis obſtructionibus ſpiritus liberè pertranſire nequeuntes contra naturæ leges moueantur? Certè ſi hoc verum eſſet, & in obſtructionibus relictis ab apoplexia pituitoſa, & à comate melancholia ſuccederet, quam tamen non obſeruamus;ſed quis non videt ad prædictos affectus melancholiam ſuccedere propter deuſtos humores in cerebro remanentes, qui atri atros,ac tenebricoſos reddunt ſpiritus? Hoc poſſumus elicere ex Galeno 3. de loc.aff. cap.7. dùm ait in capite melancholicum humorem genitum eſſe,cum videlicet multus eius loci calor aut flauam bilem, aut craſſum,atrumquè ſanguinem ſuperaſſauit, item quando aſſerit ob eamdem cauſam fieri melancholiã ex animi ingentibus affectibus,& ex timore præſertim,quis non videt à doctiſſimo viro noſtram ſententiam confirmari? Nam dùm vapore, & humore excrementitio

crementitio impletur cerebrum, item ex retractione ſpirituum refrigeratum, non deeſt materia, quę vel ſui natura, vel adſcititia propter frigiditatem cerebri exprimentem, & ob id craſſitiem, ac terreſtreitatem inducentem, poſſit animales ſpiritus, qui pauci remanent, deobſcurare ac tetros reddere; Tandem motum alterationis addit doctiſſimus Saxonia, oſtendens ex ſpirituum alteratione melancholiam fieri, atquè hoc loci per alterationem meo iudicio non intelligit intemperiem manifeſtam, ſiuè ſimplicem, ſiuè compoſitam, ſed hanc alterationem, vel à ſpecie morbi, vel à ſpecie humoris in corpore prędominantis prodire ait; A ſpecie morbi prodit, vt quando morbus eſt confirmatus, aut magnus, & patienti ignotus, qui propterea cum imprimat, & continuò, & vehementer ſui ſpeciem in ſpiritum, impellit patientem ignarum ad quædam extranea animo concipienda, quæ cum illo morbo aliquam habent ſimilitudinem, ſic qui frequentes habent in ventre rugitus, putant in eo ſe habere ranas, vt contigit germano cuidam Patauij medicinæ ſtudioſo; alij qui morſus in ventre ſentiunt ex vermibus, dicunt ſe ſe habere ſerpentes, vt de illa muliere Trallianus ſcripſit, alij laborantes Tympanitide dicunt ſe totos corio conſtare, & quaſi tympanum eſſent, ventrem ſibi pulſant, vt refert Marcellus Donatus lib. 2. de Hiſtoria mirab, cap. 1. Hactenus ille, ſed qui nam quæſo in prædictis morbis, ſi non ex toto, aliqua ſaltem ex parte pro materiali cauſa humorem craſſum, nigrum, & melancholicum non conſtituat? neque ſolùm hoc ſat eſt, ſed cerebrũ debile, & ideo ad recipiendum aptum, & vno verbo ad huiuſmodi melancholica deliramenta diſpoſitum conſtituere oportet, quorum omniam veritas ex eo patet, quià non ex omnibus in ventre rugitibus, non ex omnibus à vermibus morſibus, nequè ex omni tympanitide talia melancholica deliria oriuntur; itaquè poſitis melancholiæ cauſis non mirum eſt, ſi poſteà illi melancholici effectus producantur, qui cum morbis in corpore exiſtentibus aliquam ſimilitudinẽ habent, non tamen dicendum eſt ab hac ſola ſimilitudine tales produci effectus, quià cum in omnibus non producantur, adhùc quęrendum remanet, cur potiùs in hoc, quàm in illo producantur; Remaneret, vt de ſpecie humoris ageremus, ſed quià de particularibus humoribus quæſtiunculas ſuo loco exagitabimus, hoc in illis exactiùs dijudicabitur, modò de ſpiritibus animalibus noſtra proſequatur oratio.

An ſpiritus animales tenebricoſi fieri poſſint à ſola intemperie? Cap. XI.

A Melancholico humore ſpiritus animales tenebricoſos reddi plures memoriæ prodiderunt, & ab eo tales reddi non ſolùm ob propriam ipſius nigredinem, atque opacitatem, ſed quià ſua frigiditate, & ſiccitate eoſdem incraſſet, conſtringat, exprimat, atque abſumat, quare ſi hoc agit materia melancholica ſui frigiditate,

giditate, & ſiccitate,ergo & intemperies frigida,& ſicca agere poterit, hoc autem ex eo corroborari poteſt, quoniam ſpiritus animales ſunt corpora mixta, non autèm ſimplicia, & mixtorum corporum ſi partes tenuiores, & ideò lucidæ abſumantur, craſſiores verò, quæ remanent, magis adhùc conſtringantur, & incraſſentur à frigiditate, cui ſiccitas iuncta ſit,certiſſimum eſt huiuſmodi corpora partem luciditatis amittere, & obſcuriora euadere, ergo & ab huiuſmodi intemperie animales ſpiritus tenebricoſi fient, quod autem prædicti ſpiritus ſint corpora mixta probatione non eget, cum non ignoremus ipſos ex aere,& vitali ſpiritu conſtare, qui vitalis ſpiritus eſt vaporoſa quædam ſanguinis arterioſi exhalatio, imò, & vt nonnullis placet, ſubtilior ſit arterioſus ſanguis, præterquàm quod, & aerem ſimplicem propè nos non reperiri omnes conſentiant,ſed & exemplis res ipſa fit illuſtrior,nàm ab aqua, & à vino, vel alio liquore, dum vitreis organis diſtillantur,ſcimus vaporem tenuiſſimum eleuari,qui tamen in pileo,tamquàm infrigidiori loco adeò incraſſatur, vt in humorem aqueum vertatur,& eò magis, ac citiùs, quò pileus linteis frigida imbutis contegitur; ſimiliter aerē, quem per os, atquè nares expiramus, nullo pacto videmus, cū tenuiſſimus ſit,at hyberno tempore ipſum circa os veluti nubeculam quamdam concreſcere propter immenſum frigus omnibus patet,quid ergo, & hoc in animali ſpiritu propter frigiditatem contingere prohibeat? Hæc ſententia etſi probabilis appareat,à viris tamen grauiſſimis reiecta eſt, & inter hos doctiſſimus eſt Capiuaccius, qui ſcribit animalem ſpiritum tenebricoſum reddi, vel ob materiæ melancholicæ admixtionem, vel ſecundum propriam ſubſtantiam, etſi ſecundum propriam ſubſtantiam,aut ratione ſpiritus vitalis tenebricoſi, aut ratione impuri aeris, ex quibus generatur; his autem benè ſe habentibus,quomodocumque intemperatum ſit cerebrum, nunquā tamen tenebricoſus fiet ſecundum propriam ſubſtantiam,nàm cum ſpiritus animalis ratione vigoris ſit a prædominio igneus, & ratione molis ſit a prædominio aereus, ratione ignis obtinet partes luminoſas, ratione aeris Diaphanas, vt quaſi ſit expers portionis terreſtris, & opacæ, quæ diaphanum terminat, ideoquè ſit inuiſibilis, vndè dùm ſpiritus vitalis bonus fertur in caput intemperatum non fit tenebricoſus, quia partes opacæ deſiderantur; hactenus Capiuaccius, ad rationes verò in contrarium adductas dicendum eſt frigidam,& ſiccam intemperiem ſpiritus quidem abſumere ipſoſque pauciores reddere exſiccando, & condenſando,non tamen ipſos obſcuriores efficere, quià animales ſpiritus ſunt corpora quidem mixta, ſed corpora ſimilaria, & luminoſa, quæ corpora ſimilaria, & luminoſa vbi denſantur, tantùm abeſt, vt tenebricoſa euadant, vt potiùs magis lucida fiant, ſicut enim rara ignis ſubſtātia minùs lucida eſt, quam denſa,ita & animalis ſpiritus quò denſior,eò magis luminoſus, materia autem melancholica, quantum vis frigida, & ſicca, niſi ſpiritibus immiſceretur,eos numquam obſcuriores redderet; Exē-

platandem, quæ de diſtillatione, & de aere expirato afferuntur, nulla ſunt, quandoquidem ſpiritus animales generantur in cerebro, & vbi generantur ibi tanquam in proprio loco aptiſſimè conſeruantur, hinc cerebrum intemperie quantum vis frigida affectum, quouſque animalium ſpirituum generationem admittit,eouſquè,& eorumdem cõſeruationem molitur,ita vt ſpiritus condenſari nequeant, quemadmodum fortè condenſarentur, ſi ex cerebro in alium frigidiorem locum tranſportarentur, ſicuti vaporibus, qui ab aqua, & a vino in deſtillatione eleuantur, contingit, nec non expirato aeri, qui ab internis ſpiritualibus partibus calidiſſimis in ambiens frigidiſſimum hyberno tempore exhalat; præterea ſpiritus animales continuò diſſipantur, & regenerãtur, ita vt ijdem numero non diù perſeuerent in cerebro, & qui remanent aſſiduo motu placidè agitantur, quæ omnia ipſorum incraſſationi, & proindè opacitati valdè repugnant, etiamſi ſpiritus (vt dictum eſt) dùm condenſantur lucidiores euadant.

An animalis ſpiritus tenebricoſus fieri poſſit ex aere? Cap. XII.

SI numquàm in melancholico delirio fit animalis ſpiritus tenebricoſus ad quid quærere an fiat tenebricoſus ex aere, vel intemperie, vel alia re? Certè eſt oleum, & operam perdere; quod autem nũquam in melancholico delirio tenebricoſus fiat,ex eo manifeſtè patet, quoniam in animali motu cuiuſcumque partis nulla læſio apparet, & nihilominùs, aut auferretur, aut imminueretur motus in eo,ſaltèm extremarũ partium,ſi ſpiritus animalis tenebricoſus foret, nam cum ex Galeno lib.de oculis cap.5. motiua facultas a cerebro ad muſculos deferatur per irradiationem ſpirituum animalium, cumquè irradiatio nequaquam a nigris, atque opacis, ſed a lucidis,ac ſplendidis prodeat corporibus,quomodò tùnc temporis fieri poſſit irradiatio iſta, & ad extremos vſquè pedes pertingere, ſi animalis ſpiritus ater, ac tenebricoſus extet? Nec reſpondeatis ſpiritus, qui ſunt in ventriculis cerebri,deſeruire motui,ac etiam externis ſenſibus, non autem, qui per cerebri ſubſtantiam diſſeminati ſunt, & id circò hos poſſe obſcuros eſſe, illos verò nitidos, & ita non impediri irradiationem iſtam, quod proculdubio quoquè comprobari poteſt ex Galeno illa Hippocratis verba ſexti Epidem: interpretante,nempè ſi bilis atra in mentem repat,hoc eſt, in ſimilarem cerebri ſubſtantiam,melancholia fit, ſi verò in cerebri corpus, hoc eſt, in organicas eius partes, nempè in ventriculos,Epilepſia oritur, nam rectè quidem procedit reſponſio, ſi de animali ſpiritu intelligamus, qui per atræ bilis, aut alterius nigræ materiei in cerebri medullarem ſubſtantiam irrèpentis admixtionem tenebricoſus fiat, hæc enim nigra, & opaca materia poteſt prædictam cerebri ſubſtantiam petere,ac eius ventriculos immunes relinquere,

linquere,ſed ſi de ſpiritu animali tenebricoſo genito intelligamus, nulla eſt, etenim, tàm ſpiritus, qui in ventriculis, quàm qui in ſubſtantia cerebri exiſtunt atri, & ſylueſtres ſunt, imò & qui in ventriculis manent nigriores erunt, cum ſui natura minus puri, minuſquè elaborati ſint; certè vt hic effugiatur ſcopulus, dicendum eſt, aut animales ſpiritus non generari in cerebro, ſed tantummodo attemperari,& ideò eſſe eoſdemmet vitales in corde iàm genitos,quemadmodum ſenſit Ariſtoteles, & cum eo ſubtiliſſimus Argentarius,quod nos omninò negamus, nàm rectiùs cum Galeno, animales ſpiritus in cerebro per vlteriorem coctionem gigni ſentimus, aut dicendum eſt, & veriùs, opacitatem ſpirituum animalium, qui in ventriculis continentur, non eſſe impedimento, quin deferatur motiua facultas etiam ad externas partes per irradiationem, nàm & ſi irradiatio iſta turbida, & obſcura ſit, non ob id motum prohibet, ad peragendum enim motum, nihil facit luciditas, aut ſplendor animalium ſpirituum, quemadmodum etiam, nec ad ſenſationes externas efficiendas requiritur, niſi viſum excipere velimus, dequo non immeritò aliquis fortè dubitare poſſet, an in melancholicis à ſpiritù in cerebro tenebricoſo genito lædatur, cui reſpondendum eſt, iſtam ſpirituum animalium opacitatem magis,ác minus ſuſcipere, ità vt ſi minor ſit,etiam ſi principibus actionibus officere poſſit,ac melancholicum delirium inferre,viſui tamen manifeſtè nequeat officere, & ratio eſt,quia animales ſpiritus minori opacitate infecti poſſunt ab aere externo luminoſo, & ipſi lumen, ac ſplendorem acquirere,ità vt nulla ſenſibilis noxa in viſione ſuccedat,at ſi maior ſit opacitas, & impuritas prædictorum ſpirituum, tunc ſic affecti proculdubio diminuta viſione laborabunt, hinc optimè animaduertit clariſſimus Euſtachius Rudius in ſua praxi capit. de læſa viſione nihil æquè viſum hebetare, & obſcurare, ac melancholiam, timorem, mæroremq; ac fletum, & huiuſce generis melancholica ſymptomata,nàm cum hęc omnia ab atra bile originem ducãt,illa quoquè pluribus numeris ſpiritibus animalibus obeſſe poteſt, hos enim paucos, craſſos, impuros, & opacos reddit, ex quibus, & imminutio, & obſcuritas viſus pariter ſuccedunt; ſed iàm redeamus ad rem; Cum igitur ex aere,& vitali ſpiritu ſpiritus animales generentur, ſi aer turbidus, ac nebuloſus fuerit, vt & animales ſpiritus, turbidi, ac nebuloſi gignantur, ratio expoſtulat, & experientia confirmatur, nam homines aere nubiloſo exiſtente, ac turbido triſtiores,ac magis melancholici euadunt,quàm ſint ſub hilari cælo, ac ſereno aere, & non ob aliud, niſi propter obſcuritatem illam ſpiritibus animalibus ab aere impertitam, quam veritatem etiam apertiſſimè ex Galeno colligere poſſumus cumm. 1. in 1. Epidem. t. 8. Sed aliquis fortaſsè ità arguere poſſet,ſi tenebricoſus fieret ſpiritus ex aere, deberet profectò tenebricoſus fieri nocturno tempore, hanc ob cauſam omnes eſſent melancholici, & preſertim hyeme, quo tempore tenebræ ſuper terram longiores ſunt, quam lux ipſa; Reſpondetur aerem

rem nocturno tempore non eſſe nigrum per ſe, & poſitiuè, ſed priuatiuè, quià non illuminatur à radijs ſolaribus, aer.n. ex ſe eſt omni colore orbatus, & corpus Diaphanum, quo mediante, dummodo illuminatum ſit, in omnibus viſibilibus obiectis ſpectantur colores, abſquè eo quod aer cerni poſſit, quare non ex ipſo tenebricoſi redduntur ſpiritus animales nocturno tempore, ſed ſi ſit impurus, eoſdem quoquè impuros reddet, qui ſi ad tantam impuritatem deuenerint, vt amittant luciditatem illam, qua donati ſunt tãquàm aptiſſimum inſtrumentum ad rectè obeundas actiones principes, tunc tenebricoſi, & nigri appellari poſſunt, non quià fortè ſint coloris nigri, vt atramentum eſt, vel extinctus carbo, ſed quià nec ſplendeant, nec luceant eo modo, quò ipſos rectè, & naturaliter conſtitutos, deceret.

An ſpiritus animalis fieri tenebricoſus poſſit à vitali? *Cap. XIII.*

OMnes ferè medici, & inter neotericos Capiuaccius, & Rudius viri clariſſimi in eorum praxibus, proprijs de melancholia capitibus, volunt à ſpiritu vitali tenebricoſo, & animales ſpiritus tenebricoſos reddi; ille quià à corde refrigerato, & exſiccato ſpiritus vitalis tenebricoſus gignatur, cum exprimãtur ſanguinis partes Diaphanæ, & luminoſæ, è quo ſpiritu vitali tenebricoſo generetur poſteà in cerebro animalis tenebricoſus; hic quia omnis ſpiritus generetur in corde, ità vt ſi vitalis ſit tenebricoſus, & animalis quoquè ex neceſſitate tenebricoſus extet, cum idem ſit cum vitali, nec ob aliud animalis vocetur, niſi quia in cerebro exactiùs purificetur, & contemperetur, non autem quià per vlteriorem coctionem generetur, cum nullum viſcus corde reperiatur calidus; Alia verò ex parte ingenioſiſſimus Saxonia hos omnes decipi exiſtimauit; quià (inquit ille) etiam ſi vitalis ſpiritus ſit animalis ſpiritus materia, non eſt tamen materia, quæ in animalem tranſeat abſquè alteratione, & tranſmutatione, vt propterea ſicuti non valet conſequentia, ſanguis eſt ruber, ergò nerui, membranæ, & oſſa, quæ ſunt alba, debent eſſe rubra, ſic non valet. Conſeguentia, materia ſpiritus animalis eſt nigra, ergo & idem ſpiritus; deindè (ſubdit ipſe) ſi materia ſpiritus animalis, quæ eſt ſpiritus vitalis, non poteſt vllo modo in propria ſubſtantia tenebricoſa eſſe, quomodo tenebricoſos efficiat ſpiritus animales? ex aduerſarijs enim ſpiritus vitalis tenebricoſus fit, aut ex cordis intemperie, aut ex materia, & vbi ex intemperie, vel calida, vel frigida, ſed non ex calida intemperie fieri poteſt, quià hæc dum agit in ſpiritum vitalem, ipſum calefacit, ſubtiliat, rariorem reddit, at ſpiritus quò ſubtilior, & rarior, eò magis Diaphanus, diaphaneitas tenebroſitati eſt contraria; ſi augeatur caliditas ſpiritum abſumit, ſed aliud eſt ſpiritus conſumptio, aliud tenebroſitas, & opacitas; nec item ex frigida intemperie fieri poteſt,

teſt, hæc enim aut condenſat, aut extinguit, ſi condenſat,ſpiritum efficit magis lucidum, nam corpus lucidum, & Diaphanum, quò magis denſum eſt,eò quoquè lucidius eſt; ſi extinguit,tunc non erit opacitas in ſpiritu, ſed defectus, præterquamquod in corde totius caloris fonte talis frigida intemperies adinueniri nequeat manente vita, quæ calorē innatum, & ſpiritum in quo poſitus eſt,extinguere valeat; Huic tamen doctiſſimo viro reſpondetur futurum fore ne produceretur ab hac intemperie, ſiue calida, ſiue frigida ſpiritus vitalis opacus,ac tenebricoſus, ſi ab ipſa ſolum ageretur in ſpiritum, hoc enim pacto, quæ ipſe dixit, vera eſſent, ſed cum ab ipſa in ſpiritus vitalis materiam, nempe ſanguinem,quoquè agatur, ipſum ineraſſando,& proinde nigrum reddendo, ſiue per aduſtionem, ſiuè per tenuium partium expreſſionem, hinc ille decipitur, quandoquidem talis eſt ſpiritus, qualis eſt eiuſdēmet ſpiritus materia;obſtat tamen huic rei doctiſſimus vir,& hanc cōſequentiam negat, nimirùm materia eſt malencholica, ac tenebricoſa, ergo ſpiritus eſt tenebricoſus, nam (ait ille) ad generationem ſpiritus vitalis in corde,non ſecùs, ac animalis in cerebro opus eſt alteratione, ac tranſmutatione, in qua quod eſt nigrum, poteſt tranſire in lucidum, ſic carbones, & elichnium, & ſimilia nigra, dùm flammam recipiunt, ſplendorem recipiunt, at ſpiritus eſt igneus, flammæ comparatur, vt proptereà materia nigra accenſa, & ignita lucidam poſſit edere flammam, quam flammam ex fuliginoſæ ſubſtantię ad mixtione tenebricoſam reddi concedo, ſed lucidum ſpiritum in propria ſubſtātia tenebroſum eſſe adeò abſurdum exiſtimo, perinde ac ſi dicamus ignem,& lumen in propria ſubſtantia tenebroſum eſſe; Sed tanti viri pace, & ipſū decipi,iterū,dixero quandoquidē materia craſſa,tenebricoſa, ac nigra, & ſi accenſa, & ignita flammam quantumuis lucidam edat, non tamē iſta materia diaphana erit, ità vt nec carbo, nec elichnium quamuis ignita, ſint corpora diaphana, ac tranſparentia;ſic quicumque ſpiritus, qui ſit craſſus, & tenebricoſus non omninò ttanſparens, ac diaphanus erit,quia ſpiritus quamuis ſit igneus,& luminoſus,nō tamen eſt ignis, nec lumen, ſed corpus ſpirituoſum, ac vaporoſum, quod generatur ex materia ſanguinea,& aerea,& cui ex parte quoquè materiæ,modò magis,modò minùs igneum, & luminoſum eſſe contingit,prout materia, ex qua generatur, modò craſſior, modò tenuior, modò obſcurior,modò ſplendidior eſt, ità vt ſi materia ſit melancholica, ac tenebricoſa, & ſpiritus quoque talis eſſe debeat, nec obſtat ex huiuſmodi materia ſpiritum fieri per tranſmutationem,ſiuè generationem,etenim quò magis eſt inepta materia, eò magis inepta quoquè, & imperfectior erit ſpiritus generatio, ſic videmus in diuerſis, quæ deſtillantur, materiebus, ex tenuioribus, tenuiores ſpiritus, ac vapores aſcendere,ex craſſioribus verò, craſſiores; præterea ſi verum hoc eſſet, ſequeretur tam ex ſubtiliſſimo, ac laudabiliſſimo ſanguine, quàm ex craſſo, & melancholico equè perfectum,ac laudabilem ſpiritum gigni,quod an ſit ab-

ſurdum, nec nè, alijs dijudicandum relinquo; nec tandem valet ſuperiùs allata ſimilitudo, quemadmodum videlicet nerui, membranæ, & oſſa, quæ ex rubro generantur ſanguine, ſunt alba, & non rubra, ità & ſpiritus, qui ex nigra, & melancholica producitur materia erit ſplendidus, & non niger, ſeù tenebricoſus, quià ſi de materia loquamur ex qua generantur nerui, membranæ, & oſſa, hæc non ſanguis, ſed ſemen ſeù ſperma eſt, quod eſt album, non rubrum, vnde, & ſpermaticæ partes dictæ ſunt, rectiùs quidem ab harum partium nutritione argumentari poſſet, quæ ſanguinem, & ſi rubrum in propriam tamen ſubſtantiã albam conuertunt, ità vt cum non inconueniens, imò naturale ſit rubrum ſanguinem in albam ſubſtantiam tranſmutari, ſic, & ex atro ſanguine ſplendidos ſpiritus generari poſſe non repugnet; Sed & hæc obiectio diluitur, quoniàm ex natura eſt, vt quælibet partes pro ſui nutritione ſibi eliciant, & alliciant ex ſanguine propriam magis, ac ſimiliorem partem, ad hoc vt rectè celebretur nutritio, ità vt prædictæ ſpermaticæ partes ſeligant à ſanguine partem magis frigidam, ac pituitoſam, & proindè in ſanguine albidiorem; contra verò muſculoſæ calidiorem, ac magis rubram ſeligant, nàm in habentibus ſymbolum ab vno in alterum facilior eſt tranſitus, ac tranſmutatio; ſic rationi conſonum eſt, vt ſpiritus tanquàm tenuiſſimi, atquè ſplendidi ex tenuiori quoquè, ac floridiſſimo ſanguine gignantur, qui ſi fortè ex nigro, atquè melancholico ſanguine produci debeant, vt iſti quoquè atri, atquè ſylueſtres (vt Auicennas vocat) producantur neceſſe eſt, nàm & ſimile quoddam fieri videmus in nutritione, quandoquidem, ſi muſculoſæ partes, quæ debent nutriri ex florido, ac puriori ſanguine, fortè pituitoſiori, & aquoſiori nutriantur, nequaquàm recta, ſed imperfectiſſima celebratur nutritio, cui cachexia, cui tractu temporis anaſarca hydrops ſuccedit, nec tamen hoc in caſu videmus, quod tranſmutatio ex improportionato alimento rectam valeat efficere nutritioñe quare nec ex improportionato humore melancholico craſſo, & atro ſpiritus rectè ſplendidos efficere valebit, qua de re non eſt inculpanda cauſa tranſmutans, & generans, ſed omninò materia, ſic ex prauo chylo non poteſt generari bonus ſanguis, nec ex prauo ſanguine bonus ſpiritus vitalis, quamuis omni vitio generans cauſa careret, hinc ſancitum eſt, errata primæ coctionis non corrigi in ſecunda, ac ſimiliter ſecundæ coctionis errata nõ corrigi in tertia; Tandem Rudius vitali ſpiritu tenebricoſo exiſtente, & animalem de neceſſitate tenebricoſum eſſe aſſeuerat, vtrumq; enim vnum, & idem eſſe contendit, & ea potiſſimùm ratione ductus, quia fieri nequeat, vt vitales ſpiritus (quos animalium materiam eſſe volumus) geniti in corde calidiſſimo viſcere vlteriorem acquirant coctionẽ in cerebro, quod omniùm frigidiſſimum eſt viſcus, potiùs recrudeſcerent iſti, quàm vlteriorem poſſent acquirere coctionem; quare ſi res ità ſe habeat, ſuperuacaneum erit quærere an animalis ſpiritus tenebricoſus fiat à vitali; Si quis hanc rem exactiùs rimari velit, doctiſſimum ad-

eat

eat Andræam Laurentium in ſuo opere anatomico, nobis enim ab inſtituto noſtro de melancholia recadere non licet; tantùmmodò noſtræ veritatis authorem Galenum afferamus, qui lib. 12. meth. cap. 5. animalis ſpiritus veluti fontem cerebrum eſſe ſtatuit; rationi verò in contrarium allatæ reſpõdetur vitales ſpiritus etiam ſi in corde calidiſſimo viſcere genitos, eſſe tenuiſſimę ſubſtantiæ, & ob id citiſſimè quamlibet alterationem recipere, ità vt, antequàm per generationem euadant animales, attemperentur, & refrigerentur in anterioribus cerebri ventriculis, vbi rudimenta coctionis accipiunt, præterquamquod, & aeri inſpirato perquè nares in cerebri ſinus attracto miſceantur, qui calidiſſimus frigidiſſimo cerebro frigidior eſt teſte Galeno 8. de vſ. par. ca. 2. quapropter mirum non ſit ſi vitalis ſpiritus à cerebro per vlteriorem coctionem, atquè ideò per generationem in animalem mutari poſſit.

An à ſola intemperie frigida, & ſicca fieri poſſit melancholia? Cap. XIV.

A Sola intemperie frigida, & ſicca fieri melãcholiam viri grauiſſimi contendunt tùm authoritatibus, tùm rationibus, nã Galenus 3. de loc. aff. capit. 7. quando cerebrum redditur intemperatum, melancholiam fieri dixit, ſic etiam, & in fine eiuſdem capitis ait, apoplexiæ non totius ſubſtantiæ cerebri intẽperiem cauſam eſſe, veluti lethargi, phrænitidis, maniæ, melancholiæ, &c. Auicennas lib. 3. fen. 1. tr. 4. cap. 18. Melancholiæ cauſam afferens, ait, ipſam aut eſſe in cerebro, aut extra cerebrum, & illa, quæ eſt in ipſo cerebro, aut eſt ex malitia complexionis frigidæ, & ſiccæ ſine materia permutante ſubſtantiam cerebri, & complexionem ſpiritus luminoſi ad tenebras, aut eſt cum materia; Alexander etiam 2. problem. 26. quærens rationem, propterquam melancholici munera naturæ rectè obeant, cum coquant cibos, & in ſanguinem vertant, animi verò functiones læſas habeant, ait non ob aliud eſſe, niſi quià ſedes cerebri occupatur ab affectu, & intemperie, quaſi intemperies poſſit eſſe cauſa immediata læſionis operationum animæ in melãcholia; præterea ſi intemperies cerebri non faceret interdùm melancholiam, numquàm ab hac intemperie hauriretur curatiua indicatio, & tamen calefaciendi, & humectandi cerebrum indicationem in melancholia deſumi, vt plurimùm apud omnes practicantes videbitis; At reſpondendum eſt à frigida, & ſicca intemperie indicationem curatiuam deſumi, non quià melancholiæ ſit immediata cauſa, ſed quià excrementitium humorem frigidum, & ſiccum producit, qui melancholiam fouere poteſt, præterquamquod, & ſanguinem, ſeù alimentum cerebri refrigerando, & exſiccando in humorem melãcholicum, & nutritioni ineptum conuertit, adde quod, & cor in conſenſum trahit procedente tempore, vnde poſteà generantur ſpiritus vitales frigidiores, & melancholici, qui cum ſint animaliũ

materia,

materia, & animales tales euadere neceſſe eſt, vt in ſuperiori quæſtiũcula monſtratum eſt; ad authoritates verò adductas dicitur, Galenum non nudam intemperiem,ſed cum materia intellexiſſe,quis enim phrenitidem,aut lethargum abſquè materia fieri affirmetur imò Galenus 3. de loc. aff. cit. dùm Hippocratis verba in fine 6. Epidem: relata interpretatur, ait, ſi materia in cerebrum irrepat, ipſiuſquè temperamentũ immutet, melancholiam fieri,ex quo intemperiem cum materia ipſum intelligere manifeſtiſſimè cognoſcitur; Auicennas dùm frigidam, & ſiccam intemperiem ſine materia melancholiæ cauſam recenſet, decipitur,nàm ab hac ſola animalem ſpiritum tenebricoſum reddi non poſſe iàm ſuperiùs oſtenſum, imò ſi animalis ſpiritus tenebricoſus ad efficiendam melancholiam requiritur, vt & ipſe fatetur, & hic vt plurimũ tenebricoſus fiat propter admixtionem melancholicæ materiæ, vel humoralis, vel vaporoſæ, quis non videt vanum eſſe velle à nuda intemperie melancholiam produci, & ſi Principem tueri velimus, ipſum de remota cauſa intellexiſſe dicendum erit,nàm fieri poteſt, vt nuda intẽperies frigida, & ſicca proprium cerebri alimentum per tenuium partium expreſſionem, & reliquarum incraſſationem in atrum humorem conuertat, qui poſteà ſpiritus tenebricoſos reddat, & ità melancholia ſuccedat; imò, & prædicta intemperies,dùm proprium cerebri alimentum in atrum humorem mutauerit, non ampliùs nuda,ſed cum materia appellanda erit; Alexander pro nobis eſt, dùm enim ſedem cerebri occupari ab affectu, & intemperie ait,per affectum nihil aliud,niſi materiam intelligit, quandoquidem ibi non morbus in mala compoſitione, non in ſoluta vnitate eſt, & intemperiei meminit, ergo per affectũ, cum copulatiuè non diſiunctiuè loquatur, morbificam materiam ſubaudit, imò quamuis intemperies cum materia copuletur,nõ debemus nos exiſtimare ob id melancholiam ab intemperie fieri, ſed à ſola materia, quæ ſpiritus opacos reddit (& ſi intemperiem frigidam, & ſiccã propter allatas cauſas plurimum ad melancholiam conducere nõ negemus) ſi enim vacuetur materia melancholica,& relinquatur intemperies frigida, imaginatio non ampliùs corrumpitur, ſed imminuitur, aut aufertur, vt non ſit affectus melancholicus, ſed potiùs fatuitas, amentia; exemplum ſumatur à ventriculo frigido cum materia acri,qui ratione materiæ acris corrumpet cibos, euacuata materia acri, nõ ampliùs corrumpet, ſed imminuet coctionem,frigiditatis enim eſt auferre, vel imminuere actiones, non deprauare, quare cum melancholia ſit actio deprauata, non à frigiditate,ſed à materia fit,quatenùs ſcilicet ſpiritus animales tenebricoſos reddit, nec dicant iſti plures eſſe actiones deprauatas,quæ à frigiditate fiunt, vti ſunt tremor, appetitus caninus, & deprauatus in prægnantibus,ac corruptio cibi in ventriculo ad acidum, namquè appetitus ij fiunt ab humore melancholico non quatenùs frigidus, ſed quatenùs acidus, vel alia qualitate indicibili praeditus eſt; aciditas enim eſt illa quæ os ſupernum ventriculi corrugat, & in

in explebilem famem excitat, nàm ſi à ſola fieret frigiditate, humor vitreus non ſecus, ac melancholicus iſtos appetitus produceret; ſi verò de ciborum corruptione ad acidum ſit ſermo, ſciendum eſt priùs illorum coctionem à frigiditate imminui, qui poſteà, cum diutiùs in ventriculo inconcocti maneant, facilè aceſcunt, ità vt primò, & per ſe frigiditatem ſequatur imminuta coctio, deinde ex alio corruptio ad acidũ; demùm quoad tremorem attinet, non eſt par ratio, hic enim eſt affectus mixtus, ad quem agendum concurrunt tùm debilis facultas, tùm grauitas mixti, & quantum virtus attollit, tantum grauitas deprimit, quare ſi conſideretur hic affectus, vt ſolummodo à facultate ob frigiditatẽ imbecilliori reddita proficiſcitur, non deprauatus, ſed imminutus eſt motus; Sed præter hæc Galenum adducunt, qui 3. loc. aff. cap. 7. inter melancholiæ cauſas, commemorat curas, ſollicitudines, & inediam, quæ omnia alterant temperaturam partis, humores euacuant, corpus refrigerant, & exiccant, vt de inedia ſigillatim docet 2. acut. 22. & 24. & de mærore 1. de tu. ſan. cap. 12. ſic ex effectibus etiàm melancholię nos temperaturæ frigiditatem, & ſiccitatem abſquè materia cognoſcere poſſe aiunt, quià dantur melancholici ex prædictis cauſis perpetuò vigiles, emaciati, conſumpti, oculis cauis, quæ omnia materiæ defectũ oſtendunt, atquè idcircò melancholici quidam ſunt, qui abſquè purgatione ſolis humectantibus tractantur; Reſpondetur curas, & ſollicitudines, quemadmodum, & inediam non eſſe immediatas melancholiæ cauſas, quandoquidem hæc cum ſpirituoſam ſanguinis ſubſtantiam, proindequè innatum calorem diſſipent, ſunt in cauſa, vt ſanguis, qui priùs laudabilis, & temperatus erat in melancholicum degeneret, ſanguine autem melancholico exiſtente, quid mirum ſi corpus refrigeretur, & exſiccetur, ſiquè animales ſpiritus tenebricoſi reddantur, vnde poſtmodum melancholia? quid adhuc mirùm, ſi emaciatio, conſumptio, & oculorum cauitas appareant, ſi ſanguine melancholicò, & nutritioni inepto exiſtente carnoſarum partium ſubſtantia abſumatur? ac tandem quid mirum, ſi in huiuſmodi melancholicis curandis à purgãtium medicamentorum vſu medici abſtineant, cum in hiſce caſibus, in quibus calidi innati maxima penuria eſt, purgantia lethalia eſſent? Et quamuis Galenus 3. de loc. aff. iàm cit. ſe frequentibus balneis, & ſolo victu humido melancholicos curaſſe affirmet, qui fortè non ob animi pathemata in huiuſmodi affectionem inciderint, non tamen ab intẽperie, ſine vllo humore delirium inferri ex ipſo colligimus, ibi enim ſcribit affectionem leuiorem, nec dùm confirmatam fuiſſe, & ideò humorem non multum vacuationi reſtitiſſe, ex quibus liquet humorem præextitiſſe, paucum tamen, quem recreata natura facilè potuit euincere, ac protrudere; Nullius adhùc roboris eſt argumentum illud, quo deducunt, ſi ex intemperie cum materia fit melancholia, ergo & ex intemperie abſquè materia, quod pròbant, quià ſi per purgationem ſublata materia in affectu melancholico eſſentiali, qui fit ab intemperie,

cum

cum materia remanet melancholia ex nuda cerebri intemperie, ergo poteſt dari aliquando melancholia ex intemperie ſine materia, ſed ſi talis aliquando eſt poſt purgationem, ita & talis aliquando eſſe poteſt nulla facta purgatione; at falluntur iſti, dùm per purgationem ſublata materia melancholiam remanere ex nuda cerebri intemperie credunt, nam in affectu melancholico eſſentiali difficillimum eſt morbificam materiam omninò educere quæ ſi omninò educatur, tùnc aut melancholia ceſſat, aut ſi remaneat, non ob intemperiem remanet, ſed ob phantaſmata profundiùs ac vehementer impreſſa, quod vtrumquè experientia commonſtrauit, hoc enim nos docuit Trallianus exemplo mulieris, quæ cum in proprio ventre ſerpentem habere imaginaretur, ſolo leui vomitorio ſanata fuit, quod ſignum euidentiſſimum erat, mulierem illam non ob intemperiem, nequè ob materiam, ſed ſolum ob phantaſma fortiter impreſſum melancholicam permanere; non quidem ob materiam, quandoquidem materia diutiùs, & eſſentialem melācholiam efficiens leui vomitorio nequit euacuari; ſed minùs ob intemperiem, quis enim vomitorio diuturnam cerebri intemperiem corrigi aſſerat? melancholiam deniquè ſublata omninò morbifica materia ceſſare (dummodò tenebricoſa phantaſmata non ſint profundiùs impreſſa) colligimus ex hiſtoria a Balduino Ronſſeo deſcripta in ſuis miſcellaneis Epiſt. 3. namquè ibi author refert mulierem, quæ cum antea ſibi plura, & per longum tempus adhibita eſſent remedia, ſed fruſtra, tunc a melancholia libera euaſit, poſtquam ſe ab alto proiecit in pauimentū cuius rei rationem reddens, hoc de melancholia illa intelligendū ſcribit, quæ fit ex ſanguine tantum iuxta cerebrum, alterato, reliquo in toto corpore illæſo permanente, veriſimile ſiquidem eſt violento illo, ac forti caſu corporis compagem concuti, atquè melancholicum humorē forti illa concuſſione a cerebro ad partes inferiores delabi, quare ſublata materia a cerebro in quo melancholia fit, & melancholiam quoq; ſublatam fuiſſe certiores reddimur; ſed non ne videmus interdùm melancholiam habere acceſſiones, & remiſſiones, momento temporis accedere, & recedere? Intemperies autem non niſi longo temporis interuallo aut generatur, aut corrigitur; præterea deprauatæ melancholicorum imaginationes innumeræ ſunt, quomodo ergo ab vna frigida, & ſicca intemperatura prouenire poterunt? ſtatutum igitur ſit, intemperiem frigidam, & ſiccam, quemadmodum, & omnes alias, quæ melancholiam facere creduntur, eſſe quidem melancholiæ cauſas non immediatas, ſed mediatas, quatenùs ſcilicet ſanguinem nigrum, & fæculentum reddunt, nigreſcit enim interdùm humor vltra modum calefactus, ſæpè etiam frigefactus, ſic & in externis etiam nos corpora liuida, ac nigra, a frigiditate reddi videmus; cæterùm antequam ſermoni de intemperie finis imponatur, non nihil de humida ſubiungamus.

An ab humida intemperie fieri poſſit melancholia? Cap. X V.

QVod ſuperius rationibus, & experientia oſtenſum eſt, hic tanquàm fundamentum ſupponatur, nimirum quamlibet intemperiem, quæ melancholiam efficere credatur, illius non immediatam, ſed mediatā exiſtere cauſam; quærentes igitur an humida intemperies melancholiam excitare poſſit, dicimus non eſſe rationi conſonum, vt idem effectus prodeat à diuerſis, & prorſus inter ſe contrarijs cauſis, ſed frigida, & ſicca, vel calida, & ſicca intemperies eſt melancholiæ cauſa, quatenùs ſanguinem in melancholicum ſuccum tranſmutat ergo non erit humida; vniuſcuiuſq. enim effectus vnica tantum eſt immediata cauſa, at ſi iam dictæ tranſmutationis ſanguinis in melancholicum ſuccum eſt cauſa abſumēs, & exſiccans, non ergo erit humectans; præterea melancholia eſt affectus, qui à cauſa putata nempè ab humore melancholico, à quo fit, nomen deſumpſit teſte Galeno lib. 2. meth. cap. 2. at nullam cum humida intemperie conuenientiam habet melancholicus humor, cum ſiccus ſit; tandèm ab humida cerebri intemperie homines redduntur obtuſiores, ſtolidi, pigri, maximè ſomnolenti, & tamen melancholicos, callidos, ſolertes, impigros, maximèq; vigilijs infeſtari obſeruamus, qui effectus cum prædictis è diametro contrarij ſint, ſiccitatem potiùs, nullo pacto humiditatem oſtendunt; Qui tamen contrarium opinantur plura afferunt ex Hippocrate, & Galeno, Hippocrates enim lib. de dieta ait, Aquam ſi ſuperet ignem in humano corpore, eſſe fatuitatis cauſam, ſi ad huc magis ſuperet, deſipientiæ melancholiæ cum timore connexæ, ſed vbi ſuperat aqua, ibi neceſſitate humida prædominatur intempies, ergo ab humida intemperie melancholia; deinde cum timor, & mæror ſint (vt totiès diximus) proprij melancholiæ caractheres, Galenus in 6. Epid. comm. 2. tit. 38. ait pituitæ ſerum timiditatem afferre, aut pituitam ipſam, ſi acida ſit, & corrupta; Idem in arte med. c. 35. inter ſigna frigidi, & humidi cordis timorē reponit, argumentum ſane clariſſimū, timorem poſſe ēt à cerebro prouenire intēperie frigida, & humida affecto vnde 2. de tēperā. c. 6. pituitoſos omnes eſſe timidos docet, Hanc ēt ſententiā confirmant exēplo, nàm Eraclitū, qui totā in lachrimis vitā deguit, & tanquam melancholicus ab omnibus profertur, nō modo ex lachrimarū copia, ſed hydrope, quo interijt morbo, conijciendū eſt frigida, & humida intēperie laboraſſe, ex effectibus etiam innoteſcit, quidam enim putant ſe conſtare ex glacie, aut ex niue, aut habere clunes vitreas, vt nolint ſedere, alij confectos ſe ex butyro, vt Marcellus Donatus refert, alij verentur mictionem, putant enim tantam eſſe in proprijs corporibus vrinam, vt totum terrarum orbem ſubmergant, quæ omnia ex abundantia pituitoſi ſeri proueniunt, hinc iure dictum eſt, tot eſſe melancholiæ ſpecies, quot ſunt ſomniorum differentiæ, at ſomnia ſunt varia ex humorum varietate, & qui ſomnia faciunt niuis, pluuiæ, glaciei, ex Ariſtotele lib. de

F ſom.

ſom. & vigil. & ex Galeno lib. de dignot. ex inſomnijs, hæc patiun-
tur ob pituitam, itaq: & melancholicorum deliramenta, quando niuis
aut pluuiæ, aut glaciei fuerint, in pituitam ſunt referenda; ſic maxi-
mè confirmat fieri ex pituitoſis humoribus melancholiam hypocon-
driacus affectus, qui & ſi vel plurimum ſenſum habeat caloris circa
ventriculi regionem, aliquando tamen nec rarò ſine vllo caloris ſenſu
reperitur, neq; aliud redolet præter pituitam, humoreſq; frigidos, hinc
facile videas pleroſq: hypocondriacos habere vomitus pituitoſos, aci-
dos, ex ipſiſq: ſubleuari, perpetuò expuere, flatibus ab undare, omnia
ſanè pituitoſi ſucci argumenta; ſed hæc facilimè diluuntur, nam Hip-
pocrates lib. de dieta per aquam poteſt intelligere humorem melan-
cholicum, quemadmodum per ignem bilioſum, intelligit, nam aliàs
humorem melancholicum aquam vocauit, ſic lib. 4. de morbis lienē,
niſi ægrotet iuxta ſuam ipſius naturam plurimum aquæ trahere ſcri-
pſit, ſed cum hanc attrahat, vt nutriatur (ſic enim, & cerebrum pi-
tuitam, & cor ſanguinem, ex eodem Hippocrate trahunt vt in primis
nutiantur) nos ſcimus lienem non verè aqua, ſed melancholico ſangui-
ne nutriri, quare per aquam melancholiam intellexit Hipſtocrates,
quandò verò Galenus in epidem. aït pituitæ ſerum, aut pituitam ipſā
ſi acida ſit, & corrupta, timiditatem afferre, reſpondendum eſt, non
omnē timiditatē cum melancholia morbo conīūgi, & idcircò nō nega-
tur illos humores tanquàm frigidos poſſe hominem timidiorem red-
dere, quemadmodum, & ex eodem Gal. in art. medicin. cor frigidius,
& humidius hominem talem reddit, ſi autem Galenus per timidi-
tatem, eam, quæ melancholicorum eſt, intelligat, dicemus prædictos
humores non ratione humiditatis ipſam producere, ſed fumoſæ exha-
lationis, quę ſpiritus animales appellatos obſcurat, tenebricoſoſq; red-
dit, præterquam quod in dubium verti poſſit, an acidus humor po-
tentia humectet, vel potiùs exſiccet; quod autem Eraclitus totam in
lachrimis vitā deguerit, & hydrope perierit, qui melancholicus vixerit,
non obid volumus in eo factam fuiſſe melancholiam ab humida intem-
perie, ſed à ſicca potiùs, & frigida, nam quod corpus duplici intem-
perie, quamuis contraria eodem tempore ſimul laboret, nullum in-
conueniens eſt, dummodo vna ſit connaturalis facta, altera ad ſcititia
ſiuè vna per ſe, ex accidenti altera, ſic Eraclitus quamuis lachryma-
rum copia, & aqua inter cutem laboraret, & proindè frigida, & hu-
mida intemperie, nihilominùs quo ad ipſius ſolidas partes ex ſe, &
connaturali facta, frigida, & ſicca intemperie laborabat, quæ quidem
frigida, & ſicca intemperies pituitoſos, ſeroſos, & proinde humidos
ſuccos excrementitios producere aptiſſima eſt, quod re vera vel Ga-
leno teſte lib. 2. de temperam. cap. 2. in ſenibus obſeruamus, Senes,
enim cum temperamento frigido, & ſicco ſint, nihilominùs frigidis,
& humidis abundant excrementis; Tandem cum tot eſſe, melancholiæ
ſpecies, quot ſunt ſomniorū differētiæ dicant, & non ſecus inſōnia, quā
me-

melãcholica phantaſmata pluuiæ, niuis, glaciei, pituitã oſtẽdant, cõcedimus, non tamen ab hac melancholiam prouenire dicemus, quando quidem poteſt in cerebro melancholici humoris portiuncula reſidere, quamuis in alijs partibus, vel in vniuerſo corpore copioſius abundet pituita, imò & cum melancholico humore ſæpè admixta eſt pituita, ita vt mirum non ſit, ſi ſæpè etiam ægri circa phantaſmata delirent, quæ pituitam præſeferant, namq: pituita ex admixtione melancholici humoris nigredinem acquirit, quæ ſpiritus animales melancholiæ authores tenebricoſos reddere eſt apta; Poſtremò non ex affectu hypocondriaco confirment iſti ſententiam propriam, quoniàm in eo affectu pituitæ prouentus, ex qua quidem fiunt flatus, carentia ſitis, expuitio perpetua, & hiſce ſimilia, non eſt melancholiæ cauſa præcipua, quamuis ipſam fouere poſſit, ſed potiùs ſignum, quod calidi innati penuriam oſtendit, ſiue illud à caliditate, ſiue à frigiditate depauperetur, vt ſuo loco dicemus, quamobrẽ ſtatutum ſit, omnes prædictas rationes concludere quidem melancholicam affectionem delirio iũctam reperiri poſſe cũ humida intemperie, eam tamen ab ipſa proficiſci, nequaquam.

An propter naturam humoris melancholici ſeu proprietatem occultam fiat melancholia? Cap. XVI.

HOc vno, & ſanè fortiterruit argumento Auerroes, nimirum ſi ex nigredine fit melancholia; neceſſe eſt, vt ex albedine fiat lætitia, contrariorum enim eſt eadem ratio, ſed hoc falſum, & ridiculum eſt, quoniàm ex ſanguine fit lætitia, qui rubri, & non albi coloris eſt, quare referendum hoc erit in naturam humoris melancholici, ſicuti de natura ſanguinis eſt, vt ipſum ſequatur gaudium, & lætitia. Plures plura reſpondent, ſed nullo pacto argumentum ſoluere mihi videntur, nàm quamuis dicat Galenus 3. de præſag. ex pulſ. cap. 5. confugere ad naturam, & proprietatem rerum non eſſe hominis philoſophi, ſed eorum, qui nihil docent (ita enim facile eſſet vnicuiq: ſe ab omni difficultate explicare) hoc verum eſt, vbi rerum cauſas inueſtigare poſſumus, ſed quo modo ex:gr:cur magnes attrahat ferrum, aut ſuccinum paleas, reddamus cauſam niſi in illorum naturam, ſeu proprietatem occultam id referamus? Reſpondent alij non tantùm ob atrum colorem fieri metum, & triſtitiam, ſed etiam ob intemperamentum frigidum, & ſiccum, quo cerebrum prædictæ melancholiæ efficiendæ redditur idoneum; eſto cerebrum frigidum, & ſiccum, ad patiendam melancholiam aptius eſſe, ſed in omni melancholia cerebrum tale eſſe debere negandum eſt, cum ex Auicenna detur melancholia, in qua cerebrum eſt humida intemperie affectum; deinde ſint exemplo, qui in ſomnijs melancholica accidentia patiuntur, non enim neceſſe eſt ipſos tunc temporis laborare frigida, & ſicca cerebri intemperie cum experrecti ſani ſint; ſi vero

dicant nigredini, ſeù atro colori melancholici humoris, aut ſpirituum non contrariari albedinem, ſed lumen, quis modo affirmet, quod ſãguis det lumen animæ? nàm ſi humor melancholicus, aut vapor melancholiam efficiat, quia obtenebret ſpiritus, ſanguis lætitiam pariet, quià ipſos reddat nitidos, & perlucidos, ſed quomodo quæsò ſanguis animalibus ſpiritibus immixtus tales reddat, ſi ſit illis ipſe ſatis denſior, & opacior non ex colore igitur, ſed potiùs ex propria humorum natura iſta prouenire cum Auerroe fatendum erit; Attamen ſi res intimiùs inueſtigetur non ex tali propria natura, ſed à manifeſta cauſa, hæc omnia pendere intelligemus; Animales igitur ſpiritus tùm in cerebri ventriculis, tùm in poroſitatibus continentur, quare vt ſãguis ipſis immiſceatur, aut in cerebri ventriculos, aut in poroſitates effundi, extraùenariq; debet, quòd ſi fiat, non lætitia, ſed Epilepſia, aut apoplexia à ſanguine potiùs ſequetur, præterquam quod ſanguis extrauenatus, aut putreſceret, aut concreſceret, ſi putreſceret hinc inflammatio, hinc phrenitica deliria; ſi concreſceret, vbi ſpirituoſa illa ſubſtantia, vbi luciditas, quæ lætitiam pariat? non igitur ſanguinis propria ſubſtantia ſpiritibus animalibus immiſceri poteſt, remanet ergo, vt illius vapores ipſis immiſceãtur, ſed ſanguinis vapores (tenuis enim, & purus ſuccus eſt ſanguis) & ſi ſpiritibus animalibus aliquo pacto craſſiores ſint, non tamen eam obtinent craſſiti m, quæ valeat ipſos obſcurare, & tenebricoſos reddere, valent quidem vapores iſti propria caliditate, & humiditate ſpiritus afficere, qui calidiores, & humidiores redditi, cum ſat ſit ipſis, quo præditi ſunt, ſplendor, lætitiam pariunt, ità vt ſanguis non albedine, non ſplendore, non lumine, ſed caliditate, & humiditate, quam obtinet, ipſam ſpiritibus animalibus impartiendo producat lætitiam; certum eſt enim ſpiritus animales; quocumq; humore, aut vapore inficiantur, eiuſdem etiam vaporis, aut humoris qualitate coaffici, namquè aerea, & tenuiſſima illorum ſubſtantia ad quaſcũq; alterationes recipiendas aptiſſima eſt; at aliquis fortaſsè obijciat, ſi ſanguis caliditate, & humiditare lætitiam inducit, ergo melancholicus humor quatenus frigiditate, & ſiccitate ſpiritus animales afficiat, melancholiam producet; hæc conſequentia negatur, nàm quamuis prędicta intemperies homines ad melancholiam promptiores reddat, ſola tamen, & per ſe melancholiam inducere non valet, frigidæ enim, & ſiccæ intemperiei proprium eſt imminuere, non deprauare actiones; nec nobis difficultatem faciat, quod eadem ſit contrariorum ratio, ità vt ſi excedens caliditas, & humiditas deprauet, ità frigiditas, & ſiccitas actiones deprauare debeat, nàm ſi rectè conſideremus, hæc propoſitio currit, quando quidem animalium ſpirituum caliditas, & humiditas augent in hoc caſu actiones, quemadmodùm frigiditas, & ſiccitas imminuunt, lætitia enim exuperans nihil aliud eſt, quàm hominis aucta affectio, quas affectiones, cum naturæ limites excedant ſub genere deprauatę læſarum actionum medici comprehendunt; manifeſtum igitur,

& ex

& ex præſenti, & ex 14. quæſtiunculis, non frigiditate, & ſiccitate, non natura, non proprietate occulta, ſed præcipuè nigredine ab atrabile melancholiam produci; Cæterum nonnulli objicient, quod ſi propter nigredinem humor melancholicus timorem faceret, ſemper vbi reperitur in cerebro deberet inducere huiuſmodi timorē, ſed cum nō inducat, ſequetur etiam veram timoris cauſam minimè nigredinem eſſe, & quod melancholicus humor in cerebro exiſtens non faciat timorem, apparet ex maniacis, qui cum habeant humorem atrum perpetuò in cerebro, tantum abeſt eos quicquā timere, vt potiùs quidlibet audeāt; vnum tamen veriſſimum ſupponendum eſt, antequàm reſponſio afferatur, nimirùm ad animales, & præſertim principes perfectè edendas actiones non ſolùm requiri ſpirituum temperiem, ſed etiam temperiē conſenquentia, vt luciditatem, motum conuenientem, & mediocrem ſubſtantiam; & quemadmodùm ex his alia ad hanc, vel illam actionem magis faciunt, ità præternaturam conſtituta hanc, vel illam magis lædunt; his ità ſe ſe habentibus reſpondetur plus poſſe in maniacis caliditatem, ſiccitatem ad furorem, & audaciam, quàm nigredinem ad timorem, vbi enim ſimùl hæc inſunt, & vna longè ſuperat aliam, ſuperantis tantummodò apparent effectus, ſed iàm an alius humor à melancholico melancholiam inducere poſſit perquiramus.

An humor melancholiam efficiens ſit calidus, vel frigidus. *Cap. XVII*

HVcuſq; totiès decantatum eſt ab vnico animali ſpiritu tenebricoſo reddito melancholiam excitari, vt nihil magis; quare hoc iacto fundamento, & eamdem à quocumq: humore, produci poſſe, ſiuè calido, ſiuè frigido, arbitrari poſſumus, dummodo hic animales ſpiritus opacos, ac nigros reddere ſit potens, quare, & ſuperuacanea omnino foret quæſtincula, niſi nobis porrigeretur occaſio Galeni nonnulla loca explicandi, quæ inter ſe contrarietatem præſeferre videntur. Interim ſi quis argueret, melancholicos nunquam deſeri à timore, & triſtitia, ſed hæc frigidos, non calidos inſequuntur humores, ergo melancholia, à frigido humore producitur, neganda eſt conſequentia, quià etiam ſi timor naturaliter frigidius hominum temperamentum, ac proinde frigidiores humores comonſtre, contra quā faciat audacia, timor iſte morboſorū melācholicorū, de quo loquimur, non immediatè temperaturas, aut humores, ſed terrificū, ſeu tenebricoſum phantaſma ſequitur, circa quod imaginatrix, vel etiam ratiocinatrix facultas deprauatur, ità vt ex hoc nō poſſimus inferre melancholiam fieri ab humore frigido; ſic lycantropias, & chynantropias melancholiæ ſpecies, in quibus, & timor, & triſtitia reperiuntur, ab humore excalefacto prodire omnibus in confeſſo eſt. Imo viri grauiſſimi extant, qui à Galeni placitis apertiſſimè recedentes melancholiam

omninò

omninò ab humore excalefacto, nequaquàm autem frigido fieri autumant; per humorem verò excalefactum non nigram bilem,ſeu ſanguinis fæcem aduſtam,ſuperaſſatam, atq: retorridam(ab hac enim maniaca,atq: phrænitidis deliramenta potiùs ſuſcitantur)ſed eam aliquo pacto accenſam, atq: incaleſcentem magis quàm propriæ illius naturæ, ſeù naturali temperamento conueniat, intelligunt, atq: propriam ſententiam rationibus corroborant, & primò ſic; Si melancholicus humor naturalis melancholici delirij cauſa foret caloris nulla præcedente opera, frequentiſſimus eſſet affectus, cum tamen vix milleſimus quiſq: melancholia corripiatur; ſecundò ſi melancholicus ſuccus, & atra ſanguinis fex à quibus melancholicas dementias prouenire ſancitum eſt,aliqua de cauſa non incaleſcant nulla melancholiæ rudimenta apparebunt, ſed ſtupiditatis potiùs, & fatuitatis. Tandem ſi melãcholicus humor quando copioſior abundat melãcholias excitare poſſit, & tunc copioſior redundet, vbi hepar calidiori temperatura donatur, quis incaleſcentiam melancholici humoris, quam diximus, melãcholiæ concauſam eſſe repugnet? Ego certè huiuſmodi incaleſcentiam humoris ad promouendum delirium non parùm poſſe exiſtimo, quaſi calor quieſcentem, ac tardi motus ſua natura humorem commoueat, & exagitet,& ità ſit in cauſa,vt ab enarrato humore promptiùs,ac magis melancholia inducatur, eam tamen ad omnem melancholiam excitandam prorsùs neceſſariam eſſe minimè puto, quod idem, & Galenum ſenſiſſe fatendum eſt, dùm in comm. Aph. 11. ſect. 6. laudat hæmorroidas in melancholia, quià ipſa ſanetur ad euacuationem craſſi ſanguinis, qui eſt veluti fæx in vinis; hunc autem frigidiorem ſuccum eſſe pluribus in locis edocuit, & idcircò lib. de ſucc. bon. & vit. c. 10. ſcripſit,quod quicumq: ſanguinem habent plus iuſto melancholicum, his alimentis opus eſt temperamento calidis, & humidis,imò Galenus apertè opponit hunc humorem melancholicum tanquam frigidum atræ bili tanquàm calidæ, dum 14. meth. c. 9. ait,quod hic cum in cerebri corpore abundat, eam inſaniæ ſpeciem quam Græci melancholiã vocant,efficit,quemadmodum alter atræ bilis ſuccus,qui præaſſata flaua bile naſcitur, ferina deliramenta inducit, modò cum febre, modò ſine febre in cerebri corpore abundans; & tandem apertiſſimè hoc idẽ efficit in lib. 2. de ſympt. cauſ. c. 7. hæc ad litteram proferens. „ Mania verò interdùm mordaces ſequitur ſuccos, qualis eſt præcipue flaua bilis, interim verò à calidiori cerebri temperatura naſcitur, ſola autẽ melancholica (vt vocant) dementia a frigidiori ſucco, vt cauſa, euenire ſolet,quapropter ex his Galeni locis non eſt neceſſaria incaleſcentia aliqua melancholici humoris ad melancholicam dementiam excitandam, hinc mirum non eſt ſi ferè omnes medicinæ ſcriptores cũ Galeno in primo de temperam. c. 3. ſtatuant melancholiam eſſe morbum frigidum, & ſiccum; Cæterum neq: incaleſcentiam illam reijcere videtur Galenus 3. de loc. aff. c. 7. tùm in melancholia, quæ fit per conſenſum

ſenſum à toto, tùm in ea, quam hypocondriacum, flatuoſumq; morbum nominant; de illa enim loquens ait, quod maghri, & nigri, & hirſuti, & quibus latæ ſunt venæ, aptiſſimi ſunt, vt huiuſmodi in ipſis humor cũuletur; fitq: interdùm (ſubdil 4.) vt prærubro colore homines affatim in melancholicam temperiem decidant, atq: poſt hos flaui, idq; maximè, quando, & vigilijs, & multis laboribus, & ſollicitudine, & tenui victu fuerint educati; quæ quidem omnia totum corpus excalefacere, atq: exſiccare poſſunt, vnde non mirum etiam ſi in his curandis vel vſq: ad animi defectum, interdùm fiat ſanguinis euacuatio; Sic & de hypocondriaca loquens melancholia aſſentitur Diocli ſcribenti flatuoſos vocatos plus caloris, quàm decet habere in ijs venis, quæ alimentum, à ventriculo excipiunt, ſanguinemq: in ipſis (nempe ob eumdem calorem) craſſiorem factum; Tandem & in melancholia, quæ per eſſentiam in capite fit, huiuſmodi calorem poſſe contingere neq: negauit Galenus eodem 3. de loc. aff. iàm cit. non tamen audiendi ſunt qui Galenũ ſibimet ipſi contradicere affirmare audent, inter quos eſt modernus, & elegantiſſimus Scriptor Curtius Marinellus Venetus in ſuis controuerſijs, in conſt. atq: admirat in Galeni dictis, hic autem totam vim contradictionis ponit in verbis Galeni 3. de loc. aff. c. 7. quæ ſunt iſta. „ Cerebro accidit, vt nõ nunquam vniuerſo in venis ſanguine melancholico effecto ob commune vitium ipſum quoq; lædatur nõ numquàm verò reliqui corporis ſanguine prorſus innocuo ſolus is, qui in cerebro contentus eſt, alteretur, idq: bifariam fit, aut enim aliunde in ipſum deriuatur, aut in ipſomet melancholicus humor genitus eſt, cum videlicet (notentur hęc verba) multus eius loci calor, aut flauam bilem aut craſſum, atrumq: ſanguinem ſuperaſſauit; En Galeni (infert ille) contradictio apparens dum ſuperioribus locis pronunciat bilẽ præaſſatam ferina deliramenta ſuſcitare, cum in cerebro continetur. Sed pace tanti viri ego contradictionem hanc non reperio, quandoquidem ſententia Galeni eſt, vt melancholia fiat ab humore melancholico cerebrum occupante, qui humor ſicuti ſuperioribus in locis aſſeruit, frigidus, & ſiccus eſt; imò & in eodem 3. de loc. aff. iàm cit. vt excellentiſſimus Marinellus refert Galeno melancholiã ab humore frigido, & craſſo initium ſuæ generationis ducere memoriæ tradidit, dum impulſore Hippocrate decreuit melancholicum ſuccum melancholiã gignere cum repit in mentem, ſeu temperiem cerebri tranſmutat, ac cum in corpus, ſcilicet in ventriculos, Epilepſiam, quando tam immemor ſui ſit Galenus, vt in eodem capitulo eſſent alẽ melancholiã fieri a præaſſatis, ac feruidioribus humoribus ſcribat? hoc qui credunt, certo decipiuntur, & deceptio à verbis ſuperius notatis, ac malè intellectis exoritur, putant enim tunc flauam bilem, ac craſſum, atrumq: ſanguinem ſuperaſſari, dum melancholica fit dementia, quod ne quidem ſomniauit Galenus, imò ſi rectè ipſius verba perpendantur, in venietis melancholiam fieri tunc, quando melancholicus humor frigidus in cerebro con-

tinetur, nàm dùm ſanguis in cerebro contentus alteratur(inquit Galenus)ideſt conſpurcatur à melanchòlico humore tūc melancholia exoritur,idq; bifariam fit,aut enim aliunde in cerebrum deriuatur melancholicus humor(& eſt vnus modus, quo melancholia producitur) aut in ipſomet cerebro genitus eſt, non inquit Galenus gen ratur, ſed genitus eſt, & quando genitus eſt?quando calor cerebri multus aut flauā bilem, aut craſſum ſanguinem ſuperaſſauit; non inquit Galenus ſuperaſſat,ſed ſuperaſſauit, ita vt tempus iàm longè elapſum, & præteritum inſinuet,quo tunc tempore,& multus calor cerebrum detinebat,& humores in eo contenti feruidiores erant,tuncq; ſi quod delirium excitabatur illud certè non melancholicum, ſed ferinum, ſeù maniacum potiùs deliriū erat,nàm flaua bilis, & ſanguis craſſus ſuperaſſati, quouſq; feruorem retinent,nequaquàm melancholici humoris,ſed atræ bilis denominationem,atq;vnà cum eadem atræ bilis effectus retinent; ſed ab atra propriè dicta bile melancholiam excitari nullibi faſſus eſt Galenus,qui ab eadem ferina deliramenta induci ſcripſit, imò & à proprio melancholico humore naturali exuſto maniam excitari non ignorauit vel Marinello teſte dùm in 6.aph.comm.56. ſic loquitur „ Mania ſemper ab humore ſtimulante atq;mordente,talis autem ſemper flaua bilis aut melancholicus humor cum malignam acquiſiuerit qualitatem. Verùm & ab atra bile tractu temporis iàm feruore illius euaneſcente, & eadem ad frigiditatem declinante(tunc enim atra bilis exquiſita nō eſt amplius,ſed ad melancholici humoris naturam accedit)melancholiam produci,& non aliud Galenus nos docet in verbis ſupra notatis; vnde rectè dixit non atram bilem,ſed melancholicum humorem,&hūc non gigni,ſed genitum fuiſſe,vt oſtenderet in eo feruorem non ampliùs conſiſtere,ſed iàm euanuiſſe; Atq;hæc ex eo confirmari videntur,quod rarò admodum eſſentialem in cerebro melancholiam primò oriri videmus,quemadmodum ſæpiſſimè hāc ipſam à maniaco delirio ortum trahere non ignoramus. Ampliùs niſi Galenus loco citato flauæ bilis meminiſſet, ſed dumtaxat de ſanguinis craſſi ſuperaſſatione loquutus fuiſſet,aliam pro ipſo,& ex eodem elicitam poſſemus adducere interpretationem,nimirùm illum per ſuperaſſationem ſanguinis non eam ſuperaſſationem intellexiſſe,quæ ſanguinem in atram propriè dictam bilem tranſmutat,ſed eam,quæ illum in melancholicum ſanguinē tranſmutat,is enim non atram bilem,ſed melancholicum ſanguinem fuiſſe apertiſſimis verbis ſcripſit,& quod ex ſanguinis ſuperāſſatione melancholicus humor,& nō atra bilis generari poſſit,nos docet Galenus lib. 2.de ſympt.cauſ.c.9.ſic inquiens„ Quod ſi ſanguis ſupra modum aſſatus fuerit, pars eius quidem ſubtilior, ac pinguior omninò in flauam conuertitur bilem,quæ autem eſt craſſior in atram, quod in his tumoribus,qui carbunculi appellantur,contingit, nàm in his ex ſanguine, ſupra modum efferueſcente ad melancholicum humorem,vt qui nondùm exquiſitè in atræ bilis naturam tranſierit, ſed in quodam et confinio

finio conſtitutus. Ex his igitur concludendum erit Galenum non ſemper neceſſariam exiſtimaſſe incaleſcentiam in melancholica dementia,& præſertim quando fit ab humore propriè melancholico appellato in cerebro abundanti, neq; etiam eamdem negaſſe, dùm melancholiam fieri ab humore melancholico per ſanguinis ſuperaſſationem genito concedit, ſi quidem hic nihil aliud eſt, niſi melancholicus ille humor, qui in confinio atræ bilis eſt poſitus; Tandem ſi illam in melancholia à toto, & in ea quam hypochondriacam vocamus, concedit Galenus, eamdem,& in hac concedere nullum erit incõueniens. Remanet vt nonnullæ dubitationes adductæ ſoluantur,& primò quando dicebatur melancholiam frequentiſſimam fore, ſi ab humore melãcholico nulla præcedente caloris opera produceretur: Reſpondetur quod quemadmodum rarò peccat melancholicus humor qualitate, ità & quantitate, & præſertim in cerebro parte tùm humidiori, quæ pro ſui nutritione ſicciorem humorem non trahit, tum ſublimiori ad quam non facile eſt tranſmittere terreum, atque grauem humorem,tandem præcipua, præcipuas .n. partes tamquàm maximè neceſſarias natura magis tuetur, Secundò quando dicebatur, nulla melancholiæ rudimenta ſe manifeſtatura niſi melancholicus humor incaleſcat, ſed ſtupiditatis potiùs; Reſpondetur a melancholico humore frigido & ſicco, ſi cerebrum ad ſimilem intemperiem producatur, ſtupiditatem quidem prouenire, ſi verò animales ſpiritus obſcurentur melancholiam excitari, ſi verò vtrumque ſimul ſuccedat, & melancholiam cum ſtupiditate coniugi; non rarò .n. & præſertim hoc dominante humore melancholicos, ſtupidos ac fatuos ſimul obſeruamus. Tertia tandem ratio melancholicum humorem frigidum non excludit, ſed ab eo incaleſcente melancholiam magis excitari oſtendit,nihilominus pro maiori dilucidatione non erit incongruum examinare an melancholicus humor propriè dictus, non qui in confinio atræ bilis eſt poſitus, ſed qui ſanguinis fex appellatur à caliditate, vel à frigiditate producatur.

Cur atra bilis, quæ in cerebro melancholicorum ab exurente caliditate progenita fuit, dùm adhùc feruorem retinebat, ipſum non exederit, cum hæc ſi in mammam, aut crus decumbat exeſionem faciat. Cap. XVIII.

NON ſolùm melancholias, quas ferinas appellant, ſed & maniam, imò & phrenitidẽ quoque ab atra, exurentèque bile fieri apud grauiſſimos authores comperimus, hinc Galenus (vt Auicennam taceam) 3. de loc. aff. c. 7. dixit eam phrenitidem mitiorem eſſe, quæ à pallida bile ortum contraxit, vehementiorem, quam flaua bilis peperit, tandem ferinam, & melancholicam,quæ à præaſſata flaua bile ortum habuit; ſed quid aliud eſt præ-

aſſata bilis, niſi atra bilis? cur ergo iſta tandiù in cerebro perſiſtens ipſius ſubſtantiam non exedat, quemadmodum in mammam, aut in crus, aut in aliam partem decumbens ipſam exedit? Duas huius rei affert rationes Alexander Aphrod. lib. 1. Probl. 92. & prior eſt atræ bilis paucitas, quæ in cerebrum propter venas tenues, & aſcenſum difficilem effertur (in mammas .n. & crura, cum venæ amplæ, per multęque coeant, illò atra bilis copioſa confluit) altera eſt cerebri frigidum, & humidum temperamentum, quod aliqua ex parte atræ bilis naturæ repugnat, & mitigat, neutra tamen ratio vndequaque arridet, non .n. ſemper ad cerebrum, quæ in eo eſt, atra bilis delata fuit, ſed in eodem ab exurente caliditate ſui generationem habuiſſe poteſt, quo caſu non pauca, ſed copioſa atrabilis eſſe poteſt, & eo magis quò non ſolùm bilis, & naturalis melancholicus humor, ſed etiam ſanguis per exuſtionem in atram vertitur bilem, vt in ſuperioribus dictum eſt; & quamuis in cerebro tenues ſint venæ, nec multæ, nihilominùs in eo capacitas quædam ex tunicis venarum in latitudiuem auctarum conſtructa repiritur, quæ multum ſauguinis continet, itàut & multa quòq; atra bilis in eodem exiſtere poſſit; potior eſt ratio de frigido, & humido cerebri temperamento, verum nec ipſa concludit, dum ab exuſtione producatur atra bilis, tunc.n.ad calidum, & ſiccum conuerſum eſt cerebri temperamentũ, itàut potiùs foueat, quàm repugnet, potiùs acuat, quàm mitiget atræ bilis naturam, Veram ego cauſam cenſerem eſſe cerebri ſubſtantiam laxam, ac raram ob plura, innumeraq; foramina peruiam, itàut atra bilis huc, illuc facile permeet, nec figi poſſit; nequè mammarum obſtat laxa, ſpongioſaq; ſubſtantia, quandoquidem, vti cerebri, foraminulenta non eſt; Huic ſubnectenda eſt pituitoſa materia, qua cerebrum ſcatere ſolet, hæc.n.frigida, & humida atræ bilis exedentem qualitatem fręnat, ac mulcet, nec obſtat cerebri temperies ad calidum & ſiccum iàm mutata, ſiquidem illius innata facultas proprium attrahendi humorem, quo alatur, mutari nequit, ſed iàm cõpertum eſt maxima ex parte cerebrum pituita nutriri, quæ ab ipſo attracta dictæ bilis acrimoniam compeſcere valet, & quamuis hæc à nimia cerebri caliditate exuri poſſit, nihilominus ſucceſſiuè attracta ſucceſſiuè compeſcit, itàut atra bilis cerebri ſubſtantiam nunquàm exedere queat; tandem eam addere poſſumus rationem quam peritiſſimi ſcriptores de allio afferunt, quęritur .n. cur allium contuſum, & exteriùs applicatum veſicas attollendi atq; cutim exulcerandi vim obtineat, interiùs verò aſſumptum ventriculum, aut alias internas partes non exulceret; Reſpondent ab ipſo internas partes non lædi, non tantùm ob humiditates, quibus ſcatent, allij cauſticam vim obtundentes verùm etiam ob maiorem calidi innati abundantiam, qua internæ partes præditæ ſunt, quæ reſponſio, & noſtro quæſito apprimè facit, cum vbera, & crura ſint externæ partes, cerebrum verò interna, & internarum quoq; nobiliſſima pars extet.

An humor malancholicus propriè dictus, ſeu fæx ſanguinis generetur à caliditate, vel à frigiditate? Cap. XVIIII.

DIuerſas eſſe melancholici homoris ſpecies, nullus, eſt qui ignoret, ſed quotquot velint, alij ſtatuant, nos tres præcipuas cum Galeno, ac alijs doctiſſimis viris adinuenimns, Vnam, quæ eſt omninò naturalis, & ſanguinis fæx ſeù ſubſidentia extat, aciditatis nihil, aut minimum habens, humorq; eſt frigidus, & ſiccus, qui partim cum ſanguine per venas permeat, & alimentalis diciur, partim verò ad lienem tranſmittur, & excrementitius eſt; quem ſi velimus exquiſitè loqui dicebat Galenus in 6. aph: 53. humorem melancholicum appellamus, interdùm verò nominibus abutentes atram bilem vocamus; Alteram quæ præter naturam omninò eſt, & atra bilis dicitur, acidiſſima prorſus, & quæ ex Galeno 3. de loc: aff: c. 7. terrã radit, attollit, & f rmentat atq; ãpullas, quales feruẽtibus iuſculis ſupernatare videmus, excitat, Tertiam demùm, quæ inter vtramq; media eſt, cum non adeò mitis ſit vt naturalis melancholia, neq; adeò acida, atq; ſæua vt atra bilis extet, & à Galeno non dicitùr propriè atra bilis ſed in confinio poſita atræ bilis, poſtremas duas à calore fieri nullus in dubium reuocat, nàm propriè atra bilis. aut naturalis melãcholiæ ſanguinis fęcis appellatæ, aut flauæ deniq; bilis exuſtione fit, quemadmodum ſcripſit Galenus in comm: ſupracit. aph. & lib. de atra bile, itaut citra controuerſiam ex calore, & excedenti fieri conſtet; de ea verò, quæ in confinio atræ bilis propriè dictæ poſita eſt, loquutus eſt Galenus 2. de diff. febr. c. 9. dicens ex ſanguine ſuperaſſato fieri melancholicum humorem, vt qui non dùm exquiſitè in atræ bilis naturam tranſierit, ſed in quodam ſit confinio conſtitutus. an verò & atra bilis à pituita fiat, iàm ſuperiùs quæſtiuncula 20. diſputatũ fuit, Quoad naturalem verò melancholiam, ſeù fæcem ſangulnis, ſpectat, hæc neq; exfrigore, neq; ex calore excedenti fit, ſed eodem prorſus calore, quò ſanguis, ex diſpoſitione tamen materiæ, itàut ſi materia craſſior, ac terreſtior ſit, copioſior generetur, ſi verò tenuior, nec adeò terrea extet in minori copia fiat, hæc autem melancholia, nullo pacto frigiditatem, & ſiccitatem, quanuis frigida, & ſicca ſit, ſui efficientem cauſam agnoſcet, namq; ſi illius maior, copioſiorq; prouentus eſt, quò ſanguinis maior vbertas gignitur (ſiquidem ad penſum, & proportionem ſanguinis libranda eſt quoq; melancholiæ ſeù fæcis eius quantitas, menſurata cuiuſq; ad alterum debita proportione) ſiq; in corporibus ſanguineis, & vere ineunte maior quoq; ipſius prouentus eſt, quis nõ videt ab hæpatis plurimo cum humiditate calore copioſum ſanguinẽ gigni, quis ſauguinea corpora calida non noſcat, ac quis tandem temperate calidum, & humidum ver eſſe non aſſentiatur? hinc Albertus Magnus de animal. lib: 3. tr: 2. c. 13. ſcripſit melanc ohliam eſſe humorem,

morem,qui boni ſanguinis fæx,ſiue turbulentia,vel hypoſtaſis eſt,ab eo ſeparata per reſidentiam turbulentiæ in profundo,& non per infrigidationem,vel aduſtionem,& c. Doctiſſimus tamen Ludouicus Mercatus tomo 1. lib. 1. quæſt. 90. à frigiditate,ſeù imminuto ſecundum naturam tùm hępatis, tùm totius corporis calore generari melnacholiã autumat,nam dùm iecur (inquit ipſe) ex natiua ſorte frigidius, ſicciuſq; exiſtit, ſucci huius vel ex temperato, & mediocri alimento magnam generat copiam,qnia corpus vniuerſũ copioſiorem expoſtulet; id autem comprobat ex eo quod in inclinanti ætate vbi iàm corpus refrigeſcere cæpit,huius ſucci copiſior prouentus ſuccreſcat,ſic ſenũ corpora hoc ſucco ob inclinantem calorem abundant, tùm quia Iecur,licet parum ſanguinis generet plus tamen huius progignit ob frigidiorem, & ſicciorem temperiem, ſiuè hæcinnata ſit, ſiuè ætatis progreſſus acquiſita,tùm quia reliquos humores iàm genitos, & in vaſis immorantes refrigeret, exiccet, & ad melancholiæ naturam ferè adducat;Reſpondetur Mercato, quod vbi vniuerſum corpus ad melancholicum vergit,& illius partes ſunt frigidæ,& ſiccæ, minus etiam ex ipſis deperditur, & effluit, & ideò minori etiam egent reſtauratione, quare pro melancholico, & ex conſequenti frigido, & ſicco corpore nutriendo,ſat er.t melancholia illa,quæ generabitur ad proportionem ſanguinis,ità ut neceſſe non ſit ab hæpate, atquè corpore frigidis & ſiccis copiſiorem melancholiam produci, non nego tamen à venis totius corporis frigidioribus, ac ſiccioribus factis poſſe humores in hæpate genitos magis exiccari, & exprimi,& ità in craſſiorem conſiſtentiam reddi, ſed iſti non erunt vera,& exquiſita melancholia, ſed qui illam æmulentur, præterea ſciunt omnes in frigidiori atq; ſicciori hæpate coctionem non adeò rectè celebrari, vt in calido, ac benè temperato,malè autem celebrata coctione crudi potiùs,& inconcocti prodeunt humores,& qui à prædominio pituitoſi ſunt,nàm à frigiditate,& ſiccitate partium pituitam generari non ignoramus, vnde Galenus.5. de ſan. tu.c. 9. & in 3. Epidem:com.2. part: 22. ſenes ſuperfluas ſemper humiditates coaceruare ſcripſit, & hoc ſiuè ob naturæ imbecillitatem ſiuè ob imminutum calorem natiuũ, ſiuè ob eorumdem corporis frigidum,& ſiccum temperamentum dixeris,idem per diuerſas voces non malè dixeris;hoc autem apertius declarat Galenus comm.in lib. Hipp.de ſal.dięta part.7.vbi ait.„ Senes ſolidis corporis partibus declarauimus eſſe ſiccos,ſed quia excrementorum,temperamenti frigiditate,copia abvndant,hactenus dicuntur humidi;ſi igitur pituitoſi humores in frigidioribus,ac ſiccioribus venis exprimantur, conuertẽtur ne in melancholiam?nequaquam certe,niſi eo quo diximus modo, malancholiam ſubaudiri velimus, qua quidem melancholia in primo ſenio conſtitutos abundare non negamus, & hoc etiam fatetur doctiſſimus Mercatus,dum ait,huiuſmodi melancholiam nullum pręſtare melancholicis particulis alimentum,ſed eam ſolum,quę in ſanguinis

con-

confectione eſt,eius veluti ſubſidentia; quoad inclinantem verò ętatem ſpectat in hac humor verè melancholicus abundat, tùm ob calorem pręcedentis ętatis,quemadmodum docuit Galenus in 3.aph. 30. tùm quia calor,& ſi langueſcere incipiat,magis in alijs corporis partibus,quam in hępate, tamquam in membro principali langueſcit, itaut hepar adhuc ſui caliditate copioſam melancholiam generare poſſit; quę poſtea cum à reliqis membris refrigeratis, & ex ccatis non tam benè, quam antea diſſipatur,& abſumatur,hinc eſt quod copioſior in inclinanti ętate abundet melancholia, & ea non per generationem quidem,ſed per collectionem; His ita pręhabitis facile diluantur quęcumq; in contrarium adduci poſſunt,nam ſi obijciat aliquis, finem agẽtis naturalis eſſe quãtũ poteſt aſſimilare paſſũ, ergo hepar frigidũ, &ſiccũ agens in chylum, ipſum conuertet in humorem melanlacholicum qui frigidus,& ſiccus eſt,Reſpondetur hæpar frigidum, & ſiccum refrigerare,& exiccare chylum,quantum poteſt,hinc quò frigidus,& ſiccius erit, eò in frigidiorem, & craſſiorem humorem chylũ conuertet,tenuiores ipſius partes exprimendo, iſte tamen humor non erit verè melancholia,ſed qui melancholiam æmuletur (ſpuriam melancholiam liceat appellare) quià cum melancholia ſit fæx ſanguinis, quò paucior ſanguis generabitur,eò paucior quoq, fæx, ſed ab hæpate frigido paucus ſanguis producitur,ergo pauca quoq; fæx, quæ verè melancholia eſt;volunt prætereà alij humorem melancholicum, quia frigidus,& ſiccus ſit,ab hæpate frigido, & ſicco, cum effectus ſimilis ſit ſuæ cauſæ, ſed effectum ſuæ cauſæ ſimilem tunc dicimus, quandò à ſimili cauſa tùm materiali, tum efficienti producitur, verùm melancholicus humor,& ſi producatur à ſimili cauſa materiali,ex parte ſcilicet chyli frigida,& ſicca, & proinde terreſtiori, non tamen producitur à cauſa ſimili agente,quià cum omnes humores, excepta pituita, quæ ſemicocta eſt,generentur in hæpate per omnimodam coctionem, & coctio indigeat calore,hinc, & melancholia generatur à calore,niſi. n.chylus in hæpate haberet calorem,quo ſatis coqui poſſet ob ſui trãſ mutationem in alios humores,nemini dubium eſt, quod aut crudus remaneret,aut ſemicoctus, ſi crudus,nihil aliud eſſet niſi Chylus, aut humor crudus excrementitius,ſemicoctus,eſſet totus pituita,quià alimentalis pituita eſt ſanguis ſemicoctus,ergo eum caloris gradum requirit in;ſui generatione melancholia, ſub quo non poteſt hæpar appellari frigidum,ſed auttemperatum,aut calidius; & quamuis per hępatis frigiditatem diminutum intelligant calorem,non ob id ſequitur diminuto hæpatis calore copiſiorem melancholiam produci,ſed copioſiorem pituitam quia ab imminuto calore, imminuta procedit cõcoctio,humor autem diminutè coctus;non melancholia,ſed pituita eſt; tandem frigida,& ſicca eſt naturalis melancholia,quià ex parte terreſtriori,ac frigidiori ipſius chyli generatur; Addunt tamen iſti, ſi cæteri humores ab hæpate geniti per omnimodam coctionem vt ſanguis, & bilis

bilis calorem retinent, cur non etiam melancholia, & præſertim cum ſit humor craſſior, & denſior? denſior.n. ſubſtantia calefacta magis retinet calorem, quam rarior; Reſpondetur quod non conſtat melancholia naturalis eadem materia, qua ſanguis, & bilis, nempe tenuiori, magis aerea, & magis ignea, & per conſequens magis calida (hinc actu, & potentia calidi sũt ſanguis, & bilis) ſed frigidiori, & terreſtriori conſtat, itàut iàm pateat potentia calorem retinere non poſſe, nec actu etiam retinet tantũ, quanto bilis, & ſanguis abundant quia ob ſui craſſitiem difficiliùs incaleſcit, niſi ſit calor excedens, vt in hæpate humores aduſtos generante, tunc.n. actuali, ac potẽtiali calore maximè excellit, ſed iàm non ampliùs naturalis melancholia, ſed verè atra bilis appellatur.

An alius humor præter melancholicum melancholiam inducere poſſit? Cap. XX.

MVltiplicem eſſe humorem melancholicum, & ab omni melancholiam produci poſſe non reclamandum, nàm ſi ratione nigredinis in ſpiritibus animalibus conceptæ deprauata phãtaſma, cum triſtitia, ac timiditate exoriri ſtatutum eſt quotieſcumq; humor, quicùmq; fuerit, adeò niger euadet, vt & animales ſpiritus exobſcurare poſſit, melancholia exorietur, vnicam tamen atrã bilem excipere oportet, quæ vel ex aduſtione flauę bilis, vel naturalis melancholiæ vel etiam ſanguinis fit, hac enim in caput, irrepente maniacum excitatur delirium, & quamuis illa ſua nigredine opacos animales ſpiritus reddere queat, nihilominus ſuo feruore illos adeò exagitat, vt pro metu quamlibet audaciam inducat, ſi tamen, & ipſa deferbuerit melancholiam inducere valebit, itaut omnis melancholicus humor, ſiue naturalis ſit, qui eſt illa fæx quæ in ſanguinis generatione ſubſidet, ſiue præternaturalis, vt paulò ſuperius prædicta bilis, dummodo efferueſcentiam hæc depoſuerit, melancholiam producat, nec minus producit eam melancholicus humor exquiſitus, qui generatur vitio, vel alimenti, vel agentis, nempe caloris intẽſi, itaut diſſipatis partibus tenuioribus materia reddatur craſſa, & nigra, vti ex Gal. 2. de temperam; cap. vlt. colligi poteſt, quàm faciat melancholicus humor nothus ſeù ſpurius qui melancholicus ratione tantùm nigredinis appellatur, & hic generatur a cauſa refrigerãte, vti AEtius, & Auicẽnas tradiderunt, hoc fortè ſumentes à Galeno 3. de ſympt. cauſ. cap. 2. dicente ſanguinem nigreſcere à frigiditate, partes enim Diaphanæ, & luminoſæ exprimuntur, vt ſanguis magis reddatur opacus, ac melancholicus; de ſanguine autem controuerſum eſt, an ab ipſo melancholia produci poſſit, & hoc fieri poſſe ex vna parte probatur, quandoquidem ſanguinei melancholici ſunt, vnde Galenus 3. de loc aff. cap. 7. ità ſcripſit. „ Fitq; interdùm, vt prærubro colore homines affatim in melancholicam

tem-

temperiem decidant,hinc etiam ex ſuppreſſa quacumq; ſanguinis cõſueta euacuatione,ſiuè per hemmorides,ſiuè per nares, aut vterum, melancholiam ſuccedere habemus exHippocrate lib.de morbis Virg. Horum tamen nullum obſtat,nàm ſanguineos,ac rubros ad melancholiam propenſos eſſe ob id dicimus, quià cum ipſis hæpar ſuo moderato calore plus ſanguinis progignat, quam valeant ipſi aſſumere, neceſſe eſt,vt in dies magis, ac magis accumuletur, & ex ipſo tenuior portio tamquàm diſſipatu facilior abſumatur,ac craſſior, magiſq; terreſtris relinquatur, quæ ad melancholiam producendam aptiſſima materia eſt, quod idem, & rationi ex ſuppreſſa aliqua ſanguinis euacuatione deſumptæ ſatisfacit,fortiùs inſtant alij ex quibusdam melancholiæ differentijs, quæ in alium humorem referri non poſſunt, quam in ſanguinem, quales ſunt illæ, in quibus patientes putant ſe reges,Cardinales, Pontifices eſſe,delirant cum riſu, vnde Auicennas proponit differentiam melancholiæ ſanguineam, quam inquit non fieri ex vſtione ſanguinis (potuiſſet enim quisdicere fieri melancholiam ex ſanguine quatenus exuſtus tranſit in melancholiam) ſed fieri ex ſanguine per concoctionem quaſi dicat in iſtis reddi quidem ſanguinem calidiorem,non tamen exuri, idcircò curatur hęc ſpecies etiam ſola ſãguinis miſſione ad animi defectum,ſic ſcriptum eſt in lib.de melãcholia Galeno adſcripto, quod non decet facere niſi in melãcholia ſãguinea, & propterea natura ipſa aliquando, & mulieres, & viros menſtrua,& hærmoroidali purgatione à melancholia liberauit; Reſpondetur haſce melancholiæ differentias,quæ cũ riſu ſunt,aut timori,& mæſtitiæ per mixtas eſſe,aut omninò à timore, & meſtitia liberas ſolo cum riſu extare,quo poſtremo modo ſi extent,re uera melancholiæ ſpecies appellari non poſſunt,niſi impropriè, cũ verus melancholiæ caracther ſit cum meſtitia timor,cumq; a proprio humore, nempe a melancholico à quo producitur nomen deſumpſerit melancholia, quam appellat Auicennas melancholiam ſanguineam,magis propriè delirij,quàm melancholiæ eſt ſpecies, & inſania potiùs, quam melãcholia appellanda eſt,inſania enim propriè dicta eſt cum riſu, delirium eſt cum ſtultitia,hinc Clariſſimus Ludouicus Mercatus lib.1.de intern. morb. curat. cap.18. ait latinos gręcorum maniam non rectè appellare inſaniam ex Cicerone 4.Tuſcul.quippe inſaniã, quod ſtultitia ſit iuncta, incontinentiam eſſe ſanitate vacantem arbitratur, maniam verò mẽtis ad omnia cęcitatem,&ob id maius quid quàm inſania &c.ſed quià, vt toties repetit Galenus, de nominibus lis non eſt habenda, hinc prędictã inſaniã.ſeù cũ riſu deliriũ melancholię ſpeciẽ,impropriètamẽ vt diximus,appellari non perturbemur, ſi verò prędictę differẽtię,timori,& mæſtitiæ permixtę ſint,& ſanguinem delirij cum riſu cauſam, melancholico humori permixtum eſſe dicimus, Quod magis difficultatem auget, ſunt verba Galeni in 6. Epidem:comm.2. t. 38. prolata ibi enim hęc habet „ Omninò quidem pauidos, hoc eſt cum terrore,

per-

perturbatos, prꝫterea etiàm vigiles ichoroides ſanguis efficiet;ſed & iſta difficultas ex ipſometGaleno tollitur,dum in principio textus ait, non ſimpliciter tenuem,& aqueum,ſanguinem ab ipſo nempè Hippocrate,ichoroida vocari ſuſpicandum eſt,ſed eum,qui venenoſa aliqua, & maligna facultate prꝫditus ſit,ſed quiſnamquæſo humor huiuſmodi qualitate facilius afficitur,quàm melancholicus ſanguis?non ergo tenuis ſanguis ſimpliciter; ſed tenuis ſanguis melancholicus, ſeù ichor melancholici ſanguinis erit ille, qui omninò pauidos,terroreq;perturbatos homines reddet; ſed nec ſanguinis propriè ſumpti ichorem eſſe docet Galenus paulò inferiùs dum ità ratiocinatur. „ Differt. autem inter ſe,ſecundum eorum ſcilicet humorum naturas,quorum ſerum eſſe dicetur,& erit infeſtiſſimum atræ bilis ſerum, minus infeſtum flauæ, minus item quàm hoc pituitꝫ, ſed omnium mitiſſimum eſt ſanguinis ſerum,& ichor,nihil enim in prꝫſentia refert hoc, aut illo modo dicere; Verum quoniam bifariam ſanguinem appellamus,interdum eum à nuper dictis humoribus diſtinguentes, interdum à ſuperante omnes in vaſculis ſuccos ſanguinem vocantes, ichoroides ſanguis nunc in ſecunda ſignificatione accipiendus eſt; Cꝫterum ex ſemine quoquè melancholiam fieri colligitur ex Galeno 6.de loc.aff cap.5.vbi apertè docet ex retento ſemine in his qui delicioſè viuunt, & ocioſè,ſi ad venerem fuerint aſſueti timorem, & meſtitiam c tra omnem cauſam in melancholicorum modum cõtingere poſſe, imò retento ſemini maiorem,quam menſtruis,eſſe vim ad noxam vniùerſo corpori inferendam aſſerit, idcircò illius viduꝫ hiſtoriam profert, quꝫ poſt partium attrectationem factam multo effuſo ſemine à ſymptomatibns fuit liberata, ſic Chriſtophorus a Vega3.de art.medendi cap.14.ſe mulierem vidiſſe melancholicam ex vaſis ſeminarijs ſcribit;in cuius confirmationem Vaſſalius lib.5.ſuꝫ anat.cap. 15.teſtatur ſe induabus puellis à prꝫfocatione vterina extinctis omnium malorum cauſam inueniſſe ſemen, in vaſis ſeminarijs corruptum, ſed quomodo ſemen alioquin prꝫalbum, quod in ſeminarijs vaſis continetur,poterit in cerebrũ tetros,nigroſq. vapores effumare,itaut animales ſpiritus obtenebrando melancholiã inducat? Sciendum igitur eſt,ſemen,quod melancholiam efficit,non amplius eſſe ſemen,niſi equiuocè, ſed quid corruptum,ac vitiatum, verum enim ſemen plurimo ſpiritu,ac naturali calore refertum eſt,corruptum verò viuifico,vt ita dicam,ſpiritu,ac natiuo calore omninò priuatum eſt,quare aut frigidum remanet, aut extraneum concipit calorem,qui quidem extraneus,ac prꝫternaturalis calor ipſum in virulentam veluti,ſed craſſam ſaniem commutat,quꝫ liueſcentes,atroſq; colores ſuſcipere eſt apta,exemplo ſit pus,quod album, & omninò laudabile erit,ſi ipſius efficiens cauſa naturalis calor prꝫdominetur, contra verò viridiſcens,liueſcens,fuſcum nigricansq; erit,ſi in ipſo efficiendo prꝫternaturalis calcr prꝫualuerit, quare non mirum ſit,ſi à vitiato, ac corrupto ſemine vapores, qui ſpiritus animales tenebricoſos reddant, ele-

eleuentur,quod, & innuere videtur Galenus loco iam citato, dum ait, hoc euenire preſertim in ijs,in quibus ſemen ſuapte natura prauioris eſt ſucci,ac copioſius,ſed quinam melancholico prauior eſt ſuccus in humano corpore? preterea hęc difficultas melius extricari poſſe mihi videtur, ſi ſeminis corrupti,ac animalium ſpirituum naturam contemplemur,quandoquidem, cũ optimi cuiusq; corruptio ſit peſſima, corruptum ſemen,non ſecus,ac venenum,eadem,quę, & aſſumptum venenum,in humano corpore accidentia prodere natum eſt aptum, quod concedit Galenus loco citato; Alia verò ex parte ſpiritus animales ad hoc vt ſint animę facultatum accomodatum inſtrumentum, rectèq; ſuas prodeant operationes,debent eſſe tenues,lucidi,ac copioſi, modò cum proprium ſit veneni è diametro naturę humanę, ac proindè calido innato ipſius pręcipuo inſtrumento aduerſari, hinc eſt, quod vapores à corrupto ſemine elati, ſi in animales ſpiritus irrepāt, ipſorum temperiem, calidumq;innatum extinguunt,vnde ipſi veluti, quod moleſtat, aufugientes, imminuuntur, ac proinde luciditatem ammittunt, nec non craſſa euaporatione circũfuſa, ſimulq;ad mixta craſſeſcunt, obtenebranturq;

An à pituita fiat melancholia? Cap. XXI.

DE pituita ſimiliter cõtrouerſũ eſt,an ab ipſa melãcholia producatur,& produci quidẽ plures tradiderunt, quos inter eſt Auicennas tractatu proprio,& ex neoteribus clariſſimus Rudius lib.4. de morb. ocult. cap.13.imò & Galenus ipſe comm.2. in 6. Epidem: t.38. huius autem rei cauſam refert Mercatus in pituitæ craſſitiem, ait enim cap.de Melancholia, quod præter melancholicum ſuccum pituita craſſior facta męſtitiam, ſicuti eius ſerum timiditatem affert, nec alia de cauſa hoc pituita facere poteſt, niſi quià dum craſſior fit, opacitatem, ac proinde nigredinem acquirat, vel hoc fiat à cauſa exprimente frigida ſcilicet, & ſicca, vel fiat ab aſſatione, ità vt pituita per incinerationem in atram bilem vertatur: Alia tamen ex parte Galenus contrarius eſſe videtur lib.3. de loc. aff. cap.7. de morbo comitiali pertractans ſic ſcribit,, Igitur is (nempe comitialis morbus) quem melancholicus ſuccus conſtituit, in melancholiam tranſit, qui verò à pituitoſo partus eſt in aliam affectionem permutatur, melancholiam verò haud quaquam efficit; ſed pręterea neque èx cauſa frigida, neque ex cauſa calida pituitam in atram bilem, ſeu melancholicum humorem conuerti poſſe acriter pugnat in Auicennam elegantiſſimus Valleriola lib.6. enarrat, t.1. nàm ſi per incinerationem,inquit ille, ex pituita gigni poſſet atra bilis, id non pretermiſiſſet Galenus, & præſertim in lib.de atra bile, Idẽ 2. præſag. de Pituita exaſſata in pectore loquens, fieri ex ea ſputum album, tenax, & rotundum, non nigrum affirmauit: deinde cum plurimùm

pituita ab atra bile,& calore, & ſubſtantia diſtet; magnas, variaſquè fieri in ea traſmutatione alterationes tùm in colore, tùm in ſubſtantia oporteret (vti enim bilis flua in atram degenerans per varias atquè multas id naciſcitur tranſmutationes, primùm enim vitellinam,deindè porraceam, mox æruginoſam, ac tandèm in atram vertitur) ſic & pituita in varios gradus, variaſque ſubſtantias permutari opus eſſet, ad hoc vt in atram bilem degeneraret, at vbi iàm mutatus eſſet illius albus calor, non iàm perfectò pituita ampliùs, ſed alius quiſpiam humor dicenda eſſet; tandem nunquàm, quantumuis, vel per aſſationem, vel per congelarionem craſſeſcat pituita à ſui ipſius natura, & forma degenerat,hic Galenus lib.de tumoribus præter naturam ſcyrrhos à craſſa, & tenaci pituita factos, ab ijs diſiunxit, qui à ſucco melancholico fiunt, quaſi ſentire voluiſſe id ſit viſus, à pituita quantumuis craſſa ſcyrrhos melancholicos numquàm fieri, ſed ſui generis,hoc eſt pituitos; addamus & nos in huius rei confirmationem experientiam, quia pituita, in articuli detenta longiſſimo tempore, ità craſſeſcit, vt tophos efficiat, qui tamen tophi non nigri, ſed albi remanent; ſic pari ratione pituita,quæ in renibus feruentioribus per aſſationem in lapillos conuertitur, lapillos non nigros, ſed albicantes producit, imò a bedo ſignum eſt, interſtingnuimus lapillos hoſce à pituita generari, quare neque per congelationem nequè per aſſationem pituitæ degenerat vnquàm in Melancholiam; His omnibus tamen non obſtantibus, ſi res intimiùs perſcutetur, & ex pituita nigram bilem fieri poſſe videbimus, ac proindè ex ea nigra bile iam factam melancholicum induci poſſe delirium non deoegabimus; deſtinguendum igitur eſt plegma in naturale, & preternaturale,q: ouſque phlegma naturale perſtiterit, nequaquàm nigredinem accipiet, aut melancholiam inducet, ſi verò preternaturale euadat, tunc & nigredinem accipere, & melancholiam inducere poteſt, ad hoc autem vt præternaturale euadat omninò vitiari debet, & acidum, aut ſalſum euadere; hinc Galenus in *6.* Epid.comm.2.t.38. ait,, Timiditatem quidèm pituitæ ſerum facere par eſt, non tamen vigiliam, aut perturbationem, aut animi motum cum terrore,torpor enim ipſi, & frigus ineſt ſolùm, non mordacitas, atque malignitas (ſubdit autem) niſi fortè,& ipſa planè vitiata acida,aut ſalſa euaſerit, his poſtremis verbis innuens, quod pituita, ſi talis euaſerit, poteſt non ſolùm timiditatem, ſed etiam animi perturbationem, ac motum cum terrore inducere, nempè melancholiam, quod idem, & doctiſsimus Rudius confirmat loco ſuperiùs iàm cit. his verbis,, Omnia verò excrementa propter corruptelam,& caloris extinctionem nigra fiunt, etiam ſi ſui natura pituitoſa ſint, quocirca in praxi obſeruauimus non raro pituitæ huius acidæ, & opacæ ratione fieri delirium melancholicum cum quadam pigritia, & ad actiones tarditate, & ſolitudine, & quadam ſomni delectatione, in quo functio imaginatrix non ita inſigniter lędebatur: hactenus vir doctiſsimus;

ctiſsimu s; Cæterùm vt rationibus in contrarium adductis pateat reſponſio, dicimus Galenum in 3. de loc.aff. de pituitoſo humore naturaliter ſe habente, nequaquàm autem corrupto loquutum fuiſſe; neque hac in re de Auicenna victoriam tulit Valleriola, nàm dicere quod non prætermiſſum fuiſſe à Galeno, ſi ex pituitæ cinere gigneretur atra bilis, neceſſario non concludit; plura enim inueſtigauit Auicennas, quæ à Galeno prodita non fuerunt: preterea de vera atra bile loquutus eſt Galenus lib. de atra bile, non autem de ea, quæ non verè quidem melancholica eſt, ſed quę melancholiam æmulatur, quam clariſsimus Mercurialis in ſua praxi ſcripſit fieri poſſe in cerebro, tuncque generari, cũ ex ſanguine craſſo, & ex pituita partes tenuiores abſumuntur, & dumtaxat craſſiores remanent; Cum verò Galenus 2. Præſag. ex pituita in pectore exaſſata non nigrum, ſed album, tenax, & rotundum fieri ſputum affirmauit, per pituitam exaſſatam, non cinefactam, aut omni humiditate priuatam ſubaudiuit, ſed incraſſatam, & glutinoſam redditam, veluti per elixationem concoctam, à naturali calore prędominante, vnde coctio procedit incraſſando, nam ſi aſſata fuiſſet, vt omnis humiditas abſumpta, &, vt ait Auicennas, in cinerem conuerſa foret, non tenax ſubſequutum fuiſſet ſputum, tenacitas enim quid humidum viſcidum ſupponit, prętere à naturali calore prædominante addidimus, vt ſignificaremus iſtam pituitam non fuiſſe corruptam, quod & in ſputo albedo commonſtrat, vnde non mirum ſi ſputum illud nigredinem non acceperit, at vbi præter naturalis calor prædominatur non ne toties ex eadem pituita corrupta, aut putreſcente liuidum, fuſcum, ac nigricans ſubſequiſputum obſeruamus? Quod autem plurimùm pituita ab atra bile, & colore, & ſubſtantia diſtet, veriſsimùm eſt, tamen difficile eſt ingenti calori ipſam incraſſare, aſſare, & in nigrum colorem reducere abſque tot alterationibus, ſeù potiùs figmentis, nàm quemadmodùm ſummus calor poteſt flauam bilem in atram cõuertere abſque varijs traſmutationibus, ſic & pituitam corrumpendo poteſt ipſam immediatè traſmutare in nigrum humorem, qui melancholiam æmuletur, non enim verum eſt, quod calor, qui ex flaua bile atram producit, debeat priùs efficere vitellinam, deindè porraceam, mox eruginoſam ac tandem atram; verũ quidem eſt quod minor calor agens in flauam bilem ipſam in vitellinam conuertet, ſi verò fuerit maior in potraceam, ſi adhùc vehementior in ęruginoſam, ſi tandem ſummus, ac vehementiſſimus fuerit ipſam in atram conuertet, ità vt ſi exemp. gratia ad hoc vt flaua bilis reducatur in atram requiritur præternaturalis calor vt octo, ad hoc verò vt reducatur in vitellinam requiritur vt duo, dummodò calor vt octo aderit ſuam integrè perficiet actionem, nec erit neceſſe, vt omnes illę, variæq. fiant tranſmutationes; Tandem veriſsimum, eſt neque per aſſationem neque per congelationem, quantumuis craſſeſcat pituita, à ſui ipſius natura, & forma degenerare, niſi calor aſſans, aut frigus

 conge-

congelans ipſam corrumpat, vnde non mirum eſt ſi pituitoſi ſcyrrhi eamdem craſſefactæ pituitæ retineant naturam, cum pituita,& ſi craſſeſcat, non corrumpatur, quod idem,& in tophis,& in albicantibus renum lapillis contingere dicendum eſt, ſed ſi à calore, vel frigore pituita currumpatur, neceſſariò à ſui ipſius natura, ac forma degenerat, ac proinde in ſpurium, vt ità dicam, melancholicum humorem, ſeù qui melancholiam æmuletur conuerti poteſt, nec non eadem deprauata ſymptomata, quę,& melancholicus humor producere, quod apertiſsimè confeſſus eſt Galenus his verbis, nimirùm, Si pituita planè vitiata, hoc eſt corrupta, acida, aut ſalſa euaſerit, & hoc magis confirmatur, ſi ſalſedinis,& aciditatis generationem inueſtigemus, nàm quoad ſalſedinem ſpectat, hæc non ſolùm per putredinem in pituita contingit, ſed etiam quià terreum aduſtum humido aqueo commiſceatur, ſicut colligi poteſt ex Ariſtotele 2.metheor.cap.3.modò qui nàm eſt humori melancholico magis aduſtus, qui nàm magis terreus ìnullus profectò, ſi igitur iſte humidæ, & aqueæ pituitę immiſceatur ipsā planè vitiabit, ſalſamque efficiet,& ſi quæ certè ſalſa pituita eſt, quæ melancholicos producere valeat affectus, hęc ſola eſt, nō enim reuera omnis ſalſa pituita melancholiam producit, cum neque omnis nigredinem concipiat, quemadmodum hæc ex nigra ad mixta bile; idem meo iudicio, & dè acida pituita dicēdū eſt, nā quomodo aciditas in pituita cōtingat optimè explicauit Auicennas l.1.fen.1.doctr.4.c.1.ſic ſcribens „ Et ex phlegmate eſt, quod acetoſū,& quemadmodū dulce eſt ſecundū duos modos, dulce per ſuam eſſentiam, & aliud propter rem extraneam, quę ei admixta fuit, ſimiliter acredo phlegmatis acetoſi ſecundum duos contingit modos, vno, ideò quia res extranea ei admixta fuit, quæ eſt cholera nigra acris, quam in ſubſequentin uominabimus, altero, propter cauſam, quæ in ipſomet contingit, & illud quidem eſt, vt phlegmati dulci quod diximus, accidit, ſicut accidit alijs ſuccis dulcibus, priùs bulliunt,& poſteà aceſcunt, quare qui priori acida pituita ſcatent, melancholicis affectionibus valdè propenſos eſſe cenſemus, qui verò, acida non eo modo reddita nequaquàm, aut non ità ſaltem exiſtimamus.

An ab animi paſsionibus melancholia immediatè produci poſsit? Cap. XXII

NVLLVS in dubium reuocauit poſſe ab animi paſsionibus ſeu affectibus melancholiam produci, non proximè quidem, & immediatè, ſed mediantè generatione humoris, melancholici, nàm cū ad animi grauia pathemata corpus vel refrigeretur, & exſiccetur, vel etiam calefiat, vtroque modo melancholici humoris productioni, aut collectioni anſa prębetur, & ita melancholia ſuboritur; dubium eſt, an immediatè ab aliqua animi paſſione melancholica af-

affectio producatur,& quòd hoc contingat,illud commonſtrare videtur,nempè aliquos ſtatim ab allato nuncio triſti, vel delectabili in delirium cecidiſſe,non autem tam breui morboſi humores, aut intemperies aliqua produci poteſt; exemplum mirum habeo de nobili quodā Polono.Bononiæ commorante, qui cum ad inſtantiam D. Ioannis Baptiſtæ Bertolani lucenſis alioquin pręclari Iuuenis ob ęs alienum ludo paruæ pilæ contractū à ſatellitibus in carceres deductus eſſet(quod apud Polonos valdè ignominioſum eſt) tàm graui animi affectu prehenſus ac perculſus fuit, vt in melancholicum delirium,& eſſentiale inciderit, nec multis remedijs à doctiſſimis illius celeberrimæ Academiæ viris,& præſertim ab Excellentiſſimo Iulio Cæſare Claudino mei præceptore amantiſſimo adhibitis vnquam curationem recipere potuerit,ità vt in Patriam ipſum deuinctum mittere operę pretium duxerint alij nobiles Poloni eius ſocij, prætereà ſi curatio morbum oſtendit,habemus apud Trallianum mulierem illam, quæ cum ſe in ventre ſerpētem habere prauè imaginaretur, deiecto,qui iniectus fuerat,clyſtere, perſpectoque in vaſe ſerpente (in eodem enim vaſe ipſa neſciente à proprijs domeſticis impoſitus fuerat ſerpens) ab illa praua imaginatione, ac proindè à melancholia libera euaſit, imaginabatur enim ſe, quem in corpore detinebat, ſerpentem deieciſſe, quare ſi ex ſola imaginatione à melancholia libera euaſit,ergo & à ſola quoque imaginatione melācholiam oriri poſſe credendum eſt;imò,vt doctiſſimus refert Mercatus cap.de melancholia, interdùm in nonnullis tantùm poteſt imaginatio,quæ aliquando(vt fertur)caſum faciat, in cuius rei confirmationem refert hiſtoriam his verbis „ Quippè cū Iuuenem corripuiſſet cauſus qui frequēti delirio obnixè poſtularet concedi ſibi natationem in ſtagno illo (commonſtrabat autem pauimentum)conſtare enim ſibi aiebat,ſtatim conualiturum,tandèm conſulente medico permiſſum eſt ægro ſupra pauimentum natare , & poſtmodum retulit iàm ſibi aquam accedere ad genua , & paulo poſt inquit, iam attingit inguina, ità creſcente iuxta imaginationis conceptū vſq; aqua,hilari facie geſtiebat,pronunciabatq. ſe ſanum iàm factum & accedente Medico reperit Iuuenem ſanum,febreq. liberū, talis igitur eſt imaginationis vis,& efficacia in laborātibus,licet nō sēper huiuſmodi ſortiatur vires;Cęterum veritatis potiùs ſpeciē , quàm veritatem propoſitę rationes habent , nàm ſi modum , quò animi affectus corpora immutant,inſpiciamus,ab ipſis immediatè melancholiā produci haud quaquàm poſſe videbimus;per animi autem affectus,ſeu paſſiones,nō ſolum motiones vitalis facultatis,vt ſpem,timorem,gaudium, & ſimilia,ſed etiam quæcumq. in cerebro animalis facultas concipit, imaginans,memorans, aut cogitans, ſubaudiri volumus,modò ad harum potentiarum motiones corpus alteratur,alteratio enim (vt optimè etiam notat Mercatus , ſequitur ad ſpirituum,& ſanguinis motum,quo vel intra corpus ſe recipiunt in triſtibus perceptis, vel extra ferūtur in

letis

lætis cor enim innatam habet ab ortu propenſionem expandẽdi ad familiaria ſpiritũ, & retrahendi à noxijs; pari ratione dùm iraſcitur homo bilem auget ob ſanguinis feruorem,& dum meditatur corpus refrigerat,& melancholiam auget; ſic lætitia concepta,humores,& ſpiritus extra mouentur tenuiores,clariores,& ex motu calidiores facti, ſubindeq.caput incaleſcit natura ſpirituum calore, & humores, ac cerebri ſubſtantia temperatiores fiunt;quare ſi quis vxoris, aut natorum morte audita,aut facultatibus amiſſis,vel alio deniq.triſti nuncio percepto in melancholiam incidat,hoc euenit propter ſpirituum,ac proindè natiui caloris retractionem in cor, tùnc enim non ſolum cerebri ſubſtantia refrigeratur,ſed etiam tota maſſa ſanguinea,quę ſui tenuiori parte, ac ſpiritibus derelicta veluti concreſcit, ac in humorem melancholicum degenerat,ac præſertim ſi perſeueret triſtitia,quæ interdùm tantæ eſt efficacię,vt etiam ſtatim melãcholiam producere poſſit, in quibus pręcipuè maxima ad ipſam ſit diſpoſitio,& aptitudo; Saxonia inter celeberrimos patauinos vir doctiſſimus,qui ad tria capita immediatas melancholiæ cauſas redigebat,nempè ad operationes,& actus, ad inſtrumentum,quod eſt ſpiritus animalis,& ad facultatem,quæ eſt temperies ſubſtantię calidæ cerebri,ſubdebat melancholicos propter operationes,& actus animæ nõ curari medicamentis,ſed potiùs deceptionibus quibuſdam, & prudẽtia quadam medici;hinc ſi quis exemp.gr. philoſophiæ ſtudijs deditus, & ſedulò illis incumbens eò deueniat, vt iam indiſcretè de philoſophicis diſſerat, & domi,& foris, & cum doctis,& cum indoctis,hunc dicimus melancholicum non ex alia cauſa, quàm ex frequenti actu,& operatione mentis,ſic ille; cui reſpondetur, certe negandum non eſſe ſedulum, ac aſſiduum philoſophię ſtudium poſſe melancholiæ eſſe præcipuam cauſam,& quæ magis quàm immediata ad ſe curationem trahat, quandoquidem hac perſeuerante cauſa,& immediata cauſa perſeuerat, ficuti hac ablata,facile,& immediata cauſa euaneſcit,ac ſuperatur; ob prędictum enim ſtudium,adeò caput incaleſcit(omnis enim calor,vt animæ ſe ſe exercẽti inſeruiat, illùc tãquam proprium inſtrumentum conuertitur ac reliquas corporis partes ferè deſerit) vt cerebri humores quaſi præaſſentur, ex qua incaleſcentia,& vſtione vapor ater,& obſcurus conſurgit,qui ſpiritibus animalibus immixtus eos tenebricoſos reddit, præterquam quòd plures ex prędicta capitis incaleſcentia humores à ſubiectis partibus attrahãtur, hinc qui plurimum aliquo mentis ſtudio defatigati, cum ceſſant ab opere,capitis grauitatem, ac veluti quoddam pondus cum calore in ipſo perſentiunt.

An lætitia poſſit eſſe melancholiæ remota cauſa? Cap. XX.III

INTER res, quas non naturales Medici appellant, animi pathemata reponi non eſt qui ignoret, & ideò cum lætitia ſit animi motus, & affectus, ipſa quoque inter res non naturales collocatur; res autem non naturales appellantur à medicis, quià cum vtiles, & noxię hominibus eſſe poſſint, quatenus vtiles ſunt non ſunt præter naturam dicendę, quarenus verò noxiæ naturales appellari nequeunt, & propterea ab ipſis veluti quodam in medio conſtitutæ ſunt, lætitia igitur ſi modū exceſſerit, poterit ſanè, dicet aliquis, & animi defectum, & mortē ipſam afferre, melancholiam verò nequaquam, legitur quidem apud Galenum 1. de arte cur. ad Glauc. in calce 14. cap. non ſolùm ex triſtitia & timore, ſed etiam ex gaudio homines exolui, & 2. de ſympt cauſ. cap. 5. nonnullos ex ingenti gaudio perijſſe, ſed quod melancholiam inducat, quis, niſi fortè melancholicus, dicat, cum lætitia melancholię potiſſimùm aduerſetur? imò obiter de ea verba faciēs Galenus in libello de luſu paruę pilæ, dixit animę motionem in humanis corporibus tantùm poſſe, vt multi præ ſola lætitia morbos euaſerint, multi etiam præ mærore ægrotauerint, hinc mirum non eſt, ſi omni ſtudio, & arte, vt læto ſint animo melancholia laborantes, procuremus, melancholici enim aſſiduo conficiuntur mærore, qui lætitię è diametro contrarius eſt, imò ſi lętitię, ac mæroris generationis modum examinemus, videbimus lætitiam nullo modo melancholiæ cauſam eſſe poſſe, ſed ſanationem potiùs, nàm cum mæror ſit caloris, & ſpiritus retractio in cor, ſāguis ſpiritibus, ac calore orbatus craſſeſcit, & ater, ac melancholicus euadit, ità vt ex mærore melancholicus ſanguis efficiatur, & vice verſa ex melancholico ſanguine meror, ac melācholia, in quibus ad patiendum ſit diſpoſitum cerebrum; ſic lętitia, cū contrariorum eadem ſit ratio, eſt caloris & ſpiritus foras expanſio, in qua ſanguis attenuatur, ac clarior euadit, ità vt ſi ſanguis ad melācholicum tendat, ob lętitiam veluti corrigatur, & laudabilior euadat, ſicuti viciſſim ex tali ſanguine lætitia prodit; His tamen non obſtātibus, & lætitiam melancholię cauſam remotam eſſe poſſe non repugnat; rem ipſam explicemus; nuper dictum lætitiam eſſe caloris, & ſpiritus ad exteriora expanſionem, quæ expanſio latitudinem quandam habere poteſt prout maior, vel minor extiterit, quare ſi maxima fuerit, animi deliquium, ſyncopis, & in nonnullis mors ipſa ſuccedet; ſi parum minor fuerit, ſiccitas ſubſequitur, & hæc ſi in ſolidis, ità, & in humoribus fieri rationabile eſt, nàm cum natiuus calor, & ſpiritus valde imminuantur, ſanguinea maſſa tenuiori euaporata portione craſſeſcit, ac terreſtior, & melancholica fit, vnde ſi cerebri diſpoſitio ad recipiendum pateat, facile melancholia ſubſequitur; neque hoc mirum videri debet, cum nulla alia ratione, niſi, quià nimis exiccant, & curæ, & mærores, ac vigiliæ ſint

melan-

melancholiæ cauſę, Et ſi fortè hæc opinio alicui nimis erronea videatur, ſciat, quod patrocinio non caret; hæc habet ad litteram acutiſſimus Argenterius in lib. 2. de cauſ. morb. cap. 4. „ At vbi lætitia homo afficitur, fit quędam veluti ebullitio potiſsimùm circa Hępar & cor, ex qua pariter ſanguis, & ſpiritus extenuantur, vniuerſumq. corpus expanditur, atq. ità reſoluta humida ſubſtantia, ſubita nonnũquam mors, vel alioqui ſiccitas ſubſequitur, & ſi diceret aliquis cum ſiccitate frigiditatem coniungi, faceret nobis, quandoquidem frigidus, & ſiccus eſt autumnus, in quo melancholię pręcipuè inſurgunt. & Galenus 2. de temper. cap. 6. melancholicum appellat eum, qui in frigidum, & ſiccum temperamentum ex habitus mutatione deuenerit; Sed quomodo pugnantia tueamur? quandoquidem ſuperiùs ſanguinem in lętitia attenuari ſcribimus, & modò vna cum Argenterio concedimus, quem tamen paulò antea in eadem craſſeſcere, & melancholicum fieri dicebamus; Reſpondetur in lętitia eo tempore, quo expanduntur ſpiritus, ſanguinem attenuari, ſed vbi iam facta eſt expanſio, & ſpiritus imminuti ſunt, ſanguis illis orbatus craſsior euadit, quod in ingenti ac immoderata contingit lætitia, nam niſi ingens adeò fuerit lætitia, ſed moderata, in ea fit ſpirituum mediocris expanſio, in qua ipſi non extra ferũtur, nẽque imminuuntur, & idcircò remanet ſanguis tenuis, ac clarus, neq, ſiccitas ſubſequitur, vnde etiam reſpõſio patet rationibus ſuperiùs allatis lætitiam melancholiæ aduerſari probantibus.

An mala capitis conformatio inter melancholiæ cauſas ſtatui poſsit? Cap. XXIV.

SI animalis ſpiritus opacus, ac tenebricoſus appellatus eſt cauſa hucuſque melancholiæ adducta, ad quid malam cerebri conformationem in medium afferre? imò nec ex cerebri mala conformatione animalis ſpiritus obtenebrari poteſt, vnde veluti quędam antecedens cauſa vocanda veniat hæc mala conformatio; pręterea cerebrum vel qnoad ſubſtantiam, vel quoad figurã malè conformatum erit; ſi quoad ſubſtãtiam, hæc vel nimis mollis, vel nimis eſto dura, ſi durior ſit, tardiùs ac difficiliùs apprehendẽt, ſi mollior, citiùs obliuiſcentur homines, ſed neutra ad principum actionum deprauationem facit; ſi verò quoad figuram male conformatum ſit cerebrum, hęc ſequitur cranij ſtructuram, ſub quo continetur, ſed quid oſſi commune ſit cum animæ actionibus? Tãdem nullum inuenias authorem, qui inter melancholiæ cauſas hanc malam cerebri conformationem poſuerit, hæc ergo fruſtra ponitur quęſtiuncula, dùm inter nullas melancolię cauſas mala cerebri conformatio recenſeri queat; Attamen ſi res ipſa intimiùs rimetur, non ſolùm malam cerebri conformationem inter malẽcholiæ cauſas reponẽdam, ſed, & oſſi, caluariæ nempè, aliquid ineſſe ad animę actiones fatendum erit; quod breuiter modò

do tùm rationibus, tùm authoritatibus comprobare aggrediamur; Quemadmodum in capite ſapere ipſum ſitum eſt, & ea animę pars, quæ ratiocinatur (vti cum Galeno in lib. Hipp. de morb. acut. comm. 3. part. 41. omnes medici teſtantur) cui memoria, & imaginatio apprimè famulantur, ſic & in cerebro benè conformato ſe rectè habebunt, ac in eo proprias actiones rectas, & inculpatas edent, in malè autem conformato contrarium eueniet, ſiquidem & ſimile euenire in alijs partibus obſeruamus, in quibus naturales actiones edũtur; Hinc Caſſius Medicus in problematibus quærens cur prodigioſæ formę homines plerumq; etiam emota ſint mente, reſpondet, quià corpori cõſẽtit anima, vt animę corpus; ſed & Galenus in 6. Hipp. de morb. vulg. comm. 1. part. 3. ſcripſit vim cogitandi ijs, qui aut nimis magna capita aut nimis exigua euidenter poſſident, oblæſam eſſe, quare & hos quoquè non raro melancholicos eſſe concludas, cum melancholia ſit leſio principum actionum deprauata (interquas imaginatio recenſetur) & actio læſa non tantùm diminutam & ablatam, ſed etiam deprauatã comprẽhẽdat actionem; Verùm quomodò in magna nimis, & exigua nimis capita habẽtibus deprauata Imaginatio, ac proinde melancholia ſuccedat, explicare opus eſt; ſi igitur de magnis capitib. ſit ſermo, argumentarer ego, quod quemadmodum virtus vnita fortior eſt, ità & diſgregata imbecillior ſit, quare & naturale robur in nimis magnis capitibus ob diſgregationem imbecillum eſſe, imbecilliori autem capite, ſeù cerebro ſtante in eo plura excrementa produci, ac coceruari neceſſe eſt, quę tractu temporis cum ob eamdem imbecillitatẽ non rectè expuergẽtur, & ad cerebrũ, tãquã ad caminũ quotidiè cuiuſcũq; generis vapores effument, illamet excrementa, aut computreſcunt, aut incaleſcunt aut torrefiunt, & ità quocunq; modo terreſtrem, ac fęculẽtam materiam ſuppeditant, quæ animales ſpiritus conſpurcando, ac de nigrando melancholię eſt in cauſa; ſi verò ad exigua nimis capita habentes dirigatur oratio, ego hos ſæpè in maniacum furorem incidiſſe cognoui, & ratio eſt in promptu, quia ex aſſiduis effumationibus, quę, à ſubiectis partibus vel naturaliter fiunt ad caput, & animales ſpiritus & cerebrum valdè incaleſcunt prohibita, vel ſaltem impedita ob loci anguſtiam ſufficienti, ac naturali ventilatione, manię autem præcedenti ob exuſtorum humorum productionem aut melancholiam ſuccedere aut coniungi interdùm, & ratio ipſa expoſtulat, & experientia comprobat. ſed de capitum paruitate agentes cuidam, ex Ariſtotelis dictis contradictioni, quam quis poſſet obijcere, obiter occurrere operæ precium eſt. Aſſerit philoſophus in Phyſiogn. quod qui habent caput paruum inſenſati ſunt, eoſq; ad aſinos refert; in Problem. verò 3 ſect. 30. ait hominem omnium animantium prudentiſſimum eſſe, non ſolum quia minimo capite eſt. ſed & inter homines ipſos, qui minori ſunt capite, prudentiores naſci, quàm qui grandiori, teſtatur; Reſpondetur Ariſtotelem in Problem. loqui de ea capitum paruitate, quę naturæ

I leges,

leges,ſeù limites non excedit,neq; ob id pręternaturalis appellari poteſt,quemadmodum ea, de qua in phyſiogn. ſcribit; Cęterùm quod mala capitis conformatio,quę propter exceſſum,vel defectum nobis conſpicua,ac manifeſta eſt,poſſit melancholiæ eſſe con cauſa, non audeat negare ill ,qui & malam capitis conformationem non apparentem & conſpicuam,melancholiæ cauſam ſimiliter eſſe poſſe cognouerit,namq, dari poteſt,qui ſit ſine cranij ſuturis ,hic mala capitis conformatione nobis incoſpicua prędit us erit, hic in melancholiam facillimè incidet,ergo vera ſunt,quæ atteſtamur,ſed hæc adhuc comprobemus,& primò quod homo ſine cranij ſuturis dari poſſit, recenſentur plures fide dignæ medicorum obſeruationes, & inter neotericos diligentiſſimus vir Gabriel Faloppius in ſuis anatom. obſeruat. aſſerit ſe vidiſſe capita ſine vlla penitus ſutura,quod etiam ante ipſum Ariſtoteles ſcripſit 3.de Hiſt. animal.c.7.Hoc igitur ſtante Galenum adeamus, atq; ſuturarum vſu & vtilitate animaduerſis,animaduertamus etiam quid inde mali homini ijsdem orbato faciliùs contingat; ille lib.9.de vs.part.c.1.hęc ipſa ſcribit „ In cranio conſpicuas,ac ſenſiles vias natura vaporoſis his,ac fuliginoſis excrementis ſecuit,non modo propter cauſã prædictam,quæ ſanè particulis omnibus eſt communis,verùm etiam ob priuatam,quę ſibi è ſitu ipſo accedit,nàm partibus corporis omnibus caput velut tectum quoddam calidę domui eſt ſuperpoſitum,quo fit vt cum omnia,quæ à partibus ſubiectis ſurſũ efferuntur,fuliginoſa,ac vaporoſa excrementa,caput excipiat,largiore egeat vacuatione.Modò hac vaporum , atq; fuliginum vacuatione impedita,quis non fateatur animales ſpiritus inficiari, & obſcurari, & ſic melancholiam facillimè conſequi?quis non audierit intenſiſſimos capitis dolores ſuboriri?at ob intenſum dolorem humores in caput attrahi,atq; attractos diſcuſſionem aut vacuationem recipere nequeuntes quęcumq, deliria excitare poſſe nemo inficias ibit;Verùm non miremur hęc ex mala capitis conformatione prodire poſſe,& foraminula ipſius cutis capitis quoquo modo ad melancholiæ cauſam facere videantur.dùm homines ad eam diſpoſitos reddunt, hoc depromite ex Ariſtotele in phyſiogn.c.10.dicente,quod qui capillos multùm criſpos habent, timidi ſunt,nàm referuntur ad Aethiopas,hi n. capillos habẽt criſpos,& timidiores eſſe ſolent,quod præcipuratione clymatis calidioris,nec non quoquo pacto ratione prędictorum foraminum contingit,nàm cum capilli multum criſpi obliquitatem,ſeu potius tortuoſitatem (vt ità loquar) ipſius cutis meatuum ſupponant, certe fuliginoſa excrementa,quę capillorum materialis cauſa exiſtunt,& quę inſenſibiliter excerni ſolent, nec rectè, nec facilè per obliquas, ac tortuoſas vias exire valent,qua de cauſa ſecundum craſſiores ſui partes retenta (hinc Aethiopum capilli tenuiſſimi apparent) internas cerebri partes ac proinde animales ſpiritus veluti offuſcãt,vnde quædam timiditas, vnde ad melancholiam enarrata diſpoſitio.

Anà

An à Dæmone melancholia fieri poſſit? Cap. XXV.

INter externas adhuc melancholiæ cauſas,non ſolũ Dæmon, ſed & Veneficium,aſtra ac morſus Canis, vel alterius rabidi animalis recenſentur; Quoad Demonem ſpectat,cum & in bonum,& in malum diuidatur,nos de malo cacodęmone dicto intelligimus,qui certè melancholię cauſa nullo modo erit ex Ariſtotele, ac aliis ipſum ſequentibus peripateticis,dæmones .n.non dari opinatus eſt ipſe,& ob id de illis nullibi verba facit,imò 3. de an. tex.66.eos reijcit,dùm nullum animal,vel ex aere,vel ex igne,vel alio ſimplici corpore conſtare poſſe affirmat,cum tamen Academici aereũ, & quodammodo igneum putarint eſſe dęmonum corpus;hoc autem ex eo magis manifeſtum fit, quia omnia quę communiter iudicantur opera dęmonum,ab Ariſtotele in alias cauſas,numquam in dæmones referuntur,nàm ea,quæ veteres philoſophos excitarunt ad excogitandos Dæmones,pręſertim fuerunt diuinationes per ſomnia (quas Ariſtoteles ad naturam refert) ſpecies varię furorum (quas Ariſtoteles refert ad variam atrę bilis conſtitutionem) reſponſa oraculorum, & hæc ad qualitates,ſeù conditiones nonnullorum halituum,ex terrę cauitatibus exalantium,hinc Plutarchus lib.de Oraculis hęc referebat in halitum terræ,qui mentem occupet,Enunciatio carminum à viro ignaro quã ſimiliter Ariſtoteles ad atrã bilẽ refert,vt patet ex 7.Nichomach.c 3. ex 30. part.problem. 1.ne c non ex lib.de mundo ad Alex.in quo legitur,quod exhalationum quædam diuinum furorem pariunt in accedentibus,alię cibi odium,nonnullæ faciunt vaticinari, vt oraculũ delphicum,& id quod in lebaida Hinc,& Cicero lib. primo de diuinat ſcripſit,quod terræ vis Pythiã delphis incitabat;ſed in hoc deceptum fuiſſe Ariſtotelem quiſq; videt,dæmones n.dari certò ſcimus,ac quotidiè in demoniacis,qui exorcizantur, experimur,qui dęmones,non aere,non igne,vt voluerunt Academici, ſed incorporea conſtant ſubſtantia; ſed præterea decèptus eſt Ariſtoteles dùm diuinare,aut enunciari carmina ab ignaro virò in atram bilem retulit, hæc.n.illius ſucci vires excedunt.præterquamquod non obſeruentur hodiè inter tot melãcholicos,qui diuinentur,niſi fortè dæmone obſideantur,vel caſu interdùm id contingat;Quod de halitu terrę inquit, vanum quoq; eſſe,docet vanitas vaticinij,ſiuè prædictionis iſtorum antiquorum vatum,qui in antris degebant,& ibi reſponſa dabant,quos non modò ſacrarum litterarum ſcriptores,vt Clemens Alexandrinus,& Lactantius Firmianus,irrident,ſed ipſe Cicero 2.de Diuinat.ad Appollinem Phythium cõuerſus illum falſitatis manifeſtè arguit,quem,inquit,prædictionibus vſum fuiſſe obſcuris verbis,perplexis,flexiloquis,quæ in vtramq; partem intelligi poterant,vt ſũt illa,quæ Pyrrhus accepit,, Aio te Aeacida Romanos vincere poſſe,ex vario quidem terræ ſitu , quemadmodũ,& ex

I 2 clyma-

clymatum varietate,hominum ingenioſiores,ac prudentiores alij,alij obtuſiores produci poſſunt,vnde,& ipſemet Cicero eiusdē operis lib. primo optimè enunciauit, Agrorum partes alias peſtilentes,alias ſalubres eſſe,alias quæ acutaingenia gignant, alias,quæ retuſa, quæ omnia fiunt ex cęli varietate,& ex diſparili aſpiratione terrarum ; ſed ad rem,ad dæmonem inquam,à quo dùm quęrit Auicennas an fieri poſſit melancholia,ait hoc non eſſe medici conſiderare, cum phiſicę doctrinæ,quam profitetur terminos pertranſeat,& tandem,ſi id dæmones efficiant, concludit non alia ratione efficere,quàm mediante generatione humoris melancholici cauſæ huius morbi præcipuæ,quod idem aſſerit Valeſius c.28.ſacrę philoſophiæ;Alij tamen ſenſerunt non eſſe dæmones,qui melancholicum morbũ inferant,ſed hos potiùs ad melancholicum morbum ſequi, quos inter author eſt elegantiſſimus Rodericus - Caſtro 2.de morb.mulier.in c.3.ſcholio,nàm potiùs dæmon (inquit ipſe) non quidem pręcedit illam melancholię agitationem,ſed ſequitur,nec ſemper, aut qualemqumq; ſed immoderatam,nec in quibuſlibet,ſed in ijs tantùm,qui dimiſſi ſunt animi,perturbati aut inconſtantis,vt vetulis, puellis,& viris timidioribus,cuius dęmonis potiſſima ſigna ſunt reſponſiones ad recondita,& diuerſitas idiomatum quę numquàm didicerunt, hinc melancholia communiter dici ſolet eſſe balneum Diaboli,cuius dicti ratio eſt,quia ad abundantiam atri illius ſucci mens deprimitur, & conturbatur, ad quam conturbationem, & deprauatum ratiocinium dęmon ſequitur,quippe cui minimè aptum domicilium ſit perlucida habitatio,lux pura, tranquilla mēs, conſtãs, & à perturbationibus aliena.Hanc eamdem ferè ſententiam obiter habuiſſe viſus eſt clariſſimus vir franciſcus Piccolomineus in lib. de rerum definitionibus, vbi de dæmone,ſcribit.n.laruas eſſe lares prauos, nos turbantes, decipientes,& vexantes,quod frequenter nobis competit ob bilem atram,hinc viros furentes etiàm laruatos dici;& Cęlius Rhodiginus lib.primo antiq; lect.c.34.quos facile arripiant Dæmones pertractans,hęc habet „ Nempe vbi per atram bilem,vel alio quopiã eiusmodi imaginationi prorſum mancipatur animus, facile tunc immundorum ſpirituum fit conceptaculum,à quibus inſigniter vexatus debachari non deſinat, ſed cur dęmones,ſi nihil habent commune cũ vllo corpore,melancholicos homines magna ex parte inuadant? non videtur ad eorum nequitiam referendum,non ad naturam,nimirũ melancholicus ſuccus, maximè omnium paratus eſt in inſaniam, & deſperationem adigere, quæ illi nequam maximè exoptant; ſed nec morbos à dęmone excitari poſſe negandum eſt, nàm exhis,quæ homines fide digni (vt Valeſius loco ſupra cit. ſcribit) & verbis, & ſcriptis teſtantur, facile indicatur non nullorum morborum, & preſertim melancholicorum cauſas eſſe immundos ſpiritus,nàm ferunt horum multos reſpondere, appoſitiſſimè loqui linguis alioqui ignorantiſſimi, vt ruſticum,& ignorantiſſimum latinè,gręcè,aut chaldaicè, præterea ipſos

ſos,ac coactos ab exorciſtis ſignificationes de ſe euidentes præbere immundos ſpiritus,& homines ab eis detentos multa diuinare,& narrare, quæ in remotiſſimis mundi partibus agantur,quæ ſanè conſtat nullatenus habere poſſe phyſicam cauſam nàm (vt ait Ariſtoteles) intellectus hominis non poteſt aliter intelligere,quàm phantaſmata ſpeculando,atq; adeò nihil in eo eſſe poteſt,quod non priùs fuerit in ſenſu,cum igitur anima ruſtici nullum ne minimum vnquàm conceperit græci ſermonis phantaſma,vnde poſſit eius intellectus nùnc abſtruſiſſimas phraſes eius idiomatis haurire? neq; valet hæc conſequentia,poteſt melancholia, vt quiuis alius morbus citra dæmonem fieri ob ſuccos ità,aut aliter motos,aut vitiatos,ergo nō poteſt fieri per dæmonē; neq; hæc quoq; valet,quiuis talis morbus fit ab humore,& cauſa naturali,ergo nullus fit à dæmone,quandoquidem morbi,qui fiunt a dæmone,fiunt per cauſam naturalem, ſi dæmon (vt Auicennas ait) non aliter, quàm per ipſos humores infert tales morbos,in hoc tamen Auicēnas defecit,dùm nihil ad curationem referre vult,ſiuè dæmon ſit, qui melancholica inferat accidentia,ſiuè non,& ratio ipſius Auicennæ eſt, quià dæmon cum non aliter ea poſſit inferre,quàm per melancholicos ſuccos,cumq; ablata cauſa proxima,nempè ſucco melancholico neceſſe ſit tolli morbum,vtentibus nobis naturalibus auxilijs,& cauſam tollentibus,putat neceſſe tolli morbum,etiam ſi dæmon eum excitauerit, ſed re vera decipitur,nàm ſicuti morbus, qui pendet ex cauſa,niſi ſublatione cauſę proximæ non tollitur, ità neq, ipſa cauſa proxima niſi ſublatione prioris,quam antecedentem appellant, etiam ſi externa ſit, ſic & de dæmone diſſerendum,namq; ſi ipſe qui melancholicum ſuccum agitando,& augendo melancholica intulit accidentia, iàm receſſerit,ſolum ſupereſt,vt naturalibus agatur auxilijs aduerſus morbum, & cauſam humoralem,ſi verò adhuc immanet,neceſſe ſit ſimul vti remedijs,quæ dæmonem abigant, & quæ melancholicum ſuccum euacuent,& compeſcant; neq; repugnans eſt philoſophorum placitis,poſſe fieri,vt dęmonis præſentia morbos excitet, cum non negetur eum poſſe mouere ſuccos, ſed neq; Ariſtoteles, qui de dæmonibus minimè philoſophatus eſt,negauerit,moueri corpora à ſimplicibus ſubſtantijs ille .n. 8. phyſ. cauſas omnes corporum motrices reducit vſq; ad indiuiſibilem,& incorpoream; Dęmon igitur cauſa eſt externa morborū, non .n. intra corpus latenter naſcitur,ſed extrinſecùs accedit morbos illaturus,eos igitur, qui pendent ex materia,aliter infert,quàm aliæ cauſæ procatarticę, puta mouendo internas, vt melancholiam morbū, augendo melancholicum ſuccum, & eum,qui inerat commouendo, deferendoq; in cerebrum,& internorum ſenſuū ſedes vapores nigros; augere verò poteſt melancholicum humorem, qui naturaliter generatur,detinendo,ne expurgetur,aut quaſcumq; exurentes cauſas admouendo, imò & alios morbos per ſe dęmon excitare poteſt, vt exempli gratia cæcitatem,& ſurditatem,viſorios & auditorios neruos comprimendo,qu ò minùs fa

cultas

cultas ſentiendi per eos tranſmittatur, qua propter ad tollendum, ſeù potiùs precauendum ea mala, quę per ſe ſe faciet, ſolis exorciſmis ſit ſatis vti, ad ea verò, quę per internas cauſas, medicinalibus pariter auxilijs vtẽdũ erit nõ ergo erit sẽper ſatis fugaſſe dęmonẽ, niſi morbũ etiã cures, neq; vnquàm ſatis ſit naturalibus inſtare remdeijs, niſi dæmonẽ fuges, quò fortaſſe reſpiciens Hippocrates in prognoſt. dixit „ Si quid etiam eſt in morbis diuinum, illius quoq; oportet diſcere prouidentiã; Cęterum hic reticere nolo modũ noſtro propoſito valdè oportunum, quo dęmon nos obſidet, deſcriptum à B. Hildegardo in ſuis reuelationibus, vt teſtatur omnium doctrinarum peritiſſimus vir Martinus Delrius Diſquiſ. Magic. lib. 3.ità loquitur B. Hildegardus de quadam muliere „ Hæc permiſſione Dei, quadã nigredine, & fumo diabolicę congloboſitatis obſeſſa erat, & obumbrata, quæ totam rationalis animę illius vim opprimebat, nec eam eleuato intellectu ſuſpirare permittebat, velut vmbra hominis, aut alterius rei, vel fumus oppoſita obtegit, & perfundit, vnde hec rectos ſenſus, & actus perdebat, & incoueniẽter ſępiùs clamabat, ac faciebat. Et me cogitante, & ſcire volente, quomodo diabolica forma (ideſt ſubſtantia) hominem intraret, vidi, & reſponſum habui, quod diabolus in ſua forma, vt eſt) hominẽ nõ intraret ſed eum vmbra, & fumo ſuę nigredinis obumbrat, & obtegit, ſi. n. forma illius hominem intraret, citius membra illius ſoluerentur, quàm ſtipula à vento diſpergatur, ſed ſupradictis perfundens ad inſaniam, & inconuenientia euertit, & per eum quaſi per feneſtram vociferatur, & membra illius, exteriùs mouet, cum tamen in eis in forma ſua interius nõ ſit, anima interim, quaſi ſopita, & ignorante, quid caro corpus faciat. Hactenùs beatus ille; ſed quid plura de Dæmone? ipſe à verbo, δαιμων quod eſt deterreo, & pauefacio nomen deducit, non ergo mirum, ſi ſæpiùs ab eo morbus inducatur, qui eſt cum timore, & mœrore; tandèm ipſum tùm naturaliter tum ſupernaturaliter agere poſſe cõcludendum, ſicq. ab eo nos varijs modis, permittente Deo, torqueri aſſerendum eſt.

An à veneficijs, & incantationibus melancholia induci poſſit? *Cap. XXVI.*

SVb Veneficij nomine ob faciliorem huius operis tractationem in præſentia comprehendi volumus tùm maleficia, & faſcinationes, tùm philtra, ſeù venenatas potiones, nec non incantationes, atq; caractheres, addo, & ſigilla; quod igitur ad maleficia attinet, atq. faſcinationes, nulli dubium ſit, quod quemadmodum dęmon morbos, & melancholiam excitat, ità & iſta, nec nõ quæcumque huius generis alia, quę cacodæmone inuocato, aut ipſo duce fiunt, melancholiam inducere valebunt, hinc ob maleficia varię melancholicorum ſpecies obſeruatę ſunt, & ego non infimam mulierem cognoui, quę proprium virum pręſentem maximo odio, abſentem au-

tem

tem maximo amore proſequebatur,ità vt ſemper in fletu, lacrimis, ac ſuſpirijs verſaretur,ob quod melancholica habita fuit à medicis,&tanquàm melancholica curabatur, ſed fruſtra, ita.n. maleficiata ad biennium vixit,quo tranſacto tempore prętantiſſima mulier,quod erat,ſuſpicans,minis quaſdam veneficias perterruit,ex quo ab eis ſoluto maleficio & ipſa à melancholia,lacrimis,coactoq. odio,& amore immunis euaſit,ac nullis medicis remedijs,quam antea pluribus non potuit,ſanitatem recuperauit,quare non eſt vt in his immoremur; De philtris veró ſeù venenatis potionibus breuiter dixero hæc poſſe etiam abſq. dæmone melancholiam inducere,ità plura philtra apud Cardanum de ſubtilit. videre eſt,ac pariter plures potiones, vel ex naturalibus ſimplicibus ſolis,vel ſimul admiſtis,ac deſtillatis paratas recenſet in ſua naturali Magia Io. Baptiſta Porta, quæ quidem dementare faciunt, ac inſanire à quadam potiùs occulta proprietate, quam ſecus , ſic & apud Dioſcoridem c.78.l.4.habemus mandragoram illam,quæ in antris, ac opacis naſcitur ocis ad vnius dracmæ pondus bibitam, aut in ciborijs commeſtam delirium inducere,quamuis hæc omnia non ſine ſpirituum animalium denigratione contingere non abſq. ratione ſuſpicari poſſumus,nàm & mandragora,& ea quæ docet Porta ad has potiones parandas non parum in caput euaporent,ipſumq. repleant obſcuris exalationibus;ſed quid de incantationibus,ac caractheribus?ferunt,quod quemadmodùm ſunt nonnullę voces,ac nomina,quæ prolata vim habent aliquid boni faciendi,ità & inſcripta idem poſsint, & quemadmodum reperiuntur,quæ bonum importent, ità & quę malũ, & ob id melancholia,ac alij morbi ab ipſis induci poſſint,ſic ex iucundis verbis, ac læto ſermone melancholici ſubleuantur, quemadmodum vice verſa ex triſti ratiocinatione ipſorum affectiones manifeſte augentur,prętera omnes homines videntur naturaliter timere maledictiones,& imprecationes;Ampliùs vt nonnulli etiam ex doctioribus, & antiquioribus Medicis vſi ſunt verbis ſalutaribus,ac benedictionibus, non minùs quàm pharmacis ad morborum curationes,quid obſtát,quin malefici ac venefici homines vtantur diris carminibus,multoſq. morbos per imprecationes, caractheres,ac venefica verba inferant?nec negandum eſt, verbis ſeũ nominibus,ſic & caractheribus vim aliquã ineſſe aliquid boni,vel mali inferendi,hoc.n.cõfeſſus eſt Aetius l.8.c.50.& Trallianus lib.6. c.4.ſuam ſententiam Galeni authoritate confirmans,ſic& Quintus Serenus;Plinius quoq. lib.28. Nat. Hiſt.c.2 multa narrat de hac re,ſiq.(vt ex Atali ſententia idem narrat) prolata hac voce „ Duo,viſus ſcorpio cohibetur,ne vibrare ictus poſſit,ſiq.(vt Poeta ait) frigidus in campis cantando rumpitur anguis, qui poſſit negari naturalis verborum vis?

Ex alia parte arguitur,quod ſi verba vim haberent efficiendi quidpiam,velut ignis vrendi,non eſſent tantum ex colloquentium placito ſignificantia id quod quiſpiam cogitet,ſed naturam quampiam habe-

rent

rent communem cum ipſis rebus, ob quam, & ipſis naturaliter con-gruerent, ſed verbis nihil eſt commune cum rebus neq. ipſa quidpiam ſunt aliud, quàm ità diuerberatus aer, neq. alia cauſa eſt, qua hęc has illa illas res ſignificent, quàm hominum ab eorumdem voluntate pro-fecta conſuetudo, ergo nulla vis eſſe poteſt nominibus per ſe; idem & de ſcripturis dicendum, quia dum ſermo haberi non poſſit niſi ad prę-ſentes, atq. ſtatim ac emiſſus eſt, effluat, excogitata ſcriptura eſt, qua-ſi verba miſſilia, & permanentia, quibus, & cum abſentibus, & cum po-ſteritate loqui contingeret, at verò ſcribendi nullam rationem conſta-ſe natura, ſed vſu, & arte manifeſtum eſt; Quare cum ad corporis aut ſanitatem, aut ęgritudinem inferendam neceſſe ſit ſenſum tactus immu cari, fatendum erit ſolam verborum prolationem, vel ſcriptionem nihil onferre, cum neutrum ipſorum ſit talis ſenſus obiectum. Reſpondet Pomponatius verbis primò, & per ſe dumtaxat auditum, affectionibus deinde animi immutatis, per accidens tactum quoq. immutari, ſicut vi demus (ait) fieri ab oratoribus facultate Rethoricæ, & à peritis mu-ſicis vi harmoniæ, ſed hallucinatur ille, namq. oratores non verbis nu-dis, ſed pondere ſententiarum, ac rationum momentis perſuadent; In muſi cis ipſa concentus ſuauitas, & harmonica modulatio diſtrahit a-nimum à doloris cogitatione, & ad letitiam prouocans lenit, & contē-perat humores; cui quid ſimile in horrificis, ac ſtridulis ſibilis, atq; ſu-ſurris magorum? Hęc videns Pomponatius ad fidem vehementem incantatoris, & incantati cofugit, ſed ità non ne omnem vim verbis de trahit, ſi totum illud credulitas, quam fidem vocat, operatur? verùm iſta fides, ſeù fiducia, ſeu confidentia Incantatoris quicquam ne ope-rari poteſt in ęgroti imaginationem, corpus, vel animam? hoc aſſerere ridiculum eſt, etiam ſi non defuerint viri grauiſſimi, & Auicennas etiā lib. de an. ſect. 4. c. 4. qui cenſent imaginationis vim ſe longiſſimè porri-gere, adeò vt poſſit etiam remotiores faſcinare, vel ſanare, & res locó mouere, & fulgura, & pluuias cælo deducere; nihilominus in corpus alienum diſiunctum, ac ſeparatum ab imaginante, non hęc mirifica poteſt efficere anima humana ſiue per imaginationem, ſiue per aliam potētiā, quādoquidē imaginatio eſt actio immanens, & ideò anima ima ginans nullam realem qualitatem poteſt imprimere rei diſiūctę, quod vt in eam agat foret neceſſarium; ſed de hac re fuſiùs, ac doctiùs Mar tinus Delrius lib. 1. Diſquiſ. Magic. quæſt. 3. nos de fiducia incantati in fra loquemur. Incantationes igitur vanę ſunt, ac ſuperſtitioſę, quęq. de illis narrantur falſa, aut maligna, maligna dico, quę cacodæmonis in teruentu fiunt, falſa, quę cū non fiant, deluſa ſibi perſuadet vulgi credu litas, falſum eſt igitur cantando rumpi angues, falſum quoq. eos ſibi obturare aures ne audiant, quod vel Plinius per deriſum narrat, dicēs non paucos etiam credere ſerpentes ipſas incantari, & hunc vnum il-lis eſſe intellectum, contraiq. marſorum cantu: Hic autem obiter no-tandum eſt (quod non parùm faciet ad rem noſtram) inter alios philo-

ſophandi

ſophandi modos, quibus antiquitas ad notandum hominum mores, vſa eſt,non fuiſſe in poſtremis,qui per confictas quasdam fabellas,aliud quiddam allegoricè ſignificabat,quem multi Philoſophi, & ſapientes,& Poetę tenuerunt,multa verò quę ab antiquiſſimis *illis* ad innuẽdum figuratè aliud aliquid conficta ſunt,incautè ſunt accepta à poſteris,& eorum ſanè nonnullis eruditiſſimis,quaſi ſimpliciter,ac ſine vlla figura dicerentur,quod factum eſt in fabula de ſerpente,& Incantatore,cum.n. antiquitus conficta eſſet ad arguendam impietatem eorum, qui à veritate auditum auertunt, nolentes neq. conſilijs neq. exortationibus,ac multò minùs reprhẽſionibus aures præbere,nõ defuerũt qui opinarentur,id quoq. eſſe verum,eamq.eſſe ſerpentis naturalem verſutiem,ſed & in ſacris literis etiam huiuſmodi fabellę reperiuntur vt allegoricè aliud denotetur,& hæc præſertim ſerpentis,vnde Regius Vates pſalm.57.ſic dixit „ furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis,ſicut aſpidis ſurdę,& obturantis aures ſuas quæ non exaudiet vocẽ incantantium,& incantatoris incantantis ſapienter,nimirùm(vt moralis fabulę interprętatio elicitur) intemperantes homines, ſunt ſimles ſerpentibus,quia obturant aures ſuas,ne audiant voces incantatoris ſapienter incantantis,hoc eſt concionatoris,qui docet veram ſapiẽtiam,& per hanc incantationem incantat morbos animi;Tandem aliquis afferre poſſet exorciſtarum verba,cãtiones, horarias præces,hymnos,& ſanctiſſimum nomen (Ieſu) quod ad omnia efficaciſſimum eſt; Reſpondetur,hęc non eam vim materialiter habere,ſed quia Deum,& res Dei ſignificant,ſic in exorciſtarum verbis non eſt vis fugandi Dæmones, quia res quędã ſunt, aut ità ſonant,aut talibus deſcripta figuris,ſed quia ità ſignificãt,nec eadem verba vi vlla naturali agunt, ſed Dei concurſu,cui placuit in bonum hominum ad fugandam hanc peſtem ità inuocari, & vim talem illis impertiri, ſic etiam permittente Deo de impræcationibus ac veneficis incantationibus dicendum eſt, in noſtro .n. ſcelerum flagitiũ permittit altiſſimus Deus,quod cacodęmones illis mediantibus morbos, ac perniciem hominibus inferant; Ad tot verò doctos medicos,qui incantationibus vſi ſunt, dicendum eſt,quod ex ignoratione moralium incantationum,quas fabulis obumbrauerant antiquiſſimi ſapientes,retenta tantum nominis memoria natæ ſunt iſtæ ſuperſtitioſæ incantationes,atq. hoc cum alijs multis errore diſſeminato vſi ſunt homines ſæpè incantationibus aduerſus morbos. adde quod hi ſolis adhęrent experimentis,& quæ fieri vident, leuiter nimis illis ipſis, quæ cernunt adhiberi,medijs adſcribunt, de ijs, quę non vident,nihil cogitantes;Accedit quod aliquando hominibus leuiſſimis,& qui admittunt incantatores vtilis quodammodo eſt ſua credulitas, quia ex Authore libelli de Incantatione Galeno adſcripti, quando mens humana rem amat aliquam,licet naturaliter non iuuati, uam,ſibi eam prodeſſe certificat,ex ſola autem mentis intentione corpus res illa iuuat;ver.gr. ſi quis incantationem ſibi prodeſſe confidat,

K qua-

qualiſcunq.ſit, eum tamen iuuat,vnde ob confidentiam infirmi incantationes aliquando prodeſſe ad depellendos morbos innuit, nimirùm (& hinc facillima reſponſio patet ijs quæ diximus,de iucunda,ac triſti rõcinatione) vt timor, & mæſtitia, ac deſperatio plurimos morbos augent, ac egrotos lędunt, ità confidentia, ac alacritas plurimos ſubleuant,& ipſa imaginatio per eos animi motus morbos tollit,aut ſaltem minuit,aut cum minimè,in eis qui vehementiſſimè confidunt,opinionem efficit ſanitatis;verum hanc incantationum vtilitatem conſtat ex accidenti eſſe , ob affectus animi eius , qui curatur , non per naturalem verborum potententiam,imò ad vehementem imaginationem, & ægroti cõfidentiam,ſeù credulitatem,humorum alteratio oriri poteſt, ex qua ſanitas ſubſequatur,quo caſu ſanitas incantationibus, ac verbis dumtaxat adſcribenda eſt,vt occaſioni cuidam,non vt cauſę.

An mediantibus ſigillis , & imaginibus homines in melancholiam abigi poſſint? Cap. XXVII.

QVam vim naturaliter agendi tribuamus ſigillis, caractheribus,annulis, imaginibus, alijsq. ſimilibus, ſi ea verbis denegata fuerit in ſuperiori quæſtiũcula,cum tñ verba animi arcana viuaciùs exprimant, & dũ proferũtur aerem diuerberent, & ità motũ aliquẽ obtineãt,vel efficiant,quorũ nihil obtinẽt,& ſigilla, & Imagines? Non defuere tamen,qui ad inferendam ſanitatem, & ad depellẽdos morbos, ſigillis,caractheribus, imaginibus collo appenſis, & annulis digito geſtatis vſi fuerint,ſed ſi ad morbos fugandos talia vim obtineant,ergo,& ex his alia extent,quæ morbos inferant . Matthiolus in.6.lib. Dioſcorid. in præfat.refert Albertum Magnum in lib. de Imaginibus aſſerere,quod ſi inſculpatur in pręcioſis lapidibus ſerpentarij figura, eadem geſtata valde efficax ſit aduerſus omnia venena,& ſerpentum pręcipuè, ſic & Petrum Aponum dixiſſe,quod ſi inſculpatur in hematitæo lapide vir genuflexus ſerpẽte præcintus,cuius caput dextera, caudam verò ſiniſtra manu apprehendat, lapiſq. dein inſculptus in annulo puriſsimi auri deligetur, huiusmodi annulum reddere immunes geſtantes à quocunq. lethali veneno , Dubitansquè Matthiolus vnde nàm tales effectus (ſi modo ſortiantur) emanere poſſint,ait ſe re vera exiſtimare quod neceſſe ſit,tempore,quo talia inſculpantur,obſeruare quaſdam ſyderum conſtellationes, à quibus in ſubiectas imagines tales influant vires . De imaginibus , cereis præſertim,quibus mediantibus malefici varijs morbis,quos odio habent, & inimicos affligunt,dùm eas acubus pungunt,aut igne liquant,aut cõſringunt,dubitandum non eſt,cum huiuſce rei plura extent exempla, tùm antiqua, tùm recentia,hinc Ouidius in Epiſt.Hypſipiles ad Iaſonem ſic cecinit de Mędæa.

Deuouet abſentes,ſimulacraq. cerea fingit,
Et miſerum tenus in iecur vrget acus:

Sic

Sic referente Martino Delrio ex Zaccaria Vicecomite p. 1. complem. art.exorciſt. doctr.5. legere eſt exemplum his verbis relatum. Romæ accidit,vt quidam fullo maleficiatus veniret ad me ad petendum auxilium,cuius domum ego vna cum eius familiaribus ingreſſus,cum ſubuertiſſem,inueni in quodam tincturæ vaſe fæce pleno figuram cereã clauo ferreo à capite vſq. ad anum transfixam,brachia,crura, ac totũ deniq. corpus clauis refertum,qui claui ipſum maleficiatum in cunctis partibus affligebant eo modo,quo in figura cerea collocati erant Item eodem 3. lib.Diſquiſit. Magic. addit eruditiſſimus Delrius exẽplum honeſtę mulieris à Sprengero collectum,quę grauiſſimis doloribus affligebatur in vtroq. latere nec priùs illis libera euaſit,quam imago quędam cerea inuenta fuerit,& erepta ex fouea ſub limine in longitudine vnius palmę vndiq.perforata habẽs duas acus ex aduerſo per latera ,ſed iſta(ſubdit Delrius)lædunt ſecundum malefici intentionẽ actione illa externa,ex pacto cum dęmone inito manifeſtatam, quare cum hæ imagines ope dæmonum vim ſupernaturalem habeant morbos inferendi,& in deliria homines abigendi,non eſt,vt in illis immoremur;redeuntes igitur ad ſigilla,quærimus an hæc re vera naturaliter habeant vim aliquam boni,vel mali inferendi in homines, quemadmodum nonnulli opinati ſunt;& credulis,aut potius proteruis,ac ſuperſtitioſis hominibus hoc opinandi anſam dedit axioma quoddam Ptolomæi,nempè vultus inferiores cælo ,ſubiectos eſſe vultibus cęleſtibus, hinc intulere ſcorpios omnes terreſtres regi à ſcorpio cæleſti, piſceſq. omnes fluuiatiles à cæleſtibus piſcibus,quare,& effectus,quos per hæc ſigilla ipſi perficiunt,eos produci volunt à virtute ijs figuris communicata ab alijs figuris ſublimioribus ex ſympathia quadam naturali rerum inter ſe ſimilium,quatenus hę figuræ adamuſsim inuicem coaptantur,& hoc cõfirmant ſimilitudinibus,& primò,ſicut Echo ex oppoſito pariete cauſatur;ſęcũdò,ſicut in concauo ſpeculo collecti radij oppoſitum corpus repercuſſu inflammant;tertio, ſicut cythara eodem modo,quo alia tenſis fidibus,ſi ferias,alteram tinnitu ſuo cogit concinere,ſic iſtas imaginum, caractherumq. ſimilitudines efficientiam miram contendunt habere,ſed iſta omnia friuola eſſe conuincitur; primò quià ſimiles illæ quas in cęlo cominiſcuntur imagines,prorſus ſũt fictitię,& quædam (vt philoſophi vocant) entia rationis; quis.n.neſcit in cęlo nullas eſſe veras vrſas,angues,leones,crateres,naues, pægaſos? fictitię verò figuræ nulla poteſt eſſe efficientia,qua talis eſt, nec cum vera figura ſympathia vel amor naturalis,id.n. quod non eſt,quem effectum in eo quod eſt,queat producere ? deinde comparationes, quas attulerunt,nihil prorsùs ad rẽ faciunt;in Echo cuncta ſunt realia entia, homo loquens,vox rapercuſſa,paries,nec tamen vlla parietis cum homine ſimilitudo,vt illarum ipſi dicunt eſſe imaginum;in ſpeculis quoque illis incendiarijs omnia ponuntur re ipſa conſiſtentia,nihil conſtringitur, nec vlla quoq. figuræ ſimilitudo inter terminos extremos,

Solem vrentem,& lignum quod vritur;in cytharis tandem euidens requiritur à parte rei conuenientia,intentionis modus idem,fidium concinnitus,cytharum debita propinquitas,ſimilis aeris criſpatio,quæ ſonitum quaſi plectro eliciat; Nec tandẽ me mouet,quod caractheribus, atq. ſigillis vim imprimat anima rationalis cælum informans , cum.n. abſurdum,atq. falſiſſimum ſit,cælum ab hac anima informari,quomodo ex falſis præmiſſis veram concluſionem colligere velimus ? ſed ſi tàm potens eſt illa correſpondentia imaginarię figuræ ſuperioris in hanc veram figuram inferiorem,cur adiunguntritus quoſdam ſuperſtitioſos?v.g. vt ſi talem expectas effectum,in tergo figurę eum debeas inſcribere,ſi contrariũ,in fronte,idq. faciendum aliquando manu dextra, aliquando leua, ſigillum modò fodiendum capite ſurſum &c. de hoc genere,quę omnia cum Gerſone, & *Vvimpina* (referente Delrio) hanc ſigillorum ſpeciem ſuperſtitioſam eſſe oſtendunt,& proindè meritò damnatam eſſe,& eò magis,quò hæc omnia in aphoriſmo magico libri impij fundantur,qui inſcribitur Arbaghthel in ſeptena 2. vbi traditur,quod quando Deus nomina rebus,vel perſonis impoſuit, ſimul cum nominibus vires,& officia quædam illis diſtribuit,& ità caractheres,ac nomina conſtellata,ſic & imagines ſub certa conſtellatione formatæ & nominatæ habent vim non ratione figurę,vel pronunciationis ſed ratione virtutis,ſeù officij illius,quod Deus ad tale nomen,vel caractherem ordinauit;ſed hoc totum eſt mẽdacium confictum ad ſtabiliendam hanc ſuperſtitionem; Nomina quidem Deus in ſcripturis impoſuit ſanctis quibuſdam,myſterij ſignificandi cauſa , & officio eorũ, quo iſti functuri conuenieutia,ſed ipſi nomini Deus vim effectiuam nullam indidit;Animantibus verò cunctis Adam nomina indidit, non Deus . Porrò vt nugacitas horum vel leuium, vel impiorum hominũ depræhendatur,nonnulla decerpſit Delrius ex Italico libro Ludouici Dulcis,qui fictitij Salomonis,& Hermetis ſigilla in lucem edidit, vbi de Zodiaci ſignorum atq. Planetarum in gemmis inſculptorũ viribus agitur,quid multa?nulla eſt imago ſtellę,cui non peculiaris efficacitas inhereat, mitto ſtellas; Draconis figura lętum facit,& diuitem,aſtrolabij fatidicum,idem aſini,ſi chryſolito inſculpta,ranę inimicos ad pacẽ, amicos ad odium impellit,cameli dæmones cogit &c. hec Dulcis, qui ſi nugabatur,certè craſsè ridet Prælatum illum,vnũ ex Eccleſię Cardinibus,cui opus inſcribit;ſi feriò, non habeo (ſubdit Delrius) quì excuſem,cum ea quæ ſolius Dei ſunt,infundere prophetiam,& religionis ac fidei amorem, tenacitatemq. & ſimilia tribuit aſinorum, & ſyderum figuris,non nè hoc eſt ſuadere, vt relictis bonis artibus,& ſtudijs ethicis demergat ſe humana curioſitas in barathrum ſuperſtitionum, & facere,vt cuiq.ſit Deus annulus ſculptus,quem dextra gerit?At inſuper negocium faceſſunt Pomponatius,& Caietanus, nàm dùm ſigillis nullã vim ineſſe dicimus, obijcentes pẽtagonos,circulos,& alia huiuſmodi ſigna, aut caractheres dum taxat eſſe qualitates quaſdam quantitatis,

tis,

tis,ipſam verò figuram non eſſe principium operationis,ſed tamen ad operationem plurimum conferre,ſic.n. deformem materię figuram hominis animo triſtitiam,ſpecioſam verò gaudium eidem adferre, quod ſine ratione ab eo dicitur, quia tales ſuperſtitioſi caractheres nihil neque pulchritudinis,neq. deformitatis notatu dignæ, aut idoneę ad has paſſiones gignendas habent;quod videns ipſemet , tandem confugit ad credulitatem ijs vtentium : verum credulitatis non maior eſt vis , quàm imaginationis,de qua in ſuperiori quęſtiuncula dictū fuit. Caietanus ſic inſtat, figura licèt non ſit ipſum principium operationis, eſt tamen comprincipium,ergo vt eſt figura habet peculiarem effectum; Antecedens probat,tùm quia in artificium inſtrumentis efficit figura vt illa ſic vel ſic operentur,tùm quia ferrum latum ſuper aquas,fertur, quod ſi formam aliam contrahas,demergetur;Reſpondet Delrius figuram eſſe comprincipium in motu locali,& operationibus quę per hūc motum fiunt vt ſunt variæ diuiſiones continui per dolabram, per malleum,per ſerram,non verò in operationibus quę fiunt per alteratione͂, nec valet confirmatio ex ferro petita,vix.n. ferrum in tantam latitudinem queat extenuari,vt poroſum fiat, & aquis immerſabile ; ſed eſto, fiat,erit non ratione figurę,ſed ratione quantitatis , quę re non differt ab ipſa ſubſtantia ſecūdùm multos,quęro.n.(ſubdit ille) qua figura velit eſſe ferrum circulari,quadra,an pentagona ? ſi dicat hac, vel illa,inferam ide͂,fore,ſi alia ſit formata lamina æquè tenui,& lata figura,quod indicium eſt nihil operari figuram; ſi dicat qualibet in figura ſufficere illam extentionem,& deductione͂ ferri,certè fateatur neceſſe eſt à figura hoc non pendere,non minùs.n. differunt extenſio quantitatis,& figura quantitati exte͂ſæ impreſſa,quàm albedo à ſuperficie parietis dealbati; Tandem addit Caietanus videri durum, & difficile eos omnes damnare,qui talibus vtantur imaginibus; Reſpondetur ſtultorum eſſe numerum infinitum,ideò ſufficere,quod re vera res ſit mala,ac ſuperſtitioſa; non igitur immeritò ſigilla hęc, ſimiliaq. omnia damnata eſſe videmus,nàm cum niſi inuocato Dæmone non operentur, ea omninò vana,ac futilia eſſe ce͂ſemus,quam.n.vim naturaliter imprimat huius, vel illius animalis impreſſa effigies in aliquo ex metallis, vel ex lapidibus precioſis ſub hac,vel illa conſtellatione, in hoc,vel alio Zodiaci ſigno,ſi impreſſio iſta res omninò artificialis,non autem naturalis extet?ſi quis id opinaretur,a noſtris arbitrarijs actionibus cęlum, ac ſydera cogi ad talia efficienda opinaretur,qua re certè nil ſtultius,aut riſu magis dignum excogitari poſſet.

An ab Aſtris melancholia inducatur? *Cap. XXVIII?*

DE ſigllis ſermo nimis fortè curioſus nos præter inſtitutum quodammodo longiores eſſe, & externas melancholiæ cauſas protrahere, & protrahendo quaſi deſerere cogit; at modò ipſas aſtris mediantibus, tanquam luminibus proprium nobis iter commonſtrantibus proſequi facilè fuerit; Cum igitur à nõnullis inter prædictas melancholiæ cauſas aſtra recenſeri viderim, & de ipſis quæſtiunculam conſcribere mihi neceſsè fuit; certè nimis alta petij, ità vt in præceps me ruiturum agnoſcam, nec deerunt, qui dicant, & iure optimo de coloribus cæco iudicandum non eſſe, & proprium neſciolorum fore, quæ non callent, aſpernere, ac reprobare; Cuiq; tamen liberum eſt in varijs rerum opinionibus eas dimittere, quæ ſibi mentem quietam non reddunt, & eas amplecti, quibus intellectus magis acquieſcit, ac rationabiliorem de ſe præbent certitudinem, eoque magis, quò pluribus, ijſq; ſummis fautoribus non deſtituuntur illa; ſed ad rem; ex varijs aſtrorum aſpectibus varios morbos prodire autumant Aſtrologi, quos inter Ptolomæus lib. 3. quadrip. cap. 17. fieri qualitates morborum, aut læſionum varias iuxta ſignorum rationem, quæ ſunt in duobus cardinibus ſcripſit, & inter libros Galeni ſpurios extat, qui Prognoſtica de decubitu ex Mathematica ſcientia inſcribitur, cuius in 3. cap. hæc ad litteram habentur" Si verò Luna configuretur Marti, vel Soli numeris addens, vel etiam lumini, inducet ea in capite alienationes mentis, phranitides, circumdolentias &c. & ex Plutarcho in Virginibus Mileſijs epidemicam melancholiam extitiſſe legimus, vt fuſius in quæſtiuncula ſecundæ partis huius operis recenſentur; ſed ab Hippocrate lib. 2. de nat. hum. docemur, quod quando ab vno morbo plures homines corripiuntur eodem tempore, cauſam ad id, quod communiſſimum eſt, & quo maximè omnes vtimur, referre oportet, eſt autem hoc ſpiritus, & aer, quem inſpirando attrahimus; & paulo poſt," Cum vnius popularis morbi graſſatio conſtitit manifeſtum eſt diætam non eſſe culpabilem, ſed quem trahimus aerem in cauſa eſſe; Modò ſubdas aeris varias conſtitutiones ab aſtris, & ſyderum concurſu pendere, ergo prædictam epidemicam melancholiam ab aſtris dependentiam mediatè habuiſſe, ergo à primo ad vltimum aſtra poſſe eſſe extrinſecas, & antecedentes melancholiæ cauſas concludendum erit, Ego omnibus hucuſq; enarratis libentiſſimè ſubſcribo, nam fateor ex varijs ſyderum aſpectibus, ex Luna, atq; Solis varijs in varia Zodiaci ſigna ingreſſibus aerem variè alterari, modò pluuias, modò ſiccitates adduci, atq; ita in ſubiectis humanis corporibus vario, fluxiliq; humore compactis, & educatis varios morbos excitari, vnde Hippocrates in aph. 19. ſect. 3. dixit, omnes quidem morbos in omni-

omnibus temporibus fieri,ſed quoſdam magis in quibuſdam ipſorum, & fieri, & excitari, & hoc ſanè propter aerem,tunc talia corpora ad tales morbos magis diſponentem ; Sed ſi velint Aſtrologi, quod quiſpiã ſub tali conſtellatione natus , aut melancholiam morbum ſit incurſurus, aut delirio melancholico oppreſſus interire debeat, hoc fateri nec poſſum, nec debeo, nam quomodo deſerere poſſim proximas , & ſatis perſpectas cauſas, & ad remotiſſimas, ignotiſſimasq; confugere? ſit exempli gratia Saturnus, qui octauam domum teneat, dum infans in lucem editur, & ab alijs planetis maleuolis, vt vocant, aſpiciatur certè hic planeta ſecundùm eos, maleficus,frigidus,ac ſiccus natum melancholicum timidum,atq; infelicem reddet, ſed dum hæc longinquiota quærimus, quid proximiora omittimus? ſi huius eiuſdem nati parentes hilares ſunt, optimaq; ſanitate præditi, & proinde infans in vtero laudabili, optimoq; ſanguine connutritus fuerit, ſiq. hilaris etiam inculpabiliq. valetudine prædita nutrix acceſſerit, cur non idem natus optima ſanitate fruatur, fælicemq. vitam degat? præterea ſi omnes,qui ſub eadem conſtellatione naſcuntur, obſeruari poſſent, porrò eas varias naturas,varioſq. mores fortiri cognoſceremus: (Equidem in preſentia mores hominum, fortunas, dignitates, atq. ſimilia, quæ ex illorum ſtudijs, arte, atq. libero arbitrio dependent, omitto,hæc enim nullo pacto ab aſtris effici poſſe certior ſum, atq. dum hæc Aſtrologi contendunt, meras nugas effutiunt)ſed ad rem noſtram ; concluſio ſit non poſſe Aſtrologos ex ſyderum poſitu,atq.conſtellationibus particulares hominũ morbos conijcere hoc .n. dũ tentãt neceſſe eſt vt particulares cauſas, atq. proximiores deſerant, cum hæ tamen, nequaquam aſtra, ſint, quæ particularium hominum particulares morbos re vera excitant, etenim ſi modum,quo aſtra in hæc inferiora agunt perpendamus, certè nullus alius eſſe poteſt, quàm per mediam aeris alterationem,ex qua humores noſtri corporis alterati, ipſi tandem morbum inferant; His ita ſe habentibus quomodo poſſit conſtellatio quædam Petro, vel Ioanni melancholiam afferre , non alterato aere ? nam ſi tanta aeris alteratio fieret , quæ corporis humores intemperatos redderet,aeris ſanè alterationem illam, non tantùm Petrus, ac Ioannes, ſed alij plures etiã perſentirent; hinc iure meritò in optima Peripatheticorum ſchola habemus nullo alio modo in hæc inferiora agere,quàm ſolo motu,ac lumine quod cætera aſtra ab ipſo Sole mutuarunt, & lumine quidem per ſe agunt (hoc enim propter quam ad ipſum ignis analogiam habet, calefacit, vt optimè nobis aperuit Franciſcus Valeſius in ſua ſacra Philoſophia) motu verò ex accidenti agunt,nam quatenus accedunt, vel recedunt, eò magis, minusq. excalefaciunt, neq. aliam manifeſtam qualitatẽ ſyderibus attribui poſſe arbitramur,quandoquidem cęleſtia corpora, cum materia ab hac ſublunari diuerſã cõſtent, neq. frigida, neq. calida ſunt, non grauitant, non leuitant, neq. aliqua alia qualitate afficiuntur;non ergo manifeſta qualitate, neq.alio

ab

ab eo,quem diximus modo,ſydera in nos agunt ; Nec eorumdem naturam , occultam virtutem, ſeu arcanos influxus adducant Aſtrologi, quoniam ſi nobis ignotæ ſunt ſublunarium rerum , in quibus quotidiè verſamur,ſubſtantiales formę, profiteantur ne ipſi ſuperiores illas longè diſtantes à noſtris ſenſibus intelligere ? & quamuis , quoad occultam vim ſpectat , propria efferant experimenta , illa tamen infida , incertaq.vt plurimum eſſe,piè proferre poſſumus,nam poſt rei euentum, quàm faciliimum ſit ipſis, dùm ad cęlum ſe conuertunt,aſſignare cauſam, multi doctiſſimi viri teſtati ſunt, qui viderunt, quot refugia, quot angiportus, quot deniq. modos habeant Aſtrologi , quibus omnium cauſas inuenire poſſint, nullus enim ſyderum concurſus, vel aſpectus erit, qui pro ijs non faciat, habent luminarium eclypſes,habent planetarum copulas, vel maximas, vel magnas , vel medias , ſub his, vel illis Zodiaci ſignis, igneis, aereis, aqueis,terreis, habent quoq. alia plurima aſtra , & cum hæc non ſuffecerint , confugient ad aſpectus oppoſitos trigonos, tetragonos, & hexagonos, ſi neq. hæc fuerint ſatis, alia plura eis non deſunt, domus videlicet , exhaltationes ,retrogradationes , atq. alia innumera ; ſi verò ante rei euentum eos præſagire velis omnia mendacia inuenies . Amplius quomodo ipſis (vt doctiſſimus Saxonius in libello de Plica ait) fidendum ſit, ſi ipſimet in ſuis principijs minimè inter ſe conuenire videantur ? de numero enim orbium , motuum, atq. eorundem menſura , imò & de ordine quoq. digladiantur ; plurimas tandem eorum ephemeridas aſpicias , & omnes diſsimiles, vt quibus credere debeas, ſanè ignores, & Valeſius in ſua ſacra Phil. c. 55. hæc habet " Arroganter Aſtrologi,quæ ad rationem motuũ cęlorum ſpectant, affirmant, quaſi ipſos nihil eorum,quæ ibi geruntur, lateat, cum tamen, vt abſunt illa longè à noſtris ſenſibus difficillimum ex Ariſtotele ſit quidpiam de ipſis pronunciare , quod vel inde facilè eſt intelligere,quod annorum alia eſt ſupputatio apud Ptolomeum,alia apud Alphonſum, alia apud Copernicum, quaſi peritiſſimis eorũ exactam computationem motus Solis, qui cęleſtium omnium videtur eſſe regulatiſſimus, & euidentiſsimus nondum tenentibus , aut annis ipſis non ſemper æqualibus, ſed inuicem ob cauſas nondum perſpectas variantibus; vix vlla ætas eſt, qua non inducant Aſtrologi nouã aliquam hypotheſim , & motum alium aliudue corpus ponant , quod euidens eſt argumentum incertitudinis, ſed adhuc nonnulla mihi liceat adducere,ex quodam ſapientiori Philoſopho aduerſus Aſtrologos,& primò, ſicuti eædẽ ſtellæ per quas omnia hæc inferiora ferri,agiq.contendunt, non vſquequaq. pruinas, aut calores cient, ſed mutant, & variant,tempeſtatesq.eodem in tempore alibi placidas,alibi violentas mouent, cur non euenta quoq. rerum (addamus nos, & morborum) alia efficiunt in Chaldęis, alia in Getulis, alia apud Danubium, alia apud Nilum ?. par autem (ſubdit) inconſequens ipſum quidem corpus , & habitum tam profundi aeris ſub alio,atq. alio curuamine non eundem manere, in hominum autem euentibus , atq. negotijs ſtellas iſtas opinari idem

aliqua

ſemper oſtendere, ſi eas ex quacunq. terra conſpexeris. Secundo ſi tam paruum, atque rapidum eſt momentum temporis, in quo homo naſcens fatum accipit, vt ex ipſis in eodem illo puncto ſub eodem circulo cęli plures ſimul ad eadem competentiam naſci non queant, & ſi idci cò gemini quòq. non eadem vitę ſorte ſunt, quoniam non eodem temporis puncto æditi ſunt; peto (inquit) reſpondeant. curſum illum temporis tranſuolantis, qui vix cogitatione animi comprehendi poteſt, quonā pacto, aut conſulto aſſequi queant aut ipſi perſpicere, & deprehendere, cum in tam præcipite dierum noctiumq. vertigine minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Tertiò cur ſit quod homines vtriuſqué ſexus, omnium ætatum diuerſis ſtellarum motibus in vitam editi, regionibus, ſub quibus ęditi sunt longe diſtantibus, omnes tamen iſti auhiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut in naui eodem fluctu obruti, eodemq. genere mortis, eodemq. ictu temporis interirent? Hoc certé numquàm eueniret, ſi momenta naſcendi ſingulis attributa, ſuas vnumquodque leges haberent; Quod ſi quædam (ſubdit) in hominum morte, atque vita etiam diuerſis temporibus editorum per ſtellarum pares quoſdam poſtea conuentus paria nonnulla, & conſimilia poſſe dicuntur obtingere, cur non aliquandò poſſint omnia quoquè paria vſu venire, vt exiſtant huiuſcemodi ſtellarum concurſiones, & ſimilitudines Socrates ſimul, & Ariſtones, & Platones multi genere, forma, ingenio, moribus, vita omni, & morte pari? quod nequaquàm prorſus fieri poteſt: non igitur hac cauſa propè vti queunt aduerſum hominum impares ortus interitus pares. Hinc non ſine ratione ſapiens iſte vir aſtrologos non eſſe conſulendos ſuadebat; nàm (inquiebat) aut aduerſa euentura dicunt, aut proſpera, ſi dicunt proſpera, & fallunt miſer fies fruſtra expectando; ſi aduerſa dicunt & mentiuntur miſer fies fruſtra timendo; ſi vera reſpondent, eaq sunt non proſpera. iam inde ex animo miſer fies, antequàm è fato fias; ſi felicia promittũt eaq. euentura ſunt, tum plané duo erunt incommoda, & expectatio te ſpei ſuſpenſum fatigabit, & futurum gaudii fructum ſpes tibi iam deflorauerit, ſed quid ad auctoritatem Ptolomæi, atq. authoris libelli de decubitu ex mathematica ſcientia? iam ſuperius, innuimus eorum placita de frequentioribus morbis, ex uniuerſalibus aeris tempeſtatibus prodeuntibus verificari, non autem de aliis; hic autem addimus poſſe contingere, & frequenter, vt melancholiæ, & mentis alienationes fiant, dũ luna in ariete exiſtens configuratur ſoli lumini addens nàm cum aſtra, mediante lumine in hæc inferiora agere dixerimus, nulli dubium eſt quod luna tunc temporis ſoli configurata, & lumini addens magis calefaciet, ac proinde in hæc inferiora magis aget unde adinuento patiente, cuius in capite atrabilarii humores redũdent vel alii quoquo modo peccantes, facile fundentur illi humores, qui prius quieti manebant, atq.

L per

per cerebrum irrepentes inducent prædictas affectiones, & luna præſertim in ariete exiſtente, quoniam quemadmodùm ſol luminare maius in ariete exiſtens ver affert, ita & luna luminare minus in ariete exiſtens nobis veluti ver affert, quamuis longe ſatis obſcurius, longeq. breuius. Vere aũt facilius funduntur humores, qui ab hyeme prius veluti cógelati manebant, & ita non ab occulta ſyderum, aut planetarum vi, ſed à qualitate manifeſta, qua mediante lumine in nos agunt producuntur affectiones iſtæ, vnde & rectè Ptolomæus de ſtellarum errantium poteſtate agens in 5. Quadrip. c. 3. dixit Saturni, & aliarum ſtellarum vires conſtitui pro uarietate aſpectuum ſolis, & lunæ, & lunam addidit, quia cum hæc terræ proxima ſit, & humidis vaporibus vicina ab ipſa reddi corpora mollia voluit, & aliquantulum etiam caleſieri, propterea quod à ſole lumen accipiat; & ſane ſi res examinetur, videmus à modico calore, quem ob módicum mutuatum lumen luna præbere poteſt, corpora mollia reddi, atq. laxari.

An à morſu canis vel alterius rabidi animalis melancholia inducatur? Cap. XXVIIII.

Rofectò non ſolum canes, vt voluit Galenus 6. de loc. aff. c. 5. ſed & alia plura ex animantibus rabie tentari certiſſimũ eſt, apud Ariſtotelem n. 8 de hiſt. animal. Camelos & equos in rabiem agi teſtatum videmus, mulos, vulpes, atq muſtelas apud Auicênam, & C. Aurelianus vrſos, leopardos, & aſinos eadẽ calamitate affligi ſcripſit, ſed & hominem quoq. à nullo rabiente animali commorſum hanc in ſe labem contrahere non defuerunt viri doctiſſimi, qui ſcriptis mandarunt, inter quos fuit Petrus Salius Diuerſus plura huiuſce rei adducens experimenta, ac ipſemet C. Aurelianus l. 3. acut. affect. c. 9. hoc malum ſponte ſua in nonnullis ortum adnotauit quemamodum autem hoc rariſſime contingit, & in aliis animantibus etiam, ita in canibus frequentiſſime, & vt plurimum experimur: His igitur ita ſe habentibus, dùm quęritur an à rabido cane homo commorſus melancholiam incurrat, ſciendum eſt hoc virus à cane prodire non ratione morſus, ſed ratione ipſius, ſpumæ, contagioſęq. ſaliuę commorſo homini communicatæ, hinc Iulianus Palmarius vir doctus duo proponit exempla, quibus probare vult non morsu dumtaxat, ſed ſolo contactu rabidi canis ſaliuæ rabiem excitari poſſe; Ruſticus quidam (inquit) rabie correptus, cum ſibi è viuis migrandum eſſe intelligeret aſſidentes rogauit, vt quos mox deſerturus eſſet, liberos, ſibi deoſculari liceret quod cum ei conceſſum fuiſſet, ecce ſeptimo poſt die liberi eodem morbo correpti breui vitam cum morte commutarunt; Vidi etiã (ſubdit) ex eſtraminis, in quo rabidi ſues decubuerãt, eſu equos, boues, oues & quotquot ſtramentum deguſtaſſent rabie periiſſe; ſic et

Car-

Cardanus de quodam Patritio Veneto teſtatur, qui, ſe neſcio, exoſculato dumtaxat rabiente catulo, in eumdem incurrit morbum; Hinc veriſſima erit Aureliani ſententia, nempe labem ab ea corporis parte exoriri, quam primùm læthifera vis attigerit, illinc intrò ſubeuntem ſpiritus humores, partisq. ipſius ictæ, demorsęque ſubſtantiam contagione inquinare, exin ſenſim in principes partes longiùs ſerpere, totumq. demum permutare corpus. Hoc autem virus in humano corpore interdū à morſu per menſem, interdùm per anni dimidium, imò & per integrum annum latitat, antequàm ſuos prodeat effectus, quo tempore nullo pacto hominē melancholicū dicendum eſſe certiores ſumus; Præterea cū alię ſint melancholiæ ſpecies, in quibus ægri circa plura obiecta, ſeù phantaſmata, aliæ verò in quibus circa vnicum tantum obiectum deprauatam habent imaginationem, huius ſortis melancholiam patientur à rabido cane commorſi, quandoquidem circa metum aquæ tantummodò eſt ipſorum deprauata imaginatio, aquam. n. videntes, aut ipſam currentem, vel præcipitem cadentem audientes, aut denique imaginantes ſummoperè expaueſcunt, torquentur, cruciantur, contremiſcuntq. hinc huiuſcemodi affectio à græcis hydrophobia, hoc eſt aquæ metus appellata fuit, inſuper cogitabundi ac pauidi fiūt aliorumq. ac domeſticorum quoq. commercia deuitant, ſolitudinem expetunt & lucem, atq. perſpicua odio habent, veriſſimum quidem eſt ab hoc veneno in humoribus corruptionem, & magnam ex Galeno excitari 6. loc. aff. c. 5. corrupti autem humores, aut mediantibus nigris vaporibus in cerebrum delatis, aut quia ipſi cerebrum occupent cum animales ſpiritus obtenebrant & offuſcant, melancholicas inducunt affectiones, quemadmodum ſuperius de pituita corrupta ex eodemmet Galeno probatum fuit quod & in prę ſenti affectu contingere credendum eſt; attamen quia in commorſis à rabido cane ſemper aquę metus contingit, ac circa ipſum deprauatur imaginatio hinc non ſimpliciter à ſpiritu animali tenebricoſo reddito, ſed à tali humorū corruptela, ac contagio tenebricoſo reddito iſte aquæ metus, iſtaq. melancholiæ species exoritur, cur autem hoc fiat ſuo loco explicare tentabimus; ſed contra eam, quam proponimus ſententiam argui poſſet ex Galeno lib. de Theriaca ad Pis. de hydrophobia .n. laborantibus loquens, ait, non ſolum corpus ipſis inareſcere, & conuelli interdum febriq. acri vri, ſed animū etiam delirare, & grauiſſimum ipſis afferre ſymptoma, quippe aquam timent, ac propter multam ſiccitatem humidi tenentur deſiderio, & à potu abſtinent, quia mente alienati id, quod auxiliari poſſit, non conſiderant, fugientes .n. aquam pauenteſq. miſerrimo mortis genere intereunt, ex quibus Galeni verbis non melancholiam, ſed phrenitidem potius eſſe huiuſmodi affectionem colligimus, cum corpus acri febri exuratur, & inareſcat, nàm ex ipſomet lib. 2. de ſympt. cauſ. c. 7. fe-

bris & præſertim acuta, eſt ſignum, quo phræniticum delirium à melancholico diſtinguimus, quod idem videtur confirmare 2. in 1. Prhorr. t: 17. dum ait in hydrophobia medicis omnibus ſumma in ſolidis animalis partibus ſiccitas fieri videri, atq. vnà adaucta naturalis caliditas in igneam conuerſa. Amplius veneni æſtum demorſorum ſymptomata tibi indicabunt, nàm anxii loco ſtare neſciunt, indignantur, furor, oculus toruus, & aſpectus horrendus conſpicitur; quæ omnia nó melancholiã, ſed maniacum potius, aut phræniticum ſi febris adſit, repræſentant delirium; hinc plures, & antiquiores, & recentiores rabiem ipſam inter maniæ ſpecies connumerarunt, quod & author definitionum medicarum fecit; Alii verò aiunt in hydrophobia adeſſe quidem ingentem totius corporis caliditatem & ſiccitatem, non tamen deprauari ullo pacto imaginationem, vel etiam principem actionem, & ratio inde petitur, quod virulentia iſta cor petit, cum in demorſis (inquiunt ipſi) non alia de cauſa appareat ſpuma, niſi quia corde liqueſcant, cor autem non principum actionum eſt organum, ſed cerebrum quare affecto corde in ipſis non contingit læſio, ergo neq. melancholia fieri poterit; ſi verò quæramus cauſam, cur iſti metuant aquam, reſpondent, non ob deprauatam imaginationem, ſed quia caliditas, & ſiccitas totius corporis iam habituata ſit, & in adſcititiam veluti naturam abierit, aquam .n. tãquam eorum aduentitiæ naturę contrariã perhorreſcunt, & Petrus Salius hos aquæ metu vexari ſcripſit, non quia eorum imaginatio aliqua ex parte deprauata ſit, & quia mens ipſis non cõſtet, ſed quia ab aqua, & aliis liquidis maxime lædantur, quam læſionem cum prima vice experti fuerint, nolunt poſtea, nec poſſunt propter ventriculi ſubuerſionẽ ſiue reſupinationem liquida aſſumere, hoc autem referebat Petrus Salius in occultã veneni qualitatem, vtraq. tamen ſententia non omninò rationi conſentanea eſſe videtur, nam & ſi canina rabies formam, & proprietatem habeat quæ nos latet, & hæc ſubinde ſolis præſidiis experientia adinuentis ſuperari poſſit ex Galeno 11. lib. de ſimpl. med. fac. ſermone de Carcinis, nihilominus ratione temperamenti & apertarum qualitatum, quibus virulentia hęc prædita eſt, indicationes curatorias valde vtiles nobis patefacere poteſt hinc Galenus lib. 13. meth. c. 6. & 5. ſimpl. c. 18. venenorum manifeſtas qualitates ſemper contrariis præſidiis frangendas, ſuperandaſq. eſse ſcriptum reliquit; quare ſi caninam virulentiam, ipſiuſq. manifeſtas qualitates expẽdere velimus, ipſã ingenti potius humiditate præditam eſſe comperiemus, ſed cũ hoc à nobis propoſitũ ſcopũ tranſcendat, illi ſequentem quæſtiunculam dicauimus; Ad rem igitur redeuntes dicimus hallucinari eos, qui nullo pacto imaginationem in commorſis à rabido cane deprauari aiunt, nã ſi à ſola aquæ præſentia, imo à ſola ipſius recordatione, & quod magis eſt, ab ipſius aquæ ſolo ſonitu ægri tanto timore percutiantur, clamitent,

con-

contremiſcāt, & adeò excrucientur, neceſſe eſt vt in eis aliquo modo ſit deprauata, ac peruerſa imaginatio, alias. n. neq. ſi cęlum rueret ita exagitari deberent; præterea cum à pituita corrupta, ac cerebrum obſidente procreetur hoc vitium. vt infra oſtendetur, non negabit melācholiam fieri, ac proinde imaginationem deprauatam eſſe qui Galenū perlegerit 2. in 5. Epid. t. 38 Quando autem dicunt illi, cor affici, non cerebrum, quia ſpuma corde liqueſcente appareat maxime aberrant, quoniam & in cauſonide, & in torrido maraſmo ſpuma appareret, ſed quid plura? obſeruatum eſt circa os hydrophobicorū, vt plurimū nullā apparere ſpumam, vt doctiſſimus vir Euſtachius Rudius teſtatur lib. 4. de morb. venen. & occ. c. 13. quomodo igitur corde liqueſcunt? quod ſi ſpuma appareat in hidrophobicis, ea ſolum in vltimis horis, & dum ſunt propè mortem, apparere ſolet, quo tempore cum maximè agitentur iſti, & copioſa cerebri ſcateant humiditate, mirum non eſt, ſi circa os ſpuma contingat, non ſecus ac epilepticis per eſſentiam à pituitoſo humore contingit, ſed neq. cor affici in hoc affectu ratio ſuadet, quoniam cum maxima adſit homorum corruptio, quomodo poſſet cor illam perferre abſq. quod nullum animi deliquium nulla ſyncopes, nulla palpitatio ſuccederet? Cor .n. ingentem labem diutius perferre nequit, ſtatutum igitur ſit non cor, ſed cerebrum affici tum ex melancholicis ſymptomatibus, ac præſertim ex aquæ metu, tum ex eo, quod in ſubſequenti quęſtiuncula dicetur, ſed contra hoc, quod ex aquę metu comprobamus, excellentiſſimi viri Ioſephi de Aromatariis noua inſurgit, & ab eodem inuenta opinio, de qua in lucem editus extat liber, cui titulus eſt Diſputatio de rabie contagioſa, in quo oſtendit diffuſe ac perdocte. non ob deprauatam imaginationem fieri aquę metum, ſed ob angiņoſum affectum, imo plures adſtruit adeſſe hydrophobicos qui nullo pacto mente alienati ſunt, ſed inculpatas habent principes actiones; Ego qui tanti amici, ac Domini mei ſententiam plurimi facio (Condiſcipulos .n. & commenſales etiam nos ſecerunt Patauina gymnaſia) nolo, nec poſſum re vera à doctiſſimi viri doctrina recedere, etiam ſi pro meę opinionis tutela à nonnullis deflectere cogar, ſed de his cap 32. Remanet modo vt authoritatibus ex Galeno, & aliis in contrarium adductis ſatisfaciamus, & quoad locum illum ex lib de theriaca ad Piſ. excerptum, dicimus, non abſq. ratione nonnullos exiſtimaſſe libellum non eſſe Gal. legittimum, quemadmodum, & alii ab eo, dum eſſet iunior, conſcriptū fuiſſe aſſerunt, & ob id in antiquorum, ac pręceptoris ſui potiſſimum opinionem lapſum fuiſſe, ſed iam prouectior ætate factus Galenus ſolum quidquid alii ſenſerint, cōmemorauit, neq. id propria aſſertione confirmauit, vti apertiſſime videre eſt 2. in 5. Proreth. t. 17. ibi. n. commemoratæ omnium medicorum ſententię non ita adſtipulari videtur Galenus, cū dicat omnibus quidē medicis, non tamen ſibi, ita viſum eſſe

hęc

hæc autem facile confirmari poſſunt, quia cum in lib. de Theriaca cit. habeamus corpus inareſcere febriq. acri vri, experientia manifeſtum eſt, neq. inareſcere corpus, neque febre vlla tentari, quemadmodum inter recentiores Rudius, & Merenda ex doctiſſimi Simonis noſtri commentariis qui in ſcribendo inter Lucenſes Medicos lauream repor tauit, fidiſſime teſtantur, imo Cęl. Aur. c.12. lib.ſuprac. hac vna nota, febris dico abſentia à phrenitide diſcernit hydrophobiam, ſiverò rabien tes nonnumquàm febricitaſſe contigerit, id potius ex corporis apparatu, & pręuia diſpoſitione contigiſſe credendum eſt, quoniam vt verum fatear demorſorum ſymptoma ex Merenda, vno, aut altero excepto, nempe anxietate quadam interna, cum abiectione quadam animi, & aquæ metu, ita incerta ſunt, ac varia, vt eandem illorum faciem raro in duobus eo malo correptis deprehendas, videtur .n. venenum illud caninum, vt & atra bilis, & vinum laborantium moribus & pręſenti conſtitutioni ſe ſe accomodare; quod deniq. definitionum medicarum author, atq. alii inter maniaca deliria hydrophobiam repoſuerint propter apparentia ſymptomata, nihil eſt, quandoquidem de varietate, atq. incertitudine ſymptomatum audiuiſtis, hęc .n. omnia, vt de febre diximus determinatum quemdam corporis ſubſequuntur apparatum, ſed nonne ſęp: inſuper męlancholię maniam, & manię melancholiam permixtam eſſe videmus? ampliùs nonne etiam interdùm pręter timorem, ac triſtitiam in ipſa melancholia indignatio, furor, oculus torruus & horrendus aſpectus cernuntur, quę ſymptomata in maniacis ſemper extant? Indignatio ex moleſtia & vellicatione intus percepta naſcitur, quo etiam fit, vt anxii ſtare loco neſciant, neq. quieſcere poſſint, furor ex indignatione, oculus toruus, & aſpectus horrendus ex triſti cogitatione, mærore, inedia ac vigiliis, amplius in obuios interdùm irruunt, quia ipſorum conſpectus ipſis moleſtus eſt, aut ſuſpectus etiam, ne ſi bi iàm ſatis afflictis moleſti quocumq. modo ſint, quare non eſt vt ob id hydrophobiam inter melancholiæ ſpecies recenſere deſiſtamus; Hinc audiatis quę profert Merenda ex doctiſſimo Simonio noſtro eius præceptore libello de ſpuma canis rabidi, Vnde namq. (inquit ipſe) hydrophobia illa, niſi a læſa phantaſia? an non & quos melancholicos vocamus eorũ nonnulli alia, atq. alia citra manifeſtam cauſam timent? Hùc accedit conuulſio illa corporis, latratus, impetus in alios, quæ omnia inſaniæ, & melancholię certiſſima indicia ſunt, & ſanè ego quoq. Eudemi ſententię adhęreo, qui cenſuit hanc eſſe melancholię ſpeciem cuius peculiaris ſit illa proprietas, abhorrere ab aqua; quam ratione veſtigare non magis poſſimus, quàm cur alius acrophobus, alius pantaphobus ſit: alius item ruituum cęlum opinetur, vel aliud huiuſmodi abſurdum, longeq. à ratione alienum, cum metu, et meſtitia cogitet, atque loquatur; Hactenus ex Merenda, ſed iam ad manifeſtum huius veneni exceſſum deſcendamus.

An ſiccum vel humidum ſit in rabientibus venenum? Cap. XXX.

PRæter allatas ſuperius rationes, & authoritates, quę maximã caliditatem, ac ſiccitatem in hoc veneno adeſſe teſtabantur non deſunt, aliæ et plures, quandoquidem ferè omnes Medici, qui de rabie ſcripſerunt, huiuſcemodi venenum ſiccum eſſe ſtatuerunt, vndè fortaſſe meliùs eſſet cum multis errare, quàm velle cum paucis ſapere; verum .n. vero ſola ob oculos veritas eſt habenda, namq. amicus Plato, amicus Socrates, at magis amica hęc, et idcirco quicquid pro veritate ſentiemus ac quę illi magis conſona fore adinuenerimus, liberè adducemus, etiam ſi nobis ab Hippocratis, et Galeni placitis recedendum foret; Doctiſſimus Capiuaccius hoc venenum igneum eſſe, et ob id ſummè calidum et ſiccum lib. de Venen. c. 12. ſcripſit, atq. ad huius ſententię confirmationem adducit hiſtotiam cuiuſdam diſſecti cadaueris, in quo tria notanda apparuerunt, nàm primo nulla aderat humiditas aquoſa in pericardio, tota erat conſumpta ab hoc igneo veneno; ſecundò ſinus cordis conſpiciebantur aridi, et ſanguine prorſus deſtituti: tertio in pericardio portio quædam obſeruata fuit fermé combuſta, et in puluerem redacta. Alii etiam ſiccum eſſe venenum ex eo commonſtrant, quod nullum animal huic vitio magis obnoxium ſit, quàm canis, hic. n. vt refert Galenus 1. de temperam. c. 5. cum calidus, et ſiccus ſit ad hominem collatus, facile in calidum, et ſiccum quoq. morboſum affectum incidit, hinc etiam Galenus lib. 6. de loc. aff. ſub canicula canes maxime in furorem agi ſcripſit. Huic quoq. opiuioni fauet Auic. lib. 4. fen. 6. tr. 4. c. 5. vbi hæc habet,, Accidit cani rabies, quę eſt conuerſio ſuæ complexionis ad malitiam malã (alii legũt ad melancholiã) malignã, venenoſam, et accidit ei hæc conuerſio, aut ex aere, aut ex cibis, et potibus, ex aere verò, quoniã calor vehemens adurit humores eius, quare fit rabioſus in autumno, aut congelat frigus vehemens ſanguniem eius, faciens ipſum decliuẽ ad melancholicitatem, quare fit rabioſus in vere, ita vt ex Auicenna hoc venenum fiat ex ſanguine, aut per ſummum calorem, aut per ſũmum frigus iam melancholico reddito, ſed melancholicus ſanguis ſiccus eſt, ergo et ſiccũ venenum erit; ſed re vera nõ admodum ſibi conſtans videtur Auic., quoniam (prætereo modo canes rabioſos etiam fieri hyeme, et eſtate inchoantibus, quæ tempora neq. magnus calor neq. ſummum frigus præceſſit) ſubdens cibos, et potus rabiem inducentes ait eſſe ſanguinem interfectorum, cadauera corrupta, putridas aquas, quæ omnia cum corrupta ſint, ac ſuperflua diffluant humiditate neceſſe eſt, vt canis ſanguinem, ipſiusq. temperamentum, dùm ipſis propriam corruptionem impartiuntur, ad nimiam humiditatem alterẽt

atq.

atq. commutent, ac proinde in ipſo non ſiccum, ſed humidum producatur venenum, ad Galenum verò dicentem ſub canicula maxime canes in furorem agi, iam reſponſum eſt, ęque .n. per brumę frigora, et per ſolſtitia, atq. per æſtatis ardores morbo iſtiuſmodi corripiuntur canes, hoc aſſerunt venatores, et qui canes multos ad venationis voluptatem alunt, qñ vero dicunt nullum animal magis tentari rabie, morboſo affectu calido, et ſicco quā canis, quia tēperamento calidus, et ſiccus ſit, forte non omnia vere prolata ſunt, quoniā, et ſi concedamus canem aliis animantibus ſępius hoc affectu vexari, quod in ipſius inexplicabilem, occultamq. naturam referendum eſt potius, non tamen opinamur rabiem eſſe calidum, et ſiccum affectum, quemadmodum neq. calidum, et ſiccum canis temperamentum eſſe, ita pro certo habendum eſt, nàm ſi de cane ſermo ſit, nullum ex domeſticis animalibus hoc frigidius, nullum animal celerius friget, aut tremit, nullum libentius apricatur, nullum frequentius loca ignis petit, prope ignem iacet, propè fornacem dormit, atq. vbi hęc deficiant, ſuper calentibus ipſis, cineribus, tanquam ſuper ſtragula cubat, vbi ſolis, aut ęſtum perferre nequiuerit, atq. pauliſper vmbram, et frigidiorem auram captarit, continuò redit eodem, vnde diſceſſerat, ad radios dico, focumq. id quod vel ſub ipſa canicula canes indiſcriminatim omnes facere videmus, ſed concedatur Galeno canes calido, et ſicco temperamento donatos eſſe, quid inde? non ne leones, et alia plura animantia extant, quę in collatione ad humanum temperamentum canibus ipſis longè calidiora et ſicciora ſunt, quæ hoc vitio tentari deberent, cum tamen nunquàm, aut rariſſime tententur? Capiuaccio tandē reſpondetur pericardium omni humiditate priuatum, et ſinus cordis omni ſanguine deſtitutos, nec non pericardii portionem ferme combuſtam fuiſſe in illo à canina rabie extincto, non quidem propter veneni vim exurentem, ſed propter alias cauſas, quarum potiſſime ſunt omnimoda, atq. diutina ab omni liquidorū potu abſtinentia, necnō cordis feruens natiua caliditas, atq. dilatationis & cōſtrictionis aſſiduus motus, cuius gratia humiditas illa in pericardio continetur, nàm prouida natura hanc aquam in pericardio generauit, ne cor ob perennes motus aſſiduo ardore torreretur; Cæterum humidum eſſe caninum virus ex eo coniicitur, quod ſola rabidorum canum ſaliua hominem contanges, rabiem excitet, ſicuti lib. 6. de loc. aff: Galenus adnotauit ita vt contagioſum ſit hoc venenum, quod magis confirmat Aurelianus lib: 3. acut. affect: c. 9. dum ſcribit, quoſdam ſola inſpiratione odoris ex rabido cane rabidos factos, contagioſum autem venenum quis ſiccum appelletur. nullus certe nàm ſiccitas contagioni aduerſiſſima eſt, quemadmodum humiditas illi ancillatur, hinc videmus variolas, ſcabiem, phtiſim, peſtem alioſq. contagioſos morbos, omnes humidos eſſe, quare et rabies humidus erit affectus, verum hoc etiam

con-

confirmatur, quia cũ ſegniũs diffundatur hoc venenũ, craſſiorem habere ſubſtãtiam, & eam lentoris cuiuſdam participẽ oſtendit, præterea ſi calidum, & ſiccũ eſſet hoc venenum, nonne confeſtim in demorſis, ſicut in alijs venenatis ictibus, vehemẽs perciperetur dolor, proptereaq; pars icta certiſsimè inflãmaretur, aliaq; perniciosa ſuborirẽtur ſymptomata, cum tñ à rabido cane demorſos nullus prorſus ardoris ſenſus torqueat, nec aliud ipſos tunc tẽporis manifeſtè lædat, niſi à veluti ſimplici quouis alio vulnere illatus dolor, præterea cum præceptũ ſit Galeni lib. 13. meth. oportere nedum in deleterijs alijs, ſed etiã in omni venenatarum ferarũ morſu qualitates manifeſtas, quas in demorſis corporibus inferunt perpendere, & eas contrarijs præſidijs curare, modò ſi quis diligenter ea remedia perpenderit, quę ab ipſo Galen. & alijs ferè omnib. in demorſis à cane rabido maximè probãtur, illa omnia ſicciora eſſe comperiet; hinc Gal. & ante ipſum Dioſcor. cancrorum fluuiatilium cinerẽ, qui exiccatorius eſt, tum ſolum, tum magis cum gentiana, & thure lib. 11. ſimpl. probabat, & AEtius lib. 2. & 6. bitumen iudaicum extollit quod non modò hydrophobiam arcere, ſed quos timor iamprimùm inuaſerit aquæ, ẽt ſanare inquit, ab alijs alia plurima proponũtur, vt allium, centauræa minor, ariſtolochia, ſcordium, chamedrys, quibus omnibus non parua exiccandi vis ineſt; Tandem cum virulentia hęc ſi vllam principum partiũ occupet, ea cerebrũ ſit, quod ſemper humidũ ſui natura eſt, non erit præter rationem exiſtimare, & illam humidã eſſe; cur aũt cerebro plus negocij, quàm cordi faceſſat pernicies iſta, pręter aquę metum, abiectionem, męroremq; animi, cuius propriũ domicilium in cerebri ſubſtantia reſidere medicorum omnium conſenſus eſt, ratio quoq; afferri poteſt, quandoquidem cum venenum hoc à rabiẽtis animalis ore proficiſcatur cerebrum à noxijs excrementis præſertim per os expurgatur, & cerebri excrementa ſemper à prædominio pituitoſa ſunt, vnde Dioſc. lib. 6. c. 39. à rabido cane largã, ſpumãtemq; pituitam naribus, & ore proijci teſtatus eſt, hæc aũt excrementa cum corruptelam, ac venenoſitatẽ in canis corpore conceperint, dum morſu homini cõicantur, conuertunt, quicquid tangunt, quod diſpoſitũ, aptumq; ſit in ſui naturam mutari, ſed cum in habentibus ſymboleitatem facilior fiat tranſmutatio, rationi conſonum eſt vt non ſpirituoſam ſubſtantiam, neq; calidiores, & tenuiores humores quemadmodum in aſpidũ, viperarum, & ſimilium animalium virulentia fit, ſed potius pituitoſum ſanguinem, tanquam ſibi ſimilem ſuccum inuadant, & ſenſim inficiãt, cum autem cor bilioſo potiùs, & puriore alatur ſanguine, & omnium membrorum ſit robuſtiſſimum, cerebrum contra laxum, molle, & imbecillum ſit, vti quod frigidius, humidius, & maximum eſt, & pituitoſo ſanguine, eoq. copioſiſsimo nutriatur, facile eſt, vt vna cum copioſo alimento, ac ſanguine pituitoſo venenum quoq. in cerebrũ trahatur. &c.

Cur aquam metuant, qui rabie iam manifeſta detinentur?
Cap. X X X I.

HOc non in occultam aquę naturam referendum eſt, quoniam cum ęquè metuāt, ſi ipſis offerantur iura, vinum, & alia potabilia, ac liquida, iſta quoq; neceſse eſſet, vt e andem occultam haberent naturam, quam aqua, quod tamen dicere maximè abſurdum eſt; Duplicem ex alijs ſuperius tetigimus cauſam, Prior eſt, quia in hoc veneno affectis totius corporis caliditas, & ſiccitas habituata ſit, & in adſcititiam veluti naturam abierit, vnde aquam perhorreſcant iſti, tanquam eorum aduentitiæ naturæ contrariam; Altera eſt Petri Salij dicentis ab his aquā, & alia liquida metui, & abhorreri, quia ex illorum aſſumptione maximè lędantur, quam inſignem lęſionē prima vice, qua aſſumunt, experiuntur maximam ventriculi ſubuerſionē, & internum cruciatum perſentientes; Hoc aūt propter veneni peculiarem naturam, & antipathiā ad omnia liquida habentis fieri dixit, per quā ita à liquidis exaſperatur, & efferatur, vt inde maiori feritate exultans internas partes ſæpiùs petat, ac cruciet; cum itaq. & priori potu iam primam perceperint læſionem, deinceps ex ſola ipſius inſpectione aut imaginatione odium, & auerſio ſubſequitur propter maximū conſenſum, quē habet ventriculus cum rebus, vel viſis, vel imaginatis, ſępè namq. videmus ob res viſas, quæ ſunt abominabiles, pleroſq; vomitum incurrere, ſicuti, & alios ex ſola earum imaginatione in eundem incidere; prætereo quod addit Sal. de læſa deglutitione propter aliquā viroſam qualitatem, vt hinc difficilius liquida, quàm ſolida deglutiantur, à rabidis, quandoquidem hoc à ratione alieniſſimum eſt, ſi verò de alia ab ipſo allata cauſa loquamur, hęc certè nonnulla, quę vera ſunt cōtinet, quadā tñ ex parte ſuſpecta eſt, nam quod à liquidis aſſumptis hydrophobici lædantur, quia ab illis venenū magis exaſperetur, propter ad ea, quam habet anthipathiam, hoc ſuſpectum facilè redditur, dum quis obijciat, alimenta actu, & aſpectu quidem ſolida, ſed tñ poteſtate humidiora, & in quibus plurimus ſuccus liquidus actu cōtinetur, dum primum .n. in ore tenētur, ac manduntur, ſtatim in ſuccum pro maiori parte liqueſcunt, vt ſunt pepones, anguriæ, pruna, & alij horarij fructus, neq. iſta tamen hydrophobici auerſantur, aut perhorreſcunt, neq. ab illis aſſumptis ſenſibilem læſionem ſentiunt; Ab ijs verò qui caliditatem, & ſiccitatem in adſcititiam naturam commutatam ſtatuunt recedēdum eſt, quandoquidem, vt ſuperiùs oſtenſum eſt, nequaquam calidum, & ſiccum eſt huiuſcemodi venenum, ſed & hac eadem ratione, qui torrido maraſmo affecti ſunt, omnes aquā, niſi expaueſcerēt ſaltem abhorrerent in potu, ſed nōne diximus etiam hoſce non ſolùm aquā, ſed oīa liquida metuere? modò ſi aquā quia illorum aduentitię naturæ calidę, & ſiccæ ſit contraria, metuūt vinum quod calidum, & ſiccum eſt, expaueſcere non deberent; Prętereunda quoq. eſſet Aetij ſententia dicentis hoc cōtingere, quia pat. ētes in aqua rabidi canis imaginē videre imaginentur,

ginentur, cuius ſpeciem recolentes protinus ingenti terrore corripiũtur; necnon ea prætereunda eſſet opinio, qnam alij excogitarunt, dicẽtes à rabie affectis aquam metui, quia propriam ſpeciem, ſeu faciẽ iratam, & à naturali valdè immutatã intueantur; certè nugantur iſti, nam cum rabientes non ſolùm aquam, ſed liquida omnia metuant, multa ex ijs offerri poſſunt, quę turbida cum ſint, nullum imaginis reflexũ admittent, & tñ hæc quoq́. perhorreſcent rabie detenti. Sed omnium aliorum prætermiſſa opinione ad Gal. vel authorẽ, quiſquis fuerit, libri de Ther. ad Piſ. deueniamus, à quo habemus hydrophobicos propter multam ſiccitatem humidi teneri deſiderio, ſed à potu abſtinere, quia mẽte alienati id quod auxiliari poſſit, non cõſiderant; Sed iam patet hydrophobicos mente quidem nõ eſſe alienatos, & ſi quodammodo in ipſis deprauata ſit imaginatio, at eſto eos mente omninò eſſe alienatos, cur ſemper, cur omnes, quamuis à medicis obnoxie rogati aquam non bibunt, ſed ipſam deteſtantur, abominantur, expaueſcunt? uonne phrænitici, ac maniaci, etiã ſi mente non conſtent, ex calido, ac ſicco teneantur affectu, niſi ſemper rogati, ſaltem interdum bibunt, & potũ nonnunquam expetunt? præterea qua ſiccitate tenẽtur hydrophobici ſi multa abundent humiditate, humidi deſiderio non tenentur neq́; de neceſſitate ſitiunt, neq́. tandem ipſis aqua vllum poteſt afferre auxilium, ſed ſi ex Gal. mẽte afferebat auxilium aqua cur ipſam aut interiùs, aut exteriùs nunquam propoſuit? non propoſuit, dices, quia illam nimis expaueſcunt ægri, hoc veriſſimum eſt, dum principẽ partem, nempè cerebrum, occupauit venenum, ac ſuas vires prodidit, ſed dũ latitat, cur ſaltem ad præſeruationem non propoſuit Gal. cum calido, & ſicco affectui ſecundum ambas qualitates mirificè aduerſetur? hoc certè, & ſi quid aliud, non eſſe Gal. legitimum librũ illum, prodit; Cæterùm cum iam in longius excreuerit problemma, decernẽdum eſt, quod ſuperiùs ſancitum fuit, caninum virus ſubſtantia corruptũ, viſcidum, atq́. temperatura humidiſſimum eſſe, & ideo rabientes omnia liquida, quę ſola actu humida ſunt, abominari, atq́. expaueſcere, quoniã virus ſui natura humidiſſimum fouere, & adaugere valent, hoc aũt vlterius confirmatur, ſi duo ab omnib. recepta, ac veluti fundamẽta ſupponamus, quorum vnum eſt circa ventriculi appetitum, alterum verò circa mutuum ventriculi, ac cerebri conſenſum; & quoad ventriculi ſpectat appetentiam, omnes ſciunt, (& eſt Gal. præceptum lib. de arte parua) quod ille, dum naturaliter conſtitutus eſt, ſimilia appetit, & contraria reſpuit, ita dum præter naturam ſe habet, ea, quæ proprijs vitijs contraria ſunt, expetit, tanquam eorũ medicamina, ea verò, quæ eoſdẽ affectus præter naturã fouere, & augere poſſunt, abhorret, & aufugit; exẽplo ſint prægnãtes, quæ interdũ abhorrẽt alimenta ſui natura optima, & alia praua, ac vitioſa appetũt, neq́. ab eis lædũtur, quia prauos, & corruptos humores in ventriculo, ac potiſſimùm circa os ſuperius illius exiſtentes cõtraria qualitate frangunt. diſcutiunt, edomant, vnde & optimè cõſuluit

Auic. de Pica tractans,vt hæc alioquin abſurda ab iȷs expetita, aliqua ex parte concedantur,quia ab ipſis mirum in modum iuuantur, ſicut ab his,quæ faſtidiunt, adeò nonnunquam læduntur prægnantes, vt ex ſola horum oblatione in animi defectum incidant;Mutuum verò cerebri,ac ventriculi conſenſum 3.de loc.aff.c.7. declarauit Gal.nam cerebrum (ſcripſit ille) ventriculo, & ventriculus cerebro ſuas affectiones tranſmittit,idq́.propter neruorũ à cerebro ad os ventriculi deſcendentium magnitudinem,propter quos etiam ſenſus huic particulæ, quàm vlli reliquarum corporis partiũ acutior eſt;Hoc igitur ſtante cum ſummis tum medicis,tum philoſophis in confeſſo ſit, & ab humoribus, & omninò à corporis temperatura animæ actiones alterari, quis miretur rabientes quoq́.à corrupta,inſigniq́.humiditate penes eiuſdem cerebri ſubſtantiã obſeſſos,cuius vi,& os ipſum ventriculi compatiens maximè ſubuertitur,ac reſupinatur,aquam,& omnia liquida,quæ actu illam humiditatem fouere,& augere poſſunt,adeò perhorreſcere? Hinc dicebat doctiſsimus Rud.conſtare experientia, quod hydrophobici,ſi ſæpiùs liquida deglutire cogantur,aut eadem ipſis ſæpiùs offerãtur,maximam noxam incurrunt ,vnde non parum hallucinati ſunt ex antiquioribus, qui ea, à quibus maximè iuuarentur, ipſos auerſari putarunt, & hęc propoſito problẽmati ſatisfaciant,prout ex manifeſtis qualitatibus haurire,ac probabiliter veritatẽ oſtendere licuit,nam & ante oculos nobis quoq́.huius veneni proprietatem proponimus,tanquam huius rei certiorem,ſed abditam cauſam,vnde fortaſſe ex doctiſs.Simonio nr̃o(referente Merẽda)tutius fuiſſet hic ſobriè philoſophari quàm velle id ſcire, quod demonſtrari nequit,nàm ſua veneno canis,vt & veneno phalãgij atq́.aliorũ peculiaris eſt proprietas. Hęc ſunt ea,quę veluti cũalij ſcecutiens ſcripſi,antequã veniret ad manus eruditiſs.excellentiſs.Arom. opus de rabie contagioſa, quo perſpecto ſubſequens caput adnexi.

Quod ſenſerit Author circa ſuperius problemma perlecto Excellentiſſimi Aromatarÿ opere. Cap. XXXII.

PRofectò ex noui operis,operis verè aurei lectione,non ſecus ac à Sole nocturnæ tenebræ fugantur, tenebris intellectus fugatis,atq.diſſipatis,facilior nobis eſt aditus ad indagandã ſupracit. problẽmatis cauſam, & hanc non ex occultis, ſed manifeſtis huiuſce veneni qualitatibus,ad quã maximè facit opinio Excellenti. Aromat. quã in ſuperioribus tetigimus, ille .n. in elaboratiſſimo tractatu de Rabie contagioſa optimè cõmonſtrat rabiem eſſe quandam anginæ ſpeciem qua in angina, vel larinx afficiatur, vel æſophagus phlegmate repleatur,vti facillimè(inquit ipſe) per ſectionẽ patere poteſt, Huic ſanè opinioni,quæ pluribus,iȷſq.doctiſſimis rationibus,ac tandẽ experientię optimę rerum magiſtrę innititur, ego omnino ſubſcribo; at dum de rabidorum aquæ metu pertractat in hoc ab excellentiſſimo viro fortè quadantenus recedere cogar,non .n. ob im-

minens dumtaxat ſtrangulationis periculum ; potabilium metu affici rabidos exiſtimarē, namq. ſi hoc eſſet, poſſent auerſare quemcunq. potum, & à liquidis abſtinere, non tñ tanto terrore affici ab eorundē aſpectu, nam quemadmodum plures ab angina non contagioſa correpti liquida deglutire abſq. ſtrangulationis periculo nequaquam poſſunt, & tñ illorum aſpectum minimè formidant, ſic & in rabidis idem contingere poſſet, & præſertim ijs, qui mente conſtant, cum rabidorū nonnullos mente non alienari arbitrentur doctiſſimi viri. Attamen cum omnes, quos iam progreſſa rabies occupat, hoc metu affici certiores ſimus, alia inueſtigāda eſt cauſa, nec meo iudicio (quod pace tanti viri dixiſſe volo) reſponſio, quam cuidā tacitę obiectioni dedit excellentiſs. Aromat. dubietatē prorſus tollere videtur, ſic in 8. partic. 4. par. ſcribit excellentiſs. Dominus meus " Nec inſtet aliquis ex hoc, quod quandoq. accidat rabidos ex aquæ intuitu lædi primò, quàm ex ipſa potatione, id etenim, & nos quoq. ſcimus ab Aureliano, & Caſsio confirmatum quibus aſſentimur; Huic obiectioni reſpōſio excellentiſs. viri duplex eſt, vtramq. affero; prior eſt, " Sed addimus id ob aliā cauſam contingere, ob nimiam ſcilicet diſgregationem iam ægrotantis oculi factā a rebus lucidis; Altera verò hęc eſt;" A viſione citiùs, & fortiùs immaginationem commoueri ; Quoad hanc ſpectat, & nos veriſsimum eſſe dicimus à viſione citiùs, & fortiùs imaginationē cōmoueri, ſed ſi ſupponamus rabidum non adhuc expertum eſſe à potu periculum ſtrangulationis, quomodo ab aſpectu potabiliū ad id periculum formidandum commoueatur immaginatio ? non eſt vt dicamus rabidos terreri à potulentis ptopter dolorem, quem perſentiant in faucibus ita vt pertimeſcant à potu ipſum adauctū iri, hoc .n. & de eſculentis quoq. contingere par eſſet, nec tñ cōtingit, pręterquamquod, rabidi de nullo conquerantur dolore circa illas partes, vti etiā confirmat excellentſs. Aromat. part. vlt. par. 4. dum nobis rationes inſinuat, ob quas non conquerantur rabidi de prędicto dolore, cum cynanchici, ſeu anginoſi ſint; Quoad alteram verò reſponſionem pertinet, neq. hanc propoſitæ obiectioni omninò ſatisfacere arbitramur, nam ſi quæcunq. liquida perhorrheſcat rabidus, quid huc ſpectat ægrotantis oculi diſgregatio, quā lucida excitant? vina rubra, & nigricantia, à quibus potius cōgregatio, quàm diſgregatio fit, non ſecus ac aquam reformidant ægri; præterea ſi ab aquæ ſonitu, non dicam viſu, & à nomine perterreantur rabidi (nam & excellentiſs. quoq. vir par. 5. partic. 5. ſonum, & nomen aquę fugiēda eſſe docet) quo ad diſgregationem perſpicuitatē, vel luciditate inductā confugiamus? Ego in ſuperiori cap. huius aquę ſeu liquidorum metus cauſam reijeci tum in manifeſtam, tum in occultam qualitatē, in præſentia occultā ſilētio inuoluo, manifeſtā verò tetigiſſe viſus eſt quoquo modo excell. Arom. p. 4. parti. 2. dum primum affert modū, quo potus impedire poteſt in hydrophobicis, etiam ſi ille hanc cauſam ad potus impedimentū, non ad metū afferat, eamq. ibi, vel quoad impedimentū

reſpuat;

reſpuat;& cauſa hæc eſt rõne abominationis,quę põt(inquit ipſe) progigni,vel ab intenſa humida qualitate ſtomachũ alterãte,vel à frigida, humidaq.materia ipſum occupante,hæc tandem verba mihi dederunt anſam olfaciendi,quam puto huiuſce motus eſſe veriorem cauſam;ſed antequam ipſam in medium adducam, mihi nonnulla liceat craſſa minerua ratiocinari,eaq́. tanquam fundamẽta iacere,ſuper quibus meam ſententiam conſtruam. Ego in ſuperiotibus iam explicaui rabiem dependere à contagioſo veneno,eoq́.humidiſſimo,quod etiam ſi per inſpiratum trahatur, nihilominus vt plurimum per ſpumã à rabido animali,vel morſu,vel al ter impertitam communicatur,modò hæc ſpuma ſiue ſpumoſa excremẽta pituitæ naturam redolent, pituitæ aũt metropolis cerebrum eſt,quare & ab hoc veneno cerebrũ noxam incurrere non ſine ratione ſtatuerunt doctiſſimi in re medica viri,hinc magis in dies labefactato cerebro,adauctaq́.maligna màteria vicinioribus partibus communicatur noxa,& præſertim ijs,per quas expurgari cerebrũ ſolet,ita vt mirum non ſit,ſi fauces,æſophagus,& larynx hac humidiori,viſcidiori,contagioſaq́.materia repleantur,quæ dum in illis partibus ſtabulatur,magnum ſtrangulationis periculum excitat, & tunc nõ latitans amplius,ſed rabies manifeſta dici promeretur ; His ita ſeſe habentibus mirum non erit,ſi tanto ab aqua, cæteriſq́. liquidis,metu angantur rabidi,etiam ſi ipſa potare non cogãtur,ſed dumtaxat ijs viſis, vel etiam,quod magis eſt,eorundem ſonitu,aut nomine auditis.hec.n. quocunq. modo percepta ncn ſolùm imaginationem mouent ad reflectendam ſe ipſam ſuper ſtrangulationis periculo,& proinde ad timorẽ adaugendum , quemadmodum rectè ſenſit excellẽtiſſimus Aromatarius,verùm etiam,cum actu liquida ſint, & humida, humidiorẽ materiam in faucibus contentam propter ſympathiam , quam actu humida habent,commouent,& exagitant, qua commota, & agitata periculum ſtrangulationis intenditur,& ita maior metus incutitur , imò tantus imaginationi repræſentatur metus,vt ipſa imaginatio circa hoc ſtrangulationis phanthaſma deprauetur , ex vehementi enim atq́. terrifico phantaſmate imaginationem corrumpi, ſeu deprauari poſſe nõ eſt,qui neget,hinc à tenebricoſo phantaſmate melancholia induci ſcripſit doctiſſimus Capiuaccius, & hoc quod de ſympathia fertur , ex eo facilè confirmatur,quia in alijs anginis non cõtagioſis nequaquam hic aquę metus inſurgit,cum materia eaſdem producens ita inſigni humiditate non excellat;nec me quid nimis,& vltra credulitatem dixiſſe,ſortè miretur aliquis,quandoquidem ſi legerit eſſe medicorũ prçceptum,quod pueri,quibus erumpunt variolæ,cooperiantur pannis rubro colore infectis,& hoc non ob aliam cauſam,niſi quia à rubro pannorum colore ſanguis variolas efficiens faciliùs promoueatur, & ad cutim, vt ita dixerim, alliciatur, proculdubio ceſſabit admiratio, nam ſi tanta vis, ac ſympathia eſt in ſolo colore , vt qui ab internis partibus ad externas ſanguinem prolicere ac veluti trahere poſsit,quantò magis credendũ

erit

erit hanc vim,atq.ſympathiam commouendi humores reperiri poſſe in vna ex primis qualitatibus? Remanet tandem, vt quædã diluatur contrarietas inter authores de rabie conſcribentes,ſi quidẽ in hydrophobia, alij mente alienatos eſſe volunt ęgrotantes, alij verò eoſdẽ mente interdum cõſtare ſcribunt,quod poſtremum ijs aduerſari videtur, quę c.27.prolata fuerunt,aſſerentibus nobis hydrophobiã inter melancholiæ ſpecies reponi,& idcircò aliquam ex principibus actionibus in ea deprauatam exiſtere; Reſpondetur melãcholiam (quod & eo loci iam tetigimus) dupliciter conſiderari,vel quatenus in ea non vna princeps actio,ſed plures deprauantur,vel quatenus vnica tantùm deprauatur, nempè imaginatio, & hęc rurſus, vel circa plura obiecta, ſeu phantaſmata, vel circa vnicum dumtaxat obiectum, & quod de melancholia dicimus idem ad hydrophobiam coarctare poſſumus; modo, qui hydrophobicos mente conſtare aiunt,intelligunt de ijs,in quibus non plures principes actiones,ſed imaginatio ſola,& hæc circa vnicum dũtaxat obiectum deprauata eſt,nempè circa aquę metum,quare cum illi in nullis alijs rebus à ratione ſint deuij,mirũ non eſt,ſi hos mente conſtare,reliquos verò,qui pluribus in rebus aberrant mẽte alienatos eſſe ab authoribus ſtatutum fuerit,ita vt priores non ſimpliciter quidem,& abſolutè,ſed reſpectiuè ad hos poſtremos,mente cõſtare à ſcriptoribus intelligi nos arbitrari debeamus; hic finis eſto problemati, in quo plurima, qui diſſona ſunt,& erronea,omnia mea ſunt,ſi verò quid recti fortè inerit,id totum excellentiſs. Aromatario me debere profiteor. &c.

Cur ex Auicenna à rabido cane demorſorum ſalus deſperanda non ſit, etiam ſi aquam metuant, dummodò in ſpeculo ſe ipſos cognouerint? Cap. XXXIII.

HOC teſtatus eſt Auicennas lib.4. fen.6. tr.4.c.9. his verbis" Et quando peruenit eſſe ſuum ad timorẽ aquæ,tunc tu non paueas iterum,dum non fit talis; vt non cognoſcat faciem ſuam in ſpeculo,& hoc idem ex ipſomet Auicẽna deſcripſit Rud.lib.4 de morb.occult. & ven.c.13. Iam ſtatutum eſt huiuſce modi venenum cerebrum inuadere,quare ſi hoc verũ ſit,quod Auic.profert, non aliunde fieri poteſt, niſi quia virus non adhuc omninò caput occupauit,nec cerebri ſubſtantiam inſigniter labefactauit,quod inde patet,quia facultas animalis cognoſcens prorſus læſa non apparet; Refert tñ Rud.hoc ſe falſum deprehendiſſe,cum contemplandũ ſpeculum hydrophobia laborantibus ipſe proprijs manibus obtulerit, qui licèt ſe ipſos probè cognouerint, nihilominus periere; & Rud. Gal. ſententiæ adſtipulatur in 3 de morb.vulg.com.3.partic.75. nã à rabidis canibus morſos,vbi illis aquę formido inceſſerit,breui poſtea mori ſcripſit; Sed Rud.reſpondere poſſumus non omnes habere eaſdem vires æquè validas,ac æquè robuſtas,alius.n. ob vires validas vel vehementẽ ſuperauerit:

uerit morbum,quem vel mitiorē ob vires imbecillas alius minimè ſuperare poterit,ita vt quem Rud.curabat,etiam ſi propriam faciem in ſpeculo cognouerit ob imbecilliores vires fortè perierit, ad Gal. verò ſententiam dicimus,ipſam intelligēdam eſſe de ijs,quibus nulla adhibentur remedia,vel congrua non fuerint adhibita,vel vbi iam omninò completa,& adaucta erit rabies,qualis in ijs,qui in ſpeculo reſpiciētes ſe ipſos non agnoſcunt; Hinc ex Auicenna nonnulli hydrophobici ſanitati reſtitui poterunt,& inter cæteros illi,qui in ſpeculo propriam faciem agnoſcunt, ita vt eis non omninò ſalutis ſpes deſit,quemadmodum illis,qui ſe non agnoſcunt,quoniam in ſe ipſos agnoſcentibus affectio iſta,quam parit caninū virus non adhuc completa ſit, & vndiq. perfecta, ſed adhuc aliqua ex parte ſit in fieri, nam cum affectio ſit, & nondum facta eſt,breuiter(vt ad litteram Gal.habet in 1.Prorhet.com. 2.part.17.)ſeparata efficiente ipſam cauſa ſedatur,ſi verò completa ea fuerit, etiam ſi vacuata fuerint,quæ affectionē procreauerint humida, nihil in ſanationis ratione ampliùs exiſtit;ſed quod à rabido cane cōmorſi,etiam ſi in aquæ formidinem deuenerint,ſanari poſsint,non omninò deſperandū eſt,ad quid .n. Gal.2.de Antid.c.vlt.ad hanc affectionem ſuperandam remedia proponeret,ſi prorſus inſanabilis eſſet affectio? certè fruſtra;imò ipſe lib.1. de compoſ.med. per gen.c.16. aſſerit, ſe certò ſanans medicamentum habere ex cancris confectùm , vnde lib.11.de ſimpl. med. fac. nullum vnquam eorum, qui illo fuerint vſi, mortuum eſſe teſtatur ; Sententiam igitur Auicennę veritati conſonam eſſe manifeſtum apparet. &c.

An melancholia ſit morbus hæreditarius ? *Cap. XXXIV.*

APud neminem,quem ego perlegerim melancholiā eſſe morbum hæreditarium inueni, & iure merito , nam hæreditarij morbi partem viuentem,quam obſident (vt exempli gratia articulos pedum podagra, pulmonem phtiſis) eandem in parentibus ægrotorum vehementer affectam fuiſſe ſupponunt,vnde ab ijs nati eadem parte imbecilles geniti fuerint, ſed nullā ex neceſſitate viuentem partem vehementer afficit melancholia, nam ſat eſt ad hāc conſtituendam ſpiritus animales denigrari, & ſi ſæpè ratione materiæ denigrantis ſubſtantia cerebri intemperie, remiſſa tn̄ afficiatur, nàm ſi vehemēs eſſet,quomodo tandiù cerebrum cum ea abſq.grauiori morbo poſſet exiſtere ? quomodoq.tamdiù naturales actiones veluti incolumes ſeruare poſſet? hinc Alexand Aphrod. probl. 28. lib.2. melancholicos,& ſi non animi,naturę tn̄ munia exequi valere ſcripſit, Modò cum ad conſtituēdam melancholiam ſpiritus animales præcipuè afficiantur,hi nullo pacto viuētes ſunt,neq.ſanguine, quemadmodum viuentes partes,nutriuntur,ergo nequeunt eſſe in cauſa alicuius hęreditarij morbi;quandoquidem nulla alia de cauſa parentum morbos hæreditant

reditant nati, niſi quia ex parentum vitiatio ſemine conſtant, quod ex vitiato ſanguine fit; hinc Galenus hæreditariæ podagræ cauſam in patrum, & auorum vitiatum ſemen retulit lib. 6. aph. 28. quod ſemen Hippocrates ab omnibus corporis partibus decidere exiſtimauit, & quamuis re vera ex omnibus corporis partibus non decidat, ſanguis tamen, ex quo generatur ſemen, ab omnibus corporis partibus prodit, reſiduum eſt enim alimenti totius corporis, vnde Ariſtoteles ſemen vltimi alimenti vtile excrementum eſſe teſtatus eſt, cum igitur morboſum parentum ſemen ex reſiduo ſanguinis, qui ad partem illorum affectam alendam deſtinatus erat, & qui proinde illam in ſe veluti impreſſam labem ſuſcepit, genitum fuerit, mirum non eſt, vt Galenus ſubdit, ſi filijs vehementiorem fecerint partium imbecillitatem; ſed hic aliquis obiiciat, homines interdum non patrum (hi enim nullo eius generis morbo laborarunt) ſed auorum, ac aliorum conſanguineorum morbos hæreditare, neque tamen ab his geniti ſunt; Reſpondetur, illorum conſanguineorum atque auorum morbos ad nepotes tranſcendiſſe mediantibus patribus, qui non ſecus ac nati imbecilla aliqua parte geniti ſunt, eos tamen hæreditarii morbi non afflixerunt, nam quemadmodum ex Galeno lib. cit. podagra, quæ & ipſa eſt hæreditarius morbus, fieri non poteſt ex ſola partium ad patiendum habilitate, niſi humores ſuperabundauerint, ita in his etiam ſi adeſſet imbecillarum partium habilitas, humores tamen, copia, aut qualitate non peccarunt, quæ humorum vitia in nepotibus locum habuerunt, vnde mirum non fuerit, ſi exiſtente materia, atque diſpoſita parte poſtmodum hæreditarii morbi ſuborti ſint: Cæterum melancholiam non eſſe hæreditarium morbum ex eo monſtrari poſſe videtur quod ab hominibus mente alienatis, ac melancholico delirio ſubiectis ſapientiſſimi procreentur filii; hinc lib. 1. problem. 28. cur plerique ſtulti liberos prudentiſſimos procreent, examinauit Alexander Aphrod. ſed re vera ſtulti, de quibus loquitur Alexander valdè differunt à melancholicis, vnde ex alia parte ſi Hippocrati credimus lib. de ſacro morbo, ait, ipſum, veluti & alios morbos, ſecundum genus incipere, quare ſi dicat Hippocrates non ſolùm morbum ſacrum, ſed & alios morbos incipere ſecundum genus, quis non videt, & melancholiam inter hæreditarios morbos reponi poſſe? imò ſi (vt Hippocrates addit) ex pituitoſo pituitoſus, & ex bilioſo bilioſus gignitur, cur non addere poſſumus, & ex melancholico melancholicum gigni? Tandem Hippocrates lib. 2. prædict. de nonnullis morbis loquens, ait, quod qui illos hæreditarios habuerit ægrè ſanabitur, quare, & vice verſa valet conſequentia, quod qui ægrè ſanantur morbos habent hæreditarios, ſed melancholia ægrè ſanatur, ergò morbus hæreditarius

eſt; Neganda tamen eſt conſequentia iſta, nam valet hæc propoſitio, morbus hæreditarius ægrè ſanatur, non valet tamen altera, morbus, qui ægrè ſanatur eſt hæreditarius, quandoquidem plures morbi, etiam ſi hæreditarii non ſint, ægrè ſanantur, ob craſſitiem, atque reſiſtentiam materiæ, ex qua efficiuntur; quoad Hyppocratis verò ſententiam ex lib. de ſacro morbo attinet, certè liber ille non eſt genuinus Hippocratis nihilominus ſi authori aliqua fides eſt habenda, poſſumus dicere non eſſe inconueniens, quod & melancholia interdum poſſit eſſe morbus hæreditarius, ſed rariſſimè, qua de cauſa mirum non eſt, ſi de hoc à medicinæ ſcriptoribus nulla facta fuerit mentio; tandem quod ex pituitoſo pituitoſus, & ex bilioſo bilioſus naſcatur, ſic & ex melancholico melancholicus veriſſimum eſt, ſed per pituitoſum, ac bilioſum intelligere debemus non hominem pituitoſo, vel bilioſo morbo detentũ, ſed tali totius corporis temperemẽto prę ditum, quod & de melancholico quoq. intelligendum eſt, imò melancholici morboſi cum ſint macilenti valdè, ac ferè ſemper in propriis cogitationibus fixi, cumq. crudis ſuccis, atq. flatibus plurimum abundent, hinc pauco ſemine donati ſunt, eoq. ſpiritibus, ac naturali calore exhauſto flatibus turgido, ac excrementitiis ſeroſitatibus referto, quare cum filios non generent, ac infœcundi ſint, quę poterunt ab eis hæreditarii morbi, aut ad hæreditarios morbos d ſpoſitiones inſurgere? Tandem ex Auic. nõ omnes morbos hęreditarios eſſe, ſed aliquot tantùm colligimus, nàm lib. 1. ſen. 2. doct. 2. c. 8. hęc profert," Et ſunt ægritudinum quædam, quę in ſemine hęreditátur, ſicut vitiligo alba, tinea, podagra, phtiſis, & lepra; quare nec apud eum inter hęreditarios morbos melancholiam recenſeri videre eſt, &c.

An pueri melancholiam pati poſſint, vel potius, an eſſe poſſint melancholici morboſi à natiuitate? Cap. XXXV.

RES ſanè ardua, & à nemine, quem ipſe viderim, hactenus determinata, imò nec diſputata, quid ergo poſſit ingenii mei tenuitas in his intimioribus medicinę penetralibus perquirẽdis? neceſſe eſt, vt ipſa veluti cęcutiens toto cœlo aberret, ſed aliis ſaltẽ altiùs philoſophandi, ac ſublimia edendi anſam prębuerit, & mihi in arduis voluiſſe ſat erit; Cęterùm ne verſemur in æquiuocis, duo, vt ſępè me edocuit, doctiſs. vir Benedictus Syluaticus perilluſtris Eques, ac nobilis Patauinus ſunt præaccipienda pro clariori huius quæſtiunculæ dilucidatione; Primum eſt melancholiæ nomen dupliciter accipi communiter, & propriè, communiter acceptum comprehendit quemlibet actionum principum receſſum à naturali ſtatu, cui nec febris ſit adnexa, per quã diſtinguitur à phrenitide nec furor aſſociatus, per quem à

mani. ſeiũgitur,in qua ampla ſignificatione accipitur à Saxonia in ſuo tracta de melancholia, vbi ſub melancholia vaticinium, furorem poeticum,coræam Sãcti Viti,fatuitaté, amentiã,& ſimiles affectus compręhédit,quorum aliqui ſunt actiones imminutæ,vel deperditæ vt fatuitas, & amentia,& ſic non referendi inter deliria,alii non fiunt à cauſis manifeſtis,vel neque à cauſis naturalibus,ac tandem alij non ſunt affectus morboſi; Propriè ſumptum illam delirii ſpeciem ſignificat,quæ ſine febre,& ſine furore iunctum habet timorem,& mærorem, qui diù durẽt, de qua Hippoc.7.aph.42. hæc protulit," Si timor;atq.mæſtitia hominẽ habentes longo tempore perſeuerauerint, tale eſt melancholicum, & de hac nos in præſenti loquimur; Secundum præaccipiendum eſt, melancholiam morboſam à naturæ primordiis cõtractam dupliciter intelligi poſſe,actu, & potentia, potentia quidem, quando quiſpiam actu nõ delirat,ſed tale membrorum principalium temperamentum ſortitus eſt à naturę primordiis,vt in adultiori ętate delirare valeat,eo prorſus modo, quo filii hęreditariam patiuntur arthritidem, quamquam in primis annis actuali arthritide non afficiantur; actu verò quando infantes melancholia morboſa detinentur,de qua actuali melãcholica paſſione,primò,ac pręcipuè intelligendus eſt quęſtiunculę titulus,cum pręſertim hi, non illi,morboſam melancholiam patiantur,illi verò ſolummodò diſpoſitionem habeant ad huiuſcemodi affectionem; His igitur ita pręaſſumptis plures pro negatiua parte rationes adduci poſsunt, inter quas prima hæc erit; Vnus & idem affectus non poteſt eſſe naturalis, & pręter naturam, ſed affectus contracti à naturæ primordiis ſunt naturales, quia dependent à principiis naturalibus, melancholia eſt affectus pręternaturam, cum ſit actio princeps deprauata, ergo non contrahitur à naturæ primordiis; Secunda vbi nõ eſt delirium,ibi non eſt mellancholia morboſa,ſed in infantia nullum apparet delirium, eſt .n delilirium princeps actio deprauata, in infantia autem principes facultates non deueniunt in actum ſecundum, quandoquidem pueri deſtituuntur vſu rationis operantes per ſolam imaginationem ad inſtar brutorum, vt potè qui(ſicut dicebat Ariſt.11.ſect. problem.60.) non ſecus ac beſtiæ ſuas exprimant affectiones, ergo nec melãcholiæ morboſæ ſubiici poſſunt, Tertia ratio à ſimili deſumi poteſt, nimirùm quemadmodum ſomnia fiunt ab imaginatione mota,ita & melãcholia, ſed ſomnia non fiũt, in pueris teſte Ariſt.lib.4.de Hiſt.anim. c.10.ad finem dicente, "Editis nuper in lucem, & infantibus adhuc nùllum penitus contrahitur ſomnium,ſed plurimis anno circiter quarto aut quinto ætatis viſa incipiũt, ergo neq.melancholia fiet in pueris; Quarta ratio eſt hęc omnia ſymptomata ſequuntur morbum, vt vmbra corpus ex Gal,pluries,ergo ſtare non poſſunt ſine morbo,à quo dependent,ſed morbus melancholicũ

delirium cauſans, contrahi nō pōt, à naturę primordiis, quia, eſt frigidus, & ſiccus à materia melancholica dependens ex Gal. 1. de cauſ. ſympt. c.7. & puerile temperamentum ex ſui natura eſt calidum, & humidum (qui.n. creſcunt plurimo abundant calido innato) & percōſequens è directo contrariū melancholico, ergo neq. melancholicū delirū cōtrahi poteſt à nature primordiis; Quintam tandem addo: Affectus contracti à naturę primordiis debent eſſe proportionati noſtrę generationis principiis, at melancholia nunquam eſt huiuſmodi, ergo nunquam contracta à naturæ primordiis, maior clara ex ſe eſt, nam cum omnes morbi ad duas genericas differentias reducantur, videlicet ad connaturales, & adſcititios, ſicuti adſcititii proportionem, & conuenientiam habere debent cum cauſis ſuperuenientibus à quibus producuntur ita connaturales cum cauſis connaturalibus, minor inde probatur, quia generationis principia ſunt duo, ſemen & ſanguis menſtruus ex Galeno 1. aph. 14. neutrum tamen melancholiæ naturam redolens, quia melancholia eſt humor frigidus, illi verò humores calidi, ergo melancholia non eſt humor proportionatus noſtrę generationis principiis. Hę ſunt potiores rationes, quas pro negatiua parte adduci poſſe exiſtimaui, quibus tamen non obſtantibus in affirmatiuam partem ſuſtinendam inclinat animus, nempè melancholia morboſa hominem affici poſſe à natiuitate, quam opinionem rationibus confirmare conabor, & Primò, Timor, & mæſtitia eſt ſignum melancholicum; ſed eſt vt aliquis à naturæ primordiis deterreri poſſit ex quolibet oblato phantaſmate, indeque mæreri, & lugere, ergo & melancholia morboſa detineri; Accedit ſecundò illum à naturæ primordiis ęgrotare poſſe, qui contrahit morbos hęreditarios, ſic Hippocrates in lib. de ſacro morbo ſcripſit ex pituitoſis gigni pituitoſos, ex billioſis billioſos, & ſic nos addere poſſumus ex melancholicis melancholicos, & in lib. de Aere, aq. & loc. ſubiunxit ex macrocephalis fieri macrocephalos, ex arthriticis, arthriticos; ſed ſic eſt, quod melancholia morboſa poteſt eſſe hęreditaria, ergo afficiet à naturę primordiis, minor probatur, morbus ille eſt hęreditarius quem contrahimus vel ex ſanguine menſtruo (Mulieris enim natura vim habet plurimam ad immutandum in melius, vel in deterius rationem conceptus ex Ariſtotele 4 de generat. animal.) vel à ſemine genito ex ſanguine à ſingulis particulis tanquam ſuperfluo ad teſtes tranſmiſſo, prius tamen caractherizato paternis vitiis intemperiei, figurę, ſitus, & ſimilium, dum à particularum temperamento, & modo ſubſtantię conuertebatur in temperamentum, & naturam membri nutriendi, ſed melancholiam morboſam contrahere poſſumus vel ex ſanguine menſtruo melancholico, vel à ſemine morboſo conformante ſingulas particulas, vel ab vtroque, ergo

go poteſt eſſe hęreditaria, nec aliquis me palinodiam cecinisse opinenetur, cum ſuperiori quęſtiuncula non eſse hęreditarium morbum melancholiā ſtatuiſse videar, nam & ipſam quamuis rariſſimè, hęreditariam eſse poſse non negaui, ita vt & in pręſentia dum de iis, quę non frequenter, ſed quę rariſſimè fiunt, agatur, non ſit inconueniens, & illis, quę rarò eueniunt inniti; Tertiò ex puerorū parte eos facillimè incidere poſse in deliria melancholica argumentari poſsumus, nam tunc adeſt delirium, quando imaginationis vitia non corriguntur à ratione, eritque melancholicum, ſi cum timore, & męrore: ſed imaginationis vitia in pueris nondum rationis vſum habentibus à ratione corrigi non poſsunt, vt propterea ex Ariſtotele omnes homines patres exiſtiment, omnes mulieres matres, & omne terrificum etiam fictitium pertimeſcant, ergo pueri omnium facillimè incidere poſsunt in prędictum delirium; Quartò, Actuale delirium melancholicum conſequitur tenebroſitatem ſpirituum animalium, ſed in pueris facile obtenebrari poſsunt ſpiritus animales à craſſis vaporibus propter corruptionem lactis, & in adultioribus propter voracitatem, cruditates inordinatoſque, ac frequentes tum corporis, tum animi motus, adde quod & facilè in externis tenebris expaueſcunt, ergo facilè in melancholiam morboſam incident; Quintò & à ſimili argumentari poſsumus, nam ſi à natiuitate ſtultitia contingit, in qua principes actiones deprauatę cernuntur, cur non & melancholia à natiuitate contingat, & eò magis, quo in timorem, ac proinde męrorem, ſuapte natura proni ſunt pueri? nec de ſtultis à natiuitate dubitemus, quandoquidem apud vulgus in prouerbio eſt, quod qui ſtulti naſcuntur, nunquam ſanantur; præterea Ludouicus Mercatus vir doctiſſimus habet in 3. lib. primi tomi quæſt. 180. ſtultitiam eſse ſymptoma in actione deprauata ſimul, & imminuta, ſiquidem ſtultus parùm, et male iudicat, et maiori ex parte vitium eſse naturæ potiùs, quàm cauſæ morbificę ſcripſit; Sextò denique & authoritate Ariſtotelis hanc ſententiam confirmare poſsumus, qui in lib de Prędicam. cap. 4. propè medium confeſsus eſt, iram, amentiam, mentis alienationem, & ſimilia mox in naſcendo fieri, atque pauciſsimis interiectis verbis, ait," Similiter, autem, & quæcunque alienationes non naturales &c. ſupponit enim (vt diximus) adeſse mentis alienationes connaturales, ſeu à natiuitate. His igitur, ac ſimilibus rationibus adductus hominem à naturæ primordijs melancholia morboſa affici poſſe exiſtimo, neque rationes in contrarium adductæ inſolubiles erunt, ad primam enim reſpondendum eſt, affectū eſſe naturalem dupliciter contingere, vel ratione principiorum, vel ratione operationum, affectus morboſi contracti à naturæ primordijs ſunt quidem naturales ratione principiorum, non propterea repugnat,

quod

quod ſint morboſi ratione læſionis operationum, & ſic ſecundum diuerſam conſiderationem erunt naturales, ac præter naturam; Ad ſecundam diſtinguendum eſt de facultatibus principibus, ſunt enim in triplici differentia ex philoſophis, imaginatrix, ratiocinatrix, & memoratrix, vt omittam in præſentia ſenſum communem, tanquam potentiam magis participantem ſenſuum externorum, vtpote quæ operatur tantùm præſentibus externis obiectis, nec ſpeciebus receptis ſubnotiones addere poteſt, ex tribus autem potentiis principibus duas habent infantes in ſola potentia quoad operationes, nempe rationem, & quoquo pacto etiam memoriam, ideo ſecundū has delirare nō poſſunt, aliqua tñ imaginationis officia actu exercere valent, & pręſertim ſubnotiones addere, iudicātes obiecta, vt ſibi cōſentanea, vel aduerſa, quare & decipi poſsunt in hoc ferendo iudicio, & ſic delirare & præſertim ſecundum Galenum, qui admittit delirium melancholicū ſolius imaginationis quemadmodum exemplificauit de Theophilo Medico credente adeſſe tibicines in conclaui, ac propterea ipſos eiiciendos præcipiente, hanc tñ delirii ſpeciem licét in pueris admittendam cenſeam, cum careant vſu rationis, in adultis nihilominus exiſtimo etiam in hac delirii ſpecie adeſſe lapſum aliquem rationis dum huic deprauatæ imaginationi aſſentiuntur, quam ratione duce corrigere debuiſſent, ſed de hac refuſiùs in initio huius operis diſputatum eſt, Quod ſi quiſpiam ex dictis inferat, ergo & bruta delirare, cum & ipſa vtantur imaginatrice facultate; Reſpondetur, ſubnotiones, quæ fiunt à brutis, fieri potius per iſtinctū naturæ, quàm per imaginationis opera, nam ouis auerſatur lupum, vt hoſtem per naturalem antipathiam, propterea brutis delirium non competit; & ſi quis addat vlteriùs in infantibus diſcerni non poſſe prædictum delirium, quoniam non loquuntur, ſciat ſat eſſe has animi perturbationes timorem ſcilicet, & mętorem continuum ad detegendam melancholiam, duplex enim eſt melancholia, incipiens, & progreſſa, in incipiente non loquuntur extranea, neque adulti, ſed tantum imaginantur & cogitant extranea continuòque timent, & mærentur; at in confirmata loquuntur etiam, & operantur extranea; ad tertiam dicimus ſomnia in infantibus, ac pueris ante quartum annum non eſſe manifeſta, cum ipſi non loquentes, vel ignari, etiam ſi loquantur, ea referre neſciant, & de his intelligendum eſſe Ariſtotelem, nam obſcura, & quodammodo occulta in ipſis fieri non eſt negandum, cum eos ſomno inuolutos interdum moueri, gemere, concuti, ac veluti expaueſci, imò & interdum loqui obſeruemus, quę omnia à ſpectris, ac phantaſmatibus imaginationi oblatis prouenire minimè dubium eſt; Ad quartam denique reſpondetur puerile temperamentum vel eſſe ſalubre, vel morboſum, ſalubre eſſe quidem re-

ſpon.

ſpondens ętati, & hoc eſſe calidum, & humidum, at morboſum poſſe eſſe frigidum. & ſiccum, qua reſponſione ſatisfit etiam vltimę rationi, ſi quidem ſemen & ſanguis menſtruus dum ſeruant naturę leges habent etiam temperamentum ſibi naturaliter competens, at ſi naturę limites excedant, & proueniant à genitoribus actu ęgris, tunc poſſunt eſſe temperamenti frigidi & ſicci, ita tamen vt retineant aliquid caloris viuifici, ſiue hic ſit cęleſtis, vt exiſtimarunt Fernelius, & Archangelus Piccolomineus, ſiue elementaris cum Saluo Sclano, & aliis, & ſic iam patet pueros à natiuitate corripi poſſe actuali melancholia morboſa; quo admiſſo, longè magis admittetur ipſos corripi à naturę primordiis melancholia potentiali, ideſt melancholica diſpoſitione per intemperiem morboſam hęreditariam iecinoris, vel cerebri, per quam tractu temporis multiplicato atro humore vitioſo, & in cerebrum recepto incurrẽt in accidentia melancholica; Sed quidam adhuc ſcrupuloſior, ac nimis ſubtilizans dicet, quid per has voces à natiuitate, & à naturæ primordiis intelligimus? certè neceſse eſt vt intelligamus vel fætus in vtero melancholiam morboſam pati, vel poſtqnam æditi ſunt in ipſam adhuc infantes incidere; ſi primum, falſa eſt ſententia noſtra nimirùm hominem à natiuitate melancholico delirio affici poſſe, nam cum ex Galeno lib. de fæt format. cap. 3. ad finem, ſenſus externi ferientur in fætibus, obiecta ipſis ſubminiſtrari nequeunt, & proinde non eliciunt phantaſmata, ſuper quibus imaginentur, quare cum careant imaginatione, ne dicam cæteris principibus actionibus, quomodo in ipſis melancholia contingere poſſit? nequaquàm certè; ſi alterum intelligamus, non poterit homo naſci melancholicus morboſus, ſeu delirio melancholico affectus, ac proindè non à natiuitate, ſeu à naturæ primordijs erit talis, ſed adeò diſpoſitus ad huiuſmodi morbum, vt poſtquam in lucem eſt editus, breui in ipſum incidat; nam morbi à natiuitate dicuntur, vt gibboſitas clauditas, & alij ſimiles, qui omnes in vtero morbi iam contracti ſunt; Reſpondetur fætum melancholia morboſa detineri actu poſſe, dum eſt in vtero, & ſic à natiuitate homines morboſa melancholia affici poſſe; Animaduertendum hic tamen eſt, nomen actus dupliciter ſumi, & pro actu primo, & pro actu ſecundo, actus primus coincidit cum forma, & formam, ac eſſentiam ſignificat, actus autem ſecundus coincidit cum operatione conſequente eſſentiam; Modò fætus in vtero melancholia morboſa detinetur actu primo, non ſecundo, & ſic non delirat, neque deprauate imaginatur, quia habet animæ potentias in ſolo actu primo, non ſecundo, propter defectum obiectorum, & propter imperfectionem organi, non ſecus ac puer poteſt eſſe claudus à naturæ primordiis, et in vtero, et tamen non claudicat in vtero, neque

poſt-

poſtquam eſt natus vſque ad certum tempus, et ſic eſt claudus in actu primo ideſt eſsentialiter claudus, non tamen eſt claudus in actu ſecundo vſquequo non peruenerit ad tempus præfinitum ambulandi, cæcus poteſt eſſe cæcus à natiuitate, & in vtero, & eſt talis actu; quia deficit ipſi oculus, & nihilominus dici non poteſt, qnod non videat in actu ſecundo, quia in vtero non repræſentantur obiecta viſibilia, & ſic de melancholico à natiuitate dicendum eſt; nec dicatur melancholicum actu primo melancholicum eſſe potentia ad actum ſecundum, & idcircò non rectè melancholicum appellari, cum fruſtrà ſit illa potentia, quæ nó reducitur ad actum, nam & ſi melancholia in actũ ſecundum non deueniat, hoc contingit, vt diximus, non quia fætus tali morbo non detineatur, ſed quia fætus eiuſdem inſtrumenta non ſunt adhuc apta ad tales edendas operationes, quouſque rationis vſu ille non fruitur, & ſic illa potentia ad actum ſecundum non erit fruſtrà, nam ſuo tempore determinato ad illum reducetur; exemplo ſit mutus à natiuitate, hic non detegitur mutus, niſi vbi perneneri ad eam ætatem, qua pueris loqui poſſe natura conceſſit, ſed ſatis ſuperque de hac re. &c.

Finis primæ partis.

QVADRIPARTITVM Melancholicum,

GASPARIS MARCVCCII Nobilis Lucenſis.

PARS SECVNDA.

An tria tantùm ſint melancholiæ genera? Cap. I.

TRIA eſſe melancholię genera ſtatuit Galen. 3.de loc. aff.c.7. quæ genera, dicebat ipſe ſiue ſpecies,ſiue differentias quoq. appelles, nihil refert, Prior ſpecies eſt illa, quæ in cerebro per eſſentiam dicitur; Altera, quæ per conſenſum à toto corpore; Tertia verò, quæ eſt per conſenſum à ventriculo; de duabus prioribus ita loquutus eſt Galenus " Etiam cerebro accidit, vt nonnunquam vniuerſo in venis ſanguine melancholico effecto, ob commune vitium ipſum quoque lædatur (& de melancholia per conſenſum intelligit a toto) nonnunquam verò reliqui corporis ſanguine prorſus innocuo, ſolus his, qui in cerebro contentus eſt, alteretur (& de melancholia per eſſentiam intelligit) atque pluribus interpoſitis verbis ſubdit," Eſt pręterea tertium melancholiæ genus, morbi comitialis exemplo, cum ortum à ventriculo habuerit, ſolentq. medicorum aliqui hanc diſpoſitionem hypocondriacam, flatuoſumq morbum nominare, (& ſic tertiam melancholiæ ſpeciem per conſenſum à ventriculo expreſſit) ſed percunctabitur aliquis an hęc tertia ſpecies à ventriculo affecto ſolùm pendere poſſit, vel etiam ab alijs hypocondrijs læſis, vt ab hepate, liene, vtero, alijſq. ſubiectis partibus malè affectis? Huic reſpondendum erit vel ex Galeni mente, non ſolùm à ventriculo, ſed & ab alijs hypocondrijs fieri poſſe prædictam melancholiæ ſpeciem, nam quemadmodum Galenus cap. cit. de melancholia pertractans ſemper ſumit exemplum à morbo comitiali, & vtriuſque affectus ſpecies inuicem comparat, dum inquit ipſe, quod morbus comitialis per conſenſum, non ſolùm à ventriculo fit, ſed etiam ab alijs partibus, vnde affert exemplum de puero illo cui affectus iſte ex tibia initium capiebat, mox illinc recta aſcendebat per femur, & ſuppoſita illi ilia, ac per latera ad ceruicē, donec ad caput perueniret, hinc non negaret

prædictam melancholiam etiam ab aliis hypocondriis fieri poſſe, ſed eam, quæ à ventriculo fit, tanquam frequentiorem, ac proinde magis notam propoſuit, & quia fortè in omni appellata melancholia hypocõdriaca neceſſariò ventriculus afficiatur, ſed de hac re ſuo loco diſputabitur, modò clarum eſt cæteros ferè omnes medicinæ ſcriptores hãc tertiam melancholiæ ſpeciem, non per conſenſum à ventriculo, ſed per conſenſum ab hypocondrijs in abſtracto appellare qui etiã pręter enarratas ſpecies nullam aliam dari exiſtimarunt. Nonnulli tamen cum Auicenna addiderunt melancholiam à corde, quam alij per eſſentiam eſſe volunt, alij verò per conſenſum, ſed quæ hypocondriaca dici non poſſit, cum cor nullo pacto inter hypocondria reponatur, hæc enim ſub ſepto tranſuerſo collocantur, & inter naturalia, non ſpiritalia membra recenſentur à medicis, ſed iſta de nomine potiùs, quàm de re videtur eſſe diſputatio, quis enim neget per hypocondria viſcera intelligi? nullus profectò, nihil igitur referat dicere hypocondriacam melancholiam fieri à viſceribus, ſiue hæc naturalia, ſiue ſpiritalia ſint, & quemadmodum præcordia cum hypocondrijs confunduntur cur non poſſumus etiam per hypocondria ſpiritalia viſcera intelligere, non adeò ſtrictè, ſed largo potiùs modo loquentes? non igitur abſq. ratione melancholiæ genera multiplicanda ſunt; & ſi quis in hac re ſcrupuloſior, aut rigidior eſſe velit, hic melancholiam, quam per cõſenſum ab hypocondrijs vocauimus per conſenſum à partibus vocet, ita enim tam ſpiritales, quàm naturales partes complectetur, nec in nominum recto vſu peccabit; Cæterum melancholiam, quæ à corde eſt, per eſſentiam dici non poſſe iam ſatis monſtratum credimus, dùm in omni melancholia cerebrum neceſſariò lædi antea diſpatauimus, quod etiam loco cit. confirmat Galenus, ait enim omnibus tùm melãcholiæ, tùm comitialis morbi differentijs commune eſſe quod cerebrũ afficiatur; Ratio autem præcipua, qua innituntur volentes melancholiam per eſſentiam affecto corde fieri, eſt, quia exiſtimant principes animæ actiones à corde prodire, ſed & hæc ſententia iam fuit exploſa, & ipſam doctiſſimè refutarunt Mercatus, & Laurentius; aliam quoque & hi afferunt rationem, nimirum à tenebricoſo ſpirltu animali quamcunque melancholiam produci, & hunc in corde tenebricoſum reddi poſſe à nulla intemperie, vel alia præternaturali diſpoſitione cerebro affecto; nam ſpiritus omnes in corde generantur, & in cerebro animales vocati euadunt, non per vlteriorem coctionem, quia nullum viſcus corde calidius, ſed quia in eo exactè ſegregantur, purificantur, & cõtemperantur, cur autem in corde tenebricoſi, atque opaci gignantur, hoc in materiam ſanguinem ſcilicet, atq. in agentem cauſam, cor nempe, quod frigiditate, & ſiccitate morboſa fuerit correptum, referendũ volunt, At re vera decipiuntur iſti, nam falſiſſimum eſt animales ſpiritus in corde gigni, & ſi ex vitalibus in corde genitis, tanquã ex materia producantur, nec quia vllum viſcus corde calidius ſit, hoſce animales

males ſpiritus ex vitalibus per vlteriorẽ coctionem in cerebro non generari dicendum eſt, nam priùs vitales in cerebro contemperantur, quàm ex ipſis animales fiant præterea vitalibus aer per nares inſpiratus admiſcetur,tanquam qui & ipſe animalium ſpirituum materia eſt, ſed ex Galeno aer, vel æſtiuo tempore calidiſſimus, frigidior eſt cerebro temperatura frigidiſſimo, ita vt timendum non ſit hoc pacto vitales ſpiritus in cerebrò, ad hoc vt animales fiant, vlteriorem coctionem acquirere poſſe, non deeſt enim ſuus cerebro calor,ſed de hac re diffuſè tractatum eſt queſtiuncula 14. Quod magis negotium faceſſere videtur, eſt cor,quod aliqua morboſa intemperie ſit affectum, nam ſi frigida intemperie vexetur ſanguinem ab hæpate receptum non arterioſum, ſed denſando, ac exprimendo frigidum, & craſſum reddet, ſi calida, illum aduret, quare redundabit melancholicus ſanguis,qui cerebro impertitus melancholiam excitabit; modò difficultas exoritur,an tali pacto melancholia producta appellanda ſit per conſenſum à corde, vel potius à toto, nam ſi cor aliqua morboſa intemperie afficiatur, totum corpus aſſentitur, breuique eadem intemperie donatur, ita vt per conſenſum à toto corpore potius, quàm a corde denominationem habeat huiuſmodi affectio: At re vera datur melancholia per conſenſum à corde (vt optimè Auicennas lib. 3. cap. de Melancholia ſcribit) nec contra facit, quia cordis intemperiebus totum corpus aſſentiatur,hoc enim & ſi vt plurimum, non tamen ſemper verificatur, præterquamquod hæpar obſtare poteſt,imò non pauci reperiuntur,qui cum frigida cordis intemperie laborent, calidiori iecinore ſunt præditi, quorum ſi corda pro tenui,atq.arterioſo ſanguine craſsũ,ac melancholicũ producant, & hic in cerebrum delatus melancholiam excitet nõ hęc à toto, ſed per conſenſum à corde appellanda erit, & quod de cordis intemperie diximus,id confirmare poſſumus authoritate ex Galeno deſumpta lib, art. med. cap. 29. dum de cordis temperatura verba faciens, ait, ob calidam cordis temperaturam magna ex parte vniuerſum corpus calidum reddi, niſi hæpar vehementius obſtiterit, & quod ipſe de temperie in ſtatu naturali intelligit, idem morboſæ, ac præternaturali intemperiei accommodari poteſt.

An Cynantropia & Lycantropia inter melancholica deliria recenſenda ſint? Cap. II.

ALicui fortaſſe conſultius viſum eſſet ſermoni de canina rabie caninam melancholiam ſubiungere, ſed ne de cauſis ſermo abſcinderetur hic illam potiùs deſcribendam eſſe cenſuimus; delirium igitur illud, quo qui detinentur, canes, ac lupos imitari videntur, cynantropiam, ac lycantropiam appellantur, quæ vtrum inter melancholias recenſenda ſint, rectè examinabit ille, qui priùs horum affectuum ſigna, atque cauſas percurret; In

calce libelli de melancholia ex Galeno, Ruſo, & Poſſidonio de his ita ſcriptum reperias," Qui canina, lupinaue melancholia tenentur, Februario menſe noctu domos exeunt, in cunctiſque lupos, & canes imitantur, vſque ad diluculum vagantur, ſepulcraq. præcipuè recludunt; ita affectos his notis dignoſces, pallidi ſunt ſegniter aſpiciunt, oculos aridos habent, concauos, non lacrymantes, linguam ſiccam proferunt, ſaliuam nunquam reijciunt, ſiticuloſi ſunt, in tibijs vlcera geſtant, quæ ſanari non poſſunt, & quia crebrò offendunt, & quia à canibus mordentur, hæc eorum indicia ſunt, eſtque hoc morbi genus melancholiæ ſpecies; præterea cum his morbis vexati perpetuò timidi ac mæſti ſint, lucem aufugiant, vt hinc domi die lateant, & noctu etiam, dum huc illuc diſcurrunt, obuios deuitent, certè melancholici dicendi erunt, hinc Paulus, & Aetius, atque inter recentiores Altimarus, ac Rudius inter melancholiæ ſpecies lycantropiam connumerarunt; Altera tamen ex parte cum latrent vt canes, huc illuc vagentur, cadauera corrodant, hominibus inſidientur, & in humanum ſæuiat genus, non timiditatis, & melancholiæ, ſed feritatis potius, ac maniæ prabent indicia; Hinc recentiorum plurimi, vti Mercurialis, & Maſſaria inter maniæ ſpecies connumerarunt, & Mercatus tomo 1. lib. 3. quæſt. 180. diuidit maniam in furorem, inſaniam lupinam, leoninam, caninam, & nocturnam; imò ſi ad cauſas quoque lupini, ac canini delirij reſpiciamus, ea ad maniacum delirium reducemus, nam quoad cerebri intemperiem attinet, hanc calidam, & ſiccam conſtituit Mercurialis, ac ſimiliter humorem, à quo prædicti affectus producuntur, humorem melancholicum combuſtum ſtatuit, ſed & ex modo curationis in his ſummam caliditatem adeſſe ac proinde maniacum potius, quàm melancholicum delirium ſapere, conijcere poſſumus. Aetius enim & cum ipſo Arabes ſanguinem euacuant per venam ſectam vſque ad animi deliquium, quia magnam aliquam inflammationem in lupina, ac canina inſania formidant, quod idem præcipitur in libello de melancholia citato, & Mercatus ſupracitata quæſt. ſic ait; ex ſpeciebus inſaniæ quædam dicitur lupina ex atra bile à ſucco melancholico ſuborta, alia leonina, ex bilioſa atra bile, ferina inſania à barbaris dicta, Tertia nuncupata eſt inſania canina ex ſanguine conuerſo in atram bilem ſuborta &c. à prędictis verò humoribus maniam quidem, melancholiam verò nunquam generari omnes ſciunt, cum propter ipſorum feruorem ſpiritus animales maximè agitentur, ac ignei præter naturam euadant; Quid igitur in hac contrarietate pronunciandum erit? breui res clara fit nam quemadmodum ſigna timiditatis, atque feritatis in cynantropia, & lycantropia mixta videmus, ita & hos affectus, quid mixtum eſſe ex melancholia & mania dicerem ego, quod & ex humore ipſum producente confirmatur, nam ſicuti humor calidus cerebrum obſidens inducit maniam, ita & frigidus melancholiam, modo humor, qui harum affectionum eſt cauſa-

tum

um frigiditatem, tum caliditatem habet, ita vt neque ſimpliciter maniam propter frigiditatem, quæ obſtat, neque ſimpliciter melancholiam propter caliditatem valeat inducere, ſed quid ex ambabus mixtum; Quod autem de hoc humore dictum eſt, idem veluti per tranſennam videtur Rudius aſſerere in ſua praxi cap. de melancholia, de melancholicis enim loquens, ait, ſi noctu errabundi ſint, hanc ſpeciem vocant Arabes cutubut, quæ fortè fit ex melancholia aliquo modo calefacta, (eſt enim in continuo motu) vel aduſta, in qua tamen feruor delituit, non enim eſt cum rixa, & elegantiſſimus Author Hercules Saxonia in ſuo tractatu de melancholia ita ſcripſit, " In lycantropia homines non quidem lupi figuras, vt fortè de Lycaone tradunt Poetæ, ſed mores contrahunt lupinos, quod ex prauo humore nanciſcuntur, eſt autem humor duplex melancholia naturalis, ob quam perpetuò mæſti, ac timidi ſunt, & noctu tantùm ambulant, eſt & humor exuſtus, propter quem in humanum genus ſæuiunt, ſiue corpora ſint defunctorum, ſiue viuentium, ſed & mixtos eſſe affectus cynantropiam, & lycantropiam ex modo curationis, quem habemus ex Galeno, Rufo, & Poſſidonio in ſupracitato libello colligi poteſt, quandoquidem ſanguinis miſſio, balneæ dulces, ac ſerum lactis illud empyreuma (vt ita dicam) melancholici humoris reſpiciunt, hiera autem magna ſæpiùs exhibita, ac theriaca illius craſſitiem, atque frigiditatem; neque nobis obſtat Mercatus, dum inſaniam lupinam, atque caninam inter maniæ ſpecies recenſet, quandoquidem non intellexit de ea canina, ac lupina inſania, quibus detenti noctu vagantur, ac ſepulcra quærunt, vt cadauera paſcantur, triſtes etiam ſunt ac aliquo timore affecti, ſed de vero furore maniaco, à que procul omnis timiditas abeſt, & idcircò tomo 2. lib. 1. c. 17. hæc ſcripſit: " Cum cerebri ſubſtantia feruidior fiat affluentem ſanguinem adurit, & quod in eo eſt tenuè liquidumuè abſumit, & relicta pars prauè craſſeſcit, quo tempore ſi calor perſeueret, homines fiunt velutiita perciti, magiſque audaces, ac temerarij, ita vt ſuos percutiant, multaque terribilia perpetrent, præſertim eo tempore quo ſanguis aſſatur; verùm ſi frigidior ſubſit, qui in cerebro manſit, certè poſt incendium mærentes, triſtes, ac meticuloſi euadunt homines, ad quam ſanè melancholiæ ſpeciem referenda eſt ea, quam iuniores ſylueſtrem appellarunt, & lupinam inſaniam; Cæterùm prætereundum non eſt modò melancholiæ, modò maniæ magis indicia in hoc morbo manifeſtari prout magis feruet, vel deferuet humor, hinc & ægri noctu obuios modò aufugiunt, modò adoriuntur; ſed cur Februarij menſe valde graſſetur hic morbus, difficilè eſt apud Authores cauſam adinuenire, non igitur ſit mirum ſi & nos pro viribus de ea re aliquid afferre conantes, metam non attigerimus.

Cur menſe Februarij cynantropia, & lycantropia magis graſſentur? *Cap. III.*

AEtius lib. 6. c. 11. menſe Februarij huiuſmodi morbum maximè graſſari ſcribit, & in libello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Poſſidonio hoc idem confirmatur; cur autem hoc potius eo in menſe, quàm in alio contingat, nonnulli in ſyderum concurſus referunt, ſed fortè medicis remota nimis hæc videtur cauſa, vnde Mercurialis in ſua praxi ad Hippocratem recurrens hæc ſcripſit," Cum Hippocrates dixerit 3. aph. 20. hyeme, & potiſſimum verè melancholiam dominari, & melancholicos morbos fieri, puto hãc veriſimiliorem eſſe rationem quod ſcilicet humores melancholici autumno geniti, quaſiq. ab hyeme congelati quieſcunt, miteſcente verò, ſerenaq. hyeme eliquantur, ac agitantur, ac propterea huiuſmodi ſymptomata efficiant; hinc & feles, & complura alia animalia eo menſe immani libidine efferuntur; Pulchra certè, ac ingenioſa valde doctiſſimi Mercurialis videtur ratio, difficultate tamen non caret, & in primis non eſt fideliter adductus locus Hippocratis, ipſe enim dum tempus, quo melancholici morbi fiunt in eo aphoriſmo recenſet, veris meminit, de hyeme ne verbum quidem, ergo nihil concludit Mercurialis ex Hippocrate cum totus Februarij menſis ſit pars hyemis, imò iuxta Aſtrologos peritiores, & pluſquam Martij dimidium pars hyemis extat; ſed ſi hyeme orirentur morbi melancholici, non prætermiſiſſet Hippocrates aph. 22. eiuſdem libri, vbi de hyeme pertractans, hæc habet ad litteram" Hyeme verò morbi laterales, & pulmonis inflammationes, grauedines, atque raucedines, tuſſes, dolores pectoris, laterum atque lumborum, capitis dolores, vertigines, atque apoplexiæ; ita vt melancholicorum morborum, ne quidem meminerit; Simile quoddã pro Mercuriali afferri poſſet, quod ſcribit Galenus in comm. nuper cit. aphoriſmi; ait enim," Atqui primas partes hyemis rationabile eſt, & ita experientia comprobatur, cum autumno morbos communicare; & hoc vt ego opinor propter vtriuſque temporis cõtiguitatem, namq. in adeò breui ſpatio neque aer nos ambiens, neque noſtrorum corporum humores valde immutantur; propter igitur, & eandem contiguitatem fieri poteſt, vt hyemis extremæ partes eoſdem morbos producãt, quos & ver ipſum, neque hoc præterfugit Mercurialem, quia quemadmodũ vere humores ab hyemis frigore veluti congelati liqueſcunt, ita extrema hyeme diſſolui incipiant; ſed & ab Ariſtotele 1. ſect. problem. 17. eliciat aliquis menſe Februarij ver eſſe, nam quærens Ariſtoteles cur à Vergiliarum occaſu ad Fauonij vſque flatus potiſſimùm pereant, qui longo morbo laborant, & ſenes, paucis interpoſitis, ait," Subſequens enim tempus ver eſt; Fauonij autem, quos & Zephiros dicimus ſpirare incipiunt ad octauum Febrbarij diem, vt teſtis eſt Plinius lib. 11. c. 47.

Atta-

Attamen quod ſtatim à Fauonijs ſubſequitur tempus, ex Medicorum ſententiam nime ver eſt, cum huius principium ſit equinoctium vernum, vt author eſt Galenus comm. 1. ad 1. lib. Hipp. de morb. vulg. quod tempus in noſtris regionibus incidit in vigeſimum circiter diem Martij, vt Aſtrologi in ſuis ephemeridibus clarè colligunt; Accipienda ſunt Ariſtotelis verba (vt ait doctiſſimus Guaſtauinus in ſuis diſertiſſimis commentarijs) non abſolutè, ſed vt quæ potius reſpectum aliquem contineant, ſiue ratio quædam in eis habeatur extremæ partis hyemis, in qua iam Fauonij ſpirare incipiunt, ad illius ſummum vigorem, illius enim inclinatio, in qua iam tepor quidam eſt præ vigore, & acutie ipſius ver eſt, quod enim ad Fauoniū ſubſequitur tempus, quamquàm hyemis adhuc pars ſit comparatum tamen ei, quod præceſſit, ver eſt, hoc eſt, tanta aeris temperie conſtans, vt illius ſummo vigore collatum, ver dici meritò poſſit. Sed neque his enarratis vndequaq. difficultas tollitur. Cur enim magis Februarij, quàm Martij, vel Aprilis menſe vigeat lycantropia, ſi in his menſibus magis fundantur humores? Et ſi ex Hippocrate potiſſimùm in vere morbi melancholici fiant, cur ergò potius hyeme, quàm vere lycantropia graſſetur? hoc rectiùs meo iudicio perſcrutari poterit deſumpto ex rei natura initio; In ſuperiori ſtatutum fuit huiuſcemodi morbi materiam eſſe melācholicum humorem non omninò frigidum, ſed qui aliquam habeat in ſe caliditatem; præterea quoque ſtatuendum eſt cum Hippocrate atque Galeno lib. 3. aph. 22. non ſolum vere, ſed etiam autumno morbos fieri melancholicos, vti quartanæ febres, comitiales morbi, furores, & melancholiæ, quorum omnium materia eſt atra bilis, quæ duplicem habet generationem, alteram quidem vt Galenus ait in comm. ex flaua bile ſuperaſſata, alteram verò ex ſanguine craſſo, nec prætereundum eſt melancholicos morbos magis ſalubres vere, minus autem ſalubres autumno fieri, vnde Galenus in comm. 20. aph. dixit morbos quicunque ſunt verni temporis proprij omnes periculo vacare, tantùmq. abeſſe vt aphoriſmum illum falſum oſtendant, in quo dixit Hippocrates" Ver autem ſaluberrimum, & minimè mortiferum, vt potius ipſum videantur confirmare; Poſtremò nullus adeò peruicax erit qui non fateatur à materia morbifica, quò minùs hæc à naturali ſtatu receſſerit, eò ſalubriores morbos, quò verò magis, eò grauiores ac magis periculoſos produci non ſolùm, ſed inſuper ab hac naturam citiùs ſtimulari, atque offendi, ab illa verò tardius; His igitur ita præmiſſis nemini dubium erit, quod inter atras biles, ea quæ naturalem ſtatum magis ſapit, eſt fęx ſanguinis, ſui natura frigida, & ſicca, quæ verò à naturali ſtatu magis recedit, eſt ea, quæ à ſuperaſſata bile fit hæc, vt qualitatis magis acris, ac calidioris non expers citiùs naturam irritat, atque citiùs ab ea morbi, & grauiores emergūt, illa verò qualitate minus acri, & frigidiori prædita tardiùs naturam ſtimulat, atque tardiùs etiam morbos, eoſq. non adeò graues inducit; Hinc mirum non eſt, ſi atra

bilis,

bilis,quæ ex flaua ſuperaſſata in æſtate gignitur, autũno ſuperueniente melancholicos morbos producat, ſanguinis autem fæx, ſeu ſanguis craſſus, qui in autumno maximè generatur melancholicos morbos nõ ſtatim hyemæ, ſed vere afferat; Modò cum morbifica, ac melancholica materia,quæ cynantropiam, atque lycantropiam efficit,non ſit tam calida, quàm quæ ex flaua ſuperaſſata bile gignitur,neque tam frigida, quàm ſanguinis fæx, ſed inter vtrãq. exiſtat,ac medio modo ſe habeat, hinc etiam neque adeò citò, neq.adeò tardè prædictas affectiones producet,ſed tempore intermedio,intermedium autem tempus aptius,ac magis idoneum eſt illa hyemis pars, qua humores non congelantur, vt prima vel media hyeme, ſed qua liqueſcere incipiunt, vt extremam; Extremam verò hyemem Februarius continet, & hanc eandẽ ſententiam mihi videtur habuiſſe Gentilis in Auicẽnam, etiam ſi ipſe in propriam huius humoris malitiam referat, nam & eandem malitiam indeterminatam illius aduſtionem refert,ipſe ſic loquitur," Aliter dicendum quod hæc melancholia non ſolùm habet malitiam communem, imò propter determinatam aduſtionem etiam propriam. Seruata igitur ab autumno quieſcit cum forti frigore hyemali verſus finem autem hyemis ſtatim mouetur, & propter ſui malitiam accelerat motum,non expectando ver, & quæ ſequuntur.

An Amores inter melancholicos cerebri affectus numerandi ſint? Cap. IV.

AMorem Platonici in cęleſtem, & vulgarem diuiſerunt, illi contemplandæ, huic generandę pulchritudinis deſiderium tribuerunt,vterq.honeſtus amor,atq.probandus. Illud tñ in amore improbatur,ſi quis exem.gr.generationis auidior cõtemplationem deſerat, ac corporis formã animi pulchritudini præferat; amore enim qui rectè vtetur,corpotis quidem formam laudabit,ſed per illam excellentiorem, pulchrioremque mentis,& Dei ſpeciem cogitabit,hançq. illi præſefert,hancq.vehementiùs,& admirabitur,& amabit; generationis autem, & congreſſus officio eatenùs verè amans vtetur, quatenus naturæ ordo ad prolem legittimè ſuſcipiendam,& ad mortalitatem hanc ab interitu vindicandam poſtulare videbitur; Amoris igitur ea eſt potentia in nobis, vt & animum temperet, & illum rurſus in fauorem agere poſſit prout vel moderatè, vel intemperanter animũ diuexarit;ſi enim intemperatus accedat,tetris horrendiſq.imaginibus interdiu, noctuq.animum implet, animalem ſpiritum obſcura caligine inficit, mentem turbat,ac hominem ſui impotem facit,nec in animum ſolum, ſed & in corpus ſuam tyrannidem exercet, illud enim vigilijs, curis, macie, dolore,tabitudine, & mille alijs affectibus lathalem noxam inferentibus cruciat, facilè autem hæc contingunt in ijs, qui perditè amant,nã ad duo ſimul perficienda opera vis naturæ fermè deficit,

Animi

Animi amantis intentio in aſſidua amati cogitatione tota ſe verſat, illic tota fermè vis corporis intenta eſt, quo fit, vt neque concoctio rectè procedat, neque reliqua naturæ munia, quæ circa alimoniam facultatum naturalium ope fiunt, rectè perficiantur. Hinc Marſilius Ficinus in Plat. Conuiu. or. 6. cap. 9. hæc habet, "Amantes ſquallent, & melancholici euadunt, quia ob diſtractionem cibus in ſtomacho non benè concoquitur, & ad iecur crudus attrahitur, in quo nec benè concoquitur, vnde ex ſanguine crudo pallor oritur, & animi aſſidua intentio ſpiritus in amati imaginem phantaſiæ infixam trahit, qui illuc euolantes, aſſiduò reſoluuntur, quibus reſolutis multo ſanguine opus eſt ad conſumptos ſpiritus recreandos, & ſic ſanguis, qui reſtat, craſſus, & ater eſt, à quo & ſquallidi, & melancholici redduntur, præterea amorem, quo homines inſanire contingit, ſanguinis eſſe perturbationem quandam ex eo manifeſtè videtur, quod æſtus huiuſmodi continuus eſt, & alterna requie caret, nec intermiſſionem omninò habet vllam, quod affectibus in ſanguine poſitis peculiare eſſe ſolet vt Galen. lib. 9. meth. aſſeruit, ex ſanguinis autem perturbatione. & ex cerebro facilè diſpoſito ob aſſiduas in amantibus cogitationes, quis non videt eos faciliimé in melancholica deliria incidere? ſed dubitabit aliquis, quomodo intemperatus amor ab aliis meritò ferinus, & irrationalis dictus inter melancholica deliria recenſeri poſſit, ſi hic concupiſcibilis potentiæ, quam in hæpate ſtatuunt, ſit affectus, melancholia veró principum facultatum, non autem concupiſcibilis, ſit noxa, atque deprauatio? Reſpondetur huic, quod etiam ſi irrationalis amor primariò ſit concupiſcibilis potentiæ iecoris affectus, nihilominus ſecundario animalis potentiæ affectus dici poteſt, quandoquidem in hoc caſu obcæcata mens concupiſcibili, qæ ſibi à natura fuerat in ſeruitutem mancipata obtemperat; cum enim iam furit Venus, veluti ab impetu maiori trahitur obcæcata mens, & quo belluina potentia iubet, hęc cupit ipſe intellectus, ſed quid ad eos, qui dicunt Amorem, non cerebri, ſed cordis eſſe tyrannum, melãcholiá verò cerebri non cordis ſymptoma eſſe? præterea ſi melancholia ſemper cum timore, & mæſtitia vel abſque cauſa manifeſta, coniuncta eſt, vbi ne in amore timor, ſi qui omnia vincit, omnium audaciſſimus eſt amor? Galenus 4. de placit. Hipp & Plat. habet, paſſionem, qualis eſt amor, aut iudicium quoddam eſſe, aut iudiciis ſuccedens, ut motum quemdam concupiſcentis facultatis, ita etiam iram, aut iudicium, aut quandam ſuccedentem irrationalem paſſionem eſſe ait; doctiſſimus Valeſius in ſuis controuerſiis Galenum interpretans, ait, conſtare ex Galeni verbis amorem eſſe aut iudicium, quod fertur de re amata, aut appetitum qui iudicium conſequitur, ſed cuiuis conſtat (ſubdit ille) amorem ad appetitum magis referri, quàm ad iudicium, eſſeque appetitum quemdã rei, quæ amatur,

cum igitur duplex ſit appetitus, alter rationalis, irrationalis alter, hinc duplex quoque amoris ſpecies; vterque verò amor à contemplatione incipit, omnis enim appetentia ex cognitione rei quæ expetitur, ſub ratione aliqua, quæ potentiam appetentem allicit proficiſcitur, ergo & cerebrum, aut potius animalis potentia, quæ in cerebro reſidet, amore afficitur, cor verò, vt aliàs dictum eſt, cerebro compatitur, ex qua compaſſione & ipſum quoque affici veriſſimum extat; Quod verò omnia audeant amantes concedi, ergo non ipſos timere, negari volumus, nam & ſi omnia, vt re amata potiantur audeant amantes de re tamen amata ſemper timent, nam in his, qui amore ardent, cupido varios affectus ad cor eiaculatur, illudq. miris modis perturbari facit, vnde neceſſe eſt hos nunc iraſci, nunc contra ſupplices fieri, nunc gaudere, nunc mærere, atque perpetò inter ſpem, atque timorem conſtitui; adde quod ſtatim ex amore, imò fortaſſe potius cum amore naſcitur zelotypia, atque cum ea ſpes, deſperatio, furor, timor. Hinc Paulus Aegin. lib. 3. c.6. ait, amores inter cerebri affectus adnumerare, non eſſe abſurdum, cum ſint quædam curæ, & præſertim inter melancholicos, Tandem ſi qui delirant, mente non conſtent, & qui mente non conſtant apud ſe non ſint, ac vice verſa, cur in amore excedentes, qui nunquam apud ſe ſunt, non delirare, aut non inſanire dicamus? hos autem apud ſe non eſſe elegantiſſimè teſtatur in Cyſtellaria Plautinus ille amator, dum ait, nullam mentem animi habeo, vbi ſum, ibi non ſum, vbi non ſum, ibi eſt animus; Hinc denique omnes Medici amorem non ſecus ac melancholiam curari, teſtati ſunt, vnde (& hoc obiter ſit dictum) quemadmodum aquæ dulcis balneum melancholicis affectibus mirificè conducit, ita ex Græcis antiquiores Poetæ finxerunt Selemnum fluuium, eos, qui ſe ſe in illius aqua abluerent, amore liberare, de quo loquens Pauſanias omni auro precioſiorem eſſe Selemni aquam ſcripſit; Sed quid ni inſaniant ſæpenumero ex amore homines, cum vulgaris hic, & ferinus amor iam dictus faſcinatio quædam ſit, faſcinationem autem quandam eſſe inde probari poteſt, quia amor per oculos imbibitur, nec mirum, quia cum amor nihil aliud ſit, niſi rei amatæ deſiderium, nec vllus incognita deſideret, planè neceſſarium eſt, vt aliquo modo cognitum nobis antea fuerit, quod amemus, & hæc quidem cognitio vt plurimum oculorum ſenſu perficitur, ſciendum quoque eſt (nec graue ſit in amore intimiùs perſcrutando aliquatenus à propoſito ſcopo digredi) ad amoris eſſentiam non ſatis eſſe hanc cognitionem ſolùm, ſed requiri etiam, vt quod amatur, tamquam bonum nobis, atque iucundum, pulchrumq. fuerit iudicatum, neque id ſatis eſſe videtur, niſi facilè conſequi nos poſſe, quod pulchrum, bonumq. fore cenſuimus, iudicemus, ſed ad rem, cum amor per oculos tanquam per patentes feneſtras ad cor ingrediatur, & ab illis ſui originem trahat,
omni-

omnibus notum eſt oculos refertos eſſe ſpiritibus ſubtiliſſimis, atque lucidiſſimis, vnde ab illis ſimiles radii enaſcuntur, & emittuntur, quibus cum radiis emiſsitiis vaporem quemdam ſpiritalem trahi non eſt denegandum, qui non ſecus, ac ſpiritus ipſi primam ſui originem à ſanguine habet, hoc autem ex eo clarè percipimus, quod lippientes oculi radiorum ſuorum emiſsione cogunt ſpectantis proximè oculos morbo ſimili laborare, affrictu, atque contactu ſpirituoſo ſimilem parientes in benè valentibus oculis morbum, quo ipſi affecti ſunt, vbi appareret, [ex] & radium ad propè adſtantem oculum protendi, & cum radio vna vaporem corrupti in parte ſanguinis emanare, cuius contagione oculus ſpectantis inficitur, ac coinquinatur, quin & Ariſtotelis lib. de ſomn.& vigil. [teſtimonio conſtat, mulieres menſtruo pollutas intuitu ſuo ſpeculum nitidum ſanguineis quaſi guttis, & fœdo vapore inficere], vt & experientia conſtat; quod ex eo fieri arbitrandum, quia ſpiritus, qui vapor ſanguinis eſt, ſanguis quidam tenuiſsimus, & ſummè elaboratus eſſe videtur, adeò vt aſpectum fugiat oculorum, ſed in ſpeculi ſuperficie perpolita craſsior effectus clarè perſpiciatur; Cum ſtatutum igitur ſit vnà cum oculorum radiis vapores emitti, & eos propriam, qua laborant, affectionem impertiri intuentium oculis, oculi eorum, qui ſaucii amore ſunt, propriam oculis amatarum paſsionem communicabunt, ſed in illis non ſiſtet paſsio, cum huius morbi non ſint propria ſedes, ſed vlteriùs extendetur in cor, in cerebrum, & ita, vt ſi altiùs radices egerit, mentem ab aliis omninò alienet, vt in rei amatæ contemplationem ſolùm deuinciat, ſed quid aliud queſò mentis alienatio eſt, quam delirii genus? & quia in amore præter ſuſpiria, querelas, ac lacrymas ſemper mæſtitia, & timor adeſt (namque res eſt ſolliciti plena timoris amor) quod nam delirii genus niſi melancholicum erit? en igitur quandam veluti faſcinationem eſſe amorem, à qua altiùs impreſsa aberrant actiones principes, & melancholica deliramenta ſuboriuntur.

An Melancholia ſit cum riſu? Cap. V.

Deſipientias, quæ cum riſu fiunt, ſecuriores eſse dixit Hippocrates lib. 6. aph. 53. ita vt ex hac ſententia plures colligant medicinæ ſcriptores melancholiam interdum fieri cum riſu, ſed quàm maximè decipiantur iſti, quiſque facilè animaduertat, qui Galenum conſuluit in 6 de morb. vulg. comm. 3. t. 12. dicentem, melancholicorum maximè proprium timorem eſse, & 3. de loc. aff. c. 7. vbi melancholicos à timore nunquam deſeri ſcribit, etenim à timore mæſtitia, non autem riſus prodire poteſt, qui lætitiæ, ac ſpei potius eſt comes; imò & ex Hippocrate perpetua melancholiæ ſymptomata metum, & mæſtitiam eſse 6. aph. 23. maniſeſtè coniicere eſt, vbi habet, quod ſi timor, ac mæſtitia diutiùs perſeuerent, tale melan-

cholicum eſt; ſed & rationes comprobantes hoc in promptu ſunt, nam ex libello de anat. viuorum Galeno adſcripto habetur, riſum eſse proprietatem, quæ ſanguinem conſequitur, quomodo igitur ille melancholico delirio coniungatur, quod ex atra bile, ac melancholico ſucco, ortum trahit? Amplius ſi lien ridere facit (vt mox infra videbimus) quatenus ſanguinem à nigra fæce, ac terreſtri materia defæcatum reddit, quomodo in melancholicis riſus excitetur, in quibus fæculentiſsimus, impuriſsimusq. reperitur ſanguis? Non deſunt, qui dicant in his riſum eſse falſum, ideſt quamdam eſse oris geſticulationem abſque interna animi hilaritate, ſed re vera ita deſipientium riſum verum eſse deprehendimus ex tripudiis, cantu, iocis, quibus ſæpè abundant, quare abſolutè dicendum eſt, hos ita deſipientes nullo pacto melancholicos eſſe, hinc Hippocrates deſipientias, non autem melancholias appellauit, differentes enim ſunt iſtæ delirii ſpecies, neque minus differt deſipientia cum riſu à melancholia, quàm ab hac phrænitis differat, vtraque enim vti diuerſos habet effectus, ita & à diuerſis producitur cauſis, melancholia enim ab humore melancholico, craſſo, obſcuro, ac nigro prodit, deſipientia autem cum riſu à ſanguine calefacto, tenui, ſplendido, ac lucido, cuius proprium ſigna lætitiæ edere eſt, cum ſplendorem animæ afferat; Cæterum duæ non leues emergunt difficultates, quarum vna eſt, cur iſti, qui cum riſu deſipiunt, magis cantent, & ſaliant, quàm qui ſani ſanguine maxime abundant, ſi ſanguinis eſt tantam lætitiam parere? Altera eſt, cur videamus interdum melancholicos, qui triſtantur, ac timent per interualla quædam etiam ridere, atque iocari? Vtriq. difficultati breuiſſimé ſatisfit, & priori ſi dicamus ſanguinem, dum is incaleſcit, non autem vritur, rareſieri, ac ex eo ſplendidiores, lucidioresq. vapores, ac ſpiritus eleuari, atque produci, vnde animo, ſpes, vigor, & alacritas exoritur, quæ modum excedens principes actiones peruertit, atque deprauat, & hinc ſic affecti cum riſu deſipiunt; in ſanis autem ſanguinem, & ſi maximè abundet præter naturæ limites calefieri non contingit; Alteri verò difficultati reſpondemus, has diuerſas delirij ſpecies interdum miſceri, ac confundi ſimul, quia earum cauſæ, nempe humores commiſceantur, ita vt modò vnius, modò alterius prodeant effectus, prout modò vnus, modò alter mouetur, aut modò vnus, modò alter viciſſim prædominatur humor, vnde & Galenus ipſe has diuerſas delirij ſpecies ſimul coniungi, 2. de diffic. reſp. c. 5. oſtendit, dum de Dealcis vxore loquens ait, non vnam deſipientiæ ſpeciem ipſi accidiſſe, neque vulgarem, ſed multas, & fortes, partim ſilenti, partim loquenti, & partim cum lacrymis, partim cum riſu, ſed riſus (quod polliciti ſumus) cur à liene oriatur, clarius aperiamus.

An

An riſus ex liene oriatur? Cap. VI.

Riſus ſedem ex antiquioribus plures lienem ſtatuerunt, vnde vulgatum eſt illud

" *Cor ſapit & pulmo loquitur, fel continet iras*
Splen, ridere facit, cogit amare iecur.

Hinc Marſilius Ficinus in Plat. Tim. c.69. quod lætitiam afferat lienis ſpongioſa natura craſſum ſanguinem ſugens ſcripſit,& ex libello de ſpermate Galeno adſcripto, ij, qui in horis choleræ nigræ concepti ſunt, riſores ſunt propter ſplenem,à quo procedit riſus; Sed hæc opinio non leues videtur pati difficultates, nam ſi lien ſanguinis fæcis, ac melanconici ſucci receptaculum eſt, ab hoc humore fæculento, impuro, ac tetro,necnon ab eius vapore nobiles partes impetentibus, timores, mæſtitiæ, ſuſpiria, anguſtiæ, lachrimæ, ac fletus exoriuntur, qui igitur riſus cauſa ſit lien? præterea adinuenti ſunt abſque liene homines, & tamen riſus in homine eſt inſeparabilis proprietas, eſt enim animal rationale riſibile, quomodo ergo in illis lienem riſus fuiſſe cauſam aſſerere poterimus? quod autem abſque liene adinuenti ſint homines, teſtatur oculata fide clariſſimus anatomicus Andreas Laurent. lib.6. quæſt. 25. his verbis" Superioribnsannis diſſectum fuit Lutetiæ cadauer iuuenis benè habiti, & ſine liene inuentum. & Plin. lib.11. nat. hiſt.c.37 cum lien curſus ſit peculiare impedimentum non ſolùm nonnullis inuri,ſed etiam per vulnus exempto liene animalia viuere poſſe tradit, & ſine liene fuit inuentus porcellus ex potu cuiuſdam medicamenti, vt refert Galenus 9. de compoſit. medic. ſecundum loc. cap. 2. Amplius ex Galeni fragmentis ex aph. Raby Moyſis collectis, riſui (externas quas ponit, excipio) non eſt aliquacumque cauſa nota; quare non eſt, vt illius cauſam lienem eſſe dicamus. Tandem contra ſententiam ex libello de ſpermate excerptam, dicimus, quod qui in horis choleræ nigræ concepti fuerint, etiam temperamenti, & habitus melancholici erunt illi, quare in ipſis melancholiam prædominantem potius conſequetur riſus, quàm ſanguinem, & tamen in ſuperiori riſum eſſe proprietatem, quæ ſanguinem conſequitur, explicatum fuit; Reſpondetur libellum illum multis erroribus ſcatere, nec Galeno dignum nihilominus, ſi illi aliqua fides habenda eſt, non choleram nigram, ſed ſplenem riſus eſſe cauſam dicendum erit, quemadmodum & author ille dixit, & ratio afferri poteſt,nam cum iidem, quibus nutrimur,nos ipſi conſtemus etiam & lien nutriatur atro ſanguine, certè in conceptis in horis illius ſucci lien robuſtior generabitur,atque maioris molis cum in talibus pro eius generatione multa, & valde accomodata materia non deſit, liene autè robuſtiore exiſtente meliùs ſanguinem expurgabit,& defæcabit ab impura

pura craſſitie, ita vt hac ratione ex accidenti ſit in cauſa riſus, vti mox clariùs oſtendetur, quod & ob maiorem molem quoque efficiet, nam vt habet Cælius Rhodig. antiq. lect. lib. 2. cap. 48. ſunt ex authoribus, qui ioci intemperantiam huius viſceris amplitudine arbitrentur conſtare, quod in naturali hiſtoria relatum non me fallit; ad locum autem ex Galeni fragmentis allatum dicimus eſſe fragmenta, in quibus authoris completam ſententiam adinuenire non eſt, ſed abſciſſam, imperfectam, ac mutilatam, nec enim credendum eſt Galenum internam riſus præterfugiſſe cauſam, cum ipſe non conniuentibus oculis Ariſtotelem perlegere potuerit 3. de part. animal. cap. 20. quamuis & Ariſtoteles in hac tradenda cauſa aliquo pacto deficiat, vt ſcribit Franciſcus Valeſius lib. 5. controu. cap. 11. quem conſulat, oportet, qui riſus cauſarum exactam cognitionem deſiderat, & ſcire quomodo riſus ſit diaphragmatis, & muſculorum thoracis, & oris vibrationem quamdam ob gaudium, & admirationem ſimul iuncta. Quoad illam verò rationem ſpectat, in qua dicebatur homines abſque liene adinuẽtos fuiſſe: Reſpondetur in illis aliquam particulam adfuiſſe pro lienis officio inſeruientem, vt in cadauere à clariſſimo Laurentio diſſecto, in quo obſeruabatur ſplenicus ramus inſignis in exiguum corpus glandoſum deſinens, & venæ duæ hemorroidales fæculentum ſanguinem expurgantes. quod autem aliquibus inuratur lien, hoc tantum abeſt, vt ſanguinis defęcationi obſit, quin potius auxilietur, per inuſtionem enim non ſecus ac per fonticula in externis partibus excitata prædictæ fæculentiæ maiorem anſam prębemus in lienem influendi, nam non ſolùm attrahitu r à liene fæculentus ſanguis, ſed ſimul etiam à iecinore tranſmittitur, cuius tranſmiſſionis cauſa laxus, ac ſpongioſus fabricatus fuit à natura lien. quod tandem per vulnus eximatur lien homine ſuperſtite minimè credendum eſt, quandoquidem & hoc Plinius, qui tamen alia plura veritati parum conſentientia ſcripſit, ex propria ſententia non eſt auſus aſſerere, ſed ex aliorum traditione refert; Ad eam denique rationem, in qua dicebatur lienem tetro, ac fæculento ſanguine nutriri, ex quo in ſuperiores principes partes irruente timores, & lachrimæ enaſcantur. Reſpondetur, hæc contingere intemperato exiſtente liene, aut alia morboſa diſpoſitione affecto, nequaquam autem intra ſanitatis limites rectè cõſtituto; Hæc cum deguſtaſſet Alexander Aphrod. quærens 1. lib. problem. 136. cur riſum multi putent ex liene oriri, hoc argumento (ſubdit ille) quod quibus ſcyrrho, ideſt, tumore duro vitiatur, non proinde ſint ad ridendum comparati, vt qui ſunt incolumes, ſed ſint mæſtiores. lien non propriè, ac per ſe, ſed ex accidenti riſus cauſa cenſendus eſt, quandiù enim eſt ſanus, omninò fæculentum, & melancholicum ſuccũ ex iecinore trahit, atque ita dum ſanguis purus, & defæcatus totum corpus, cerebrumq. inuadit, naturam ſimul, & animam, non aliter, ac

vinum

vinum delectat, & exhilarat, & in tranquillam conſtitutionem traducit; & inde riſus excitatur; & Cælius Rhodig. c. iam cit. in omnimodam huius ſententiæ confirmationem ita ſcribit" Author Auicenna eſt, lienis virtute ex iecore prolici melancholici humoris vim, tum naturalis, tum accidentalis, ideſt aduſti, nec ratione canonica prouenientis, quemq. non intendat natura; euenit id vi duplici, hæpatis exigentis à ſe redundantia, lienis verò excipientis, prolicientiſq. vnde prouenit ſanguis, benignus, clarus, copioſus, lucidus, quem eſſe riſus cauſam naturæ rerum periti tradunt, ex ſanguine quippè ita affecto cóſurgit ſpirituum multitudo, & claritas animam exhilarantium.

An ſit melancholia cum febre? *Cap. VII.*

PRincipes animæ functiones deprauari cum febre, vt in phrenitide & lethargo, interdum ſine febre, vt in mania, & melancholia pronunciauit Galenus pluries, & quoad melancholiam, hanc ſine febre fieri teſtatus eſt Author libri definit medic. hinc practicantes ferè omnes definiuerunt melancholiam eſſe delirium ſine febre, cum metu, ac triſtitia coniunctum; ſine febre ſtatuerunt eſſe ad differentiam maniæ, quæ cum furore, & melancholiam eſſe ſine febre humor à quo fit, ſuadere videtur, nam cum hic frigidus, & ſiccus ſit, difficilè accenditur, ac difficilè putreſcit, vnde Aegineta quoque lib. 3. cap. 14, eam ſic deſcripſit" Melancholia delirium quoddam eſt ſine febre, ex melancholico humore naſcens, qui ſedem mentis occupat, præterea ſi adeſſent melancholiæ cum febre, hę rationabilius eſſent cum quartanis, ac febribus ab humore melancholico factis, nam tunc præter obſtructiones ſiue in liene, ſiue in aliis hypocondriorum venis, adeſt redundantia illius ſucci, à quibus omnibus nigræ euaporationes in cerebrum eleuari poſſunt, & melancholicas mentis emotiones parere, nihilominus nunquam tales in prędictis febribus obſeruatę fuerunt, imò ſi Galeno credimus in 6. de morb. vulg. comm. 6. t. 7. quartanę febres ab aliis ingentibus morbis hominem tutum pręſeruant, & comitiali morbo detentos liberant, ſed ſi hos, ergo & melancholia vexatos, nam 3. de loc. aff. c. 7. iam vidimus ab eodem humore cerebri ſimilares partes, oblędente melancholiam oriri, organicas verò inuadente comitialem fieri morbum; Et ex altero alterum viciſſim ſurgere; Altera tamen ex parte Hippocrates in Coac. pręnot. non longè ab initio, ait, in febribus mentis emotiones taciturnas, in eo qui voce priuatus non eſt, pernicioſas eſſe, ſed quęnam ſunt taciturnę mentis emotiones, niſi melancholicę? ergo ex Hippocrate melancholiam cum febre coniungi colligimus, & Hollerius vir grauiſſimus lib. 1. de morb. int. cap. 15. non ſemper melancholiam eſſe ſine

febre verificari ſcripſit, experientia enim conſtat (inquit) in febre hominem melancholicum ſępè reddi, timidum nempe, triſtem, ſine furore, multa falſa, ridicula, & ab omni veritate aliena animo mouentem; lęſa imaginatrice, & ratiocinatrice facultate, quę propria ſunt melancholię ſymptomata: neq. phręnitide vera, neque manię, neque paraphronoſi communia; & ad propriam ſententiam confirmandam duo adduxit exempla, quę hic ad litteram conſcripta legas: In febre ardẽte Burgũdus quidã Lutetię multis clariſſimis Medicis aſtantibus mortuum ſe affirmabat ſimul cum fratre ibi decumbente precabatur Medicos ne amplius animę impedimento eſſent, quo minus è purgatorio euolaret ad Deum, aliquando imitabatur moribundum, quaſi efflaret animam mouebat, vt expectarent expiratum, poſtea ſummo timore, & omnium deſperatione corripiebatur, tandem oportunis remedijs adhibitis, & hęmorroidum profluuio liberatus eſt, Alius itidem ſe mortuũ & ſine animo putabat, ob idq. cibum omnẽ reformidabat, quod mortuos edere negaret, tandem optimo conſilio fuit effictum cadauer menſę accumbens, cuius exemplo cibum ſumpſit, Hęc Hollerius, quę ſi rectè examinentur, tum ipſum, tum Galenũ vera dixiſſe adinueniemus, nam in adductis exemplis, & in febre interdum deliria melancholica excitare nihil prohibet, dum quoque melancholicos humor putreſcit aut accenditurr, quamuis re vera tunc temporis melancholiam non cõſtituant, aut potius inſequantur prędicta melancholica accidentia, quę permanentiam habeat, & inter chronicos morbos adnumerari poſſit, nec quæ eſſentialis ſit (de qua Galenus, & alij intellexerunt) ſed quandam momentaneam melancholiã, quę per conſenſum eſt, & alijs morbis ſuccedit, hinc & non rarò in hypocondriaca appellata melancholia quandam leuem febrem ob diuturnas hypocondriorum obſtructiones exortam ſpectes; Hic tamen inſtabit aliquis, nam ſi melancholia à pſeudo phręnitide, ſeu per cõſenſum phręnitico delirio, quemadmodũ, & à phręnitide etiam diſtinguitur per febris abſentiam, quomodo in Burgundo illo à febri ardente vexato melancholiam diſtinguas? adde quod & Hippocrates ait, & in Coac. pręnot. necnon 1. Prorrhet. nimirum ſi ardente febre aurium ſonitus cũ caligine fuerit, proueneritq. in naribus grauitas, mente ex melancholia aberrant, ita vt potius cum ardenti febre coniungatur, melancholia, quàm ex ipſius abſentia ab alijs deliriis diſtinguatur, nec dicas, non tantùm per febris abſentiam, ſed præcipuè per metum ac mæſtitiam ab alijs deliriis melancholiam diſtingui, quandoquidem iam vidimus in allatis exemplis, & febrem, necnon metum, & mæſtitiam adfuiſſe; Reſpondetur in prædictis caſibus, aut commixtas fuiſſe delirij ſpecies, aut illa deliramenta phrænitica potius, quàm melancholica appellanda eſſe, nàm quoad Hippocratem attinet ex Galeno in 1. Prorrheth. comm. 1. t. 18. phręniticum

fuiſſe

ſuiſſe delirium apparet, hæc enim ſunt verba Galeni "Febris ardens tum ob alias cauſas, tum propter cerebri inflammationem æquè fit, nempe & huic ſuccedit ex proprijs phrænitidis ſignis continua deſipientia, & interpoſitis paucis ſubdit," Quod ſi flaua bilis quodam modo exuſta, ſiue in capite, ſiue in toto corpore fuerit, ad id, quod melancholicum magis eſt, vergit, atque hinc in cerebrum ipſum, emittitur, ob idq; mente ex melancholia alienatur; ſi igitur ex flaua bile per aduſtionem in atram conuerſa febriunt ardenter, & ex eadem in caput irrepente delirant, non melancholicum, ſed phræniticum delirium appellandum eſt, nam & ab atra bile phrænitidem fieri non pauci cum Auicenna affirmant; hoc idem & de Burgundo illo dicendum eſt, nàm ſi in eo ſanguis incenſus ardentem ſynochum excitabat, & ipſemet in caput irrepens, aut euaporans delirium producebat, quodnam delirium à feruenti materia produci dicendum eſt? ſanè phræniticum potius, quàm melancholicum; ſed cum magno metu illud fuiſſe dices, & phrænitides interdum cum metu fieri non eſt abſurdum, quod nobis concedet Hippocrates lib. 1. de morb. propè finem, ibi enim hæc profert" Aſſimiles autem ſunt maximè hi, qui phrænitide tenentur, his qui ab atra bile delirant, & ſi quis delicatioris guſtus hunc librum non eſſe genuinum Hippocratis dicat, ſed Polybi potius, & idcircò huic reſpõſioni non acquieſcat, ille priori vtatur, nimirum in ſupracitatis exemplis delirij ſpecies commixtas fuiſſe, prout etiam ſanguinea maſſa, quę in febribus accenditur ardentibus, eſt varijs commixta humoribus, quorum modò vnus, modò alter prædominatur, aut mouetur; varias autem delirij ſpecies inter ſe commiſceri poſſe teſtatur experientia, & Galenus lib. 2. de diffic. reſp. c. 5. necnon in 3. de morb. vulg. com. 3. ægr. 15. ſic ſcribens " Sanè videtur hęc delirij ſpeciem ex melancholia, & phrænitide habuiſſe mixtam, nam hoc aut multum loquebatur, aut perpetuò tacebat, oſtendit huiuſmodi mixtionem, quod etiam de noſtro Burgundo dici poſſe rationabile eſt, nam ſanguis dum aduritur, ſecundum tenuiorem ſui partem in bilem, ſecundum verò craſſiorem in melancholiam conuertitur, quare & prius bilem, tanquam quæ citioris eſt motus, ſuos prodijſſe effectus, veriſimile eſt, dein melancholiam, tanquam quæ tardioris ſit motus, ex his igitur ſtatuendũ erit, melancholiam ex ſe, & vt plurimum eſſe ſine febre, interdum verò, & ex accidenti cum febre coniungi poſſe, & non ſolùm quatenus phrenitidi, quam ſemper tanquam ſymptoma peracuta febris conſequitur, ſed quatenus etiam febribus morbis coniungatur, ſiue his ipſa, ſiue huic illæ ſuperueniant; nihil enim obſtat in aliquo melancholia detento quemdam humorem putreſcere poſſe, ac inde febrem excitare, quod in hypocondriaca appellata melancholia præſertim obſeruare difficile non erit.

An melancholia poſſit eſſe contagioſa affectio? Cap. VIII.

HAEC quæſtiuncula riſum potius, quàm quid ſerij afferre prima facie videbitur, quis enim vnquam ſcripſit melancholia affectos hanc alijs paſſionem communicare, quemadmodum de phtiſim, lippitudinem, ſcabiem, alioſq. huiuſcemodi morbos patientibus? nullus certè, nec mirum; etenim quænam ratio contagij ſit in melancholia, quæ ab humore frigido, ac ſiccißimo dependat, cum tota contagij vis in putrida quadam exhalatione conſiſtat, & quę inſignem potius, ac excedentem humiditatem premonſtret? Conſtat triplicem eſſe differentiam contagij, vt optimè adnotauit Marcellus Donatus tractatu de variolis cap. 5. nam quod cōtagioſum eſt, aut ſolo contactu afficit (ſic ſcabie, & lepra infecti, quos contangunt inficiunt) aut præter contactum fomitem habet, quem relinquit in re, quæ contagio afficitur, hinc fomite afficiunt quæ morbidam excretionem intus latentem alteri affricant, vti veſtibus, lignis, & ſimilibus, cuiuſmodi eſt phtiſis) aut deniq. non contactu, & fomite, ſed & potentia ad diſtans contagium transferri poteſt, & hoc mediantibus euaporationibus, à vaporibus enim contagio infectis aer inquinatur, cum autem aer continuò à nobis neceſſariò inſpiretur, cum eo infectionis ſeminaria commixta introgrediuntur, quæ non eadam facilitate per expirationem expulſa, qua per inſpirationem intromiſſa fuerunt, humoribus, membris, ac ſpiritibus agglutinantur, & ſic animal inficiunt. Si igitur melancholia per contagium induci poſſit, magis veriſimile eſt, vt hoc tertio modo inducatur, at neque hoc tertio modo induci poteſt, quandoquidem cum pendeat melancholia ab humore ſicciſſimo, huic repugnant eæ conditiones, quę humori, ſeu corpori cōtagioſo neceſſariò competunt, nam minimæ illæ particulæ, quæ è corporibus infectis euaporantes in aliud contagionem inferunt, neceſſariò duas haſce conditiones obtinent, nempè quod glutinoſæ ſint, ac valde putridæ, hinc in febre tertiana, aut cauſone licèt corpora putredine affecta ſint, & ab his particulæ quædam euaporent, quia tamen neque viſcidæ, neque valde putridæ ſunt, ſed calidæ potius ac ſiccæ, per aerem delatæ, aut quid aliud medium aliud contangens non inficiunt, quoniam confeſtim euaneſcunt priuſquàm putredinis fomitem introducant, ſed ſi in hiſce nulla contagio ſit, ergo & multò minùs in melancholia, vbi nulla putredo, vbi frigidus, & ſiccus eſt humor; Aliquis tamen poſſet obijcere in melancholico humore inſignem putredinem excitari poſſe, atque ita ipſum contagioſum euadere, nam etiam ſi frigidus, & ſiccus appelletur, talis non actu, ſed potentia eſt, & in reſpectu ad cæteros humores, ſed, non ne oſſa, quæ non potentia tantùm, ſed actu frigida, & ſicciſſima ſunt, putredine, & inſigni putredine affici obſeruamus? vnitur preterea melancholico humori plurimū ſeroſitatis,

& ichori,

& ichoris, adde quod, & ferè ſemper pituitę commiſcetur, vt qui frigidus, & ſiccus natiuum calorem debilitet, & ſubinde pituitę gignendę prębeat anſam, ſed quod inſigniter putreſcat exemplo ſunt in peſtilentibus febribus, & in variolis apparentia exanthemata, quę à latinis peticulę, & peſticulę appellantur, quę eò peiores, & contagioſę ſunt magis, quò liuidiores, & nigriores apparent, tunc enim à melanchonico ſucco, & aduſto prouenire certum eſt; ſic & de antrace', ſeu carbunculo in peſte dicendum eſt, tunc enim morbus iſte ſęuior, & prauioris contagij eſt, vbi bilem atram ſui cauſam agnoſcit, ſed non ne & in gangręna, quę ab interna cauſa producitur, dum ab atra fit bile, tanta, & excedens adeò putredo excitatur, quod niſi pars gangręna laborans ferro, & igne tractetur', illa quàm breuiſſimè vicinas partes contactu afficiat? nec obſtat quod ſcriptores Medici nunquam dixerint melancholiam eſſe morbum contagioſum, non enim ipſi omnia ſcribunt, & pręſertim quę de raro contingunt, Cęterùm non ne ſcripſit Thucidides antiquiſſimus, & grauiſſimus inter Gręcos ſcriptores ſuo tempore peſtem graſſatam fuiſſe, à qua ſuperſtites omnium rerũ adeò fuerunt obliti, quod neque proprij nominis recordarentur? ſed quemadmodum tunc morbus ille contagioſus, memoriam, facultatem principem incerebro reſidentem deleuit, non ne & alius ſimilis morbus contagioſus, ac peſtilens oriri poſſet, qui principes cerebri actiones deprauaret? maximè, eſto nobis exemplum, nobiliſſimus ſcriptor Plutarchus (referente Aulo Gellio). primo librorum, quos Περὶ Ψυχῆς inſcripſit cum de morbis diſſereret in animos hominum incidentibus, virgines dixit Mileſias, fermè quot tùm in ea Ciuitate erant repentè ſine vlla euidenti cauſa voluntatem cępiſſe obeundę mortis, ac deindè plurimas vitam ſuſpendio amiſiſſe, id cum accideret in dies crebriùs neq. animis earũ mori perſeuerantiũ medicina adhiberi quiret, decreuiſſe Mileſios, vt Virgines, quę corporibus ſuſpenſis demortuę forent', eę omnes nudę cum eodem laqueo, qui eſſent peruinctę efferrentur, &c. Certè illud erat melancholię ſęuiſſimę quoddam genus, cumq. in dies plures Virgines, & ferè cunctas inuaſerit, contagioſum certè fuiſſe dicendum eſt; Hiſce tamen non obſtantibus melancholicum delirĩũ nullo pacto contagioſum eſſe aſſeritur, ſiue à melancholico ſanguine, ſiue ab atra bile dependeat, ſiq. fortè eueniat in melancholicis alterutrum ex prędictis humoribus inſigni putredine corripi, aut ingẽti corruptione affici (quod interdum contingere poſſe non negandum) non tamen inde per contagium in alios melancholia migrabit, illinc quidẽ poterunt, & peticulę, & carbunculi excitari, ſimileſq. morbi, qui contagio inficiant, alijſq. communicentur hominibus, nunquam tamen melancholia ipſa communicabitur ratione contagij, nam cum melancholia cerebrum occupet, & contagium in humore alioquin ſui natura ſiccisſimo extare nequeat, niſi per inſignem, atque excedentem putredinem ſubortam, cerebrum pars principaliſſima non ſuſtineret

humores adeò prauos, natura enim aut ſuccumberet, antequam humores in cerebro tantam labem contraherent, aut potius epileptici, vel apoplectici morbi ſuccederent, qui ad necem perducerent. Sed quid ad virgines à Plutarcho allatas? Reſpondetur tunc potiùs ab aere (vt ego arbitror) animales ſpiritus cerebri ob indicibilem qualitatem contractam afficiente, obledenteq. oborta fuiſſe in virginibus Mileſijs illa deliramenta melancholica, quam ob putredinem, ſiue contagionem aliquam in humoribus excitatam, quandoquidem nec febris, nec alius morbus ſanguineæ maſſæ corruptionem oſtendens obſeruati fuerunt, etiam ſi minimè negandum ſit ab infectione humorum ab inquinato aere communicata ſuſcitari poſſe cerebri morbos peſtilentes, atque graſſantes melancholias, ſed ſublata communis aeris infectione, non poſſe in cerebro adeò deprauatos, ac putridos humores melancholicos colligi, qui melancholiam contagioſam producat, nec afferantur Hippocratis exempla in Epidemijs vbi de melācholicis delirijs mentio fit, nam præterquamquod populares morbos, & communes ibi recenſeat Hippocrates, deliria melancholica ibi non recenſet tamquam præcipuas affectiones, ſed tamquam ſymptomata malignas febres interdum ſubſequentia, ita vt inſignis illa putredo, & ſubinde contagio in humoribus potius intra vaſa contentis extiterit, quam in humoribus melancholicis cerebri ſedem occupantibus, atque melancholiam efficientibus, namque illa deliramenta melancholica certiùs à fuliginibus ex ſubiectis partibus in cerebrum elatis prouenicbant, quàm ab humoribus in cerebro ſtabulantibus, hinc melancholica illa deliria per breui, non longo tempore perdurabant, cum tamen inter chronicos morbos recenſeatur melancholia; Nec tandem aliquis obijciat phrænitides malignas, atq. lethargos, quibus in morbis in cerebro putreſcunt, & inſigniter humores, namque neque prædicti morbi contagioſi ſunt, niſi peſtilenti, vel ſaltem maligna febri mediante; Hinc concludamus melancholiam ex ſe non eſſe contagioſam affectionem, ſed fortè ex accidenti, quatenus ſcilicet vel ab inquinato aere ipſa prouenit, vel ipſi peſtilens morbus adnectitur, quo in caſu & ipſa ex chronica in breuem migrat affectionem, nec illi, ſed peſtilenti morbo curatio præcipuè debetur; & ſi quis vlteriùs quæreret, cur abſq. peſtilenti, vel maligna febre phrænitis, aut lethargus, imò & melancholia à putridis humoribus excitata (ſi talis extet) non communicetur alijs, quemadmodum exempli gratia cōmunicatur phtyſis; Reſpondetur, quod putride exhalationes, quæ in phtyſi ab vlcere pulmonum eleuantur, à propria pulmonum ſubſtantia euaporant, & non ab humoribus in eo contentis tantùm, hinc propter quam dicunt analogiam, aliorum pulmones coafficiuntur; Adde phtyſim eſſe longiſſimum morbum, phrænitidem autem, atq. lethargum perbreues, quare cum omnis actio fiat in tempore, longiori tempore commodiùs fiet; præterea à putridis euaporationibus inquinatus aer ſtatim in pulmones attrahitur, in cerebrum

rebrum verò difficilius permeat, nec permeat niſi expurgatus; Tandem niſi diù cerebrum ſuſtineat humores putreſcentes in eius poroſitatibus, atque venis, quantò minùs propriam ſui ſubſtantiam putreſcere patietur? Poſt hęc ſcripta venit ad manus Roderici à Caſtro Luſitani liber primus de morbis mulierum, cuius ex ſcholio in 23. caput quis poſſet rationem afferre, cur melancholia non ſit contagioſa, ibi namque ſolos morbos vniuerſi corporis communicari, ac contagioſos eſſe ſcribit; ipſe de Cancro loquens, hæc habet" Mirum quod cancer contagio careat, præſertim vlceratus, & qui tetrum expirat, eoq. magis mirari ſubit, quod eiuſdem naturæ ſit cum elephantiaſi, quæ tamen contagioſa eſt, niſi dicas contagioſum cancrum non eſſe, quia ſoli morbi vniuerſi corporis communicantur; Hactenus Luſitanus, ſed re vera non arridet reſponſio iſta, quoniam & phthyſis, & lippitudines, & diſenteriæ malignæ per contagium cæteris impertiuntur, hinc fortè mirum non eſt ſi ſtatim ſubdat eruditiſſimus author hæc verba „ Non tamen video cur procax humor, & feruens in parte aliqua contentus tetrumque de ſe expirans vaporem contagionem efficere non poſſit?

An in hypocondriaca appellata melancholia neceſſariò ſemper adſint obſtructiones? Cap. VIIII.

Melancholiam hypocondriacam ſemper cum obſtructionibus, adeſſe ex Galeno manifeſtè colligitur, nam 3. de loc. aff. illè ex Diocle, cui aſſentitur, ait flatuoſos vocatos (& per flatuoſos melancholia hypocondriaca vexatos intelligit) ſuſpicandum eſt, plus caloris, quàm decet, habere in ijs venis, quæ alimentum à ventriculo excipiunt, ſanguinemq. in ipſis craſſiorem factum, quippè conſtat, has venas eſſe obſtructas vel hoc argumento, quod alimentum corpori non diſtribuitur, & paulò poſt ſubdit" Aiunt autem nonnulli os ventriculi, quod inteſtinis continuatur, in huiuſmodi paſſionibus inflammari, ac ob inflammationem ipſam, & obſtrui, & prohibere ne alimenta ſtatuto tempore ad inteſtinū deſcendant &c. Inſuper & lib. 5 de loc. aff. c. 6. hæc habet," Quippe laborantes huiuſmodi morbo poſt cruditates multò vehementiùs infeſtantur, ac plures ex ipſis ſplenici quoque ſunt, quocirca conijciendum eſt ex hoc etiam viſcere vitioſā ſaniem in ventriculum irruere, ſed ſplenici non ſolùm, inſigni lienis obſtructione, ſed etiam tumore afficiuntur, præterea cur peius poſt cruditates habeant hypocondriaci, niſi quia huius morbi cauſæ obſtructiones augeantur? Hinc eruditiſſimus vir iam in Academia Bononienſi condiſcipulus, & amiciſſimus meus, excellentiſſimus Auguſtinus Pincetus Genuenſis à me per litteras percunctatus, quid in hac re ſentiret reſpondit in melancholia hypocōdriaca neceſſariò obſtructiones reperiri duabus motus rationibus, quarum prior hæc eſt; Hypocō-

driac

driaca dependet, ex æſtu fundi ventriculi, aut alterius partis proximę, (Galenus inflammationem vocauit, ſed communiori nomine, nàm re vera phlogoſis, ſeù accenſio eſt appellanda) ſed hic ęſtus fit ab obſtructione ergo in melancholia hypocondriaca obſtructiones adſunt, & minor ſyllogiſmi probatur, nàm hic ęſtus non dependet ex natura humoris, qui frigidus, & ſiccus, ergo ex prohibita euentatione, ſed euentatio prohibetur vel à nimia copia melancholici humoris, vel ab eiuſdem craſſitie, quę vtraq; obſtructiones gignit, ergo in melancholia hypocondriaca ſemper obſtructiones aderunt; Altera ratio eſt, quod hęc melancholię ſpecies non fit ſine materia, ſed ſi ſit materia, aderit obſtructio, ergo: Maior eſt certa, namq. ad hoc vt fiat melancholia neceſſum eſt, quod vitioſæ euaporationes in caput eleuentur, ſed euaporatio non dependet à ſimplici intemperie, ergo in melancholia requiritur materia & quod (ſi ſit materia) adſit obſtructio, clarum etiam eſt quia ſi hęc materia non peccaret copia, vel qualitate, nullā faceret affectionem, alioquin omnes eſſent melancholici, ſed ſi peccat copia, vel craſſitie gignit de neceſſitate obſtructiones, ergo ſemper aderit obſtructio. Cęterum & ipſe (vt aiunt) pedibus in hanc ſentētiam venio, quandoquidem non ſolum in hypocondriaca, quę a locis ventriculo proximioribus dependet, ſed etiam in ea, quę a remotioribus, hoc contingere videmus, nàm ſi ex; gr: ab vtero pendeat, ſiue ob retentum ſanguinem menſtruum, ſiue ob retentum ſemen, obſtructiones adeſſe fatebimur; Attamen quę venerunt in mentem in contrarium afferre non deſiſtam, tum quia veritas à difficultatibus extricata magis elucеſcat, tùm quià ſue partes queſtiunculę non deſint; En vnum igitur ſuppono, nimirùm ex fęculento, ac melancholico excremento ad os ventriculi illabente melancholica deliria fieri poſſe, quo conceſſo, concedendum quoq; erit nulla exiſtente obſtructione hypocondriacam melancholiam exoriri poſſe, nàm nulla exiſtente obſtructione interdùm talem humorē ad os ventriculi illabi apertiſſimè monſtrabo; & primò quod melancholica deliria ex fęculento, & atro humore ad os ſupernum ventriculi irruente exoriantur, ratione à ſimili deſumpta probari poteſt, nam quemadmodum interdum ex bilioſis ſuccis ad os ventriculi ſuperius confluentibus conuulſiones, & deliria oriuntur, ita & melancholicis confluentibus affectiones melancholicas oriri fatendum eſt; hinc Galenus 1. de ſympt. cauſ. c. 7. delirio, & melancholiis quoſdam ex ſtomachi vitio corripi ſcripſit, & clarius etiam lib. 6. de loc. aff. c. 1. ſic inquiens " Quod verò melancholica meſtitia liene excrementa huiuſmodi ad os ventriculi tranſmittente proueniat, antea vbi de ore ventriculi tractauimus, iam dictum eſt; Quod autem melancholicus humor ad os ſupernum uentriculi confluere poſſit nulla exiſtēte obſtructione in ipſo, nec in aliis hypocondriorum manifeſtum fit in ijs, qui diutius inediam tolerant, nàm ſi iſti ſuapte natura ad habitum melancholicum vergant, illorum ven-

tres ob inędiã exhauſti,& ab hepate,& a proximioribus venis ſangui nem atrum,& illius acidas ſeroſitates attrahunt,quę non ſolum ipſius os afficiunt, ſed & in cerebrum effumant, vnde, & deliria melancholica, & dyſtimias, quas vocat Galenus, nempè meſtitias melancholicas inducunt, & præſertim in ijs, in quibus vomitus difficulter; excitatur, talis. n. humor retentus vel Galeno teſte loco de loc, aff. nuper cit. prædicta accidentia excitat; & quod tandem ob inediam ad os vẽtriculi confluant, interdum iam dicti melancholici humores, teſtis eſt Auic. lib. 3. fen. 13. tr. 2. cap. 1. quorum quidem humorum ad os ventriculi fluxus tam in corporibus obſtructione detentis, quàm in deobſtructis, ob inediam contingere poteſt, imo facilius in his tanquã quæ minus tolerent famem; neq; nobis ſecunda ratio Excellentiſſimi Pinceti obſtat, nàm melancholicus humor in ventriculum non tanta copia illabitur, qui poſſit in ampla illius capacitate obſtructionem parere, ergo minus craſſitie hanc pariat, & ad melancholiam inducendam ſat erit illius peccatum in nigredine, in aciditate, & in alijs prauis qualitatibus. Præterea ſi aliquibus immoderatus ſanguinis fluor exempli gratia ab vtero contingat (in quibus tantùm abeſt, vt adſint obſtructiones, quin potius venæ nimis apertę ſint) & in ipſis melancholicum delirium fiat, proculdubio illud delirium erit per conſenſum ab vtero, & inter hypocondriacas melancholias enumerabitur, ergo non ſemper neceſſario aderit obſtructio in hypocondriaca melancholia; Quod autem à ſanguinis profluuio delirium oriatur, teſtis eſt Hippocrates 7. aph. 9. dum ait „ A ſanguinis profluuio deſipientia, ac conuulſio malum; & quod tandem ab enarrato profluuio deſipientia, ſeu delirium ſit melancholicum, optima ratione elici poteſt ex doctisſimo viro Franciſco Valeſio in commento eiuſdem aphoriſmi, dùm delirii ex effluxu ſanguinis cauſas reddit, nàm alius modus eſt(inquit ipſe) cum atra bilis, quæ abundantia ſanguinis attemperata erat, eius effuſione facta eſt ſincerior, ita vt tunc temporis ex atra bile ſinceriori reddita, & benigni ſanguinis commercio priuata exhalent in cerebrũ crasſiores fuligines, ac nigre exhalationes eleuentur, melancholici delirij cauſę. Hæ ſunt difficultates, quę me à priori ſententia extorquere valerent, niſi ambabus vnica reſponſione me poſſe ſatisfacere putarem, nàm duplici modo hypocondriacam melancholiam conſiderare poſſumus vel ſtabilem, & quæ permanentiam habeat, vel momentaneam, & quę cito deſinat, ac pertranſeat, non ſecus ac deprauatæ imaginationes, & deliria, quæ ab ebrietate fiunt; ſi de priori loquamur, hæc certe abſq. obſtructione non contingit altera verò proculdubio ſine obſtructionibus fieri poteſt, ſed hæc, pro vt melancholia eſt, curatione non indiget, ſolummodo. n. vel affecto ori ventriculi vel ſanguinis fluxui incumbendum eſt, at in hypocondriaca melancholia, quæ permanentiam habet, non ſolum ad eius cauſas, ſed ad ipſam quoq. remedia diriguntur; hinc momentaneam medici aut prætorierunt,

runt. aut neglexerunt, aut de ipſa tanquàm de ſigno dumtaxat pertractarunt, vt Hippocrates in ſupracit. aph. fecit.

An neceſſario ventriculus. & præſertim os ſupernum eius in melancholia hypocondriaca afficiatur? Cap. X.

CErebrumventriculo. & ventriculum cerebro ſuas affectiones tranſmittere, idq. propter neruorum à cerebro ad os ventriculi deſcendentium magnitudinem ſcripſit Galenus 3. de loc aff. c. 7. hoc igitur ſtante, non in hypocondriaca tantũ ſed in omni melancholia os ſupernum ventriculi afficietur; Reſpondetur nonomnes ſui affectiones cerebrum ventriculo communicare, ſed eas tantum, in quibus ipſum læditur ſecundum neruoſam ſubſtantiam, ac membranoſam, in melancholia autem cerebrum non ſecundũ eam læditur, ſed ſecundum ſpiritus animales per medullarem ipſius ſubſtantiam diſſeminatos; ſed in eodem loco de hypocondriaca pertractans Galenus hec habuit,, Cum circa ventriculum prima incæperint accidentia, ipſisq. auctis melancholicæ ſequantur affectiones, deinde alui deiectione, & vomitu flatibus per inferna emiſſis ructibusque leuetur, is qui laborat, hypocondriacũ, flat oſumq. morbum ipſum nominabimus, accidẽtia verò ipſius dicemus. & meſtitiá, & metũ Quibus à nonnullis animaduerſis in quacumq. hypocondriaca ventriculum affici pronunciarunt, & ad hoc comprobandum ex eo ducuntur, quia poſt cruditates, hypocondriaci magis vexantur, & quia etiam ſi ægri lienis tumore laborent, non alia de cauſa melancholiam incurrunt, niſi quia ab ipſo in ventriculum refluat melancholicum excrementum, quorum teſtem Galenum adducunt lib. 5. de loc. aff. c. 6. dicentem ,,Quippe laborantes hypocondriaca poſt cruditates dictis accidentibus multo vehementius infeſtantur, ac plurès ex ipſis ſplenici, quoq. ſunt quòcirca conijciendum eſt ex hoc etiam viſcere vitioſam ſaniem in ventriculum irruere, ſed quid plura? 3. de loc. aff. iàm cit. Galenus ſcribit, quod cum propria melancholiæ accidentia magna videntur, circa ventriculum vero aut nulla, aut parua admodum ſunt, haud abs re exiſtimaueris primitiuam in cerebro affectionem conſiſtere, ob atrã bilem in ipſo congeſtam; quibus vero ſignis diſcernatur, an hæc in ſolo cerebro, vel in vniuerſo corpore contineatur, iam antea dixi, ex his igitur in omni hypocondriaca ventriculum affici colligas, nàm ni afficiatur, non erit hypocondriaca, ſed vel eſſentialis, vel per conſenſum à toto melancholia; Cæteum in quacumq. melancholia hypocondriaca os ſupernum ventriculi lædi & Rudius & Capiuaccius inter reliquos clarius ſenſerunt in proprijs de melancholia capitibus ille. n. in quacumq. melancholia hypocondriaca os ſupernum ventriculi roborandum eſſe docuit, ne vapores cerebro communicentur, hic autem quamuis in melancholia hypocondriaca materia pendeat à pluribus

partibus

partibus, neceſſariò tamen affici os ventriculi ſupernum ſcripſit, & ad hoc comprobandum vtitur ſententia Galeni ex 5. de loc: aff. iam deducta, ità vt, quamuis hypocōdriaca (inquit ipſe) fiat à liene, accidat tamen quia materia impertitur ventriculo, ideſt orificio ſuperno. Profecto horum opinioni (& ſi hæc vt plurimum contingere exiſtimem) ego omninò ſubſcribere non poſſum, quandoquidem in ore ipſius vētriculi melancholicus humor non gignitur, nullius .n. humoris genus in eo producitur, qui tamen melancholicus humor in alijs partibus per aſſationem generari non inconuenit (quare nec etiam ipſius læſionem neceſſariam eſſe rationi conſonum eſt ad hoc vt principes actiones sēper deprauentur in melancholia ex conſenſu à partibus, prærerea quę nam ratio eſt in promptu propter quam in ea parte contentus ater humor melancholiam producat? ſcio eos reſponſuros fore atrum humorem hic ſuas vires non ſiſtere, ſed eas cerebro per fuliginoſas euaporationes impertiri ſed non ne reperiantur viſcera, quę nigro, melancholicoq. ſucco repleta in cerebrum effumare poſſint, abſq. eo quod ventriculo ſaniem, aut euaporationem iſtam melancholicam communicent? vterus certe eſt, qui per plurimas venas, & arterias non tantum vapores verùm etiam & humores in cerebrum demandare poteſt, nec his vllo pacto ventriculum infeſtare, & hoc clariſſime patet nam quemadmodum ab vtero in mammas progenerando lacte ſanguis tranſmittitur per venas quæ ventriculum non attingunt, ac deinde ex eodē lacte interdum in venibus concreto, vel etiam putreſcente, & ad cerebum euaporante ſuboriuntur inſanie, vt ex Hippocrate teſtatur exactiſſimus ſcriptor Rodericus à Caſtro lib. 4. de morb. mul. c. 26. & ſe hoc obſeruaſſe in quadam muliere refert, ſic quoq. per eaſdem venas melancholici humores, ac vapores cerebro communicari poterunt. Neq. obſtat quod Galenus dixerit hypocondriacos poſt cruditates peius ſe habere, quandoquidem hypocondriaci poſt cruditates magis, vexantur non tantum, quia ipſorum ventriculus flatibus inappetētia, diſtentione, vel alio morboſo affectu crucietur, ſed etiam quia genitę in eo cruditates aliorum viſcerum obſtructiones fouere, augereque poſſunt, ex quibus fuliginoſę, tetręq; euaporationes in cerebrum melancholici delirii cauſa excreſcunt, & Galenus 3. de loc. aff. in hypocōndriaca ventriculum affici ſcripſit non quia ſemper hoc neceſſario contingat, ſed vt oſtenderet melancholiam excitari, ſi ab atra bile in ventriculo contenta ad cerebrum tolleretur euaporatio veluti fuliginoſa fumoſaq. conuenit .n. (ait ipſe) inter optimos medicos plura accidentia capiti à ventriculo procedere, inter que accidentia connumerat ille capitis dolores & comitialem morbum, ſed capitis dolores, & comitialem morbum fieri ex conſenſu poſſe non affecto ventriculo quis neget? cur non igitur & melancholia fieri poterit? Prętерea om-

nes adducti Galeni loci intelligendi ſunt tantummodo de ea hypocondriaca melancholia, quę à ventriculo, & à liene dependet, non autem de ea quę ab hepate, aut ab vtero fit, nã cũ de antedictis tantummodo loquutus fuerit, de ipſis etiam intelligenda ſunt, quæ ſcripſit; Cur autẽ de illis tantùm, nec de aliis verba fecerit, vt Auicennas, reſpondet, Capiuaccius hoc contigiſſe, quia Galenus non è propoſito ſed exẽpli tantum gratia ſermonem habuit de affectu melancholico, & hoc obiter dixiſſe volo; Quod autem in hypocondriacis melancholiis à Galeno non recenſitis ventriculus noxam effugere poſſit, ex eo colligo, quod ipſe in hoc affectu, dum lęditur, à melancholico humore læditur vnde, & de melancholia à liene pertractans Gelenus dixit, & in hac coniiciendum eſſe ex liene in ventriculum melancholicum excrementũ irruere; quo ſuppoſito ſic argumentor, ſi ventriculus in aliquo melancholia lædi deberet, in ea profectò magis lædi deberet, in qua melacholicus humor magis abundat, ſed in melancholia, quæ fit per conſenſum à toto corpore magis abundat melancholicus humor, nec tamen in ea ventriculus lęditur vel teſte Galeno 3. de loc. aff. to. ies iam cit. ergò & in melancholia, quę vel ab hepate, vel ab vtero dependeat, poterit non affici ventriculus, nàm valet propoſitio, ſi de quo magis, ergo & de quo minus; Si autem quærat aliquis, cur in hypocondriaca, quę à liene fit ventriculus neceſſariò afficiatur, in ea autem, quæ exempli gratia ab vtero fit, poſſit non affici, Reſpondebo hoc contingere propter ſplenicũ rarũ, quem vas breue, aut venoſum dicunt, quò quotidie effunditur in ventriculum melancholicus ſuccus ad ciborum coctionem iuuandam, ut Galenus voluit, & ad excitandam etiam naturalem famem, vt Auicennas addidit, hinc eſt quod à liene malè diſpoſito, & obſtructo, ac tumore affecto maior prædicti humoris copia in ventriculum refluit, nam cum lien ab ipſo potiùs grauetur, prædictum humorem nec commode recipere, nec rectè, vt deceret concoquere, imò nec ſtatuto tempore detinere valet, ità vt eò, quò ſe ex ſuperfluis exonerare ſolebat, nempè in ventriculum tunc maiorem copiam deponat vterus autem, ac venæ ad ipſum pertingentes ſi nimis repleantur, materia ad alias partes, non ſemper ad ventriculum neceſſario regurgitat; Siq. percunctaretur alius, cur melancholicus ſuccus, qui à liene quotidie in ventriculum reiicitur, melancholiam non efficiat, reſpondetur eum tum inculpata qualitate præditum, tum inmodica copia, & in ea quantitate eſſe, quæ naturales ventriculi actiones ſuia, qua gaudet, acerbitate, & acciditate adiuuare poſſit, non autem illi noxam inferre, vti quando vel quantitate, vel qualitate, vel vtraq. ſimul excedit; Tandem nec ſi quis prædictis acquieſcat, ille vlteriùs ſciat tres eſſe cuiuslibet melancholiæ gradus, ita vt hypocondriacam melancholiam, incipientem, progreſſam, atq. confirmatam conſidera

re,

re, poſſimus; ſi igitur ipſam incipientem,& in primo gradu exiſtentem accipiamus,dicimus re vera fieri poſſe nulla ventriculo noxa communicata, ſi verò ipſam progreſſam, atq. eo magis confirmatam ſpectemus, hanc certè abſq.ventriculi læſione adeſſe non poſſe fatemur;progrediente .n. morbo copioſé adeó, ac frequentes & fere continuæ sũt euaporationes tenebricoſæ, quæ in ventriculum quoq. permeent, & ita ipſius coctionem perturbant, atq. eiuſdem vires languidiores reddunt,ita vt & ipſe in his hypocondriacæ melancholiæ gradibus neceſſariò coafficiatur, qua propter Galenus ac cæteri authores, qui in hypocondriaca melancholia ventriculum lædi ſcripſerunt, de progreſſa, ac confirmata intelligendi ſint,nequaquàm autem de omni melancholia hypocondriaca incipiente cum hæc vt oſtenſum fuit, etiam abſq. læſione ventriculi poſſit exiſtere.

An in melancholia hypocondriaca ſemper adſit hypocondriorum phlogoſis,ſeu accenſio? Cap. XI.

Diocles ille ex Galeno 3. de loc. aff. ait flatuoſos vocatos ſuſpicandum eſſe plus caloris, quam decet; habere in iis venis, quę alimentum à ventriculo excipiunt; & paulo poſt addidit nonnullos dicere os ventriculi, quod inteſtinis continuatur in huiuſmodi paſſione inflammari;cui quidem opinioni Galenus &ipſe ſubſcribit, ita ſcribens,,, Atq. videtur quidem in ipſo inflammatio eſſe , ſanguis autem in parte inflammata contentus &craſſior, & magis melancholicus. Alia ex parte Auiccennas lib. 3. fen. 1. tr: 4.c.18. concedit quidem huiuſmodi melancholiam, quàm mirachiam vocat,fieri poſſe ex meſaraicarum venarum apoſtemate, ſed ait hoc apoſtema, vt plurimùm, non eſſe calidum, ex quo fortè nonnulli adductam Galeni ſententiam improbarunt, dicentes neceſſariò in hoc affectu, ſi in eo adeſset inflammatio, febrem reperiri debere,non ſecus,ac in aliis inflãmationibus internis, ac morbum necesſariò acutum fore, cum tamen, neq. febris adſit, neq. acutus ſit affectus, vt qui in multos menſes,imò & annos producatur ſæpe. Hallucinantur tamen,qui Galenum per inflammationem verum tumorem inflammatorium, ſeu phlegmonem intellexiſſe volunt, cum ipſe eo loci per inflammationem phlogoſim ſeu accenſionem quadam pylori ſubaudiuerit, nec Auicennas meo iudicio per apoſtema, verum tumorem intelligit, ſed quemdam potius crasſę, ac frigidæ materiæ affluxum, vt alibi etiam ſui moris eſt, quam tamen eodem capite non negat in venis meſaraicis inculcari,ibique obſtructiones excitare, vt tandem, ex ea calefacta, atq. aſsata tenebricoſus vapor in cerebrum eleuetur, qui melancholiam inducat; obiicere, tamen iſti ſolent, qua de cauſa, ſi tanta caliditas adſit, febris nõ reperiatur, aut ſaltem ſitis, quæ necesſariò adesſe deberet, ſed potiùs

adſint flatus, fluctuationes, & ęgri plurimùm expuant, ructus acidos percipiant, interdumq. acidam adeò pituitam euomant, vt dentes etiam torpore afficiantur, quæ non calidas certè, ſed frigidas inſequi ventriculi intemperies ratio ſuadet. Reſpondetur primò febrem non ſequi, quoniam, & ſi à phlogoſi iſta humores adurantur, non tamen putreſcunt, vt febris propter putridas fuligines in cor effumantes accẽdatur, nec tanta etiam caliditas eſt vt, in vera inflammatione, quæ partem poſt partem calefaciendo cor apprehendat, & febrem excitare posſit; ſitis verò non fit, qnia os ventriculi ſupernum humida copioſaque ſemper ſcatet materia, (vt plurimæ, ac frequentes expuitiones cõmonſtrant, quę ſiccitatem prohibens, ſitim etiam arcet: verum qua de cauſa flatus, fluctuationes, ac cętera frigiditatem atteſtãria ſymptomata excitentur, ratio non deeſt, nam dum ab inſigni caliditate humores adasſantur eleuatur fuliginoſa quædam euaporatio, quę cum in ventriculo cibis cõmiſceatur, coctionẽ perturbat, ac fluctuationes excitat quoad calore vlteriùs operante ructibus, aut aliter eleuentur ęgri; nec præterea mirũ eſt cibos parũ proſpere concoqui in ventriculo, in quo calor præternaturalis vigeat, cũ hic deſtruens nõ concoquẽs ſit: Hinc etiam plurimùm expuunt hypocondriaci, quia & ſi calida, & ſicca ſit affectio, læſa tamen ventriculi coctione ipſis copioſẽ, ac frequenter expuendi occaſio ſuggeritur; Addunt alii tandem in huiuſmodi melãcholia ægros calidis ſemper medicamentis tractari, cum aſſidue attenuantia, detergentia, ac calefacientia præſcribantur à medicis remedia quare ſi curatio morbum oſtendat, hunc affectum frigidum, non calidũ in pręſentia oſtendit, quæ difficultas certè primo axpectu aliqua videtur ſed rebus intimius perpenſis nulla ſit, cum .n. ab obſtructionibus phlogoſim hanc prouenire dixerimus, & materia obſtruens in hoc affectu crasſa, ac viſcida ſit, pertinacisſimeq. adhereat mirum non eſt cum eradicari debeat, ſi prius attenuanda, detergenda, ac calefaciẽda ſit, etiam ſi ratione huius materiæ fiat affectus veluti inflammatorius, ſi .n. refrigerantibus vtamur, materia magis pertinax reddetur. Hic tamen non aufugiant illi documentum magni Auenzoaris memoria dignum, ſcilicet, vt è validis, atq. admodum calidis medicamentis abſtineamus, cum viſcera ſint incenſa in hoc morbo & præſertim meſaraica, atq. iecur. Quod magis negocium facit, nec adhuc extricauimus, ſunt acidi ructus, qui potius nidoroſi esſe deberent ſi tanta caliditas vrgeat, etenim ex Galen. 2. de alim. facult. c.6. & in 6. Epid. com 3. t. 25 in ventriculo calida, ac ignea qualitate prædito fit corruptio ad nidorem, cuius corruptionis index eſt nidoroſus ructus, non ſecus ac acidus eſt index corruptionis, quæ ad aciditatem fit in ventriculo frigido ex 3 de ſympt. cauſ. cap. 1. Hanc difficultatem facile enodare posſumus cum Tralliano, quem ſequutus eſt Auerroes, qui tàm à
cali-

calido, quam a frigido aciditatem fieri voluit. ſed quia ipſum in hac re plurimi ſuſpectum habent, nos inferius aliter huic difficultati ſatisfaciemus, Reliquum eſt, vt ſummatim dicamus quod Diocles, & cum ipſo Galenus, dum de melancholia hypocondriaca verba fecerunt non de melancholia à quolibet hypocondriorum proueniente, ſed de ea, quæ præcipue ventriculi vitio, aut venarum meſaraicarum fit, intellexerunt, quæ ſane melancholia neceſſariò cum accenſione coniuncta eſt, niſi .n. ibi adeſſet accenſio, non poſſent aduri humores, ac in atrā bilem conuerti ex quibus, aut ex eorundem ſaltem vaporibus cerebrum, atq. animales ſpiritus coafficerentur, nec nobis obſtat Ludouicus Mercatus de inter. morb. curát. lib. 1. cap. 17. dùm tres modos generationis melancholiæ hypocondriacæ proponens, in ſecundo adducit ventriculi frigiditatem non ſolùm priuatiuam, quæ ob proprii caloris, & ſpirituum diſſipationem contingit, ſed etiam poſitiuam quæ in acorem commutet alimenta, quandoquidem in ventriculo ſimpliciter frigido etiam ſi acida pituita generari poſſit non tamé melancholicus humor generabitur, ex quo melancholicum delirium excitetur; fortè quis addat à ventriculi nimia frigiditate craſſos humores produci à quibus fiant obſtructiones, proptèr quas ſanguis illuc tranſmiſſus dú ventilari nequeat, aduratur, atq. ita ob prohibitam etiam tranſpirationem æſtus inuadat; ſi vero de melancholia ab aliis hypocondriis originem trahente ſit ſermo, & cum hac fere ſemper illius partis, à qua naſcetur, accenſio coniuncta erit, ſiue .n. ſit hæpar, ſiuè renes, hæc viſcera vel abſq. vlla obſtructione, ſed ſola ingenti caliditate humores adurunt: nec quia hæpar toti corpori alimentum producat, ob id non ab hypocondriis, ſed à toto tunc melancholiam per conſenſum oriri proferat aliquis, quia vario caliditatis gradu hępate affecto, ea humoris melancholici copia ab ipſo generari poteſt, quæ non in totum corpus diſtribuatur, ſed aut in cerebrum aut in ventriculum tantùm, tamquā imbecilliora interdū ac male diſpoſita trāſmittatur; & in hoc caſu non calefaciendi, ſed euacuādi ac refrigerādi oritur indicatio. Lien verò meſenterium atq. vterus dū hypocondriacā inducunt melācholiā, ob ſtructione laborāt, ad quā æſtū ſeù feruoré ſequi neceſſe eſt, quo caſu, non inconuenit reſpectu diuerſorū, & calidā & frigidam vigere intemperié, poteſt .n. hæpar ſumma caliditate, vētriculus vero frigiditate affici quod etiam eſſet in cauſa, vt calidæ ac frigidæ ſimul intemperiei ſymptomata excitarentur, quemadmodū non raro in hypocondriaca obſeruatur, diximus autem accenſionem fere ſemper adeſſe, non autē perpetuo, quia interdum, rarò tamen ex liene non obſtructo, ac propterea non ęſtuante in ventriculum ſuccus melancholicus effundi poteſt, qui ad cerebrum tetros vapores emittat, eiuſq. actiones lædat, qua .n. ratione collecto in vniuerſo corpore nigro humore citra ob-

ſtructionem

obſtructionem aliquam læditur mens nonnunquam, eadem prorſus ob tranſmiſſum eumdem humorem à liene vel alia quauis parte in ventriculum idem ſymptoma excitari poſſe non eſt dubitandum, poteſt præterea ob frigidam præſertim atq. humidam intemperiem attractrix lienis facultas adeo, imbecilla eſſe, vt à fæculento ſanguine hæpar minimé expurget, imo quod magis eſt, poteſt lien frigidiſſimo morbo detineri, nempè ſcyrrho iam conſumato, atq. perfecto, ita vt fæculentũ ſanguinem non attrahat, vel attractum recipere non poſſit, vnde in vẽtriculum remeans nigerrima fęx melancholiam excitare valet. Hæc certè concedi poſſunt, vbi melancholia hypocondriaca momentanea eſt, ſed ſi permanentiam habeat, & inter chronicos morbos reducatur dicendum eſt, quod quemadmodum iſta ſine obſtructionibus eſſe nequit, ita nec ſine efferueſcentia, ſeu phlogoſi; & quod de lienis ſcyrrho conſumato ferunt, verum eſt, attamen melancholicus humor in ventriculum regurgitans tractu temporis nouas nducet obſtructiones, ex quibus phlogoſis inſurgat, ita vt breui perſiſtant illi hypocondriaci abſq. æſtu & incaleſcentia, & hinc vt diximus, frigiditatis, & caliditatis, vt plúrimum permixta ſigna in hypocondriacis ſpectentur. Sed hic aliquis obiiciat, cur non quotidiè iſta melancholica affectio producatur, ſi quotidie melancholicus humor à liene in ventriculum trãſmittitur, at in ſuperiori quæſtiuncula huic dubitationi ſatisfactum eſt, addere tamen poſſumus quod dum pauca, atq. ideò debita portio ſucci melancholici, quæ quotidie in ventriculum naturaliter deducitur, nó multũ refrigerat, ſed potius corrugando ventriculum coctionem adiuuat; cum verò magna copia iſtius ſucci petit ventriculum, refrigerat fundum ipſius atq. debilem reddit ventriculum vniuerſum, & reprimit ipſius calorem naturalem, à quo perficitur concoctio, vnde fit, vt cõtingant affectus melancholici, dum ventriculus effumans ad cerebrum principes actiones peruertit. Hinc igitur tandem ex rei natura ratione deſumpta, non difficile erit afferre cauſam (hoc .n. reſtabat) cur acidi ructus, & vomitiones acidæ interdum ab æſtuante, ac calido ventriculo proueniant, ſcimus .n. ſanguinis fæcem, ſeu melancholicum ſuccum ad acidum ſaporem inclinare, & hunc quotidie à liene in ventriculũ excerni, & ſcimus ad huc (vt hoc maximè ad huiuſmodi negocium facit) quod ſi talis humor aduratur, maximè aceſcit, ita vt ſanguinis fex aduſta, quæ propriiſſime atra bilis appellatur acidiſſima ſit, quare in ventriculo phlogoſi laborante iſtum humorem aduri, & ob id acidú admodum euadere credibile eſt; modo quid mirum ſi alimentum, ac reliqui excrementitii humores in ventriculo exiſtentes ex permixtioné iſtius acidiſſimi ſucci aceſcant? ſi .n. in vini cyatho aliquot tantum guttulas acerrimi aceti ſuperinfundas, totum vinum aciditatem acquirere facilé percipias, acida .n. maximè penetrãt, ac propterea valde

ſenſibilis qualitatis ſe ſe produnt, Cęterum cum de melancholia, quæ ad ventriculum quotidiè a natura tranſmittitur, ſermonem habuerimus, non eſſet ab re interim diſcutere an ipſa ad excitandam appetentiam tranſmittatur, huius .n. vſus cum Galenus non meminerit, & ipſius author fuerit Auicennas, facile controuerſia exorta fuit; ſed ne à propoſito ſcopo iter deflectamus, cuilibet in hac re Valeſium, & Mercatum doctiſſimos viros inuicem pugnantes conſulere fas erit, & eam, quę magis arrideat, opinionem amplecti.

Cur in hypocondriacis interdùm ità pulſet arteria dorſi, vt ictus manifestè perſentiatur ab ipſis? Cap. XII.

SI pulſus inſit in hypocondriis delirium, aut perturbationē ſignificare ſcripſit Hippocrates 1. prognoſt. t. 28. & Mercatus per hanc vocem perturbationem melancholicum delirium interpretatur lib. 1. de intern. morb. curat. c. 11. ità vt non ſolum arterię iuxta dorſum ſitę vehemētiorem pulſationem quam pro naturę lege conueniat, ſed etiam aliarum arteriarum, quę iuxta hypocondria ſitę ſunt, pulſationem excedentem animaduertere liceat in melancholia, & pręſertim hypocondriaca, vnde & excellentiſſimus Iul. Cæſar Claudinus fæliciſſimę recordationis, & Bononię præceptor meus nūquàm ſatis laudatus in ſuarum conſultat. medicin. 35. arterię pulſationem ad ventriculi fundum in hypocondriaca melancholia nobili Foroliuienſi laborante proponit: imò & Valeſius in eumdem locum Prognoſt. commentariis ſcripſit, quod & in cubito pulſus ſignificat delirium, aut furorem ex eodem Hippocrate 2. Epidē & Galenus in comm. in eundem locum Epidem. vbi de Licia habetur ſermo, ait, & ſuſpicandum fere etiam mulierem deliraſſe, quæ verba valde conſentiunt iis, quæ ſcripſit lib. Quod animi mores &c. c. 8. ibi .n. ſic inquit, Quorum vena in cubito pulſatu mouetur, hi furētes ſunt, & iracundi, & per venam arteriam intelligendam eſſe declarat idem Galenus, dùm ſubdit venas .n. & ipſas arterias veteres appellabant, ſic & Fernelius, vt refert Mercatus lib. 2. de morb. mul. c. 7 exiſtimauit arterias quoq. meſenterii dùm inflammantur, id eſt dum phlogoſim patiuntur (quod maxime in melancholia hypocondriaca contingit) ſubſultum illum pręſeferre, quippe contingit, in fęminis maxime ſubdit Mercatus) ſubſultum illum ſentiri in toto ventre, & potiſſimùm iuxta ipſius fundum vſq. ad vmbilicum, ſed harum arteriarum motus longe minor eſt eo qui iuxta dorſum ſentitur nec adeo frequenter contingit, vt ille; Dorſi igitur arteriam adeò pulſare interdùm obſeruatur, vt non ſolum tactu, ſed viſu etiam manifeſte admodum percipi poſſit, quam quidem pulſationem plures ob cauſas contingere,

dubi-

dubitandum non eſt, & primum ob plenitudinem venę cauę à craſſo, & calefacto ſanguine, nàm maior ramus venę cauę adiacenti arterię damnum communicat, & tũc maioris mali præludium pulſatio eſſe ſolet, namq. ſic affecti cauſone laborant orto à plenitudine ex phlegmone venæ cauæ, quos decima quarta die mori 2. curat: acut. mor. c. 7. ſcripſit Arętеus, & illa pulſatio ſubito accidit & cum magnis ſymptomatibus, qua de cauſa hoc ſymptoma, & in illis etiam qui melancholici non ſunt, euenire poteſt; imo affectio hæc ex tali cauſa, ſuborta, niſi in ſanguinis fluxum ex pulmone, aut in breuem mortem commigret, vt idem refert Arętеus, in maniam tamen, aut triſtem, & immedicabilem melancholiam dubium nõ eſſe quin ociſſime degeneret. ſcribit Mercatus de morb. mul. c. iam cit. & hoc, (vt ego exiſtimo) quia ab exuſto ſanguine tum acres vapores, tum tenebricoſi in cerebrum eleuentur, quo in caſu non erit melancholię hypocondriacæ ſuperueniens ſymptoma, ſed illius potius cauſa; Secundo huiuſmodi pulſationem efficit viſceris alicuius calor acris, & mordax, cuius conſenſu arteria incaleſcit, & vſus augetũr, ſubindeq. maior concitatur motus, quod gracilibus, & melancholicis ob humorum aduſtionem frequẽtius euenit ex meſenterio, & adiacentibus viſceribus, & ſenſim pulſatio accidit, gradatimq. augetur, & hęc melancholię hypocondriacę non incipientis, ſed iam progreſſę, & conſumatę ſignum extat; Tertio addũt nonnulli viſceris alicuius, aut meſęrei obſtructionem, volunt .n. arteriam ab obſtructione, aut à re dura compreſſam vehementius pulſare tum quia debitum ſpatium obſtructione impediatur, tum quia obſtructionis cauſa partes vicinę debiles redditę debite ventilari nequeant, ſed in hanc cauſam non omnino inclinat animus, experientia .n. patet, quod ſi medicus, dum tangit ægrotantis pulſum, nimis arteriam comprimat ipſum minus percipit, ac tandem plures lienis ſcyrrho detineri obſeruamus, qui tamen ab huiuſmodi pulſatione omnino ſunt immunes, idcirco huiuſmodi pulſationem per ſe nunquam meo iudicio effecerit obſtructio, niſi ipſi phlogoſis, ſeu accenſio ſuperueniat; Hanc certe obſtructionem puto eſſe in cauſa, cur in hypocondriaca melancholia, non ſemper magnę arteriæ iuxta dorſũm perſentiatur pulſatio, ſed interdum etiam iuxta ventriculi fundum, quemadmodum obſeruauit amatiſſimus Claudinus, hoc .n. aliquis petere potuiſſet, cui reſponſum ſit, hoc prouenire ex obſtructionum vario ſitu, nam ſi hę comprimant arteriam ad anteriorem partem (vt frequentius euenit) pulſatio iuxta dorſum percipitur, nam cum non poſſit arteria eo vehemẽtiotẽ ac per conſequens ampliorem motum extendere, vbi comprimens, dilatationem impedit, neceſſe eſt vt eo extendat, vbi adiacentia non tenſa, ac dura ſunt, ſed ſua mollitie cedunt; ſi vero ad poſteriorem comprimant, tunc quoq. iuxta ventriculi fundum pulſatio percipi poſ-

ſit,

poſſit, ſed in hac re à nemine, quem ego ſciam, fuſius adhuc perſcrutata, prudentiori iudicio non inuitus ſubiecero.

An in melancholia per conſenſum à toto temperatura corporis frigida & ſicca ſit? *Cap.* XIII.

Galenus lib. 2. meth. c. 2. melancholiam à cauſa putatam denominationem habuiſſe ſcripſit, nempe ab humore melancholico, qui frigidus, & ſiccus eſt, ſed frigido abundante ſucco frigidam quoq. totius corporis temperaturam ſtatuere debemus; preterea cum melancholia ſit morbus frigidus, & ſiccus vel Galeno teſte 1. de temperam. c. 3. & adhuc inter chronicos morbos reponatur ex eodem in 6. aph. 47. nonne à ratione alienum eſſe videtur exiſtimare frigidum morbum, eumq. diuturnum in copore calido poſſe diutius perſiſtere? Idem tamen Galenus 2. de temperam. cap. vlt. ait, ſi quis à primordiis ſit frigidus, & ſiccus, hunc non melancholicum, ſed pituitoſum eſſe; quare ex hac ſententia elici videtur in melancholia à toto corporis temperaturam eſſe potius calidam, quam frigidam; quod confirmatur etiam dum à caliditate, non à frigiditate copioſum humorem melancholicum produci plurimi medicorum teſtantur; & idcirco Galenus 3. de loc. aff. c. 7. non molles candidos, & obeſos, qui frigidi temperamenti ſunt ſed macros nigros, & hirſutos, & quibus venę latę ſunt (hi .n. calido pręditi ſunt temperamento) aptiſſimos eſſe, vt in ipſis melancholicus humor cumuletur, memoriæ prodit; Amplius melancholicos à toto optimè coloratos videmus, & ſepe prerubros, quod potius caliditatem, quam frigiditatem arguit. Vnde Galenus eodem loci ſubdidit fieri interdùm, vt prerubro colore homines affatim in melancholicam temperiem decidant; Verum cum plura, quę ad huiuſcemodi diſputationem facere poſſent, iam in ea queſtiuncula, vbi agitur an melancholicus humor, à calida vel frigida cauſa producatur enarrata ſint, non eſt vt eadem fruſtra repetamus, & preſertim cum faccillime hęc lis conciliari poſſit, ſi quamlibet intemperiem vel natiuam, vel adſcititiam eſſe animaduertamus, & ideo in melancholia à toto corporis temperatura excedens, & calida, & frigida eſſe poterit, diuerſis tamen temporibus, cum ſe mutuò non patiantur contraria in vnico ſubiecto, calida erit in melancholia non adhuc progreſſa, & conſumata, ſed incipienti, & hæc natiua erit hepatis, ac totius corporis caliditas excedens, quæ etiam cum adſcitia coniungi poteſt, & in hac melancholici prærubri eſſe ſolent, & de hac loquutus eſt Galenus 2 de temperam. ſupra cit. In progreſſa autem & conſumata melancholia, non calida amplius, ſed frigida iam facta eſt totius corporis temperatura, nam qualitas humoris melancholici frigida & ſicca tractu temporis cuilibet particulæ communicatur, hinc Galenus in arte medica c. 59. dum corpus ca-

 lidum,

lidum, & ſiccum euadit frigidum & ſiccum melancholiam dominari ſcripſit.

Cur eorum, quæ infeſtante melancholia propter conſenſum agunt melancholici, poſteà non recordentur? Cap. XIIII.

MEmini me diu victitaſſe Bononię, in ędibus cuiuſdam Reuerendi presbyteri Io: Dominici Pariſſii, qui per aliquot annos melancholia hypocondriaca interuallatim fuit affli ctus, ac tandem ope Excellentiſſimi Claudini præceptoris amatiſſimi omnino liber euaſit; Reuerendus hic vir dum melancholia vexabatur, ſe inter triduum certo moriturum fore exiſtimans notarium accerſiri iubebat, vt facultates legaret; ſacerdotem, vt ipſi confiteretur commiſſa crimina, ac mercatores tandem quibus ſuppellectilem venditaret, & hæc aſſiduo iubens ob mortis, quam propè imaginabatur, timorem, ſuſpira plurima, multaſq. lachrimas effundebat; paucis deinde tranſactis diebus reſipiebat, nec vllo amplius melancholico affectu vexabatur, præteritorum tamen, quę egerat infeſtante melancholia nullo pacto recordabatur; Huius autem euentus cauſam nonnulli putant eam eſſe, quam nos docuit Galenus lib. 2. de ſympt. cauſ. c. 7. nimirum obliuionem ex refrigeratione creari, ita vt in melancholia, quæ per conſenſum fit, ex præſentia melancholici humoris, vel vaporis ad cerebrum tranſmiſſi, eiuſdemet cerebri frigiditas inſurgat, quæ prędictę obliuionis ſit cauſa, Attamen nullo pacto arridet hæc ratio, nàm quemadmodum intemperies non ſtatim inducitur, ita nec ſtatim recedit, ſed tractu temporis introducitur, & introducta tractu etiam temporis ſuperatur, & decedit, quare veriſimile non eſt, vt in melancholia hypocondriaca quę non ſemper affligit, ſed quaſdam acceſſiones habet, tam citò producatur iſta cerebri intemperies frigida: ac tam citò etiam recedat, nam niſi recederet, & ipſa obliuio perſiſteret, præterquam quod, ſi quę melancholia fieri poſſit abſq. cerebri intemperie (vt re vera fieri poſſe nos iam oſtendimus in primis ſermonibus) hypocondriaca pręſertim melancholia eſt; Aliò igitur confugiendum eſt, & ne a Galeno recedamus, huius rei cauſam omnino in timorem referendam eſſe arbitratus ſum ego, nam cum timore melancholia ſemper eſt, cauſam vero, cur eorum, quę in timore agimus, non recordemur, aſſignat Galenus 2. de motu muſculorum c. 6. eam & in obſcuras, & in ſuperficiarias rerum impreſſiones referēs; in timore .n. & aliis vehementibus animi affectibus tota mente non ſimus intenti, ne res quas agimus in memoria benè imprimātur euenit. Quod certè ab Ariſtotele deſumpti libello de memor. & remin. c. 2. dicente, iis, qui in motu multo propter paſſionem ſunt, non fieri memoriam; nec difficultatem facit, quod melancholici valdè fixas habeant proprias imaginationes, ita vt inſignes rerum impreſſiones fiāt

neq.

neq. idcirco obliuiſci debeant, quandoquidem eorum, qui hypocondriaca melancholia vexantur, proprium eſt circa nonnulla tantum peculiaria phantaſmata imaginationem fixare, in iisq. toti verſantur adeo, vt reliquorum, quæ agunt non recordentur poſteà. Sic Reuerendus ille vir mortem ſe valde timuiſſe recordabatur, circa peculiare .n. illud mortis phantaſma fixam, totamq. habebat imaginationem, cæteror. vero, quæ dum illa melancholica acceſſione detinebatur, agebat, penitus obliuiſcebatur, cum totus .n. mortis timori eſſet intentus quamuis illius cauſa alia plura efficeret, ea tamen non imprimebāt ur qua propter nec illa conſeruare memoria poterat. Adde quod in pr dicta melancholia prçterquam quod non benè res imprimantur, ſeç ſuperficiarè, obſcure etiam memoriç reprçſentantur ab imaginationd proptçr tenebricoſum ſpiritum animalem precipuā melancholię caue ſam, qui ſpecies, ac rerum phantaſmata recipiens ab vna ad aliam potentiam defert.

Cur ex melancholicis nonnulli Lunatici appellentur? Cap. XV.

LVnaticus, & lunaris morbus antiquitus appellabatur comitialis morbus, vt teſtis eſt Areteus, quia flagitioſis hominibus à luna immitti exiſtimaretur, vel quia lunę circuitus ſequatur, vt alii inferunt. vel quia in interlunio nati huic morbo obnoxii exiſtimentur, ſed ad rem noſtram; lunatici quoq. vulgò appellantur, ii, qui quibuſdam lunę mutationibus, delirio, & melancholia infeſtantur, hinc Ludouicus Mercatus de intern. morb. curat. lib. 1. cap. 18. hoc habet, "Dimitto aliquando ob lunę motum, quem ſic affecti in deliramentis obſeruant, lunaticos eſſe appellatos; & in ſacris licteris c. 27. Eccleſiaſtici legitur, quod ſtultus ſicut luna mutatur; Conſtat igitur ad lunę motus & hoſce morbos moueri: Modo cur hoc fiat, non omnibus eſt eadem ratio alii. n. putant hos morbos, quia ſint cerebri morbi, nempe membri humidioris, cum luna moueri, quandoquidem hęc ſit humidum planeta, & tunc præſertim, cum valentior eſt, increſcens ſcilicet, nām lunam humiditates augere in plenilunio conſtitutam omnes ſcribunt authores; hinc Plinius lib. 9. c. 31. cancros & ſimilia oſtracea animalia in plenilunio augeri, & pingueſcere ſcripſit, quod ante ipſum 4. de part. animal. c. 5. prodidit Ariſtoteles, Alii vero (& inter hos Peripatetici ſunt) qui lunam calefacere, & ſiccare cenſent, vt ipſum ſolem, & eo quidem tanto minus, quanto repercuſſum, quam rectum lumen debilius eſſe par eſt, non in plenilunio, ſed in interlunio, ſeu decremento lunę hoſce morbos inuadere malunt, tunc. n. humiditatem excrementitiam ob defectum caloris magis redundare aſſerunt, & hæc eſt etiam cauſa, ob quā menſtruę mulierum purgationes decreſcente luna potius fiant, ita vt non hęc in lunę humiditatem, ſiue eius temperamentum referenda

ſint, vt putant Aſtrologi, ſed in ipſius lumen quo .n. (vt optime notat Valeſius in ſua ſacra philoſophia c. 71.) luna plena à vacua differt, niſi ſolo lumine? nam cætera eadem habet; id autem lumen ſolare eſt, à ſole .n. accipit, ſolem autem ipſum non aliter, quam lumine calefacere ac proinde in hęc inferiora agere veriſſimum eſt; Hinc igitur manifeſte apparet noctes plenilunii calidiores, & ſicciores eſſe, quam interlunii, atq. adeo lunam eadem præſtare, quę ſol, & ſi debilius; quare Ariſtoteles 4. de generat. animal. cap. 2. ſcripſit ſolem per totum annum hyemem, atq. ęſtatem facere, at lunam per menſem id agere; idq. ita fieri non acceſſu, diſceſſuq. lunę, ſed alterum increſcente luce alterum decreſcente, & eiuſdem libri cap. vlt. idem profert, dũ hæc habet" luna autem principium eſt propter ſolis ſocietatem receptũq lucis, fit.n. quaſi alter ſol minor, hinc merito luna ſolis vicaria appellari poteſt lumen ab illo accipiens, vt illius vice nocti, quemadmodũ ſol diei, pręſit, luna igitur per lumen habet vim calefaciendi, quare ea diminuta, aut omnino deficiente merito euenit augeri excrementitias hmiditates, ob defectum ſcilicet caloris, qui coctiones adiuuabat, hinc in pleniluniis cancros, & oſtracea animalia augeri videmus, quia calore, & lumine adiuta fælicius nutriuntur, Vnde Ariſtoteles 4. de part. animal. cit. teſtacea pleniora eſſe in pleniluniis ſcribit, non quia per id tempus copioſius paſcantur, vt quidam putant, ſed quod noctes tepidiores ſint propter lucem pleniorem, calorem.n. deſiderañt; quoniam frigori patent, vt pote quæ ſanguine careant, & Plinius pariter loco iam cit. in pleniluniis hoc contingere ait, quia nocte ſydus, ſcilicet luna tepido calore mitificat; His tamen ita ſe ſe habentibus, nihil obſtat, quin luna etiam plena humidos morbos poſſit augere, non quia frigida, & humida, ſed quia calor pendes ab illius reflexo, ac mutuato lumine ſit tepidus; talis .n. ſolet humiditates plus fundere quam reſoluere, atq. ita augere, & mouere, non ſecus ac tepidum balneum, & vernus calor fluxiones moueat, vnde Plinius lib. 2. c. 9. ait lunam ſolis fulgore, vt reliqua ſydera tegi, & in totum mutuare ab eo lucem ac fulgorem, qualem in repercuſſu aquæ volitare conſpicimus; & ideo molliori & imperfecta vi ſoluere tantum humorem, atq. etiam augere, quem ſolis radii abſumant, Conſtat igitur nonnullos eſſe morbos, qui luna creſcente, alios vero qui decreſcente augentur & hos lunaticos appellari, taleſq. pręcipue eſſe cerebri morbos, quia id ſit membrum multa ſcatens humiditate, quæ aut in plenilunio fundi; aut in interlunio augeri poſſit; nam quę concreta, frigidaq. erit humiditas, non niſi magno calore, qualis lunę non eſt, fundetur ſed frigore vel moderato, quod in interlunio contingit, augebitur, cuiuſmodi erit pituitoſa, ac vitrea, quę vero exuſta, & calidior erit frigore non augebitur imo compeſcetur potius, ſed calore vel medriocri fvndetur, cuiuſmodi erit billioſa, atrabilaris, & exuſta, ergo inſanis, melancholicis, & epilepticis ex atrabile creſcet malum cum luna, Epilepticis

vero

vero ex pituita, & crudis ſuccis decreſcente creſcet, & in interlunio maxime urgebit, ſic & melancholicis ex corrupta pituita.

Cur ſtudijs valde addicti, & præſertim philoſophiæ, melancholici ſint? Cap. XVI.

EOs omnes, qui excelluerunt vel in ſtudiis philoſophiæ, vel in Repub. adminiſtranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, melancholicos fuiſſe aſſerit Ariſtoteles 30 ſect. problem. 1. vbi etiam cauſam aſſignat, & diffuſè, cur melancholici ingenio clareant, ac propterea, in prædictis ſtudiis excellant, non tamen vice verſa cur ſcilicet, qui in prędictis ſtudiis excellunt, melancholici ſint, nec .n. credibile eſt conuertibilem ſemper eſſe propoſitionem iſtam, nec ſemper melancholicos ſtudiis excellere, cum ipſi ſtudiis poſſint non vacare, & ſtudiis non raro ſanguinei, vel bilioſi temperamenti homines vacare poſſint, quibus ſi diutius, & attentius incumbant, & ipſi melancholici euadent (imò ſi parum ſuæ valetudini conſulant facile, vt inquit Ariſtoteles, in vitia atræ bilis labũtur, & præſertim in melancholiam morboſam) cur autem hoc fiat, ratio perquirenda eſt; Triplicem aſſignat cauſam huius euentus Marſilius Fificin. lib. de triplici vita 1. c. 4. cæleſtem naturalem, & humanam. Cæleſtem in Mercurium, & Saturnum frigidos, melancholicosq. planetas, & ſtudiorum patronos, ac veluti tutelares quoſdam deos reiicit, quoniam Mercurius, vt doctrinas inueſtigemus, nos inuitet. Saturnus vt in doctrinis indagandis perſiſtamus, inuentasq. ſeruemus efficiat, ſed pace tanti viri in hac re falli videtur, quia præterquam quod hæc ſunt deliramenta Aſtrologorum aſtris temperamenta tribuentium, & vim arcanam, oporteret quosq. ſapientiſſimos non iouiales, aut ſolares ſed ſaturnios, aut mercuriales eſſe, quod experientiæ repugnat; qui .n. pulchro (inquit Valleriola lib. 6. enarrat. medic. x.) quadratoq. corpore, ſuaui, & placidè colore, optimoq. habitu, & bene carnoſo cõſtant, hos iouiales, ſolaresq. eſſe Aſtronomi cenſent, at ex iſtiuſmodi hominibus pleroſq. eſt videre, & magno, atq. excellenti ingenio præditos, & ad maxima quæq. obeunda, fæliciterq. gerenda natos, quales & olim multos extitiſſe, & nunc quoq. eſſe perſpicuum eſt, adde quod & nulla ratione probare poſſunt Aſtronomi hanc vim à Saturno atq. à Mercurio prodire. Naturalis vero cauſa ea affertur à Ficino, quod ardua meditantem neceſſe ſit omnino animum ab externis receſſibus ad internos reuocare receſſus, hoc eſt à circumferentia ad centrum; ad centrum verò è circumferentia colligi, figiq. centro terræ maxime proprium eſſe videtur, cui atram bilem proportione quadam reſpondere naturæ ſcientiſſimi volunt; igitur atra bilis animum, vt ſe colligat in vnum, & ſiſtat in vno, quod veritatem ſit meditando adeptus ſane prouocat. Sed hæc ratio tota magis analogica quadam, &

recta

recta comparatione, atq. ſimilitudine, quam proprietate conſtat; Tertia vero, & humana appellata à Ficino,quæ ab effectis ducitur, nempe ab his, quę in nobis ab ſtudiis proueniunt, & quam maxime naturalē cenſemus, propria magis & verior eſt & hæc in crebram mentis, in ſtudiis agitationem refertur, ob aſſiduum.n. contemplandi,& inquirendi ſtudium, quo vehementer animales ſpiritus commoueri oportet,magnam in illis fieri reſolutionem conſpicimus, ad quos reſarciendos cū purior, & tenuior,ſanguis inſumatur, hinc reliquus, qui ſupereſt, neceſſario denſus, frigidus, ater, ſiccuſq. redditur,vt totus in atrabilariū quaſi degeneret;cur autem inter cæteros,præſertim qui philoſopię addicti ſunt,melancholici euadant, ratio eſt,quia in philoſophia indagā da mens hominis magis laborat & attentius; Experentia igitur conſtat, eos omnes, qui in ſtudiis floruerunt, vel natura,vel ſtudio melancholicos eſſe effectos, iam de iis, qui ſtudio tales effecti ſunt, egimus; modo perquirendum remanet, an qui natura melancholici ſint,ad artes, & ſcientias capeſſendas cæteris preſtent, ac ſapientiores ſint.

An melancholici ſapientes ſint? Cap. XVII.

MElancholicorum alios morboſos eſſe, alios intra ſanitatis limites conſtitutos nullus eſt qui ignoret; illi tantum abeſt,vt ſapientes, ac prudentes ſint, quin potius ab omnibus habeā tur inſani,ac delirantes ſint:hi autem ad huc variæ ſortis sūt quare quinam ſint ex iis ad prudentiam aptiores nunc perquirendum eſt, Ariſtoteles 30. ſect. problem. 1. ita ſcripſit; "In quibus multa & frigida bilis eſt atra, hi ſtolidi ſunt, & ignaui, in quibus permulta, & calida, ii perciti, & ingenioſi, amatii, propenſi ad omnem excandeſcentiam, & cupiditatem, nonnulli etiam loquaciores, multi etiam propterea quod ille calor ſedi mentis in vicino eſt, morbis veſaniæ implicantur & c. Atquibus (mox ſubdit) minus ille calor remiſſus ad mediocritatem, ſit, ii prorſus melancholici quidem, ſed longè prudentiores, & quāquam aliqua in parte minus excedant, multis tamen in rebus cęteris ſunt omnibus præſtantiores,alii in ſtudiis litterarum, alii in artibus, alii in Repub. ita vt ex Ariſtotele multa atra bilis non frigida, quia hęc ſtoliditatem, non calida ſatis, quia hæc excandeſcētiam, & furorem potius inducit, ſed mediocriter calida ad ſapientiā, atq. prudentiam faciat. Quomodo autem iſta mediocriter calida reddetur? Certè ad melancholicum ſuccum calidum conſtituendum, atq. efficiendum vel ſanguinis, vel flauę bilis (hi.n. in noſtro corpore ſunt humores calidi) multum illi vt adiiciatur neceſſe eſt; At ſi mediocriter calida eſſe debeat melancholia, ex Ariſtotele ad ſapientiam efficiendam, profecto ſanguis ipſe, cuius naturalis caliditas mediocris eſt, non flaua bilis, quę intenſiorem habet caliditatem, id præſtare dicetur, & ſumma cum ratione, quia non tantum caliditas, ſed ſic-

citas

citas etiam conſideranda venit, at bilis atrę ac flauæ ſiccitas in vnum iuncta, præterquã quod exſolubiles admodum redderet ſpiritus, (propter laudabiles .n. ſpiritus animales, quos producit atra bilis mediocriter calida, ad ſapientiam facit) ſpecierum impreſſioni non eſſet accomodata, imo temeritas, & excandeſcentia excitarentur propter ingentem caliditatem, (nam vt dixit Ariſtoteles) qui bilem atram multã & inſigniter calidam habent, furioſi, & iracundi ſunt, quæ omnia ingenii excellentiæ, è veſtigio aduerſantur; Corpus igitur illud multa bile atra mediocriter calida abundare dicetur, in quo atrę bilis abundantiam à mediocri quadam ſanguinis copia mediocriter excalefieri contingat, bile flaua, & pituita in minori quantitate adiectis, ita vt primæ maioreſq. partes atræ bili dentur ſecundæ & minores ſanguini, tertię, adhucq. minores bili flauę, vltimę omniũq. minimę pituitę; pituita .n. ſi abũdaret, ſua frigiditate ingeniũ hebes redderet, ſtoliditatēq. & ignauiam pareret, vt eodem loco affirmat Ariſtoteles. Hæc omnia (vt ſui moris eſt) elegantiſſime deſcripſit Marſilius Ficinus de ſtudior. ſan. tue. lib. 1. c. 5. his verbis, " Quæcumq. melancholia, quæ aduſtione naſcitur, iudicio & ſapientiæ nocet, namque dum humor ille ardet, concitatos, & furentes facere ſolet, cum extinguitur, ſubtilioribus partibus reſolutis reſtante ſola fuligine tetra ſtolidos reddit, & ſtupidos, & ſola melancholia naturalis ad iudicium, & ſapientiam conducit, nec ſemper; ſi ſola ſit, atra & denſa mole offuſcat ſpiritum, ſi pituitę ſimplici miſcetur ad ſummum frigiditatis intenditur, quo in ſtatu nil ſperatur, ſed ædet cæli conuexa tueri; oportet ergo mox ſubdit, nec tam paucam eſſe, vt ſanguis, bilis, & ſpiritus quaſi fræno careant, vnde inſtabile ingenium, & labilem memoriam eſſe contingat, nec tã multam, vt nimio pondere pergrauati dormitare, & egere calcaribus videamur; ideo oportet eſſe, quo ad eius natura patitur ſubtiliſſimam, quare ſi ſanguini optime permiſceatur, & mediocriter calida, vt diximus, & ſubtiliſſima, quoad eius natura patitur, erit, & ob id ad prudentiæ excellentiam maxime idonea, ratio autem eſt, quia cum ſpiritus, quos animales appellant, ſint totius intellectus inſtrumentum, & hos Galenus lib. Quod animi mores &c. c. 4. ſui natura aliis aridiores, & ſicciores eſſe ſcripſerit, & ad huc ſpiritus quoſcumq. eſſe in ſanguine, & ex eo exilire omnis fateatur, profecto animales ſpiritus qui à ſicciori ſanguinis parte prodibunt, perfectiores erunt, A bile igitur aliqua, ſiue ab ea ſanguinis parte, quæ huic, vel illi proportione reſpondet, vt proueniant, fatendum eſt, non autem à flaua rationibus proxime ſcriptis, ergo ab atra, hęc quidem ſua natura dura eſt adque impreſſiones ſuſcipiendas omnino difficilis, ſed à mediocri ſanguinis quantitate quadantenus emollita ad impreſſiones ſuſcipiẽdas aptior euadit. Cęterum quoniam multæ rationes in contrarium afferri ſolent quas pręcipuas exiſtimaui, in medium adducere nõ grauabor, Primo igitur ſic inſtant nonnulli. Ad ſapientiam requiritur bonus intelle-

ctus,& ad hunc ſpiritus animales copioſi,ſubtiles,& lucidi, ſediſti ab atra bile generari non poſſunt,non copioſi, quia atri humoris ſiccitas ſpirituum copiæ obſtat; non ſubtiles, quia atra bilis ſua natura terreſtris eſt;non lucidi,quia atra bilis nigra;& opaca eſt, quare non atra, ſed flaua bilis potius erit apta ad hos ſpiritus gignendos, & per conſequens melancholici non excellent ſapientia. Reſpondetur ab atra bilè non quidem ſola,ſed ſanguini mixta tales ſpiritus gigni, & optimè poſſe,& primò ſiccitas atræ bilis non obſtat quãdoquidẽ à ſanguinis humiditate ſatis illa cõtẽperatur: nec obſtat illius terreſtreitas, quoniam à ſanguinis caliditate, dum elaboratur,id accidit illi, quod crasſiori vino vi ignis in alembico vltro eliquato, à quo tenuisſima aqua,& illa quidem potentisſima educitur,nec etiam obſtat atræ bilis nigredo,quia cum ſpiritus iſti qui gignuntur ſint ſubtiles,pariter ſplẽdentes,& claros eſſe,inde nobis veriſimile fit, quod ferè omnia ſubtilia ſunt lucida,& clara,vt in aere videre eſt,& in aqua: nec denique bilis flaua ad gignendos iſtos ſpiritus eſt aptior, quàm melancholia noſtra, quia ſpiritus ex bile geniti eſſent fluxiles admodum & facile omninò abſumerentur,ex melancholia autem geniti,&ſi ſint ſubtiles, & tenues,non tamen admodum fluxiles ſunt, nec facile omnino abſumuntur,tum quia eius conſiſtentiæ, quam habet ater humor, aliquid retineant, tum quia agente mediocri caliditate in terreſtrem, & durã materiam ſenſim ferè fit elaboratio,ſemperq. noua adeſt ſpirituum generatio, & quia multa eſt materia, multi quoque generantur ſpiritus.

Secundò à tẽperato temperamento,tam animi,quàm corporis perfectiores proficiſci operationes rationi conſentaneum eſt prorſus;Temperatisſimum namque,quod ſimpliciter ſalubre corpus eſt, operationum perfectione à reliquis intra latitudinem ſanitatis intemperatis corporibus diſtare Galenus aſſerit in arte medicinali c.8. corpus autẽ multa atra bile mediocriter calida refertum inter ea, quæ intemperata ſunt,abſque dubio dinumarandum eſt,ergo tali temperamento prę diti præditis temperatisſimo ineptiores erunt ad ſapientiam, nequaquam aptiores;vnde & Galenus etiam 2.de temperam.c.1 temperatũ hominem operationes habere inculpatas ſcripſit;Reſpondetur operationem intelligi perfectiorem triplici modo, primò in vna operatione tantum, vt quando Aquilam homine perfectius videre dixit Ariſtoteles, quia longius videt; ſecundo, in pluribus operationibus, hinc Galenus 1. de ali. facult.c. 1. dicebat ventriculũ temperatũ perfectioris eſſe operationis intẽperato, eò quia plures rerũ differẽtias appetat,& concoquat, ſic & viſus hominis viſu aquilę perfectior dicitur, quia plures rerũ differentias diſcernat, & cognoſcat; tertio quando plures actiones ad vnum aliquod opus ſpectantes, & neceſſariæ ab vno perficiuntur omnes, non ab alio; exempli gratia ſi chylus in ventriculo recte debeat perfici, retentio, alteratio, concoctio, ſeparatioq. requiruntur, quare ventriculus ille dicitur fungi hoc munere perfectius

qui,

qui has omnes operationes rectius, & abſolute magis perfecerit; his ità habitis non eſt inconueniens iuxta primum perfectioris operationis ſignificatum hominem intemperatum aliquam operationem habere perfectiorem temperato, ſicut Aquila dicitur perfectius videre homine, quià longius videt, pariter itaq. qui multa bile atra mediocriter calida refertus eſt, ſapientia excellet temperato, tanquàm ad eam magis aptus, neque tamen ob id ad ſapientiam dicetur ineptus temperatus, ſed ad ſummam illam excellentiam minus aptus.

Tertio, ſi innati caloris humani medio actiones omnes corporis, & mentis cogitationes perficiuntur, pari ratione eodem imbecilliore exiſtente eędem imperfectiores reddentur, at in atrabilarijs hominibus calidum innatum eſſe imbecillius patet; ergo ipſi ad ſapientiam non erunt aptiores, Reſpondetur verum eſſe mediante calore innato omnes actiones perfici, & hunc calorem in melancholicis eſſe debiliorem, non tamen verum eſt, hoc imbecilliori exiſtente omnes iſtas actiones imperfectiores edi, plures .n. imperfectiores edentur, & præſertim naturales, & alię non tamen illæ, quæ ad intellectum ſpectant (dummodo non ſit adeo imbecillus, vt homo morboſus viuat) iſtæ .n. vt edantur, non ſolum requirunt calorem innatum ſed præter ipſum requirunt temperiem cerebri, quæ eſt pręcipuum inſtrumentum, deinde ſpiritus animales, qui ſunt ſecundarium inſtrumentum, temperies autem, & ſpiritus ad prædictas actiones edendas redduntur, & fiunt aptiores ab humore melancholico mediocriter calido, quàm ab alio, imò calor innatus ad intellectus edendas operationes non requiritur, niſi per accidens, & niſi vt cauſa, ſine qua non, quatenus ſcilicet conſeruat cerebri temperamentum.

Quartò, Senes qui Sicciori ſunt temperamento, & melancholico ingenium tamen magis hebes habent, ętateque vltrò ſatis procedente ad tantam fatuitatem perueniunt, vt repueraſcere dicantur, ergo melancholici nec ingenioſi nec ſapientes erunt; Reſpondetur quod ſenes, quamuis ſiccum corporis temperamentum habeant, cerebrum tamen, in quo ſuam ſedem habet intellectus, humidum habent, excrementisq. plenum, innatoq. eorum calore magna ex parte imminuto, omni ex parte frigidi ſunt, & propterea ipſorum mens obtenebrata eſt ingeniumq. obſcuratum, hoc tamen intelligendum eſt de ea ſenectutis parte, quæ vltima eſt, & decrepitas appellatur, quando in prioribus eius partibus ſapientia vigeat, & prudentia, coaceruato nimirum in eis magis atro humore, ſanquineq. ad huc non multum imminuto.

Quintò. Hippocrates lib. de flatibus prudentiam, quę præſtantiſſimum animalis facultatis munus eſt, & quæ ex Ariſtotele 6. ethic.c. 12. partem animę rationalem perficit, in ſanguine eſſe docuit, interq. omnia, quæ in corpore ſunt, nihil ipſo ſanguine ad prudentiam magis

conferre teſtatus eſt; Reſpondetur Hippocratem dixiſſe prudentiam eſſe in ſanguine, quatenus ex ipſo conficiuntur ſpiritus animales, qui ſunt inſtrumentum facultatum ipſius animę, iſti autem ſpiritus fiunt nō ex ſolo ſanguine, ſed ex maſſa ſanguinea, de qua Hippocrates intellexit, & hęc ad ſpiritus animales perfectiores gignendos eſt aptior, quo magis ad melancholicum vergit.

Vltimo Ariſtoteles 2. de part. animal. c. 2. ait tenuiorem, & frigidiorem ſanguinem perſpicacius ingenium facere, quàm calidiorem, & craſſiorem, ergo non melancholici perſpicacioris erunt ingenii neq. ſapientiores. Reſpondetur Ariſtotelem non abſolute, ſed reſpectiue loquutum fuiſſe, ita vt qui frigidum & tenuem ſanguinem habent, plus valeant ingenio iis, qui illum craſſum, & calidum ſatis habent, non autem iis, qui non multum craſſo, ſed tenui potius, & moderate calido abundant ſanguine, quales melancholicos antedictos eſſe oſtendimus; vnde Ariſtoteles paulo poſt ſubdidit, eos ſupra omnes ingenio excellere, qui paulo calidiori, tenuiq. abundant ſanguine. Quod autem tali ſanguine melancholici ſalubres abundent, duplici ratione probare poſſumus, quarum altera in humores ſanguini commixtos (per ſanguinē .n. non eum tanquam ſuccum ab aliis humoribus ſeiunctum, ſed totam ſanguineam maſſam intelligimus) Altera vero in ſpiritus vitales præcipue referenda erit; Quoad humores igitur commixtos attinet; ſi in ſāguine prędominetur pituita, hic frigidus, & craſſus erit, ſi bilis calidior quam par ſit tenuiſſimus erit, ſi vero melancholia, & in ea copia, quæ à ſubdominante ſanguine poſſit attemperari, quemadmodum in ſanis contingit tunc melancholicus ille ſanguis, & paulo calidior, & tenuis erit; & ſi diceret aliquis cum à ſanguine iſta melancholia attemperetur hoc eſt calefiat, & attenuetur, dum ſimul permiſcentur, & vniuntur non ne & ſimili ratione pituita quoq. attemperari poterit? hic ſciat pituitam propter viſciditatem non adeo commode permiſceri poſſe, cum adhæreat valde, nec facile obſequatur; quoad ſpiritus vitales attinet, hi procul dubio ſanguinem permeantes, illi & calorem, & tenuitatem præſtant, & re vera tunc magis pręſtabunt vbi eorum copia maior affluat, ſed ex ſanguine ad melancholicum potius vergente, quam ad biliosum, aut pituitoſum, ſpirituum maiorem copiam prodire poſſe ex eo manifeſtum fit, quia pituita tanquam frigida, & humida, & quæ cum ſanguine recte, & intimius commiſceri nequeat ad calidos, ac ſiccos ſpiritus gignendos non eſt apta, bilis ipſos nimis fluxiles, ac cito diſſipabiles produceret, melancholia vero cū viſciditate careat, & ob id per intima quæq. ſanguini commiſceatur, eos plurimos, ac magis perdurabiles progignet; Ac ſi quis deniq. ex ſanguine prædominãte vitales ſpiritus ſatis abundantius produci poſſe, quam ex eo ad melancholicum vergente, affirmaret, huic & ipſe ſubſcriberem, ſed

non

non ex eo aptiores animales ſpiritus ad intellectus operationes efficiendas proſilire poſſe fatebor, quemadmodum ex eo ad melancholicum vergente proſilire poſſe iam ſupra fuit oſtenſum, & quemadmodum ex eo innoteſcere poteſt, quod ſemel accenſus diutiſſimè flagrat, & lucet, quia firmiſſimè ſiccitatis vnitate gaudet, & ob id ex eo puriſſimi, & ſplendidiſſimi ſpiritus, qui ſicciſſimi ſunt, elaborantur, vnde illud Heracliti philoſophi emanauit, lux ſicca anima ſapientiſſima. Sed qui de hac re plura deſideret, Valleriolam lib. 6. Ennarat. 10. & Io. Baptiſtam Syluati cum Contr. 10. viros doctiſſimos conſulat.

An melancholici vaticinentur? Cap. XVIII.

DVo nobis præ cæteris ad huius rei faciliorem dilucidationem animaduertenda ſunt, quorum primum ad diuinationem, ſeu vaticinium ſpectat, alterum vero ad melancholicos; ſi igitur de diuinatione ſermo ſit, omnia diuinationum genera, vt deſcribit Cicero in libris de diuinat. ad duo redigi videntur vel ad artē quampiam, vt ſunt auguria, auſpicia, obſeruationes portentorum, aſtrologia iudiciaria, miſſiones ſortium, prognoſtica medicinę, phiſionomia, chiromantia, & ſimilia; vel ad naturam, & hoc genus, quod arte caret, & natura potius conſtare videtur; ſubdiuiditur in ea, quæ extrinſecus petuntur, vt oracula, & Pythonum, & mortuorum reſponſa, & in ea, quæ in ipſa noſtra anima eſſe videntur, vt inſomnia, furores vatum, & ſimilia, de quibus ſermo intelligendus, dum controuertitur, an melancholici futura prædicant; Si vero de melancholicis loquamur, hi vel morboſi, vel ſalubres eſſe poſſunt, ita vt quinam ex his ad vaticinium, ſeu futura prædicenda ſint aptiores non omnino conſtet. Multi inquiunt in hac re per melancholicos Ariſtotelem intelligere non morboſos ſed ſalubres, vt ipſemet ſe ipſum explicare videtur, 30. ſect. problem. 1. dum ait. hoc non morbo, ſed naturali intemperie, contingere, ita vt ad vaticinandum ſint apti melancholici propter naturale intemperamentum, nō quia morbo aliquo melancholico afficiātur; Alii vero, ii præſertim, qui ſine ſtudio, & arte melancholicos vaticinari profitentur, de morbo melancholico affectis hoc volunt intelligi, nam Bacchantes, Caſſandram Troianam, Manthon, Mopſum, & alios antiquorum vates, ſeu diuinatores morbis ab atra bile detentos fuiſſe aſſerunt, imo & Ariſtoteles in eodem problemate, dum eos qui ingenio claruerunt vel in ſtudiis philoſophiæ, vel in aliis ſcientiis & artibus exercendis excelluerunt, melancholicos fuiſſe ait, non ſolum naturaliter melancholicos intellexit, ſed eos etiam qui atræ bilis vitiis infeſtarentur, & affert exemplum de Hercule, qui morbo ſacro corripiebatur, nos autem docuit Hippocrates Epilepſiam in melancholiā

mutari, & vice verſa, prout humor melancholicus, vel mentem, vel cerebri corpus occupat, ſed & exemplum affert Ariſtoteles de Aiace, & Bellorophonte, quorum alter ad inſaniam penitus prorupit, alter vero ad melancholiam, quoniam per loca deuia errabat, hominum veſtigia vitans, ſuumq. cor edens, quare rectum de hac re iudiciũ ferre difficillimum puto, attamen vt incæptum opus proſequamur, dixero melancholicos non morboſos ad futura prædicenda aptiſſimos eſſe, ſi eruditionis & exercitationis medio, proprijſq. ſtudiis eam virtutis excellentiam ſibi comparent, quandoquidem maxime ingenioſi, & prudentiſſimi ſunt à natura (vt in ſuperiori quæſtiuncula probatum fuit) quid ergo ſi eruditionem addant? ſed ſine arte & ſtudio ipſos vaticinari, & futura prædicere poſſe, omnino à veritate alienum cenſeo hoc .n. eſſet ſupra naturæ vires, & quid diuinum; Ex melancholicis vero morboſis plures, imo fere omnes nullo pacto vaticinari videmus, ſed cur de illis hoc pronũciauerint antiqui, & cur in aliquibus cõtingat, quærendũ eſt, & vt rem paucis amplectar, nullá aliam ob cauſam hoc antiquos dixiſse exſtimo, niſi quia Baccantes Sybillas & vates ſuorũ temporum melancholia vexatos viderent, nam ſcimus Ariſtotelem hoc de Bacchis, & Sybillis in cit. problem. dixiſse, quamuis re vera de Sybillis hoc asſerere non deceat, cum has non melancholia, aut furore vexatas, ſed diuino numine afflatas futura prædixiſse credendũ ſit, vnde à Lactãtio Firmiano lib. 1. Inſtitut. Diuin. Sybillę dicebantur mulieres Deo plenę, quarum pectora cum diuinum numen recepisſent vaticinabantur, & D. Auguſtinus de ciuit. Dei lib. 18. Erithræam Sybillam de Chriſto quædam manifeſta cõſcripſiſse dixit; Cęterum vt diximus, nulla alia de cauſa vaticinari putabant Antiqui ſuos vates, niſi quia atra bile agitarentur, quam vim huic humori attribuerunt nõ ſolum propter ipſius caliditatem ſedi mentis propinquam vt ſcripſit Ariſtoteles, ſed propter & ipſius inſitam, & occultam proprietatem, hanc tamen opinionem ex eo falſam esſe coniicere eſt, quoniam omnes maniaci ex atra bile aduſta, & ii, qui lycãtropia vexantur, eſsét diuinatores, nec eos tamen diuinare inueniet aliquis; Cur tamen illi vates, qui atra bile angebantur vaticinati fuerint, & cur melancholici nonulli futura prædicere poſſint, certe nullam aliam crederem esſe cauſam, quam aut malos dæmones illorum corpora obſidentes, aut aſſiduas imaginationes, nam ſi de antiquis illis vaticinatoribus ſit ſermo, eorum corpora à prauis ſpiritibus obſesſa fuiſse facile eſt creditu, nam Casſandram Troianam apud Virgilium furiis agitatam habemus, quod et de aliis arbitrandum eſt posſunt .n. Cacodæmones iſti, quibus futurorum plura conſpicua ſunt per voces illorum, qui vaticinatores creduntur. prædicere, vel illorum, quo posſunt, modo mentem illuſtare, Hinc nos ſæpe mulieres dæmone obſesſas vidimus; quæ-

dũm

dum à Sacerdotibus exorcizantur circumſtantium facta,quę nunquam viderint, aut audiuerint, patefaciunt, nec mirari debemus dæmone obſeſſas melancholicas euadere, vel melancholicas dæmone obſideri, quandoquidem ex Auicenna habemus nigram bilem per melancholicos affectus à dæmone excitari quod & Valeſius cap. 28. Sacræ philoſophiæ, teſtatur, ſic & ad melancholiam ſubſequi demones facile eſt, atra.n. bilis communiter dici ſolet balneum Diaboli,vt quæſtiuncula 25. explicatum fuit; Sunt & aſſiduæ imaginationes in cauſa cur melancholici futura pronuncient, & hic forte modus melancholicis magis proprius eſt nam ſicuti dantur, quidam melancholici, qui imaginantur ſe eſſe principes,ita(inquit Clariſſimus Saxonia)dantur quidam qui putant ſe eſſe prophætas aut uates, iſti itaq. cæteris omnibus dimiſſis negociis toti ſunt in ſpeculatione alienarum rerum cuncta obſeruant, præſentia, ac præterita, noctu diuq. in illis verſantur, vt plerumq. tanquam boni venatores, qui emiſſo iaculo norunt, utrum ferã ſint interfectur, nec ne; ipſi quoq.ex principijs quibuſdam cognitis,& attentè conſideratis. vt plurimum futura prænunciant, ſed hæc artificioſa, non naturalis prædictio erit appellanda, quemadmodum ſuperior? quæ cacodæmonis ope fit, nec ipſa à natura erit, imo naturæ vires excedet, & idcirco ſupranaturalis appellabitur, quo nomine etiam vera diuinatio, ſeu prophętia appellanda veniet, huius.n. propriè, ac vere nulla naturalis cauſa eſt, quandoquidem nulla eſt in nobis facultas diuinandi, ſed effectiuum principium externum eſt, ac ſpiritale,tamen poteſt eſſe in ipſo,qui talem accipit inſpirationem,naturalis quępiam diſpoſitio magis, aut minus accommodata ad accipiendum, non ita quidem, vt ea diſpoſitio cauſa ſit inſpirationis neceſſaria, neq. qua pręſente neceſſario fiat, neq. ſine qua fieri non poſſit, ſi. n. Deus opt: max: eſt principium efficiens veræ prophętię, cum ne ad creationem quidem adſtrictus ſit cauſe vllę neceſſariæ, multo minus ſit in largiẽdis his donis; ſed cum is (quę eſt ſua bonitas)ſoleat diſponere omnia ſuauiter, in his quoq. quæ ſupra naturam facit, quoad fieri poteſt, rationem ſeruat naturæ, quare cum diuinatio non naſcatur in nobis, vt reliquę ſenſationes ab obiectis (hec.n. nondum ſunt) ſed à diuinitus factis repræſentationibus, conſtat eam fore accomodatiſſimam diſpoſitionem, per quam maxime vacat à motibus quos cient ſenſibilia; nam vt in aqua quieta facile redditur, quæcumq. figura, in agitata vero non poteſt reddi, ità & in quieſcente à ſenſibilibus animo repręſentatio quæcumq. ab eo vero qui plurimum volutatur circa ſenſibilia excluditur omnis inſpiratio Hinc igitur manifeſtũ fit nullã dari vaticinationẽ, quæ arte ac ſtudio carens à naturę viribus omnino pẽdeat, cui opinioni fauent Epicurei, qui omnia diuinandi generader debãt & hac præſertim ratione moti, nimirum, quæ neque ſunt, neq. fuerũt

vnquam, nullo modo ſciri poſſunt, nam neq. per ſe, vt quę actu ſunt, neq. per ſui ſpecies; ac velut veſtigia, quę reliquerint, vt quæ præterierunt, ergo nulla eſt diuinandi ratio; *S*toici vero hanc diuinationem concederent, tanquam qui omnia diuinandi genera admittebant, dicentes, quod ſicuti naturaliter tributa eſt animæ vis quędam ſentiendi præſentia, quæ dicitur ſenſus, & alia ſentiendi pręterita, quę eſt memoria, ita oportet tributam eſſe aliam futurorum, puta uim diuinandi; & quam vis hęc ratio non concludat (neq. .n. quia pręſentium, & pręteritorum eſt ſenſus, oportet vt futurorum ſit, cum illorum ſit, vnde accipiantur certæ ſpecies, futurorum non ſit, niſi per accidens, ex ipſis pręſentibus & pręteritis) fulcitur tamen talis opinio Ariſtotelis authoritate, qui in problemmate iam cit. hęc habet " Multi etiam propterea quod ille calor ſedi mentis in vicino, eſt morbis veſaniæ implicantur, & lymphatici fiunt, vnde *S*ybillę, & Bacchátes, & diuino ſpiritu afflati fiunt, ex quibus verbis Ariſtoteles cēſet eſſe in hominum mentibus naturalem facultatem futura pręſentiendi, eàm vero incitari calore, in quibuſdam quidem morboſo, eoſq. dici maniacos, phrænitícos, aut lymphaticos; in alijs vero naturali, quod ſcilicet atra bile, eaq. calida naturaliter iuxta mentis ſedem, hoc eſt in cerebro, abundent, eaq; cauſa fieri ſybillas, & vates atq. adeo futura præuidentes; ſed vt hæc lis dirimatur, dicendum eſt, diuinationem propriè vocatam ſeu vaticinationem nullam eſſe poſſe (quicquid grauiſſimi dicant philoſophi) mere naturalem, nàm qui diuinat, aut tunc primùm illud didicit, aut antea quoq; ſciebat non animaduerterat tamen; tunc quidem diſcere non potuit, quia cum non didicerit colligens ex prçexiſtenti aliqua cognitione cauſarum, aut ſignorum, aut cuiuſpiam corporalis paſſionis quam acceperit, neq. omnino collegerit ratiocinando ex alijs aſſertionibus (id .n. non diuinare, ſed coniectare eſſet) oportet ex ipſius obiecti præſentia ſciētiá cóparauerit, at vero quod neq. omnino eſt, neq. fuit, nō poteſt eſſe pręſēs obiectiuè, igitur ſupereſt, vt qui diuinat eius quod diuinat, notitiā ſēper apud ſe habuerit, id vero nulli méti facultatis finitę poteſt contingere, neq. igitur vlla poteſt eſſe naturalis diuinatio; nam facultas diuinandi ſi quæ eſt, non eſt quorumdam ita vt aliorū ſit, aliorūq́ nō ſit, neq. futurorū quædā diuinari poſsūt quędā nó poſſunt, ſed ea facultas erit per ſe ſe omniū futurorū, vt memoria eſt per ſe omnium præteritorum, vt quantum in ea agitur, quicquid futurum in ea eſt, diuinari poſſit, neceſſe eſt ergo ſi quę diuinádi facultas naturaliter ineſt humanæ menti, in ea eſſe rerum omnium futurarum ſpecies, & notitiam; quoniam vero præſentia omnia, & pręterita aliquando fuerunt futura, tuncq. pertinuerunt ad diuinandi facultatem, neceſſe eſt ea quoq. ſint in anima, quæ eam habeat potentiam, ergo neceſſe eſt, habeat humana mens in ſe ſe ſpecies, & notitiam rerum

om-

omnium præſentium, præteritarum & futurarum, id vero fieri non poteſt neq. per infuſas rerum ſpecies, neq. per participationem idearum, neq. aliter, cum ſit finitæ, ac certæ virtutis, nam vt qui non eſt potentiæ infinitæ non poteſt omnia facere, ita qui non eſt infinitæ ſapientiæ non poteſt omnia ſcire, ſit ergo vt non poſſit eſſe in homine vlla naturalis facultas diuinandi; ponere .n. calorem quemdam ſiue atræ bilis, ſiue flatus cuiuſpiam, aurę ue talis, quæ incitando mentem inſtiget ad diuinationem; niſi prius explicemus qua ratione poſſit mens ipſa diuinare, an euoluendo, quas in ſe habet notitias, an recipiendo, quæ accedant extrinſecus, inutile eſt. Quidam Neoterici hoc argumentum ſibi videntur effugere ponentes humanam mentem per ſe, hac niſi corporeis impedimentis teneretur, omniſciam eſſe ac, proinde cū aliquando dimiſſis rebus corporeis quaſi vinculis ſoluta euagatur, per ſe ſe etiā ſine vllis obiectis res alioqui occultas, aut futuras agnoſcere: hinc Iamblicus de myſteriis afferens cauſam cur melancholici prædicant futura melius cæteris, ait, Quia anima in talibus totaliter ceſſat à regimine corporum, & multum abſtinent à cibo, quapropter anima exuta à mole carnis eſt ſpiritualis, & ideo videt ſpiritualia in inferno, & in paradiſo, narrando de his aliqualiter quando ſunt excitati à ſomno. Sed hi conditionem animę alligatę corpori non norunt, quæ niſi per ſenſus receperit, agnoſcere nullo modo poteſt, & ipſam humanę cognitionis rationem tollunt, quæ nihil eſt aliud, quam quodammodo ab obiectis pati; non vident præterea ſe finitæ formæ perfectionem adſcribere infiitam, ſcire .n. pręcipua mentis perfectio eſt, & quo plurimum eſt ſcientia, eo maior, quæ ergo omnium infinita; ea cum non niſi in prima cauſa (quam infinitę potentiæ, ſapientiæ, & bonitatis eſſe ſcimus) exiſtere poſſit, conſtat neq. ſcientiam futurorum eſſe poſſe, niſi penes primam, & infinitę ſapientię intelligentiam; Itaq. vera, & certa futurorum prædictio, ac prophetia inſpirationis à ſummo Deo per ſe, aut per bonos angelos factæ euidens argumentum eſt; falſa vero & incerta aut pertinens ad res præteritas, occultas tamen, vt furtorum, aliorum facinorum detectio (hanc .n. etiam vocant diuinationem) inſpiratione fieri poteſt prauorum dæmonum, cuius inſpirationis nonnunquam ipſi diuinatores ſunt conſcii, vt cum conſulto, & præ impietate cum illis pepigerunt, non numquam ipſi etiam ignorant, & hinc multi philoſophorum ſibi perſuaſerunt eſſe hominibus ſecundum naturam vim aliquam & facultatem occulta, & futura diuinandi, cum .n. diuinationem videant, & inſpirationem non agnoſcāt, in naturam referunt; Certè longe faciliùs, ac ſuaſibilius eſt, dæmonem tacitè rem quampiam phantaſię repræſentare, quam eſſe vim naturalem agnoſcēdi futura, quæq. nondum ſint, & occulta, quorum formæ per organa ſenſum non ſubierint, cum hoc adeo naturæ, ipſius animę, & conditioni

tioni humanæ cognitionis indicatum ſit repugnare, illud vero ſit perfacile, agitatione .n. ſpecierum rerum præteritarum] quę in memoria ſunt repoſitæ, poſſunt fieri futurarum rerum, [aut occultarum ſpectacula; id vero niſi raro & caſu quodam fiat (in pleriſq. .n. eorum, quę narrantur, caſus, & credulitas pepererũt diuinationis opinionem) à dęmone fit; Itaq; omnis proprie vocata diuinatio, quæq. nullam habet adiunctam coniecturam, fit à dæmone bono, aut malo, neq. eſt in hominibus vlla naturalis facultas diuinandi, neq. vllus ſenſus futurorum Hoc vnum de melancholicis addere poſſumus. & pręſertim de non morboſis, nimirum eorum animas ad eam inſpirationem, cuius ope diuinatio fit, recipiendam à Deo optimo maximo aptiores eſſe, atq. magis accomomdatas, cum hi, tanquam prudentiores, & ſapientiores facilius, ac vhementius in Dei cultum, ac ſummi boni cognitioné ſe tradant, hinc qui vitæ ſanctitate fulſerunt, et diuino numine afflati futura præſagierunt, eos macilentes, excarnificatos, [in heremis degentes & in ſumma] habitu melancholico prædictos, vt plurimum adinuentos fuiſſe ſacræ teſtantur hiſtoriæ; ſed iam nimis quęſtiuncula excreuit.

Cur melancholicorum ſomnia veriora ſint? Cap: XVIIII.

MElancholici recta valde, ſubitaq. inſomnia habent, teſte Ariſt: 7. Moral: Eudem: c. 18. & lib: de diuinat: per ſomnum c. 2. eos. quorũ quaſi loquax natura eſt, et melancholica multimodas viſiones videre ſcripſit, ſed antequã ad melancholicorum ſomnia accedamus, non erit ab re nonnulla de diuinatione ex inſomniis à grauiſſimis authoribus decerpta pręlibare tanquam quę non parum ad huius rei cognitionem facere poſſint. Res igitur illæ quarum per ſomnum poteſt pręſentio fieri, vel quędam à nobis ſunt agendę, ac ſuſtinendę, veluti ſi quis iturus ſit Romam, Rex futurus febricitaturus, aut moriturus, vel quędam omnino extra nos futurę ſunt, neq. in nobis vllum ſui principium habiturę, vt ſi futurum ſit nauale bellum, fugandi turcę, aut futura [ingens procella, aut largus imber; & eorum, quæ extra nos ſunt, quædam talia ſunt, vt cum eorum cauſis nullam habere poſſimus compaſſionem, aut talia vt poſſimus; Atqui vt non poſſimus cum eorum cauſis compaſſionem habere, aut ex natura rerum naſcitur aut ex tanta diſtantia, vt nullus contactus eſſe poſſit (ſcimus .n. actiones nullas naturales ſine contactu fieri) vt a cauſis futurę cras hic pluuiæ poſſum ego pati humectatus, emmollitus, atq. vexatus fluxionibus, quod palam faciunt podagrici, & hernia laborantes, à cauſis tamen futuri belli, aut fugæ Turcarum, ob ipſarum rerum naturam, nullam ego poſſim accipere paſ-

ſionem

ſionem corporalē, neq. Lucę agens à cauſis futuræ pluuiæ Pariſiis, aut futuræ hic anno ſequenti ob diſtantiam loci, aut temporis; Rerum igitur, à quarum cauſis nullam accipere poſſumus paſſionem, nulla neq. dormientibus, neq. vigilantibus eſſe poteſt naturalis præſenſio, niſi per coniecturas, ſed cum euenit quempiam vigilantem cogitare aut dicere, vel dormientem ſomniare aliqu id, quod poſteà re vera fiat, duorū alterum neceſſe eſt, aut id fortuito fieri non aliter ac cum nobis de aliquo homine loquentibus, ille ſuperuenit, aut à Deo, cui omnia futura conſpicua ſunt, aut à ſagaciſſimo coniectore dæmone factam eſſe, reuelationem; Aliarum vero rerum, quarum principium intra nos eſt aut à quarum cauſis pati poſſumus pręſenſio multo melius ac facilius accidit dormientibus, quam vigilantibus, nam ſi quid facturi ſimus, conſultamus, quid facere nos poſteà expediat, & ſi quid paſſuri ſimus ſentimus in nobis exigua imminentium, paſſionum initia, conſultatio vero, & ſenſus minutularum paſſionum multo melius accidit dormiētibus, quam vigilantibus, ſi modo ſomnus placidus ſit, neq. multis, craſſisq. vaporibus conturbetur, tunc .n. velut in agitata, conturbataq. aqua, multæ variæq. redduntur rerum imagines, nulla vero certa ac conſpicua, cum verò ſomnus eſt moderatus, neq. perturbatus multis animi motibus, aut morboſo apparatu, aut crapula, dicta illa accidunt melius, quia anima intro ſe colligens, & nullis externis ſenſibilium motibus diſtracta melius, ac perſpicacius conſultat, argumento eſt quod qui de rebus maximis cogitare volunt, in ſilentio, obſcuris concluſiſq, cubilibus, & ſępe etiam oculis id faciunt, nimirum ſubtrahunt ſe ſe ab externorum ſenſu, vt cogitationi vacent, Conſtat verò nulla ratione magis animam vacare ab externis ſenſibus, quam dormiendo, non ita vero vacat ab internis, ſi quidem ſomniat, quod Hippocrates libello de inſomniis ſignificauit his verbis," Cum corpus dormit, anima vigilat; eādem ob cauſam fit, vt minutulæ paſſiones, quęq. vigilantes latent, à dormientibus ſentiantur, videantur que illis eſſe multo, quam ſint maiores, nimirum ſomnus habet ad vigiliam rationem, quam nox ad diem, tenebræ ad lucem, ſilentium ad clamores, at vero conſtat, noctu, & ſilentibus cunctis ſtrepitus, vel exiguos videri magnos, interdiu, & vbi eſt magnus ſtrepitus, magnos etiam latere; Horum vero cauſa eſt tum in ipſa anima, tum in ipſo organo, in illa, quià ſenſus coniunctus ſemper eſt cum imaginatione, quę cum animaduerſione operatur, diſtrahitur vero ob aliorum ſenſibilium magnitudinem, aut potentiam; in hoc vero, quia vbi multæ recipiuntur figuræ, aliæ alias obſcurant, velut in aqua indicatum eſt; Itaq. anima per ſomnum attentius cogitat quam per vigiliam, & minutulas pasſiones maiores eſſe iudicat, Sunt verò hæ pasſiones, & à cauſis internis, vt ab humoribus, & flatibus, & ab externis, vt ab aeris intemperie, & aliis; Hinc fit, vt ex inſomniis posſimus multa de imminentibus morbis, aut latentibus morborum cauſis præſagire,

V non-

nonnulla etiam de externis, vt de procellis, imbribus, & eiuſmodi. Si igitur quæramus cauſam, cur melancholicorum ſomnia veriora ſint,& hi per ſomnia aliis magis diuinentur, ſupponendum eſt, vt alias iam diximus, melancholicos hoſce, vel morboſos eſſe, vel non morboſos, ſed ſalubres,ſi de prioribus ſermo ſit,male nonnulli horum atrabiliariũ & melancholicorum hominum diuinationem in atrę bilis quæ furoris eſt cauſa,naturam referunt per ſe quaſi ſcilicet ea ſit eius ſucci vis naturalis, quia talis ſubſtantia, aut quia calida, & ſicca, non .n. atræ bilis eſt ea vis per ſe ſed per accidens, quia ſcilicet atrabilarii ſomniabũdi ſunt,& loquaces, fit vt nonnumquam incidant ſomniando, aut loquendo, in id quod futurum eſt, nimirum illi cum plurima eaq. varia ſomnient, fit caſu vt aliquando in res, quæ futuræ vere ſunt, incidant, non ſecus. ac qui diem totum iaculatur (vt inquit Ariſtoteles) aliquando collimat, & ſi iaculandi peritus non ſit. Aliam quoq.cauſam iſti melancholici diuinationis habent, atq. eam etiam per accidens, nimirum dæmones facilius apprehendunt hos, quam alios homines, quia plus habent imaginationum, & minus prudentiæ. Cacodæmon vero vbi adeſt quandam oſtentat diuinationis ſpeciem, nimirum affectat diuinationis opinionem, ad quam ſolam ſcit pertinere veram futurorum, per ſe, & non per præſentes cauſas,ac notas præſenſionem,parati etiam hi videntur ad inſpirationes, quia cum ſint alienati mente minus intenti ſunt corporalibus paſſionibus, vnde Hippocrates, eos ne dolores quidem ſentire,qui mente laborant, ſcripſit,argumento vero eſt, quod videmus tales, & plagas, & vulnera, & nuditatem,& famem,&paſſiones alias quaſcumq. ſenſibiles facilius tollerare,tales ergo ſint paratiores ad inſpirationes recipiendas,ſed demoniacas potius quam diuinas, cum recte videatur cenſere Ariſt. in lib. de inſomniis, dum ait, indignum eſſe putare Deum cum hominibus dementibus colloqui præteritis bonis, & ſapientibus.Si vero de non morboſis melancholicis habeatur ſermo, his clariora, ac veriora ſomnia eſſe poſſunt propter eas ſomni conditiones, quæ ad clariora ſomnia producēda facere iam ſuperius diximus, & de quibus paulo poſt dicemus.Interim nonnulla Auicennæ proponere arridet, qui opinatus eſt imaginationem humanam, non tantum humana corpora mouere,vt beſtiarum corpora ducuntur ſua imaginatione,ſed etiam inſigne hoc habere externam materiam mouere ſine actione quapiam per medium,& tota elementa alterare ſine inſtrumento corporeo, vſq. adeo, vt non dubitauerit poſſe hominis cuiuſpiam imaginationem fortem pluuiã congelare, & rationem afferunt huius opinionis authores, influit .n. (dicunt) nobis anima humana forinſecus,& eſt naturæ intelligentiarum cæleſtium, quare vt illę intelligendo (non .n. dicunt aliter) mouent orbes, & multiplices vires infunduntin elementa, ita noſtram animam, cum vehementius rapitur imaginatione quapiam forti extra materiam, nihil eſt improbabile,vt illas operari in externam meteriam

His ità poſitis, nec de inſomniis ex illorum mente difficile eſt cauſam reddere, anima ſcilicet ipſa inter dormiendum depoſita rerum humanarum cura, operante vt illæ ſupernę intelligentiæ, intelligenteq. ac diuinante, quæ ex ſenſibus non acceperat, non autem omnibus hoc æqualiter contingere, ſed inſignius quibuſdam, quibus contingit intelligentia hac vi pręcipue prædita, aut fortaſſe quę minus materia eſt obruta, quare fortius imaginatur, ſed illud (addas tu) in melancholicis ſanis magis contingit, hoc vero in melancholicis morboſis, ergo vtriq. per inſomnia diuinantur: Hæc tamen quantum iudicio aſſequor vt ſcripſit doctiſſimus vir Franciſcus Valeſius in ſuis cõtrouerſiis falſa ſunt, nam anima, & ſi nobis aliunde adueniat, quod beſtiis non accidit, eodem tamen modo nobis ineſt, ac ſuæ illis, nempè vt forma, non .n. arbitrandum eſt aduenire forinſecus nobis mentem formatis forma quapiam priori, ſed omnia nos ex rationali anima habere, vt equi habent ex ſua anima, & ignis ex ſua forma, quare veriſimile eſt eam interim, dum in materia eſt vt in materia tantum operari, neque poſſe quicquam diuinare, quod non ex ſenſibus acceperit, neque remotam materiam alterare non alterata media neque quicquam aliud facere extra proprium corpus, quod ſubſtantiis ex elementis concretis denegetur; ſed ad pollicitas ſomni conditiones accedamus;

Hæ igitur ſomni conditiones, quæ ad clariora, atque ideò veriora ſomnia faciunt, ſunt, vt ſomnus ſit placidus, ſit moderatus, nec multis animi motibus ſit conturbatus, ſed in melancholicis non morboſis ſomnus eſt talis, ergo in iis ſomnia veriora erunt, & primo conſtat in iis placidum ſatis eſſe ſomnum, tum quia in ſanis melancholicis ſanguinis etiam copia ſubdominantis adeſt, ex quo ſomnus producitur placidus, tum quia tunc ſomnus eſt placidus, vbi cerebrum à multis & veluti impetentibus, ſeu valde commotis, vaporibus non repletur, quod in ſanis melancholicis contingit, quandoquidem à ſicca materia, & in actiuis qualitatibus temperata prædominante modici eleuantur vapores, iiq. ſenſim & quiete, præterea ſomnus moderatus eſt, quia non breuis, & leuior eſt, vt in biliosis ob calidos, ac ſiccos vapores, non longior ac profundus, vt in ſanguineis propter copiam vaporum, & vt in pituitoſis propter eorundem frigitãtem, & humiditatem; Tandem non multis animi motibus conturbatus eſt ſomnus, quia melancholici, qui ſani ſunt tanquam prudentes etiam eos compeſcunt, ac ſolis ſcientiis, vel artibus ſe totos tradunt, reliqua negligentes, ita vt pacatè, quietèq. viuant. Neq. his obſtant, quę adduxit Ariſtoteles lib. de Diuinat. per ſomnum cap. 2. ibi .n. huiuſce problemmatis duplicem rationem afferre videtur, quarum altera eſt, quod melancholici, cum ſecundum plura & multifaria moueantur, aſſequũtur; Altera vero; quod melancholici propter vehementiam imaginationum, quemadmodum iacientes eminus bene coniectant, quæ quidem rationes, inter ſe maxime contrariæ videntur, nam ſi melancholici plura, &

multifaria imaginantur, illorum imaginationes vehementes eſſe non poſſunt, quomodo .n. illa vehemens erit imaginatio, quę cito deſinit? ſed qui plura, ac multifaria imaginatur, vt in vna imaginatione parum ſiſtat, neceſſe eſt. Amplius ait Ariſtoteles, quod propter vehementiã non expellitur melancholicorum motus ab alio motu, quare ſi aliqua eorum vehemens erit imaginatio, ab alia imaginatione, non expelletur, quare nec etiam plura, ac multifaria imaginari poterit melancholicus, ſi vehementer imaginetur; Cęterum quamuis inter ſe pugnare videantur rationes iſtæ, ambæ tamen quadrant, ſi melancholicorum genus diſtinguatur: Cum igitur alii temperamento tantũ melancholici ſint, nec naturalis ſtatus limites excedant, alii verò melancholici morboſi ſint, vt diximus ac præter naturam, & hi rurſus vel improprie & largo modo melancholici appellentur, vt maniaci, vel propriè, & verè melancholici, dicendum eſt, hos poſtremos propter imaginationum vehementiam bene coniectare, quandoquidem in propriis imaginationbus fixi peneq. immobiles manent, vnde ſemper cogitabundi apparent, imo cum hi imaginationi toti intenti ſint, extrinſecos ſenſus veluti quieſcere faciunt, quibus quieſcentibus ſenſitiuæ facultates internæ ſuas actiones perfectiores edunt, hinc qui ſine viſu, & ſine auditu ſunt, ſenſitiuas virtutes internas, perfectiores obtinent, cum igitur ſomnium imaginatiuę potentię ſit opus, mirum non eſt, ſi in his ſomnia certiora contingant. Si vero de maniacis ſit ſermo, cum hi propter ingentem cerebri caliditatem, exindeq. magnã ſpirituum commotionem plura, ac varia imaginentur, tam in vigilia, quam in ſomno, illis inter tot ſomnia poſſe nonnulla vera contingere quis neget? & idcirco Ariſtoteles ait, quod hi aſſequuntur, quia ſecundum plura ac multifaria moueantur, & aſſequũtur quidem non ſemper ſed interdum vt à ſimilitudinibus ab Ariſtotele ſubnexis coniicere eſt, nam ſunt iſti, veluti, qui multa tela iaciunt in ſignum, quorũ nonnulla facile eſt vt ipſum cõtingant, Quod autem Ariſtoteles hic de maniacis intelligat, ipſe, teſtatur, dũait, eos multas viſiones videre, quorumcumque quaſi loquax, & melancholica natura eſt, nam maniaci valde loquaces ſunt, verè autem melancholici taciturni, atq. ſilentes. Si tandem de melancholicis ſecundum naturam loquamur, his non tantum, propter vehementiorem imaginationem ſomnia veriora contingent, ſed etiam quia ſapientiores ſunt, nam vt ait philoſophus 30. ſect. problemmate 13. qui inſtructi virtutibus ſunt, meliora ſomnia vident, Quod etiam vigilantes meliora animaduertunt, & de his loquutus eſt ipſe 7. moral. Eudem. iam cit. cum ibi, melancholicos inter eos adnumeret, quorum ratio ſoluta eſt, at morboſorum melancholicorum rationem ſolutam eſſe dicere minime poſſumus, ſed corruptam, ac deprauatam, imo ex ipſomet Ariſtotele cit. problem. qui deterius vel animo, vel corpore sũt affecti deteriora concipiunt, quippe cũ etiã affectio corporis faciat ad ſomni viſionem.

Cur

Cur in melancholicis ſomnia frequenter fiant *Cap. XX.*

IN ſuperiori problemmate melancholicos morboſos ſomniabundos eſſe quoq.retulimus;huius autem rei cauſam referũt recentiores nonnulli in flatuum copiam, quibus melancholici abundant, (flatuoſos .n. eſſe melancholicos, & hypocondriacos præſertim, omnibus ſatis patet) voluntq. quod flatus caput petentes per cerebrum agitentur, commoueantq. ſpiritus animales deferentes ſimulacra, & imagines ,a quibus commotis, & ipſa ſimulacra,quę ſeruantur in memoria,commoueantur, & immaginationi repræſententur, hincq. fiant inſomnia, cum nihil aliud ſit inſomniũ, quam phantaſma in ſomno ex commotione imaginum in memoria ſeruatarum cauſatum in ipſa imaginatiua, ſed copia flatuum huius euentus cauſam potius deſtruere videtur, quam ipſa ſit ſtatuenda cauſa, nam copioſi flatus in cerebro anguſtiori loco coerciti cum exitum non adinueniant, huc illuc impetuosè mouentur, & ita imaginum vehementẽ commotionem efficiunt, ex qua ſomnia non fiunt, ex vehementi nãq. agitatione omnia confunduntur, & hinc pueri ex Ariſtotele lib. 4. de hiſt. Animal. c. 10.ob magnum vaporum aſcenſum non ſomniant,nec hii qui poſt cibum dormitant ex eodem lib. de inſomniis, ca. vlt.præterea eſto quod hypocondriaci maxime flatuoſi ſint,qui per eſſentiam melancholici ſunt, vnde nam copioſos habeant flatus non eſt videre; Accomodatior igitur ratio huius problematis ex Ariſtotele elici poſſe videtur ſect.30 problem.13.nãcum eos,qui grauiter, ac ſuauiſſime dormiũt,nõ ſomniare aſſerat,eos ſomniare qui leuiori tenẽtur ſomno quis à contrario poterit deducere; ergo cum melancholici, & propter cerebri ſiccitatem, & propter melancholicum humorem, qui terreus ac ſicciſſimus eſt vigiliis infeſtentur, & leuiſſimo tantum ſomno teneãtur, frequentius ſomniabunt, pręterea cum melancholici in immaginationibus valde fixentur & cogitabundi ſint, mirũ nõ eſt. ſi ſomno ſuperueniente ipſis ſomnia facile occurrant,ea.n. ex Ariſtotele maxime ſomniamus,quæ agimus aut acturi ſumus aut volumus,de his.n. maxime cogitationes imaginationeſq.obueniunt; Cęterũ cur qui profundiori tenentur ſomno non ſomnient, contra vero, qui leuiori, ſomniẽt, ex ipſomet philoſopho in eodem problemmate ita ſcribente docemur, " Iactatur .n. animus noſter maxime in ſomnis calore ſcilicet, qui vndiq. in partem ſe colligit interiorem, atq. ita efficitur, vt plurima, vehementiſſiaq. illa obſtante iactatione nullum internenire ſomnium poſſit, nec putandum, vt animus tunc conquieſcat, & per ſe maxime ſit cum nullum ſomnium trahitur, vt multitudinis opinio, eſt, ſed contra omnino incidit, vt qui in motu plurimo eſt, nec pauliſper quieſcit hic intelligere nequeat, plurimus autem motus,cum ſuauiſſime quis ob-

obdormiſcit,merito propterea eſt,quod tũc maxime larga caloris copia in partem contrahitur interiorem; animum verò concitatum nõ ſolum inter vigilandum,ſed ne per ſomnum quidem intelligere poſſe argumentum etiam illud eſt, quod in ſomnis, quos cibo ingeſto primos agimus, nulla facultas videndi ſomnii datur, cum maxime accidat, vt animus propter cibum ingeſtum concitetur & paulo ſupra, hæc habet, " Et quidem qui inter dormiendum ſomniant, non alia de cauſa videre ſibi illa videntur,quã intelligentia conſtante, requieſcenteq. quod quidem ſomno contingit leuiori; Sed & hic non leuis difficultas oritur, qñ quidẽ ſi qui profunde dormiunt, non ſomniãt eo quia in ipſis animus vehementius commoueatur, & agitetur ob largiorem calorem, interius ſe colligentem, & contra qui leuiter dormiunt, ſomniant, eò quià in ipſis animus quieſcat, & tranquilletur ob paucum calorem, qui interius ſe colligit, merito concludendum eſſet, melancholicos, quia leuiter dormiant, ſomnia incurrere, quod .n. leuiter dormiant & Ariſtoteles concedit, cum eos, in ſomnis crebro excitari conſueuiſſe ſcribat; ſed Ariſtoteles tum omnino contrarium concludere tum ſibi inconſtans eſſe videtur, dum cit.probl. hæc habet ad litteram." Melancholici idcirco in ſomnis crebro excitari conſueuerunt,quod calore largiore vrgente animus moueri æquo amplius cogitur, quod cum motus vehementior ſit, merito dormire minime poſſunt, ex his igitur concludit Ariſtoteles melancholicos non ſomniare cum in ipſis propter nimium calorem vrgentem animus vehementius commoueri cogatur,qui ita concitatus, neq. intelligit,neq. apprehendit phantaſmata, & ob id ſomniare nequit, Amplius ſibimet Ariſtoteles contradicere manifeſte videtur, dum ait, quod calore largiore vrgente animus æque amplius moueri cogitur, ex quo animi vehemẽtiori motu melancholici dormire nequeunt, cum dixerit ſuperius, in iis, qui grauiter & ſuauiſſime dormiunt, largam caloris copiã vigere, animumq. idcirco vehementius concitari,atq. moueri.Cæterũ vt hæc difficultas tollatur primo animaduertẽdum eſt minus proprie appellaſſe Ariſtotelem melancholicos, cum non vere melancholicos, ſed maniacos intellexerit,in his .n. magnus vrget calor,maximaq. adeſt cerebri efferueſcentia, in melancholicos autem non tantus calor, ſed præcipue ſiccitas vrget, & vt plurimum cum ſiccitate frigiditas, hoc autem confirmat Ariſtoteles lib. de ſomn. & vig. c.4. dicens melancholicos ſomnolentos non eſſe, quia infrigidatus ſit locus interior, vnde in ipſis non fiat multitudo euaporationis. Secundo per largam caloris copiam, quæ in melancholicis ab Ariſtotele appellatis viget, non natiui caloris copiam,ſed extranei debemus intelligere, & huius non ad interiora contracti, ſed ad exteriora expanſi,quare cũ ſomnus ex Ariſtotele loc. nuper cit. ſit quidam conuentus naturalis caloris intro, & antiperiſtaſis propter euaporationem alimenti ad cerebrum (hęc .n. euaporatio ad cerebrum,quod ex Ariſtotele c. 5. eiuſdem libri

bri omnium, quæ in corpora ſunt frigidiſſimũ extat, delata, & ipſa fri gidior fit, & calorem natiuum veluti fugat) mirum non eſt, ſi in melancholicis cerebrum pręter naturam calidius habentibus hęc euaporatio non ita infrigidetur, ac proinde non fiat tanta natiui caloris cõcentratio; Tertio credendum eſt, quod Ariſtoteles de animi motu tractans,per animũ modo animum, ſeu animi facultates vere intelligat, modo illius organum, nempe ſpiritus animales, qui cum ex illius opinione in corde generarentur,ad cor etiam in ſomno retrahi putabat. His ita ſuppoſitis reſpondetur nequaquam concludi poſſe ab Ariſtotele melancholicos non ſomniare, nam dum ait, eos non ſomniare, in quibus animus vehementius commouetur ob largiorem calorem intus ſe colligentem, tunc per animum,non vere animum intelligit,ſed illius organum, nempe animales ſpiritus, quos cum re vera à vitalibus non diſtingueret hos in ſomno ad cor refugere putabat,& propter antiperiſtaſim, in ea .n. natiuus calor, atq. vitalis ſpiritus, qui ſui natura ad exteriora feruntur ratione contrarii, quod fugiunt,intus retrahi coguntur, atq. ita aſſiduo fit in ſomno, & in profundiori maximè iſte veluti coactus motus. Quod autem animi organum, & non vere animum ſubaudiat Ariſtoteles ex eo probari facile poteſt, quia animi facultates in ſomno quieſcere vult ipſe; hinc 1. Nicomach. c.13.otiũ animæ appellauit. ſomnum, & lib. de ſomn. & vig. c. 2. interiores, exterioreſq. ſenſus in ſomno ceſſare ſcripſit, quare cum in melancholicis, qui leui fruuntur, ſomno, largior intus calor non ſe colligat, & ob id ſpiritus, animę organum, vehementius non agitentur, concludendum non erit ipſos non ſomniare; Nec etiã ſibi contradicit Ariſtoteles,nam dum ait melancholicos ex animi nimia agitatione ob largiorem calorem prouenientem non dormire, tunc per animum, vere animũ intelligit, atq. illius ſenſitiuas facultates, externas, & internas, hinc ſæpe (vt experientia patet) dum lecto cubamus, vt ſomno nos demus ob nimias cogitationes dormire nequimus,ſic per largiorem calorem in melancholicis vrgentem non natiuum intus collectum, ſed extraneum intendit Ariſtoteles, qui eſt in cauſa, ne intro tam facile retrocedat natiuus, cum euaporationes ad cerebrum delatas conſumat, indeq. antiperiſtaſim prohibeat. Duæ tamen ex dictis iterum difficultates emergunt, quarum vna eſt, quomodo animę, ſeu potentię ſenſitiuę organum, nẽpè animales ſpiritus in graui ſomno concitari poſſint, cum non à cerebro ad cor retrahantur, vt voluit Ariſtoteles, ſed ad ipſum cerebrum confugiant,tanquam ad ſuum principium in quo generantur? Altera eſt quomodo ſomniare poſſimus, ſi in ſomno anima ſeu ſenſitiua potentia otietur? Ad primam reſpondetur,Galenũ non negare, quod natiuus calor in ſomno retrahatur ad cor, etiam ſi ſpiritus animales ad cerebrum reuocari velit; quorum ſpirituum etiã proprium eſt ad exteriora ferri, nempe ad omnium organa ſenſuum, & ad neruorum initia, ita vt & ipſi ratione contrarii per antiperiſta-

ſim in cerebri ventriculos reuocari cogantur, & ita illorum quoque vehemens motus fiat, quem non male quis quamdam veluti oppreſſionem appellet. Ad alteram reſpondetur in ſomno feriare quidem ſenſus omnes externos & inter internos, quem communem appellamus, quandoquidem, & hic non operatur, niſi præſente obiecto quēadmodum neque ipſi ſenſus externi; reliquos tamen internos ſēſus ſuas interdum edere poſſe actiones teſtantur inſomnia, & hos ſecluſit Ariſtoteles, dum lib. de ſomniis c. 1. ſomniū eſſe quoddam in ſomno phantaſma ſenſitiui quatenus imaginatiuum eſt enunciauit; ex quo patet ſomnum non eſſe neceſſario otium animæ, ſeu ſenſitiuę potentię quatenus imaginatiuę, ſed quatenùs viſiuę, auditiuæ, & ad reliquas ſenſationes externas ad communem uſq. reſpicientis. Sed hactenus de inſomniis.

Cur melancholici plurimos cibos appetant? Cap. XXI.

A Melancholicis plurimos cibos appeti nobis indicauit libellus de melancholia ex Galeno, Rufo, & Poſſid. vbi quoq. huiuſce quęſiti affertur causa, nempe oris ventriculi frigiditas, ita vt a melancholicis, quia in ipſis oris ſuperni vētriculi frigiditas adſit, plurimi cibi appetantur; Huic tamē rationi duo videntur obſtare, nimirum melancholia eſſentialis, in qua cum ſolum cerebrum afficiatur, non eſt neceſſe vt adſit ventriculi dicta frigiditas item & hypocondriaca melancholia, quę ex Dioclis ſententia a Galeno comprobata 3. de loc. aff. c. 7. cum phlogoſi, ſeu accenſione ipſius ventriculi fit, ita vt neq. melancholici per eſſentiam, neq. hypocondriaci plurimos appetant cibos, vel ſi appetant; non ob prędictam frigiditatem appetant, cum in illis hęc neceſſario nō requiratur in his autem ſumma potius caliditas, quam vlla frigiditas adſit, remanet igitur vt tantum melancholici a toto plurimos cibos expetant, cum in ipſis nigra bilis frigida, & ſicca ventriculi ſuperno ori alioquin ſui natura frigido, & exangui propriam intemperiem facilè, ac cito communicare poſſit; veruntamen animaduertendum eſt in melancholicis per eſſentiam, frigidam & ſiccam cerebri intemperiem, qua laborant, ori ſuperno ventriculi facile communicari propter neruos nō exiguos, qui a cerebro in ipſum deriuant, nam quemadmodum ventriculi ſuperioris affectiones cerebro communicantur, ita & cerebri ventriculo teſte Galeno loc. cit. quare non mirum, ſi illi quoq. plurimos cibos poſſint appetere, Quoad hypocondriacos vero attinet, nō eſt dicendum in ipſis frigidam ventriculi intemperiem, non poſitiuā quidem, ſed priuatiuam reperiri, ob quam plurimi cibi expetantur, quoniam & ſi vere in eis priuatiua frigiditas adſit, hæc nequaquam appetentiam excitat, vt in ardentibus febribus, in inflammationibus, aliiſq.

alijſq; ſimilibus affectibus videre eſt in quibus propria innataq. ventriculi caliditas quam maximè abſumitur; Veriùs hoc dicant contingere ob humoris melancholici portionem ad os vſq. ſupernum ventriculi protruſam, quod tùm ob ipſius in eis redundantiam circa ventriculum, tùm ob prędictæ particulæ imbecillitatem facilè euenit; Nō tamen credendum eſt hoc ſemper fieri, & in omnibus melancholicis, ſed interdùm, & in nonnullis, nā alia ex parte habemus ex ſententia Dioclis ſuperiùs citata melancholicos hypocondriacos plurimum cruditatibus laborare, quæ cibi potiùs inappetentiam, quàm deſideriū efficiunt, ſic etiam eos maximè ſiti infeſtari habemus, vbi autem ſitis, ibi fames deeſt, hæc .n. calidi & ſicci appetentia eſt, illa verò frigidi, & humidi, quare & contrarias etiam eorundem cauſas eſſe fatendum eſt, Non negandum tamen ex Galeno ibidem. & pręſertim 6, de loc. aff. cap. 1. ex liene in ventriculum melancholicum humorem transfundi, non quidem naturaliter, ac modice, vt quotidié in ſanis cōtingit, ſed præter naturam, ac excedenter, ex quo non ſolùm melancholicam affectionem produci, ſed morboſam quoque famem exiſtimare poſſimus nàm tunc melancholicus humor acidior factus os ſupernum ventriculi adeo conſtringit, atque corrugat, vt inde maior fames excitetur, & ob id plurimi appetantur cibi; hinc Galenus in 2. aph. 21. caninum appetitum fieri ſcripſit vel propter ſolam intemperaturam frigidiorem, vel propter humores acidos, quos exorbuit os ventriculi; præterea per plurimos cibos, quos melancholici appetunt, non ſemper plurimam cibi quantitatem ſubaudiendam eſſe exiſtimarem, ſed interdùm quoque varietatem, ita vt melancholici plurimos hoc eſt, varios cibos expetant, argumento autem eſſe poſſunt prægnantes mulieres, in quibus cum menſtruus ſanguis detentus & ad melancholici naturam conuerſus coaceruetur, mirum non eſt, ſi ferè omnia, quæ viderint commeſtibilia, exoptent, eodem humore os ventriculi impetente; Tandem nonnulli aduerſus hæc afferunt quorumdam melancholicorum exempla conſcripta ab iis, qui medicas obſeruationes adnotarūnt, qui quidem melancholici, cum ſe mortuos putarent, comedere nolebant, hinc in ipſis ablatam, vel ſaltem admodùm imminutam fuiſſe appetentiam concludunt; non igitur plurimos, ac varios cibos melancholici appetant; Sed falſa eſt concluſio, quandoquidem non quia in eis deficeret appetentia cibos reſpuebant, ſed quià ſe mortuos eſſe falſò exiſtimabant, vndé cum alios, qui ſe mortuos fecerunt, ad menſam accumbentes, ac comedentes vidiſſent, & ipſi cibos aſſumpſerunt; ſed quià cibum potus ſubſequi ſolet, & hic vt plurimum ex vino eſt, & nos quoque de eo nonnulla ſubnectere non importunum duximus.

Cur ex melancholicis nonnulli vini plurimum hauriant? Cap. XXII.

MElancholicorum aliquos vinum plurimum haurire, quid calefieri frigidus humor deſideret, habemus in libello de melancholia ex Gal: Rufo, & Poſſid: Hinc Hyeronimus Capiuacceus lib: 3. de aff: præter naturam c. 7. ſcripſit ſuccos, vbi os vẽtriculi ſupernum occupent, qua ſunt præter naturam eſſe in cauſa appetitus contrarii, quod & ante ipſum ſcripſit Auicennas lib: 3. fen: 13. tr: 2. c. 10. Nihilominus rectius intuenti non parum difficultatis habere videbitur allata ratio, quomodo .n. melancholicus humor, quatenus frigidus eſt poterit in ore ventriculi vini appetentiam excitare? frigidus frigiditatem imprimet, quæ etiam ſi præter naturam ſit, & ob id contraria expoſtulet, non tamen potiùs hoc, quàm illud calefaciens expoſtulabit; Amplius multum potare ingentem ſitim præeſſe commonſtrat, nò niſi ſitis adeſſet, quænam ratio eſſet, ob quam potabilia potiùs quàm commeſtibilia appeteret iſte humor? taceo quod ex melancholico hnmore circa os ventriculi ſupernum exiſtente maxima cibi appetentia, & canina fames excitatur, ergo in iis in quibus vini maximum deſiderium excitatur, neceſſe eſt vt præter melancholicum humorem ſitis adſit, neq. hæc modica tantum, ac naturalis, ſed fortè excedens, ac præter naturam, quare ſi quemadmodum ſitis fit partim humoris inopia, partim caloris copia, vt nos docuit Galenus lib: 1. ſimpl. c. 30. ſic præternaturalis, & aucta ſitis, à caliditate, & ſiccitate in ore ventriculi adauctis fiet, quare tantum abeſt, vt à frigiditate ſitis excitetur, quin potiùs expellatur; Rectiùs igitur fortaſſe erit melancholici humoris frigiditatem conticere, vel cum eadem ſiccitatem in medium afferre, ob hanc .n. ori ſuperno ventriculi impertitam ſitis excitari poteſt, nàm & ſiccitas eſt ex cauſis ſitim inducentibus, quæ ſitis eò magis etiam excitabitur, ſi ſiccitati caliditas iũgatur, vt iis melancholicis contingit, qui ventriculi phlogoſi laborant, aut in quibus ob nimium hæpatis feruorem calidæ, exhalationes ad os ventriculi effumant, iſti .n. plurimum ſiti infeſtantur; Cur autem potiùs vinum, quàm cætera potabilia expetant, & hauriant, quiſq. facile intelliget, qui vinum præ cæteris homini magis conſuetũ eſſe animaduertet, vel dicamus cum Capiuacceo loc. cit ſuccos, qua ſunt præter naturam eſſe in cauſa appetitus contrarii, & hoc cum animaduerſione quadam intelligendum eſt, nã quatenùs præternaturales iſti ſucci ſunt exiguæ actiuitatis, ſunt in cauſa appetitus quidem contrarii, ſed boni, quale eſt vinum in caſu noſtro; quatenùs verò ſunt inſignis actiuitatis ſunt, in cauſa appetitus contrarii non boni, ideſt non alimen-

alimentalis, ſed medicinalis, quale ex: gr: eſſet vrina; vel alia praua potio; Sed adhuc obiiciat aliquis, ſi iſti non ſolum ob melancholici humoris frigiditatem, qui calefieri expoſtulat, ſed etiam propter ſitim vt diximus, multum vini expetant, & hauriant, certè hoc poſtremum erit, à veritate diſſentaneum, nec ipſi contraria appetent, nàm tantũ abeſt vt vinum ſitim adimat, quin potiùs illam efficiat, cum calefaciat & exiccet, atq. ita ſitis cauſas adaugeat; Reſpondetur, cauſam, obquã vinum appetitur pręcipuam, & à natura intentam, eſſe calefactionem frigidi humoris melancholici, cum autem, niſi mediante ſiti vinum expetatur, hinc; & ipſa ſecundo loco tamquàm cauſa cooperãs ſubnexa fuit, nec iſta ſitis præcipuè curationem expoſtulat, ſed ad ipſam attemperandam, atq. mulcendam ſat eſt actualis frigiditas, & humiditas vini.

Cur pleriq. natura melancholici propter vinum copioſius epotum penitùs reſoluantur, labanturque? *Cap. XXIII.*

ARiſtoteles ſect. 3. problem: 16. hoc experimentum aſſeruit, quo in problemmate, cur vinum in nobis diuerſos pariat effectus (alios .n. timidos, ac tardos, alios ſuperbos, & temerarios efficit) pręcipue rationem reddit, atq. huiuſce effectus cauſam in humidam vini naturam refert, ait .n. vinum, vt quod ſuapte natura humidum ſit, homines tardiores incendere, reddereque mobiliores contra mobiliores diſſoluere; atq. retardare, vnde, (& hoc ad rem noſtram ſpectat) pleroſq natura melancholicos pęnitùs reſolui labiq. in crapulis nouit; Profectò à vino liberalius epoto non ſolùm melancholici, ſed quicumq. alii quacumq. natura donati ſint apoplectici poſſunt euadere, ſed cur frequentius melancholici inueſtigandum ęſt, quod antequam fiat, vnum, vel alterum animaduerſione dignum in verbis Ariſtotelis percurramus, nam quoad actualem vini humidam naturam pertinet, fortè non malè feceris, ſi ipſi calidam quoq. quam habet potentia, adiungas, etenim homines incendere, mobilioreſque reddere caliditatis potiùs quàm humiditatis vis eſt; deinde cum ait, vinum mobiliores homines diſſoluere, atq. retardare, vnde melancholici pleriq. ab ipſo reſoluuntur, ex his verbis melancholicos mobiliores eſſe colligimus, hoc autem fateri, certè rationi parùm conſentaneum eſt, quomodo. n. melancholici frigidi, ac ſicci, & qui fęculentiori, terreſtrioriq. ſanguine abundant, & ob id ſpirituum penuria laborant, cęteris hominibus mobiliores ſint? neq. hic intelligere melancholicos atrabilarios, ſeu exuſtos poſſumus cum hi non natura tales inueniantur ſed præter naturam tales euadant, Ariſtoteles verò de hominibus na-

tura melancholicis ſermonem habet; ſed ad rem, quam vt breuibus perſtringamus, ſupponendum priùs eſt, tunc homines pænitus reſolui, labiq. cum in ipſis cerebri cauitates. ſeù ventriculi, ab aliqua materia confertim obſtruuntur, hęc autem materia dùm liberalius ebibitur, vel erit cum vino, vel potius cum vini vaporibus commixta (nec .n. ſolos vini vapores eſſe poſſe exiſtimo, qui repleant, nàm ſi ſoli ſint, nulla alia materia admixta, quærendum erit cur ventriculos cerebri melancholicorum potiùs obſtruant, quàm bilioſorum pituitoſorum, aut ſáguineorum hominum. Hoc vnum apud omnes conſtat, vinum ſui natura vaporoſum eſſe, & cerebrum ferire. ſed rationabile eſt etiam cerebrum id à vino magis pati, quod debilius, ac ſui natura laxius eſt, tanquàm ad recipiendum aptius; modò valdè magis laxum eſt melãcholico pituitoſum cerebrum, ergo hoc multo magis affici, ac repleri à vini vaporibus, quàm melancholicum deberet, & quamuis melancholicorum cerebrum quod frigidum, & ſiccum eſt (id .n. aliquis poi tuiſſet obiicere) multa pituita abundet, non ea tamen ſcatet copia, qua pituitoſum, non ergo dicendum eſt, à ſolis vini vaporibus cerebri ventriculos obſtrui; Cum igitur præter vini vapores requiratur materies alia, quæ ventriculos obſtruat hæc certè melancholica erit in melancholicis à prædominio, quemadmodum in pituitoſis pituitoſa, & ſic de cæteris; Cur tandem hęc materia melancholica vna cum vini vaporibus permixta ventriculos cerebri frequentiùs obſtruat, nobis cum Ariſtotele in eorumdem vini vaporum humiditatem referre non diſplicet, nàm cum melancholicus humor craſſus, ac terreus humeſcit tenuior fit, ac fluxibilior, ita vt in vẽtriculos facile, ac cófertim tranſfundi poſſit, ſi autem vini humiditati caliditatem etiam adiungamus vt ſuperiùs diximus, non erit ab re, cum hæc corporis reſolutio citò fiat, & ab actiuis qualitatibus citius, quàm à paſſiuis humorum commotiones fieri non ignoremus; Cæterum vel hoc humiditati melancholicum humorem magis fluxibilem reddenti, vel caliditati ipſum fundenti, vel vtriq. ſimul tribuamus. nihilominus fortaſſe ſciſcitabitur aliquis, qua de cauſa hæc non adeò frequenter producat vinum in pituitoſis, bilioſis, ac ſanguineis, dũ pituitæ, bili, ac ſanguini ſui ipſiuſmet vapores miſcentur. naàm ſi propter vini humiditatem hęc contingant pituita, ae ſanguis tanquam melancholia humidiora ab ipſa vini humiditate facilius coaffici deberent, inter ſe .n. ſymboleitatem habent; ſic ſi propter caliditatem contingerent, ſanguis ac, bilis calidiora ſunt melancholia, ſi tandem propter humiditatem, ac caliditatem ſimul cõiunctas, ſanguis calidus & humidus eſt; Huic reſpondendum erit, pituitã non adeò facilè in cerebri ventriculos præcipitare poſſe, cum viſciditate non careat, quę ipſam veluti conglutinat, atq. retardat; Quoad bilem ſpectat hæc in naturali ſtatu nunquam adeò copioſa in cerebro colli-

colligitur, quæ obſtructionem prædictam poſſit efficere, nàm propria acrimonia ad ſui expulſionem cerebri expellentem facultatem irritat Sanguis tandem magis à natura tuetur, ac regitur cæteris humoribu cum proprius illius theſaurus ſit, prçterquam quod ſanguinei homi nes robuſtioribus prç diti ſunt facultatibus, ità vt ipſorum cerebrum morbificis caſis magis reſiſtat.

Cur varios mores quos vinum inpotantibus excitat, eoſdem & melancholia in nobis producat? *Cap.* XXIIII.

VInum varios in nobis producit effectus non modice ſumptū nec in decenti quantitate, quç pro cibi vehiculo, & adiuuā da coctione inſeruiat, ſed immodicè hauſtum, vnde Ariſtoteles 3. ſect. problem. 16. Cur vinum immodicé hauſtum diuerſos producat effectus propoſuit, & ſanè hoc mirum eſſe videtur, nàm cum vnica ſit cauſa, nempè ebrietas, vnicum etiam effectū producmre deberet, ſed hic omnino contraria produci obſeruamus, cum aliuse ad motum ſit ſegnis, alius verò nimis promptus; Actio omnis quam uis varietur, aut mutatione agentis, aut ſeruato eodem agente mutata quantitate, tempore, loco ordine, iis tamen etiam in eadem proportione ſeruati s niſi paſſum eamdem ſeruauerit naturam, procu dubio effectus, qui producentur diuerſi eſſe ſolent, & ſæpe numero contrarii, hinc ſi quis natura frigidus foueatur, mediocri vini potu, is idoneus magis reddetur ad proprias obeundas actiones; quod ſi immodice hauriatur à vehementer frigido, remiſſus ad omnia fiet, anxius formidoloſus, delirus, ſed iners' ſi vero in temperamentum aliquantò calidius incidat, immodicé autem vinum abſorbeatur, loquaces reddunt ludibundi, petulantes; Quod ſi aut quantitas vini maior ſit abſorpta, aut certe calidiorem naturam nactum fuerit, videmus in iram facillimè proruere, minaces fieri, modoq. alios contemnunt, modò verò ab aliis contemni ſe putant, moxq. in furorem ſe vertunt, & ad contumelias, mox autem augeſcente etiam calore præter naturam, & naturali quaſi ſuffocato in contrarium habitum incidunt, & quaſi ſtertentes moribundis ſunt quàm ſimillimi, . Hinc apertiſſimè patet horum effectum varietatem non ſolum in potantium diuerſas naturas, ſed etiam in variam quantitatem vini referendam eſſe, quod poſtremum & nobis ex Ariſtotele innoteſcit 30. ſect. problem. 1. vbi cur hoſce varios mores in nobis quoq. atra bilis producat, rationem reddit Ariſtoteles. nempè Quia ſimilem ambo iſtæc ſortiantur naturam, atra ſcilicet bilis, & vinum, idcircò eoſdem in nobis parere effectus ipſe exiſtimauit, hinc vinum, ait dum bibitur varios mores condit, varioſq. homines

mines reddit, vt iracundos, humanos miſericordes, audaces, hæc eadē & melancholicus humor, facit, & hæc quidem præſtat, ex Ariſtotelis mente propter ſui temperiem toti corpori impertitam, à temperatura enim totius proueniunt mores, animiq. affectus qua in re, & Ariſto-teli totus aſſentitur Galenus in libello, Quod animi mores corporis temperaturam ſequantur, nàm niſi atra bilis ſui temperiem reliquo corpori, aut ſaltem cerebro tanquàm principi parti in qua fiunt animales actiones, communicaret, morum varietatem non produceret, ſed potiùs morbos, qui ſui copiam inſequerentur, vnde de atra bile pertractans Ariſtoteles hęc habet" Parti igitur hominum, maximè victu quotidiano redundans, nempè atra bilis, mores nihilò immutat, ſed morbum melancholicum, tantummodo creat, at quibus habitus natura talis conſtiterit, mox his multa, & varia morum genera exoriū-tur, pro vt ſcilicet alius aliam habitus intemperiem ſortitus eſt, quare pro vt atra bilis tali, vel tali temperamento donatur, itá hoc vel illo temperamento corpus coafficit, illi neq. varia morum genera profert atra .n. bilis, vt aquæ exemplo probat philoſophus, & calidiſſima, & frigidiſſima reddi poteſt, ſed ſi extremos, ergo & multo magis medios qualitatum gradus obtinere poterit, atq. itá plures, variiq. erunt frigiditatis, aut caliditatis gradus, quibus donari poterit atra bilis, ex quorum diuerſitate varii poſteà proueniunt effectus; vnum autem eſt, in quo atra bilis, & vinum differunt, nam atra bilis dùm propriam tēperiem corpori commuuicauit, prędictam morum varietatem ſemper auget, & efficit, vinum vero breui tempore, & eo tantum, quo ebrietas perdurat, hoc efficere, ſolet, ex quo inquit Ariſtoteles vinum non longo hęc tempore augere, ſed breui, naturam verò dum vita eduret aſſiduis incrementis amplificare, & per naturam ipſe totius corporis temperaturam ſiue ab ortu profectam, ſiue temporis ſpatio contractā intelligit, nàm ait temperamentum omne calidi & frigidi eſſe, & ex his duobus naturam, & ſeruari & conſtare, Vinum verò largius ſumptum cum breui moretur in corpore, non eſt neceſſe, vt totius temperamē-tum immutet, & (vt Ariſtoteles de atra bile aſſerit) ſe ſe conſtantię naturæq. vniuerſi corporis intermiſceat, confundaque: ſed ſat eſt ſpiritibus animalibus tanquàm animæ organo, ſe ſe ſuis euaporationibus immiſcere, confundereq atq. ipſorum temperiem illo ſaltem breui ſpatio alterare, Vnum tamen eſt ab Ariſtotele prolatum, quod nonnullis maximam difficultatem parit, nimirum quomodo vinum, & atra blis eamdem ſortita ſint naturam, quandoquidem atra bilis ex ipſo, & frigidiſſima, & calidiſſima eſſe poteſt, vinum autem nequaquam frigidiſſimum eſſe poteſt, imo nequidem frigidum, dicunt iſti, cum ipſum ex ſecundo ordine calefacientium eſſe, & ſi admodum vetus ſit, ex tertiò ſcripſit Galenus de ſimpl. medicam: fac: lib. 8. qui etiam in 5. aph. 5

ait

ait vinum facile replere neruos, vt quod calidam habeat temperaturã talis ſi quidem natura promptè omnia ſubintrat,; ſi igitur vinum calidũ eſt, quomodo eamdem naturam obtinebit cum atra bile frigidiſſima? præterea quomodo timores, mæſtitias, taciturnitatis, aliosq. ſimiles pariat affectus, qui frigiditatis ſoboles, eſſe ſolent? Reſpondent aliqui vinum & ſi non eamdem omnino naturam ſortitum ſit cum atra bile eoſdem tamen varios affectus producere, quos & atra bilis, nãeos, qui calidi atem ſequuntur, vt ex: gratia liberalitatem, loquacitatem, audaciam, petulantiam, cùm calidum ſit, per ſe producit, illos verò qui ex frigiditate fiunt, non per ſe, ſed ex accidenti producit, vbi ſcilicet nimis copiosè epotum, naturalem calorem extinguit, ſic Ariſtoteles dùm gradatim vini effectus commemorat, eos prius deſcribit quos caliditas parit, tandẽ quos prę nimia copia vinum non calefaciendo, ſed ſuffocando calorem natiuum, & proinde refrigerando inducit, ait .n. vbi vinum hominem frigentem, taciturnumque à ſobrietate accepit paulo liberaliori poculo refouet, excitatq. ad verba, tum largiori potu verborum vberem, eloquentem, fidentêque reddit, poſt hac proceſſu ampliori audacem, propenſumque facit ad agendum, deinde pleniùs amplificato in cotumeliam, & petulantiam vertit, mox ad inſaniam propemodum accendit, & accendit, ait, quia hucuſque vinum calefaciendo agit poſtremo nimio ex potu reſoluit ſtultumque agit in mo um eorum, qui à pueris morbo comitiali, laborant, aut etiam eorum, qui vitiis atræ bilis maiorem in modum continentur, & iſta non calefaciendo, ſed vt diximus refrigerando, caloremq. ſuffocãdo agit: Hęc ſané reſponſio veritati maximè conſentanea eſt, cui & ego libentiſſimè ſubſcribo; Aritotelis tamen ſententia vndequaque verificari non videtur, qui vinum & atram bilem ſimilem ſortiri naturam confeſſus eſt, quare cum atra bilis & calida, & frigida reperiri poſit, vt & frigidum vinum reperiatur, neceſſe eſt, ſi inter ipſum & atram bilem ſimilitudinem iſtam fateri velimus, quæ res profecto nullã apud eum difficultatem faciet, qui Galenum legerit in lib. Hippocratis de fract. com. 3. t. 24. vbi de vino tum habitu, tum natura frigido loquitur Galenus, nec ex ipſo vina diuerſas qualitates habentia deſunt, nam 3. de cõpoſ. medic. ſecundũ loc. c. 2. & ętatem, & qualitatẽ vini conſideranda eſſe monſtrat, multum n. differre acerbum, aut auſterum, aut acre, aut dulce, aut recens, aut vetus, aut craſſum, aut tenue; aut fuluũ aut album, aut nigrum vinum ſcribit; ſed etiam lib. de ſucc. bon. & vit. c. 11. vinum albnm, & auſterum, & nouum, & craſſum ſenſibiliter refrigerare apertiſſimis verbis explicuit, & ratio eſt in promptu, nàm vina auſtera fiunt ex acerbis, & immaturis vuis ex quibus etiam fit omphacium, quod valde refrigerat; deinde cum frigidę, & indigeſtæ vuarum partes non ad huc à calore ſolis coctionem, maturitatem, &

ex

ex conſequenti calefaciendi potentiam receperint, in vino adhuc poſteà remanet refrigerandi facultas, ex quibus omnibus quàm ſimillima fit, & vini & atræ bilis natura intelligi poteſt, cum vtraq. & calefaciē di interdùm, & refrigerandi interdum potentia prædita reperiantur.

Cur melancholicis aluus fere ſemper adſtricta ſit? *Cap.* X X V.

HOc melancholicis propter flatus circa pręcordia vagantes, nec deorſum admodum inclinantes euenire legitur in libello de melancholia ex Galeno, Ruſo, & Poſſidonio, hinc tamē eſſentialis melancholia excludēda venit, quo: iā cum in ea cerebrum tantùm afficiatur, non generantur flatus in hypocondriis, poſſemus fortaſſe dicere & melancholicos quoq. per eſſentiam alui ſtypticitate affici, non quidem ratione flatuum, ſed ob fixam imaginationem circa phantaſmata morboſa, qua detinentur, ita vt mente ægrotantes alui irritationem ad excernendas fęces non ſentiant vnde ipſe ob diuturniorem in inteſtinis moram induratæ augeant ſtypticitatem, ob quam etiam rationem phrænitici tum aluo deiicere, tum mingere etiam obliuiſcuntur; In reliquis melancholiæ ſpeciebus flatuum copia diſtendentium viſcera, fæceſq. ſuſpendentium locum habebit, hypocondriaca n. melancholia ob copioſiores flatus flatuoſa appellatur, in ea vero quæ eſt per conſenſum a toto, cum totius corporis habitus hac progrediente ad frigidum & ſiccum vergat, plurimę cruditates gignuntur, ex quibus, & ex imminuto natiuo calore producuntur flatus; Sed pulchra ſanè oritur dubitatio ex 73. aph. ſect. 4. inquit. n. Hippocrates. quod quibus hypocondria ſuſpenſa murmurāt lumbrorum dolore ſuperueniente iis alui humectantur, niſi flatus erumpant, aut vrinæ multitudo proueniat, ex quibus verbis clare colligimus, quod erumpentes flatus alui humectationem impediunt, cōtra verò ex libello de melancholia iam cit. habemus, quod flatus circa hypocondria vagantes, nec deorſum inclinantes, ac proinde non erumpentes, alui adſtrictionem faciunt; quid igitur in hac re decernédum erit? Hunc nōdum facilè diſſoluimus ex Galeno Hippocratis ſententiam rectè interpretante, quandoquidem cum aliqua etiam humiditas vna cum flatibus circa hypocondria extet (vbi hæc ſuſpenſa murmurant) ſi contingat, vt prædictus humor per alias vias diſtribuatur, tùnç etiam ſi per ſedem flatus erumpant, nihilominus non humectatur aluus, quemadmodum humectaretur, ſi vna cum flatibus prędictis humor emitteretur, ita vt flatus per aluum erumpentes non ipſam adſtringant, ſed humor alio conuerſus, vnde Galenus in commrait quod humore aliquando ad diſtributionem concitato, ſolus ſpiritus flatuoſos emittitur, nonnunquam verò vna cum humore; Tandē me-

melancholicorum ventris ſtypticitati aliam non raro ſuperaddere cauſam par erit, nempè nimiam hypocondriorum, & iecinoris præſertim caliditatem, quę ſecum humiditatem adeo abſumit interdùm, vt ipſæ omninò exiccatę nequeant expelli.

Cur melancholicorum plurimi piloſi euadant? Cap. XXVI.

MElancholicorum plurimi piloſi euadunt quià multis, & craſſis excrementis abundant; ex Galeno, Rufo, & Poſſidonio in libello de melancholia, quæ craſſa excrementa mediante propria fuligine ad pilorum generationem aptiſſima ſunt, vt optime ex Galeno colligi poteſt in lib. de humor: comm. 1. t. 8 dùm generationis pilorum modum explicat his verbis" Pili hunc in modum gignuntur, humor plerumque minoribus meatibus continetur, & aliquid intrò ad imas, corporis partes recurrere cogitur, ſi verò vapor veluti fuliginoſus, craſſuſq. & terreus fuerit, periculum eſt, ne in anguſtis viis impactus nec facilè intus redire nec etiam euacuari poſſit, quocirca natura alium ſtatim parauit, qui hunc è profundo ſubiens feriat, ac prorſum pellat, & hunc rurſus alius atq. ità corpus tale conficiunt, quale eſt ea fuligo, quæ foris cernitur, ac tale corpus totum prorſus pellitur loci formam iam adeptum; hactenùs Galenus Sed huius problemmatis veritatem nonnulla infi cere videntur, & primo quod ſcriptum fuit à Galeno in 6.aph.69.nēpè quod multitudo pilorum cutis raritatem indicet, quandoquidem ſi plurimi innaſcuntur, pili in habentibus raram cutem, in melancholcis & præſertim à toto admodum pauci debent innaſci, tanquam in iis, qui cutem denſiorem habent propter totius corporis ſiccitatem, quod & ratione comprobatur, nàm quemadmodum fieri nequit, vt in terra ſicca herbæ naſcantur, nutriantur, & incrementum capiant, ſic nec pili in ſicca cute; Secundò intemperies frigida & ſicca glabra eſt, vti teſtis eſt Galenus 2. de temperam. c. 5. ſed melancholici frigidi, & ſicci temperatura ſunt, quomodo igitur piloſi euadere poſſunt? Tertiò nigrorum, & frequentium pilorum prouentum boni in cerebro temperamenti notam eſſe dicebat Galenus 2. de temperam. c. 6. ergo melancholici, ſi in his pili plurimi gignantur, cerebrum benè temperatū habebunt, quod tamen falſiſſimum eſt, nam cum in melancholicis perpetuò cerebrum afficiatur, vel per eſſentiam, vel per conſenſum à vaporibus, atq. ab atris humoribus, neceſſe eſt vt breui temporis tractu ipſius temperies peruertatur, & ob id minimè verum erit melancholicos plurimum piloſos euadere, Cæterum hæ dubitatiunculæ facilè tolluntur, nam quo ad primam attinet, reſpondetur ſiccam melancholicorum intemperiem non eam cutis denſitatem parere, quæ pilorum exortum prohibere poſſit, non .n. omnis denſitas, a ut ſiccitas cutis prohibet, ſed quę valdè talis extat, quemadmodum apertiſſimè

colligitur ex Galeno in 6. Epid. comm. 3. t. 1. qui ait neque ex præ humida cuti, neq. ex valdè arida pilos enaſci, & calui indicio ſunt, quibus capitis cutis immodice arida eſt, ſic & ad allatam rationem in comprobatione dicimus claudicare ſimilitudinem quandoquidem non eo modo producuntur, & augentur pili quo herbæ ſed & huic reſpondet Galenus 2. de temperam. c. 5. his verbis " Quippe terra, vt terra ſicca dicitur, cutis vt cutis, itaq. ſiccitas, quæ in terra eſt, maximè ſine humore eſt, quæ verò in hominis eſt corpore, & eius ſimilium animalium, nec humoris eſt expers, & maximè omnium ad pilorum generationem eſt idonea; ſi quidem nec ex iis, quæ ſilicea teſta tecta ſunt, nec cruſtatis, veluti oſtreis, locuſtis, cancris, ſed nec ex iis, quæ in cauernis deliteſcunt, quales ſunt ſerpentes, nec quæ ſquammata ſunt, cuiuſmodi ſunt piſces, oriri pili poſſunt, ſunt .n. horum cutes verè, & in totum ſiccæ ritu teſtæ vel petię; ceterum ex iis quę molli ſunt cutæ vt homo, quantò vtiq. ſiccior. calidiorq. cutis fuerit, tantò magis poteſt pilos gignere; nam (vt ab exemplo terræ propoſito non recedamus herbæ nec in ſicca, & ſquallente, admodum terra naſci poſſunt, nec in humida, & lacuſtri, verum cum abſumi cæperit redundātia humoris, tum enaſcuntur, è terra, augentur autem largius, vbi hęc quoq. ſicceſcit, modicè quidem in verè, celerrime vero & plurimùm ineunte ęſtate ſiccantur autem omnino arefacta terra æſtate iam media. Ad ſecundam dubitationem dicimus, melancholicos antequam frigidi, & ſicci fiant, piloſos euadere, nam in huiuſmodi intemperiem non initiante melancholia, ſed iàm valdè progreſſa incidunt, ità vt nō frigida & ſicca, ſed calida ſicca intemperies pilorum ſit cauſa, cuius rei veritatem declarat Galenus 2. de temperam. c. vlt. ſic ſcribens " Si quis ab initio ſicciore, frigidioreq. temperamento ſtatim fuit, is nō melancholicus eſt, ſed vtiq. pituitoſus ab excrementis, quod ſi ex habitus mutatione frigidus ſiccuſq eſt redditus, neceſſariò hic talis iam etiam melancholicus eſt, v. g. ſi quis ante calidus & ſiccus ex ſanguine vrendo plurimam generauit atram bilem, eſt .n. is præterquam quod ſiccus eſt. & frigidus protinus etiam melancholicus; ſin à principio frigidus & ſiccus fuit, habitus quidem corporis eius albus, mollis, depilis &c. Ad Tertiam deniq. reſpondetur Galenū non de totius corporis, ſed de capitis tantum pilis verba facere, & ideò non concludere argumentum, nam melancholici non quia frequentes habeant capillos, ſed quià frequentes habeant pilos in vniuerſa ferè totius corporis cute piloſi dicuntur, Adde quod & bene temperatum cerebrum habent melancholici non morboſi, vt ex quæſtiuncula, 17. huius ſectionis colligere quilibet poteſt quos & in hoc problemmate comprehendere non denegatur.

Cur melancbolici libidinoſi ſint? Cap. XXVII

PRoblemma eſt Ariſtotelis ſect. 4. in ordine 31. cuius cauſam in flatus retulit philoſophus, voluit .n. ſemen eſſe deceſſionẽ flatus, & flatibus melancholici abundant, Cæterum duas melancholici humoris differentias inuenire longa oratione demonſtrauit Galenus lib. de atra bile, quarum vna naturalis eſt, altera præter naturam, & hæc ex aliorum aduſtione fit, modo dũ queritur, cur melancholici luxurioſi ſint, videndum eſt, an de iis, qui fęce ſanguinis & naturali melancholia abundant, ſit intelligendum problẽma, an de iis, qui atra bile ſcatent. Petrus Aponenſis conciliator dictus de his poſtremis ſolum intelligi vult, cum .n. ad rem veneream exercendam tria requirantur, materia ſcilicet multa ſnppeditata, ſenſus multus partis, & ſpirituum, & flatuum copia, in melancholicis primi generis vix vnum, aut ne vix quidem reperiri poſſe ſcribit, non materiam, quia frigidi ſunt, & ſicci, & Galenus lib. art. med. tractatu de cauſis melancholicis ſeme n ineſſe ait exile, & merito quidem, quoniam ſemen calore, & humore conſtat, non adſunt flatus, quia ii à calore fiunt, ex Ariſtotele 2. metheor. Neq. etiam partis ſenſibilitas, cum .n. frigidi & ſicci, ac terreſtres ſint, non multo ſenſu prędití eſſe poſſunt, cum ſenſuum exquiſita ratio potiùs calore, aut temperie innitatur; Addit quod contrariorum contrarii ſunt effectus, ſed bilioſi & melancholici contrarii ſaltem in caliditate, & frigiditate ſunt, bilioſi autem mavime in venerem ob calorem ſunt proni, non ergo tales melancholici erunt, Galenus tamen & de illis quoq. intelligit, qui naturali melancholia referti ſunt 3. in 6. Epid. comm. t. 12. quod & ex Aetio lib. 6. c. 9. colligimus, hoſce .n. melancholicos ob multam copiam flatuum libidinoſos eſſe ſcribit neq. verum eſt, quod in hiſce flatus non adſint, quandoquidem certum eſt in iis adeſſe eum calorem, qui ſolet flatus excitare, debilis .n. calor, eſt qui plurimos eleuat flatus nec diſſoluit, quemadmodum calor fortis, nec valet argumentum à contrariis deſumptum, quia bilioſi ad venerem ſtimulantur, ab acrimonia ſeminis melancholici autem ad eam excitantur à flatibus; hinc Auicennas dicebat, habentes choleram nigrã eſſe plurimæ erectionis, & fortis valde propter multitudinem inflationis, qui vero melancholici ſunt ob copiam atrę bilis, hi ad venerem maximè ſunt proni tũ ratione materię acrioris ſtimulos addentis naturæ expellenti. tum ratione flatuum tum ratione deniq. partis valde ſentientis, Sed ſi ex Ariſtotele melancholici ob flatus ſunt admodum venerei, cur non & pituitoſi obiiciat aliquis, qui ob ventriculi cruditates, non minus quã melancholici flatibus redundant, libidine vexantur? Cui reſponderi poteſt non frigidos flatus, quales pituitoſorum extant, ſed qui aliquã caliditatem obtineant, dum ſemini miſcentur, naturam ad libidinem

Y 2 prori-

proritare, quod & ex Ariſtotele 21. problemm.eiuſdem ſectionis elici poteſt; dum oſtendit, quod varicibus detenti gignendi facultatem amittant-ait .n. varicem flatu tranſlato (nempè à genitalibus partibus ac crura) fieri ſolere, & concubitum quoque cum flatus excurſu fieri, qnamobrem (ſubdit ipſe) ſi impetus ille agitur, cum varix exercet, ſemen non inſuper excitatur, ſed refrigeratur, hinc etiam colligere poſſumus non quoſcunque melancholicos in libidinem pari gradu ferri, ſed eos magis, in quibus ob hæpatis feruorem copioſa melancholia producitur, aut qui hypocondriaci appellantur, in iis .n. ferè ſemper alicuius hypocondrii eſt accenſio, Verùm ſicco pede prætereūda non ſunt Ariſtotelis verba: nam dum voluit ſemen eſſe deceſſionem flatus, videtur flatum cum ſpiritu confundere, certum .n. eſt ſemen eſſe vndiq. ſpirituoſa ſubſtantia refertum, quæ quidē ſpirituoſa ſubſtātia cum puriſſimi, ſanguinis tenuiſſimus vapor ſit, & calor influens multum diſtat à flatu, quo melancholici abundant, hic .n. ab excrementitia materia eleuatur ob paupertatem natiui caloris, quam habēt melancholici, ſed exiſtimandum eſt Ariſtotelem hanc ſpirituoſā ſubſtantiam veluti per ſimilitudinem quamdam, quā habet cum flatibus (vaporoſa .n. & ipſa eſt) flatum appellaſſe, communiori quaſi quodam nomine. Galenus verò qui magis propriè loquutus eſt lib. 1. de ſem. c. 5. ſemen eſſe plenum vitali ſpiritu ſcripſit. Sed cur magis melancholici, quam bona valetudine donati homines ferantur in venerem cum hi copioſo ſemine, eoq. ſpiritibus vitalibus referto abundent, illi verò pauco, eoq. flatibus tantummodo turgido? Reſpondetur ſeminis eiaculationem eſſe naturę quandam expulſionem illius vtilis excrementi, quę expulſio non ſecus ac in aliis inutilibus excrementis fit tum à copia, tum à qualitate ſeminis expultricem irritantis modo cū homines benè temperati à copia potiùs, qnam ab aliqua ſeminis irritante qualitate in venerem ferantur, dum ſe copia ſeminis exonerarunt, iam ceſſat libido, melancholici vero qui pauco ſemine abundan, non à copia ſed ab eius irritante qualitate ad venerem excitantur, nam calidis flatibus turgidum eſt illorum ſemen, neq. quamuis pauco ſemine excreto in eis ceſſat libido, cum ſemper adſint flatus, qui ſemen turgere faciunt, ac genitales partes diſtendunt. proritantq; adde ex Ariſtotele 1. de generat.animal. c.18. quod ſenes, & qui morbo peſſimè ſe habent, iis aut nullum ſemen omnino ineſt, aut non prolificum propter inutilis, ac morbidi excrementi permixtionem, quare melancholici cum morboſi ſint infæcundum erit eorum ſemen, ac flatibus, inutilibusq. excrementis permixtum, vnde in ipſius emiſſione non adeò defatigati euadunt, imo potius leuantur vt cit. problemm. innuit Ariſtoteles, nam propter copioſos flatus ipſis ſemen amplificatur, hoc eſt turgeſcit, quare mirandum non eſt, ſi ſæpius, ac frequentiùs venerē expetant bene coſtitutis viris. ſed Ariſtoteles problemm. 21. aliquo pacto nobis contrarius eſſe videtur, dum varicibus deten-

tos gignendi facultatem amittere ſcribit, quià flatus ſemen, ac genitales partes deferant, & ad crura transferantur, vbi varices fiunt, aliquo pacto dixi, quia quemadmodùm melancholicos venereos fieri ex flatibus comprobat, ita quoque gignendi facultatem in flatus refert, quod ab iis, quæ nuper diximus, omnino diſſentaneum eſt, ſed hoc diſcutiendum obiter ſubnectere neceſſe erit, tum vt preſentem difficultatem tollamus, tum quia non erit, alienum à noſtro ſcopo, & de iis interdùm agere, quæ à materia melancholica, non ſecùs ac melancholia producuntur, vti ſunt varices iàm dictæ.

An ÿs qui varicibus detinentur gignendi facultas tollatur? Cap. XXVIII.

NAm ſuperiùs diximus ex ſententia philoſophi ſeminis eiaculationem cum flatu fieri, vnde & problemm. 31 ſemen flatus deceſſionem eſſe ſcripſit, qui flatus ſi ad crura transferatur, inibiq. coerceatur, vt in varicibus contingit, ſemen non inſuper excitatur (flatuum n impetu caret) ſed refrigeratur, fit igitur inde vt penis tentigo emarceſcat, his verbis 21. problemmatis explicationem claudit Ariſtoteles, Verùm ſi, quid ſentiam fateri velim, non parùm à veritate alienum propoſitum problemma videatur nõnullis, nam per flatum Ariſtoteles aut vaporem ab atra bile, vel alia materia excremẽtitia elatum, aut ſpiritum vitalem intelligit; Hunc certe ſubaudire nequit, quandoquidem (& hinc noſtra pro defenſione Ariſtotelis, quam ſuperius adduximus interpretatio corruit) ſpiritus vitales non transferuntur ad crura in varicibus, neq. inibi detinentur, cum hi ex materia melancholica non gignantur, quemamodum gignitur flatus ille, qui cum prædicta materia melancholica venas varicoſas extendit imo qui atra bile abundant ſpirituum vitalium indigeni ſunt, cum tamen ex Ariſtotele metancholici qui hoc ſcatent humore flatibus redũdent, vaporem igitur eum intellexit Ariſtoteles, qui ab excrementitio humore, & à melancholico præſertim eleuatur, qui ſi in varicibus ad crura transferatur, tantùm abeſt, vt gignendi facultatem has patientibus tollat, quin potius ad generationem conferat, nàm cum flatus hic veluti quoddam excrementum ſit (præter naturæ .n. intentum flatus in humano corpore generantur) dum ſemini ſe ſe commiſcet, illud potius infæcundum reddit propter inutilis .n. ac morbidi excrementi permixtionem ſemen nõ prolificum fieri ipſemet ſcripſit Ariſtoteles 1. de generat animal. c. 18. modò ſi flatus iſte qui nõ ſecus ac excremẽtũ eſt, ſemini non commiſceatur, ſed ipſum immune relinquens ad crura tanquam in remotiorem locum ſe ſequeſtret, non ne ſeminis fęcunditati ex accidenti conferet? Doctiſſimus Guaſtauinus in huius problemmatis eruditiſſima commentatione hæc habet ad litteram " Cum varice igitur multus flatus coniunctus eſt, & cum multi flatus tranſmuta-

ſmutatione fit, fit itidem concubitus cum multo flatu, qui intùs conclufus eſt, verum in concubitu ad penem vergit flatus, cuius auxilio arrigunt, in varicoſo autem ad crura cum humore melancholico itidē flatus declinat, ſi igitur exiſtente varice rei venereæ impetus aliquis fiat, non poteſt flatus àd illud opus ſemen adiuuare, vimq. illi ſufficere, quippe alio diſtractus, & ad crura tranſlatus; ſemen itaque calidi flatus deſtitutum auxilio refrigeratur, pudendiq. vis, & robur emarceſcit, nec res venerea rectè peragi, aut liberi gigni poſſunt, hactenus doctiſſimus vir, ſed nos non paucos nouimus (quemadmodum & ante nos quoq. obſeruauit Conciliator) qui varicibus detenti plures habuere natos; Rēſpondet doctiſſimus Guaſtauinus hoc problemma ſicuti & pleraque alia, non ita præciſe rem definire vt aliter ſe habere non poſſint, ſed probabiliter maxima ex parte in eis rem diſquiri; Sed doctiſſimi Septalii (qui & ipſe in Ariſtotelis problemmata erudititiſſima commentaria conſcripſit;) in hac re ſententia valdè arridet, ait.n. hoc loco Ariſtotelem intelligere varices non quaſcumq. ſed eas tantum, quę in venis teſtium cōtingunt, vt ex poſtremis problemmatis verbis coniicitur, quæ poſtrema verba ità intepretatnr doctiſſimus vir" Infringit itaq. fortitudinem teſticuli, quę ſane interpretatio optimè quadrat, quandoquidem dictio illa τὸ αἰδοῖον qua Ariſtoteles vtitur, non ſolūmodo penem, ſed etiam teſticulumindicat; Cum igitur ſemen (ſubdit doctiſſimus Septalius) à teſticulis, & vaſis ſeminariis, non niſi impetu quodam propelli debeat, vt ad vterū profundatur, operatio hæc huiuſmodi eſſe non poteſt, niſi cum ſeminali materia ſpirituum multa copia miſceatur, quin & flatuum multitudo, vt & penis in tumorem eleuetur & ſemē ſpirituoſum, & ſpumeū reddatur; vbi in teſtibus ſinuoſi illi & tortuoſi tumores fuerint & impetus propellentis refringitur, quod recta nō exeant, & ſpiritus qui ſemini admixti ſūt, vēto in tumore extento admixti refrigerātur ità, vt minus fæcūdū ſemē efficiāt; verū nec huius grauisſimi viri opinionem alii tentent infrigere dicentes hanc vocem κιρσὸς hoc eſt varices, ita ab Ariſtotele vſurpari, vt teſtibus nullo pacto posſit accomodari, quod comprobant ratione, quam mox ſubdit Ariſtoteles, nimirum, quià hæc pasſio fiat tranſlato ſpiritu, aut flatu, putant .n. iſti in teſtium varicibus hanc flatus tranſlationem à ſemine ad alias partes non fieri, cum ſemen & ipſum in teſtibus contineatur, ſed tanrùm fieri in varicibus iis, quæ crura ac coxas occupare ſolent; àt re vera non ità ſentiendum exiſtimo, quandoquidem cur varix ſit extenſio quędam venę ac paruulus tumor flatu, ac melancholico humore repletus, quid ne obſtat, quin flatus in venis teſtium contentus & ſemini immixtus, vel in paruulum illum tumorem transferatur, nēpè in varices teſtium iam factas, & illas adaugeat, vel vna cum atro humore particulas quaſdam earumdem venarum teſtium extendat, & in tumorē eleuet, & ita à ſemine in prędictas particulas ſequeſtretur ac transferatur? certe minor erit huius flatus tranſlatio, & in propin-
giorem

quiorem locum, quàm ſi à teſtibus ad crura, vel coxas tranſcurreret, ſed quę rationi magis conſentanea ſit, quãdoquidem facilius eſt flatui in anguſtis locis detento in propinquas partes erumpere, quã ad longinquas, & remotiores impelli; & pręſertim ſi ad ipſas per laberintheas vias, ac tortuoſos gyros permeare neceſſe ſit, prætereà eo ſenſu intellecta Ariſtotelis ſententia à veritate longè recederet, quare ſumma cum ratione de teſticulorum varicibus interpretatus eſt problẽma hoc doctiſſimus Septalius.

Cur melancholici ſemper medelas quærant? *Cap. XXVIIII.*

HVius problemmatis rationem reddere Ariſtotelem 7. Ethic. cap. 14. nonnulli volunt dum ſcribit, quod atra bile affecti natura ſemper medela indigent, quia corpus eorum extẽperatura ſemper mordeatur, ſemperq. appetitu vehementi incitentur ità vt ſi ſemper natura medela indigeant, mirum non ſit, ſi eam perpetuo quæritent, ſciendum tamen eſt, melancholicos qui per eſſentiam delirant, medicamenta non expetere, cum nec ſe ipſos etiã morbo teneri cognoſcant, imo ipſis medicamenta prębere, vt plurimũ difficillimum eſt, nec niſi vi, & verberibus ad ea ſumenda cogi poſsũt ſic & qui per conſenſum à toto corpore melancholia afficiuntur, nam etiam ſi horum corpus (vt ait Ariſtoteles) ex temperatura mordeatur nihilominus cum totum forte ęqualiter affectum ſit, indigentiæ ſenſus non inducitur, pręterquam quod & ipſi ſe melancholia laborare non percipiant, non negatur tamen quod ipſi ſempet indigerent medelis; Hypocondriaci igitur, ſunt qui ſemper medelas à medicis expetunt, cum enim à melancholia immunes per interualla ſint, & ſe deſipere interdum cognoſcant, ſanitatem vehementer affectant, & cum morbus iſte diuturnior, difficiliorq. curatu ſit, vnde primis non cedat adhibitis medicamentis, cumq. melancholici vehementi trahantur appetitu (vt dixit Ariſtoteles) hinc eſt quod ſemper medicamenta, & varia remediorum genera expetant iſti miſeri ægrotantes, Sed vnum memoria, & animaduerſione dignum elicimus ex Galeno, Rufo, & Poſſidonio libello de melancholia, Quippe oportet, incipiente morbo mederi nam inuenteratum, & auctum malum medentis manus reſpuit, Cum igitur pleriq. non incipiente melancholia, ſed ipſa iam progreſſa & aucta medicos conſulant, & tunc fruſtra ab ægris aſſumantur remedia mirum non eſt, ſi ſemper nouum remedii genus experiri deſiderent, Verũ aliquis hic dubitare poſſet, cur incipientes melancholiæ curãdę ſit, non autem progreſſę, vt quartanę febres, quarum nõ ab initio ſed iam progreſſarum curationem molimur ex Galeno 1. de arte curat. ad Glauc. c. 11. & tamen vterq. morbus ab eodem melancholico humore producitur, Reſpondetur forte in quartanis melancholicum humorem

morem tractu temporis attenuari, & ob id tunc facilius educi,& diſſipari à medicamentis, quod non contingit in melancholiis in quibus progrediente, tempore melancholicus humor magis incraſſatur. magiſq. rebellis euadit, ac propterea incipiente non autem progreſſa melancholia curatio eſt adhibenda, præterea ſi materia turgẽs euacuãda eſt, ne principem partem petat, tanto magis euacuanda erit, & eradicanda, quanto principem partem actu occupat, ſicuti in melancholia contingit, perſępe, dum in cerebrum confluxa eſt atra materia, ità vt ſnmma cum ratione præceptum fuerit melancholia incipiente medelas eſſe adhibendas, ſed fuſiùs de hac re in poſtremis.

Finis Secundæ partis.

QVADRIPARTITVM Melancholicum,

GASPARIS MARCVCCII Nobilis Lucenſis.

PARS TERTIA.

An melancholia ſanari poſſit? Cap. I.

RES iſta exactiùs ex ſingulis melancholię, ſpeciebus petenda eſſet, nihilominùs ſi generico quodam ſermone omnibus ſimul ſatisfaciendum ſit, breuiſſimè negocium hoc decidi poteſt, nàm animaduertere oportet, an recens ſit hæc affectio, an antiqua, & confirmata, hæc ſi recens fuerit, ſanari poterit cum Galenus ſe ſolo victu, ac balneo melancholicos ſanaſſe, teſtatus ſit lib. 3. de loc. aff. c. 7. quinimo & lib. de atra bile c. 9. aſſerrit omnes ex melancholico humore ortos affectus, ſtatim inter initia ſtrenuè purgantes talem humorem euacuantibus creſcere nos prohibere, vel vſq. ad cancros, ſi vero antiqua, ac confirmata ſit melancholia, omnia remedia irrita facit, vnde Aetius, & Auicennas aſſerunt non curari, & Trallianus c. proprio hæc habet, " Si confirmetur hic morbus cerebrum ad ſui naturam mutat, & æger ad aſſumptionem medicinarum fit inobediens; Refert tamen Balduinus Ronſſeus in ſuis miſcellaneis epiſtola 3: de quadam muliere, quæ à melancholia liberata fuit, cum tamen anteà plura, & per longum tempus, ſed fruſtra adhibita eſſent remedia, cumq. ipſa etiā vinculis coercíſſent, & hæc mulier libera euaſit poſtquam ſe ſe ab alto proiecit, in pauimentum, quamquidem eſſentiali melancholia laboraſſe intelligendum eſt, quæ fit ex ſanguine tantum iuxta cerebrum alterato, reliquo in toto corpore illæſo permanente; veriſimile ſiquidem eſt violento illo, ac forti caſu corporis compagem concuti, atq. melancholicum homorem forti illa concuſſione à cerebro ad partes inferiores delabi; Cęterum & ſi medicus non poſſit talia operari per ſua remedia, qualia fortuito operatus eſt caſus ille ab alto, nihilominùs extremis, ac ſæpè repetitis remediis melancholiam etiam progreſſam, & antiquatam in-

terdum curare poterit, & præſertim vbi robuſtiores vires adinuenerit, ac validiora corpora tractauerit, nec obſtant citati authores, quandoquidem inueteratam melancholiam, vt plurimùm, non autem vt ſemper, ſanari non poſſe volunt, vnde eorum ſententia non impoſſibilitatem (vt ità loquar) ſed maximam difficultatem arguit; hinc Trallianus de ea loquens ſcripſit ferè incurabilem, fieri, & tunc extremis egere remediis' prætereà quantò faciliùs hodiè ſanari poterit, cum habeamus ſalubriora multo, efficaciora, ac diuina pene remedia ob puriſſimam ſubſtantiam, qua prędita ſunt, nobis ab arte ſpagyrica elargita? quę ſi Galenicis dogmatibus rectè coniungantur, certè nihil amplius in re medica deſiderari poteſt; Tandem ſi eam melancholiã, quæ à natiuitate, & in vtero contrahitur ſanari poſſe non eſt impoſſibile, nec rationi repugnat, vt in ſequenti quęſtiuncula apparebit, quanto magis ea, quæ nobis connata non eſt, ſed ætatis progreſſu contracta ſanari poterit?

An melancholici à natiuitate ſanari poſſint? Cap. II.

Hanc curationem difficillimam, non autem (vt diximus) à ratione alienam, aut impoſſibilem fore cenſendum eſt, profecto ad actiones edendas facultates cerebri, & partis ſtructura, temperamento, calore, & ſpiritu tanquam inſtrumentis vtuntur, quæ ſi vitiata ſint, medicamentis quoque corrigi poſſe, non eſt negandum, & quoad vitium ſtructuræ cerebri pertinet, modo non eſt, vt loquamur, quandoquidem hac vitiata corporis actiones potius quam animæ lędantur; vitia quæ in temperamento accidũt ſunt, ea, quę ad animam vergunt, & illius actiones lædunt, vt ex Hippocrate & Galeno conſtat de melancholia loquentibus 6. Epid. nàm cum hęc vergit in corpus, & eius ſtructuram lędit epilepſiam cõcitat, cæterum cum in animam, ideſt (iuxta eorum loquendi modum) temperamentum euertit, deliramenta concitat, hinc ex Hippocrate lib. de diæta, & ex Galeno 2. de ſympt. cauſ. conſtat ſapientiam ſequi cerebri temperamentum, & eiuſdem intemperamentum inſipientiam, per tẽperamentum autem cerebri non meram qualitatem, ſed aggregatum ex calore, ſpiritu, & mixtione quatuor ſubſtantiarum humorum, quibus cerebri compago conſtat, intelligendum eſſe non ignorandum: Modo cum melancholia non ſecus ac inſania, & phrænitis, morbus ſit & morbus corporea ſit affectio, hęc non poteſt per ſe lædere niſi facultates corporeas, mentem vero lęſio non attingit niſi ex accidenti, quia ſcilicet dum in corpore eſt, ſenſibus vtitur, quare cum corporeę facultates pendeant ex temperamento, poterit hoc immutari medicamentis

mentis adhibitis, & ſi ſit à natiuitate, nam quemadmodum cerebrum à natiuitate frigidius calefieri poteſt, & calidius refrigerari, quid obſtat quin cerebri temperamentum in melancholico à natiuitate immutari poſſit? ſed anteà rationes eas, quę contrarium perſuadere poſſunt, in medium adducere neceſſe eſt, ſic igitur exordiamur. Morbus habitualis, & connaturalis eſt inſanabilis, ſed melancholia contracta ex principiis generationis eſt connaturalis & habituata, ergo incurabilis; & hoc ratio ſuadet, nam quemadmodum ſe habet de habitu acquiſitio ita, & longé magis ſe debet habere de naturali, ſed habitus acquiſitus eſt difficillimę remotionis ex Ariſtotele, ergo & longè magis naturalis Amplius ille morbus eſt inſuperabilis, qui remoueri non poteſt ſine ſubiecti corruptione, ſed morbus contractus à naturę primordiis remoueri non poteſt ſine ſubiecti corruptione, ergo inſuperabilis, & minor probatur, nã tunc ſequitur ſubiecti coruptio, quãdo tollitur materia vel forma cõpoſiti, ſed in tranſmutatione conſtitutionis naturalis contractę ex ſemine, aut ſanguine menſtruo, tollitur materia cõpoſiti quia debet remoueri materia morbifica firmata in partibus ſolidis, ergo fiet hoc cum ſubiecti corruptione; Pręterea natura eſt morborũ medicatrix, medicus vero naturæ miniſter ex Hippocrate, ſed in morbis hæreditariis natura ad malum tranſmutata non poteſt pugnare contra morbum, ergo neq. morbo mederi; Tandem illi morbi ſunt inſanabiles, qui valdè recedunt à naturali ſtatu, & deſtruunt calidum innatum, ſed melancholia morboſa valdè recedit à naturali ſtatu puerilis ętatis, quia frigida, & ſicca, & ex toto deſtruit calidum innatum, ergo incurabilis eſſe videtur: Verùm .n. verò ſi quis attentius conſiderauerit morborum connaturalium differentias, non difficulter inde colligere poterit, non omnes eſſe prorſus inſanabiles, cum .n. morborum connaturalium alii ſint in partibus ſolidis à materia morbifica independentes, alii ſint materiales morbi, illi ſunt prorſus incurabiles, niſi per ætatis mutationem iuuamentum recipiant, ſic tabes connaturalis eſt inſanabilis, ſic & intemperies melancholica frigida, & ſicca quãdo eſt in ſolidis à materia morbifica nõ dependens, ſic & nephritica tica paſſio hæreditaria ex Auicenna; Sed ſi morbi connaturales dependeant à materia morbifica, vel recepta in vtero materno, vel poſt ortum genita ex lacte vitioſo, aut ab intemperie morboſa connaturali, tales quidem morbi curationem admittere valebunt, ad quos reſpiciens Hippocrates in 2. Prorrhet. dixit de epilepſia loquutus, quod qui hunc morbum congenitum habent, ii ægrè ab ipſo liberari poſſunt adducens difficultatem, non impoſſibilitatem, ſic lues gallica contracta ex ſanguine materno infecto ſanari poterit, quando impreſſionem non fecerit in partibus ſolidis nec minus melancholica paſſio, ſaltem quoad accidentia melancholica ſanari poterit, quemadmodum ſana-

tur arthritis per euacuationes dùm euacuata materia morbifica illius cauſa prohibetur dolorum concurſus; non tollitur tamen ex toto aliquis ex pr̨edictis affectibus hæreditariis ob permanentem connaturalem & h̨ereditariã morboſam diſpoſitionem partium ſolidarum; His igitur ita ſe habentibus facilè tollũtur argumenta in contrarium adducta, nàm morbos connaturales, & habituatos eſſe incurabiles, verificatur de morbis immaterialibus, ſic morbos hæreditarios non tolli ſine ſubiecti corruptione, verificatur de morbis partium ſolidarum, cuiuſmodi ſunt gibboſitates ſtrabiſmi, claudicationes ac alii ſimiles morbi; Quod autem natura ſit morborum medicatrix, dicendum eſt naturam eſſe medicatricem morborum ſuperuenientium, non connaturalium niſi per mutationem, ȩtatis, nec omnium ſuperuenientium, nam ſitus deprauatus à natura non reponitur, vt luxatio; Quod tandem melancholia valde recedat à naturali ſtatu & calidum innatum deſtruat, hoc difficultatem, non impoſſibilitatem arguit, quare melãcholiam morboſam etiam à naturæ primordiis, ſeu à natiuitate ortam admittere aliquam, curationẽ licet difficilem concludendum erit.

Cur melancholia, quæ cum riſu coniungitur, faciliùs tollatur? Cap. III.

MElancholia, cui riſus adiũgitur; aut admixtum eſſe ſanguinem melancholico humori, aut ſanguinem aduſtum eſſe pr̨emonſtrat, quam vtramq. cauſam optimè tetigit elegantiſſimus author Rodericus à Caſtro in ſuo tractatu de morb. mulier. nam reddens cauſam, cur melancholici rideant, ait, quod vbi ſanguis humori melancholico permiſcetur, triſtitia vehemens non eſt, per temporum interualla l̨etitiæ ſigna edit, ſanguinei humoris genuina, & paulo poſt reddens cauſam, cur melancholici magis cãtẽt, & ſaliant, quàm dum ſani ſanguine abundant, ait hoc euenire, vel quia ratione orbentur renitente, affectibus humorum, vel quià dùm ſanguis vritur, magis ſplẽdet, vnde animo ſpes, vigor, & alacritas oritur, & doctiſſimus Ludouicus Mercatus lib. 1. de inter. morb. curat. c. 17. ex riſu inſolito futuram melancholiam pertimeſcendam eſſe teſtatur, quia riſus exuſtionem ſanguinis arguit, Hinc igitur eſt, quod ratione ſanguinis melancholia cum riſu leuior ſit affectus, ac proinde facilius curetur. non .n. in ea adeo craſſa materia reperitur, quæ medicamentorum viribus difficile cedat, vt ſi melancholicus humor ſimplex eſſet, & impermixtus, hic etenim, vel eſſet fæx ſanguinis frigida, & ſicca, vel eſſet atra bilis ſi prior foret, ipſi competeret quo Galenus ſcripſit in 4. aph. comm. 44. nimirum non ſolum propter multitudinem, & viſciditatem, ſed etiam propter frigiditatem, ac craſſitudinem humorum morbos in longum pro-

protrahi, ſi poſtrema,)quid de ipſa idem Author ſcribat lib. de conſtitutione artis medicæ c. 17. quiſq.perlegat, inueniat enim pernicioſiſſimum ſuccum eſſe atram bilem cum aliis prępaluerit, vt potè quæ prę Cæteris, & corrodat,& maligna admodum ſit, concoctuq. difficillima & ad purgationem ineptiſſima, atq. etiam plurimum indicet calorem, à quo ſit per aſſationem genita; Aliquis tamen contradicendi ergo poſſet obiicere, naturam ex Hippocrate. 6. Epidem. morborum medicatricem eſſe, & hanc eò citius, ac facilius morbos auferre, quo magis ipſa robuſta,ac validior extiterit, cõtra verò tardius,ac difficilius,quo debilior, quare ſi verum eſt hoc, verum quoq. erit à natura difficilius edomari morbos, dũ in ſanguine vitiũ eſt quam dũ in cæteris humoribus nã cũ ſit ille naturę theſaurus à quo calor à quo vita, cui dubium ſit debiliorem eſſe naturam vitio potius in ſanguine,quam in reliquis humoribus exiſtente? Reſpondetur ſanguinis vitium maximam habere latitudinem, nec ſemper ipſum in ſui à naturali ſtatu receſſu naturę vires proſternere,, aut debilitare, niſi corrumpatur, aut putreſcat, ita, vt influentem calorem, ac ſpiritum naturæ parcius impertiatur, ſcimus enim, quod corruptio optimi peſſima eſt in cęteris autem dum ſanguis naturæ limites egreditur omnium mitiſſimus eſt, vt qui & dulciſſimus ſit, & ad concoctionem facilis, quemadmodum, ſubdit Galenus loco iam cit. de conſt. art. medicę; Neq. valet etiam nonnullorum obiectio dicentium morbos à ſanguine in longius protrahi debere, quam morbos à cæteris humoribus dependentes; etenim cum ob humoris multitudinẽ protrahantur morbi, ſanguis in humano corpore ſeiunctim, conſideratus, maior eſt quantitate, quam cæteri humores ſimul iuncti, ergo & ab ipſo geniti morbi longiores fieri debeent, quam à reliquis producti humoribus,& præſertim à melancholico ſucco,qui omnium pauciſſimus eſt; dupliciter, huic obiectioni reſpondetur, primo quantitatem ſanguinis valde quidem maiorem eſſe quantitate melancholici humoris in humano corpore, & nihilominus has quantitates, & ſi non inter ſe, noſtræ tamen naturę æquales eſſe, ità vt hoc habito reſpectu neque ſanguinis quantitas excedat, neq. melancholici humoris deficiat, ea .n. proportio in humoribus naturæ commodo ſeruari debuit, vt ſi exmpli gratia ſanguinis quantitas ſit vt decem melancholici humoris ſit vt duo,quare cum non poſſimus in naturali ſtatu has quantitates iter ſe conferre, nec etiam in ſtatu præter naturam illas inter ſe conferre liceat; Secundò quando dixit Galenus ob multitudinem humorum morbum protrahi, non humorum multitudinem inuicem contulit, ſed ſibi ipſis, ita vt ſi morbus à melancholico humore excitetur, ille longior euadet, quo a maiori copia melancholici humoris producetur, & ſi mixti ſint humores efficientes morbum, ille longior erit, quo maior admixtorum humorũ extiterit copia, alioquin

quin falſiſſima eſſet ſententia illius, videmus enim à maxima bilis quā titate breuiſſimos fieri morbos, qui ſi fierent à *triplo* minori melancholia in longum tempus producerentur; Concludamus igitur melancholiam, quæ cum riſu eſt leuiorem eſſe affectum, faciliuſque curari, quam eam quæ cum ſtudio, & hoc quia melancholicus humor ipſam efficiens ſincerus non ſit, ſed ſanguini admixtus, præter .n. ſanguinē (vt docuit Galenus in Progn. Hippocratis comm. 2. t. 47. quiuis alius humor ſi ſincerus fuerit, prauam indicat affectionem, & hoc quia fortaſſe non adeò à natura regitur.

Cur melancholicæ affectiones diuturniores ſint, quam quæ ab alijs prodeunt humoribus? Cap. IIII.

HVmor melancholicus frigidus, craſſus ac terreus eſt, quare ſi exuperet, & in aliqnam partem præter naturam decumbat difficulter à naturali calore euincitur, longoq. temporis ſpacio à natura edomatur, ita vt morbi ab eo geniti diutius perdurent; hinc Galenus in 6. Aph. comm. 47. melancholiam inter diuturnas paſſiones commemorat; Contendunt nonnulli tamen à pituita longiores morbos produci, tanquam ab ea, quæ non ſolum frigida & craſſa ſit cum lentore, & viſciditate, ſed quę etiam copioſior admodum melancholico humore redundare ſoleat, cum non tantum, ex ſola morbifici humoris qualitate, ſed etiam ex copia morbi diuturni fiant; Reſpondetur ex ſententia Alexandri problemm. 48. lib. 1. pituitam humidam eſſe, humidum autem quodq. facilè immutari poteſt, & à natiuo calore reſolui, non ita ſiccum, ſiccus verò melancholicus eſt humor, & quamuis pituita copioſior ſit, & ob id ipſa quoque longos producat morbos, non tamen longiores producit, quam melancholia faciat, nam quemadmodum ait Alexander, pituita noſtræ naturæ accomodatior eſt, quam atra bilis, vnde per eſuritionem pituita pro alimento natura vti conſueuit, quare quicquid vtile in ea adinuenerit, id totum ad corpus alendum concoquet, atque diſpenſabit, nec immerito, nam ex Galeno paſſim pituita per vlteriorem coctionem in ſanguinem vertitur, quorum nullum atræ bili conuenit.

Cur in ætate conſiſtenti, & in autumno potiſſimum vigeant melancholiæ? Cap. V.

AETatis, & anni tempora inuicem comparari recte quidem poſſunt, nam quemadmodum homo per ætates, ita & per anni tempora diuerſas corporis conſtitutiones ſortitur, hinc pueritię, quę calida & humida eſt, ver calidum, & humidum reſ-

pondet

pondet; iuuenili, ætati calidæ, & ſiccæ æſtas calida, & ſicca, conſiſtēti verò frigidæ, & humidæ hyems frigida, & humida, hinc etiam cum in hac, vel illa ætate hic vel ille humor prędominetur, ita & in diuerſis anni temporibus hic, quam ille magis abundat humor; vnde Galenus in lib. Hipp. de nat. hum. t. 4. nos docuit; Quod ſicut in anno quādoq. humidum, & frigidum dominatur, & hyems appellatur, quandoq. humidum & calidum, quo tempore ver eſt, quandoq. ſiccum, & calidum, quæ æſtas vocatur, poſtremo vero omnium in autumno frigidum, & ſiccum, ita in homine, hyeme quidem pituita viget humor frigidus, & humidus, in vere ſanguis; qui calidus eſt, & humidus; flaua vero bilis facultate calida, & ſicca prædita in æſtate, atra, quæ frigida & ſicca eſt, in autumno, ex quibus iam vtriuſque particulæ problematis ratio manifeſtè habetur, Sed vlterius progredi non tędeat, nam difficultatem facere poſſet, quod de conſiſtenti ętate dictum eſt, quandoquidem frigiditas, ſiccitas, & atra bilis, ei, quę declinans dicitur, ætati magis conuenire videntur, quam alteri; Hęc tamen leuis eſt difficultas, quamuis .n. diuerſa ſint nomine, nihilominus vnum & idē ſunt conſiſtens, atque declinans ætas, nam ſi quæ vni tertio conueniūt inter ſe ſunt eadem, conſiſtens atque declinans ætas vni tertio conueniunt ex Galeno, quandoquidem vtraq. iuuentutem inſequitur, ergo vt diximus, vnum & idem erunt, hinc Galenus quam per conſiſtentem ætatem intelligere debeamus nobis declarans in 1. aph. comm. 13. hæc habet " Appellat autem (*ſcilicet Hippocrates*) ætatem habentes conſiſtentem, eos, qui mediam ętatem habent, inter iuuenes ac ſenes, ità vt ab ætate quidem vigente recedant, nondum tamen habent ſenſum ſenectę manifeſtum, Hanc eamdem vero ętatem declinantem quoque appellaſſe Galenum patet in 3. aph. comm. 30. vbi ait, quod declinātium ætas iuuenilem, quæ maximè æſtati aſſimilatur, ſubſequitur; Cur igitur in hac ætate, & in autumno magis vigeant melancholiæ, atra bilis, quę his ętatę, ac tempore in humano corpore magis abundat erit in cauſa, quod optimé loco nuper citato ita declarat Galenus " *S*ane horum temperatura atra biliofior quodammodo eſt, atq. ideo in ea multi melancholia afficiuntur, veluti ex anni temporibus in autumno ſicuti .n. hoc tempus frigidum exiſtens pallidam excipit bilé tempore ęſtiuo exaſſatam. ſic declinantium ætas iuuenilem, quæ maximè æſtati ſimilatur, ſubſequitur, Hinc colligimus quod quemadmodum in autumno abundat atra bilis propter pallidam exaſſatam bilem in ęſtate, ita & in ęſtate declinante abundat propter pallidam exaſſatá bilē in iuuentute, Sed ſtatim obiicieta liquis, ſi in iuuenili ætate, ac in æſtate pallida bilis exaſſatur, cur non etiam in his ſiunt melancholiæ potius, quam in ſubſequentibus ętate ac tempore? Reſpondetur in æſtate, & in iuuentute propter feruidum quidem calorem pallidam bilē exaſſantem

ſantem atræ bilis maiorem copiam produci, ſed diſſipari etiam, & ob id non adeo frequenter melancholicos morbos excitari in autumno verò, ac in ętate conſiſtentiæ feruidus ille calor remittitur, qui ex aſſatam bilem diſſipare nequit, nec eam, quæ à feruido calore genita remanſit, nec quam ipſe producit, ita vt atræ bilis plurimum colligatur, atq coaceruetur, ex cuius copia melancholici morbi excitentur, quæ omnia Galeni authoritate confirmari poſſunt, nam in ſupracit. loco de inclinanti æ tate loquens ita ſcribit, " Omnium ferè ætatum quæ iam declinat, pauciſſimis indiget ad corporis reſumptionem, ſi quidem & id, quod ex ipſis reſoluitur pauciſſimum eſt, neq. .n. corpus ſimiliter calidum eſt, vt prius, neq. amplius in augumentum quicquam aſſumitur, & in comm. 22. eiuſdem libri de autumno hęc habet, "Neq; n. ſicuti æſtas veri ſuperueniens humores euacuat, ita & autumnus ęſtiuos, ſed contrarium ex toto accidit. nam ex partibus extimis ad intimas ducit Cęterũ & Auicennas nobis obſtare videtur, dum cap. de mania ait ab humore exuſto non fieri melancholiam, ſed eo loci intelligit Auicennas humorem exuſtum, in quo adurens cauſa & feruidus ille calor ad huc perſeueret, non eum à quo iam receſſit, & de quo verba fecit cap. de melancholia, dum ſcripſit humorem ex uſtum melancholiam parere.

An faciliùs curentur qui melancholici euadunt ante quadrageſimum annum, an qui poſt quadrageſimum ætatis annum melancholici fiunt? Cap. VI.

EXtat Hippocratis aphoriſmus 85. ſect. 7. quo habetur, quod quicumq. ſupra quadrageſimum annum inſani fiunt, non admodum conualeſcunt, minus .n. periclitantur, quibus proprius, natuæ, & ętati morbus fuerit, aphoriſmus tamen iſte ſpurius ab omnibus exiſtimatur, qui prętere etiam ſi genuinus fore t Hippocratis non de melancholicis, ſed de maniacis intelligendus eſſet hi.n. propriè appellantur inſani, nihilominus quis poſſet arguere, quod quemadmodum mania, ſeu inſania difficilius abigitur poſt quadrageſimum annum, ſic & melancholia, vtraq. .n. eſt principum actionum deprauatio, atq. eiuſdem cerebri affectio, nec difficultatem facit aphoriſmus, quia inter Hippocratis ſpuria reponatur, nam non valde diſſimilis, & genuinus Hippocratis aphoriſmus extat in 8. ſect. in quo hęc habentur ad licteram, " qui ſupra quadraginta annos phrænitici fiunt, non omiuo ſanantur, minus .n. periclitantur, quorum & naturę, & ætati morbus ſit conueniens; qua propter ſicuti hæc vera eſt Hippocratis ſententia de phrænitide, ſic & ſimilis allata de inſania erit vera,

ra, nàm præterquam quod vtraq. ſit cerebri paſſio vtraque etiam ab eodem progignitur humore, Sed quis dubitet melancholiam à quadrageſimo anno difficilius auferri poſſe quam ante quadrageſimum factã, ſi vires reſpiciat? vires .n.in curandis morbis pręcipuas tenere partes quilibet non ignorat, cum natura ſit morborum curatrix, & profectò in his, qui quadrageſimum ętatis annum exceſſerunt, iam natiuus calor præcipua virium baſis labaſcere incipit, & cerebrum, vbi propriam erigit melancholia ſedem, frigidius, ac ſiccius, infirmiusque reddi, ita & mentis functiones magis defatigari incipiunt, quo fit, vt noxa, quæ cerebro functionibuſque animalibus in ea ætate inducitur, vix, ac ne vix quidem deleri poſſit, ſed commoriatur, Altera tamen ex parte, ſi ſupracitati aphoriſmi rationem ſpectes, neceſſe eſt fatearis melancholiam facilius abigi poſſe poſt quadrageſimum, quam ante quadrageſimum ætatis annum exortam, cum à quadrageſimo anno hæc ſit affectio, quę & hominis naturæ, & ætati magis conſentiat, etenim cum à melancholico humore producatur, & ſiccam cerebri intempetiem ſibi aſſociet, certè ab eo tempore, & melancholicus humor magis redundare ſolet, & vniuerſa corporis, non ſolùm cerebri temperatura fieri ſiccior incipit, quare tantum abeſt, vt prædictus aphoriſmus noſtrę melancholię accomodarl poſſit, quin potius eidem omnino contrarius extet. neque aliquis hanc coarctare velit ſententiam ad acutos tantum morbos, atque ab ea chronicos excludere quandoquidem illa ſimpliciter prolata de omnibus morbis verificatur, quo ſtante inferendum eſt, melancholiam faciliori negotio profligari poſſe à quadrageſimo anno, quam ante, nec à ratione alienum, eſt quoniam, ſi ante quadrageſimum annum melancholia producatur, neceſſe eſt, melancholici humoris cauſa producatrix adeo potens, intemperieſq. viſcerum adeò ingens, & inſignis ſit, quod difficulter admodum, aut vix amoueri queat, & proinde talis melancholia incurabilis ſit, non.n.vegetiori ætate tam multus colligi poteſt melancholicus humor, aut tam cerebrum exiccari, niſi valida præcedat affectio, & quæ adeo corpus vniuerſum commutet, quod in priſtinum ſtatum arte reduci nequaquam poſſit, loquimur .n.modo de eſſentiali melancholia, & de ea, quæ per conſenſum à toto fit, nam ſi de ijs ſit ſermo quę per conſenſum ab aliqua determinata parte vel à retentis menſtruis, vel à vermibus vel à febribus, vel à ſimilibus fiunt, nemini dubium ſit, quod vegetiori ętate ob virium robur facilius hæ poterunt edomari, ſed ſi vegetior ętas aut eſſentialem, aut per conſenſum à toto melancholiam admiſerit, certè ad vtriuſq. pręinſignes, ac admodũ validas cauſas neceſſe eſt vt vires quoq. melancholiam patientis adeo fractæ, ,ac imbecillæ ſint, quod minus ſint aptæ contra morbum pugnare, quam vires illius, qui in ætate conſiſtenti melancholiam incurrerit cum hę non tantam noxam receperint, à cauſis melancholię vti minus validis, & ætati, temperamentoq. corporis valde, minus

diſſentientibus; vnum tamen de melancholia eſſentiali noto, nimirũ quod ſi hæc fortè phrænitidi, aut etiam maniæ ſuperuenerit, tùnc certè facilius abigetur in ætate vegetiori, quam conſiſtenti, & poſt quadrageſimum annum, namq. præcedens melancholiæ cauſa nempè phrænitis, morbus eſt congruentior iuniori ætati, quàm ſeniori, ſed ſi melancholia prænitidi, aut maniç non ſuccedat, ſed ex ſe incipiat, ſecus ſe res habet; Tandem huic opinioni àduerſari videtur Hippocrates, dum ex eo habemus aph. 7. ſect. 5. Comitialem morbum ante pubertatem amotionem recipere, verum poſt vigeſimum quintum annum ad mortem vſq. comitari; Sed quod pronunciauit Hippocrates de comitiali, illud & de melancholia dici poſſe comprobatur, cum alias idemmet Hippocrates, imo & experientia ipſa, ex comitiali morbo melancholiam, & ex melancholia comitialem fieri morbum nos certiores faciat, quare ſi comitialis à 25. anno non ſanatur, ſed commoritur, ita & melancholia, ſed ſi melancholia à 25. anno exorta ita ſe habet, ergo & valde minus ſanabitur ea, quæ à quadrageſimo anno exoriatur, Sed facile ſoluitur hic nodus, nam dum ait Hippocrates hoc morbos ex ſe inuicem exoriri, intelligit de eo comitiali morbo, qui ſui cauſam atram bilem habet, in aphoriſmo vero citato de comitiali intelligit, qui à pituita, & cruditate originẽ trahit, & qui ab eodẽ puerilis etiam dicebatur morbus, Pueri .n. propter intemperantem vitam, & intempeſtiua exercitia crudos colligunt humores, quos facilè ſuſcipiunt eorum nerui, vt qui molles ſatis, & imbecilli ſint, vnde epilepſia gignitur, quam in ætatis mutatione ſolui poſſe ſpes eſt, ſuccedet .n. ætas calida, & ſicca, quç materiam morbum cõſtituentem attenuare, & incidere, eiuſdemque frigiditatem, & humiditatem corrigere, nec non ſimul neruoſum genus roborare valeat, At Epilepſia illa quæ ab atra bile fit, rariſſimè in hac puerili çtate contingere ſolet & ſi forte contingeret, non ſecus ac melancholia, numquam, aut vix ſanationem reciperet.

An melancholia viri, vel mulieres facilius tententur? Cap. V I I.

NAtura, & in vniuerſum mares fæminis longioris vitæ eſſe ſcripſit Ariſtoteles, lib. de long. & breuit. vitç c. 3. quia calidius animal ſit mas, quam fæmina longitudinis .n. vitæ calida humiditas in cauſa eſt, quare ſi longioris vitç ſunt viri ergo magis reſiſtent melancholico humori frigido, & ſicco, qui è diametro aduerſatur natiuo calori in quo tanquam in calido, & humido vita conſiſtit, & ob id minus in melancholias incident, non ità mulieres, quç viris frigidiores ſunt, pręterea mares prudentiores ſunt, & experientia ipſa eos quoque robuſtiores, & magis animoſos eſſe videmus, ita vt tum ob animi, tum ob corporis vires inſipientia & melan-

lancholicis deliramentis minus affici debeant, Nihilominus viris fæminas rarius, ſed peius à melancholia tractari voluit Aretæus, & peius tum ob ſanguinis menſtrui prauitatem, atq. colluuiem (adeo.n. fædus interdum, & ob id naturæ infenſus eſt hic ſanguis, vt quotieſcunq. humori melancholico coniungitur, horribiles, & incredibiles producat effectus) tum ob animi deiectionem fæminei ſexus, qui vbi ſemel ab hoc humore capitur, ſe ſe totum in ipſius poteſtatem tradit; rarius vero hoc affectu fęminas tentari volunt, tum quia menſtruis gaudeant purgationibus ita namq. ab omni excrementorum colluuie vniuerſum corpus expurgatur, tum quia frigidiori, & humidiori fruãtur corporis temperamento ita vt non multum melancholici gignant humores, plurimum .n. melancholiæ ab excedenti potius caliditate quam ſecus generari voluit Galenus) & humiditate etiam melancholię ſiccitati reſiſtant, & ob id in fęminis, quam in viris fortior cauſa in hoc affectu producendo requiritur, quapropter etiam ſęuius affliguntur, Quod autem ob humidius temperamentum rarius hoc affectu capiantur mulieres indicio ſunt pueri, & eunuchi, qui numquam, vel rariſſimè ſaltem melancholia tentantur, A nonnullis tamen obiici poteſt ob mulierum frigidius, atque humidius temperamentum in illis maiorem in modum cruditates coaceruari, quę quantum valeant ad melancholicos affectus producendos iam ſatis explicauit Galenus 5. de loc. aff. c. 6. nec mirandum eſt ſi a viſcerum obſtructionibus frequẽtiſſimè hypocondriaca appellata melancholia excitetur, quarum præcipua origo cruditates eſſe ſolent, præterea ſi menſtruis purgationibus retentis aut imminutis facilè, ac ſepe eleuatur in cerebrum fuliginoſa, ac tetra euaporatio, indeq. melancholica ſymptomata exoriuntur, nonne ſemper mulierum caterua hiſce vteri affectibus detinetur? Adde his omnibus tamquam paſſi accomodatam diſpoſitionem ad recipiendum, innatam muliercularum ad timiditatem propenſionem, querimonias, ac męſtitias, & fæminas fortaſſe magis, quam mares melancholia infeſtari coniicies,. His obiectionibus facilè reſponderi poſſet, eſſentiali melancholia, aut ea, quę eſt per conſenſum à toto viros frequentius occupari, tum ratione calidioris, ac ſiccioris temperamẽti ad melancholicum humorem producendum magis accomodati, tũ ratione fixioris imaginationis, non.n. vt fæminę valde variabiles, & inſtabiles ſunt, ſed valde conſtantes in opinionibus permanent viri, hypocondriaca vero melancholia mulieres facilius apprehendit, neq. reſponſionem hanc perturbat innata illarum propenſio ad timiditatem, hæc n. naturalis omnino eſt, melancholicorum autem timiditas a cauſa præternaturali omnino dependet, ita vt & audaciſſimi quique viri hac cauſa exiſtente in corpore neceſſario pertimeſcant.

Cur ex mulieribus viro iunctis ſteriles melancholiam magis patiantur? Cap. VIII.

HAec ſententia clariſſimè ex Hippocrate colligitur in extremis verbis libelli de virg. morbis, nec huius reddere cauſam difficilè erit, ſi prius id ſupponamus, quod Galenus in lib 5. aphor. comm. 62. ſcripſit, nimirum corpus totum, vt plurimum, eſſe vteris ſimile; Hoc ſuppoſito, cum in vtero conceptio fiat, videndum eſt etiam prius, quinam ſint vteri ad conceptionem inepti, mulieres .n. talibus vteris prẹditæ ſteriles, erunt; Id autem nos docet Hippocrates in eodem aphoriſmo inquiens, Quod quẹcũq. frigidos, & ſpiſſos vteros habent, & quæcumq. humidos, & quæcumq. ſiccos magis, & adurentes non concipiunt; Modo quemadmodum propter vteros frigidos, & ſpiſſos, nec non propter vteros ſiccos magis, & adurentes ſteriles mulieres ad melancholiam diſpoſitas cenſemus, ita ſteriles propter humidos vteros melancholicis affectibus minus ſubiici credimus, quandoquidem cum corpus vt plurimum vteris ſimile ſit, humidiora, ac pituitoſiora corpora difficulter, & non niſi raro melancholia tentantur, Sed vlterius dubitabit aliquis, quomodo mulieres ſteriles propter vteros frigidos, & ſpiſſos melãcholiæ ſubiici poſſint, nam cum corpora, ſicuti dictum eſt, vteris vt plurimum ſimilia ſint, hẹc quantumuis frigida, non atrabilarem, aut melancholicum ſuccum, ſed pituitoſum copioſe generabunt vt optime adnotauit Galenus 2. de temperam. c. vlt. quia natiuus calor imminutus cruditates affert, Huic reſpondetur mulieres, quẹ propter frigidos, & ſpiſſos vteros ſteriles ſunt, non quidem ex ſui natura melancholicis morbis eſſe diſpoſitas, ſed ex accidenti, nimirum, quia in ipſis non expurgentur menſtrua; quod optime notat Galenus in cõmento prẹcitati aphoriſmi, vbi .n. immodica frigiditas (inquit ipſe) exuperat adeo, vt vterus ſpisſior efficiatur, anguſta quidem ſunt ſummopere in iis mulieribus ora vaſorum, quẹ ad ipſum pertingunt, ita vt nullo modo fiant in hiſce mulieribus purgationes, vel omnino paucẹ, & hæ ipſẹ vitioſẹ, ſolo tenuiore, atq. aquoſiore ſanguine perlabente, craſſior autem qui intus permanet, dum ad huc magis ex frigiditate exprimitur, atq. dẽfatur, atrum colorem acquirit, & in cerebrum effumans melancholica producit ſymptomata, Quæ tandem mulieres ob ſiccos, & adurentes vteros ſteriles ſunt, hẹ melancholiẹ valde diſpoſitẹ extant, tum quia eorum corpora valde calida, & ſicca atræ bilis prouentum maximum aggenerent, tum quia ſi quis ad vterum confluat ſanguis, hunc exurant, & in atrabilarem vertant, qui craſſefactus, cũ exire nequeat, in ibiq. diutius detineatur vt ſurſum effumet, neceſſe eſt, & hinc melancholica deliramenta concitantur.

An

An Spadones, ſeù eunuchi melancholia tententur? Cap. VIIII,

QVibus amputantur teſtes, eos frigidam, & humidam naturam aſſumere effęminatosq. euadere experientia patet, vnde Eunuchos à ſectione teſtium ſimiles effici fæminis ſcripſit Galenus in 6. aph. comm. 28. Quicumq. igitur frigidi & humidi ſunt non melancholico humore, qui à feruidiori hepate plurimus gignitur, ſed pituitoſo abundant, quare nec melancholicis affectionibus ſubiecti ſunt, hinc Ariſtoteles ſect. 10. problem. 39. Spadones vel omnino varicibus vacare, vel minus habere, quam cæteri teſtatus eſt, non .n. ea melancholici humoris quantitate redundant, quam ad crurum venas grauata natura deponere coacta ſit, ſed & rationem quoque addere poſſumus, quam ob eamdem eos podagra non vexari ex Hippocrate recenſet Galenus loco cit. nimirum amiſſum venereorum vſum, nam qui venerem immodicam exercent, cerebro aliisq. neruoſis partibus imbecilliores fiunt; Modo Eunuchi cum ob denegatam venerem cerebro robuſto conſtent, melancholiam non patientur, cùm ad hanc efficiendam non ſolum pręſens agẽs nempe melancholica materia, ſed etiam diſpoſitum patiens, nempe cerebrum imbecillum ad ſuſcipiendum aptum requiratur, Nihilominus quemadmodum Galenus ſuo tempore Eunuchos podagra laborare nouit, ita eos melancholia affici poſſe cenſemus, nam quamuis frigido, & humido ſint temperamento, ac proinde pituitoſis potius abundent excrementis, hoc nihil obſtat, quandoquidem à cruditatibus originem ducere hypocondriacam melancholiam non negauit Galenus lib. 3. de. loc. aff. c. 7. Sed nonne & fęminæ, quibus ipſis Eunuchi temperamento ſimiles ſunt, melancholia afficiuntur & quacumq. melancholiæ ſpecie? Dices fortaſſe hos melancholiam hypocondriacam pati, cum hypcondriorum obſtructiones incurrere poſſint; non autem eam, quę vel per conſenſum a toto, vel per eſſentiam fit, non hanc, cum cerebro robuſto ſint non eam cum feruidius iecur non habeant, Hæc & ſi aliquid faciant ad huius morbi reſiſtentiam, non tamen eum in Spadonibus excitari non poſſe neceſſario concludunt, nam etiam ſi ob coitum amiſſum cerebro robuſto ſint, non deſunt alia plura, quę ipſum imbecillum reddere queant, nam præter externa errata hoc efficientia, cerebri imbecillitatem à genitoribus ea, parte male diſpoſitis contrahere poſſunt, ita hepar in eis, quamuis ob proprium ipſorum temperamentum remisſiori calore donatum, ſit euadere feruidius poteſt tum propter obſtructiones a crasſis, ac lētis humoribus in eo genitis, tum propter aromatum, ac ſalitorum vſum, propter vina generoſa epota, atq. ſimilia, ita vt feruidiori exiſtente hepate, additiſq. melancholicis cibis, atræ bilis prouentus accumulari

poſſit,

poſſit, ex qua non ſolum melancholia, ſed varices etiam, aliæq. melancholicę affectiones producantur, vnde & ipſe nobilem virum eunuchum ad plures menſes quartana febre laborantē Bononiæ noui, verū iſtas melancholicas affectiones in cæteris frequentius, in Eunuchis rarius excitari poſſe rationi maximè conſentaneum eſt.

An melancholico habitu præditi breuioris ſint vitæ? Cap. X.

QVi duriori ſunt corpore fortiores extant ex Ariſtotele 10. ſect. problemm. 57. ergo melancholici fortiores, & per conſequēs longioris vitæ ſunt debilioribus, melancholicos .n. duriori corpore præditos eſſe ex eo conuinci poteſt, quod craſſiori, ac terreſtri ſanguine abundent, vnde Galenus lib. art. medicinal. c. 41. dicebat, Qui calidum, & ſiccum hæpar habent, illis eſſe ſanguinem craſſiorem hoſq. non ſolum venarum, ſed etiam vniuerſi corporis duritie donatos eſſe; Amplius quæ denſiora ſunt corpora ab extrinſecis iniuriis ſolis, aeris, ventorum, pluuię, & ſimilium difficilius lædentur, quam rariora, ergo melancholica tamquam denſa cum minus lædantur diutius etiam ſanitatem & vitam protrahent; Altera tamen ex parte corpora quæ facile perflantur, non ſecus ac vrbes, & loca in apertis locis ſita ſalubriora ſunt, hæc autem corpora non denſa ſed rara ſunt, & ità ſenſit Ariſtoteles 1. ſect. problemm. 54. & ratio eſt, quia ea ſalubriora ſunt corpora, in quibus vel non exiſtunt excrementa, vel quàm primū excernuntur, & quę excrementa mouentur, non autem quieſcunt, quæ .n. quieſcunt, illa putrefiunt, vt patet aquæ immotę exemplo, putreſcentia autem morbum faciunt, in illis vero, quæ bene perflantur, excrementa vel non exiſtunt, vel excernuntur, antequam morbum faciāt item in iis, quæ mouentur, motus .n. excrementis, eorum ve putrefactioni locum non concedit, fit igitur, vt quæ bene perflantur, ſalubriora ſint, ſed rarus habitus perflatur, non perflatur denſus, in hoc .n. obturati meatus ſunt, per quos perflatio fit, in raro autem aperti, & laxi, rara igitur corpora ſalubriora ſunt; Eſt omnium medicorum ſententia, moderatum corpus cæteris pręferendum eſſe, non quod in raritate, aut denſitate excedat, vnde Galenus libello de optima corporis noſtri conſtitutione c. 4. hæc habet, " Moderatum corpus neq. rarum, aut denſum dici debet, ſed ſicuti inter alios, ſic quoq. inter hos exceſſus medium conſtituendum eſt, pauciſque interpoſitis ſubdit, idemque inter vniuerſa corpora ſaluberrimum cenſemus; quare non indiſtincte loquendum, nam ſi ad moderatum reſpicamus, dubium non eſt, quod melancholico, & denſo pręferri debeat, ſi vero denſum raro comparemus, & rarum quoq. præferendum erit, nam præterquā quod externæ iniurię plurimum euitari poſſint, melancholica, & denſa corpora plurimo ſemper ſcatent excremento craſſo, fęcoſoq. quod

cum

cum ſemper intra ſe gerant,euitari nequit, & ideo cum magis vrgeat, quam externæ iniurię, neq. propter meatuū anguſtiam facile difflari poſſit, hinc eſt quod ſanitati, vitęq. magis officiat; Ariſtoteles lib. de vita, & morte definiit vitam eſſe vegetatricis animæ in natiuo calido manſionem, & per natiuum calidum, tùm naturalem calorem, tum radicale humidum medici omnes intelligunt, quæ duo humanę vitę veluti ſubiecta, ac fundamenta ſunt; Quicumque igitur hoc calido innato magis abundant longæuiores ſunt, qui vero minus breuioris ſunt vitę, quare ſuperuacanea omnino videtur hæc quęſtio, omnes .n. ſciunt, quod qui calido & humido conſtant temperamento longęui ſunt, cum principiis, vitæ abundent, contra vero melancholicos, qui frigidi & ſicci ſunt temperamenti, eſſe breuioris æui, vt quibus qualitates inſint vitæ aduerſariæ frigiditas, & ſiccitas, Pręterea Ariſt. lib. de long;& breu. vitæ inter præcipuas vitę breuitatis cauſas non ſolum ſubſtantię noſtræ ex contrariis conſtitutionem, verum etiam excremētorum in nobis prouentum repoſuit, Modo quinam maior excremētorum prouentus abundat, quam in melancholicis ? etenim hi frigidi & ſicci ſunt, optima autem coctio à calido, & humido celebratur, Denique ſi vitam minuant, vigiliæ, curę, metus, ac triſtitia, vt quæ innatū calidum abſtrahant, diſſipent, & extinguant, quinam magis hiſce vexantur, aut in has animi perturbationes melancholicis ipſis proniores ſunt? Nonnullæ tamen ad huc ex aduerſo rationes, quæ veritatis quandam ſpeciem repræſentent, adduci poſſunt, quandoquidem cum noſtri corporis ſubſtantia perpetuo fluat, in melancholicis tamquam qui propter ſiccitatem ſint habitu denſiori, minus fluit, ergo rationabile eſt longæuiores eos eſſe in quibus propriæ ſubſtantię minimum, quam in quibus plurimum diſſipatur, quorum in albo ſunt humidiores omnes, & qui rara admodum corporis textura ſunt, dein habemus ex Ariſt. 30. ſect. problem. 1. quod qui habitu melancholico præditi ſunt prudentiores extant, tales autem tum propter vitę continentiam tum propter animi moderatos mores vitam producunt, cum in ea nō incidant errata, quæ ab aliis perpetrari ſolent, Demum Ariſtoteles 14. ſect. problemm. vlt. eos, qui loca habitant calida, timidos eſſe ſcribit quoniam frigidi ſunt, frigidi autem & timidi melancholici ſunt; & problemmate 9. eiuſdam ſectionis ſcribit eos diutius viuere qui locis calidis ſuam degunt ætatem; ex his igitur melancholicos diutius viuere colligimus, Cur autem illi diutius vivant, Ariſt. in ſiccitatem ipſorum naturam refert, namq. quod ſiccius, firmius & diuturnius eſt, cum .n. mors ex philoſopho putredo quædam ſit, quæ humidiora ſunt ſiccioribus facilius putreſcunt, Ego, vt ingenue fatear, quemadmodum eos, qui loca inhabitant calida non diutius viuere opinor, ita & Ariſtotelem ſibimet ipſi contrarium extitiſſe exiſtimo, Nam cum mors caloris interioris refrigeratio, ſit vel ipſo teſte, nemini dubium eſt, quod ii breuioris erunt qui, quibus innatus, interiorque calor citius.

tius foras euocabitur, ac profluet, quam quibus intus diutius perſeuerabit, ſed in locis calidis vitam degentibus ocyùs profluit, & euocatur foras, ergo ipſi breuioris ſunt ęui, minorem propoſitionē 16. problem. probat Ariſt. dum ait" Accidit ergo vt qui loca calida colunt refrigerari nimirum poſſint, cum .n. ſolutum, rarumq, corpus eorum ſit, calor foras profluere poteſt; His autem ita perſpectis, quod ſibi contradicat Ariſtoteles facile erit inſpicere percurrenti nonū problēma, hic .n. loca calida inhabitantes vult eſſe ſicciori natura, ac proin de denſiori corpore, ſuperius autem ſoluto, raroq. corpore, hic ambientis aeris caliditate (calet.n. locis calidis aer, ſicuti frigidis friget) innatum, internumq. calidum calefieri, illic refrigerari ſcribit, Quāobrem, crederem ego Ariſtotelem problemmate 9. per loca calida intellexiſſe calida temperata, problemmate vero 16. intellexiſſe calida intemperata, & excedenter calida, quo pacto vbiq. verum, nullibi falſum prolatum fuerit, Quod autem melancholici ſicciori ſint habitu, ob idq. proprię ſubſtantię minus diſſipent, hoc ad longitudinem vitæ nullo modo facit, cum cętera non reſpondeāt, etenim quamuis minus diſſipent, minus etiam quod diſſipent habent, nempe radicalis humidi, quod natiui caloris pabulum ac propria ſubſtantia eſt. Quod tandem melancholicos prudentes eſſe dixerit Ariſtoteles, non de iis, qui frigida & ſicca donati ſunt temperie audiuit Philoſophus, ſed de aliis, vt 17. 2. ſect. quęſtiuncula iam enarratum eſt.

Cur qui melancholico habitu conſtant, hæſitent lingua? Cap. XI.

Lingua hęſitantes ſunt melancholici, ſed non omnes, & melālancholici lingua hęſitant, ſed non omnes, quare & de melancholicis, & de linguę hęſitantię cauſis diſtinguendū erit, vt problemmatis veritatem aſſequamur. Cuius problemmatis cauſam reddens Ariſtoteles. 11. ſect. problemm. 38. ea refert in imaginationem, nempe in phantaſmatum copiam, nā cum lingua eas innummeras imaginationes aſſequi velit, non ſecus ac animus viſa, nec poſſit, inter loquendum hęreat, atq. ita impetus dicendi pręruat, verū idemmet Ariſtoteles problemmate 30. eiuſdem ſectionis linguę hæſitantiam declarans, ait hanc eſſe alteram alteri Syllabam iungere properè non poſſe, & hanc in pueris contingere (namque hi viris magis hęſitant lingua) propter eiuſdem linguæ imbecillitatem, quę certe quemadmodum, & in cęteris ipſorum muſculis ab excedente, neque adhuc ſatis reſiccata humiditate fit, quinquageſimo vero quarto problēmate, cur aliqui lingua heſitantes fiant, in membri quo loquimur refrigerationem refert, quaſi ſtupens & attonitum id membrum euadat; ſexageſimo tandem tertio non ſolum refrigerationi, ſed & magno etiā calori, atq. nimio feruori linguę hęſitantiam adſcribit, ita vt inter loquendum

quendum lingua offendendo adhęreat, quaſi in ſalebris, quomodo affici iratos homines noſcimus; Hinc tres linguæ hæſitationis cauſas pręter imaginationum frequentiam ex Ariſtotele attulimus, nimirùm linguæ imbecillitatem ab humiditate excedenti, vt in pueris, eiuſdem frigiditatem vnde quaſi obſtupeſcat, ac tandem nimium ſanguinis, atq. ſpirituum feruorem, inſuper & linguę breuitas, & ſiccitas, ſiue accidentalis ariditas, imo & ex Aetio flatus, qui linguam velocius impellere poſſunt, poſſunt eſſe cauſę prædicti affectus, vt optimè adnotauit Septalius vir doctiſſimus; Remanet modo explicare de quonam melancholico habitu intellexerit Ariſtoteles, nàmq. tam melancholico habitu donatus erit is, qui melancholico humore frigido, & ſicco abundat, quam qui atra bile pręcalida, & ſicca; Per habitum igitur melancholicum non frigidum & ſiccum intellexit Ariſt. quoniā & ſi ob frigiditatem lingua obſtupeſcat, proindeq. hæſitet, non tamē adeo frigidum hunc humorem melancholicum ſubaudire debemus, vt ſua frigiditate linguam veluti torpore afficere poſſit, namq. in viuente corpore actu calidus eſt, ac tandem hoc magis vitreæ pituitæ, quam ipſi competeret, pręterea melancholici, qui frigido & ſicco ſunt habitu fixas potius, quam vagas habent imaginationes, tùm propter craſſitiē, tum propter ſpirituum quamdam veluti immobilitatem, atq. pigritiam, cum tamen Ariſtoteles in his vagas, atq. frequentes imaginationes eſſe voluerit; Habemus in libello de melancholia ex Galeno Ruſo, & Poſſid. hæc ad litteram" melancholici linguam velocem ferè ſemper habent, ſed & balbè, & exili voce loquuntur ob linguę incontinentiam, nàm vehementes linguę motiones à ſpiritu craſſo fiunt, omne autem quod vehementer mouetur, celeriter quoq. motum ſuum abſoluit; Sed ſi per ſpiritum craſſum animalis ſpiritus intelligatur, vti intelligi debet) hic .n. ſolus motricis facultatis eſt delator) iam ſuſpecta redditur hæc ſententia, nam ſpiritus animalis ſua ſubſtantia ad linguam vsq. non pertingit, ſed ſola irradiatione; Cæterum & ſi pertingeret non vehementes efficeret motiones, nam ſi quæ de linguę eadem de cæterarum partium muſculis ſit ratio, nos videmus vehementes motiones à præcalefacto ac tenuiſſimo ſpiritu fieri, vt in maniacis, ac phræniticis, Tandem non eſt vt in hoc habitu melancholico, tamquam frigido, & ſicco linguæ hæſitantiam fieri ab imbecillitate, quæ ex nimia humiditate prouenit, intelligamus; Reliquum erit igitur, vt per melancholicum habitum eum Ariſtoteles intelligat, in quo atra bilis feruida, ac exuſta prædominatur, & quod hoc ſit verum, tum cauſa ab ipſo aſſignata problemm. 63. ſect. 11. nempè ingens calor, ac feruor, tum frequentes imaginationes, ſeu phantaſmatum copia, quam 38. problemm. affert, nobis declarant, namque & à calore & à phantaſmatum copia linguæ hæſitantia fit, neq. tandem in

alio quem melancholicum habitum appellare poſſimus, niſi in calidiori atq. atrabilario ingens hæc copia phantaſmatũ excitari poterat, nam ſpiritus animales à feruore exagitati huc, illucq. in cerebro vagãtes, varias ſemper ſuſcipiunt imagines; exemplo vinolenti, ſeu ebrii ſint quibus ob ſpirituum animalium agitationem obiectum, quod vnũ eſt, ſub ſpecie multorum obiectorum apparet, vnde phantaſmatum frequentia, & ſimul ipſi lingua oberrant, & hęſitant, quamuis & ipſis hoc contingat, vel propter madeſcentiam, ex qua ampliatur & extollitur linguæ caro mollis, & ſpongioſa, quemadmodum docuit Ariſtoteles ſect. 3. problemm. 30. Cenſendum igitur eſt, & iure optimo Ariſtotelem de iis melancholicis loquutum fuiſſe, qui calido cum ſint temperamento ſanguinem aliqua aduſta melancholia refertum habẽt, aut ſanguine aliqua ex parte exuſto abundant, & hoc ante ipſum cognouit Hippocrates qui lib. 2. Epid. ſect. 5. quod morbos habeat balbus atrabilarios ſcripſit, & ſect. 6. clarius hæc profert." Balbi, celeri lingua præditi atræ bilis humori obnoxii bilioſique ſunt oculis non nictantes, iracundi, quare hinc quoque excludendi erunt balbi illi, & hęſitantes lingua, qui intemperie capitis nimia humiditate excedenti laborant, quiuè imbecilla lingua præditi ſunt ob imbecillitatem aut formatricis facultatis aut diminutionem caloris, vel innati, vel influentis, nam hi ſiue loqui tantum, ſiue cantare velint, ſiue cunctanter, ſiue rapidè (vt ait doctiſſimus *Septalius*) numquam non balbutiunt, neque ſunt iracundi, ſed calidos potius, & potiſſimum bilioſos, qui ob caloris exceſſum in iuuentute etiam melancholici fiunt exuſta bile flaua; Hos igitur lingua hæſitantes eſſe Ariſtoteles ſcripſit, quoniam nimis properè ſequi imaginationem, melancholicorum ſit hi .n. conantur dicendi impetu ac celeritate ea, quæ viſu, aut aliis ſenſibus exceperunt in internis potentiis lingua exprimere antequam conceptus recte ſint formati; ac ad expreſſionem diſpoſiti, neque impetus dicendi præruit, anteceditque facultatem eorum, ſicque hæſitantes fiunt & blęsè proferunt; Cæterum & de balbis ab hac cauſa loquutus fuit Hippocrates 2. Epid. iam citato, cum eos celeri lingua præditos appellet, nam ſi de balbis à ſiccitate loquutus fuiſſet (tale ab humiditate iam excluſimus) tantum abeſſet vt hi celeri lingua præditi eſſent, quin potius tarda, nam etiam ſi ex Galeno in 6. aph. comm 32. lingua vehementius exiccata ſit in cauſa balbutiei, nihilominus ex eodem etiam lib. 11. de vs. part. c. 10. lingua ob ſiccitatem efficitur tardior.

Cur

Cur ſi lingua repentè incontinens fiat, aut pars aliqua corporis ſtupida, tale melancholicum ſit? Cap. XII.

SEntentia eſt Hippocratis lib.7.aphor.40.quam Cardanus interpretans,per incontinentiam linguę dicacitatem, ſiue impotētiam quamdam tacendi explicat, ſed refellitur, illius opinio a Hyeronimo Mercuriali in ſua praxi cap. de melancholia, quandoquidem non de morbis animi, ſed de corporis vitiis loquutus eſt Hippocrates, præterea addamus nos ex ſententia Galeni in cóm. huius aphoriſmi Hippocratem eam incontinētem nominare linguam quæ aut infirma eſt, ita vt non poſſit integrè dearticulare vocem aut immobilis,& omnino reſoluta, ita vt linguæ dicacitas Cardani excludenda ſit,Duo autē Gal. addit, vnum,ſe neſcire cauſam, prop ter quā incontinentia linguę ſit melancholię ſignū cum nullę melancholicę paſſiones eā antecedāt. Alterū,quod ſi vlla cauſa huius rei aſſignari debeat,erit melācholicus humor,qui nō ſecus ac quartanarii circuitus eſt cauſa ita& linguę incōtinentię ſit,fieriq. poſſe,vt propter humoris craſſitudinem talis paſſio conſequatur, qualis ex craſſa, & lenta euenit pituita. Hoc poſtremum Galeni dictum non integrè huius euentus explicat cauſam,veriſſimum tamen eſt,in craſſitiem .n. melancholici humoris neruorum linguæ principia obſtruentis referenda eſt incontinentia linguæ, ſed an ob eandem rationem propter quam eſt quartanarii circuitus, linguæ quoq. incontinentiæ ſit in cauſa, non eſt in præſentia diſputandum, hoc vnum vtriq. affectui commune eſſe videtur, nimirum melancholicum humorem veluti quemlibet alium, tunc de loco ad locum à natura expelli, vbi vel quantitate, vel qualitate ipſi eſt infenſus, ſed cur in quartanario circuitu de quarta in quartam diem iſta repetatur expulſio, in linguæ autem incontinentia vnica tatum vice vt plurimum fiat, cauſam reddere tenebatur Galenus, ſi inter vtrumq. affectum iſtam cauſæ identitatem (vt ita loquar) agnoſcebat, Quoad alterum vero ipſius dictum reſpondetur non eſſe neceſſe,vt præcedant melancholicæ affectiones,& præſertim cum melancholicus humor,& paucus eſt,& quietus manet,Hyeronimus Mercurialis ſe huius rei veram attuliſſe cauſam ex Ariſtotele 11.ſect.problemm..38. opinatur, dum ait melancholicos propterea hęſitare lingua, & fieri incontinentes, quoniam tanta ſit copia imaginationum, vt lingua non poſſit ſua celeritate eas aſſequi,& idcirco firmetur, ſed neque hæc ſententia planè arridere poteſt, quando quidem loquitur Ariſtoteles de ea linguæ hæſitantia, in qua lingua titubat, & inter loquendum hæret, nec ſyllabam ſyllabæ præproperè connectere poteſt,

& quæ homini ferè connata eſt ac perdurans, quamuis & hæc quoq. (vt ſuperius oſtenſum fuit) in melancholiam referatur; Hippocrates verò de ea linguæ hæſitantia intelligit, quæ repente fit, cum anteà non eſſet, & quę omnino, aut valdè ſaltem vocum dearticulationem tollit, accidit .n. in paralyſi, vt fiat lingua incontinens, ideſt pereat linguæ firmitas ad dearticulandas voces; nàm quemadmodum, ſi quę pars corporis ſtupore elangueat, illius impeditur, & imminuitur motus, ità & linguæ ſi hæc ſtupore afficiatur impeditur, aut imminuitur motus adarticulandas voces, non aliud .n. intellexit Hippocrates per linguæ incontinentiam niſi illius ſtuporem, qui paralyſis, vel ſi propriè, & ſtrictius loqui velimus ſemiparalyſis eſt, & hoc ex eo magis cõfirmatur, quia tam repentinę linguæ incontinentiæ, quam repentini ſtuporis alicuius partis corporis eadem eſt cauſa, nempè melancholicus humor, ſed quomodo horum ſit in cauſa melancholicus humor videndum eſt; Benedictus Victorius fauentinus in proprio huius aphoriſmi commento, & lib. de morb. cur. c. 14. ait hæc euenire ob cerebri refrigerationem ex melancholico humore in eo aceruato, contribuente linguę eãdem intemperiem, qua lingua ipſa ægra redditur, & impotens ad dearticulationis motum, pariter ſi aliqua pars corporis ſtupore infeſtetur, id quoque accidens ait melancholicum eſt, quoniam ſtupor refrigerato cerebro exoritur ob intemperiem frigidam ipſi condonatã à præſentia melancholici humoris, quam cerebrum ſic affectum contribuit parti corporis ſtupidæ factæ, Ego tamen in hac parte tanti viri ſententiam recipere non poſſum, quoniã cum hæc ſymptomata repentè fiant, quomodo poterit iſta frigida intemperies à cerebro tàm citò communicari ex. gr. cruri? credendum potius eſt à melancholico humore in cerebro exiſtente initia neruorum aut linguæ, aut huic vel illi corporis parti inſeruientium obſtrui, dum cerebrum à talis humoris copia vel qualitate irritatum illum ad ſubiectas partes expellat, ſed cum hæc ſymptomata à pituita quoq. contingere poſſint, vt ſuperius innuit Galenus, inter illa diſcrimen extat, namque ſi lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis repente ſtupore elangueat, tale melancholicum eſt, & indicia ſunt perſtantis melancholiæ, vbi vero vtrumque ſymptoma ſenſim & paulatim exoriatur, tale pituitoſum eſt, & nequaquã indicium præſentis melancholiæ, ſed pituitæ cerebrũ offendentis, & ſi quiſpiam ambigeret, vnde nam ſi pituitam ſenſim, & paulatim ea efficere ſymptomata, melancholiam vero eadem repente inducere, Reſpondetur eſſe huius rei in cauſa pituitæ viſciditatem, ob quam pituita hæreat in viis ducentibus ad linguam, & ad partem corporis ſtupore elanguentem, quod melancholico humori haudquaquam contingit, hic .n. etiam ſi craſſus & terreus, ſit & ob id tardi motus, nihilominus cum viſciditate careat, celerius quam pituita ab

vna ad aliam partem expelli poteſt, & idcirco prædicta ſymptomata repente valet efficere; ſed & aliam præter hanc cauſam affert Iacobus Hollerius in ſcholio citati aph. ob quam hæc à melancholico humore potiùs fiant, quam à pituitoſo, nempè melancholici humoris paucitatem, quam & nos ſuperius tetigimus; Melancholicus .n. humor (inquit ipſe) paucus eſt in corpore, omniumq. humorum pauciſſimus; pituitoſus autem humor multus, ac poſt ſanguinem omnium humorũ plurimus, at paucus humor rarò non niſi particularem paralyſim, plurimus autem ſæpius vniuerſalem paralyſim efficit; proinde particulares partium affectiones, reſolutiones, ac ſtupores ferè à melancholico homore fiunt, vniuerſales vero pituitam magna ex parte ſequuntur.

An gracili voce præditi melancholicis morbis ſint obnoxij? Cap. XIII.

QVi gracili voce præditi ſunt atrabilariis morbis affici ſcripſit Hippocrates 2. Epidem. ſect. 5. vnde fortè habemus in libello de melancholia ex Galeno, Ruſo, & Poſſidonio, quod voce exili loquuntur melancholici, & ſi quę fides ſpuriis Galeni libris habenda eſt, hæc in lib. de ſpermate leguntur" Vox ſubtilis non alta eſt conceptis in hora melancholiæ; Certè ex ipſa voce aliquam de morbo coniecturam deprehendi poſſe declarauit Galenus in 6. Hipp. de morb. vulg. comm. 2. part 43. Verùm hæc Hippocratis ſententia difficultates patitur, nàm Pueri & Eunuchi vocem reddunt gracilem, & exilem, & nihilominus melancholicis morbis rarò ſubiiciuntur; amplius videmus hydropicos, aſthmaticos, & alios, ex defluxu materię catharralis ad ſpiritales partes exilem vocem reddentes, qui non melancholicos, ſed omnino contrarios patiũtur affectus; Dicendum fortaſſe erit vocis gracilitatem ex anguſtia aſperæ arteriæ prouenire (quemadmodum etiam ſubtilem, vel grauem reddi ſonum ex anguſta, vel ampla ſiringa, aut alio muſico calamo obſeruamus) quæ quidem anguſtia tum ex nimia humiditate, tùm etiã ex ſiccitate contingere poteſt, ſi ex nimia humiditate contingat, vt in pueris & eunuchis, qui humidiori ſunt temperamento, naturaliter euenit (quamuis in pueris alia etiam de cauſa vocis exilitas fiat, nempè à paruitate aſperæ arteriæ, nec ad iuſtum incrementum auctæ) & vt præternaturaliter in quibus ſpiritales partes pituitoſa materia implentur, aut premuntur, tunc Hippocratis ſententia locum non habet, ſi vero ex ſiccitate fiat, tunc ſiccitas aut cum humore ſibi congenere, nempè melancholico cõiuncta erit, aut ſola; ſi ſola, nõ eſt vt morbi melãcholici contingant, ſi vero adnexos habeat humores, facile eſt vt hi in calidiori parte contenti iam in cerebrum effument, & melancholiam inducant.

inducant, vel mox ſint inducturi, Hinc non inelegans in huius rei cõfirmationem extat Hippocratis ſententia 2. Epidem. iam cit. vbi hæc extant ad litteram" Vocis gracilitatem ſoluit varix ad ſiniſtrum, & dextrum teſtem, abſq. horum altero fieri non poteſt, vt ſoluatur; Cæterum cum varices fiant ex ſanguine craſſo, & melancholico venas eleuante, & in tuberculum circa cutem protrudente, clarum iam eſt ab eodem melancholico ſucco circa pectoris partes decumbente, eaſq. anguſtante vocis gracilitatem exoriri, quę ob eiuſdem etiam ſucci depoſitionem ad infernas partes tollitur, quo pacto, & melancholicum delirium à ſuperuenientibus varicibus ſanari alibi idem ſcripſit, Hippocrates; Scio à peritiſſimo anatomico Andræa Laurentio aliter hũc Hippocratis locum interpretari, quam interpretationem hic afferre non grauabor, doctiſſimus vir lib. 7 ſuę Anatoniæ Quæſt. 5. hęc habet" ἰσχνοφωνίας, ideſt gracilitatis vocis cauſam agnoſcit Galenus anguſtiam organi, & muſculorum laringis affectum, ſuperueniente itaq. alterutrius teſtis, aut vtriuſquę varice, hoc eſt, dum labyrinthea illa vaſa, varicum modo implicita, turgere incipiunt, ſeminis copia diſtenta, ſoluitur gracilitas vocis, incaleſcente ob caloris reflexum vniuerſo corpore, vnde vaſorum omnium amplificatio, & frigidi humoris muſculos laryngis inebriantis reſolutio, & ſané cum primum pubeſcere incipiunt mares, ſemenq. emittere, tunc grauior, aſperiorq. vox redditur, & hoc τράγαν appellat Hippocrates, nos hircire, veriſſima hæc ſententia eſt, & optima interpretatio, ſed fortè non omnino ad Hippocratis mentem, ad quid .n. ille dixerit gracili voce pręditos atrabilariis morbis affici? ſi de gracilitate vocis puerorum intellexiſſet numquam dixiſſet, eos morbis atrabilariis ſubiici, præterea ſi de varice morbo loquutus non eſſet Hippocrates fruſtra addidiſſet, fieri nõ poſſe, vt ſoluatur vocis gracilitas, niſi alterum teſtium ſaltem apphræhenderit varix, ſi .n. de ſemine intellexiſſet ille ſciebat hoc non poſſe in vnico tantum teſte generari, in altero vero non, cum in ambobus generari, & accumulari neceſſe ſit, & ſi fortè in vno, quam in altero maior aliqua ſeminis portio reperiri poſſit, ſed hac lite dimiſſa redeamus ad Hippocratem, qui 1. Prorrhet ſect. 2. part. 10. ſcripſit, quod quibus vox acuitur, hypocondria intus trahuntur; quem locum Galenus in comm. explicans, ait hoc fieri à ſepto tranſuerſo cum vel inflãmatur, vel areſcit propter igneam caliditatem, vel à membrana coſtas ſuccingente aduritur, cum rurſus & ea ipſa ob phlegmonem, & ſiccitatem tendatur, nos autem ſcimus, quod dum ſanguis aduritur, in melancholiam, ſeu atram bilem conuertitur, ita vt mirum non ſit ſi atrabilarii morbi inde poſſint enaſci; Verum difficultas adhuc remanet, nimirum quomodo melancholici exili voce loquantur, aut gracili voce ſint prædici, ſi .n. tali voce præditi morbos habeant atrabilarios

atrabi-

atrabilari, quoq. temperamento eos donatos eſſe credendum eſt, at homines atrabilarii cum calidiori conſtent|, temperamento, vti in iis, qui lingua hæſitant, ſuperius manifeſtum fecimus ex Ariſtotele. in ipſis quoq. partes ſpiritales, & trachæa ob calorem magis dilatabuntur, & proinde non exilis, ſed grauior vox reddetur, & hæc veritas à contrario magis eluceſcit, nam ii, qui frigidiori ſunt temperamento, vt mulieres, & Eunuchi exilem vocem reddunt, ob remiſſum .n. eorum calorem partes ſpiritales vocem edentes non |adeo dilatantur ſed compreſſiores remanent, ex quibus ita diſpoſitis vox gracilis, & exilis editur, præter humiditatem .n. ſuperius adductam, & frigitas, ſeu remiſſus calor in his gracilis vocis eſt cauſa. Reſpondetur melancholicos, ſiue hi ſanguinis fęce abũdent frigida & ſicca, ſiue atra bile, vel aduſto ſanguine, partium quoq. ſiccitatem ſibi adiunctam habere, ità vt quantum calor dilatare poſſet, tantum ſiccitas dilatationem prohibeat & ob id exili voce loquantur, pręterea cum in melancholicis ſemper copioſius effument exhalationes craſſæ hę ſpiritales partes magis anguſtare, quam eas calor dilatare poſſunt, Tandem non me fugit, quod Galenus ſcripſit in 1. Hipp. de morb. vulg. comm. 2. part. 78. nimirum per gracilem, & exilem vocem idem ſignificari, quamuis in hoc differant, quod exilis vox fiat ob anguſtiam aſperæ arteriæ gutturis, at gracilis propter muſculorum guttur mouentium innatum vitiũ, quod nam autem ſit hoc innatum vitium non declarat Galenus, ſed eos à natura imbecilliores conformatos eſſe credendum eſt, & ob id ad recipiendum valde diſpoſitos. ita vt & à cerebro, & à glandulis proximè poſitis nimis irrigentur, nimiſq. laxentur, vnde nec poſſint (vti par eſſet) laringẽ ſatis aperire, ac dilatare, ex quo vox gracilis reddatur ſed de gracili voce ab hac cauſa prouenient non eſt intelligendus Hipp. hanc .n. varix in teſtibus ſuperueniens non ſolueret.

Cur Calui melancholiæ ſint diſpoſiti? Cap. XIIII.

Hippocrates, vt iam ſuperius diximus caluos melancholicis affectionibus obnoxios eſſe enunciauit 2. Epidem. ſect. 5 & 6. Ratio autem facile deſumi poteſt ex Galeno lib. art med c. 14. vbi ait, quod qui calido ſunt cerebro caluitium patiuntur, atq. eo magis, qui plus modico ſunt calidiores, nec non c. 16 inquo qui cerebro ſunt ſicco, cito caluos fieri ſcribit, nam in cerebro calidiori, ac ſicciori intemperie affecto aut ſanguinem aduri aut ſanguinem aduſtum, ac proinde melancholicum reperiri rationabile eſt, vnde non mirum erit, ſi in his etiam melancholicæ affectiones excitentur, Item non diſſimilis quoq; ratio ex Galeno elici poteſt 2. de temperam. c. 5. dicente nonnullos procedente tempore caluos red-

di

di, quibus ſcilicet à primo ortu ſiccior cutis erat, Modo autem veriſimilius eſt, cutem à primo ortu ſicciorē contrahi, vbi caliditas adiūgitur, quam vbi frigiditas, non .n. primo ortu tanta frigiditas eſſe poteſt quæ exiccare valeat, qui igitur calidiori, ac ſicciori temperatura ſunt copioſiorem melancholiam producunt, quemadmodum Galenus adſtruit 2. de facult. nat. c. 8. ac proinde melancholicis morbis magis vexantur, verum hic non inepta difficultas meo iudicio exoritur, dum Galenus loco de temperam. iam cit. ſcribit, quod calida & ſicca intemperies maxime hirſuta, eſt quomodo in capite, ſeu potius capitis cute, calua erit, ac debilis? quomodo à tali intemperie maximus pilorum prouentus fiat, & ab eadem nullus? Reſpondeat fortaſſe aliquis ab iſta intemperie caluitium produci, dum nimis excreſcit, tum quia cutis pori ex nimia ſiccitate in ſe contrahantur, ac veluti occludantur, & ita ſuccorum per cutem tranſpirantium limoſam materiam quę pilos progignit non recipiant, tum quia prędicta materia diſſipetur & abſumatur, hinc Galenus 2. de temperam. ex valde arida cutæ pilos non enaſci aſſeruit, quemadmodum neq; ab arida terra herbam produci cernimus, Verum reſpōſio iſta difficultatibus non caret, quandoquidem neq. in ardentibus febribus, neq. in hecticis inde ſequentibus pilos vel pectoris vel ſub axillis, vel ſuper cruribus ac brachiis exiſtentes defluere videmus, cum tamen maior ſit in ſic affectorum totius corporis cute intemperies iſta, quam in capitis cute homines naturaliter ſe habentis, ac caluitium patientis, Quare dicendum eſt caluitium & pilorum amiſſionem in capitis cute potius, quam reliquarū partium contingere, quia cerebrum ſiccitate affectum à caluaria recedat, ſiccius .n euadens veluti conſtringitur, ac coarctatur, & ita à caluaria, quam ſuo corpore tangebat, recedit, qua de cauſa capitis cutis materia pilorum productrice priuatur, quæ ſibi antea à cerebro veluti per contiguitatem mediante caluaria ſuggerebatur, quod aliarū corporis partium cuti non contingit.

Cur melancholia affectis ſi tremores accedant malignum ſit? Cap. XV.

QVibus melancholico modo mente motis tremores accedūt malignum hoc eſt, teſte Hippocrate lib. 1. Prędict. ad initium; cuius rei cauſam non aliam putant aliqui, quam atræ bilis melancholiam facientis confluxum ad cerebellum ſiue ſpinalis medullæ initium, quæ dum ſemel neruos petierit, ac ſemiobſtruxerit, cum craſſa, ac rebellis ſit, difficillime, aut potius nunquam inde abigi poſſit, & idcirco hoc malignum ſit, quia ægrorum necos ſubſequantur, Hinc vel ex eodem Hippocrate in calce 6. Epidem. quemadmo-

quemadmodum atrabilarii etiam comitiali morbo corripi plerumq; ſolent, ita & tremore ſuperaffici poſſe credendum eſt, inquiunt, nàm vt diuini ſenis vtar verbis, ſicuti ex melancholicis comitiales fiunt vbi ater humor ab animo ad corpus inclinarit, nempè ad ventriculos cerebri, ità vbi ab animo ad initium ſpinalis medullæ ſeceſſerit, tremores fiunt, tunc .n. ex Galeno 2. de ſymp. cauſ. cap. 2. ſucci tremoris cauſæ fiunt, vbi virtutis viam ſic obſtruunt vt parcior influat, nàm ſemper tremorem ex facultatis, quæ corpus ſuſtinet mouetq; infirmitate accidere voluit Galenus lib. de trem. palpit. &c. cap. 3. Hoc tamen alicui ſuſpectum videri poſſet percurrenti 26. Hippocratis aphoriſmum ſect. 6. nam ibi ſi tremores, qui in febribus ardentibus fiunt delirio ſoluuntur, quomodo melancholico delirio tremores accedant? ego ſuſpicionem iſtam certé paruifacerem, quandoquidem Galenus in commento prẹterquam quod impropriè loquutum fuiſſe Hippocratem dicat, addit quod quemadmodum ex arteriis & venis ad neruos transfluxus noxiorum humorum fieri poteſt, ità & ex neruis ad has, quare eò faciliùs fieri poterit iſte transfluxus à cerebro ad ventriculosq;, & à ventriculis ad cerebrum, vt in Epilepticis, & melancholicis dictum eſt, nec non à cerebro ad cerebellum, ſeù ſpinæ initium, & ab hoc rurſus ad cerebrum tanquam quẹ propinquiora ſint, vt hinc melancholia tremori, & tremor melancholiæ ſuperuenire poſſit; Quod magis difficultatem faciat, eſt, cur malignum ſit, ſi melancholiẹ tremor ſuperueniat, cum potiùs minus malum eſſe deberet, quoniam ſit transfluxus materiæ noxiẹ à cerebro principe parte, ac nobiliſſima ad ſpinalem medullam ignobiliorem, nec principẽ partem; Reſpondetur quod tremor in melancholicis fieri poteſt manente ad huc in eis melancholica affectione, abſq. eo quod atrabilis ex toto recedat à ſubſtãtia cerebri ad ſpinalem medullam, nam adeò iſte humor redundare poteſt interdùm, vt & cerebrum, & ſpinalem ſimul afficiat medullam quo modo in preſentia intellexit Hippocrates, nàm dixit " Quibus melancholicis tremores accedunt, ideſt coniunguntur hoc malignum eſt, nàm geminata mala malignitatem efficiunt, & præſertim cum vnumquodq. ſuapte natura ad perniciem potiùs, quàm ad ſalutem tendat, quare hinc manifeſtum eſt etiam in præſentia non habere locum ſimilitudinem à melancholicis, qui fiunt Epileptici, deſumptam.

An quemadmodùm ex melancholicis non raro ſiunt epileptici, & vice verſa, ità ex melancholicis apoplectici euadant, & vice verſa? Cap XVI.

FVit Hippocratis ſententia in fine libri 6. Epidem. quod melancholici comitiali morbo afficiantur, & contrà morbo comitiali laborantes efficiantur melancholici, quorum vtrumlibet magis accidere ſcripſit Galenus 3 de loc. aff. cap. 7.

pro vt in hanc, vel in illam partem infirmitas repit, ſi.n. in corpus epileptici, ſi verò in mentem melancholici redduntur, per infirmitatẽ autem humorem melancholicum intelligit Galenus, nàm comitialem morbum, qui ab humore pituitoſo fit, excludens, eum ſolum, qui à ſucco melancholico fit in melancholiam tranſire ſubdit; manifeſtum igitur eſt, quod ratione viciniæ, nec non eiuſdem materialis cauſæ inuicem commutantur iſti affectus, facile .n. eſt vt melancholicus ſuccus, qui cerebrum tanquàm ſimilarem partem lędit, eius ſubſtantiam, in qua principes fiunt actiones, occupando, ab ea in ventriculos depellatur, tuncq. cerebrum tanquàm organicam partem lædendo comitialem morbum inducat, rurſuſq. à ventriculis in cerebri ſubſtantiam depulſus inibi melancholiam inducat; Adde quod comitialis morbus non ſecus ac melancholia, vt plurimùm in autumno, ac in vere fit ex Galeno in 3. aphoriſm. comm. 20. Modò quemadmodum melancholia in epilepſiam tranſit, ità & in apoplexiam commigrare poſſe videtur, cnm ſit epilepſia affectus apoplexiæ proximus, namq. idem locus nempè ventriculi cerebri in vtroq. patitur, & idem humor in cauſa eſt, vt Galenus aſſerit in 2. aph. comm. 45. & humor apoplexiam faciens non pituitoſus ſolum, ſed etiam melancholicus eſt ex eodem in 6. aph. comm. 56. dicat quicquid velit Fernelius, cui non liberè pronunciandum erat lib. 5. de part. morb. c. 3, à ſanguine & melancholia apoplexiam gigni poſſe non eſſe veriſimile, imo apoplexia non ſecus ac melancholia maximè fit à quadrageſimo anno, & in autumno, quia ab atra fit bile, quemadmodum in commento ſubſequentis aphoriſmi teſtatus eſt Galenus; neq. dicat aliquis ſi melancholia in apoplexiam ſicuti in epilepſiam migraret, hoc non reticuiſſent Hippocrates, & Galenus, quandoquidem hoc innuit Hippocrates aph. 56. ſect. 6. dùm ait quod in melancholicis morbis periculoſi decubitus apoplexiam corporis, vel conuulſionem vel furorem, vel cęcitatem ſignificant, tũc .n. humorum decubitus, ſeù tranſpoſitiones periculoſæ fiunt, cum morbi ſuccedant, qui difficile, vel potius numquàm ſanantur, & Chriſtophorus à Vega in commento prędicti aphoriſmi ait hanc humorum tranſpoſitionem fieri aut à liene obſtructo, aut inflammato, aut, à venis per quartanas febres, aut à capite ipſo per melancholiam morbũ & Petrus Foreſtus lib. 10. obſeruat. 78. iuuenem melancholia laborãtem in apoplexiã incidiſſe narrat, cuius obſeruationis in ſcholiis hæc ſunt illius verba " Quod hic ex longa melancholia etiam melancholicus in apoplexiam inciderit, non oportet adeò hoc tanquam inſolẽs admirari, nam apoplexia, vt dictum eſt prius, ex melancholia, & ſucco melancholico fieri poteſt &c. Hoc tamen veriſſimum eſt, quod nõ magna ex parte, ſed raro melancholia tranſit in apoplexiam, & apoplexia rariſſimè, vel potius nunquam in melancholiam commigrat, quorum vtriuſq. rationes manifeſtiſſimę ſunt, non .n. frequenter melancholia tranſit in apoplexiam, vti in epilepſiam, quoniam animal

raró capit apoplexia ; Epilepſia autem, ac melancholia præterquam quod morbi frequentiores ſint, frequenter etiam hominem, quem ſemel afflixerunt, inuadunt; prętereà cum in apoplexia ventriculorum cerebri omnimoda requiratur obſtructio, in epilepſia autē nequaquā ſit neceſſe vt iidem omninò obſtruantur, hinc eſt quod potius in Epilepſiam, quam in apoplexiam commigrat melancholia, nam cum atrabilis, quę melancholiam parit, facilè propter ſui, aut acrimoniam aut aſperitatem, aut malignam qualitatem contractam irritet naturam ad expellendum, accidit vt dum illius à cerebro ad ventriculos fit depoſitio, ventriculorum expultrix facultas ad eam expellendam inſurgat, antequam omninò ipſi repleantur, Nequaquam autem, vel rariſſimè ſaltem (vt diximus) in melancholiam vertitur, apoplexia (non .n. ex rei natura omninò impoſſibile eſt, etiā ſi de hac rē nullas hucuſq. perlegerim hiſtorias) & ratio eſt; quoniam ut habemus ex Hippocrate 2. aph. 42. ſoluere apoplexiam fortem quidem impoſſibile, debilem verò non facile, deinde apoplexiæ ſolutæ creberrimè ſuccedit paralyſis ex Galeno 4. de loc. aff. cap. 2. ità vt cum apoplexiam, vel mors vel paralyſis ſequatur, non poſſit illa in melancholiam tranſire, & quamuis (vt optimè notat Galenus in 2. aph. comm, 42.) extet apoplexia, debilior, quę ſi omnia fiant, quę neceſſaria ſunt, cito curatur hęc, certè non ab humore melancholico tamquam qui admodum rebellis ſit, & expellenti naturę valdè reſiſtat, ſed à flatu potiùs, ſeù vapore vt plurimum ortum habuerit.

Cur melancholico delirio tententur, qui febre ardenti laborant, ſi ſonitus aurium cum viſus hebetudine, & grauitate in naribus accedant? Cap. XVII.

IN febre ardenti ſonitibus aurium accedentibus cum viſus hebetudine, & grauitate in naribus accedente, melancholico modo mēte moueri ſcripſit Hippocrates lib. 1. Prędict. Modò ſub ardenti febre, tum quę cauſo, tum quę Synochus appellatur, complecti iam notum eſt medicis, quare non de cauſo nide ſed de Synocho tantum intellexiſſe Hippocratem credendum eſt, quādoquidem cum cauſo fiat à bile, hæc nō cum timore & meſtitia inducit deliramenta, ſed cum temeritate & audacia, Synochus verò cum fiat à ſanguine, hic aduſtus, & craſſefactus pro ſplēdore, & claritate quam obtinebat, opacitatem, & nigredinem acquirit, & pro hilaritate, ac fiducia quam inducebat, mæſtitiam, metumque affert, prætereà quod Synochum per ardentem febrem intelligat Hippocrates, declarant quæ ſuperueniunt ſymptomata, nempè ſonitus aurium, viſus hebetudo, nec non grauitas in naribus, nam ab humore craſſo in capite redundante grauitas producitur, & cum ab ipſo nigri vapores eleuentur plurimi, hi animalibus immiſcentur ſpiritibus, & quatenus audi-

tui inſeruientibus ſonitus aurium, quatenus verò viſui inſeruientibus miſcentur viſus hebetudinem pariũt, ſic etiam vbi cum ſpiritibus principum facultatum inſtrumentis confunduntur, imaginationem vitiãt, deliriumque cum metu, & męſtitia inducunt, Sed quid plura? Hippocrates ſe ipſum declarat in Coac. pręnot. illatamque ſententiam coarctat, dùm ità ſcribit " In febribus ardentibus ſi aurium ſonitus accedant cum viſus hebetudine, & grauitate ſecundum nares melancholico modo ab atra bile mente mouentur, ſanguine ipſis non erumpente, Hinc manifeſtum fit in febre ardenti, quam ſynochum appellant, accedentibus prædictis ſymptomatibus ſanguinem cerebrum petiiſſe, qui niſi per nares erumpat, neceſſe eſt, vt detentus in atram bilem vertatur, ac melancholicum delirium producat.

An in melancholia floridus faciei color bonum ſit ſignum, vel malum? Cap. XVIII.

FOrtè à ratione videatur aliena præſens quæſtiuncula, quoniam ſi ęgri, vt qui ſani ſunt, bene colorentur, quid mali hoc poſſit portendere? imo ſi quę ſanorũ ſunt propria in ęgris appareãt ſigna, ſemper ſalutis ſpem præſeferunt, quandoquidem eos à ſtatu naturali non multum receſiſſe indicant, hinc Hippocrates, & cũ eo Galenus 6. Epidem. comm. 2. part. 3. ait ingentibus malis bonam faciem optimum eſſe ſignum, præterea ſi humorum in corpore abundantium certam notitiam ex colore habeamus vti nos docet Galenus 4. de ſan. tue. c. 4. quem florida, ac benè colorata facies indicabit humorem, niſi ſanguinem? ergo bonum, quoniam melancholiæ, quę fiũt à ſanguine mitiores, ac ſecuriores ſunt, Contrarium tamen ſentiendi anſam dedit Hrppocrates 1. Prorrhet. ſect. 2. vbi hæc habet " faciei color bonus, & męſtitia multa malum, quare cum melancholici ſemper męreant, in iis non erit laudabilis colorata facies, imo cum hi ſemper timore ac triſtitia afficiantur, & in talibus animi affectibus ſpiritus ac ſanguis in altum ſe recipiant, non poteſt in ipſis benè colorata facies apparere, ſed exanguis erit potiùs, ac obſcura, quare ſi rubicundior extiterit, alium morbum ſimul adeſſe teſtabitur (hinc rubentem faciem poſt aures futurum abſceſſum ſignificare colligimus ex Hippocrate & Galeno 6. epidem. ſect. 2. part. 18.) & idcirco malum. quoniam plures morbi ægrius feruntur, quam vnicus, Cæterum breui res iſta determinatur, ſi dicamus in melancholia quæ fit per eſſentiam in capite rubicundam, ac benè coloratam faciem malum portendere, in reliquis autem melancholiæ ſpeciebus bonum potius teſtari ſignum, in illa malum, quia vt ait Galenus in comm, 14. particulæ allatæ ab authore Prorrhet, quædam in cerebro valdè calida affectio eſſe videtur, quæ ſanguinem exurit, eamq. ob cauſam bilem atram gignit, fieri .n. nequit, ait Galenus, vt ægri ità colorentur, vt qui optime valent, pro ea

quidem

quidem, quæ in illis eſt affectione, ſed ob caliditatem multam impenſe rubros ipſos factos, & bene coloratis ſimiles videri relinquitur. In reliquis autem melancholię ſpeciebus bonum potiùs erit ſignum benè colorata facies, & præcipuè in ea, quę fit per conſenſum à toto, quoniam in toto corpore ſanguinem ſuperabundare oſtendet, à quo prodeuntes morbi mitiores, ac tutiores ſunt quam ſi ab aliis pendeant humoribus, vt colligitur ex Galeno in Progn. Hippocratis comm. 2. part. 46. quare & in hoc caſu prioris ſententię rationes veritatem habebunt.

An melancholiam ſanguinis per nares effluxus ſoluat? Cap. XVIIII.

A Sanguinis profluuio deſipientia ac conuulſio malum, dixit Hippocrates 9. aph. ſect. 7. ſi ergo à ſanguinis profluuio deſipientia fit, quæ eſt delirii genus, quomodo ab eodem delirium ſoluatur? Reſpondetur à ſanguinis profluuio, & immodico delirium excitari, tunc .n. facultas ſentiendi præ imbecillitate vacillat, inanito ſi quidem, ac profuſo ſanguine inaniuntur ſpiritus, qui pręcipuum animæ ſentientis inſtrumentum ſunt, vnde ſua munera rectè exercere nequit, ſed delirare cogitur; At ſi delirium adſit, poteſt à ſanguinis fluxu, qui vires non eneruet, tolli, vnde ſanuinis per nares effluxus, etiam ſi inter ſymptomata, quæ à toto genere præter naturam ſunt, reponatur, nihilominùs hunc mentis emotiones ſoluere dictum fuit ab Hippocrate in Epidemiis referente ludoui- Mercato cap. de Mania; & Galenus 2. de motu muſculorum cap. 6. quemdam Romę delirio detentum fluxu ſanguinis per nares copioſo ſibi facto conualuiſſe refert, ſed hoc remedii genus à natura emolitum fortè à doctiſſimo Ludouico Mercato damnaretur in melancholia, cũ ipſum damnetur in mania, quæ non à ſanguine quidem, ſed à flaua, & atra bile proueniat quod non alia de cauſa fortè exiſtimat periculosũ niſi quia ſanguine euacuato, qui ſui natura mitis, ac temperatus eſt, vtraq. bilis magis effręnetur, nam frę nũ bilis dicitur ſanguis ab Auicenna, ſic pari ratione calido, & humido euacuato ſanguine (nam qui moderatè talis eſt ſuccus tẽperatus dicitur) eũ qui remanet in melãcholia melãcholicus humor frigidus, & ſiccus, rebellẽ magis euadere neceſſe eſt, Sed paruifieri hanc rationem ego ſemper reperii, quandoquidẽ in affectibus, in quibus bilis, aut melancholicus ſuccus peccat, numquàm per ſectã venã detrahendus eſſet ſanguis, & tamẽ ab omnibus ſanguinis miſſionem proponi videmus, ſed quid plura? non ne febriũ ardentium, in quibus prędominatur, per nares ſanguinis effluxu iudicari peculiare eſt? hoc patet experientia ab Hippocrate allata, & a Galeno confirmata in 1. Epidem. ſect. 2. part. 63. Nec quod ſanguinis profluuium à toto genere pręter naturam ſit,ità vt melancholiæ nequeat

queat

queat eſſe auxilio, dicendum eſt, non .n. adhuc præter naturam eſt, ſi tempeſtiuè fiat vti nos docet Galenus de ſympt. diff. cap. vlt. tempeſtiue autem fit, cum id quod contriſtat, expellitur, cum igitur in melancholia per nares melancholicus ſanguis qui contriſtat, expellatur, hoc tempeſtiuum, ac vtile erit, nequaquam autem præter naturam. Nequè quòd à natura hoc præſtari poſſit dubitandum eſt. namque ſi arte melancholicum ſanguinem ſecta vena euacuamus, quantò magis id præſtare poterit natura rectè ſegregans atquè diſcernens id, quod grauat, ab eo, quod alimentum præbet? quare non ſolùm in ea melancholia quę, cum riſu, & à ſanguine fit, ſanguinis fluxus è naribus laudabitur, ſed etiam in ea quæ, à melancholico ſucco, & præſertim ſi per eſſentiam in capite ſit tunc .n. commodè, quià per vicina ac conferentia loca expurgatur, qui contriſtat melancholicus ſuccus; imò & in melancholia quoq. laudabitur interdum, quę per conſensũ erit, quoniam ex Hippocrate 5. aph. 33. mulieri menſtruis deficientibus ſanguis ex naribus fluens bonum, ſed ſæpè menſtruis deficientibus melancholię fiunt, ergò in illis ſanguis è naribus fluens bonum eſſe dicendum erit.

An in melancholia ſanguis per inferiora deiectus bonum? Cap. XX.

A Furore difficultatem inteſtinorum bonum eſſe habemus ex Hippocrate. 7. ſect. aph. 5. illam verò inteſtinorum difficultatem appellat Galenus 4. aph. comm. 65. quam ſanguineam nominant, quæ eſt ſanguinis euacuatio per inteſtinum abſq. exulceratione, vnde per inteſtinorum difficultatem, non eſſe intelligendam dyſenteriam patet, quamuis hanc alibi ſubaudiat Hippocrates ſicuti in 24. aph. ſect. 4. dùm ait, quod difficultas inteſtinorum, si ab atra bile inceperit, lethalis eſt, quoniam ſi dyſenteria intelligeretur, cum furor non rarò ab atra bile fiat, tantum abeſſet, vt bonum foret, quin potiùs peſſimum, ea igitur ſanguinis euacuatio intelligenda erit, quæ vt diximus, per inteſtina abſq. eroſione, aut exulceratione fit, hæc furori conuenit, quia ratione tranſmutationis (à capite .n. ad inferiora transferuntur, humores noxii) eſt furoris ſanatio, vti Galenus in commento aſſerit, Eamdem igitur ob cauſam, & melancholiæ proderit euacuatio iſta, imò & magis, quoniam in melancholia ex melancholico qui deiicitur, ſanguine, non imminet inteſtinorum abraſionis periculum, quod ex acriori ſanguine in furore poſſe contingere non eſt pręter rationem. Hanc ruſſus deiectionem in melancholia tutam eſſe ex eo coniectare licet, quod ſanguis per inteſtina certis periodis nullo corporis incommodo à natura euacuari ſoleat interdum, vt in iis, qui valentem exercitationem ſubito, & prorſus dimiſerunt, aut artuum aliquem præciderunt teſte Galeno 3. de nat. fac. cap. 13.

c.13. Alia tamē ex parte cū in melancholia ſanguis fęculentus, ac niger abundet, hic delubter excretus nequaquàm bonum, quoniam ex Hippocrate 4. Aph. 21. deiectiones nigrę, qualis eſt ſanguis niger, ſponte ienientes, ſiue cum febre, ſiue ſine febre, peſſimæ, imo cum melancholici affectu, qui longiſſimus eſt, detineantur, ac valde emaciati, ſint, iis talis euacuatio proximam mortem minabitur, quibuſcumq. .n. ex diuturno morbo extenuatis veluti ſanguis niger deſubter exierit, proximę mortis eſt ſignum, ex eodem Hippocrate aph. 23. eiuſdem ſectionis, Ad Hippocratis authoritates reſpondetur eas non eſſe vniuerſaliter, & abſolute tamquam veras recipiendas, ſed cum limitatione, non.n. in omnibus emaciatis proximā minatur mortem nigra deiectio ſed in iis. qui ad extremam extenuationem venerint, ita vt eorum natura, quemadmodum Galenus in commento affirmat, adeò imbecillis, ſit vt neque concoquere, neque. diſcernere, neque excernere morbificas materias valeat, Melancholici autem non omnes ad extremam deuenerunt emaciationem, neque in omnibus natura adeò imbecillis eſt, quod non etiam poſſit quicquid morbificum eſt, per inteſtina expellere, antequam ipſa omnino ſecumbente parui humores qui contineri nequeunt, effundantur; Nequè etiam peſſimæ ſemper ſunt nigræ deiectiones, cum ſalutares non rarò reperiantur & pręſertim coctionis ſignis apparentibus, vnde Galenus in commento huiuſcemodi deiectiones ſequi ſæpius ad morbos in vigore conſiſtentes natura ſuperfluitates expurgante ſcripſit, & in commento aphoriſmi. 22. eiuſdem ſectionis hæc habet "Quando igitur poſt morbi coctionem aliquis humor vitioſus excernitur, tùnc corpus à natura expurgatur, & propter hoc atra bilis, & alius omnis huiuſcemodi humor, vbi ſigna coctionis in morbi proceſſu apparuerint, bonam ſignificat euacuationem. ſed ad quid in longius quæſtiunculam protrahere, ſi infra nigra deiecta bonum eſſe 4. aphoriſmorum 25. ipſemet enunciauit Hippocrates? & hinc deniq. pateat non de optimo, ac laudabili ſanguine, & proinde florido, quæſtiunculam intelligendam eſſe, ſed de vitiato ſanguine, ille .n. cum integer, ſit ruber, et dulcis ſaporis eſt, hic autem vbi vel natura, vel morbo vitiatus eſt, atrior cernitur teſte Ariſtotele lib. 3. de hiſt. animal. cap. 19. prӕterea ille cum naturę familiariſſimus ſit, vacuari non poteſt, quin ſimul multum caloris, & ſpiritus efluat, vnde exoluantur vires.

Cur hamorroidibus, aut varicibus ſuperuenientibsc agri à melancholia liberentur? Cap. XXI.

HAec fuit Hippocratis ſententia lib. 6. aph. 11. et 21. quare Galenus in commento ab hæmorroidibus melancholiam ſanari ſcribit, non ſolum ratione euacuationis, ſed & ipſa qualitate humoris euacuati, nempè ſanguinis craſſi, ac me-

melancholico humore pleni, a quo melancholia excitari ſolet,dùm in cerebro exiſtit, aut dùm in ipſum effumat, addamus & pręter hæc reuulſionem, quę maxima fit a capite apertis hæmorroidibus, aut varicibus ſuperuenientibus, hæc .n. ambo materiam auocant, & abducũt à partibus principibus ad ignobiles, quę ſanè omnia experiẽtia ipſa confirmat, vti videre eſt apud Galenum lib. de atra bile cap. 4. vbi de iis qui varices patiuntur loquens, ait periculum in his eſſe, ne.ſi affe-ctas reſecueris venas, melancholia corripiantur, etenim hoc crebrò fieri viſum eſt non ſolum in varicibus, ſed in hæmorroidibus et iam, quę ab eiuſmodi humore melancholico proueniunt, & paulo inferiùs hęc habet "Alios declaraui melancholia correptos ex varicum quoq. ſublatione aut hæmorroidis, Si igitur reſtricta hæmmorrois melancholiam faciat, mirum non erit ſi aperta eamdem ſoluat, & ſumma cũ ratione, quia craſſus, ac fęculentus ſanguis, qui in venis, ac toto corpore redundat, aut per hæmorroidas excernitur aut ad varices decũbit, quemadmodũ nos docuit Galenus lib.2. de art. curat. ad Glauc. cap. 19. vnde ob eamdem rationem hæmorroidas aperire ad melancholiam curandam artificioſum, atq. vtile admodum erit, vti ſuo loco oſtendemus, Quod tandem varices melancholiam ſoluant ex eo argumentari poteſt (vti rectè excogitauit Hollerius in 6.aph.comm.21.) quod in melancholia prodeſt detrahere ſanguinem è cruribus,& malleolis imitatione naturæ, conſtat & exemplo (ſubdit ille) melancholici illius, qui dum noctu vagaretur per vias fortè vulneratus eſt in crure, & multo effuſo ſanguine melancholia eſt liberatus.

An melancholia ſoluatur hydrope ſuperueniente? Cap. XXII.

IN hac re duas opiniones reperio, Galeni vnam, Auicennę alteram, quarum vtramq. diſcutiendam eſſe duxi, Prior Galeni opinio elicitur ex commento ad 5.aphoriſmum ſectionis 7. vbi Hippocrates hæc habet" A furore difficultas inteſtinorum, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio bonum, Cuius ſententiæ rationem reddens Galenus, difficultatem quidem inteſtinorum vel aquam inter cutem transmutationis ratione eſſe furoris ſanationẽ dixit, cùm a capite noxii humores transferantur ad inferiora. Auicẽnas autem lib. 3. ſen 14.tr. 4. c.4. hæc habet ad licteram" Si alicui accidit hydropiſis habenti melancholiam, reſoluitur melancholia, propterea quia hydropiſis humectat eam, Cęterùm quoad Galenum ſpectat, quomodo atra bilis in cerebro redundans, ac melancholiam inducens in abdominis cauitatem detruſa hydropem excitet? Sed quod ab omnibus pro certo habetur, & nos veluti fundamentum ſubiiciamus, nimirùm tam hydropis, quam melancholiæ tres eſſe ſpecies, hæc .n. vel eſſentialis eſt, & a materia tantum in cerebro exiſtẽte fit, vel eſt per conſenſum a toto corpore, & a materia in toto genere venoſo

re venoſo redundante pendet, vel deniq per conſenſum ab hypocondrijs, & à materia circa eorum aliquod inexiſtente producitur; Hydrops autem vel Anaſarca eſt, & ab humore pituitoſo per carnes diſperſo, eaſq. tumefaciente prodit, vel eſt Aſcites, & à feroſo humore in abdominis cauitate contento fit, vel deniq Tympanitis eſt, & à flatuoſa materia in prædicta abdominis cauitate detenta generatur. Modò vt ad Galenum redeamus, ipſe quidem de maniaco delirio cũ Hippocrate loquitur, ſed ſi, & de melancholico idem pronunciari poſſe aliquis velit, dicendum eſt de eſſentiali delirio intellexiſſe Galenum cum de materia in capite redundante verba faciat, nec non de Aſcite hydrope, cum non ad totum corpus (in Anaſarca ſ.n. ferè totum corpus intumeſcit), ſed ad inferiora tantùm prædictam materiam transferri velit ſed de vtra hydropis ſpecie intellexrit, nullo pacto materia in cerebro peccans, inibiq. melancholiam efficiens, poterit ad inferiores partes translata hydropem inducere, tum quià melancholicus humor à pituitoſo, atq. ſeroſo aquam inter cutem efficientibus differt, tùm quià non poteſt in cerebro ea melancholici humoris copia redũdare, qui ad inferiora tranſmiſſus abdomen, vel totum corpus in tumorem attollat, quod ſi de melancholico humore, cui tanquàm craſſo plurimum ſeri natura permiſcuit, contingere nequit, eò minus de bilioſo humore in capite exiſtente, ac maniam efficiẽte continget, cum illi tamquàm ſubtili, ac facilè permeanti valdè minus ſeri permixtum ſit; præterea bilioſus humor præcalidus frigidum morbum qualis eſt hydrops, an potiùs calidum inducet? abdomen ac reliquas corporis partes tumefaciet, & augebit, an potiùs exedet, & imminuet? Quod autem ad Auicennam ſpectat, ipſe ab hydrope ſuperueniente non niſi humectando melancholiam reſolui pronunciauit, ſed & hæc opinio plures patitur difficultates, nàm ſi de melancholia eſſentiali ſermo ſit, hæc neq. ab Aſcite, neq. ab Anaſarca reſolui poſſe arbitrandum eſt (tympanitis tanquàm ea quæ à flatuoſa materia fit prætermittitur) Non ab Aſcite quoniam cum ad hoc vt melancholia morbus reſoluatur, melancholia humor in cerebro exiſtens humectari debeat non poteſt hic humor ab aquoſa materia in abdomine contenta humectari cum inter ſe loco valde diſtent, & omnis actio fiat per contactum, Nec dicat aliquis hanc fieri poſſe humectationem mediantibus vaporibus ab aquoſa materia in cerebrum elatis, quandoquidem vapores, qui calidi, & ſicci ſunt, nequaquàm humectant, hoc commõſtrat Aſcite laborantium ſitis, quæ calidam, & ſiccam agnoſcit cauſã & ab iiſdem vaporibus ad os ventriculi delatis aſſiduò, trahit ortum, Non ab Anaſarca reſolui poteſt melancholia, quandoquidem illam producens melancholicus humor vbi diutiùs in cerebro moratur, ipſiq. iàm frigidam & ſiccam qualitatem impertitus eſt, non parum

ſibi ob prædictam cerebri intemperiem pituitoſi humoris aſſociat, nec tam n vnquàm ab eo humectatur, ità vt melancholia reſoluatur, quare nec à pituitoſo humore Anaſarcam efficiente humectabitur. Si verò melancholia ſit per conſenſum à toto, neque hæc reſolui poteſt, cum melanchol cus ſanguis totius venoſi generis à neutra hydrope humectari queat, non n. ab Aſcite, cum aqua in abdomine contenta totius corporis, uenas non attingat, non etiam ab Anaſarca, & primò quia vbi plurimum melancholici ſanguinis generatur, ibi minimum pituitoſi producitur vt in melancholia à toto, ità vt anaſarca superueni e nequeat, cum hæc iecinoris frigiditatem, melancholia verò à toto caliditatem inſequatur; ſecundò eſto quod ſuperueniat, nihilominùs melancholicus ſanguis non humectabitur, cum à plurimo ſero, quod commixtum habet non humectetur. Reſtaret hypocondriaca melancho ia, cuius humor circa hypocondria detentu s à ſeroſa materia in cauitate abdominis contenta poſſe humectari videtur, cum hypocondria in ea ſeroſa materia innatent, ſed neq. hoc rationi conſonum eſt, quandoquidem illa ſeroſa materia etiam ſi ſui natura frigida & humida ſit, detenta nihilominùs, atq. concluſa incaleſcit, acrimoniamque adip ſcitur, ità vt adſcititjam naturam calidam & ſiccam acquirat; Verùm .n. verò poſſet aliquis pro Auicenna his obiectionibus reſpondere, & (retrogrado ordine incedamus) materiam ſeroſam in abdomine concluſam incaleſcere quidem, aliquamq. acrimoniam acquirere, ſed non eam, ex qua calidam, ſiccamq. naturam adſcititiam acquiſiuiſſe poſſimus aſſerere, nam illa aquea materia ſane putreſcit, ſed putrida calida & humida quidem dicenda ſunt, nequaquàm ſicca pręterea ſi illa ſeroſa materia adeò ſicca potentia eſſet, vt quod contangeret, non humectaret, ſed ſiccius redderet, in diſſectis hydropicis viſcera, quæ in ea innatarunt veluti computreſacta, ac flaccida non apparerent. Sed hæc reſponſiones quemadmodum meo iudicio reprobandę non ſunt, ità non omnino quadrant, tùm quià aqua in abdomine contenta, etiam ſi putrida ſit vt ex fætore patet, nonnullas obtinet partes, quæ tanquàm ſalſæ redditæ, & acrimoniam, & ſiccitatem poſſident, tùm quia in diſſectis hydropicis ego ſemper viſcera, lienem præſertim & iecur prædura, ac ſcyrrhoſa adinueni, Quoad melancholiam verò à toto ſpectat, reſpondeat Auicennæ aſſecla ille, ipſi Anaſarcam ſupe nire poſſe, nec obſtare, quod illa iecinoris caliditatem, hæc verò frigiditatem inſequatur, nàm melancholicus ſanguis etiam ſi caliditate hæpatis producatur, frigidus nihilominus, & ſiccus eſt, & adeò vt temporis tractu totum corpus, & hepar ad huiuſmodi intemperiem commutet, quo caſu plurimum pituitoſi ſanguinis produci, atq. inde Anaſarcam hydropem fieri poſſe non negandum, nam à frigiditate, & ſiccitate non melancholicum humorem, ſed pituitoſum gigni pluries

teſtatus eſt Galenus. Hæc reſponſio veriſſima eſt, ſed patiens melancholiam, præterquamquod huiuſmodi hydrope mediante difficulter à priori morbo euaderet, in proximam mortem incideret, nequaquàm ſanitatem recuperaret; Hippocrates autem, & cum eo Galenus dùm dicunt melancholiam ab hydrope ſolui, intelligunt quoquè & hydropem iſtum faciliè decedere, alioquin hoc non poſſet appellari bonum vti appellat Hippocrates, imo malum eſſet appellandum, quare neq. de hydrope, qui hoc pacto producitur intelligendus erit Auicennas; Quod autem à pituita melancholicus ſanguis non humectetur, quià à plurimo ſero, quod commixtum habet, non humectatur, reſpondeat iſte pro Auicenna non eſſe parem rationem, nàm omne ſerum ſui ipſius humoris qualitates obtinet, & idcirco melancholicum ſerum cum frigidum. & ſiccum potentia ſit, quomodo humectet? Item & argumento deſumpto à pituita melancholico humori commixta in eſſentiali, melancholia reſpondeat, pituitam illam non eſſe in tanta copia, quæ melancholici humoris ſiccitatem obtundere queat, quod inde cognoſcitur, quià in melancholicis illis ſicca adhuc cerebri intemperies remanet cum vigiliis, aliiſq. ſymptomatibus ſiccitatem inſequentibus; Ad id tandem, quod de ſeroſa materia hydropis Aſcitis dictum fuit & ipſe concedat eam non poſſe totius corporis, neq. cerebri melancholicum ſanguinem humectare, cum ipſum in abdominis cauo concluſa non contangat, ſed hoc per proprios vapores efficere poſſe non repugnare dixerit, nec quod ipſi ad os ventriculi ſupernum delati ſitim inducant, indeq. calidi, & ſicci ſint, eum amoueant, quandoquidem ad cerebrum ſui natura frigidius delati accidentalem illam, quam ex putredine, atq. incaleſcientia feroſæ materiæ, caliditatem, leuemq. ſiccitatem contraxerunt, deponunt, in aquamq. reuerſi ſuæ naturæ proprias frigiditatem, atq. humiditatem retinent, hincq quod contangunt humectare poſſunt; Hæc tamen non me ad Auicennæ ſententiam amplexandam impellunt, de Anaſarca .n. & Aſcite; ac illis hydropis ſpeciebus intelligenda ſunt, quę hæpate languidior reddito ac labefactato fiunt, nos autem de ea hydropis ſpecie intelligimus, ſub qua hæpar nullam, vel paruam recipit noxam, vt mox oſtendetur; prætereà quomodo Auicennam tueri poſſumus, ſi melancholicus humor non ſiccitate, ſed nigredine melancholiam parit? quantumlibet humectes ipſum, niſi nigredinem tollas, hic ſemper melancholiam producet, Rectius meo iudicio ſenſit Galenus, dum in materiæ tranſpoſitionem à capite ad ſubiectas partes, nimirum ad abdominis cauitatem detruſa producitur, nàm vt ſcribit Hercules Saxonia grauiſſimus author in ſuarum Prælect. parte 2. cap 27. interdùm fit hydrops à materia purulenta, interdum à ſanguinea, & interdum ex colliquatione humorum in venis exiſtentium ſubitaneos hydropum ſtatus in-
 duci

duci docuit Galenus lib. 3. de ſympt. cauſ. cap. 2. ad calcem, Tandem hydropem de quo loquimur fieri à materia melancholica à cerebro ad abdominis cauitatem translata teſtatur Iacobus Hollerius in commento aphoriſmi iam cit: cuius hæc propria ſunt verba. " Iam per aquam inter cutem veriſimile eſt, quod hoc loco intelligitur non ea quæ fit magno vitio hæpatis, ſed à materia illa translata à cerebro ad ventrem, & hæpar, quæ cum robuſta ſunt eam tranſmittunt ad ſpatium interceptum inter peritonæum, & inteſtina, vbi fit hydrops, non quod ea materia afficiat hæpar, vt volunt nonnulli.

An quemadmodùm mentis alienatio furorem ſoluit, ità & melancholiam ſoluere poſſit?
Cap. XXIII.

A Mentis alienatione, quę vocatur ἔκστασις furorem ſolui ſcripſit Hippocrates 7. lib. aph. 5. Galenus verò in commento ait tantùm abeſſe, vt mentis alienatio ſit furoris ſolutio, quinquiſpiam potius dicat eſſe incrementum, at profectò (ſubdit) ſi modò re vera Hippocrates continuum, atq. vehementem furorem alienationem mentis nominauit, quendam nouimus à furore me cri, quo prius detinebatur fuiſſe liberatum, vnde ratiocinando perpendimus ex vehementi motu cauſarum efficientium furorem ſolutionem fuiſſe ſubſequutam, quemadmodum in morbis acutis vehementiſſimi caſus ſolent aliquando bonas criſes operari, & hinc obiter per continuum furorem à Galeno dictum, non aſſiduum, ſed momentaneum interpretari debemus, ἔκστασις .n. inſaniam non diù perſeuerantem importat, vnde definiunt eam ὀλιγοχρόνιον μανίαν, & Galenus ſeù quis quis fuerit author definitionum medicarum, in calce illius libri ait, ecſtaſim eſſe inſaniam, quæ breui finitur; Galenum ſequuti ſunt Neoterici Scriptores, hinc Hollerius in commento ad citatum Hippocratis aphoriſmũ dixit, quod hoc loco mentis alienatio, ſeù ecſtaſis dicitur mania illa temporaria & maxima, quæ ſolet moueri in perturbatione critica, quæ vocatur etiã ἐκμανία. Hæc ergo mentis alienatio bona eſt, quià natura materiam illam maniæ in cerebro contentam vehementiùs commoue vt criticè, vt excernat; & Franciſcus Valeſius in cõmento ad eundẽ aphoriſmũ hæc profert, " Mentis alienatio maxima eſt, cum vehementer mouetur atra bilis, cui motui ſuccedere ſolet hac, aut illac euacuatio, non aliter ac alii morbi, cum iudicantur, ingraueſcere videntur, deindè ſoluuntur ſuccedente euacuatione. His ità ergo habitis videndum eſt, an maxima iſta mentis alienatione ſeù ſummo furore ſuperueniente poſſit melancholia ſolui, ſed antequam hoc aggrediamur, duo eſſent nobis percurrenda, & primùm, An chro-

nici

uici morbi, & per conſequens Melancholia, per criſim quę cum excretione materiæ fit, terminentur à natura; Alterum, An mania mentis alienatione, ſeu ecſtaſi ſuperueniente criticè ſoluatur; de priori inferiùs agetur, Quoad alterum verò ſpectat, hoc maximè innuere videntur Valeſius, ac Hollerius, hic .n. in perturbatione critica, ecſtaſim fieri ſcribit, quæ perturbatio critica nihil aliud eſt, quam expulſio morbificæ materiæ, ille verò tunc mentis alienationem maximã fieri ſcribit, cũ vehementer mouetur atra bilis, cui motui ſuccedere ſolet, aut, hac, aut illac euacuatio, quæ certe euacuatio, aut erit per venas narium, aut per hæmorroidas, aut per varices aut per alui fluxum, omnibus .n. hiſce modis, & maniam, & melancholiam ſanari poſſe pluries, apud Hippocratem, & Galenum obſeruamus; Alia tamen ex parte Galenus in mania, quæ ſoluatur ecſtaſi ſuperueniente, nullius ex recenſitis euacuationibus meminit, imò dum à ſe factam obſeruationem recenſet, ait ſe perpendiſſe ex vehementi motu cauſarum efficientium furorem, ſolutionem fuiſſe ſubſequutam, & ſolutionem non iudicationem, ſeu criſim ſubſequtam eſſe ſcribit, quare per inſenſibilem reſolutionem ſolutam tunc fuiſſe maniam apertè videmus, apud Galenum .n. tunc ſoluuntur morbi, vbi inſenſibiliter euaneſcunt, tunc vero iudicantur, vbi critica aliqua euacuatio ſuccedit, ſed & Hippocrates præter plures euacuationis modos, quibus mania finiri poteſt, ecſtaſim recenſet, vnde ſi aliquo euacuationis modo ſolueretur mania ecſtaſi ſuperueniente, illum certè non prætermiſſet, ſed vtroq. modo rem ipſam contingere poſſe arbitramur, nihil .n. impedit, quod in exceſſu furoris criſes etiam ſubſequi poſſint, imo eo temporis calefactis magis, ac proinde attenuatis humoribus facilius contingere poſſe exiſtimandum eſt, ſed videamus modo, an melancholia ecſtaſi ſuperueniente ſoluatur, & re vera melancholia fit ab humore frigido & ſicco, qui ſuapte natura expultricem facultatem ad ſui concitatam, ac vehementem expulſionem irritare non ſolet, ergo ab eo non producetur illa mentis alienatio ſumma, quæ melancholiam ſoluere poſſit, ſi tunc ſumma mentis alienatio, & furor excedẽs producitur, vbi atra bilis vehementer agitatur, quemadmodum & Valeſius, & Hollerius tradiderunt, prætereà ſiue incaleſceret iſte melancholicus humor ſiue adureretur, ità vt impetuoſo, ac turgenti motu exagitaretur, certiſſimum eſſet, quod furorem produceret, & proinde ſæuiorem morbum, quam eſſet melancholia, incertum autem foret an naturam ad criſim efficiendam impelleret, nam rationi magis conſonum eſt, vt ij vincantur humores à natura, qui mitiori qualitate ſunt præditi quam qui ſæuiori, imo quemadmodum in illis edomandis natura victoriam ſępè obtinet, ita ab his, vt plurimum ſuffocatur, ac ſuccumbit, nec mirum eſt, nam vt ait Galenus in commento ad 56.
aphoriſ.

aphoriſ.ſect.6.ad furoris generationem humor irritans, mordens exigitur, qualis ſemper eſt flaua bilis, melancholicus autem humor nō ſemper, ſed cum ſupra modum exuſtus, aut putrefactus malignam induerit qualitatem, & idcirco in praxi ſemper procurant medici, ne melancholia in maniam degeneret, imò hanc degenerationem pertimeſcentes, ipſi omni conatu, ac generoſioribus remediis obuiam eūt Hinc periculoſas eſſe permutationes in melancholicis ipſis ſcripſit Altimarus, cum vel conuulſionem, vel cæcitatem, vel furorem ſignificent, vt innuit Hippocrates 6. aph. 56. & ex mente Galeni, tandem conſtat melancholiam confeſtim curandam eſſe, quia cum fiat à melancholico ſucco, hic ſi non prius euacuetur, paulo poſt atra bilis futura eſt in 6. aph. comm. 53. quare & furorem efficiet, Si igitur à mania ſolueretur melancholia, certè mania ſeù magna illa mentis alienatio non prohibenda, ſed procuranda foret à Medicis, at cum in melancholia contrarium fieri obſeruemus, tantum abeſt, vt ſequius delirium melancholiæ ſuperueniens bonum ſignum exiſtimandum ſit, quin potius malum, ac perniciosum: Alia vero ex parte & melancholiam ſuperueniente furore finiri poſſe ratione comprobatur, nam ſi melancholia fiat ab humore frigido ac, craſſo & ipſi cerebri intemperies frigida coniungatur, proculdubio ſuperueniente mania interdum ſalus ſperari poterit, nam frigidus, ac craſſus humor attenuabitur, ac frigida cerebri intemperies emendabitur, præterea ſi mania ab ingenti mentis alienatione curatur interdum, vt Hippocrates aſſerit, & Galenus obſeruauit, cur non & melancholia curari poterit, cum vterq. ſit affinis affectus? Quid ergo tandem in hac re decernendum? Certè naturæ vis qualibet arte potentior eſt, nec quomodo agat, ab humano ingenio ſemper inueniri poteſt. hoc ſatis ſit nobis non ignorare, naturam ſemper materiebus morbificis expellendis viam inuenire quam ſententiam habuiſſe Hippocratem nobis teſtatus eſt Galenus in 7. aph. comm. 54. Quare mirum non eſt, ſi nonnulla fiant à natura, quæ ars moliri non poteſt, & ſi poſſit non debeat, ex. gr. qui à conuulſione, aut diſtentione neruorum tenetur febre ſuperueniente liberatur teſte Hippocrate lib. 4. aph. 57., ſed medicus in conuulſione etiam ſi poſſet excitare febrem, hanc tamen excitare non debeat, non .n. ille febrili calori determinatum gradum nequaquàm prætergrediendum poſſit præſcribere, quem tamen natura præſcribet; pari ratione natura poteſt etiam ſi ſtimulata à morbifica materia, magnam mentis alienationem inducere mediante concitato humorum motu in cerebro, & eorumdem excalefactione, quam mentis alienationem medicus inducere non poteſt, & ſi poſſit (extant .n. plura, quæ inſanire ac dementare efficiunt) neutiquam debet, quandoquidem ex ea ſalutem eliciet natura, medicus autem perniciem, & ægrotantis mortem

acce-

accelerabit, & ob id in hiſce caſibus ab iis medicus cauet, quę interdùm natura prouida non abſq. vtilitate molitur. Hoc etiam addendũ ſeu potius repetendum eſt, nimirum non ſemper ex maioris mentis alienatione ſuperueniente ſalutem procedere, ſed aliquando, non .n. sẽper, vt Galenus inquit in acutis morbis vehementiſſimi caſus bonas criſes operantur, ſed aliquando; Hinc igitur coniectare poſſumus melancholicum ſuccum, qui melancholiam producit, & calefieri & agitari poſſe, & eò vſq. quo maior mentis al enatio proueniat, & cum maiori alienatione ſolutio, prout quantitas, & qualitas prædicti ſucci euinci, & edomari poterit à natura, ita vt non vtplurimum, ſed vt raro, & non ex ſe, ſed ex accidenti contingere poſſit in ęgro robuſtarũ virium, quod maxima mentis alienatio, ſeù ſubitus, ac ingens furor melancholiam ſoluat, nimirum quatenus melancholicus humor exuſtionem adeptus, vel facile à natura conſumitur, ac diſſipatur, vel eamdem naturam robuſtam ad ſui met omnimodam expulſionẽ irritat.

Verùm hãc opinionem nobilis ac excellentiſſimus vir Sebaſtianus Piſſinius validis, iiſq. doctiſſimis rationibus refellit, & primò ἀδύνατον eſſe videtur (inquit) quod ſuppono, nàm ſi ecſtaſis eſt intenſus furor, non poteſt melancholię ſuperuenire, niſi prius melancholia in furorẽ verſa ſit, quare ecſtaſis furorem ſoluet, non melancholiam, quæ tunc non adeſt, Reſpondetur ecſtaſim eo nomine hucuſq. acceptam, quo Galenus & alii ſupracitati authores intellexerunt, nihil aliud eſſe niſi furoris exceſſum, ſed eum repentè factum, ac momentaneum, quare non erit neceſſe vt prius mania, deinde furor iſte excedens producatur, nàm ſuccus in cerebro melancholiam efficiens, vel paulatim incaleſcere poteſt, vt quando diutius detentus, nec ventilatus calidã contrahit qualitatem, & efferueſcentiam, vel ob alterius humoris admixtionem, nempè bilis, vel præcalidæ feroſę materiæ quarum vtraq. in cerebrum repente irruat, ſi primo modo certè ſenſim manifeſtabitur maniacum delirium, quod procedente tempore, & augeſcente calore in ingentius excreſcet ſed ſi poſtremò ſtatim ingentius ſe ſe prodat; nec dicat aliquis ad extremum perueniri non poſſe niſi priùs per media tranſitus fiat, ita vt melancholia in exceſſum furoris commutari non poſſit, niſi prius in maniam commigret, nam in mutationibus momentaneis hoc tantum ope intellectus, ſenſu nequaquam aſſequemur, quapropter medicus, qui eſt artifex ſenſatus, re vera fateri poſſit, non eſſe ἀδύνατον quod interdũ melãcholia in excedentem furorem conuerti poſſit, nullo anteà ad ſenſum apparente mitiori furore, quem maniam appellamus. His ità ſe habetibus corruit ſecũda ratio, in qua ita ratiocinabatur vir doctiſſimus Sit aliquis, qui melancholia laboret, hęc vel medici incuria, vel morbo procedente ſponte in maniam terminetur, poſt hanc ſuperueniat ecſtaſis, quæ furorem ſoluat, remanebit ne melancholia? neque

hac

hac ratione (ſubdit ille) cenſuerim melancholiam curatum iri, nam per tot affectus male vexatum cerebrum, neceſſarium eſt, vt quotidie debilius efficiatur, & excreta calidioris humoris portione frigiditatẽ ac ſiccitatem in cerebro, aut frigiditatem ſaltem remanere conueniẽs eſt, quæ melancholiæ comes eſſe conſueuit. Hic duo animaduertenda veniunt, & primo melancholiam, & maniam ex iis affectionibus eſſe, quarum morbifica materia vt dicebat Hippocrates in mentem, non in corpus repit ità vt interdum cerebri ſubſtantia vel minimum, aut ſatis parum lædatur, ſed animales ſpiritus ſunt ii, qui noxam omnino recipiunt, & proinde mirum non ſit, ſi ſępius hi morbi ſint impedimento potius ad benè viuendum, quam ad viuendum, hinc Alexander lib. 2. problemm. 28. hoc problemma exagitauit, " Cur homines melancholici munera quidem naturæ exequi valeant, quippè qui cibos concoquant, atque in ſanguinem vertant, animi nullum munus integre exequi queant? ſed hoc certè eo magis continget, quo momentaneę erunt affectiones, qualis eſt ecſtaſis, quod autem cerebrum in hiſce affectionibus aliquando non adeo grauiter offendatur, innumeræ melancholicorum hiſtoriæ nos certiores faciunt, nam ſi ille, qui ſe caput non habere putabat ſolo pileo plumbeo impoſito, & mulier quæ ſe ſerpentem in proprio ventre geſtare imaginabatur, perſpecta vipera, quæ clàm in vaſe poſita fuerat, priſtinæ ſanitati sũt reſtituti, hæc ſane remediorum genera non cerebri dyſcraſias emendãt non illius peruerſum temperamentum reſtituunt, nec tandem eius imbecillitati medentur; Secundò ea verba perpendenda ſunt, videlicet, & excreta calidioris humoris portione frigiditatem, ac ſiccitatem in cerebro, aut frigiditatem ſaltem remanere conueniens eſt, quæ meláncholię comes eſſe conſueuit, nam per hanc excretam materiam nos intelligere debemus, aut per euacuationem à natura factam per ſenſibiles vias, aut per diſſipationem, & inſenſibilem reſolutionẽ, ſi priori modo materiam excerni quis intelligat, nihil obſtat, dum natura, robuſta ſit, quin etiam ſimul craſſa materia excernatur, ſic pluries inſaniæ, & melancholię præſertim, quę penitus ex craſſo fæculentoque ſucco fiunt perfectè ſublatæ fuerunt, tùm per morbifici humoris excretionem è naribus, tùm ex hęmorroidalibus venis, ſi altero vero modo intelligamus, quis neget melancholicum etiam humorem à natura inſenſibiliter reſolui poſſe, & prę ſertim ſi illum quantitate paucum, & à bile, vel ſeroſa humiditate admixtis attenuatum conſideremus? & quod ſincerus non ſit in repentina ecſtaſi, rationi valde conſentaneum eſt vti, iam diximus, quod verò paucus eſſe poſſit neq. hoc negandum eſt, ſi quidem ad excitandam melancholiam morbum ſufficit illius nigredo animalibus ſpiritibus impertita. hinc ſi prędicti ſpiritus ad eam caliginem ſuſcipiendam ſint diſpoſiti, non eſt neceſſe, vt ſemper ma-

gna

gna copia iſti us ſucci cerebrum ſcateat, etiam in melancholia eſſentiali, de hac .n. in preſentia ſermo eſt, quocirca non ab re ſuperiùs concluſum fuit, ecſtaſi ſuperueniente melancholia ſolui poſſe pro vt quantitas, & qualitas prędicti ſucci à natura euinci, & edomari poterit, quoquidem in caſu, & quantitate paucus, & qualitate tenuior redditus fuerit; Suppoſito igitur quod non ſemper humor melancholiam valeat inducere, non erit neceſſe vt in ea cerebro contingat, quod aliquando in phrenitide euenit, & quod tertio adducebatur nimirum cerebrum affici inſtar lunæ, quę ab infectoribus tincturam non ampliùs eluibilem contrahit, quod ex Galeno in 1. Prorrhet. comm. 1 part. 33. in hæctica phrænitide euenit. præterea ob diuerſum modum quo afficitur cerebrum in melancholia & in prænitide, nequit ſubſiſtere allata conſequentia, omnes .n. ſciunt, & fatentur phrænitidem eſſe cum inflammatione cerebri, ac membranarum eius, & eſſe morbum in aucta magnitudine, ita vt non ſolum ſubſtantiam cerebri irriget, morbificus humor, ſed internas eiuſdem particulas ſubeat, in ipſiſque figatur, quod in melancholia nullo modo fit, imò vt diximus non rarò melancholiam efficiens humor cerebri ſubſtantiæ nullam, aut ſaltem paruam noxam affert, Sed proſequitur vir doctiſſimus ità ratiocinari. Si ecſtaſis ſuperueniat melancholia incipiente, rationi conſonum eſt, vt ſolui poſſit melancholia. at rarò dabitur melancholiam à principio in furorem commutari, atque inde in ecſtaſim. ſed ſępiſſimè, aut quod magis arbitror ſemper, quando in furorem vertitur, iam contraxit habitum. hęc opinio meo iudicio non rarò ſit fallax, nàm cum certum ſit melancholiæ eos eſſe ſubiectos, qui hirſuti, macri, & præcalidiori ſunt temperatura, quid obſtat, quin in his præter fæculentum, ac melancholicum ſuccum non generetur quoque bilioſi humores qui non ſecus àc ille in cerebrum ad ſuſcipiendum aptum redditum rapiantur? hinc ſępiùs, hoſce affectus commixtos videas, præterea ex Galeno conſtat in 6. aph. comm. 53. melancholiam confeſtim curandam eſſe, quià cum fiat, à melancholico ſucco, hic ſi non priùs euacuetur, paulo poſt atra bilis futura eſt, & ab hac tum furor, tum ecſtaſis excitari poteſt, ſed ſi paulo poſt, non ergo ſemper progreſſa melancholia, & habitum iam contracta in furorem & ecſtaſim commutetur; imo hæc difficilius in furorem vertatur, quam melancholia recens, & ratio eſt, quia in melancholia iam protracta, & conſumata totius corporis temperamentum ad frigidum & ſiccum vergit, quo ſtante non facile ſuperexcalefiunt humores, qui furorem inferât, hinc Galenus in arte medicinali c. 9. dum corpus calidum, & ſiccum euadit frigidum, & ſiccum, melancholiam dominari ſcripſit; Poſtremo vir doctiſſimus noſtram quamdam rationem ità redarguit, ab intemperie calida, quæ per furoris exceſſum in cerebro concitatur ſi

modo calida ſit intemperies, & non potius materia (nos calidam intemperiem cum materia ſubaudiri volumus, nec negamus huiuſmodi intemperiem momentaneam ſtatim euaneſcere poſſe diſſipata ac eſoluta materia, quam etiam intemperiem in fieri non in facto eſſe appellare poſſumus) ab ea inquam nullo pacto cerebri intemperies frigida quæ adeſſe videtur in melancholia corrigi valeat, atq. ad ſymmetriam reduci, ſed inæqualem potius intemperiem gigni, omneſq. cerebri functiones euerti aſſueuerat; Hic duo ſupponam, vnum iã ſępius decantatum, nimirum non ſemper in melancholia eam cerebri intemperiem fieri, quæ ſumma ſit, & valdè cerebri ſubſtantię officiat, ſed nõ rarò paruam eſſe, & quę nihil vel parum illud offendat, quod vti dictum fuit ex pluribus melancholicorum hiſtoriis, commonſtrari poteſt. Alterum eſt, quod duplex eſt ſtatuenda frigida intẽperies, altera poſitiua, altera verò priuatiua, priuatiua eſt, vbi cerebri innatum calidum ſui iacturam patitur, & hęc tùm cum calida, tùm cum frigida poſitiuis intemperiebus coniungi poteſt, quandoquidẽ hæc extinguit, illa autem abſumit innatum calidum, & hæc eſt illa, quæ ab intẽperie calida ſuperueniente nequaquàm corrigi poteſt, imò tùnc cerebrum maiores erumnas patietur, poſitiua verò frigida intemperies niſi eò excreuerit, vt priuatiuam etiam introducat facili negotio, à ſuperueniente ſiue calida intemperie, ſiue calida materia auferri poteſt, atq. corrigi non ſecus ac frigefactę manus, vel gelidi pedes, ſi igni admoueantur, calefiunt, & ad ſymmetriam proprii caloris reducuntur; Cæterum vt huius rei veritas adhùc magis indagari poſſit, & ſimul tanti viri doctrina magis eluceſcat, placuit hic adnectere traditam ab eodem Excellentiſſimo Piſſinio interpretationem ſupracitati aphoriſmi, ex qua plurimum lucrabor, cum .n. hoc optimum in præſenti opere contineatur, nihil boni in eodem contineri nullus proferre audeat.

Perill. atq. Excellentiſſimi Domini Sebaſtiani Piſſinij In Aphoriſmum V. ſectionis 7. explicatio.

Cap. XXIIII.

Furori quẽ Greci μανίαν vocant ſi ἔκστασις ſuperueniat bonũ eſſe ſcribit Hippocrates; quippè furorem ſoluit. Haud me ſugit Valeſium, Holleſium, Fuchſium, cæteroſq. modernos, immò & Philothęum, inter priſcos Galenum ſequutos pro ecſtaſi quemdam furoris exceſſum interpretari, vt exagitatus tandẽ humor, qui maniam excitabat motu quodã veluti critico mox excerẽnatur, atque ità deſinat affectio. Hunc porrò furoris exceſſum, ideſt ἔκστασιν ὀλιγοχρόνιον μανίαν appellant Aureliani Methodici, vel fortè etiã ipſius Galeni authoritate permoti, qui ſub finem libri medicarum defi-

definitionum breuis temporis inſaniam eſſe illam ſtatuit, ſed à Galeni lucubrationibus librum medicarum definitionum quoquot in Galeni doctrina verſati ſunt penitus ſeiunxerunt, prǽterquamquod quę ſub illius libri finem de ecſtaſi conſcribuntur, quis adiectitia eſſe non animaduertit? Oſteologia ibi traditur, nec vllus ordo, cuius tamen author, ille quis quis fuerit obſeruantiſſimus exiſtit, vllo modo patitur vt ibidem ἔκστασις, & ἔκπληξις definiatur, Attamen Galenus videtur hærere inſcius an Hippocrates ἔκστασιν nominauerit πολλαχῆ μανίαν καὶ σφοδρὰν idest, crebram, vehementemq. maniam, nec tamen continuam, vt Leonicenus, & Raſarius tranſtulerunt. Fortè horum virorum authoritate Cęlius Rhodiginus perſuaſus ἔκστασιν eſſe ſcripſit ὁλοχρόνιον μανίαν, ideſt perpetem inſaniam, non ὀλιγοχρόνιον, ideſt momentaneam. Iam cũ Galenus hęc ſubiungat, (ſi re vera Hippocrates per ecſtaſim intelligi voluit crebram, vehementemq. maniam) profecto nobis anſam porrigere videtur, vt ad Hippocratis mentem noua excogitata interpretatione proprius accedamus, neque .n. poſſumus hoc loco doctisſimorum virorum, quorum prius mentionem fecimus ſententię ſubſcribere, ſcilicet in perturbatione quam concitari ſibi perſuaſerunt in ecſtaſi aliquam contingere euacuationem, quin cum ſępè ſæpiùs maniaci ſub lunæ cum ſole congreſſum, vel oppoſitionem vehemẽtiſſimè in furorẽ agi videantur, nec vlla inde ſequatur excretio, vel affectionis ſolutio, aliter Hippocratis ſententiam exponendam eſſe exiſtimauimus, cum itaq. mania dupliciter terminari poſſit, & per humoris maniam efficientis, excretionem, & per alterius morbi ſuperuentum. De excretione iam ſermonem habuit Hippocrates aphoriſmo 21. ſectionis 6. vbi maniam ſolui ſcripſit varicibus, aut hæmorroidibus ſuperuenientibus, quamquam Galenus eo loci per μανίαν nihil aliud intelligere Hippocrates affirmat, quam melancholiam, alibi tamen ſcripſit omnes homines vti verbo μαίνεσθαι de iis, qui ſine febre inſaniunt; At in pręſenti aphoriſmo de ſolutione maniæ loquitur, quæ fit alterius morbi ſuperuentu. Verùm cum Hippocrates nuſquam quod ego ſciam ecſtaſis ſignificationem tradiderit diuinandum nobis erit vt dubio procul in huius aphoriſmi expoſitione, & ipſe Galenus fecit, quod aperte fatetur, quid ſibi voluerit Hippocrates. Hoc autem ſibi velle videtur, docere inquam, bonum eſſe, ſi humores maniam facientes, à cerebro ad alias partes transferantur, quamuis in aliis partibus morbos excitent, at quoniam per morbos poſtremò excitatos, non numquàm natura aſſluentes excernit humores, qui priorem morbum efficiebant, atq. hæc in primis optabilior eſt morbi ſolutio, ſi ſuperuenientem morbum fieri neceſſe ſit, idcirco traditur, qui morbi maniam ſoluant, primo loco dyſenterię meminit; Deinceps eius expulſionis mentionem fecit per quam à cerebro in partem longè diſſitam, nec tamen extra corpus detruduntur humores, hydrope ſcilicet ſuperueniente; Reliquum igitur erat, vt tertia

quædam expulſionis ſpecies adderetur, per quam licet nec extra corpus, nec longè à parte affecta peccans humor expellitur, in proximas tamen deriuatur, atq. hac ratione cerebro laboranti auxiliatur. De hac poſtrema furoris ſolutione loquutum eſſe Hippocratem in hoc aphoriſmo cenſemus, ac nihil aliud ſignificare voluiſſe per ecſtaſim ſuperuenientem, niſi materiam efficientem maniã, ideſt cerebri ſubſtãtiã m occupantem in proximas cauitates effundi, vnde commutato morbo furor ſoluatur, ità vt exiſtimandùm ſit Hippocratem per ecſtaſim morbum aliquem vicinarum cerebri partium intelligere per quẽ ſoluatur mania. Siue antem morbum, ſiue aliquod accidens præter naturam dixero parum refert, nàm neq. Hippocrates, cuius dictionẽ interpretamur, de hac re valdè ſollicitus fuit. In hanc ire ſententiam ferè coactus sũ ob varias ecſtaſis ſignificationes, quas apud Ariſtotelem inuenio, quę præter illam cuius Galenus meminit, adeò Hippocratis menti videntur accomodari, vt his potiùs ſit quieſcendum. Ariſtoteles itaq. 30. problemmatum ſectione ἔκστασιν aliquando fieri ſcribit à bile ſuper excalefacta, vt quis optimo iure tùnc nihil aliud intelligere debeat, niſi furorem, vel furoris exceſſum. Eſt tamen aliquando ἔκστασις apud eundem quaudam mentis alienationem ſignificet, per quam tamen haud ità animi functiones vitientur, vt in furoris exceſſu, ſed potius excellentiori, quodam modo perficiantur quomodo ipſe Ariſtoteles eodẽ loco oſtendit Maraci Syracuſani Poetæ exemplo, qui præſtantior erat ὅτ' ἐκσταίη, ideſt quando alienaretur Sed & quãdam mentis alienationem, licet non exactam cum taciturnitate fieri ſubiungit, eoſq. qui ita afficiuntur ἐκστατικοὺς appellat, quam quidem affectionem ex perfrigerata bile oriri probabile maximè eſt, ab ea inquam quæ prius ſuperexcalefacta maniam gignebat, ac furoris exceſſum. Prçter has ecſtaſis ſignificationes morbum puerorum, quem epilepſiam eſſe certum eſt, τῆς ἐκστάσιος appellatione cõprehendi voluit, ſiue quod conſueuerant antiquiores hunc morbum ecſtaſim appellare, ſiuè quoniam in epilepſia, non ſecus ac in ecſtaſi quędã mentis alienatio fieri videretur. His addere, placet quę apud Scaligerum exercitatione 312. aduerſus Cardanum alias, legiſſe memini, Stupor inquit ſi validius incumbat, ac diuturnius inſideat Ecſtaſis dicitur, à Græcis, à noſtratibus exceſſus, eſt autem priuatio officiorum animę ſentientis, mouentis, & intelligentis Ex his ecſtaſis ſignificationibus duæ deſumi poſſunt quę in rem præſentem maximè facere videntur; Altera eſt mentis illa imperfecta emotio, quę cum taciturnitate fit, & quæ ſi validior ſit ad Scaligeri ſtuporem reducẽda eſſe videtur, quę etiam quodammodo vt mihi videtur σφοδρὰ quędam ἔκπληξις vocari poſſet, quanquam non extrinſecus aduenicns, vt quã propriè ἔκπληξιν nominant. Hic vero ſtupor cum dupliciter, fieri poſſit, & ratione frigiditatis, quippè tunc in proximas cerebro partes humor excernitur, vbi concoctus, ac domitus fuerit, quo quidem tempore

pore furori gignendo non eſt amplius idoneus,ſed frigidiorem aliquẽ morbum procreare tantùm poteſt, & ratione compreſſionis, quippè idem humor neruorum exortus ſolo pondere comprimendo ſtuporem intenſum gignere valet,vtraq. ratione ſi hæc furore ideſt mania percitis eueniant, furor ſolui videtur. Altera ecſtaſis ſignificatio eſt,vt per illam comitialis morbus intelligatur, atq.hoc in primis Hippocraticæ doctrinæ conſentaneum eſt, ſi quidem Hippocrates 6. de morb. vulg. ſub finem docuit facillimè ex melancholia(quę adeò maniæ affinis eſt, vt nihil aliud eſſe videatur, Arętæo teſte,quàm manię principium)morbum comitialem fieri, & ex morbo comitiali melancholiam. Nàm ſi in cerebri corpus infirmitas vergit, morbus comitialis hominem corripit, ſi in mentem melancholicus efficitur, Aut potius dicendum eſt etiam Scaligeri ecſtaſim eſſe morbi comitialis ſpeciem, ſi quidem cum duæ ſint eius ſpecies,altera quę diuerſo raptu,vt Cęlii Aureliani verbis vtar, corpus afficit, altera, quæ ſomno ſimilis altiſſimo videtur, nihil obſtat quin omnibus animę functionibus penè abolitis, talis quędam in cerebro exorta ſit affectio, Hęc habui, quæ pro huius difficillimi aphoriſmi explanatione in medium afferrem, quæ tamen doctiſſimorum, inter quos te iamdudum eſſe noui, iudicio decernẽda relinquo.

Nonnulla circa ſuperiorem explicationem doctisſimi Piſſinij ab authore habita. Cap. XXV.

NOn poſſum non admirari, vt ſemper ſoleo, Vir Excellentiſſime præclaram, ſummamq. tui doctrinam dùm propriam ſententiam, pluribus iiſque firmis rationibus, elegantiſſimoque dicendi genere deſcribis, nihilominùs cũ vnicuiq. liberum ſit ſpeculari,& ex ſpeculatione elicitos conceptus exprimere, & ego craſſa quidem minerua,ſed quàm breuiſſimè quicquid de propoſito aphoriſmo ſenſerim ſubnectam,numquam contradicendi, ſed ſemper veritatis indagandæ cupidus. Profectò per hanc vocem ἐκστασιν plura intelligi apud varios authores apertiſſimum eſt, prętereà & Hippocratem in hoc aphoriſmo de maniæ ſolutione(vt optimè adnotaſti) per alterius morbi ſuperuentum agere non dubitarẽ ſi quidem dyſenteria, & hydrope ſuperuenientibus maniæ bonum eſſe tradidit, quemadmodum, & eidem manię ecſtaſi ſuperueniente bonum eſſe tradidit, ſed quid re vera per ecſtaſim intelligat Hippocrates, hoc erit. in quo forte a tua ſententia diſcrepabo. Verum antequã ad illius vocis interpretationem iterum accedam (namq. ſuperius mecum Galeno ſentire iam declaraui) vnum tanquam ratum ſupponã nimirum,Hippocrate pluribus in locis anteà patefeciſſe frequentiores ſolutionis modos, per quos deſipientię, inſanię maniæ, nec non & melancholiæ finiuntur, dummodo hos morbos per hæmorroidas, per varices, per ſanguinis profuſiones è naribus finiri aſſeruit, quemadmodùm

dùm re vera frequentiùs terminari apud medicinę ſcriptores quilibet adinueniat; Contrarium modo in hoc aphoriſmo agit Hippocrates, ſi quidem non rariores dicam, ſed rariſſimos tradit modos, per quos prædicti affectus, ſeù potius mania finiatur, quis.n.noſtri hâc terminari vidit dyſenteria vel hidrope ſuperuen entibus? imò quis hoc apud au thores viſum, aut obſeruatum fuiſſe à Medicis perlegit? Ego nequaquam hucuſq. & quod de his dictum eſt, idem de ecſtaſi dictum volò; hoc iacto fundamento facillima patet reſponſio ad argumentũ, quod affers de maniacis, qui ſub lunę cum ſole congreſſum, vel oppoſitionē vehementiſſimè in furorem aguntur, nec tamen à morbo liberi euadũt Amplius non mihi neceſſariò ponenda videtur concluſio, quamuis artificioſiſſima, et tanto ingenio digna, quam deducis iis verbis, " Reliquum igitur erat, vt tertia quędam expulſionis ſpecies adderetur &c. nam ſi materia iſta poſſet abſumi abſq. eo, quod ad vicinas partes detruderetur, quidnam indè inconueniens? à bile, nec non ab eiuſdem ichoribus cerebrum occupantibus maniam excitari poſſe, nullus inficias ibit, imò & ab his, vel quantitate paucis eamdem fieri poſſe non negabit, cum maximæ actiuitatis ſint, modo quid obſtat, quod tenues ichores, & quantitate pauci, dûm magis agitantur, magiſq. incaleſcũt, in vapores diſſolui poſſint, atq.ità morbum, quem nuper ex maiori concepto incendio augebant tandem in flatus, ſeù vapores faciles diſſipatu conuerſi finirent? Tandem ex variis ecſtaſis ſignificationibus duas deſumis, quæ in rem præſentem maximè facere tibi videntur; Altera eſt illa mentis imperfecta emotio, quæ cum taciturnitate fit, & quę ſi validior ſit ad Scaligeri ſtuporem reducēdam eſſe cenſes &c. Altera eſt, vt per illam Epilepſia, ſeù morbus comitialis intelligatur, quod in primis Hippocraticę doctrinę conſentaneum eſſe monſtrare intendis. Cæterum quoad hanc extremam ecſtaſis ſignificationem attinet, eam nullo pacto rei, de qua agitur, accommodari poſſe exiſtimo, quandoquidem inextricabiles difficultates inde exoriri video, & primò, quia vt iàm tactum fuit neceſſe, eſt vt ſeruetur illa Hippocratis conditio, nempè quod bonum ſit, modo ſi manię ſuperueniret comitialis morbus eſſet ne bonum? nequaquam certè, ſed exitiale, ac perniciosum valdè, Hinc Hippocrates in Epidemiis dum dixit ex melancholia comitialem fieri, numquàm addidit bonum eſſe, nec dicat aliquis, ergo neq. bonum ſit dyſenteriam, & hydropem maniæ ſuperuenire, quoniã Hippocrati dyſenteria quę maniæ ſuperuenit, non eſt, quæ à bile flaua vel atra inteſtinorum tunicas exulcerante fit, cum hæc valdè lethalis ſit, & periculo plena, item nec verus hydrops eſt, cum in hoc hæpatis perfrigeratio, ac lęſio magna reperiatur, nec facilis curatu ſit, longiſſimus morbus, atq. vt plurimum quoq. lethalis, vnde eos affectus quaſdam potius hydropis, ac dyſenterię nothas ſpecies eſſe apud Galenum, et alios doctiſſimos commentatores adinuenias, & hinc omnes vnanimi conſenſu aſſerunt, & dyſenteriam, & hydropem, quos

morbos

morbos manię ſuperuenire dixit Hippocrates, citò reſolui, ac ſalubrē corporis ſtatum breui ſuccedere, quare bonum dixit Hippocrates,ſed ſi maniæ, aut melancholię, quæ, vt plurimum, in conſiſtenti fiunt,ętate, ſuccederet comitialis morbus, hic ne breui finiretur? Hippocrates lib. 5. aph. 7. ſic ſcribit" Quibuſcumq. morbi comitiales ante pubertatem fiunt, mutationem habent; Quibuſcumq. verò vigintiquinque annos natis fiunt, commoriuntur. Tandem ex Hippocrate & Galeno etiam in 1. Prorrhet. comm. 2. part. 19. hæc habentur" Si in febre aphonię, quæ conuulſiuo modo fiunt, deſinant in eam, quæ cum ſilentio fit ecſtaſim, perniciosſum. Ex quibus verbis rationabiliter inferri poteſt, quod Hippocrates per ecſtaſim numquam comitialem morbum intellexerit, ſiquidem cum hic totius corporis conuulſiuos motus adiūctos habeat, videretur nugari Hippocrates, & dicere, quod conuulſiui motus in conuulſiuos motus tranſmutarentur, ac deſinerent, Tandem cum ab Hippocrate comitialem morbum variis nominibus inſigniri videamus, numquàm tamen ipſum nomine ecſtaſis ab eo appellatum fuiſſe adinuenias, ſed & idem de Galeno imò & de omnibus aliis medicinæ ſcriptoribus affirmare eſt. Nec quiſquam confingat ſibi Ariſtotelem ſub ecſtaſis appellatione comprehendiſſe morbū puerorum, namq. ad initium problemmatis primi ſect. 30. per ecſtaſim ſeù mentis motionem puerorum, non comitialem morbum, quo ſuperiori linea Herculem laboraſſe annuit (vnde ſacrum & herculeum ab Hercule eundem morbum priſci nominarunt) ſed inſaniam, ſeù furorem potius, vel alium morbum intelligit, nam dùm vult oſtendere homines in aliqua re excellentiores, natura melancholicos extitiſſe, & inter hos alios ità melancholicos extitiſſe. quod etiam melancholicis morbis infeſtarentur, ſubnèctit varios melancholicos morbos quibus infeſtari ſolebant, quos inter comitialem morbum, mentis alienationē puerorum, & vlcerum eruptionem recenſet, Modò ſi per mentis alienationem morbum puerorum, ſeù comitialem intelligeremus, ſequeretur quod Ariſtoteles iterum poneret, quod iam poſuerat, & idem fruſtra repeteret, cum tamen ipſe tres diuerſos morbos, etiam ſi ab vno melancholico humore contractos proponat, quemadmodum vnicuiq. legenti euidentius patebit, Quoad alteram verò ecſtaſis interpretationem ſpectat ad eam ſcilicet mentis alienationem, quę cum taciturnitate fit, hanc & ſi quæ alia exiſtimo eſſe, in quam mania poſſit deſinere, quod facilè ac certius ex rei natura coniectare poſſumus, nam cum ſtatutum ſit, maniam à flaua vel atra bile ſuperexcalefactis oriri hi humores ſi quantitate modici ſint, poſſunt dùm aduruntur, maiori ex parte conſumari ac reſolui, & eorum quod parum remanet, veluti, in cineres conuerti, qui cineres euaneſcente calore perfrigerantur, & ex his perfrigeratis, atq. adhuc cerebrum occupantibus facilè procreatur affectio iſta, quam mentis alienationem cum taciturnitate appellamus, Hanc autem manię ſuperuenire bonum erit, quandoquidē

pauci

pauci cineres, qui ſuperſunt huius affectionis cauſæ, breui à natura edomari, ac diſſipari poſſunt, Si vero hi cineres inſenſibiliter à natura non expurgentur, ſed ad vicinas partes expellantur, eum affectum producere poterunt, quem catalepſim, ſeù catochum appellant, qui ſimillimus, & affinis prædictæ mentis alienationi extat, & ad quem potius Scaligeri ſtuporem reducere debeamus, quàm ad comitialē morbum, Cum Scaliger ipſe in enarrata ſtuporis deſcriptione immediatè hęc verba ſubiungat, " Immoti manent, ac potius rigent, transfixi non ſentiunt, & paucis interpoſitis addit, oculis apertis manent, quæ propria catochi ſunt Si catochus maniæ ſuperueniat, cum breui finiatur, bonum forſan eſſe dicere poſſumus, neque .n. ipſe, vt comitialis morbus circuitus habet, & vt ab initio diximus, inter eos affectus reponitur, qui rariſſimè contingunt. Sed in horum confirmationem preterire nolo, quæ ſcribit Ludouicus Mercatus tomo. 1. lib. 3. queſt. 180. vbi de ecſtaſi loquens hæc habet, " Ecſtaſis ergo propria ſignificatio nulla alia, eſt quam alienatio imaginationis ab omnibus rebus cum detentione in alicuius rei conſideratione. Quod profectò accidere ſanis hominibus non raró conſpicimus, à quibus ſanè trāsfertur ad ſignificandam ſimilem diſpoſitionem, quę in morbis accidit pręter voluntatis imperium, nimirum cum cerebrum ratione alicuius morbi in animam vergentis eo deueniat, quod veluti in ecſtaſi maneat homo detenta, & fixa imaginatione in vnius tantum rei, aut forſam in nullius conſideratione (quod magis arridet) quare cum vi cauſæ præter naturam non poſſit aliud facere, redditur veluti amens, ac ſi prorſus eſſet ratione orbatus. & ſimilis ei affectioni, quam catalepſim, aut cōgelationem vocant, & paulo inferius inquit" Diſtinguens à catalepſi quod ſenſim, & paulatim fiat, & ſoluatur, catalepſis vero ſubito, & affatim. Hactenus Mercatus, Quibus addere poſſumus & catalepſim ecſtaſis quoque nomine appellari quemadmodum teſtatur Hieronimus Mercurialis in ſuis prælect. cap. proprio, Quamobrem ſi per ecſtaſim, quam mania commigrat, aliud intelligendum foret ab exceſſu furoris ſecundum Hippocratis mentem, ego à proximè dictis affectionibus non recederem. Verùm & ab his recedere cogor cum videam Galenum allata ab eo ecſtaſis explicatione conſtantiſſimum eſſe, nec .n. ipſe (vt arbitraris vir doctiſſimè) hærere videtur, nec anſam porrigit nobis nouam excogitandi interpretationem, dùm ait " Si re vera Hippocrates per ecſtaſim intelligi voluit crebram, vehementēq. maniam, ſic .n loquitur non quia hęreat, quid per ecſtaſim intelligere velit Hippocrates, cum totiès alibi ex illius mente excedentem inſaniam explicauerit, ſed quià mirum ſibi videtur, quod ex incremento morbi morbus ſolui debeat, hoc certè raró eueniat, contrarium verò ſæpius, nimirum hoc pacto morbi ſolutio raró, mors ſæpè ſuccedet, hinc dicebat ipſe tantum abeſſe, vt ecſtaſis ſit furoris ſolutio, quin potiùs quiſpiam dicat eſſe incrementum, Quod autem Galenus nō hoc

loci

loci tantũ,ſed pluribus in aliis per ecſtaſim,vel ad Hippocratis mentē excedentem inſaniam intelligat, audiamus ipſum in. 1. Prorrhet. ſup racit. itá loquentem, " Quod idem motus oſtendant à ratione alienos exilientes, vel inordinaté conuulſi,hæc deſipientiam ipſorum indicant, & ſi valenter horum affectio excedat, iam non deſipientiam ſimpliciter, ſed ecſtaſim, ideſt inſaniam iure appellamus,& in 1. Prorrehet. comm. 3. part. 6. hęc habet, " ἐξίστασθαι autem, quod eſt παρακόπτειν σφοδρῶς, ideſt valde deſipere eos ait, & ſi nullum fortis deſipientiæ, quam ecſtaſim vocant, ſignum effectum fuerit; & tandem in 1. Prorrehet. comm. 1. part. 14. ait, " Melancholicam ecſtaſim, ideſt mentis motionem, aberrationemque intelligere oportet, vehementem,& ferinam,quæ irrigante cerebrum aſſata flaua bile oritur, & quæ ſequuntur Hęc breuiter dixiſſe volui,quæ à te oculatius,& intimius perſpecta reſecentur,vbi ſuperfluunt, augeantur,vbi deficiunt, corrigantur, vbi delinquunt, nihil.n. mihi certius eſt,quam hæc omnia crimina in his reperiri, & ſi quid forte non damnandum ineſt,id à tuo ĩpulſu,ſeù potius ab amico influxu promanaſſe agnoſco.

An Chronici morbi & per conſequens melancholia, per criſim,quæ cum excretione materiæ fit terminentur à natura? Cap. XXVI.

SOli morbi acuti ſunt ii,qui per criſim, quæ cum materiæ excretione fit, terminantur,non ergo chronici morbi,vnde Galenus in 4. aph. comm. 36. hæc habet," Morbi .n.iſtis diuturniores (ſcilicet illis, qui intra quadrageſimum diem finiuntur) non admodùm ſolent per ſudores iudicari ſicuti neq. omnino per excretiones,ſed vel per concoctionem,vel per abſceſſus; & in 1. Progn. cóm. 2. part. 65. Acutos morbos per excretionem potiùs iudicari,diutinos per abſceſſum ſcribit idem Galenus,& hic (quamuis obiter) non inepte nos qui de melancholia agimus conſequentiã deducere poſſumus, ergo melancholia, quæ eſt chronicus morbus,vt plurimùm per abſceſſum terminari deberet, ſed cur hoc apud Hippocratem,& Galenum reperire non facile ſit, & raró, aut potiùs nũquàm obſeruetur in praxi, minime prætereundum eſt,quare ipſi futuram quæſtiunculam dicabimus; ſed ad rem. Alter extat Galeni locus,qui apertiùs hanc rem decernere, nec ad vtramq. partem (vt potiùs adducti) deflecti poſſe videtur, taliseſt 2. de Criſ. c. XI. vbi ſic „ Criſes febrium earum,quæ ex calidis humoribus accẽduntur proprias eſſe exiſtimandum eſt,poſt has earum, quæcumq membrorum ſunt principatum habentium facilè mobiles,& calidę diſpoſitiones non ergò chronici morbi(ſi bdat aliquis, per criſim ſoluantur, & inter hos præſertim, qui ſine febre ſunt, vnde & eò minus melancholia, quæ & ſine febre, eſt,& frigida paſſio extat; Ratio Tandem quoque addenda eſt, quoniam ſi natura debet

excernere materiam morbificam, neceſſe, eſt, vt ex parte ipſius apti tudo ad excretionem adſit, hæc verò adeſt, vbi materia tenuis,& fluxibilis ſit, talis verò non eſt, quę craſſa eſt,à qua chronici morbi dependent; Hæc tamen omnia quemadmodum vt plurimùm conuincũt, & frequenter eueniunt, non tamen ſemper veritatem habent, quod clare ex Galeni authoritate adducta in aph. & in Prong. patet, hic.n. dũ ſcribit,, Acutos morbos potiùs per excretionem,illic verò ,, chronicos non admodùm per ſudores iudicari, neq. omninò per excretiones, ſatis declarat etiam chronicos,quamuis raro per criſim terminari; Ad authoritatem verò ex 2. de Criſ. deſumptam, nobis reſpondendũ erit Galenum imitantibus, qui cum dicat,, Criſes proprias eſſe febrium ex calidis humoribus accenſarum, poſt has calidarum diſpoſitionum principum partium, & nos illius veſtigia inſequentes addere poſſumus, & poſt has interdùm diuturnarum paſſionũ, quod Galeno quàm maximè conſenſit,, dùm de diebus decret. lib. 2. cap. 5. hæc habet," Inuenias autem alios quoq ægros hoc ſermone iàm mihi citatos, item quos nequaquàm appoſui, iudicatos euidenter die vno per excretionem in procedente, diuturnoq. morbo; vel tandèm dicas prędictarum febriũ, & calidarum diſpoſitionum proprias dici criſes, quia in ipſi frequenter eueniant, in diuturnis vero affectionibus, quia raro fiant earum non adeo proprias dici, Tandem ad rationem reſpondetur duplicis generis eſſe chronicorum morborum materiam, alteram pituitoſam, viſcidiam, alteram verò melancholicam, ac craſſam, ſed minime viſcidam, illa nequaquàm ad criſim aptitudinem habet,cũ ipſi & craſſities,& viſciditas impedimẽto ſint ad facilem excretionẽ hæc etiam ſi ſit craſſa,cũ tamẽ viſciditate careat, non omninò expulſioni inepta eſt,imò hęc promptè, ac facilè commoueri ſolet,ità vt ſi à natura regatur non difficili negotio criſibus accommodari poſſit; Non ne dixit Hippocrates 7. aph. 40. ſi lingua repentè incontinens fiat, aut aliqua pars corporis ſtupore elangueat, tale melancholicum eſt? melancholicum dixit, & non pituitoſum, quia cum pituitoſo humori multa, melancholico autem nulla viſciditas extet, hic eſt aptus repentè moueri,& ſubitaneos decubitus efficere, qua ratione & ad criſes etiam aptitudinem habet; ſed quid plura? non ne in melancholia, & mania etiam diuturnis affectibus (& hæc .n. ab atra bile pendere poteſt) quibus nulla febris eſt adnexa criſes ſuccedere ex Hippocrate& Galeno pluribus in locis tùm per ſanguinis efluxum è naribus, tùm ab hæmmorroidalibus venis comperimus? quæ ſanè criſes perfectæ ſunt,quia morbum omninò tollunt, Sed non defuerunt ſtudioſi viri, qui excogitauerint in mania, & melancholia ſanguinis profuſiones ex naribus aut ex hemorroidibus non eſſe appellandas criſes, ſed ſpontaneas euacuationes, & ob id ipſas Galenus, & Hippocrates criſes haud nominauerit, oh mirum dictu, non ne omnis perfecta criſi

ſiscum materię excretione, quæ morbum ſoluat, eſt ſpontanea euacuatio? itá, ſed non omnis (ipſi ſubdant) ſpontanea euacuatio eſt criſis, quod & nos liberè concedimus, ſed ſi iſta ſpontanea euacuatio, quæ à natura rectè operante fit in morbis contingat, cum morbum imminuat, aut omninò tollat, certè critica appellanda erit, ego eas ſpõtaneas euacuationes non criticas dicerem, quæ non in ægrotantibus, ſed in ſanis hominibus contingunt, cum in his nullus iudicandus ſit morbus & critica euacuatio iudicium ſit pugnæ inter naturam & morbum, ſed hæc ſaniori iudicio ſubiecta volo, Amplius iſti propriam opinionem hac ratione confirmant, quiá non competant ipſis nonnũllæ, pręuiæ conditiones, quas recenſuit Galenus in libris de Criſ. nimirum coctiones humorum, ſeù potius ſigna coctionis humorum in vrinis, dies critici, noxq. moleſta criſim præcedens, Quoad primùm reſpondetur non eſſe neceſſe vt ſemper coctionis ſigna pateant ex vrinis, & præſertim ſi morbificus humor in aliqua ſola parte reſideat, vt exempli gratia in cerebro, quemadmodum in melancholia per eſſentiam contingit, ſi verò in vniuerſo corpore abundet, tunc nos poſſe coctionis indicia ex vrinis deſumere, ſed quæ ſigna coctionis aderunt, dixerint ipſi? aderit ne ſedimentum album, leue, & ęquale? Certè decipiuntur iſti dùm putant eos tantùm humores concoqui à natura, qui putreſcunt, vt in febribus, nàm, & qui non putreſcunt, rectè concoquũtur à natura, dum aut attenuantur ſi craſſi ſint, aut calefiunt, ſi frigidi, & in ſumma dùm præparantur, diſponuntur, itá vt facilè poſſint à natura per loca conferentia expelli, quare non erit neceſſe, vt in vrinis melancholia detentorum obſeruemus ſedimentum prædictum, ſed ſatis euidentia humorum coctionis ſigna ex eis ſumemus, ſi ipſe vrinis ſanorum ſimiles ſint, Quo ad dies verò criticos ſpectat, certè hi non attenduntur, in morbis longis, in quibus decretoriorum dierum vis periit, ſed horum vice menſes, & anni attẽdi poſſunt, nàm longi morbi menſibus, & annis iudicantur ex Galeno 3. aph. comm. 28. Certè non poſſumus (fetor) itá exactè criſim præſagire, vt in acutis morbis, quandoquidem hęc in ipſis frequenter cõtingit, in longis verò morbis raro, & ſcientia facilius habetur de iis, quæ frequenter, quàm de iis, quæ raro eueniunt, preterea fieri non poteſt, vt in iongum tempus iudicatio differatur in morbis acutis, quemadmodum ſcripſit Galenus 2. aph. comm. 23. & quæ cito fiunt facilius etiam prænoſci poſſunt; Attamen hæc non efficiunt, vt longis morbis criſes per excretionem denegemus, quas & accuratus medicus ſuis temporibus præuideat, ſi ſint futuræ nec ne, quandoquidem non ſolùm ipſas nox moleſta, prçcedere poteſt, ſed & grauiora quoq. anteà poſſunt excitari ſymptomata, aliaq. inde conſurgere, quæ aut sãguinis profuſionem ex naribus aut ex hęmorroidibus futuram indicẽt Tandem ſi non eſt inconueniens (quod ſcripſit Excellentiſſimus vir Iulius Cæſar Claudinus, & feliciſſimæ recordationis præceptor meus

tractatu de Criſ. ſect. 3. cap. 2.) in acutis morbis fieri abſceſſus, qui magis propriæ ſunt criſes chronicorum morborũ,ſic & in chronicis non eſt inconueniens fieri excretiones,quamuis acutorum morborum magis ſint propriæ criſes, nam tunc in chronicis quoq. morbis (ſubdit ipſe) fiunt excretiones, quando adeſt facultatis robur, humoris propenſio, & viarum præparatio.

An melancholia per abſceſſum ſoluatur? Cap. XXVII.

NOn ab Hippocrate, non à Galeno traditum fuit vnquàm melancholiam per abſceſſum finiri, imò neque hoc ab aliquo claſſico medicinę ſcriptore, quem ego legerim, obſeruatũ eſſe reperias, quod mihi certè admirationem parit, non.n. rationes deſunt,quæ melancholiam per abſceſſum finiri poſſe ſuadeãt, &primo ſi chronici morbi plerumque vel per concoctionem, vel per abſceſſum terminantur, vti Galenus aſſerit in 6. aph. comm. 36. nec non in 1. Progn. comm. 2. iam in ſuperiori quæſtiuncula citatis,& melancholia, quę inter chronicas paſſiones reponitur,per abſceſſum terminari deberet interdũSecundò ſi cerebrum ſuperuacaneis humoribus o bſceſſum ſæpe eos ad vicinas poſt aures glandes deponit vbi abſceſſus parotides appellati procreantur, cur non & id in melancholia, & præ ſertim eſſentiali efficit, in qua atro veluti inebriatur humore? nàm vt ait Galenus 13. meth. c. 5. ſuperuacanea à valentioribus partibus in imbecilliores propelli proprium eſt, hincq. fit vt glandulæ facile fluxiones accipiant,eoque facilius cerebrum pars princeps in prædictas glandulas ſe exonerare ſolet, cum iſtæ laxiores ſint, vnde etiam vulgò illius emunctoria appellantur, Ampliùs qui abſceſſui futuro ad articulos ſubiacent, eos ab imminenti abſceſſu liberat ſanguinis effluxio è naribus Hippocrate, & Galeno teſtibus, 4. aph.74. ſic& melancholiam ſanguinis effluxio è naribus ſuſtulit, interdùm iiſdem teſtibus His ita ſuppoſitis cum in melancholia ſæpè obſeruemus nullam fieri ſanguinis per nares excretionem, cur non interdum ſuccedat abſceſſus, quemadmodum ſuccedet in iis,qui articularibus abſceſſibus, ſubiacent, hac ſanguinis per nares euacuatione non ſuccedente? nàm ſi melancholici non habeant articulos forte, imbecillos, vt iſti, illis non deſunt aliæ debiles,& laxiores partes, vt glandulæ,ad quas ſaltẽ morbificæ materiæ decumbere poſſent,,ac abſceſſum progignere .Sed variæ, vndique reſponſiones audiri mihi videntur, & primò Galenum intelligendum eſſe de chronicis morbis, dum eos per abſceſſum finiri ſcribit, qui cum febre ſunt, & chronici ex decidentia appellantur; Secundò eos morbos diuturnos per abſceſſumfiniri tantum voluiſſe Galenũ, qui à pituitoſis fiunt humoribus, vel à ſanguine pituitoſo. Tandem eos morbos per abſceſſum nequaquã ſolui poſſe contendunt,qui

ab humore melancholico excitantur, quandoquidem hic in abſceſſum conuerti non ſit aptus. Cæterum hę reſponſiones fortè diluentur, ſed antequam id aggrediamur, neceſſe prius eſt quid per abſceſſum intelligatur, aperire, ne ex vna in alteram incidamus difficultatem. Multipliciter igitur accipi ſolet hæc vox abſceſſus, interdum .n. pro effluxione, ſeu excretione per aliquam partem, & tunc cum criſi, quæ per excretionem fit videtur confundi, interdum pro tranſitu morbi in aliũ morbum; vnde Hippocrates 1. de morb. vulg. part. 21. ait," Quibuſdam ex aliis febribus, & morbis abſceſſus in quartanas fiebant, & Galenus in comm. ſcribit," Tu verò fac memineris, vt hic vſurpetur rurſus hoc nomen ab Hippocrate cum dicat abſceſſus in quartanas factos eſſe, videtur non tantum abſceſſum quoſdam per effluxionem appellare, verum etiam cum alius tranſit morbus in alium; Ampliùs appellatur à Galeno abſceſſus ac inflammatio, quæ ad pus conuerſa eſt, Tandem verò, ac propriè magis accipitur abſceſſus pro humoris decubitu faciente tumorem (quo pacto in præſentia à nobis vſurpatur) Hinc Galenus 2. de arte curat. ad Glauc. c, 7. ſic fatur," Tranſmutantur autem in abſceſſum inflammationes quædam, atq. ex inflammationibus eryſipelatis participantibus, & ex eryſipelatibus inflammationis participantibus non pauca; Sine his verò etiam abſceſſuum diſpoſitio conſiſtit ex multitudine quorumdam humorum, aut ſpirituum vaporoſorum, ſiue in ipſis patientibus partibus generentur, ſiue ex aliis confluant, ea ratione, qua fiunt illa quæ apoſtemata, ideſt decubitus vocantur; Modò his ità phræhabitis ad allatas reſponſiones reuertamur, easq omnes æqua lance libremus, & certè ſi prima perpendatur, ea manca manifeſte videbitur, nàm non ſoli chronici morbi ex decidentia, & qui cum febre ſunt per abſceſſum finiuntur, ſed & alii plures, qui à febre omninò ſunt immunes; ſic ex Hippocrate lib. 1. prædict. ex ſuditate abſceſſus circa aures fieri docemur & idem 2. lib. agẽs de morbo ſacro, ait bonos eſſe abſceſſus, qui ad infernas partes conuertuntur; Tandem Galenus in 1. Prorrhet. comm. 3. part. 68. interpretans illa Hippocratis verba " Paraplegicis parotides vitioſæ, inquit," Ego autem non ſimpliciter dixerim malum ſignum eſſe ſuperueniẽtes paraplegicis parotidas, ſed quod iis abſceſſus morbo minor ſit referre fuerit ſatis, quare ex adductis modò conſtat etiam alios morbos longos, & à febre immunes ſuperueniente abſceſſu finiri poſſe; ſed hęc nulli faciamus; addas tamen Hippocratem, atq. Galenum melancholię criſes tribuiſſe, hanc .n. & per ſanguinis profuſionem è naribus, nec non ob hæmorroidalibus venis iudicari pluries tradiderunt, ſed ſi criſes, quæ propriæ ſunt acutorum morborum cũ febre melancholiæ tribuunt, quæ & ſine febre eſt, & chronicus eſt morbus, non ne rationi magis conſonum erit ipſi tribuere abſceſſum? ſi melancholiæ tribuũt illi criſim certè omnis conditio deeſt, quæ criſi conueniat, nẽpè morbi acuties, & ex conſequenti breuitas, nec non febris, Si autem nos melancholię abſceſſum tribuamus, vna tantum conditio deerit, nempè

pè febris etiam ſi& hac abſente abſceſſum in morbis fieri iam patefecerimus. Ad ſecundam vero reſponſionem dicimus nihil obſtare, quin &morbi, qui à melancholicis fiunt humoribus per abſceſſum finiantur & præſertim cum nomine abſceſſus in præſentia intelligendus veniat tantummodo humoralis tumor, ſiue hic ad ſuppurationem deueniat, ſiuè minimè, quemadmodum iam tactum fuit (& hinc tertia reſpõſio corruit) Amplius ſicuti melancholia non ſemper fit ab humore melãcholico ſolo, ac ſincero ſed multoties ſanguini permixto, vt nobis declarant interdum faciei rubor, ſymptomata cũ riſu, & ſanguinis excretiones ipſam ſanantes, ita & tumores fiunt à melancholicis humoribus non ſolis, ſed ſanguini non raro immixtis, vnde Galenus huiuſmodi tumores ſcyrrhos phlegmonoſos appellauit 7. de compoſ. med. per gen. cap. 1. quos ſanè tumores ad ſuppurationem deuenire poſſe nemo inficias ibit; Quod tandem Hippocrates, & Galenus cęteros modos, quibus melancholia, & inſania finiuntur, tradiderint. de abſceſſu autem ne verbum quidem fecerint, hoc mirum non eſt quia res, quæ rarò eueniunt forte obliuioni traduntur, ſed non ob id fit, quin hoc contigerit, aut contingere poſſit; ſed neq. hoc ipſos omnidicos conticuiſſe credendum eſt, Ego duo apud Hippocratem reperio, vnum ad abſceſſum, alterum ad melancholiam ſpectans, de abſceſſu loquens ipſe 2. Epidem. ſect. 2. ait optimos eſſe eos abſceſſus, qui ſunt inferni, & remotiſſimi à morbo, de melancholia verò loquens, eam hęmorroidibus ſuperuenientibus finiri pluribus in locis teſtatus eſt, ergo melancholiam per abſceſſum, & optimum abſceſſum finiri voluit Hippocrates; Conſequentia facilè probatur, nam ſi hęmorroides fiunt vel ex Galeno in 3. aph. comm. 30. vbi atra bilis ad venas, quæ in ſede ſunt, cumulatius decumbit, non ſemper eandem bilem per eas venas excerni obſeruamus, ſed interdum etiam in ipſis conſiſtere, eaſque in tumorem attollere, en igitur abſceſſus; præterea quod pluries tumefactæ hęmorroides etiam ad ſuppurationem deuenerint, quare per hæmorroidas non tantum ſanguinis excretionem per haſce venas, ſed etiam earum tumorem intelligere poterimus, hinc author definit. medic. dũ hæmorroidas diſtinguit, ait, alias eſſe paruas, alias magnas, alias medias, ſic iterum nonnullas anguſta, quaſdam lata eſſe baſi; Verum ſi hoc quod euidentiſſimum eſt alicui non arrideat, pretermittamus hæmorroidas, & ad Hippocratem confugiamus, qui lib. 5. aphoriſ. 65. hęc habet ad literam; " Quibus tumores in vlceribus apparent, non valdè conuelluntur, neq. inſaniunt, ergo manifeſtum eſt ex tumoribus ſuperuenientibus, quos re vera abſceſſus appellamus, tùm inſaniam tùm melancholiam ſanari poſſe; Sed & in horum confirmationem nonnulla addere volo, quę à nobili ac ſtudioſiſſimo viro Franciſco Maria Vruccio accepi, cum ipſi opinionem meam de hac re communicauerim Inquit igitur ille, ſi per abſceſſum intelligamus eum, (multipliciter. n. abſceſſus dicitur) qui fit per materiæ decubitum à loco affecto in alium, vt ad articulos, aut glandulas, & huiuſmodi Hippocrates me-

lan-

lancholiæ ſolutionem per abſceſſum hoc modo ſumptum aliquandò viſus eſt obſeruaſſe, dũ libro de Iudicationibus itá loquitur, " Quicũq. inſaniunt ſua ſponte liberati ex morbis, his inſaniam ſoluit dolor ad pedes progreſſus, aut ad pectus, aut tuſſis vehemens oborta, ſi verò horum nihil fiat, inſania ſoluta oculi priuatio contingit, qua ſententia clariorem non puto, atq. ad propoſitum magis accommodatam inueniri poſſe, per inſaniam vero melancholiam intelligo ex Galeni interpretatione ſuper 21. aphor. ſextæ particulę, itá vt oculatiſſimus ſenex ſemper admirandus nihil omiſerit. Parotides autem an ſuperuenire poſſint á melancholia liberantes mihi non dum conſtat, niſi Galeni faueat authoritas 3. lib. de Criſ. cap. 3. vbi inquit; " Parotides lethargos finiunt, ac reliquos omnes capitis affectus ; Hactenus vir excellentiſſimus, qui vlterius perquirens cur numquàm vel raró admodum huiuſmodi abſceſſus à melancholia liberantes obſeruentur, itá ratiocinatur ; Si noxius humor melancholiam efficiens à natura excutiendus ſit, manifeſtum eſt ipſam non alio id peracturam medio, quã expultrice facultate illius partis, in qua humor præter naturam continetur, cuius vt ſequatur expulſio (omitto attractionem, quæ dolore, & calore partis recipientis fieri conſueuit) duo ex parte facultatis requiruntur, vt ſcilicet robuſta ſit, ac vt ad expulſionem irritetur, ex parte verò humoris vt ſit vel nimia quantitate grauis, vel parua qualitate moleſtus, ac præterea vt omninò ad motum ineptus non ſit, ſecus. n. facultati non cederet expellenti; viæ autem, per quas transferendus humor eſt, ſatis apertę eſſe debent, alioquin conatum omnem irritum redderent, Quod verò ſpectat ad partem recipientem, hæc ſiuè à natura, ſiue ab aliqua intemperie præſertim humidiori laxa, & imbecilla eſſe conuenit, vt tantum ſit ad recipiendum idonea, quantum inualida ad propellendum, ſi, hæc omnia ſimul concurrant, proculdubio quicumq. humorum transfluxus facile ſequetur, Quod verò in melancholia id non conſpiciatur, partim in facultatem referendum puto, partim in humorem expellendum, in facultatem quoniam illi deſit, vel robur, vel ſtimulus, in humorem quoniam cum ſit frigidus, & ſiccus ea qualitate careat, qua expultricem irritare poſſit, vt eius craſſitiem, & reliqua omittam, quæ ipſum pigrum admodum, atq. inertem ad motum reddũt; [Hucuſq. tamen dicta non videntur omnino concludere nam qui naturam ſępe melancholici humoris excretionem vel per nares, vel per hęmorroidas in melancholia tentare cognouerit, potius naturæ robur & humoris aptitudinem ad motum arguet quam ſecus, nàm multò plus roboris naturæ ad excretionem, quam ad abſceſſum requiritur, ſicuti & maior humoris habilitas,] Sed quid dicendum (proſequitur ille) ſi facultas robuſta ſit, & à copia humoris melancholici grauata ? Raró admodùm id euenire aſſero, nam ſtatim atque hic morbus detegitur eidem pręſidiis artis occurritur, atque dempta multitudine, ſanguinis miſſione, atq. iteratis purgationibus occaſio naturæ præripitur gignẽdi abſceſſus, non ſecus ac in iis morbis euenit, in quibus, & propter lon

gi-

gitudinem, & propter coctionis difficultatem iure abſceſſus expectã-tur, à quibus tamen liberat vrina multa, craſſa, & alba reddita, vt ha-bemus 4. aph. 74, Neq. ob id damnandus medicamentorum vſus, nã pleriq. & ſi dum curabantur nihil profecerint, quiete deinde auctis na-turæ viribus ad ſanitatem perducti ſunt, præterquamquod prohibetur tali pacto, ne humor melancholicus in atram bilem vertatur, inquit.n. Galenus in 6. aph. comm. 57. ſuccum melancholicum per verbi abu-ſionem ſe interdum atram bilem appellare, quandoquidem niſi prius euacuetur, atra ſit non multo poſt euaſura, quod ſi huiuſmodi morbus prolongetur, hominibus fere conſeneſcit, ac commoritur, neq..n.inue-teratus vllis cedit medicamentis, neq. melancholici humoris expul-ſioni natura amplius incumbit, vt pote à quo vitæ periculum non im-pendeat, cerebroq. connaturalis factus ſit, licet ab ipſo, atq. ab intẽ-perie frigida & ſicca quam fouet, functiones eius principes fere omnes oblædantur, At omnibus naturæ, commiſſis aggredietur ne humoris expulſionem? fortaſſe, ſed ni fallor, non ita, vt ex ea ſequatur abſceſ-ſus, ſed potius varicibus, aut hęmorroidibus ſuperuenientibus fiat in ſaniæ ſolutio, vt dicitur 11. & 21. aph, ſextę particulæ, at inquies, hoc eſt, quod in dubium reuocatur, cur ſcilicet, ſi natura per hæmor-roides hunc humorem expellat, non poſſit eumdem in aliquam aliam partem ad abſceſſum deponere, ac demandare, ad hoc reſponderem, quod quemadmodum natura ſemper de vita animantis ſollicita eſt, vt aſſerit Galenus comm, 5. in 6. Epid. itã eandem in humorum expul-ſione, niſi aliquid impediat, ſemper quod melius eſt pro eiuſdem ſalu-te moliri, ac melius multo eſſe humores noxios extra corpus ferri, quã in ipſo detineri, quod ſi detineantur, præſtare, vt quam longiſſime à parte affecta & ad id ignobilem amandentur, vt animaduerterit Hip-pocrates 2. de morb. vulg. nam ſi exempli gratia ſanguis craſſus, & me lancholicus in toto abundet, atq ad vniuersã cutim expellatur, fiet for taſſe elephantiaſis, ſi in parte & ad partem alteram ſcyrrhi differen tiam procreabit, ac ſi ob detentionem putredo, aut calor accedant, in cancrum vlceratum, aut non vlceratum pro gradu caloris degenerare poterit, auctoq. feruore etiam in carbunculum, omninoq. illud eueni ret, quod ſcriptum reliquit Hippocrates 1. Epid. 2. orti ſcilicet in qua-dam conſtitutione abſceſſus vel maiores, quam ferri poſſent, vel mi-nores quam conferrent, Hęc admodum docte ab ingenioſiſſimo viro prolata ſunt, & quæ omnem ambiguitatem ſoluant, vt nihil amplius re vera deſiderari poſſit, Tandem vnicum addo, nempe naturam quod melius eſt intendentem, non per abſceſſum, ſed plerunq. per excretio nem melancholias ſoluere, ad quod non parum facit melancholici hu moris propria ſiccitas, ob quam à viſciditate eſt immunis, qua de cau ſa ad omnem motum ſe facillimum exhibet, vti in ſuperiori quæſtiun-cula ex declaratione 40. aph. ſeptimæ ſectionis innuimus.

FINIS TERTIAE PARTIS

QVADRIPARTITVM Melancholicum,

GASPARIS MARCVCCII Nobilis Lucenſis.

PARS QVARTA.

An in melancholia per eſſentiam in cerebro ſanguis mittendus ſit? Cap. I.

SAnguinem in hac melancholia non eſſe mittendum plura ſuadent, & primò ipſius melancholici humoris natura frigida, & ſicca, nam ſi ſanguinem extrahas calidũ, & humidum, illi medelam aufers. Secundò penuria ſpirituum tùm vitalium, tùm animalium, qua melancholici laborant, nàm ſi ſanguinem detrahas, vtriſq. ſuę generationis materiam detrahis. Tertiò cum materia melancholica excrementitia ſit, ideoq. alia à ſanguine ad quid mittendus ſanguis? Quartò Galenus noſter lib. 3. de loc. aff. c. 7. ait, quod vbi ſolum cerebrum ſanguinem melancholicum continet, infirmus ſanguinis detractione non indiget, quo ad hanc diſpoſitionem, hoc eſt eſſentialem melancholiam attinet, imò paulo infra ad hanc melancholiæ ſpeciem reſpiciens præcipit, vt ſi ſecta vena ſanguis ruber appareat, ſupprimatur, nouit n. non laborante toto corpore, ſed tantum capite, nedum inutilem, ſed pernicioſam eſſe ſanguinis miſſionem, vnde inferius etiam frequentibus balneis,, victuq. humido boniq. ſucci, nullo alio adhibito pręſidio ſe huiuſmodi morbũ curaſſe teſtatur; Sed quando nonnulli inquiunt ex alia parte? vbi nondum ob longum temporis tractum nocuus humor multum vacuationi reſiſteret, cum enim diuturnus iã factus eſt morbus fortiora (vt Galenus ait) prædictis oportet adhibere remedia, ſed quæ nam ſunt fortiora, remedia? venæ ſectio, ac medicamentum purgans, In eſſentiali igitur melancholia, quæ iam progreſſa eſt, ad ſanguinis miſſionem per ſectam venam deuenire non erit inconueniens, & quia melancholicus humor peccans tantummodo in cerebro reperitur, non alia vena ſecanda erit, quã frontis, & quamuis humor hic excrementitius, & alius à ſanguine eſſe poſſit, nihilominus ſanguini commiſcetur, ipſumq. fæculentia ſua reddit impurum, ità vt ad eductionẽ ſanguinis & ipſe euacuetur, addunt præterea, humor me

lancholicus non ne frigidus & ſiccus eſt? dùm igitur parum ſanguinis iàm propter melancholici humoris commixtionem refrigerati ex vena frontis educitur, ſurſum portio ſanguinis laudabilioris calidi,& humidi trahitur, qui frigido, & ſicco humori remedium eſt, Vt hæc controuerſia dirimatur, duo ſunt animaduertenda,& primo à Galeno dictum eſſe,quod vbi ſolum cerebrum ſanguinem melancholicum cōtinet infirmus ſanguinis detractione non indiget, quamuis (vt ipſe addit) ob aliam quampiam cauſam ſanguis mitti poſſit; Secundò a quanā cauſa in cerebro producatur melancholicus humor; Quamuis igitur infirmus ſanguinis miſſione non egeat, vbi in ſolo cerebro ſanguis melancholicus peccat, nihilominus ex Galeno ob aliam cauſam ſanguis mitti poteſt, Hæc autem cauſa poteſt eſſe plenitudo corporis, hæc .n. ſi in melancholico per eſſentiam adſit, quamquàm primo,&per ſe non faciat melancholiam,illam tamen iuuat,& fouet,nam vbi multus eſt.ſanguis, multa quoq. eſt fex, &loca affecta in ſanguinis plenitudine promptius replentur. Amplius cum ad edomandum humorem frigidum, & ſiccum calida præſidia requirantur,vti interdum mithridatum, theriaca, confectio Alkermes,, & ſimilia ſunt, niſi ſanguis euacuetur, iis, vti tutò non poſſumus, Tandem ſi melaneholicus humor in cerebro redundet, non quia in eo genitus ſit, ſed quia aliunde in ipſum tranſmittatur, aut ob eodem attrahatur, tunc ſecanda vena, quæparti mandanti proximior.exiſtit,Si vero melancholici humoris in ſolo cerebro peccantis cauſam perpendamus, hic ſi in eo generetur, vel à calida, vel à frigida intemperie generabitur, quam vtramq.Galenus tetigit 3.de loc. aff. cit. dum ſcripſit fieri huiuſmodi melancholię ſpeciem affecto prius calidis diſpoſitionibus cerebro, aut æſtuatione, aut phlegmonoſa paſſione, aut etiam phrænitide, & ad frigidam reſpiciens ſubiunxit interdum fieri à ſollicitudine & męſtitia cum vigiliis, Si igitur hic humor melancholicus à caliditate genitus melancholiam excitet,tunc ſi caliditas non deferbuerit ad hanc contemperandam ſanguis neceſſario detrahi, debet, & ſi in ſolo cerebro caliditas ſit ex vena frontis ipſum detrahere par erit,vel etiam ex venis narium. vel ex venis poſt aures, hæ .n. omnes eligi poſſunt, & inuicem ſubſtitui; Si vero non ſolum in cerebro, ſed etiam in hepate vel in vniuerſo corpore caliditas extet, tunc non ſolum aliqua ex predictis, ſed etiā cubiti vena prius aperienda erit, & hæc omnia in incipiente potius melancholia, quam in progreſſa efficienda ſunt, in progreſſa .n. caliditas iam deferbuit, ita vt ratione alicuius exuperantis caloris ſanguinem mittere non ſit opus, Si deniq. humor melancholiam efficiens à frigiditate productus ſit, & in ſolo cerebro redundet, tunc a ſanguinis detractione deſiſtendum eſt, niſi ipſam ob aliquam ex prenarratis cauſis amplectamur, neq. in hoc caſu ſecta vena frontis educendus eſt ſanguis, vt laudabilioris ſanguinis attractione frigido & ſicco humori medeamur. ità.n.maius eſſet detrimentum ex ſanguinis

eductione,

eductione, quam excogitata, ac ingenioſa potius, quam vtilis medela, quæ hoc pacto afferri poſſet, magis .n. vniuerſi cerebri itemperies ad refrigerandum, & ſiccandum ſangninem, eumq.in melancholicum vertendum valebit, quam valde paucus ſanguis propter ſectam venā ratione vacui attractus ad prędictam intemperiem amouendum, Cęterum ex iis, quæ dicta ſunt ſatis aperta contradictio oritur, nam in incipiente potius melancholia ſanguinem mittendum eſſe pręcipimus, cum tamen ad initium huius controuerſiæ vel ex Gal. mente in melancholia progreſſa propoſita fuerint fortiora remedia, īter quæ ſáguinis miſſio recenſetur. Pro conciliatione huius contradictionis dicimus melancholiam progreſſam duplici modo poſſe conſiderari, vel eò vſque progreſſam, quod nullus preternaturalis calor in cerebro humores adurente, tenebricoſoſq. reddente reperiatur, ſed omnino deferbuerit quam ſanè melancholiam tunc diuturnam ſatis, ac conſumatam dicere poſſumus, vel non eo vſq. progreſſam, inqua adhuc pręcalidæ cerebri diſpoſitiones vigeant, & tunc melācholia non nimis progreſſa, nec valdè diurturna extabit, ſed media inter incipientem, & conſumatam erit, & in hac Galenus ad ſanguine miſſionem confugiebat, nō in ea, in qua calidę diſpoſitiones tenebricoſi humoris cauſæ deferbuiſſēt, vti iam valdè progreſſa, & conſumata, item Galenus in incipiente melancholia eſſent ali ad generoſum ſanguinis remedium non accedebat, dum ſibi perſuadebat paucum reperiri in cerebro melancholicum humorem, qui mitioribus remediis ſuperari poſſet, qui ſi paulò copioſior extitiſſet, & Galenus quoq. in initio morbi ſanguinis miſſionem amplexatus eſſet, quemadmodum quoque illam amplexabatur, vbi morbus quadantenus progreſſus mitibus remediis ceſſurus nō eſſet, vel fortè facilioribus prius tentatis non ceſſiſſet, vnicę rationi ſatisfaciendum remanet à ſpirituum penuria deſumptę, cui quoq. facillima reſponſio eſt, nam melancholici per eſſentiam non ſemper ſpirituum penuria laborant, niſi iam valdè progreſſo morbo, quo caſu & nos a ſanguinis eductione abſtinemus reliquis vero temporibus potius ſpirituum ſilueſtrium, ac tenebricoſorum copia vexantur, & tunc ſanguinem omnino extrahendum eſſe cenſemus.

An in melancholia à toto ſanguis parcè vel largè mittendus ſit? Cap. II.

CVm in melancholia à toto ſanguinem craſſum, ac melancholicum in vniuerſo corpore abundare manifeſtum ſit, minimè dubitatum fuit à nobis, an ſanguinis miſſio conueniat, quandoquidem Galenus lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. cap. 10. vſq. adeo laudat miſſionē ſanguinis in melancholicis, vt dixerit etiam, quando ii recte, valent conuenire hoc auxilium, quia cum ſanguis melancholicus craſſus ſit, neq. inedia, neq. frictionibus, neque

balneo conſumi poteſt, vnde vel venæ ſectione, vel medicamento purganti ipſum euacuare oportet; Cæterum an parce, vel largè ſanguis euacuandus ſit, controuerſum eſt, nam inter recentiores doctiſſimus Ludouicus Mercatus ſanguinem parce mittendum eſſe in melancholicis, à toto, tum ob timorem, & mæſtitiam, quibus ſemper neceſſario afficiuntur, tum ob ſpirituum vitalium imminutionem ſcribit in ſua praxi cap. de melancholia, imo vbi animi affectiones, vt cura, amor, & ſimilia, vel inedia, & vigilia melancholiam concitant, omninò à ſanguinis detractione abſtinendum eſſe cenſet, & præſertim ſi diutinę vacuationes, ſiue ſanguinis, ſiue ventris prçceſſerint, aut ſi tandem comperiatur corpus excarne, hirſutum, aridum, curis contabefactum, & nigri coloris eſſe, ac deniq. aduſti, craſſi, frigidi & ſicci humoris plurimum abundet, ſanguinis vero non item, quorum occaſione ſanguinis detractionem melancholicis, parum prodeſſe à veteribus dictum eſſe exiſtimat, Verum Aretæus antiquiſſimus author in quocumque corpore, etiam gracili hoc auxilium conuenire ait, & Galenus 3. de loc. aff. c. 7. de melancholia pertractans, ait, quod vbi vniuerſum corpus ſanguinem melancholicum continet, curationem à venę ſectione incipere oportet, neq. eodem loci ſibi contradicit, dum in melancholia venam cubiti ſecandam præcipit, ac ſi tunc fluens ſanguis non videatur melancholicus, ſtatim ſupprimendum eſſe, quaſi non ſemper mittendus, ſit ſanguis in melancholia à toto, quandoquidem ibi Galenus proponit huiuſmodi venæ ſectionem, non tamquam remedium, ſed tamquam ſignum, quo dignoſcere queas, an melancholicus ſanguis vniuerſum corpus, an ſolum cerebrum occupet, & proinde an melancholia per conſenſum à toto, an per eſſentiam in cerebro, ſit, ſi .n. ſanguis non egrediatur melancholicus, oportet, iudicare melancholiam non eſſe per conſenſum à toto, in hac .n. in venis totius ſanguis melancholicus redundat, qua de cauſa neque etiam valet, quod melancholici corpora habeant cacochyma, (hoc .n. plurium eſt argumentum, qui in cacochymia purgatione vtendum eſſe, & à ſanguinis detractione cauendum pręcipiunt), quoniam in melancholia à toto, quicquid vitiatum eſt, in ſanguine reperitur, vt ob hoc ſanguinis euacuatio maximè vtilis, & neceſſaria ſit, prçterea Galenus è diametro contrarius eſt Mercato, nam cum in melancholia à toto ſanguinis miſſio conueniat, quia melancholicus humor in vniuerſo corpore redundat, in iis præcipuè redundare docet hunc humorem, qui macri, nigri & hirſuti ſunt, & maxime quando vigiliis, & ſollicitudine, & tenui victu fuerint educati, quare in his ex Galeno non aufugienda, ſed maxime amplexanda erit venę ſectio. Verũ omnibus æqua lance libratis vtrumq. veritati conſentanea protuliſſe opinor, nam cum in omni ſanguinis detractione Medicus ſibi perpetuo ob oculos ponat virium robur, & prò vt eas vel robuſtas, vel imbecillas reperit, ita non ſolum ſanguinis miſſionem reſpuat, aut eligat, ſed ſanguinis etiam menſu-

ram preſcribat, proculdubio ſcientiſſimus Mercatus de iis melancholicis loquutus eſt, qui corpus adæò macrum, & excarne, aridum, cutiſq. contabefactum habent, quod eorum vires imbecillimę factę nullā ſanguinis miſſionem perferre queant, quemadmodum illorum vires, quas longa inedia, aut faſtidioſa vigilia deiecit, & infrinxit, Galenus non item; addas prætereà, quę ex Mercato adduximus non in incipiẽti ſed in progreſſa, & valdè progreſſa melancholia contingere, quo in caſu & nos à ſanguinis misſione abſtinendum eſſe cenſemus, vti in ſuperiori quæſtiuncula monſtratum fuit, Mercatus etiam parcam moliatur sãguinis euacuationẽ in melãcholicis à toto propter timorẽ ac męſtitiã nec nõ propter vitales, ſpiritus imminutos, ſub his .n. vires imbeciles ſunt, qua in re nec Galenus etiam aliter ſentiret, & pręſertim cum iubeat Mercatus conſiderandum eſſe an iecur propter ipſius cali dm & ſiccam intemperiem huius humoris melancholici plus gignat, aut copioſo ſanguine generato ipſum exurat, vel propter ipſius calidum intemperamentum, vel totius corporis, an etiam ſuppreſſa ſit euacuatio aliqua, vt hæmorroidum, menſium, ac alia ſimilis tunc .n. largius mittendus eſt ſanguis, neq. immerito, quandoquidem ſæpe ob permiſſam ſanguinis efferuerſcentiam nullo ſanguine extracto, malũ ex melancholia in maniam migrauit, hinc in lycantropia in qua melancholicus humor aliquam retinet caliditatem, quam rectè græco nomine empireuma appellares, ab Aetio, & ab Arabibus probatur venæ ſectio vſq. ad animi defectum, quià maximè in hoc morbo formidetur magna aliqua inflammatio, quare hi erunt melancholici per conſenſum à toto, in quibus larga ſanguinis miſſio conueniet, in ſuperius vero relatis, aut nulla, aut parca ſaltem ſanguinis euacuatio molienda erit, nec tandem in melancholia à toto venæ ſectio omnino excluditur ea ratione, quià cum craſſior ſit in ipſa melancholicus humor, ſanguinis quod craſſius eſt intus adſeruetur, ſubtili, & vtiliori parte euacuata; namque ſi aliqua obſeruentur in praxi, quod etiam craſſius eſt a euacuabitur, & primo fæx ſanguinis cuius proprium eſt ſemper ſubſidere, eſt ita fundenda, vt toti ſanguini commiſceatur, ad quod nonnulli reſpicientes, non ſolum frictionibus, & aqua calida miniſtros vti pręcipiunt, ſed etiam conſulunt, vt antequam ſecetur vena in melancholicis, corpus agitetur, & medicamentis, & ſyrupis, vt ex agitatione fęx sãguinis cũ tenuiori portione miſceatur Secũdo iubẽt vt poſt ſectã venã propter arctã ligaturam qua vtuntur miniſtri, aliqua ex parte laxetur vinculum, Tertio vt amplius fiat foramen, quibus peractis res ex voto ſuccedet.

An in melancholia hypocondriaca ſanguis mittendus ſit? Cap. III.

FLatuoſa affectio, qualis hypocondriaca eſt, quę comitem habet cruditatem,& cui adiungitur ventris deiecta facultas,ſanguinis miſſionem renuit. Amplius cum in hypocondriaca appellata melancholia tantum circa meſaraicas venas reſideat materia, venæ ſectio prætermittenda eſt, trahit .n. ſuccum melancholicum à partibus determinatis in venas communes, ſicq. totum inficit ſanguinem, Hinc Rhaſius in hypocondriacis venę ſectionem prohibet, Contrarium tamen colligi videtur ex Auicenna lib 1 fen 4. doctr. 5. cap. 20. dicente venarum pedis phlebotomiam conferre ægritudinibus melancholiæ, & re vera conuenientiſſima eſt venæ ſectio in hoc affectu pluribus de cauſis, etiam ſi plethoria non adſit, & primò, quia in hypocondriis, aut in meſaraicis venis (quæcunq. fuerit affecta pars aggeneratur materia cũ ſanguine mixta ſecũdoquià ob materiam obſtruentem caliditas intenditur, vnde & in ipſis ſiccescũtur humores tertio quià niſi ſanguis euacuetur,tuto calidis medicamentis vti non poſſumus ad materiam melancholicam obſtruentem ſuperandã quarto quia eſt affectio veluti inflammatoria,hinc conuenit ſanguinis misſio,vt ex accidenti refrigeret quinto deniq.quià non rarò ad hypocondria ſanguis regurgitare ſolet ab hemorroidibus, aut menſtruis, quo caſu ſanguinem mittere neceſſe eſt. Ad Rhaſiũ,& ad rationes in contrariũ adductas reſpondetur,quod& ſi circa meſaraicas venas reſideat materia, non tamen ſanguinis misſio prohibenda eſt, quoniam ſiue melancholia hypocondriaca fiat liene non attrahente ſuccum melancholicum, ſiuè iecore chylum, & ſanguinem exurente, neceſſarium eſt non modo ad meſaraicas, ſed ad communes venas illius portionem diſtribui, itaq.tunc educitur ſanguis non pro euacuãdo ſucco melancholico iam confluxo,& impacto, ſed pro illo, qui in venas totius diſtribuitur. Tandem cruditates,& ventriculi imminutam coctionem affectus hypocondriaci comites eſſe verisſimum eſt, neq. ab his ſanguinis misſio permittitur, ſed ſi cruditates aliquo lenienti pharmaco, vel vomitorio medicamento expurgentur, & detergantur à ventriculo præmisſis etiam, ſi opus fuerit incidentibus, & extergentibus medicamentis, moderata ſanguinis euacuatio non inconuenit,et pręſertim cum ab hypocondriis,ac meſaraicis venis ſæpè numero calidę euaporationes in ventriculum effument, quæ ipſis coctionem perturbant, et ità crudorum ſuccorum prouentus ſunt in cauſa. Hoc vnum tamen animaduerſione dignum eſt (quod et ab Amato Luſitano obſeruatum fuit Cent. 4. curat. 42. (quippe ſi patientis corpus aridum ſit, et debile, vt ſanguinis misſionem per venę ſectionem in cubito ferre non posſit illius vice hyrudines ani venis affigendę

dæ erunt, per quas ater humor euacuari ſolet, Poſtremo hanc quæſtiũ-culam Petri foreſti ſententia claudere non diſplicet, qui ſcholiis obſeuationis 18. lib. 10. ſic fatur, " In melancholia hypocondriaca à veneę ſectione abſtinemus, niſi hoc fiat præſeruationis cauſa, vel ſi ex aliquo viſcere vt liene, vel iecore, ad ipſum ventriculum, vel venas meſaraicas, et meſenterium ſanguis ſit deriuatus, tunc reuulſionis gratia ſeruata rectitudine, item ,& prę ſeruationis vena ſecanda erit.

An in melancholia ſuperiores, vel inferiores venæ ſecandæ ſint? Cap. IIII.

QVemadmodum ob omni morbo melius eſt præſeruari, quam curari, ita et à melancholia, quare ſi de præſeruatione ab ipſa ſit ſermo, ex infernis partibus ſemper mittendus eſt sã guis, longe .n. ducendus eſt à cerebro pręſeruationis tẽpore, in morborum .n. capitis præſeruatione longe ſemper, à cerebro ducendus eſt ſanguis, hinc Galenus lib. de cur. rat. per S. Miſſ. c. 19. hæc habet, " Comitialibus morbis. vertiginibusq. obnoxios potius ex cruribus euacuato. Si vero de curatione loquamur, vbi melancholia eſſentialis erit, et opus ſit ſanguinem mittere, poteſt venę communis ſectio interdum pręmitti, et pretermitti, non tamen determinatę ſectio prętermittenda, quę eſt vena frontis, vel narium, Si vero melancholia ſit per conſenſum à toto ſecatur vena communis, aut vnius tantum, aut vtriuſq. brachii, poteſt etiam in magna plenitudine ſecari, et ſuperior, et inferior, ſed quando vtrumq. pręſtare liceat, vt prius inferiores, quam ſuperiores ſecentur venę magis probatur contra quam ſenſerit Meſues cap. de melancholię curat., Nam ſi ſecentur, primo infernę, ſanguis craſſus ad inferna ducitur, nec dicat aliquis quemadmodum ſecta inferna vena ſanguis craſſus inferius trahitur, ità etiam ſecta ſuperna ſuperius trahi, quoniam quod craſſum, ac graue ſui natura eſt, facilius deorſum, quam ſurſum tendit, etiam ſi hoc fiat ratione vacui, preterea reuulſio deriuationem ſemper præcedere debet, at vena inferna ſecta in melancholia ex toto habet, rationem reuellendi, ſuperior deriuandi. Si tandem ſit melancholia vel a toto, vel ab hypo, condriis, in qua menſes, ant hæmorroides ſupreſſæ ſint, tunc inferiores venæ ſecandæ ſunt, et ex Galeno ſemper, numquam ſuperiores, etiam ſi adſit plenitudo, vuult..n. lib. de cur. rat per S. miſſ. cap. 11, plenitudines. a ſuppresſis menſibus ortas omnino per crura euacuari, ſiuè venam ſecare oporteat, ſiuè ſcarificare, ſectę.n. in cubito venę (vt ipſe inquit) mulierum reuellere purgationem aſſolent, nihilominus ſi res contra ſe habeat, ita vt non plenitudo a ſuppresſis menſibus ſed hi a plenitudine ac copia ſanguinis ortum habeant, vena ſuperior prius ſecari poterit, quemadmodum præſcribit Aetius Tetrab. 4, ſerm. 4. cap. 57. quem Auicennas, et ex neotericis doctisſimus Mercatus ſequuntur,

tur, & ratio eſt, quià vbi plenitudo, & præſertim ſuperiora obſidet, ſãguinis parca detractio ex brachio facta longiſſimè ab eo tempore quo purgationem mulier expectat, tantum ab eſt, vt ſupprimat, vt potius iuuet ad earum euacuationum prouocationem, impediendo ne ſuperiorum plenitudo deorſum irrepat, ſi tales venas protinus incidas, & aut obturet, magiſq. vteri vaſa obſtruat, aut ſanguine copioſius ad vterum euocato immodicum ſequatur menſium profluuium, quod cohibere nequeas, prętereà ſi in magna ſanguinis plenitudine menſes ſupprimente ex vena cubiti parum ſanguinis detrahas, natura eo onere, quo veluti ſarcina præmebatur exonerata, quod reliquum erit, facilius per conſuetas vteri vias extrudere poterit. ſed hactenus, de quibus obiter ſermo contingit; Cæterum quoad melancholiam hypocondriacam attinet, in hac nonnulli, & inter eos doctiſſimus Capiuaccius, prohibēt venæ ſectionem in cubito, concedunt autem in pedibus hac ratione moti, quia cum ſanguis vitioſus pertineat ad hypocondria, & bonus ſanguis ad totum, ſecta vena cubiti bonus ſanguis euacuatur, & non melancholicus, & hac facta euacuatione, ne detur vacuũ, fit attractio ſanguinis melancholici ad ſuperiora, ſed pace tanti viri nulla eſt hæc ratio quaſi melancholicus ille ſanguis, qui eſt circa hypocondria poſſit per infernas euacuari venas nō attractus in vaſa communia, quod ſi concedant attrahi, eadem eſt ratio ſectionis infernarum, & ſupernarum, ſed vera ratio, ob quam melius ſit pedis, quam cubiti venam ſecare, eſt, tum quia ſanguis ſubſiſtit, infra iecur, tum quià ſanguis ille ſurſum mittit vapores, vt ob id longè à cerebro reuellere oporteat.

An melancholicos per conſenſum à liene iuuet vena, quam ſaluatellam communiter appellant, in ſiniſtra manu ſectio? Cap. V.

AB huiuſcemodi venæ ſectione melancholicos per conſenſũ à liene iuuari poſſe non ſine ratione exiſtimo, cum lienis affectibus ſaluatellam ſectam mirificè prodeſſe vulgata ſit hucuſque, & ab omnibus fere recepta opinio, & Galeni tēporibus hoc remedii genus floruiſſe ipſemet eſt teſtis lib. 3. de anatom. adminiſtr. cap. 5. dum de vena, quę mediam digiti medii, & anularis regionem ingreditur loquens, ait quod hanc nonnulli in ſiniſtra manu ſecantes, ſinentesq ſanguinem ex ea fluere, quouſq. vltro ſiſtatur, lienem ex tali vacuatione iuuari aſſerunt, et in libro qui præſagium experientia confirmatum inſcribitur Galeno adſcripto hæc habentur " Si quiſpiam anularis digiti venam ſecet, et nonnulli mediam, inter medium, et anularem digitum venam, ſinentes ſanguinem efluere, quoad ſponte ceſſauerit lienem iuuari, vt in ancone venam ſecando interiorem, ſatis commode namq. lieni prodeſt male habenti ſanguinis detractio ex manu ſiniſtra, Hinc Montagnana qui in Medicina exercenda

cenda peritiſſimus, ac conſumatiſſimus extitit, vbi de ægritudinibus ſplenis, ex cuius conſenſu cerebrũ lædebatur, agit, ad ſaluatellæ venę ſectionem recurrit, quemadmodum videre eſt Conſiliis 159. & 160. Nonnulli tamen nequaquam conferre volunt ſaluatellam ſectam, tum ob melancholici humoris craſſitiem, quo lien oppletur, tum ob eiuſdẽ grauitatem, nam cum valde ſit terreus, facilè deorſum tendet, & ob id facilius, ac melius per inferiores venas euacuabitur, quod & nobis natura oſtendit, cum ipſa ſæpè huiuſcemodi humorem per venas hæmorroidales euacuet, & non rarò in crurium venas deponat, præterea quomodo tam craſſus humor, qualis eſt melancholicus ſanguis in lienis morbis è ſaluatella vena tam exili poſſit exire? hinc Galenus lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. c. 14: ex venis ſummę manus nihil, quod effatu dignum ſit, effluere ſcripſit; Cæterum vt de hac re aliquid certi proferatur, pręſciendum eſt lienis morbos, qui propriam curationẽ per ſanguinis miſſionem expoſcunt. à pluribus venis apertis iuuari poſſe, & vt plurimum ab hæmorroidalibus, à venis brachii & ab iis, quæ in ſumma manu exiſtunt, nec non inſuper illorum alios ab hac magis, quam ab illa vena aperta iuuari, alios vero contra, pro vt ſapiens medicus internoſcere poterit, ægri viribus, & morborum natura, ac temporibus diligenter animaduerſis, etenim in quacumq. melancholia per conſenſum à liene, & in cæteris præternaturã affectibus, in quibus lien ità afficiatur, vt ſanguinis miſſionem requirat, nemini dubiũ eſt, quod ſanguis per venas hæmorroidales cõſultius euacuatur, tum propter rationes ſuperius adductas, tum propter cõmunicantiam venarum lienis cum hæmorroidalibus internis, vtræque .n. venæ portæ propagines ſunt, eum tamen excipimus caſum, in quo à liene reuellere intendimus, tunc .n. per venam in ſumma, ac ſiniſtra manu ſectam ſanguis euacuatur, cum reuulſio rectitudine ſeruata ad longinquiores fiat partes, quemadmodum ſi lien exempli gratia inflãmatione corriperetur, ſi quidem (vt 13. meth. cap. 11 Galenus ait) longiſſimé à tentata fluxione parte quod redundat, reuellere, nequaquàm ad eam trahere conuenit. hinc Galenus eodem loci, & in librũ Hippocratis de humoribus comm. 1. t. 13. in lienis inflammatione nõ hæmorroidales, ſed brachii ſiniſtri venas aperiẽdas conſulit, ipſe .n. per manum ſimpliciter prolatam brachium intelligit, ſed & ex Galeni mente, atq. ex ipſa ratione ſummæ manus vena rectius ſecabitur, cum longinquior ſit pars, & ad longinquiora fiat reuulſio, præterquã quod & in eodem comm. t. 12. venam inter minimum digitum, & anularem exiſtentem ſecari ſcribat Galenus, Modò cum in melancholia hypocondriaca et ſi non vera inflammatio, ſaltem phlogoſis, ſeu accenſio quædam feré ſemper exiſtat, quæ veram inflammationem emulatur mirum non erit, ſi ſiniſtræ manus ſaluatella ſecta, melancholici

per conſenſum à liene iuuari poſſint, præterea ſi aliqua alia cauſa re-uulſione excepta, hæmorroidalium venarum apertionem prohiberet tũc proculdubio venas ſiniſtri brachii,quã ſũmæ manus aperire ſatius eſſet, niſi imbecillæ vires reclamarent, hę namq. ſanguinis miſſionem facilius ferunt per venam in manu, quam in brachio ſectam, Quod autem viribus non reclamantibus in brachio venam aperire ſatius ſit, facile probatur,Si quidem melancholicus ſanguis qui ſui ipſius euacuationem indicat, venam quoq. ſecandam eſſe indicabit, quæ illi promptius occurrere poſſit ſed promptius quam ſaluatella, cubiti interior vena occurret, nam cum hæc ſatis amplior ſit, faciliorem quoq. exitũ craſſo ſanguini præbebit, atq. ita nonſolum citius, ſed iucundius etiã medebimur, cum longius, ac magis in ſaluatella tundenda ægri affligãtur, Inſuper addere poſſumus Galeni authoritatem in lib. de cur. rat. per S. M. cap. 16. dum habet, quod affecto liene, haud æque adiuuerit circa anularem digitum ſiniſtræ manus inciſa vena, atq. ſi internam cubiti ſecueris, multum .n. iuuat afflictum lienem ſanguinis ex ſiniſtro brachio detractio, Nihilominus vbi vires aliquo pacto imbecillæ sũt, & neceſſario ſanguis extrahi debet, cubiti venæ ſaluatellã pręferimus, hac .n. inciſa parciores ſpiritus diſſipantur, & ob id minor fit virium iactura,quare non experientia ſolum,vt voluerunt aliqui,& inter hos Arnaldus Nouo Comenſis cap.103.qui ſalernitanorum carmine cõmẽtariis, illuſtrauit,ſed etiam ratione colligimus,cur ſaluatellæ ſectio melancholicos à liene atq. ſpleniticos iuuet,ſi quidem hi cum ſpirituũ inopia laborent, & ſanguinis miſſione indigeant, niſi hæmorroidales venæ aperiri poſſint, nulla accomodatior vena ſectioni eſt,quam ſaluatella,nam quo lõgius ab hæpate & corde diſtabit vas,eo minor,cum aperietur fiet ſpirituum euacuatio Sed non defuerunt,qui hanc opinionem confutarint, exiſtimantes eandem ſpirituum euacuationem, imo & maiorem fieri vena ſaluatella inciſa, quam in cubito ſecta. Nam(dicunt iſti) quæ maior eſt ratio, cur ad eandem quantitatem ſanguinis hauſtam, cum vbiq. ſint, & abundè confluant ſpiritus,plures euacuentur ſciſſa vena vna quam altera? non quod vas ſit maius nam exempli gratia duo vini dolia, quorum alterum aliud decuplo excedat,eadem terebra vtriq. ſi fuerit adacta, eandem vini quantitatem æquali temporis ſpatio fundent, quandiù vinum continebit vas minus, ergo cum tandiù contineantur ſpiritus in venis brachii, & ſummæ manus, quãdiù etiam ſanguis fluit, quem demere ſeù ex cubito, ſeu ex manu medico erat in animo, æqualem æquali temporis ſpatio ſpirituum euacuationem fieri neceſſe eſt, ſed ſi verum eſt eodem temporis ſpatio tantundem ſpirituum euacuari ex vena ſummæ manus, ac ex vena cubiti manifeſtum eſt maiori temporis ſpatio plures quoque euacuari

poſſe

poſſe ſpiritus, At ſummæ manus vena diutius pateat neceſſe eſt, pro eadem exhaurienda ſanguinis quantitate quam vena cubiti, ergo plures diſſipabuntur ſpiritus ſaluatella, quam vena cubiti ſecta, & ex cōſequenti maior fiet virium iactura, Adde etiam eoſdē ſpiritus ob aquę calidę fotum, qua detinetur manus, quadantenus reſolui. Hæc tamen facile corruunt falſitate ſu poſiti in priori argumento adinuenta, quandoquidem falſum eſt arbitrari adeo copioſos ſpiritus in venis à corde, & hæpate diſtantibus reperiri, ac in proximioribus, proximiores .n. venæ proprio fonti in quo gignuntur ſpiritus, eorundem maiorē copiam recipiunt, modo cum ſaluatella diſtantior ſit à corde, & ab hæpate, quam ſint cubiti venæ, mirum non eſt, ſi minorem ſpirituum copiam recipiat, minuſq. ſpirituoſum ſanguinem contineat, quod nos facile cognoſcimus, tum ex frigiditate extremorum hyemali tempore percepta (hęc n. à fonte caloris diſtantia magis frigeſcunt) tū & earūdem venarum ſectione, quoniam ſi aliqua diſtans à prædictis viſceribus vena ſecetur, qualis etiam ſaluatella eſt, niſi calidæ aquæ fotus ad miniſtrentur, aut ſanguis non exit, aut abſq. ſaltu exit, & citiſſimè ſiſtitur, ſignum euidentiſſimum exiguos ſpiritus in iis venis contineri, vnde Galenus dixit ex venis in ſumma manu ſectis nihil effatu dignum effluere, hinc igitur patet ratio, cur copioſiores ſpiritus vna, quam altera ſecta vena effundantur, nec tenet exemplum de doliis allatum, ſiquidem eiuſdem farinæ ſupponitur vinum in vtroq. dolio contentum at non ita de ſanguine eſt aſſerendū, nam in remotioribus à corde venis cōtentum minus ſpirituoſū in vicinioribus autē ſpirituoſum magis ſanguinem eſſe conſpicimus. De Aquæ autē calidæ fotu dicimus, quod ipſe ſanguinem in ſumma manu contentum magis fluxilem fundendo reddit, quod patentiores meatus, & ſpirituum attractionem efficit, imo & eorum aliquam reſolutionem, non tamen eam, quę fit vena in cubito ſecta, vnde mirum non eſt, ſi in febribus melancholicis, aliiſq. longius protractis morbis, in quibus vires iam confractæ ſunt, plurimi ex practicantibus ſanguinem ex ſaluatella hauriendum præſcribant, ſed quid plura? hoc celeberrimi Græci, & latini obſeruant, hinc Paulus lib. 6. cap. 40. in lienoſis eam ſiniſtræ manus venam, quæ inter minimum digitum, & proximum medio ſita eſt, ſecandam præcipit. Sed inter cæteros doctiſſimus Franciſcus Valeſius lib. 7. Controuerſiarum c. 1. hanc litem adeo appoſitè dilucidauit, quod nihil amplius deſiderari poſſit, ille ſic ſcribit," Mos eſt Medicis fere omnibus in affectionibus hæpatis, & lienis, cū euacuationes alias tentauerint, ad ſectionem venæ illius, quę in extrema manu eſt inter digitum auricularem & anularem tanquam ad ſacram anchoram confugere, deinde eas rationes, quę huic opinioni aduerſari videntur, affert, eaſq. confutat, atq. inſuper propè medium hæc habet," Atq. ego olim ita cenſui his

argumentis adductus, & quia nulla cauſa ſuccurrebat, qua ea euacua
tio poſſet eſſe accomodatior, quam quæ ex cubito video, nihilominus omnes, qui medicinam factitant hac miſſione ſanguinis vti, vt experimento comprobatiſſima, & ego ipſe eam familiarem mihi ad hypocondriorum affectus longo vſu iam feci, neq. poſſum negare videri eam ſæpé etiam vtiliorem ea, quæ ex cubito, proinde cauſam longa meditatione inueſtigaui, atq. merito fuit inuentu difficilis, vt potè quam nullus explicuerat, & ſi quidam antiquorum, & neotericorum etiam tentauerant, Tandem aliquibus interpoſitis hæc ſubdit " Sed quæ cauſa rei huius idonea ſit, ſupereſt, dicamus, certe extremæ partes internarum ſunt emunctoria naturalia, non tamen quæcumq. ſed earum, cũ quibus habent rectitudinem, velut extremæ manus hypocondriorum dextra hępatis ſiniſtra lienis, atq. membri cuiuſq. excrementa naturaliter vergunt in illius emunctoriũ, & quò natura vergunt per loca conferentia, eo oportet duci Ergo maximè expedit laborante hæpate venam ſecare in manu dextra, (quemadmodum laborante liene in manu ſiniſtra) quia facile trahetur, quo ſecundum naturam conſueuit pelli, idq. non in principio, cum copia eſt maxima, ſed poſt alias euacuationes, quià tùnc meliùs poterit membri facultas excrementa ſua pellere, cum depoſita erit multitudo, & ex toto corpore confluere ceſſauerit, Hactenus Valeſius, quem qui conſulet, vberiorem intellectui pabulum ſubminiſtrabit.

An in melancholia hæmorroidales venas aperire proſit, & præſertim applicitis hirudinibus? Cap. VI.

HIppocrates 6. aph. *XI.* melancholicis hæmorroides ſuperuenire bonum eſſe pronunciat, quod ex Galeno in cõmento non ſolum ratione euacuationis, ſed & ipſa qualitate humoris euacuati fieri habemus. hæ etenim ſanguinem craſſum conſueuerunt euacuare humore plenũ melancholico, Quamobrem cum medicus ſit imitator naturæ, & hæc ſanguinis fæculenti in corpore redundantis nullam moliatur expulſionem, poterit ille haſce venas hirudinibus adaperire, quemadmodum hodie, eſt in frequenti vſu, & præſertim ſi hæmorroides melancholicis innatæ ſint, ſed & ſi non ſint innatæ ſunt adaperiendæ, quandoquidem eo ducendus eſt humor, quo natura vtiliter illum purgare conſueuit, conſueuit autem nigrum ſanguinem per hæmorroidas excernere, hinc Galenus 4. aph. commento 25. aſſueſaciendũ eſſe ei, quæ fit per hæmorroidas, euacuationi aſſentitur, quando natura multum talem ſanguinem accumulauerit, nec immerito, quandoquidem (vt ibidem ſcribit) iam factæ melancholię maximum eſt remedium ſanguinis ex his venis profluuium, quã

etiam, ſi futura ſit, prohibet. Nonnulli tamen harum venarum apertionem damnant, tum quia ingens ſanguinis fluxus interdùm ſubſequatur, nec ſiſti poſſit, tùm quia, ſi hac euacuatione ſæpius repetita aſſueſcat natura per has venas ſponte exonerari, & interdum ſanguis ſupprimatur, maius inde malum exoriri queat; At facilis eſt his reſponſio, non .n. indifferenter hoc remedij genus eſt adminiſtrandum, ſed recta cum ratione, ità vt non ſint iis aperiendæ hæmorroidales venæ, qui ſanguinem tenuem, & acrimonia præditum habent, ſanguis .n. tenuior, & acrior difficiliusſiſtitur, ſed melancholicorum ſanguis frigidior, ac craſſior, vt ad præſcriptam à Medico menſuram fluere poſſit; neceſſe eſt, vt in ea parte vel fotus ex ſpongiis, calida madefactis adminiſtrentur, vel vt patientes ſuper vaſe calida ſemipleno inſideant; prætereà ea ſemper debent eſſe in promptu, quæ ſanguinis euacuationem, ſi excederent ſiſtere poſſint, ſi vero natura ſit aſſueta per has partes ſanguinem excernere, & hic aliqua de cauſa ſupprimatur, tunc alacriori, animo has venas reſerare poſſumus, cum ex his anteà proflueret ſanguis cum conferentia naturæ, ſed hoc vnum, eſt quod huic veritati valdè obſtare videtur, nam cum omnibus compertum ſit, hæmorroidales venas duplices eſſe, internas, quæ à porta vena originem trahunt, & externas, quæ à caua propagantur, & in illis fęculentus, ac craſſus, melancholicuſq. ſanguis, in his vero tenuis, & laudabilis contineatur, certum eſt internis nullo pacto hirudines applicari poſſe, ſi ipſis hanc apertionem tentare velimus quare nec et externis applicãdæ erunt, dum atrum, craſſumq. ſanguinem euacuare eſt animus; Hinc nobilis, ac doctiſſimus conciuis noſter, ità elegantiori ſermone diſſerebat " *Si* arte procurandę ſint hæmorroides, quis oportunum euacuandi tempus dignoſcet, & naturam ad eius ſanguinis expulſionem eſſe paratam? Si parata non ſit pro impuro purum, aut tam purum quam impurum ſanguinem euocari conſtat, ſed quicumq. hæmorroidas prouocare ſtudet, ſi quicquam ſapit, ſanguinis fœditatem auferre, non eius copiam demere ſibi perſuaſit imo ſępè opinione ſua medicũ fruſtrari contingit, etiam ſi ex vſu decernat, nam cum natura ex venæ portę ramis plerunq. melancholicam hanc cacochymiam expurgare viſa ſit, cum venæ illæ internæ, atq. abditæ ſint, quomodo naturam imitabitur, iis adapertis, quæ ex caua vena prodeunt? non inficior tamen hæmorroidas aliquando adaperiendas eſſe, ſed tùnc ſolummodò, vbi externas hęmorroidas aperire ſtatutis quibuſdam temporibus natura ipſa conſueuerit, ac impedita, vel ſui muneris oblita ſanguinem profundere deſierit, tunc .n. coniiciendnm eſt naturam ad hunc motũ eſſe paratam, quando iiſdem temporibus, iiſdemq. ſignis pręcedẽtibus aliàs ad melancholici ſanguinis expulſionem inſurrexit; Amplius (proſequebatur ille) neq. reuellendi gratia à capite hæmorroidales venę

ſunt

ſunt aperiendæ, quod tamẽ fieri quotidie videmus, nam ſi reuulſionis natura in hoc poſita eſt, vt ad partes, quam longè diſtantes ſanguinis impetus retrahatur, venę iſtę non longiſſimè diſtant à capite, quare potius quę in pede ſunt, ſi ex arte reuulſio inſtituitur, ſecandæ erunt, præter hæc ſi quam primum morbo occurrere animus ſit commodius ampliori vaſe diſſecto prauum ſanguinis motum compeſcemus, quam ex venarum exilium ramuſculis tenui hirudinum morſu compunctis; ſi tamen deriuandum ſit, ex hęmorroidibus ſanguinis miſſio locum habere poteſt, vt ex vniuerſalibus præceptis ad deriuationem attinentibus v. methodi cap. 3. deduci poteſt, Hactenus doctiſſimus vir cuius rationes ſi examini ſubiiciátur, facilè refelli poſſe adinuenias, & quoad poſtremam ſpectat, certiſſimum eſt nos à capite reuellere, dum pedũ venas ſecamus, & ab eodem deriuare, dum brachiorum venæ inciduntur, Modò cum hęmorroidales venæ inter prædictas veluti medient, nemini dubium eſt, quod ipſis adapertis tum deriuatoria, tum reuulſoria ſimul fit euacuatio, nam ſi ad brachiorum venarum apertionem reſpiciamus reuulſoria, quemadmodum ad pedum venarum apertionẽ habito reſpectu deriuatoria appellari poterit, prætereà morbo rebelli qualis melancholia eſt, ſępe non ſatis occurrimus ſanguinis miſſione per ſectam venam in brachiis, hinc eſt, quod ad apertionem venarum hæmorroidalium confugimus, & ità prauum ſanguinis motum magis compeſcimus, & præſertim cum per has venas natura peccantem humorem, nempè melancholicum ſuccum ſoleat repurgare, adde quod interdum in melancholicis brachiorum venas ſecare non licet (quod perſæpè, in hypocondriacis contingit) quo caſu hæmorroidalium apertionem conſulunt omnes. Ad rationem vero priori loco adductam, & à doctiſſimo viro longiori oratione proſequutam, dicimus nihil prohibere, quin externæ quoq. hęmorroidales venæ melancholico ſanguine abundent, quoniam ſi plenitudini tantum euacuandæ dicatę eſſent, & non cacochymiæ, ſeu melancholico ſanguine, ſeneſcentes quibus optimi, puriq. ſanguinis copia, vt plurimum deeſt, rarò exercerent, & iuuenibus, qui plenitudine haud raro laborant, plerumq. ſuperuenirẽt ſed oppoſitum videmus, Addamus, quod ſæpe non in venæ tantũ portę ramis melancholicus contineri ſanguis depræhenditur, ſed & in venæ cauæ non deſcendentis tantum, ſed etiam aſcendentis, vt ex morbis coniicitur, qui à melancholico humore proficiſcentes ſuperiores corporis partes aggrediuntur, Certe natura quantum valet melancholicũ vtrumq. ſuccum ſecernit, inq. venam portæ deponere ſtudet, & idcirco internas hæmorroidas huic muneri comparatas eſſe, iure ſtatutum eſt, at cum non ſemper totus excerni poſſit, ſed ſanguini permixtus per vniuerſi corporis venas permeet, tunc naturali huius humoris propẽſione, ætate iam inclinante, quo quidem tempore natura per infernas
regiones

regiones euacuationes inſtituit, ſanguinem per deſcendẽtis venæ cauæ propagines expurgat. Hinc Galenus in lib. Hipp. de humoribus comm 3. hæc habet" Scire tamen conuenit non ſemper boni conſulendum eſſe, vt ſanguis per infernas partes ex hæmorroidibus effluat ſed tum deniq. cum nigra excernuntur, & hominis natura multum humoris huiuſmodi accumulat, alioqui non eſt natura tali euacuationi aſſuefacienda, & hinc inſuper oportunum tempus ad hæmorroidalium venarum apertionem, & naturam ad melancholici ſanguinis expulſionem eſſe paratam dignoſcere addiſcimus, quando ſcilicet hominis natura multum huiuſcemodi humoris accumulat, quod in melancholia contingere nemo ibit inficias, Tandem (vt aliquid de hirudinibus tangamus) huius opinionis veritatem perturbauit clariſſimus Mercurialis, dum in altero Conſultationum medicinalium tomo Conſult. 2. ſcripſit ſe ratione, & Galeni authoritate, & certa experientia dediciſſe, opera hirudinum quæ tenuiſſimum foramen faciunt, ſanguinem craſſum, & melancholicum effluere non poſſe, & idcirco exeunte tenuiori parte remanere ſemper craſſiorem, & huiuſmodi opinionem ſequtus eſt etiam Alexander Maſſaria, quæ tamen refellitur, quandoquidẽ experientia à Mercuriali obſeruata ſuſpecta eſt, dum multorum aliorũ medicorum inſignium experientia contrarium aſſerit Galenus autem cuius authoritati innititur cap. 1. lib. de hirudinibus &c. ſcripſit hirudines illum ſanguinem attrahere, qui carni adiunctus eſt, non qui in imo corpore continetur, quare cuiuſcumq. generis ille ſanguis ſit, ſiue melancholicus, ſiue bilioſus, ſiue pituitoſus, attrahetur ab hirudinibus, ità vt ex hoc non poſſit perpetuo inferri, ab iis tenuiorem ſanguinem attrahi, non autem craſſiorem, imò cum in melancholia venis hæmorroidalibus applicentur hirudines, & in illis ſanguis craſſus contineatur, iure optimo ab ipſis ſanguinem craſſum attrahi fatendum erit, At quià hæc forte non arridebunt, excellentiſſimi, & amatiſſimi prætceptoris Claudini ſententiam afferam, ille de Ingreſſu ad infirmos lib. 2. c. 5. hirudines non à partibus tantum cutaneis, ſed è profundis etiam, & à toto euacuari ſcripſit, quod præter authoritatem Au cennæ qui id aperte, faſſus eſt rationibus etiam probat, inter quas hæc ivnica eſto, Hirudinibus applicitis (inquit ille) tã copioſus interdú ſanguis euacuatur ex Galeno lib. de V. S. c. 19 vt pro eo ſiſtendo ad cauſticorum, & emplaſticorum vſum deueniendum ſit, imo vt cachexia, & hydrops ſubſeqnantur, at tantum ſanguinis quomodo fieri poteſt, vt euacuetur ab illis, niſi ex toto trahant ? ex qua ratione etiam illud obiter contra Maſſariam conſtat non tantum tenuem, ſed etiam craſſum ſanguinem e ducere, et paucis interpoſitis ſubdit," Quod ſi Galenus aliquando dixit ſubcutaneum tantum ſanguinem educere hirudines, is de iis loquutus eſt, vt pro vacuatione locali, et particulari, cuti

nulla

nulla habita ratione venarum, ſicuti & cucurbitulæ adhibentur. Hactenus præceptor amatiſſimus. Demum ratio quam Mercurialis in angustiam inflicti vulneris refert, facile à Capiuacceo diluitur lib 6. de ſebribus cap. 23. vbi de hirudinibus, ait .n. foramen illud à ſanguinis impetu dilatari, aut niſi amplietur, nihilominus ſi locus ſpongia foueatur ex præcepto Oribaſii, craſſum ſanguinem attenuari, & per foramẽ exiguum egredi poſſe, quod & ipſe experientia frequentiſſime comprobauit; Addamus, & à nonnullis ſancitum eſſe hirudines proprietate quadam melancholicum ſanguinem attrahere, quod ratione non parum conſentaneum extat, quia cum hirudines terreæ, & frigidæ ſint, rationabile eſt ſibi conueniens, ſimileque alimentum attrahere, terreum ſcilicet, ac frigidum, cuius cenſus melancholicus eſt ſanguis.

An liceat in aliqua melancholiæ ſpecie ſtatim ab initio, vel vllo tempore ad alterantia ſe conferre nullis euacuationibus præmiſſis? Cap. VII.

AD alterantia nos aliquando deuenire nullis præmiſſis euacuationibus ſuadet omnium ferè medicorum conſenſus, nimirum quando melancholia ſit cerebro eſſentialis, nam ſi ſolum caput eſt affectum ad quid purgabimus totum corpus? Hinc Galenus 3. de loc. aff. c. 7. monebat amicos, ſe nullo alio adhibito præſidio huiuſmodi morbum curaſſe frequentibus balneis, victuq. humido, boniq. ſucci, Nec in totum corpus morbificos humores quoq. diſperſos eſſe, quis dicat, tunc .n. confunderetur melancholia eſſentialis cum ea, quæ eſt per conſenſum à toto, & tamen datur melancholia ſoli capiti adeo compens, vt reliquę corporis partes ab omni humore melancholico morboſo ſint immunes, imo ſi in hoc caſu corpora purgentur, exiccantur magis, at in melancholicis nihil ſiccitate deterius, vnde & Galenus noſter ad hanc melancholiæ ſpeciem reſpiciens præcipit, vt ſi ſecta vena ſanguis ruber appareat, ſtatim ſupprimatur, nouit .n. non laborante toto corpore, ſed tantum cerebro, nedum inutilem, ſed pernicioſam eſſe ſanguinis miſſionem, non improbatur quidem, vt ante vſum alterantium quis vtatur lenientibus quibuſdam medicamentis ad ea expurganda excrementa aptis, quæ in omnibus corporibus varia pro temperamenti varietate augeri conſueuerunt, etenim hæc purgatio non immediate dirigitur ad ſuperandã melancholiam, nos autem quærimus an ſolis alterantibns curari poſſint melancholici prætermiſſis euacuationibus, quæ ad educendam melancholiam adminiſtrari ſolent, Quod ſi quis obiiciat, non ne in melancholia eſſentiali poteſt cerebrum eſſe hoc humore refertum? nõ

ne

nẽ ergo licebit vti purgantibus ſaltem ratione materiæ, quæ eſt in capite? Huic reſpondeat Galenus, dum oſtendit ſe ſolis alterantibus huiuſmodi morbum curaſſe, vbi non dum ob longum temporis tractum nocuus humor multum vacuationi reſiſteret (inſenſibiliter .n. alterantibus & calore natiuo ipſe digeri poterat) ſed cum diuturnus iam factus eſt morbus, fortiora vt Galenus addit, prædictis remedia adhibere oportet, tunc n. nocuus humor cum magis vacuationi reſiſtat non ſufficiũt ea, quę inſenſibiliter euacuant, ſed ad quæ manifeſtè educunt, neceſſario deueniendum eſt, vti ad medicamenta purgantia, atq. ad ſanguinis euacuationes, Neque hic forte aliquis pertinacius aſſerat melancholicam materiam non eſſe, purgantibus per os exhibitis educendam, ea ratione motus quod mitiora nihil proficiant, valida autem purgantia antequàm ducant humorem in capite contentum propinquos euacuent humores, qui innoxii, & vtiles ſunt, atq. ità diſtantes ratione vacui attrahantur in venas, quo pacto vel humor bonus euacuabitur, & relinquetur in venis melancholicus, vel ſi vterq. duci debeat, opus erit euacuationẽ eſſe adeò immoderatam, vt corpus colliquet, & exiccet, & ex conſequenti ad deteriorem melancholiam pronum reddat patiẽtem. Sed non ne quiſquis in re medica vix initiatus ſciet purgantia medicamenta quantumuis valida dummodò electiuè purgent, eum tantum educere humorem, qui morbum facit, aut fouet, & quem educere eſt animus, alios verò humores ne mouere quidẽ? à medicamento .n. electiuè purgante non quilibet humores, ſed particulares tantum euacuantur, neq. hi ratione vacui propinquioribus eductis humoribus euacuantur, ſed quia proprium eſt talium medicamentorum tales attrahere humores ad ventriculum, & inteſtina et hinc ſtimulata natura eos appoſitè per ſedẽ excernat. Quapropter exẽpli gratia Epithimũ, polipodiũ, ac cyaneus lapis, quæ omnia melancholicũ attrahunt humorẽ, non flauam bilẽ euacuabunt, non ſanguinẽ, niſi in tam magna, copia exhiberentur, quæ ſuper purgationẽ facerent, quare nec corpus etiã colliquabunt aut vehementer exiccabunt, et quamuis etiam a purgantibus me medicamentis corpora aliquam ſiccitatẽ recipere poſſint, nihilominus talis, ac tanta eſt opes, quam eductione melancholicæ, atq. morbificæ materiæ recipiunt, vt detrimentum ratione ſiccitatis nulli faciendum ſit, imo purgantia medicamenta in hoc caſu ex accidenti humectant quatenus ſcilicet è corpore extrahũt materiam melancholicam, à qua in eo manente ſemper, ac longè magis exiccatur corpus, quam à cathartico in ipſo breui commorante, vnum eſt animaduerſione dignum et à paucis forte conſideratum, an ſcilicet in melancholia eſſentiali etiam progreſſa adſit magna, vel parua copia humoris melãcholici nam poteſt eſſe minima huius humoris copia, et tamen adeſſe in cerebro ſicca intemperies iam antiquata, quo in caſu nihil pernicioſius excogitari poterit iterato vſu purgantium medicamentorum, ietenim exiccatur

vſq adeo cerebrum,& imminuuntur ſpiritus, vt melancholię fatuitas,& amentia ſuccedant, id autem ex prægreſſis cauſis,nec non ex maiori, vel minori melancholici affectus ſæuitia dignoſces.

An placidis,vel validis purgantibus medicamentis vti oporteat in melancholia? Cap. VIII.

IN hoc affectu cathartica medicamenta paulò vehementiora humor melancholicus expoſcere uidetur,quia craſſus, ac terreſtis eſt. vnde niſi magno impulſore tractetur, vix poteſt depelli, ad quod fortè reſpiciens, Galenus lib. de atra bile c. 9. hęc habuit, " Omnes quotquot ex melancholico humore fiunt affectus, ſtatim inter initia ſtrenue purgans talem humorem euacuantibus, creſcere prohibebis, vel vſq. ad cancros, item ad initium libelli quos quibus,& quando purgare oporteat, ſcripſit ſe melancholicos vere,& autumno medicamento nigram bilem valentius ſubtrahente purgaſſe, atq. ità ſanaſſe, & Herodotus quoq. referente Oribaſio lib. 8. Collect. c. 3. propinabat elleborum, Id .n. ex elleboro lucri facimus, dicebat ille) vt ſtatim perficiat id, quod ars ipſa polliceatur, iis verò, qui inſaniūt, neq. vllo pacto eum ſumpturi ſunt,propterea quod omne alimentum ſuſpectum habeant, ità paratum optime dabimus, nam licet perfectè morbum non expellat, minuit tamen adeò, vt ſæpè etiam ipſis volētibus iterum propinemus, Nonnulli tamen valida cathartica reprobant, eò quià ab his melancholicus humor exacerbetur, non ſecus ac cācer ab appoſitis medicamentis, quæ digerendi,& abſtergendi vim habeant,præterea aiunt,quod ſi meláncholicus humor prouenerit, vel ex ſanguinis abundantia cum calore, vel ex alicuius membri calida intemperatura, vel deniq. ab externa cauſa ipſum propagante, tunc vſu violenter purgantium nimis offendentur laborantes, quia cum valida medicamenta calidiora ſint, ſanguinis, ac partium caliditatem augebunt, atq. ità copioſior fiet atræ bilis prouentus,Tandem ſi de melancholia hypocondriaca ſermo habeatur, à validioribus cauendum eſſe volunt medicamentis; quià ventriculo, & partibus illi proximis laborantibus iſta nó conueniunt, & quamuis Auicennas in melancholia hypocondriaca pertinaci, & antiqua vtatur albo veratro, ſicuti & Græci nihilominus ab eius vſu deſiſtendum eſt potius & præſertim temporibus,quibus corpora delicatiora ſunt, nam inſigne detrimentum afferre ſolet elleborus albus. His autem apertiſſimè fauet Galenus in 1. aph. comm. 24. dum ſcribit omnes eos ineptos eſſe ad purgationes, quibus extēta, atq. inflata ſunt hypocōdria, aut ſupra modū calida,atq. ignea exiſtūt, quibus omnibus, vel aliquibus ſaltē detineri hypocōdriacos certiſſimum,ac perpetuum eſt,Cæterū vt hæc quęſtio decidatur, dicendum eſt, melancholicum humorem à validis purgātibus tanquam nimis calidis efferari, niſi prius melancholicus humo

ca-

calidus, & ſiccus exiſtens, qui atra bilis appellari ſolet, attemperet ur refrigerantibus, & humectantibus, dum .n. frigidus eſt, ab illis non efferatur, quod ſi à perito medico fiet nec etiam offendentur laborantes, qui valida medicamenta ſumpſerint, quamuis à copioſo, ac calido ſanguine proueniat humor melancholicus, ſiq. dixerit aliquis in viſceribus adeſſe intemperamentum calidum, huic reſpondeatur, & illud quoq. corrigi dum refrigeratur humor, nec ſi ſatis correctum fuerit, poſt validum purgans exhibitum debet iterum & frigidioribus emendari, ità vt cathartici caliditas non ſit pertimeſcenda, quod optimè adnotauit Galenus lib. Quos purgare oporteat &c. his verbis, "Ex quo (poſt aſſumptum ſcilicet medicamentum purgans) vt ptiſſanæ ſuccus vtiliter abſorbeatur, quippè qui abſtergere, & inferius trahere poſſit id, quod tranſeundo meatibus ſe implicuit, & temperare, atq. immutare medicamenti qualitatem, quę membris inſedit, quas ob res iubet Hippocrates, vt poſt purgationis portionem ægroti ptiſſanam abſorbeant &c. amplius nos ratione à ſimili petita his addere poſſumus, quæ protulit Galenus in 1. aph. comm. 24. " Non igitur ob igneam febris (dicebat ille, nos humorum ac viſcerum dicamus) caliditatem purgationem adhibemus, hanc .n. ſcimus ſui ratione nocere, ſed propter humores illam efficientes, quare maiorem oportet ex noxiorum humorum euacuatione fieri vtilitatem, quam id, quod neceſſario conſequitur ex purgantibus medicamentis detrimentum, Quoad hypocondriacam attinet melancholiā, ſi prius viſcera deobſtruantur ac illorum tenſiones mitioribus purgationibus minuantur, nec tamen cedat affectio, tunc ad valentiora eſt deueniendum, ſed prius, ac ſæpius mitiora tentanda ſunt, Hinc Ludouicus Mercatus vir doctiſſimus proprio de melancholia capite ait, quod prius oportet melancholicū humorem miteſcere humectatione, & attenuatione facta, ac poſtea mitioribus medicamentis, & per interualla ipſum extrahere facto ſenſim maioris medicamenti augumento, pro vt plus conſtiterit eſſe præparatum, ſed plures adhuc remanent enodandæ difficultates; Priori anſam dedit Aloiſius Mūdella egregius Medicus Brixienſis, dum Epiſt. 22. maximè inuehitur in vſum purgantium medicamentorum, inter cętera .n. refert ex Galeno 9. meth. quod ſanè virtus læditur à medicamentis, quæ moderate, ne dum quæ immodice aluum ſoluunt, ex quo non ſine ratione quis inferat, tantum abeſſe vt melancholici, quibus os ventriculi debilius & vires imbecilles extant, validiora cathartica medicamenta aſſumant, quin à leuioribus etiam cauere debeant, Ad hoc reſpondetur, id quod Galenus nos docet lib. quos purgare oportet &c. his verbis " oportet autem admixta ſemina talia eſſe, quæ & medicamenti malitiam retundere, & eius opus impedire nequeant, quæq, attenuare, & incidere valeant &c. Si .n. hęc Galeni præcepta obſeruauerimus minime lædentur vires, & ventriculus, ſiq. his peractis

adhùc aliquo pacto læderentur vires, ſciendum eſt plus commodi naturam, et ægrotum ſuſcipere ex euacuatione morbifici humoris per catharticum medicamentum facta, quam ſit detrimentum, quod ex virium læſione recipere poſſit, quandoquidem euacuata morbifica materia vires, quæ in deiectione debilitantur, cito reparantur, et viuidiores fiunt, quibus maximè aſſentiri videtur Galenus 9. meth. c.10. vbi ſic," Si namq. abundantia paulò viribus ſuperior fuerit, vtique ex moderata vacuatione adeo nullum accedit viribus incommodum, vt etiam maximum comparetur commodú, quod eas premebat ſublato, Secundò ità arguitur, Melancholicus humor ob ſui craſſitiem rebellis eſſe ſolet ità vt ſæpè non cedat medicamentis purgantibus, quæ ſi ſuo fine fruſtrentur, nec ſuccedat euacuatio, aut in perniciem, et venenum vertentur, vt innuit Galenus ad calcem libri Quos purgare oporteat &c. aut in eum vertentur humorem quem trahere nata erant, vt idem Galenus ſcriptum reliquit lib. 3 de ſimp, med. fac. c.24. quorum vtrumq. noxium erit, Ad hoc dicitur, et nos ob id ad valentiora medicamenta confugere oportere, vt inde ſuccedat euacuatio, ab hac .n. omne ex iam dictis detrimentum aufertur; Tertiò cum melancholicus humor acris ſit ex Auicenna fen.1. lib. 1. doct.4. & ob id pùgat mordicet, ac facultatem excitet expultricem, non indigebit inſigni irritatione fortis medicamenti, vt exppellatur, quoniam aucto irritamento ſuperpurgatio immineret, Reſpondetur per melancholicum humorem vel intelligi propriè ſuccum melancholicum, qui eſt veluti fęx ſanguinis, & humor frigidus, et ſiccus eſt, vel atram intelligi bilē, hæc acrimoniam habens, & pungere, et irritare poterit, ille vero acrimonia carens non augebit validioris purgantis irritamentum. Hinc Auicennas c. 1. loco iam cit. ait choleræ nigræ aliam eſſe naturalem, aliam non naturalem ſuperfluitatem, & naturalis ex eodem eſt boni ságuinis fæx, cuius ſapor inter dulcedinem et ponticitatem exiſtit; Argumentũ igitur pro atra bile militat, pro cuius ſolutione aſſerã quod animaduerſum fuit à Galeno lib. Quos purgare oportet &c. nam ſi morbus qui ab atra iſta bile producitur diuturnus ſit futurus, antequã ipſe expurges, ſemper expectanda erit concoctio, ſed cum melancholia inter diuturnos reponatur affectus certè expectare poterimus coctionem, ſeu ſaltem præparationem eam præmittere, qua mediante attemperetur atra bilis, et obtundatur acrimonia illius, quo præſtito ex validioris purgantis irritamento ſuperpurgatio non erit pertimeſcenda, ſi autem atra iſta bilis concitata ſit, & acutum potiùs morbum productura, tùnc furor, ſeù mania, ſi cerebrum petat, nequaquam melancholia producetur, quo in caſu ſtatim euacuandam eſſe atram bilē cenſemus, ſed vt nos docet Galenus eodem loci, & alibi cum magna animaduerſione, ità vt tunc temporis, niſi detur attemperare humorem poſ-

poſſimus ſaltem validum medicamentum, quod craſſus humor requirit, itá corrigere, & quoad quantitaté moderare, vt peccantis materie euacuatio, non autem ſuperpurgatio ſequatur. Quartò & vltimò extat hæc ingenioſa argumentatio, Quid opus eſt valido medicamento ad educendam aquam? Aqua dicitur ab Hippocrate melancholia) ſic .n. interpretantur omnes) lib. 4. de morbis, & libello de genitura, fortè quiá humor ſeroſiſſimus ſit, & veluti aqueus, at iſte cum valdè tenuis, ac fluxibilis ſit, non indiget valido pharmaco, imo cum talis ſit non medicamento purganti per inferiora erit educendus, ſed per vrinam, Hinc Galenus 2. ad Glauc. in curatione quartanæ iubet diureticis vti, & 2. Epid. ſect. 2. extat Bionis hiſtoria, qui cum plurimum minxiſſet, & ſine ſubſidentia, ideò liberatus fuit à liene in gibbum elato, & duro. Reſpondetur Hippocratem huiuſmodi humorem aquam appellaſſe reſpectu copioſæ ſeroſitatis qua diluitur, ac ferè immergitur melancholicus humor, qui alioquin craſſiſſimus eſt, & ideo ipſi multum ſerum permiſceri debuit, quod eiuſdem vehiculum eſſet, quapropter ſi illius ſeroſitatem tantummodo reſpiciamus, nec valido indigebit pharmaco, & per vrinam diureticis medicamentis excerni poterit, cum renes ſeroſis humiditatibus oblectentur, ſed de hac excretione nos proprio loco agemus, ſi verò ipſum ſeroſa materia denudatum inſpexerimus, certè nec leui pharmaco, nec per vrinas tam facilè expurgari poterit & præſertim ſi cerebrum, ac ſuperiores partes affecerit At omnibus controuerſiis dimiſsis animaduertendum eſt an corpus diù iam contabuerit, humorq. plus aridus eſſe quam copioſus comperiatur & vires accidentium vi collapſæ ſint, tunc .n. blandioribus ſolum eſt vtendum purgationibus, in longè tamen maiori copia, dummodo ſint tales, quæ leniendo potius partes corporis aluum moueãt & humores exagitent, quàm deiectione, & efficacia, ſimiliter ſi ab animi paſsionibus melancholia ſit inducta, cum hæ vel corpus exiccẽt, vel ſpiritus, & humores exagitent, in ea leui pharmaco vtendum præterquamquod non melancholicus ſuccus (ſic .n. affecti quam pauciſſimum habent, quod plerumq. afficiantur defectu ſpirituum vitalium, & humidi ſubſtantifici), ſed crudi ſucci in ipſis adinueniantur, quos ex mentis diſtractione copioſos gignunt, vnde & in his etiam à ſanguinis detractione cauendum, quandoquidem corpus humectare, ac reficere, animumq. exhilarare ſatius eſt Verum ſi humor terreſtris, craſſuſq. citra ſanguinis, aut aliorum humorum, aut etiam partium efferueſcentiam ſteterit, vt hęc leuia nullius ſunt momenti, itá valentioribus vtendum eſſe pharmacis conſulit prædicti humoris conditio, dum modo (vt vires ſufficere tanto medicamento poſsint) in minori copia adhibeas, & frequentius repetas, quippe (vt optime referat Mercatus) quantitatis modeſtia eius frænatur inclementia, & vſus frequentia conteritur, & minuitur duriſsimus humor.

An ab initio medicamenta purgantia in melancholia conueniant? Cap. VIIII.

GAlenus 1. ad Glauc.c. 11.tradẽs quartanæ febris curationẽ quę à melancholico humore non ſecus ac melancholia ipſa dependet, nullum ab initio medicamen exhibendum, nullamq. tentandam euacuationem eſſe pręcipit, niſi ſuperabũdet ſanguis, tunc .n. ſanguinem mittit, ſi vena inciſa niger appareat; Quicumq. .n. (vt ipſe ait) ab initio aliquod ex iis medicamentis (& inter hęc quoq. purgantia valida, quæ atros humores exinaniendi vim habent, & elleborum ipſum recenſet) exhibuerunt, aut omnino ante ſtatum, quartanam, quæ erat ſimplex, ſæpius fecerunt duplicem, aut omnino maiorem, ac difficiliorem ex duplici autem triplicem, aut omnino ambas difficilliores, maioreſq. reddiderunt, Imo Galenus eodem loci pręcipit vtendum eſſe clyſteribus, dum quæ ventrem mollem faciunt vſitata nihil profecerint, et à principio quidem mollibus, poſtmodum vero acrioribus, quare ſi a principio acriores renuit clyſteres, quo magis purgantia medicamenta, cum hęc per os exhibita in peniriores, ac magis præcipuas partes ſe ſe indere poſſint, clyſteres autẽ craſſiora inteſtina non tranſcendant? preterea Hippocratis pręceptũ habemus 1. aph. 22." Concocta medicari, atq. mouere, non cruda, neq. in principiis, modo non turgeant. Sed melancholicus humor, & ſi quis alius in initio melancholiæ crudiſſimus eſt, cum .n. admodum craſſus, ac terreus ſit, longo indigeat tempore ad ipſius coctionem, quod, et ex effectuum diuturnitate, quos ipſe producit dignoſcitur. Inſuper et Galenus in commento addit, eos humores, qui iam ſunt in aliqua corporis parte firmati, nullo alio auxilio mouendos, neq. euacuãdos eſſe ante coctionem, Modo ſi melancholia ſit eſſentialis, iam humor in cerebro firmatus eſt, ſi hypocondriaca, in aliquo hypocondriorum ita vt excepta melancholia a toto, cuius materialis cauſa in totius corporis venis exiſtit, in nulla alia melancholię ſpecie ab initio purgantia medicamenta ſint exhibenda. Hinc Galenus 3. de loc. aff. c. 7. ait, melancholicos quibus in vniuerſo corpore melancholicus humor abundat, egere ab initio, aut venę ſectione, aut purgatione, Sed altera ex parte et in aliis melancholię ſpeciebus hoc idem conuenire videtur nam Galenus lib. de atra bile c. 9. ait, quod omnes quot quot ex melancholico humore fiunt affectus, creſcere prohibebis, vel vſq. ad cancros, ſi ſtatim inter initia ſtrenuè purgabis talem humorẽ euacuantibus, & certè ſi propter quid purgandum eſſe materia turgente iuſſerit Hippocrates examinemus, ſanè nulla alia de cauſa hoc factum dicas, niſi quia materia turgens, quę de loco ad locum impetuoſè mouetur, ad aliquam partem principem ſe non conuertat, ſed ſi ob timorem ſolum ne principem partem turgens materia petat, ab initio expur-

expurganda, eſt quo magis expurganda erit materia, quę illam iam petit? In melancholia igitur atra bilis ab initio expurganda erit, quæ iam cerebrum occupat, et eò magis ab initio, quo non ad huc tam pertinaciter adhęret, nam vbi iam in aliqua corporis parte firmatus eſt humor, non ante coctionem, vt ſuperius dicebat Galenus euacuari debet Modo in melancholia à principio etiam ſi confluxa ſit in cerebrũ atra bilis, non tamen in eo adhuc impacta, atq. firmata eſt & ob id quãprimum, ne firmetur medicamento purganti melancholicus humor eſt euacuandus, Hinc autem quartanæ febri non conuenit, cum illius efficiens materia vt plurimum in liene, vel alio ignobiliori loco ſtabuletur Hippocrates tamen lib. de affectionibus non longè ab initio, ſeu quiſquis fuerit author, à Galeni precepto alienus eſt, ità.n.loquitur, " Si vero quartana apprehenderit. ſi quidem impurgatus fuerit, caput primum purgato &c. Equidem dicerem ego huic operi tanquam Hippocratis ſpurio non eſſe aſſentiendum. Si quis tamen velit non contẽnendi authoris eſſe opus, & cui fides non ſit abroganda, tunc dicerem caput quamprimum expurgari, ne forte quartanæ etiam melancholica affectio coniungeretur & quamuis à quartana habito melancholia recedat (ab aliis .n. morbis liberat quartana ex Hippocrate. & Galeno in 1.de Morb.vulg.cõm.3. par.4.) nihilominus fortè coniungi poſſet, vbi copioſus admodum iſte melancholicus humor exuberaret. Cęterum quod & Galenus quoq. non ſolum fluentes materias, ſed etiam fluxas imò & impactas, atque firmatas ſoluente pharmaco educere conſueuerit, dum caput petunt, non modo ex loco de atra bile ſupracitato, ſed & ex his facile vnuſquiſq. coniicere poterit, nam 1. de compoſ. medicam. ſecundum loca in alopecia, in vlceribus capitis, quę à Græcis achores vocantur, & lib.2. in dolore capitis nulla premiſſa pręparatione ſtatim ab initio purgationem conſulit Galenus, & lib 13. Meth.multos ex oculorum inflammatione, vna die ſola purgatione curatos fuiſſe ait, ſed ſi hoc facit Galenus in externis morbis, cur non & idem multo magis in internis, ex quibus vitę periculum imminet? non neſcimus ex melanchoilia ſæpè comitialem morbum, & adhuc apoplexiã oriri, quam fortem ſoluere eſt impoſſibile, debilem vero non facilè? ergo talia pericula ſubeunda erunt, niſi in melancholia ab initio pharmacis expurgemus. Amplius ſi ex mala & praua qualitate humoribus inſita morbus proueniat illico nulla interpoſita mora vacuandum eſt vt turgentibus, & peſtifero tempore vigẽtibus humoribus, ſed ex Galeno atra bilis ſępè malignam qualitatem habet adiunctam, vndè ipſe lib. 2 de nat. fac. c.vlt. nigram bilem longè maligniorem reddi, quam quæ naturalis eſt ſcribit. Verum (vt vnicuiq. patet) cerebrum pars maxime præcipua, eſt quod prauis humoribus obſeſſum ſtatim purgationem requirit, & interdum, non obſtante melancholici humoris craſſitie, nec quod fluida facta ſint corpora, quemadmodum præcipit in aphoriſmis Hippocrates, nam valde maius detrimentum ex diuturna

mora

mora atrabilarii humoris in cerebro ſequetur, quam ex purgatione inter initia adminiſtrata, & ratio eſt, quia quemadmodum docet Hippocrates lib. de Humor. „ Humor in corpore diutius manens noxius eſt & Galenus in 6. aph. comm. 53. de melancholico humore particulariter loquens, ait, hunc atram bilem nos vocare interdum nominibus abutentes, quoniam ſi non prius euacuetur, paulo poſt atra futura eſt, quare perbelle hic quadrat aphoriſmus Hippocratis „ Initio ſi quid mouendum videtur, moue, nam Galenus in commentò dicit, " Circa initia illorum morborum, in quibus ſperatur ægrum conualiturum, tentandum maiora afferre remedia, ſunt autem hęc maximè venæ ſectio, nonnunquàm vero & purgatio, quorum nihil oportet morbo iam conſiſtente adhibere, vt in libris de criſibus manifeſtauimus, coctiones .n. tunc maximé fiunt, vt igitur hę citius eueniant, melius eſt circa principia euacuare, quo minorem iam factam materiam natura facilius, & commodius poſſit concoquere, hactenus Galenus, ſed quid ad eundem, qui (vt in ſuperiori quæſtiuncula adduximus) lib. Quos purgare oportet, &c. nos docet, quod ſi morbus, qui ab humore producitur, diuturnus ſit futurus, antequam ipſum expurges, ſemper expectandam eſſe coctionem? Modò cum melancholia ab humore melancholico producta diuturnus ſoleat, eſſe morbus, in ipſa non ab initio purganti pharmaco vteris ſed apparente coctione, Reſpondetur à nonnullis humores, qui coctionem, antequam expurgentur expectare debent, eſſe humores crudos, qui ex ſanguine nondum perfecto exiſtẽtes coctionem omnino deſiderant, At melancholicus humor nequaquām crudus eſt appellandus, cum ex ſanguine plus quàm cocto, imo aduſto efficiatur, Accommodatior tamen, ac verior meo iudicio reſponſio erit, ſi dixerimus coctionem à Galeno duplici modo intelligi poſſe, aut propriam et veram coctionem quæ vt plurimum in morbis acutis attendi ſolet, cuius ſigna in vrinis manifeſtantur, & in ſtatu morborum fit, aut minus propriam & quæ in morbis, vel longiſſimis ante ſtatū, imo et in eorum initiis attendi poteſt, & hęc pręparatio quędam potius morbificę materiæ extat, ita vt ſi exempli gratia craſſa, & dura ſit, attenuetur et emolliatur, quam præparationem non excludit Galenus dum ab initio in melancholicis morbis nos purgantibus medicamentis vti debere fatetur, cum .n. adeo longum ſit diuturnorum morborum initium, commodiſſimè iſta præparatio præmitti poteſt, et antequam etiam diuturni abſoluatur initium, nec .n. per initium colligit Galenus illud primum initii tempus duorum vel trium dierum, alioquin ſibi contradiceret, dum in morbis ab atra bile excitatis coctionem expectandam eſſe ſuadet, et dum ab initio purgandum eſſe docet, Sic per coctionem non ſemper eam, quę in ſtatu morborum fit, et quam exquiſitam appellat Galenus 3. de criſibus c. 5. , ſed minus exquiſitā et, eam quam innuimus præparationem non raro intelligit, quo pacto nequaquam ſibi contrarius erit Galenus, & quod ipſe per coctionem intel-

ligat iam dictam preparationem, nos facile colligere poſſumus ex eodem in 5. aph. comm. 70. dicente melancholicum humorem in quartana concoqui a calore febrili, quo loci certè per verbum illud concoqui, debemus intelligere præparari, id eſt attenuari, nam tantum abeſt, vt febrilis calor vere concoquat, quin potius verè coctioni obſit: vera enim coctio a natiuo calore fit, vnde Gal. lib de conſt. art. med. c. 12. hanc non à medico, ſed à natura fieri dicebat, ſed febrilis calor tanquá naturæ contrarius, & illius potius deſtructor quomodo concoquat? hic bene poterit materias craſſas rarefacere, & attenuare, ipſas fundendo, niſi admodum exceſſerit; tunc enim ea potius incraſſabit, Hinc febrilis iſte calor à Galeno in 6. aph. comm. 40 incidens, extenuans, atq, diſſoluens appellatur, quæ quidem operationes incidendi, extenuandi, atque diſſoluendi tum à natura, tum à febrili calore, tum à medico denique preſtari poſſunt; vera autem coctio à ſola natura perficitur. Tandem niſi arriſerint iſta, dicendum eſt cum doctiſſimis viris, & præſertim cum Valeſio in commento illius aphoriſmi., Concocta medicari, &c. Quod coctio tantum fit in iis morbis, in quibus putreſcunt ſucci, quare in melãcholia, in qua melancholicus humor non putreſcit, nec etiã poterit expectari cõcoctio, ſed ſat erit, ſi expectetur humoris, & viarũ præparatio ad expurgandum, quo pacto nec Galenus ſibi contradicit.

An in Melancholia, quando caput purgare volumus, à cœna purgantia in ſolidiori forma exhibere ſit oportunum. Cap. X.

PRæcipua ratio ob quam medici purgantia medicamenta à cœna exhibere ſolent, eſt, vt medicamentorum vis in affectibus capitis ſimul cum alimenti vapore ducatur ad cerebrum; aſcẽdentibus enim poſt cibum ad cerebrum vaporibus multis, medicamenti vim promptius illuc duci exiſtimant, & ob id caput fælicius expurgari poſſe autumant, hinc in frequentiſſimo vſu eſt apud plures ex practicantibus à cœna purgantia medicamenta præſcribere, & præſertim in ſolidiori forma. Hinc Auicennas lib. 5. tr. 9. vbi de pillulis agit, paſſim eas à cœna, & dormituris exhibendas eſſe ſcribit, ſed & Paulus Aegineta quoque deiectoria medicamenta à cœna exhibenda preſcripſit lib. 1. c. 43. Amplius in melancholia, quæ per eſſentiam eſt, & ſi quo in affectu couenire videntur cathartica medicamenta à cœna exhibita, quia cum hęc exſiccẽt, & in citata melancholia cerebri exiccatio non augenda, ſed pro viribus minuenda ſit, hoc commodi elicimus ſi prædicto tempore medicamenta exhibeamus, vt ex admixtione humidorum vaporum ex cibo elatorum vis exiccans cathartici obtundatur, ita ut inde nulla, vel minima cerebro noxa imminere poſſit. A doctiſſimis tamen viris hoc tempus ad exhibenda cathartica medicamenta

menta ineptum, nec oportunum exiſtimatur, & pluribus rationibus eorum fulcitur ſententia, & primò, Quod à cibo in ventriculo exiſtente vis medicamenti retundatur ita ut vel fruſtra catharticum exhibeatur, dum humorum deturbatio non ſit proceſſura, aut ſaltem admodum imminuta, vel coacti ſimus, aut validius medicamentum, aut in multo maiori doſi exhibere, quorum vtrunque patiētibus magis moleſtum erit. Secundò, cum ventriculus cibum iam in ipſo exiſtentem amplecti, & retinere ſit aſſuetus quouſque perfectè elaboratus, ac concoctus fuerit, ſic quoque medicamentum, & humores à medicamento attractos alioquin expellendos retinebit, aut dum hos tentabit expellere, & cibū incoctum expellet, atque ita coctio impedietur. Tertiò, in illa incident patientes incommoda, quę vnuſquiſque effugere conatur; impeditur enim medicamentum, quo minus ad imum ventriculi delabatur, eo quod cibum coquendum complectens ventriculus vndequaque ei hæreat, & medicamentum difficulter intromittat, vnde ſit vt in ore ventriculi ſuſpenſum, non exiguas moleſtias exhibeat, & in cauſa ſit vt vomitu ſæpé cibus pariter, ac medicamentum reijciantur. Quartò attracti humores cibum corrumpent, ita ut præter cruditates, alimenti quoque ſubſequatur corruptio, & ſic ex medicamento à cœna aſſumptò non minuantur, ſed potius augeantur morbifici humores. Quintò verendum eſt, ne pars aliqua medicamenti in venas ducatur cum cibo, & ſi in venas ducetur, ducetur in meſaraicas, atque hæpatis venas (qua ratione Galenum 13. meth. c. 15. cibis purgantia medicamenta immiſcuiſſe volunt) ita ut à quibus non oportebat, euacuet, & à cerebro, à quo educere opus erat minus euacuet. Sextò, vt optimè adnotauit Cardanus lib. 4. contradict. motus motum impediet, nam medicamentum trahit humores ab hæpate ad ventriculum, in cibo hæpar trahit à ventriculo, qui duo ſunt motus manifeſtè oppoſiti. Septimò, ſomnus in nocte ſuccedens vires medicamenti omnes infringet, aut ſi ſuccedat euacuatio, ſomnus impedietur ſine neceſſitate, & cum multa ægrotantium moleſtia, vigiliæ .n. melancholicis maximè ſunt infenſæ, ſed quid ad Auicennam, & Paulum? Reſpondetur Paulum loquutum fuiſſe de ſtercoraliis tantùm medicamentis, non de purgantibus, quæ ſtercoraria interdum, non vt plurimum à cæna exhiberi ſolent, quemamodum ex eodem citato capite Pauli conſpicere eſt, imò idem lib. 7. c. 4. iis aduerſatur, qui à cæna huiuſmodi medicamenta exhibent, dum aloem, (& tamen aloes omnes feré pillulas ingreditur) mane dandam eſſe aſſerit, & qui (inquit ipſe) veſperi eam exhibent, aut ſecundum cibum noxam inferunt, quippè alimentum digerit, & alibi legitur? corrumpit at clarius c. 6. eiuſdem libri nobis fauet, hæc habet, "Summatim in omni purgatione efficaci medicamentū homini ieiuno, & concoctione obita trades, ac à ſomno, quoad totum purgatus fuerit, arcebis; Si

Aui-

Auicennam obiiciant, & nos Galenum adducemus qui lib. 4. de ſan. tu. c. 7. nullum medicamentum à cibo dandum eſſe docet, quod cibi in vniuerſum corpus diſtributionem acceleret, quia tunc coqui cibum magis, quàm digeri conuenit, ità & nos dicemus, igeſto cibo vtilius fore, vt is coquatur, quàm vt venter purgatione turbetur, præſertim cum purgatio coctioni plurimum aduerſetur, aut reſpondebimus ipſum ſui & noſtri quoq. temporis abuſum ſequutum fuiſſe, à mediocri cæna aliquo horarũ ſpatio trãſacto pillulas præſcripſiſſe, ità vt medicamenta ſolidiora antequam actuata ſint cibus iàm exierit à ventriculo, nec vllo pacto prædicta incommoda ſuccedere poſſint, qua animaduerſione habita commodum, & oportunum cenſent exhibendi purgantia medicamenta tempus à cæna, Sed pace horum dixerim ſi antequàm medicamentum actuatum ſit, cibus iam exiit è ventriculo, quænam vtilitas à cibo promanet? vbi nam erunt vapores cibi, qui medicamenti vim in cerebrum ferant? quomodo iſti vim exiccantis medicamenti in melancholia eſſentiali tam metuendam auferant, aut emendent? ſed omnia hæc ipſis concedamus, quid inde? certe ſi attractio, quæ à purgãtibus medicamentis fit attractioni magnetis reſpondeat quemadmodũ ex antiquorum medicorum ſententia reſpondere cõſtat, ſicuti magnes ad eum locum ferrum attrahit, in quo eſt, pari ratione non opus eſt, vt medicamenti vaporoſa ſubſtantia, aut cibi vapor eius vi affectus caput petat, & inde ſuperfluitates proliciat, ſic (vt ei quod experientia iamdudum planum fecit acquieſcamus) maſticatoria, & gargariſmata per os, errhina per nares, euacuare videmus, quinimo ſi caput ſubiret, magis illuc quam ad ventrem humores traheret, & proinde non modo facilior, ſed longè impeditior eſſet purgatio, & potius repletio, quam capitis euacuatio foret.

An melancholia per lacrymas expurgetur Cap. XI.

VIr doctiſſimus Ludouicus Mercatus hanc quæſtiunculam breuiter tetigit lib. 1. q. 93. vbi aſſerit ab Hippocrate lib. de morbis, & à Galeno lib. de humoribus dictum fuiſſe melancholiam per oculos expurgari, Quippe (ſubdit ille) primum melancholici hominis ſignum eſt lachrymabundum eſſe, & experimento fidiſſimo compertum, lachrymarum vbertate melancholica accidentia mitigari, ita vt iure optimo dici poſſit, melancholiam illam per oculos purgari; Certè Hippocrates lib. de humoribus recẽſens remedia, quibus morbi curari poſſunt, inter ea lachrymas quoq; ponit, ſed non ne Hippocrates nomine aquæ aliquando atram bilem intellexit? nec lachrymas aliud eſſe, quam aquoſum humorem ab oculis profluentẽ ſatis iam conſtat, quare mirum non erit, ſi inter ſpu-

rios Galeni libros author ille de nat. & ord. cuiuſlibet corporis, ſcribens, quod quatuor humores habent reſpirationes ſuas per ſingulas partes corporis, addat choleram nigram per oculos huiuſmodi reſpirationem habere. Præterea duæ non ſpernēdæ rationes ad hanc veritatem maximè confirmandam facere videntur, Prior eſt, quod poſt diuturnas lachrymas ſubrepat ſomnus, qui ſenſibus conſopitis omnem triſtitiam ac dolorem aufert, præter quamquod ſomnus melācholicorū cerebrum morboſa ſiccitate exareſcens leni humectatione refocillare queat Altera eſt, quod quemadmodum ebriis lachrymæ iucunditatis afferunt plurimum, ita & melancholicis afferre poſſunt plurima .n. inter vinum, & melancholicum humorem ad ſimiles affectus in nobis excitandos ſimilitudo intercedit ſicuti optimè animaduerſum fuiſſe ab Ariſtotele legitur trigeſima ſect. problemm. 1. vbi varios mores, quos vinum in nobis eoſdem & atram bilem afferre ob ſimilem, quam ambo iſthæc ſortiuntur naturam ſcribit, Verum quod vinolentis lacrimæ iucunditatis plurimum afferant, ea ratione maximè conſtat vt adnotauit Cęlius Rhodig. lib. 7. Antiq lect. c. 4. quoniam euidens ebriis fit lenimentum, ſi copioſius effundant redundantem in capite humorem, Cerebrum quippe vini oppletur vaporibus, ac eo nomine moleſto item grauatur onere quod profuſis lachrymis fit ſubinde leuius, & inde voluptas in fletu vinolentis iucunda, Hoc & de melancholicis ſimili ratione diiudices. Non deſunt tamen, quę contrarium ſuadeant, Nam qui fieri poſſit, quod melancholia craſſiſſimus humor per oculos purgetur, cum purgandis humoribus non præſtiterit natura partem adeò principem, & adeo mirabili ſtructura febrefactam? Præterea ſi riſus & lætitia melancholicis proſint ob quod læta ſemper ipſis ob oculos ponēda, & de lætis, ac iucundis cum ipſis ſemper agendum eſſe practicantes omnes pręcipiunt) quomodo illis auxilium lachrymæ præſtent, quę ſunt triſtitiæ ſoboles? Huic poſtremæ obiectioni reſpondetur, quod non eodem modo, quo lætitia, & riſus melancholicos iuuant, lachrymæ id efficiunt, nam cum riſus vt plurimum ſit lętitiæ effectus, & hæc per ſe melancholiæ aduerſetur, ſic lachrymæ triſtitiæ effectus ob triſtitiam adiunctam tantum abeſt, vt auxilium, quin potius detrimentum afferant melancholicis, ſed quatenus cauſam, quæ quoque triſtitiam inducit, euacuant eatenus melancholicis prodeſſe dicuntur, Ad alteram reſpondet Mercatus quod dum melancholiam per oculos purgari dicimus hoc nō de melancholico ſucco, ſed de melancholiæ morbo intelligendum eſſe, veriſſimum .n. eſt pleroſque melancholicorum per lachrymarum profuſionem non ſolum ab accidentibus melancholicis liberari, verum iuuari adeo, vt morbo videantur priuari, verum licet hoc euidens ſit, & variis experimentis probatum, cum hoc tamen credendum non eſt (inquit ille) in quauis melancholię ſpecie verum eſſe,

& cæt..

& certum; Quippe vbi in venis cerebri prædictus humor abundat, etiam ſi præ mærore aut timore lachrymentur homines, non ſolum nō leuantur, verum ſummopere lædi contingit, quia exoluta prædicti humoris tenuiori parte, craſſa quæ remanet, preſſius affligit, & diutius, præterea ſi melancholia ex venoſo genere ſucco melancholico referto ortum duxerit, non ſolum leuamen vllum æger non ſuſcipiet, verum longè ob id imbecilliore facto capite, deinceps magis afficitur, & forſan ex fiente in factam commigrat affectio, Supereſt igitur ſolum veriſſimum eſſe melancholiam purgari per oculos vbi flatuoſam habet cauſam, quæ caput aſcendens, in aquam verſa per oculos extillare nata, ſit & ſubinde caput leuare, & ſymptomata omnia melancholica lenire ac ſenare queat, ſed adhuc difficultas enodanda remanet, quæ ex primo loco adducta ratione emergit, diximus.n. à diuturnis lachrymis conciliari ſomnum, quod omnino rationi repugnare videtur, nam cum ex vaporoſa vel frigida, vel humida congeſta materia in cerebro procedat ſomnus, nonne potius ante fletum deberet fieri ſomnus, cum antequam quis fleat in ſe multam ſeroſam humiditatem contineat, quę cum ſit materia vaporum deberet ſomnum conciliare euaporando? at tranſacto fletu iam exhauſta eſt per lachrymas, vnde non apparet, quomodo poſſit cerebrum amplius afficere, Reſpondet eruditus vir Ioãnes Baptiſta Perſona Brixienſis in ſuis noctibus ſolitariis, quod ante fletum ſeroſa illa humiditas quieſcit intus, cumq. agitata non ſit non euaporat at dum compreſſione foras exprimitur, tenuatur per attritionem, & in vaporem ſoluitur, non ergo ante fletum fit ſomnus, quia vapores nulli eleuantur, non in principio fletus, quia pauci, at diù durante fletu vapores multi congregantur in capite, atq. ita in ſolo fletu longo euenit ſomnum conciliari. Sed adhuc dubitabit aliquis, quomodo per lachrymas melancholia exoneretur ſi in fletu diuturno cerebrum vaporibus repleatur? ſcimus.n. à vaporoſæ ſubſtantiæ per lachrymas reſolutione melancholiam imminui, non per vaporoſæ ſubſtantiæ nouam congeriem, hoc.n. pacto auctio potius, quam imminutio fieret melancholicæ triſtitiæ. Non inelegantem ſanè reſponſionem ex eodem Perſona expiſcauimus, & eſt, quod nō ſolum cerebrum à noxio melancholico vapore exoneratur, ea ratione per fletum, quod glandulæ oculorum per lachrymas propriam humiditatem deponentes, reliquam quæ in cerebro redundat, alliciunt, verum etiam quoniam genitis ex attritione lacrymarum humidis vaporibus ſurſumq. tendentibus ob leuitatem, neceſſe eſt, vt craſſior grauiorq. melancholica exhalatio, quę prius cerebrũ occupabat, deorſum tendat, cedens ſubtiliori, atq. leuiori. Hinc itaq. fit vt exonerato capite à materia illa moleſta triſtitiam adaugente nos videamur conſolari & exhilarari animaduertẽtes triſtitię cauſam imminui.

An purgantia medicamenta, atq. confectiones cordiales & ad melancholiam praſcriptas inuicem admixta exhibere liceat? Cap. XII.

CONſectionibus corroborantibus, ſeu cardiacis nuncupatis purgantia medicamenta, vel in ea quantitate admiſcentur, qua non mouent aluum, (quo pacto cyaneus lapis confectionem Alkermes, ingreditur, & præter opoponacum ſagapenũ ac centaurium minus theriacam, agaricus, hæ confectiones .n. vel ſũma doſi exhibitæ aluum nequaquam mouent) vel nos iam paratis confectionibus ſoluentia admiſcemus ea doſi, qua per aluum, quos intendimus humores, & excrementa commode deturbare poſſint, quo pacto practicantium viri doctiſſimi, & inter hos præcipue Ludouicus Mercatus in curatione melancholię corroborantia, ſeu cardiacas confectiones ſoluentibus admiſcent medicamentis. hoc tamen non deſunt, qui damnent, nã qui purgare intendunt, aut purgantibus corroborãtia addunt, vt ea à mala qualitate cordi, ac natiuo calori inimica, quam omnia cathartica poſſident, vindicent, quo nomine addunt hodié ſpicã, ſquinanthum, cinnamomum, & ſimilia purgantibus medicamentis, aut corroborantia addunt non quia ſoluentia medicamenta corrigant, ſed quia vno, & eodem tempore ſuperfluos, & morbificos educant humores ac melancholicę affectioni medeantur, cor, & præcipua viſcera corroborando, ſpirituſq. vitales refocillando, ac reſtaurando; Si de priori ſermo ſit, omnes vnanimes admittunt, alterum vero reprobant, nam ſi purgare atq. laxare ſit animus, ad quid corroborantibus vti, quæ non parum adſtringunt quemadmodum forent confectio hyacintina, electuarium de gemmis, ac diamargaritum frigidum? non ne itá aut minuetur, purgatio, aut quod peius erit, agitabuntur humores nec, vt deceret, ſufficienter poſteà educentur? prętereà quod tunc temporis cardiaca medicamenta corroborare poſſint, nulla ratio ſuadet, nam quomodo ad ſtringamus, vbi eodem tempore valdè laxat medicamentum ſoluens? imo cum ſimul mixtum exhibeatur vtrumq. ſimul etiam cum purgante corroborans, atq. adſtrigens educetur medicamentum, atq. ita in caſſum fuerit exhibitum. His reſpondetur vno & eodem tẽpore, ſũma cũ ratione purgari ac corroborari poſſe, nã pręterquãquod corroboratio nõ à ſola adſtrictione procedat ſed à rebus valde odoratis quatenus ſuis tenuiſſimus vaporibus ſpiritus citiſſimè reparãt, & augẽt nec nõ à medicamẽtis illis ſĩplicibus, quę à tota ſubſtãtia cor, aliaq. pręcipua viſcera, ac naturales õnes facultates corroborandi vĩ habẽt, (quę omnia præenarratas confectiones ingrediuntur) non eſt q ioq. inconueniens eodem tempore laxare, atq. adſtringere, purgare atq. corroborare,

rare, nam venas, in quibus excrementitii, ac morbifici humores ſtabulantur, laxamus atq cor natiui caloris fontem adſtringimus, & præſertim eo tempore, quo à purganti medicamento multa ſpirituum ac proinde natiui caloris iactura, fit nam ex ſolidarum cordis partium adſtrictione, atq corroboratione, quam cardiaca medicamenta à tota ſubſtantia afferunt, minor euadit iactura iſta, & hoc in melancholicis præcipuè obſeruandum eſt, tanquam iis, qui inter cæteros ſpirituum vitalium penuria laborant, præterea ſi de ſola adſtrictione a manifeſtis medicamentorum qualitatibus ſit ſermo omnibus adapertum erit, purgationem citius procedere, tanquam quę ab irritantibus, & maioris actiuitatis qualitatibus aliquam deducat originem, adſtrictionem verò tanquam quæ à qualitatibus minoris actiuitatis pendeat, tardiorem promi, ſi vero de ea corrobatione, quæ a proprietate pendet, loquamur nihil obſt at nobis quod ſimul cum purganti medicamento cardiaca educantur, quandoquidem iſta propria ſponte citiſſimè ad cor feruntur, ita vt ſæpe priuſquam purgans medicamentum admixtum humores attrahere inceperit, hæc iam cordi vim propriam communicauerint, nec tandem neceſſe eſt, vt cũ purganti medicamento deiiciatur adſtringẽs nàm dum actuata fuerint in ventriculo, cum hoc grata & amica naturę qualitate polleat, & ſui adſtrictione ad retentionem faciat diutius in corpore immoratur, illud vero cum inimica & moleſta qualitate naturam ad expulſionem irritante præditum ſit, citius educitur, etiam ſi admixta ſimul fuerint aſſumpta. ſic interdum obſeruamus a cibo euomi, nec cibum euomi, ſed humores à cibo diuerſos; Quapropter non eſt, vt addant, iſti, ſatius eſſe ab operatione purgantis medicamenti exhibere cardiaca, atq. corroborantia remedia nam quamuis hoc, & rectè à nonnullis præſtetur, qui ſequenti die ab aſſumpto pharmaco hæc exhibent, ſatius tamen, ac tutius cenſendum eſt, a quouis detrimẽto quod ſoluens medicamentum afferre poſſit præſeruari, quam ab eodem iam allato curari, Damnantur etiam, qui in componendis cardiacis medicamentis cathartica immiſcent ea doſi, à qua nõ ſequitur alui deiectio, & primò quia medicamenta cathartica deiectione, & vomitu, quem pleraq illorum, & præſertim vehementiora afferre ſolent, naturam turbare tantum, & humores melancholicos exagitare, non autem ob quantitatem tam exiguam euacuare valẽt, Secundò quia cum ob paucitatem purgatione fruſtrentur, in eum vertentur humorem, quem trahere nata erant, ſi vero mitiora ſint, in alimentum, quemadmodum teſtatus eſt Galenus lib. Quos, & quãdo purgare oporteat &c. cap. penultimo Hinc Rondeletius in officina Pharmacopolarum in compoſitione Diar rhodonis rhabarbarum quia purgans eſt, reſpuit, cui etiam Fuchſius lib. 2. de compoſit. medicam ſubſcribit. Tandem nouiſſime ſubdit vir magni nominis in hac vrbe, & qui multas pecunias in

exercenda

exercenda medicina lucratus eſt, quod in aliquo parando medicamento compoſito ſingula quæq. ingredientia eligenda ſunt ad eundem ſcopum, ad quem totum compoſitum conſtruitur, ita vt ſi exempli gratia totius medicamenti ſcopus & intentio ſit corroborare, ſingula quoq. ingredientia corroborantia ſint, oportet, Verum, (vt verum fatear) quam falſum ſit iſtud libere ſuppoſitum, quiſq. in re medica vel parum exercitatus, facile videre poteſt, nam ſi nos de compoſito purganti medicamento afferamus exemplum, in ipſo alia odorata eſſe, vt ſoluē tium malignitatem corrigant, alia adſtringentia, vt viſcerum tonum conſeruent, alia refrigerantia, vt nimiam ſoluentium caliditatem attēperent, quorum tamen nulla purgatoria facultate ſunt prędita, ſed & ſi de corroborantibus compoſitis ſit ſermo, nō ne in ipſis alia quæ adſtringunt, alia quæ aperiunt, alia quæ calefaciunt, alia quæ refrigerant, adinueniuntur, itá vt mirum eſſe non debeat, ſi corroborantibus ſoluētia commiſceantur, & præſertim cum hoc comprobatum ſit authoritate, & exemplo antiquorum tum græcorum, tum arabum, nam ſi mithridatum, theriacā, Antidotum Eſdræ ac plura laudatiſſima, & hucuſq. ab omnibus accepta medicamenta examinemus, in iis nonnulla purgantia reperiri conſpiciemus, & ſi forte ad opium recurrerent aliqui tanquam ad id, quod ſoluentium purgationem aut ab illis agitationē prouenientem ſiſtere poſſit, adducant quoq. cauſam, propter quam in illis confectionibus poſita ſint iſta purgātia, nā fruſtra poſita dicendum non eſt; deinde (ne ad opium confugiamus) ſe conuertant ad Auicēnam, ac Meſuem, nam hic in Diamuſco amaro aloem & caſtoreum imponit, in Alkermes confectione cyaneum lapidem, ille vero lib. de virt. cord. tr. 2. c. 1. ait ad confortationem cordis poni in medicinis cordialibus lapidem lazuli aut Armenum, quorum vterq. valide purgat vnde poſtea c. 4. lib. cit. nobilem confectionem lætificantem deſcribit, in qua Epithimum, & vtrumq. ex prædictis lapidibus imponit, ſed quid plura? non ne adeſt in lætificante Galeni epithimus? nec tamen hunc aliquis putet, dum propter ſui paucitatem ventris ſolutione fruſtratur, aut in alimentum verti, aut in eum quem trahere natus erat, humorem, nam ſi hæc contingerent, ineptè poſuiſſet Galenus in illo electuario. Sed ad quid poſuerunt hi purgantia in prædictis confectionibus, ſi ſua purgatione fruſtrentur, percunctetur aliquis? Huic reſpondere poſſe putarem, quod etiam ſi purgantia in adeo exigua quantitate, & tot aliis admixta fruſtrentur euacuatione ea, quæ ſenſibiliter per aluum fit, non tamen ea euacuatione fruſtrantur, quæ inſenſibiliter per occultos noſtri corporis meatus fit, ad quam euacuationem moliendam trahuntur, ac veluti manuducuntur, ab aliis diſcutientibus, & in longe maiori copia admixtis imo cum proprium ſit horum catharticorum melāncholicum humorem educere, dum iam facta diſcutientia ſunt (cum non

poſſint

poſſint eum per ſibi conſuetam viam euacuare) ipſum per alias vias atque occulta foramina diſcutiunt, atque inſenſibiliter euacuant, neq. inconueniens eſt, quod catharticum, dum in exigua ſui quantitate aliis miſcetur medicamentis diuerſo modo euacuationem molientibus & quæ illud viribus longè ſuperent ob maiorem molem per vias ſibi non conſuetas euacuet, cum id quod inferius eſt viribus, non propriũ, ſed eorum, quæ ſuperant, motum ſequi cogatur. Hæc autem omnia in eodem ferè argumento perbelle aſſerit Auicennas ſumma prima tr. 1. de neceſſitate compoſitarum medicinarum, vbi hæc habet,, Et quandoque eſt medicina, quam inuenimus, communis duabus viis, & intentio noſtra eſt in via vna, quamobrem aſſociamus cum ea, quod deferat eam ad illam, ſicut cum ponimus cantharides in medicinis aperitiuis, vt conuertant eas à parte venarum ad partem renum, & veſicæ; ſic pari pacto de catharticis cum diſcutientibus admixtis differere poſſumus, imò cum hęc non ſolum per ſedem, ſed inſenſibiliter etiam per occulta foramina euacuandi virtutem habeant (quatenus enim calida & ſicca ſunt, atque tenuium partium, nec non etiam nonnulla acria, certè digerendi, ſeu diſcutiendi vi pręditа extant, quod etiam nos docet Gal. lib. 5. de ſimpl. med. fac. c. 20.) additis tantum diſcutientibus, & in maiori doſi, facilius erit illa ab euacuatione per aluũ ad euacuationem, quæ per cęcos meatus fit, conuertere, quod & experientia ipſa teſtatur in pluribus antidotis, ac confectionibus, quę valide diſcutiunt, nihil tamen per ſedem euacuant, etiam ſi cathartica medicamenta in ſe receperint; ſed de his hactenus. Interim cum de cardiacis medicamentis mentionẽ fecerimus, & hęc ad melancholiã præſcribi dictũ ſit, videamus obiter an in melancholia cordi remedia pręſcribenda ſint.

An in melancholia cordi remedia præſcribenda ſint? Cap. XIII.

HVic dubitationi anſam dedit Galenus, qui in curanda melancholia, ſicuti, & in cęteris aliis capitis affectibus, in quibus animę principes actiones læduntur, cor omni remedio deſtituit capitiq. cuncta pręſidia admouenda eſſe iubet. hinc ipſe pluribus in locis & præſertim lib. 1. de loc. aff. c. 2. fundamentum veriſſimum ſupponit, nempe quod dum læditur aliqua actio neceſſario organum, in quo illa actio abſoluitur, ſemper lędatur, ſiue per ſe, ſiue ex accidenti, & vt cum Galeno loquamur, vel læſa facultate, vel ob errorem externum, quo poſito fundamento poſtmodum contra Chriſippum, Aſclepiadem, Ariſtotelem, & alios, qui cognoſcentẽ animam in Corde locarunt, inuehitur, inquiens, ò boni viri, ſi cognitio, & principes functiones, ſenſationeſq. fiunt in corde, & eę à quibus prodeunt, facultates in eo reſident, cur læſa memoria, aut imaginatiua, aut ſenſu communi, non cor, ſed caput, perfunditis & irrigatis? cur in phrenitide, & lethargo non cor ſed caput & cerebrum euacuare ag-

gredimur? ex quibus patet, quod cum in melancholia principes læ-dantur actiones, & hę abſoluantur in cerebro, cerebrum & non cor lædi, & ideo cerebro, & non cordi applicanda remedia erunt. Hinc Galenus de melancholia pertractans nullibi pro corde medicamenta preſcribit, præterea extat Galeni locus, 3. de Hipp. & Plat. Decr. c. 6. vbi ſic, " Si in cerebro vitium ſit, in delirium animal, motuſq. & ſenſus priuationem promptè incidit ſi cor laborat, nihil huiuſmodi patitur &c. ad quid igitur cordi præſcribenda remedia? Verum alia ex parte eodem fundamento Galeni ſtante, poſſumus aſſerere cor non eſſe deſerē-dum remediis, in melancholia, quādoquidem ſi nulla actio lęditur abſque proprii organi læſione neceſſario in melancholia lædetur cor cum in ea animi affectus deprauentur, ſi quidem melancholici citra occaſionem timent, & mæſti ſunt, timor autem & meſtitia iraſcibilis facultatis in corde reſidentis ſunt effectus, prçterea ex eodem Galeno in complicatis affectibus, ei quod magis vrget, incumbendum eſt, altero non neglecto, quare & ſi læſæ principes actiones maioris momenti ſint quam deprauati animi affectus, non propterea tamen cerebri in quo harum principum functionum facultates reſident, curationi ſulum incumbendum eſt, corde neglecto, ſed cum Arabibus cordi etiam remedia miniſtranda ſunt in melancholia, & quamuis ab eis miniſtrari putare poſſemus, quia principum actionum facultates radicaliter, vt dicunt, in corde ſint ſitæ, nos tamen eo nomine adminiſtranda eſſe cenſemus, quia animi affectus facultatis in corde reſidentis affectus lędentur, Ac ſi quis obiiceret hos potius per conſenſum lædi, quam ſecus, quatenus ſcilicet rei triſtabilis imaginatio in cerebro præcedit, huic reſpondendum eſſet, quod vel Galeno & Auicenna teſtibus, affectus, qui per conſenſum fiunt, tractu temporis per eſſentiam euadunt, ita vt & cordi proſpicere in protracta melancholia non ſit ab re, ſed & plures alięrationes extant, quę in melancholia cordi proſpiciendum eſſe ſuadent, & primo, quia à corde ipſo interdum melancholia fit, vti quęſtiuncula 32. oſtenſum fuit. Secundò quia vitalium ſpirituum penuria vt plurimum melancholici laborant, Tertiò deniq. quia in melancholia. & pręſertim hypocōdriaca modo palpitatio, modo anguſtia, ac veluti compreſſio quędam, modò alius pręternaturam cordis affectus, ſæpenumero concomitari ſolet, ſed quid ad Galenum nulla cordi pręſidia in melancholia præſcribentem? Reſpondetur nos per melancholiam intelligere aut eam, quæ per eſſentiam, aut eam, quę per conſenſum fit ſi hanc intelligamus, non immerito dicere poſſumus, & in hac non denegaturum fuiſſe remedia cordi Galenum, ſi ipſam per conſenſum à corde prouenire animaduertiſſet, nam generice ſubſequens præceptū tradidit ipſe in 3. de loc. aff. c. 5. etiam ſi ſpecifice illud de hac melancholia per conſenſum à corde non tradiderit, nam ibi de noxiis principum actionum agens, hæc docet, " Neq. latere nos debet vbi quis per conſenſum afficitur, ipſaq. affectio in fieri habeat eſſe, quod deletis efficientibus ipſam cauſis, ipſa quoq. ſimul delatur, & ad extremum

capitis

capitis exemplo comitialis morbi vtitur, pro cuius curatione præceptum tradit, quod & melancholiæ optime applicari poteſt inquit. " Sic etiam per comitialem morbum, cum vel ob ſtomachum, vel ob aliquam aliam particulam affectio fit, eam maximè, & in primis curare præcipiunt medici cerebrum vero ita pr ęparant, vt non ità facile afficiatur, Si vero melancholiam per eſſentiam intelligamus reſpondetur Galenum alioquin valdè prolixum, in hac re parcum extitiſſe, & tantummodo eius præcipua remedia, & veluti per tranſenam tetigiſſe, vnde mirum non fuerit, ſi cor remediis deſtituerit, nihilominus lib. de theriaca ad Piſ. c. 15. ſic loquitur" Illud certe eſt ſumma admiratione proſequendum quod theriacam non modo corporis affectus ſanare videmus, ſed etiam animi paſſionibus, ipſum quoq. grauiter infeſtantibus opitulari conſpicimus, veluti cum excitatas melancholia graues curas multoties ſumpta ex animo pellit, proinde ac ſi ex plene, ac reliquis membris atram bilem exugeret &c. Quod autem theriaca maxime cardiacum medicamentum ſit, omnibus in confeſſo eſt, imo Galenus eodem loci ipſam ab Andromaco, Tranquillam vocari ſcribit, quia præter ſanitatem corporibus tranquillitatem etiam inducat. Hinc Arabes & latini quoq. doctiſſimi viri non ſolum interna, ſed & externa etiam medicamenta cordi pręſcribunt, in melancholia, hac potiſſimū ratione innixi, quod & ſi præcipua huius morbi ſedes non ſit cor ſed cerebrum, eo tamen nexu, iisq. vinculis vtrumq. alteri copulatur; vt fieri non queat, quin improſpera cordis conſtitutio ſecum comitem trahat eam, quæ eſt cerebri, ſaltem ſi cerebrum afficiatur à corde probe præparato ſuppetias ſuſceptabit, & Auicennas lib. 3. fen. 1. tr. 4. c. 18. hæc habet," Spiritus animalis continuus eſt ſpiritui vitali, et ex ſubſtantia ipſius, quare complexio eius corrupta melāncholica corrumpit complexionem cerebri, & conuertit ad melancholiam. Tandem ſeno dandus remaneret Galeni locus. 3. de Hipp. & Plat. decret. adductus, ſed hic nihil contra nos facit, quandoquidem ibi Galenus loquitur de colliſione, & vulneratione, vt ad initium citati capitis videre eſt, nos clariorem afferamus doctrinam ex 3. de loc. aff. c. 7. deſumptam, quo loci ſic Galenus loquitur," Quemadmodum elato ex ventriculo ad oculos fuliginoſo quodam, aut fumoſo habitu, aut craſſis quoq vaporibus, ſimilia vt in ſuffuſione accidentia contingunt, eadem ratione ſublata ad cerebrum ab atra bile euaporatione veluti fuliginoſa fumoſaq. melcāholica eueniunt in mente accidentia, modo quid obſtat, quin et hæc fumoſa euaporatio ab atra bile exiſtente in corde eleuetur, cum et ipſum intemperiebus, et obſtructionibus obnoxium eſſe poſſit?

An in melancholia vomitoria conueniant? Cap. XIIII.

IN melancholia non conuenire vomitoria docuiſſe videtur Hippocrates lib. 4. aph. 9. dum ait melancholicos plenius per inferiora purgandos eſſe, & Galenus in comm. plenius, ideſt fortius interpretatur, & rationem reddit, quia melancholicus humor ad differentiam bilis ſui grauitate inferiora petat, Sic Auicennas lib. 1. ſen. 4. doctr. 5 c. 4. hæc profert, " Ex humoribus quoq. eſt, qui eſt velocioris obedientię vomitui ſecundum plurimum, ſicut cholera, & ex eis eſt, qui vomitui rebellis exiſtit, ſicut melancholia, & ex eis eſt, qui inter hos eſt medius ſicut phlegma. Amplius cum triplex ſit melancholia ratione loci, vomitus non conuenit in ea, quæ eſt per eſſentiã in capite, quia ſi exhibeatur vomitorium adeo validum, quod materiã in capite exiſtentẽ educat incolumi exiſtente corpore, colliquabit partes ſanas, antequam melancholiam educat, hinc Hippocrates, et Galenus prohibent elleborum iis, qui incolumi, ſunt corpore 4. aphoriſm. 16. deinde difficillimum et periculoſum puto attrahere materiam ex capite, vt purgetur per os ventriculi, nec obiiciant, quod ſi Galenus pharmacis vſus ſit fortioribus in aliquibus cerebri affectibus, vt per ſe dem expurgationem moliretur, nos facilius per vomitum expurgabimus, tanquam per proximiorem viam, nam alia eſt ratio purgationis per aluum, quia attractoria medicamenta multo facilius ducunt humorem, quanquam longinquum ad inteſtina quam ad os ventriculi, et quod maius eſt, pars illa ignobilis à tranſitu humorum nullam ſentit noxam. Nec in melancholia per conſenſum à toto vomitus conuenire videtur, non .n. ducendus eſt humor ex natura, & ex accidenti noxius, et prauus per os ventriculi ſupernum, præterquamquod nonnulli ex ſola vomitione melancholici euaſerunt, quemadmodum videre eſt in libello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Poſſid. propè finem, et hoc fortè quia nimis in vomitu repleretur cerebrum, ac in id multò facilius incurrent, ii, in quibus humor, iam diu in venis moram traxerit & à natura alienus euaſerit; Nec tandem in hypocondriaca conuenire videtur vomitus omnes .n. hypocondriaci habent ventriculum valde imbecillem, non autem purgandi ſunt humores per locum debilem ex Galeno 13. meth. c. 11. Attamen ſciendum eſt ſermonem eſſe aut de vomitu materiæ in ventriculo collectę propter ventriculi imbecillitatem aut materiæ melancholicę ex qua proxime fit melancholia, primo modo licet et melancholicos, et alios quoſuis euacuare per vomitum dummodo leges illæ ſeruentur, quę à Galeno et Hippocrate ſunt propoſitæ lib. de ſalub. dieta, quos et quando purgare oport. et 4. aphoriſm. à 4. aphoriſmo ad 17. vt ſcilicet tabidi, & anguſto pectore, et inſueti, et difficillimi ad vomendum nunquam cogantur ad vomitum, Sed ſi de materia melancholica fiat mentio melan-

lancholiam quę ſit tantum per eſſentiam in capite,nullo pacto vomitoriis, tractandam eſſe opinamur. in reliquis ſpeciebus vomitoria locum habere poſſe concedimus, & quia hæc in triplici gradu ſunt, mitiora nempè, mediocria, & fortiora, mitiora prætermitti poſſunt quia non euacuant humorem peccantem ſed duntaxat humores ſpōte ſua ad os ventriculi aſcendentes, vel in cauitate contentos facilè educunt Mediocria autem, vt eſt ſuccus raphani, radix aſari, & ſimilia, tam in hypocondriaca, quàm in melācholia à toto adminiſtrari poſſunt, dummodo os ventriculi non ſit adeo ſenſibile, vt patientes ex illius nimis exquiſito ſenſu palpitationem lypothimiam ſyncopem aut epilepſiam incurrant Hinc Poſſid.in libello de melancholia iam cit. Aetius,& Arabes in hypocondriaca vomitū laudāt excitatū à radiculis;demū ſi de fortioribus ſit ſermo, vt ſunt antimonium, elleborus albus, lapis cyaneus & armenus, hæc profectò antiquioribus Medicis probatiſſima ſunt, dummodo in eorum exhibitione leges quædam ſeruentur, vt ſcilicet humores & corpus præparentur, illi cum craſſi ſint, ſi incidantur & attenuentur oximellite ſcyllitico, &. compoſito, hoc ſi humectetur (ſic Hippocrates 4. aph. 13. ait ante elleborum humectanda eſſe corpora) humectatur autem corpus & per ſe dum cibis & potionibus humidis, & copioſo alimento vtimur, & per accidens dum quieti,& ſomno indulgemus; ſic prẹparato corpore prædicta vomitoria poſſunt exhiberi, ſed tutius in infuſione vini maluatici, vel alterius ſimilis, quàm in ſubſtantia,& ſtatim prebeatur aliquod alimentum,ſiue ptiſſana, aut panatella,aut quid ſimile, quo facilius & ſine ventriculi labore patientes vomere poſſint, non ſunt autem iſta prębenda circa melācholiæ initia ſed tantum vbi confirmatus ſit affectus,quaſi in cura coacta hinc Auicennas, qui in myrachiali videbatur timere vomitoria propter ventriculi imbecillitatem, tandem ſubiungit, in inuenterata album elleborum conuenire,at ſi in hypocōdriaca in qua ventriculus eſt vſq. adeo languidus, conuenit, multo magis conueniet vbi humor melācholicus in iecore&toto redundauerit,ſic huius melancholię per elleborum album curatæ meminit Gal. lib. de atra bile c.7. quando ait, Prẹti filias albo elleboro à melancholia fuiſſe curatas celeberrimumq.fuiſſe hoc remedium ante,&poſt Eraſiſtrati tempora; Ad rationes vero in oppoſitum adductas facile hac vna ſolutione reſpondere poſſumus, ſatius ſcilicet eſſe in deſperatis caſibus aliquid periclitari, quam inſanos homines relinquere, ſed tamen ſi in hypocondriacis vereamur ventriculi imbecillitatem ſtatim poſt vomitum muniendus eſt ventriculus internis, & externis, ſiq. vereamur noxam humoris melancholici,poterimus os ventriculi defendere præmiſſis pinguibus & oleoſis,quæ poſſint corrigere acrimoniam humoris melancholici,& obtundere ſenſum oris ventriculi,vt ſunt brodia pinguia,fercula cum butyrro, & ſimilia. His tamen omnibus duo ſubdere eſt animus,vnū & animaduerſione dignum eſt quod antiquiores medici dum medi-

camenta fortiora vomitum excitantia propinabant, qualia ſunt ſuperius iam propoſita,& præſertim elleborus,iſta non tantum vomitoria, ſed ſimul etiam deiectoria erant, ita vt ex vtraq. euacuatione facilius excerni potuerit melancholicus humor. Alterum eſt, quod ſola vomitoria etiam conuenire poſſunt in melancholia non tam ratione pituitę & crudorum ſuccorum in ventriculo exiſtentium,vt ſupra dictum fuit quàm ratione illius atræ bilis,quę à liene in ventriculum copioſior interdum regurgitare ſolet.

Cur in Melancholia non tantum humorem melancholicum, ſed etiam pituitoſum euacuare neceſſe ſit. Cap. XV.

PRofectò primo intuitu rationi conſonum eſſe non videtur,vt ſui natura humidior ſcateat humor,vbi ſicciſſimus reperitur: nihilominus, cum à diuerſa cauſa proueniat vterque hos ſimul reperiri in melancholicis veriſſimum eſt,imò diutius non permanet in melancholicis nigra bilis,quin ſuccreſcat quoque pituita,ratio autem eſt, quia melancholicus humor cum frigidus & ſiccus ſit, è diametro calori natiuo aduerſatur, quare melancholici hunc ſemper imbecillum habent ex quo fit,vt cum cibos non poſſint conficere,crudos ſuccos,pituitam,& ichores copioſiſſimos gignant. Hinc quoque libello de melancholia ex Galeno Rufo,& Poſſidonio quæritur,cur aſſidue cruditate melancholici laborent, & duplex affertur ratio, altera, quia turbulentum, plenumque excrementis hi corpus habeant, quaſi copioſi flatus inteſtinorum fęces exire prohibentes, cum ipſis in ventriculum effument illiusque coctionem perturbent,quod in hypocondriacis pręſertim euenire credendum eſt. Altera, quia illorum ventriculus male temperatus ſemper ob humorem melancholicum frigeat,ſed & cerebrum quoque (ſi de eſſentiali melancholia ſit ſermo) cum alioquin pituitæ metropolis dicatur tunc illius plurimum producet, vbi in ipſo tandiù commoratus fuerit melancholicus humor, vt proprium cerebri calidum innatum laceſſire potuerit,quapropter in quacunque melancholiæ ſpecie,& pręſertim aliquatenus progreſſa, non ſolum melancholici, ſed ſimul etiam pituitoſi humoris euacuatio procuranda erit.

An caput purgia, & præſertim ſternutatoria conueniant in melancholia? Cap. XVI.

SI ſternutatoria locum habeant in curanda melancholia, in ea, quæ fit per eſſentiam in capite,ſane habebunt,& in ea præcipue quæ à melancholico humore producitur, dein fortè etiam in ea quę à vapore, & quidem horum medicamentorum partes ſunt à ſuperfluis excrementis, atque alienis humoribus caput expurgare,

vnde

vnde caput purgia appellantur. Quod autem me mouit ad hanc quęſtiunculam proponendam fuit varias obſeruaſſe doctiorum virorum in hac re opiniones; nonnullis enim exploduntur ſternutatoria, atq. caput purgia in melancholia curanda, ab aliis de ipſis ne verbum quidem fit, etiam ſi vberrimè, cætera medicamenta apponant, ab aliis tandem maximè extolluntur. Rationes autem ob quas à nonnullis reiiciuntur, caput purgia in huius affectus curatione ſunt, quia ſi melancholia fiat ſolo cerebro lęſo, vel ob frigidum, & ſiccius intemperamentum, ita vt proprium alimentum in naturam melancholię affinem cõmutet, vel ob nimium calorem, & exuſtionem, quæ probum, & laudabilem ſanguinem in atrum humorem conuertat, certè caput purgia non conuenient, quia cerebri ſiccitatem adaugebunt, cum ex iis parentur quę purgatrice facultate pollent, & vt plurimum calida, & ſicca ſint, imò contra Galeni dogmata medicinam factitabunt, qui ipſa pręſcribent, nam ipſe 3. de loc. aff. c. 7. pręcipit caput eſſe humectandum, qua de cauſa melancholicis quoque omni diligentia ſomnus conciliandus eſt. Reſpondetur balnea, lotiones, & fomenta, quę cerebrum humectare ſunt apta, non eſſe ſatis ad euacuandam materiam melancholicam in cerebro exiſtentem, vbi melancholia, aut ob ægrotantiũ aut ob medicorum negligentiam in longum producatur, quare non ſatis eſt iis vti, quæ inſenſibiliter euacuant, ſed etiam ad ea, quę ſenſibiliter expurgẽt, recurrendum eſt, vti quæ per os, & nares materiam educunt, caput purgia appellata, neque horum pertimeſcenda eſt ſiccitas, quia pręterquã quod cerebri ſubſtantiam non attingunt, nequaquam impediunt, quin etiam inſenſibiliter euacuantia adminiſtrentur, vti ſunt iam prædicta, fomenta, lotiones, & ſimilia; imò multo maior eſt vtilitas, quę exeuacuatione melancholici humoris ſiccitatem producentis contingit, quàm ſit detrimẽtum, quod ex admiſtratione caput purgiorum proueniat, cum hoc vel minimum, vel nullum potius eſſe poſſit, hinc Galen. eod. 3. de loc. aff. diuturno facto iam morbo, ad fortiora remedia confugiendum eſſe docebat. Exploduntur præterea ſternutatoria, quia eſſentiali melancholia in corpore cerebri nõ in ventriculis ſit humor quaſi ſternutatoria humorem in ventriculis exiſtentẽ expurgent, nequaquã eum, qui in cerebri corpore. Addunt inſuper in ſternutamento nihil niſi vaporoſum, ac flatuoſum excerni, quod ex ſonitu cognoſcitur, quare non eſſe ſternutatoria adhibenda in melancholia, vbi craſſus & melancholicus humor cerebrum occupabit: quod confirmant Galeni authoritate 7. aph. comm. 51. dicentis, quod ſi quis humor in capite ſuperabundet, non facit tamen ſternutamentum, niſi in ventum conuertatur, & hoc manifeſte videtur in multis, qui licet copiam humoris per nares excernant, non tamen propterea neceſſariò ſæpe ſternutant; ſed iſti in nonnullis decipiuntur, nam ſternutamentis humoroſa quoque materia, & hęc vel à cerebri corpore expurgatur: cuius rei teſtis eſt idem Galenus libello de inſtrum. odorat. c. 6. hęc habens. „ Mucum etiam

etiam ex cerebro craſſum, et glutinoſum ſternutamenta detrahunt, quem vna cum ſpiritu foras impulſo educunt, ſed non ne videmus capitis grauedini ſternutamenta mederi? grauedo autem non ex vaporibus aut flatu,ſed ex frigidis craſſis,aut copioſis humoribus prouenit ſi nihil autem per ſternutamenta ex cerebro educeretur ea grauedinẽ captis non modo non leuarent, verum etiam ex Galeno à ſpiritu tum foras confertim ruente, tum etiam verberante caput magis et plenum et graue redderetur,vt ex magnis vocibus fieri cernimus. Quod autẽ ſpectat ad Galeni locum in contrarium allatum reſpondetur Galenum intelligere de ſternutamentis à natura factis abſq. medicamentorum ope, per quæ ſane euacuabitur minus humoroſę materiæ,& magis vaporoſæ. quia non adeſt medicamentum, quod ſibi familiarem attrahat humorem, quemadmodum dum arte procurantur ſternutamenta, ſed & Galenus eodem loci excipit eam humoroſam materiam,quę mordax eſt ſicuti in ſubſequentibus verbis videre eſt.His igitur ità ſe habẽtibus, nos qui medicum naturę imitatorem eſſe ſcimus,hoc pacto ratiocinari poſſumus. Natura per ſternutamenta ſpontanea humoroſas materias mordaces educit,ergo & medicus eaſdẽ medicamentis ſternutamenta excitantibus debet educere,ſed mordax eſt atra bilis, quæ in melancholia cerebrum occupat,veluti,quę vt plurimùm per aduſtionem genita,aut adhuc empyreuma retineat,aut ſaltem propter ſui craſſitiem ac ſiccitatem exaſperet, ergo hanc è cerebro ſternutamentis euacuare procuret medicus.Neq.dicant materiam è ventriculis,non autem è cerebri corpore educi poſſe ſternutamentis,quandoquidem ſi ſternutatio ex Hipp. 5. aph. 35. difficulter,parientem iuuat,quia vt Galenus habet in commento,vehementiore concuſſu excernit, quæ corporis partibus firmiter infixa adhærebant, et partibus longinquis nempè vtero,non ne magis excernet melancholicum humorem in proprio cerebro contentum? Hinc Galenus lib.13 .meth.c.21.in curatione lethargi, in quo pituitoſa materia in cerebri corpore putreſcit,ſternutatoriis vtitur,quare,et nos illius exemplo in melancholia,in qua nigram bilem è cerebri corpore educere ſit opus,ipſis vti ſumma cum ratione poſſumus,imo addẽdum eſt facilius multo in melancholia atrã bilem,quam in lethargo pituitam ſternutatoriis medicamentis cedere poſſe,vt quæ nullam viſciditatem habeat,quæ ipſius exitum,et expulſum retardare poſſit. Amplius ſi materia humoroſa ad hoc vt per ſternutamenta excernatur in halitus,ac vapores magna ex parte reſolui debeat(quod et nos fatemur)quànam humor melancholico magis vaporoſus eſt,et aptior in vapores,ac flatus reſolui,vti qui partiũ, quibus inexiſtit,natiuum calorem imminuat,ac laceſſet? ex deficiente autem calore,ſeu diminuto flatus eleuari,ac produci conſtat vel Galeno teſte 3.de ſymp.cauſ.c.2.quare ſi naturæ imitator medicus eſſe debeat, non ſolum in hac,quę ab humore pendet ſed in ea quoq. melancholia ſternutatoriis vtetur,in qua è cerebro tetrus vapor ſit adimendus, nam per

per ea plurimum vaporoſæ materiæ euacuatur, vnde Galenus lib. 1 de ſympt cauſ. c. 4. ſternutationes, niſi ex catharro fiant, maximum remedium capitis habitu repleti eſſe ſcripſit.

An in melancholia caput ſit humectandum? Cap. XVII.

OMnes claſſici medicinæ ſcriptores in melancholia, præſertim ea, quę per eſſentiam ſit, cerebrum humectandum eſſe præſcribunt, quam ſané humectandi cerebrum indicationé & à Galeno amplexatam fuiſſe volunt 3. de loc. aff. c. 7. quo loci certe & ipſe à Galeno frequentia balnea, victumq. humidũ propoſita fuiſſe fateor, nec recentiorum lotiones, fotus ſtillicidiaq. humectantia capiti adminiſtrata deteſtor, imo quam maximè laudo, verum quis forte ipſis non omnino aſſentiatur, dum ratione ſiccitatis quæ in eſſentiali melancholia frequenter, cerebro adnectitur, hanc humectandi indicationem exhauriunt, nam ſi hac de cauſa eſſet humectandum cerebrum Galenus præter cibum, & alia propoſuiſſet intrinſeca remedia, non tantum contẽtus extrinſecis, nec ipſum mirari deſinerem, quod ſæpius huiuſcemodi melancholicos ebrietate non affeciſſet, etenim ipſi non erat ignotum, ebriorum cerebrum multa humiditate perfundi, cum hanc doctrinam nobis tradiderit 6. aph. cõm. 32. Quod ſane remedii genus nec periculoſum in ſicco cerebro, nec tardum, nec iniucundum extitiſſet; Quod autem Galenus balnea & humectantia proponat, hæc certè non ratione ſiccitatis auferendæ, ſed ratione euacuandi melancholicum humorem proponit, inſenſibiliter, .n. euacuatur melancholicus humor per balnea, lotiones; & huiuſmodi alia capiti adminiſtrata, et quod hoc ſit, verum, ille met declarat, dum inquit protracto morbo ad valentiora confugiendum eſſe, nempe ad ea, quæ ſenſibiliter euacuent, quapropter conſtat, quod ſi ratione ſiccitatis iſta humectantia propoſuiſſet, ea magis, & efficaciora erant præſcribenda in progreſſa melancholia, in qua maior ſiccitas neceſſario excreſcit, præterea ſi ſiccitate cerebrũ in eſſentiali melancholia laboraret, non ne huiuſmodi melancholici omnes ſaltem protracto morbo euaderent calui? caluities .n. ex cerebri ſiccitate prouenit aſſerente Galeno in 6. Epid. comm. 3. part. 1. quod tamen euenire non conſtat, nec dicat aliquis maiorem eſſe cerebri ſiccitatem vbi caluities adſit, quam in melancholia, quandoquidem hoc medicinæ fundamentis diſſentaneum foret, nam ſcimus intemperiem ſiccam morboſam magis recedere à ſtatu perfectæ temperiei cerebri, quam ſiccam intemperiem, quæ intra ſanitatis limites conſiſtat, ſed ſiccitas in caluitie eſt intra ſanitatis limites, cum nullas homines lędat actiones, ſiccitas vero in melancholia iam eſt morboſa, & extra ſanitatis

limites, ergo maior eſt huius ſiccitatis receſſus, ergo in hac tanquam in maiori ſiccitate caluitium fieri deberet, ſi in maiori id patitur cerebrum. Tandem ad quid proponenda humectatio in melancholia, ſi cerebri medullaris ſubſtantia, pars ſolida, atq; ſpermatica, per quam melancholicus humor diſpergitur, ſiccitate afficiatur, non ne docuit Galenus ſiccitatem partium ſolidarum corrigi non poſſe lib. 7. meth. c. 6.? Reſpondebunt fortè Galenum de confirmata, et conſumata ſicca intemperie intelligere, non de recenti. ſed et de recenti ſicca intemperie militat argumentum, quandoquidem ſub hac aut exſiccatur ſubſtantia cerebri, aut non, ſi exſiccetur, id quod exſiccatum fuit, correctionem non admittit, nam ſpermaticæ partes nõ reſarciuntur amiſſæ, aut abſumptæ, ſi non exſiccentur, fruſtrà proponitur humectandi indicatio. His tamen non obſtantibus et nos cerebrum in melancholia humectandum eſſe fatemur, vt infra dicetur interim has ſubtiles, & ſophiſticas potius rationes in contrarium adductas ſoluere aggrediamur, et quoad poſtremam attinet, hanc nullam eſſe dicimus nam cerebrum quemadmodum, & alia quæq; pars ſpermatica, pluries ſeu varios ſiccitatis gradus perpeti poteſt, à quibus variæ quoq; eiuſdem mẽbri partes afficiantur, hinc quadruplex corporum ſiccitas ex eodem Galeno affertur in eodem meth. cit. lib. nam ſub alia alicuius membri concreta adeps ſub alia rorida ſubſtantia, qua nutritur, ſub alia ſanguis in arteriis et venis capillaribus eiuſdem membri contentus abſumitur quibus ſiccitatibus mederi arduum quidem eſt, non tamen impoſſibile, illa correctionem ac medelam nõ admittit, ſub qua partis ſolidæ ſubſtantia exſiccatur, et abſumitur, quid igitur obſtat quod reliquæ cerebri in melancholia exſiccentur non læſa ſolida ſubſtantia? quare cerebrum humectari, nec fruſtra poterit in melancholia, præterea ſciẽdum eſt intemperiem cerebri ſiccam, quæ in melancholia à præſentia humoris melancholici pendet, non eſſe tantæ actiuitatis, quæ abſumet cerebri humidas, nõ dicam ſolidas ſubſtantias, niſi vel maximè frigiditati exprimẽti vel maxime caliditati conſumenti coniungatur, nã melancholicus humor eſt actu humidus, et ſolum potentia ſiccus, quapropter non niſi longiſſimo tempore cerebrum ſubſtantia mollius, et vel leuiter, exſiccet, quod euidentiſſime licet coniicere ex iis, qui diurna melancholia detenti, tandem ex ſola melancholici humoris euacuatione ſanitati reſtituti fuerunt, ſicuti quæſtiuncula 1. ſect. 3. narratum fuit ex Balduino Ronſſeo, Quamobrem non immerito quoq; ab Alexandro dictum fuit lib. 2. problemm. 28. melancholicos, qui animi munera integre exequi nequeunt, naturæ tamen rectè obire. Hinc facile pateat, cur melancholici calui non fiant, quandoquidem diuerſa vallè ſiccitas eſt ab ea, quæ caluitiem parit, ſiccitas .n. melancholicorum eſt cum humore, et nullas aut vix vllas cerebri humiditates abſumit.

abſumit, ſiccitas autem caluorum eſt fixa in ſolidis cerebri partibus, eaſq. abſumit, ita vt cerebrum minus factum & in ſe contractum diſerat caluariam, qua arida facta deficiunt pili, cum & cuti ipſam tegenti ſubtrahatur humiditas, quæ capillorum tanquã pabulum extabat, neq. prædicta ſiccitas extra ſanitatis limites reponitur, quia paulatim fit, et ad naturale ſenium tendit. Tandem quod de ebrietate propoſitũ fuit, ridiculum eſt, nanq. remedia pernicioſa tentanda non ſunt, pernicioſam autem homini eſſe ebrietatem quiſque facile intelligat ab ipſamet experientia, et à Galeno eodem loci, quo cerebrum ebriorũ multa humiditate perfundi, ait, ibidem cerebrum enim quoq. grauari ſubnectit, & ex 5. aphoriſm. comm. 5. conuulſionem ab ebrietate imminere poſſe colligimus, ac deniq. ex Alexandro lib. 1. problemm. 17. moltos vino ebriatos obiiſſe habemus, quod vini copia naturalem, animalemq. vim omnem ſuo calore opprimat, eorumq. præſertim, qui calorem inſitum exiguum continent, atq. imbecillum, qualem ſané vt plurimum melancholici obtinent, Sed quid ad Galenum, quem non, ob ſiccitatem cerebri, ſed ob melancholici humoris euacuationem, humectantia propoſuiſſe aſſertum fuit? Reſpondetur in initio quidem melancholiæ reſpexiſſe potius Galenum ad melancholici ſucci euacuationem, quam ad humectandum cerebrum, nihilominus in progreſſa affectione ad vtrumq. reſpexiſſe, nam & ſi ad valentiora confugiẽdum eſſe ſuadeat, non tamen iubet, quod balnea, & humidus victus deſerantur, imo & ratione ipſiusmet melancholici humoris, qui ſiccus eſt, humectandi indicatio conſurgit, amplius reſpectu huius ſemper humectandum erit, reſpectu cerebri non ſemper, cum neq. ſemper ipſi officiat in melancholia ſiccitas, vt mox patebit. Sciendum igitur eſt, nullam melancholiæ ſpeciem ab intemperie immediate fieri, veluti iã in prima ſectione huius operis oſtenſum fuit, ſed à cerebri tenebricoſo ſpiritu animali, hic autem cum vt plurimum tenebricoſus fiat vel à vapore, vel ab humore melancholico, vtroq. frigido, & ſicco neceſſe eſt, vt tractu temporis, niſi prius ad fuerit, talis quoq. conſurgat in cerebro intemperies, quæ poſtea auferatur, non ſolum calefacientia, ſed humectantia quoq. expoſcit, imo hæc magis, cum qualitates paſſiuæ contra quàm faciant actiuæ, difficillimè operentur, ac longiori tẽpore Pari quoq. ratione ſi ab intenſa caliditate & ſiccitate cerebri melancholicus humor productus ſpiritus obtenebrando melancholiã faciat, prę̨ter refrigerantia requiruntur humectantia, & hæc magis, quia, præter rationem modo dictam, ſemper in refrigerando cerebro cautè admodùm procedere debemus, quare cum in vnaquaq. melancholiæ ſpecie dummodo cerebri intemperies coniungatur, ſicca frequentius coniungatur, hinc cerebrum humectare operæ pretium eſt, quod in eſſentiali melancholia progreſſa ſaltem, veriſſimum ſemper reperias,

in melancholia autem, quæ per conſenſum fit, et id vt plurimùm con ging et, in hac tamen poteſt interdum adeo humida intemperie affici cerebrũ quod exſiccatione indigeat, ne tam facile à partibus, quæ ad ipſum tranſmittunt, recipiat, nec expectandum eſt (quod forte ignarus quidam poſſet inferre) vt à ſiccitate melancholici humoris exiccetur cerebrum, nam melancholicum delirium eſſet augere, non amouere in melancholia igitur per conſenſum caput non ſemper eſt humectandum, ſed interdum etiam ſiccandum, quandoq. .n. ob humiditatem ſuſcipit humorem, vel vaporem melancholicum, vnde hoc optimè animaduertens Auicennas dixit melancholiam quandoq. fieri à corde calido, & capite humido.

An in melancholia hypocondriaca pro deobſtruendis viſceribus, & præſertim liene affecto, diuretica medicamenta conueniant? Cap. XVIII.

CVm obſtructionum præcipuæ cauſæ ſint, vel copia, vel craſſities humorum, ob illam hi ſunt auferendi, ob hanc vero attenuandi, et preparandi ſunt, vt facilius deinde per eas excernantur vias quæ, naturæ magis acommodatæ ſunt, ita, vt ſi ex: g: iecinoris pars gibba ſit obſtructa, per renes expurgare, oporteat humores, ſi caua per inferiorem ventrem, hæc enim proxima venis meſaraicis, et inteſtinis eſt, illa vero ductus habet cũ venis emulgentibus communicantes, vt hinc per renes, atq. veſicã facilius expurget; Quapropter dum quæritur, an in hypocondriaca ad obſtructa viſcera conueniant diuretica, tunc conuenire dicemus, vbi viſcera illa ad renes, et veſicam obuios habeant ductus; Cæterum ſi ad lienem ſermonem coarctemus, res difficultate non caret, quandoquidẽ nulla videtur via à liene ad renes, et veſicam, qua poſſimus humorem craſſum, ac melancholicũ lienis expurgare per vrinas, dein ſi per faciliorem viam expurganda ſunt viſcera, per inteſtina expurgandus eſt lien, cum proprium alimentum ex iecinore attrahat per venas meſaraicas, quarum plurime in internas inteſtinorum tunicas deſinunt, nec non ramum ſpleneticum habeat, qui in ventriculi fundum vſq. prorepat, His autem apertiſſimè aſſentitur Galenus lib. 13. meth. c. 17. hec ad licteram habens," A ſocietate vero cum vicinis partibus, quod idem cum ſitu eſt, illa capiuntur, quod gibba iecinoris per renes expurgari oporteat, caua vero per inferiorẽ ventrem, in liene vero alterã duntaxat eſſe ſuperflui euacuationem, cum quæ per renes agatur, nulla huic viſceri uacuanda via pateat, Præterea non ignorandum ex 5. de ſimpl. medicam. fac. c. 12. quod medicamenta cientia vrinam calida, et acria ſunt, ſed iſta officerent in hypocondriaca, vbi phlogoſis

adeſt, ergo nō ſunt adhibenda diuretica. verun tamen his non obſtantibus non tantum per aluum ducentibus, ſed & diureticis etiam vti licere in liene, à melancholia expurgando ratio, et experientia ipſa ſuadent, tum quia, vt Hippocrates lib. de alimento et 6. Epid. dicebat, natura doctiſſima eſt, et ſibi ipſi ſecretas vias parat, & inuenit, atq. omnia noſtri corporis conſpirabilia ſunt, tum quia in melancholicis ſanguis eſt ichoroſus, quemadmodum diuinus ſenex 6. Epid. cōm. 2. t. 38. ſcripſit, vnde diuretica maximè iuuant, quoniam expurgāt ichorem, et humorem ſeroſum. ſed & Galenus etiam 1. ad Glauc. in cura quartanæ commendat vſum diureticorum, ibi n. medicamentum ex viperis in potu, et id quod recipit, ſuccum cyrenaicum, præſcribit; et nihilominus, vt plurimum in quartana lienem obſtructionibus affici ipſe voluit, recte autē diuretica exhibet, quoniā quartanas per vrinas finiri didicit ab Hippocrate 6. Epid. comm. 4. t. 2. imo Hippocrates libello de internis affectibus medicamēta, quæ lienoſis præſcribūt ut per veſicā debere purgare ſcriptū reliquit, quemadmodum et libro de externis affectibus, bilioſis, quæ magnum lienem habent, et ideo praui, ac fædi coloris, ſunt malignaq. contrahunt vlcera, vrinas ſubduci voluit, Nec dicat aliquis ſerum, quo plurimo melancholicus humor abundat (debuit. n. ſerum craſſiſſimo humore permiſceri, vt illius eſſet vehiculum) per renes expurgari, cum ab ipſis attrahatur, humorem autem craſſum, ac melancholicū relinqui, nulloq. modo per renes, atq. veſicam expurgari, quandoquidem & ipſum per dictas vias excerni vrinarum color niger commonſtrat, qua de cauſa et Galenus in 6. Epid. comm. 5. t. 15. vrinas nigras colliquati lienis notas eſſe edocuit, quod idem obſeruauit Auicennas lib. 3. fen. 15. vbi ſcripſit deriuari humorem melancholicum, cum lienoſi ſe multum exercent, ad vrinarios ductus, & fieri vrinas nigras. Sed ſi per vrinas humor aquoſus hydropum, qui in cauitate abdominis cōtinetur, excerni poteſt teſte Galeno in 7. aph. comm. 55. quantò facilius melancholicus humor in vaſis lienis contentus, ſi medicamentorū ope fundatur, & in ſerum vertat per vrinas excerni poterit? præterea ex Hipp. lib. 4. aph. colligimus, quod quibus hypocondria ſuſpenſa murmurant, etiam ex vrinæ multitudine leuantur, ſed quibus magis murmurant, quàm qui hypocondriaca afficiuntur, cum & hæc flatuoſa melancholia appelletur? hinc Bioni tumorem lienis profluuio vrinæ eſſe ſublatum videas 2. Epid. comm. 2. Ad rationes vero in contrariū adductas, & primò quoad phlogoſim, reſpondetur. hanc in hypocondriaca prouenire ex obſtructionibus, modò cum diuretica attenuent, digerant, & aperiant, ablatis obſtructionibus phlogoſim quoq. tollunt, et ita, quamuis ipſa per ſe calida ſint ex accidenti refrigerant; adde quod non obſtante phlogoſi etiam contra melancholicum humorem pugnandum eſt, qui frigidus et craſſus extat, Amplius diligens medicus æqua

lance

lance perpendet, quid magis officiat, an phlogoſis, an humorum craſſities, et frigiditas, an obſtructio, hiſq. omnibus recte perpenſis ita remedia attemperabit, & inter ſe miſcebit, vt omnibus debellandis, nulli augendo aptum adinueniat medicamentum nec .n. omnia diuretica calida. & acria ſunt, ſed ea, quæ violentius mouent vrinas, nec deſunt inter diuretica, quæ potius temperata ſint, imo & frigida & emollientia, vnde à Galeno 6. de ſimpl. med. fac. adiantum, quod in caliditate, et frigiditate ſymmetrum eſt, epotum lapides frangere ſcribit, ſed ſi lapides frangere, ergo & vrinas educere potentius erit, amplius pepones, melopepones, & cucumeres, in quibus frigida & humida temperies ſuperat, vrinam ciere tradidit, idem lib. 2. de alim. fac. et lib. 8. de ſimpl. medic. fac. hypnotici ſolani ſemen vrinam ciendi poteſtatē habere aſſeruit, quod tamē ualde refrigerante vi pollet. Ad eos vero qui à liene ad renes nullam viam eſſe contendunt, certè hos decipi reſpondere poſſumus, quandoquidem et ſi venarum lienis cum emulgentibus nulla ſit communio, niſi diſtantiſſima, & in hæpate, vbi omnium venarum initia radicātur, nihilominus plurimæ ſunt in liene arteriæ, quæ ab emulgentibus arteriis propagātur, ita vt breui, ac patenti via poſſit melancholicus humor à liene ad emulgentes arterias euacuari, quarum munus eſt non ſolùm vitalem ſpiritum deferre, ſed etiam ſeroſas humiditates in arteriis contentas ad renes deponere, vt inde per veſicam expurgentur. At quia quis fortè dubitare poſſet, quod in arteriis lienis ſanguis craſſus, ac melancholicus contineatur, hic ſciat craſſum ſanguinem attrahi à venis, & arteriis lienis, at hunc poſtea in arteriis elaborari, ac tenuiorem reddi pro nutriendo liene. hinc Galenus 4. de vſ. part. c. 15. hæc ipſiſſima profert," At qui ſanguis adeo tenuis in arteriis huius viſceris eſt, generationem habet ex craſſo illo, & melancholico excremento, & paulo poſt," qui nanque (ſāguis ſcilicet) attrahitur ad ſplenē, craſſior eſt eo, qui eſt in hępate, at quia elaboratus ab arteriis, quæ illic ſunt, &c. ita vt nullo pacto dubitari poſſit, quin melancholicus ſanguis arteriis mediantibus per vrinas expurgari poſſit, Hinc ſi fides adhibenda eſt libello, qui inſcribitur Galeni Quęſita in Hippocratem qui tamē ex Pronoſticorum, & Aphoriſmorum commentariis decerptus eſt videbimus triplici de cauſa nigras vrinas mingi, aut propter aſſatum ſanguinem, aut propter totius corporis refrigerationē, aut melācholico humore purgato, ſed quid plura, aut clariora expetimus? habemus lib. de vrinis Galeno adſcripto c. 15. Quod craſſa, & nigra vrina ſignificat euacuationem melancholici humoris, id quod multoties fit in declinatione quartanarum, & in ſolutione melācholiæ, ergo in curanda melācholia hypocondriaca vel liene affecto conuenire poſſe diuretica medicamenta non denegabimus

mus, dummodo per vrinas melancholicũ humorem, ac fæculentum lienis excrementum expurgari poſſe ſatis apertè conſtat.

An in melancholia thermales aquæ conueniant? *Cap. XVIIII.*

HAEc & ſi quæ alia maximé agitata eſt controuerſia, & vtrinque plures afferũtur rationes, Qui has aquas in melancholia conuenire exiſtimant, ità argumentantur. Si ex calidiori iecinore ſanguinem adurente efficiatur melancholia, in eâ thermales aquæ, in quibus ferri facultas prædominatur, vt noſtræ lucenſes ſunt, villenſes appellatæ maximo ſunt vſui, nanq. feruidiorem iecinoris intemperiem, valdè attemperant, atq. ità aduſti ſanguinis generationem impediunt ac demum ventriculum, qui in melancholicis imbecillior extat, magnoperè confirmant, roborantq. ſui adſtrictione. Hinc Rhaſes, & Auicenna pro confirmandis viſceribus aquas iſtas ferratas laudant, et niſi naturales adſint, illas in quibus chalybs ignitus priùs extinctus ſit, ſubſtituunt; Neq. contra facit, quia Galenus has ipſas non propoſuerit, multa .n. alia non propoſuit Galenus quæ à poſterioribus ſunt inuenta. Amplius ſi propter frigidam, ſimulq. ſiccã intemperiem naturalium membrorum terreſtris, ac melancholicus in corpore coaceruetur humor, aquę thermales calidiores, quales ſunt Aquarienſes, & Diui Petri Patauinæ, conuenient, quia præterquamquod frigidam emendẽt intemperiem, cerebrum etiam quomodocunq. imbecillum roborant iſtæ aquæ, et ideo hoc nomine in quacunq. melancholia conueniunt, quia hęc, quæcunq. fuerit, cerebri efficit imbecillitatem, Neq. harũ ſiccitas metuẽda eſt in affectu ab humore valde ſicco exorto, & cui etam, vt plurimum, partium ſiccitas adnexa eſt, quoniam Trallianus epithimum, & hierã ſæpius melancholicis exhiberi iubet lib. 1. c. vlt: & Paulus Aegineta lib. 3. c. 13. quem practicãtes omnes ſequũtur, vrinam, et ſudores cientia medicamenta præbet, imo in eo morbo exiccantia conueniunt medicamenta qui ab humore duro, ac terreſtri, qualis melancholicus eſt, producitur, attenuationem ſi quidem validam requirit hic humor, quam à calidis, & ſiccis medicamentis fieri docuit Galenus lib. 4. de ſimpl. med. fac. c. 18. & 19. necnon lib. 8. eiuſdẽ operis c. de Mirrha, et quamuis non omnia attenuantia medicamenta calida eſſe ſciamus, omnia tamen ſicca eſſe ſcimus, quemadmodum non ignoramus etiam inſigni humoris melancholici terreſtreitati, ac duritiei validiuſculam quandam deberi attenuationem, quæ imbecillioribus, ac attenuantibus medicamentis frigidis pręſtari nequeat, Aræteus tandem lib. de diutur morb. curat. c. 5 melancholia laborantes in aquis ſponte calidis ſępè commorari conſuluit, Hinc fortè Aetius

Tetr. 2. ſerm. 2. c. 10. melancholicis labores imponebat, eoſq. in ſole cum oleo camomelino, & nitro inungebat, verũ .n. vero qui contrariam tuentur ſententiam, nec in vlla melancholiæ ſpecie thermales aquas admittunt, ex harum pręcipuè ſiccitate mouentur, in eo .n. morbo exiccantia medicamenta commendari non debent, in quo humectandum eſſe medici omnes, & græci præſertim ſtatuerunt, Harum autem aquarum ſiccitatem, & inſignẽ ex profeſſo demonſtrauit Galenus 1. de ſimpl. med. fac. c. 6. & 7. Dein nos melancholicos omnes macilentos eſſe videmus, quos ſi quis medicamentis vltro exiccauerit macilentiores proculdubio efficiet, quare et thermales aquas ipſis nocuas eſſe colligere debemus, Tandem in melancholia, & pręſertim hypocondriaca, ſummus ventriculi languor, vomitiones, cruditates, inflammationesq. extant, aquæ thermales, quæ refrigerant, omninò fugiendæ ſunt, Cæterum his ex vtraq. parte rationibus perpenſis, neceſſe eſt ad hanc dirimendam litem melancholiæ ſpecies inter ſe diſtinguere, atq. ſingulis ſeiunctim animaduerſis quid veritati conſonum, quidue diſſonum ſit, poſteà diiudicare, Quoad eſſentialem igitur melãcholiam ſpectat, in ea melancholicus humor frigidus, & ſiccus in cerebro contentus, tanquã morbificus eradicandus eſt, et quia craſſior eſt, vt facilius euacuet, attenuandus eſt etiam, ac tandem, quia cerebro proprias qualitates tractu temporis impertitus eſt, cerebrũ quoq. calefaciendum, & humectandum erit, alioquin melancholicũ humorem augeret, imo (et hæc eſt præcipua intentio) ſi cauſa melancholicũ humorem generans ſit præſens, vel exprimens, vel adurens, quæcunq. fuerit auferenda eſt, Modò ſi cuinam ex his indicationibus thermales aquæ ſatisfacere poſſint, examinemus, nullam aliam adinueniemus niſi attenuationem, nàm quamuis etiam earum aliquæ calefaciendo frigidæ intemperiei mederi queant, nihilominus ſiccitatem, quæ ſemper eſt adiuncta, augerent, quo nomine etiam frigidę thermales aquę, quãuis in cerebro adurens cauſa reperietur, reprobãtur, Quod vero ad attenuationem pertinet, tutius eſt ea adhibere medicamenta, quę dum attenuant, emolliant quoq. qualia ſunt ſyrupi, decoctiones, & alia medicamenta à peritis medicis ad hoc præſcripta, quandoquidem melancholicus humor, cum durus, ac craſſior ſit, non ſolum vt attenuetur, ſed vt emolliatur, quoq. expoſtulat. Hæc autem, quæ de melancholia eſſentiali dicimus eadem & de melancholia, quæ fit per conſenſum à toto dicta ſint, ſi quidem neq. in ea thermales aquas conuenire exiſtimamus, Remanet igitur, vt ſi in aliqua melancholiæ ſpecie conueniãt iſtæ aquæ, in hypocondriaca appellata melancholia earum vſus eſſe poſſit, ſed antequam ad hoc oſtendendum accedamus, neceſſe eſt vt prius ſatisfaciamus rationibus, quę in ſuperioribus melancholiæ ſpeciebus conuenire thermales aquas probare nituntur, Dicamus g. quod

quamuis

quamuis quę refrigerant huiuſmodi aquę caliditatem hæpatis ſanguinē adurentis attemperare valeant, & quominus atrabilaris humor generetur impedire poſſint, nihilominus quoniàm non à ſola hæpatis caliditate generatur dictus humor, ſed etiam ab inſigni eiuſdem ſiccitate, quæ fortaſſe maiores in huiuſmodi humoris generatione habet partes, humectationi ob id inſiſtendum iuſſerunt antiqui, Pari ratione neq. calidiores aquæ illis melancholicis prodeſſe poterunt, qui ob naturalium membrorum frigidam, & ſiccam intemperiem multum colligunt ſuccū melancholicum, ſicca enim exiſtente in vniuerſo corpore in emperie, dictarū aquarum quæ valdé exiccant, vſum tuto non admittunt, Præterea dū dicūtur, hæ aquæ firmare caput, nulla eſt ratio, ſi prius intelligatur quomodo hę aquæ cerebrū roborent, dicuntur illæ cerebrú roborare 'dum ipſius intemperiem auferunt (neq. enim abſconditā peculiarem vim quandam habent, qua id præſtent) quare cum melancholicorum cerebrum ſiccitate afficiatur, hanc ſua vi pariter exiccante augebunt prædictæ aquæ, ob idq. magis nocebunt, Neq. etiam recitatæ opinioni fauet, quod Trallianus, & Paulus attenuantibus medicamentis, quæ omnia exiccant, in melancholiæ curatione vſi fuerint, cū enim duo ad ſummum pro huiuſmodi morbo profligando requirantur, & humoris peccantis expurgatio, & intemperiei membrorum illum generantium correctio, hanc corrigere fruſtrà tentauerit ille, qui prius alteri indicationi non ſatisfecerit, nec durus, ac terreſtris humor tutò expurgabitur niſi prius emollitus, & attenuatus fuerit, porro attenuant calida, ac ſicca medicamenta, neq. purgans eſt adinuenire medicamentum quoque, quod non excale faciat, & exiccet, quare in eo ſępè verſamur diſcrimine, vt his vti cogamur medicamentis, quæ morbum ſua natura augere apta ſunt, maius inde iuuamentum nocumento conſequuturi, thermales autem aquas nec intemperiem ſiccam poſſe corrigere, nec collectū in capite, vel in vniuerſo corpore atrum humorem poſſe expurgare clarum eſt, ſi vero de earum attenuante vi ſit ſermo, iam ſupra reſponſum fuit, Aratei tandem authoritas in hoc ipſius pace reiicienda eſt, quoniā ex alia parte Galenus 1. ad Glauc. c. 9 his, qui ſicci ſunt, balneationes ex marinis, ſalſis nitroſis, atq. ſulphureis aquis inutiles omnino eſſe, particulari etiam adducto exemplo, docuit, quidá enim corrupto iudicio hiſce balneis vti perſuaſus, extenuato corporis habitu, ad tantam maciem peruenit, vt tabe conſumptus interierit, Cęterum in hypocondriaca melancholia thermales aquas refrigerantes, & quæ ferri minerā præſertim retinent, conuenire omnes fere medici exiſtimant, quoniam ſiue hæc melancholia ventriculi labefactationem, ſiue calidam hæpatis intemperiem, ſiue etiam meſaraicarum venarum obſtructiones inſequatur, prædictæ aquæ ventriculum roborare, hæpar attemperare, & ſua ſiccitate craſſos humores attenuando obſtructiones reſerare valent,

mo cum in hac melancholia hypocondriorum venę phlogoſi vt pluri mum laborare ſoleant, huic quoq.occurrere poſſe iam dictas aquas du bitandum non eſt, Neq. earum ſiccitas in hac melancholiæ ſpecie perti meſcenda eſt, quando in ea etiam ab hæpate calidiori, atq. ſicciori ſanguis melancholicus gignatur, quoniam pręterquamquod raro à ſola hępatis caliditate, & ſiccitate hypocondriaca melancholia efficiatur, tunc temporis etiam non eam habet adiunctam hępar ſiccitatem inſignem, quæ dictas aquas prohibere poſſit, ita vt non maius futurum ſit ex refrigeratione iuuamentum, quam ex aquarum ſiccitate detrimentũ imo cũ hæpatis ſicca intemperies in hoc caſu ex nimia eiuſdem caliditate ſubnectatur, dum ipſius feruorem attemperamus, ſiccitatis inc rementum prohibemus nó enim in hypocondriaca cum hæpatis caliditate ſiccitatem quoq. auctam fuiſſe debemus exiſtimare, quandoquidem ſi hoc contingeret, non aliquod tamen ex hypocondriis, ſed vniuerſum corpus melancholico ſanguine ſcateret, et ita non hypocondriaca, ſed alia melancholiæ ſpecies efficeretur, Cum autem raro à ſola hæpatis caliditate, & ſiccitate hypocondriacam fieri dixerimus, frequentiſſimé tñ ſanguinem melancholicum, et aduſtum, à quo mens læditur, non ab hæpate ipſo, ſed ab obſtructionibus venarum in hypocondriis exiſtentium prouenire dicimus? qui quidem ſanguis ſatis calidus in hæpate calidiori gignitur, ſed in dictis venis propter obſtructionem concluſus magis, ac magis aduritur, ac ſiccior euadit, vnde ſi frigidas thermales aquas exhibeamus, iecinore ab eis refrigerato melior in primis ſanguis ad eas venas tranſmittetur, qui alium iam magis excalefactum attemperare poterit, deinde reſeratis earũ attenuatione media obſtructionibus, incendii occaſio adimetur, neq. has ſummus ventriculi languor, vomitiones, cruditates, ac inflationes renuunt, quandoquidem ſi hæc affectio ex iecinoris caliditate exurente initium ſumat, ſciendum eſt illa omnia fieri potius ex obiecto, ſeu errore externo, fluxione ſcilicet atræ bilis, & melancholicæ ſaniei ad ventriculum, quam ex propria ventriculi intemperie, vt propterea ſublata fluxione, & fluxionis cauſa, hæc hypocondriaca quamprimum curetur ſi vero ex cruditate ventriculi meſaraicas obſtruente hæc affectio ortum trahat, tunc calida & ſicca medicamenta medici omnes præſcribunt, quare & tunc temporis per interualla tettuccianas aquas, vel alias ſimiles exhiberi poſſe nullus inficias ibit, quarum etiam vices ius galli, aut columbi turrialis ſubit, Poſt hæc exhibita cruditatibus ablatis, & obſtructionum materia imminuta. ſi quæ accenſio in hypocondriis remaneat, & frigidas aquas exhiberi poſſe certum eſt, cum præter refrigerationem ventriculum etiam & alia naturalia viſcera ſui adſtrictione corroborent, Deniq. notandum eſt, quod in hac re medicus de beteſſe valdè diligens, & oculatus, ne violet Hippocratis oraculum 1. Epid. Comm. 2. t. 50.

Nimirum

Nimirum vt in morbos proſit, aut ſaltem non noceat, quamobrem neceſſe erit (et eo magis quo viri grauiſſimi de hac re nihil certi ſtatui poſſe teſtati ſunt) prius rectè animaduertere morbi cauſas, ſymptomata, ægri temperiem, corporis habitum, ætatem, anni tempus, & ſimilia, ex quibus colligere poſſimus, quidnam magis urgeat, an ſcilicet refrigeratione magis, an vero calefactione ſit opus ac ſimul determinare quodnam remedium ęger facilius perferre queat, Hæc fuſius apud Syluaticum Mediolanenſem, a quo breuiter decerpta ſunt, in ſuis controuerſiis reperias.

An in melancholia ſerum lactis conueniat? Cap. XX.

Lactis ſerum melancholiæ, quæ eſt per eſſentiam in cerebro, nihil, vel parum auxiliari poſſe certum eſt, nàm ſiuè humorem, ſiue cerebri intemperiem, dum ſit adnexa, reſpiciamus, vtrumq. calefieri debet ſerum autem lactis refrigerat, Nec quià foret incipiens hæc affectio, & adhuc adurentis cauſæ veſtigia remanerent, in cerebro, conueniret hoc remedii genus eo nomine, quo refrigerare, & humectare poſſet, nam ſi modica quantitate ſumatur, eius ſubſtantia non pertingit ad cerebrum, ſed cito permeat ad renes, cum hi ſeroſa humiditate oblectentur, illamq. alliciant, ſi vero maiori copia ſumatur, cum vi deterſoria non careat, cito, ac facile per ſedem educitur, ità vt neq. hoc modo ſumptum ſuas vires cerebro communicare poſſit, nanq omnis actio fit per contactum, vnde Galenus 3. de loc. aff. in hac melancholia curanda vtitur, quidem humectantibus, ſed iis, quæ cerebro ſuā vim impertiri poſſint, inter quæ præcipuè eſt victus humidus, & hoc pacto ſerum per ſe vtile foret in melancholia per eſſentiam ſi ipſo in victus ratione vteremur, quemadmodum vſus eſt Galenus in curando cancro, ex accidenti vero vtile eſſe poſſet, aut quatenus primarum viarum exuſtos, & melancholicos humores expurgans, foret in cauſa ne illi cerebri affectionem augerent, aut quia admixto fortiori medicamento, a capite craſſum, & melancholicum humorem attrahere poſſet, ſic Galenus in eodem cancro curando ſerum cum epithimo præſcribit lib. 14. meth. c. 9. et alibi ſcamonium admiſcet. Sed accomodatiſſimum remedium eſſe lactis ſerū melancholiæ, quę per conſenſum ab vniuerſo corpore dependet, nō eſt qui neget, quandoquidem melancholicum humorem, qui prædurus eſt, ſua humiditate emollit, ac iecinoris excedentem caliditatem, à qua producitur, valde ſua frigiditate contemperat, ac prętereà cum ſit tenuium partium craſſitiem quoq. melancholici humoris imminuit, nec non tandem, ſiue per lotiū ſiue per aluum excernatur, ſecum melancholici humoris portionem expurgat, nam lactis ſerum calidos, atq. exuſtos humores expurgare

tradidit Meſues, & ante ipſum Galenus qui 3. de alim. fac c. 15. lactis, quod ſeroſum eſt ſuccos craſſos tenuare, & aluum ſubducere dixit, veruntamen ſi ea remedia, quæ debellando melancholico humori in melancholia à toto ſunt apta, & eadem ipſimet debellando in quartana febre conueniunt, Certé his omnibus contrarius eſſe videtur Ariſtoteles lib. 1. problem. 57 nam ait, quod in quartanis febribus oportet non attenuare, ſed ignem in corporibus adaugere, nos vero in melancholia beneficio ſeri & melancholicū humorē tanquā craſſum attenuare, & ignē in corporibus minuere prædicamus, Ariſt verba ſunt iſta, Τεταρταίοις πυρετῖς δεῖ μὴ λεπτύνειν, ἀλλὰ πῦρ ἐν τῖς σώμασιν ἐμποιεῖν εἰσάγοντα. ideſt, Quartanis febribus oportet non attenuare, ſed ignem in corporibus efficere introducentem Hunc nodum Ludouicus *S*eptalius in ſuis doctiſſimis commentariis, & alii omnes interpretes facile ſoluūt, dū verbum illud λεπτύνειν .i. attenuare, non de medicamentis, ſed de victus ratione intelligunt, ſi quidem illa certiſſimum eſt perutilia fore, cum melancholicus humor ſit frigidus, & craſſus, qui attenuantibus indiget mediocriter excalefacientibus, & humectantibus; hanc vero oportet non attenuare, quemadmodum fit in acutis morbis, in quibus tantum cibi ſolum concedere lex eſt, quantum pro viribus ſuſtinendis breui illo tēpore, quo duraturæ ſunt febres, ſufficere poteſt quod cum breue ſit, tenui etiam ſubſtantia opus habet, in quartanis vero, cum diuturnæ ſint, ſi tenui victu vteremur, virtus ſufficere non poſſet ad ſtatum vſq. morbi, ſed omnino ſuccumberet, Quoad reliquam vero particulam ſpectat veriſſimum eſt in quartanis febribus (oportuno tñ tempore, ac præmiſſis præmittendis) quod ignem adaugere oportet, hoc eſt, quod calefacientibus medicamentis vti expedit, nam cum febris non ardens fuerit, neque admodum vehemens, tunc ea per ſe neglecta totam curationem ad cauſam morbificam conuertimus, hinc cum quartanę exquiſitæ ab humore frigido, & ſicco producantur, excalefacientibus indigent; ſic Galen. 1. ad Glauc. quartanarijs vinum concedit, diatrionpipereon, ac diaſpoliticum exhibet, imò & medicamentū ex viperis, & quod ſuccum cyrenaicum aſſumit; quæ quidem omnia, & in protracta, ac contumaci melancholia conuenientiſſima forent; nam ſi melancholia à toto iam fuerit progreſſa, & in eam corporis temperatura ad frigidum & ſiccum ſit immutata, tum ſerum ratione frigiditatis ſuſpectum eſt, cum tamen anteà, vbi adhuc alicuius feruoris indicia maneant, maximè vtile, ac præſentaneum remedium ſit; Neque improbent in hac melancholiæ ſpecie ipſius vſum, dùm calidum, & ſiccum, non autem frigidum, & humidum eſſe ſerum lactis contendunt, vel teſtimonio adducti ipſius Auicennæ lib. 2. tr. 2. cap 441. nec non Meſues lib. 2. ſimpl. c. 9 qui etiam hydropi frigidiſſimo affectui ſerum lactis prodeſſe edocuit; quandoquidem ſi ſeri naturam exactè conſideremus,

mus, illud non ſimplices, ſed hæterogeneas partes habere conſpicietur, quare & diuerſis quoque facultatibus conſtare non erit inconueniens; ineſt enim ſero aliqua caliditas, non tamen talis, ac tanta, quę a frigidioribus eiuſdem partibus non ſuperetur, vt propterea ſerum ſit à prædominio frigidum, & humidum cum aliquo, ſed leui ſubdominio calidę facultatis, quam ex leui quadam acrimonia colligimus in diligentiori guſtatu perceptam, cum tamen communi guſtui videatur inſipidum; vnde non mirum etiam ſi contrarios producat effectus leuiter detergendo, deobſtruendo, & euacuando per leuem, & obſcuram caliditatem, inſigniter refrigerando, & humectando per prædominantem frigiditatem, & humiditatem, quare ſi (vt ait Meſues) hydropi proſit, hoc non calefaciendo, ſed deobſtruendo facit, alterando enim ſolis calidis affectibus prodeſt; ſic etiam contrarijs facultatibus, & acetum, & cicorium, & alia plura prædita eſſe videmus, quæ tamen omnia habito reſpectu prædominantis facultatis frigida appellamus; hinc Galenus 4. lib. ſimpl. c. 17. de lacte verba faciens ſcribit ex tribus ſubſtantijs qualitate diſſidentibus conſtare, prima quidem craſſa, ex qua caſeus conficitur, altera pingui, ex qua butyrum, tertia aquea quam ſerum vocamus, verùm ex hiſce pinguem quidem, vel maximè temperatam eſſe, craſſam verò paulùm ab ea declinare, at excrementum illud ſeroſum, & frigidum, & humidum eſſe; Deſinant igitur detractores Galenũ vocare immemorem illius, quod ſcripſerat 3. de alim. fac. ſupracit. atque peregrinam de ſeri caliditate opinionem tueri deſiſtant, dùm vident Galenum 2. de arte curat. ad Glauc. c. 10. dicentem in cancris curandis (quos ab atra bile feruorem habente fieri non negabunt) ſuccum ptiſſanæ, & ſerum lactis abundanter exhibendum eſſe in victus ratione, vbi tanquam ſimilia proponit, & ſuccum ptiſſanæ, & ſerum lactis, nec tamen quiſpiam ſuccum ptiſſanæ calidum proferat; Tandem ſi de melancholia hypocondriaca ſit ſermo, cum ſerum ſit flatuoſum, in flatuoſa ægritudine minimè conuenire videtur, alia tamen ex parte cum phlogoſim, quæ in ea fere ſemper adeſſe ſolet, valeat extinguere, & obſtructionibus in ea quoque ferè ſemper exiſtētibus maximè auxilietur ob deterſoriam, & deobſtruendi facultatem, qua pollet, remedium valde accommodatum eſſe videtur, quamobrem ad hanc dirimendam litem animaduertendum erit, an magis ventriculi cruditates, & flatuoſitates, an verò hypocondriorum phlogoſis vigeāt, nanque ſi illæ magis negotium faciant, ad ſerum deueniendum non erit, antequam ipſis proſpectum ſit; ad obſtructiones verò, quod attinet, ſi hæ antiquiores, aut contumaciores ſint, non ſero, ſed validioribus auxilijs erunt tractandæ; His etiam poſſumus addere ſerum purum, & in exigua quantitate non eſſe in hac affectione exhibendum, ſed vel medicatum, vel copioſum. Hinc Galen. 5. aph. 64 ſe in flatuo

ſis

ſis hypocondrijs ſero cum melle, & ſale feliciſſimè vſum eſſe teſtatur, & Hippocrates in fine 2. epid. vbi hypocondria ſunt diſtenta flatibus, ſerum ad quantitatem octo cotylarum (quarum ſingula ex Dioſcoride habet vncias nouem) laudat.

An lac Melancholicis conueniat? Cap. XXI.

DVplicem in melancholia lactis vſum eſſe poſſe animaduerſum eſt, internum ſcilicet, & externum, & quoad externum ſpectat, certè ex lacte capitis lotiones, aut ſtillicidia ſupra ſuturam coronalem adminiſtrata, fuerunt a grauiſſimis viris præſcripta tum ad amouendam cerebri ſiccam intemperiem contractā, tum ad conciliandum ſomnum; ſi verò de interno loquamur, res difficultate non caret; Hinc Rabbi Moiſes c. de melancholia perhibet vſum lactis, & lacticiniorum, quia facilè corrumpantur, & quia lac cū vaporoſum ſit, varias poſſit producere imagines, fortè edoctus a Gal. qui in 5. aph. comm. 64. dicebat lac in ventriculo frigidiori prorſus aceſcere, in calidiori verò in nidorem abire; atque inſuper hypocondria attollere necnon caput petere: quare cum lac in caput euaporet, nullis melancholicis erit aptum; Nec aptum erit melancholicis, qui cruditatibus, ac frigiditate ventriculi laborant (vt euenit in melancholia a toto iam progreſſa) quia in ipſis aceſceret. Nec etiam hypocondriacis, qui ſæpè ventriculi phlogoſi infeſtantur erit aptum, tùm quia in ipſis ad nidorem corrumpetur, tùm quia ipſorum hypocondria iam ſuſpenſa, & tumefacta magis afficientur, nam ſi ijs, vt Galenus ait, qui integra ſanitate fruuntur videmus ob lac hypocondria inflari, non eſt admirabile colligere, quod ijs, qui iam ſuſpenſa habent hypocondria lac ſit inimiciſſimum, quod eodem loci fecit Hippocrates, dicens, lac dare quibus hypocondria ſuſpenſa murmurant, malum; hoc autem præcipuè in melancholicis verificatur quoniam cum imbecillo ferè omnes ventriculo ſint, lac in eo non ſuperatur, ſed in flatus vertitur cum pauciſſimi ſint, quibus id non accidat, vti teſtatur Galenus 3. de alim. fac. c. 15. vbi etiam capiti lac non eſſe accommodum, vt nec hypocondrijs, quæ leui de cauſa inflantur, ſcribit; Præterea melancholici ijs, quæ humores craſſos attenuent indigent non ijs, quæ humores craſſos producant, lac autem craſſos ſuccos gignit ex Auicenna libro ſecundo, ca. de lacte, ob quos etiam obſtructiones parit, & auget, quæ in hypocondriacis non procurandæ, ſed auferendæ ſunt. His tamen non obſtantibus lac in melancholia maximè conuenire videtur, quià hæc affectio tùm ratione melancholici humoris tùm ratione intemperiei adnexæ ſemper indiget humectatione; & ſiue in corporibus calidis, & ſiccis, ſiue in frigidis, & ſiccis melancholia reperiatur, in ea lac, cum temperatum ſit, ſemper conueniet, quod enim temperatum eſt medium quoque eſt inter excedentes qualitates, & medium contrarij,

vices

vices ſubit, ità vt humores, atque intemperaturas calidiores refrigeret, frigidiores autem calefaciat; Quod autem lac temperatum ſit, ex eo patet, quia tepidum, quemadmodum lib. 5. de ſimpl. medicam. fac. c. 21. teſtatur Galenus; lac enim quoad calorem attinet, inquit ille, eſt in medio pituitæ, & ſanguinis, ſed hic moderatè calidus, illa moderatè frigida, ergo lac temperatum erit, quamuis in medio horum tàm æque non extet, quin propiùs accedat ad ſanguinem: Quando igitur dicunt iſti lac in caput euaporare, quid ne hinc mali? fortè varias imagines producere? hoc verum eſſet, vbi ex corrupto lacte eleuarentur, iſti vapores, ſed niſi ex corrupto lacte eleuentur, tantum abeſt, vt melancholicas imagines, aut aliud detrimenti afferant, quin potius valde auxilientur, nàm ſiue in cerebro durus humor ſit emolliendus, ſiue ſicca intemperies amouenda, quid humida euaporatione melius excogitari poteſt? quod aptius ad inducendum ſomnum? & quamuis dica Galenus In comm. cit. aph. lac vel in integra ſanitate capiti dolorem afferre, hoc intelligendum eſt, vel vbi nimia eius copia ingeratur, vel vbi in ventriculo corrumpatur, alioquin falſiſſimum eſſet, ſiquidem quotidiana experientia patet quamplurimos lacte vaccino, ouino, & caprino in prandijs, & commenſationibus vti, qui tamen nullo capitis dolore poſtea infeſtantur; Hippocrates verò lac dare caput dolentibus malum eſſe inquit, quia cum caput propter vaporoſam, ſiue humoroſam repletionem doleat, lac repletionem huiuſmodi augens, dolorem quoque augeret; cæterum plurimi ex melancholicis ſunt, qui nulli capitis dolori ſubiecti extant, quibus propter iam enarrata commoda lac mirificè prodeſſet; ſi verò ſuſpenſa, ac flatuoſa obijciant hypocondria, & nos cum ipſis in hypocondriaca melancholia vſum lactis vitabimus, in qua præter hypocondriorum ſuſpenſionem ſæpè etiam ventriculi phlogoſim obſeruamus, ob quam lac in nidorem corrumperetur, ſed eſſentialis melancholia, & ea quæ per conſenſum eſt a toto, remanent in quibus cum neque ſumma ventriculi caliditas adſit, neque hypocondria ſuſpenſa reperiantur, lac tutò concedi poteſt; obijciunt in melancholia a toto iam progreſſa ventriculi frigiditatem, cum in hac iam totius corporis temperamentum ad frigidum, & ſiccum ſit conuerſum, nam in frigidiori ventriculo lac aceſcere iam legimus; Sed huic incommodo facilè occurremus, ſi lacti modicum ſalis, aut mellis, aut etiam ſaccari ex hodierno more immiſceamus; ex horum enim admixtione lac ventriculo aceſcere prohibetur; vnum tamen, antequam vlterius procedamus, neceſſario animaduertendum eſt, nimirum non omne lactis genus, quod homines in vſu habent in melancholia conuenire, ſed illud, quod tenuius eſt, ac minimè caſeoſum, nam quod craſſum, atque caſeoſum eſt, vti ouinum, ac vaccinum, reijciuntur; inter omnia igitur lactis genera, excepto humano, laudabilius erit aſininum

Hoc

Hoc iacto fundamento facilè reijciuntur argumenta, quæ lac craſſos ſuccos gignere, & ob id venas obſtruere, obſtructioneſque iam factas augere aſſerunt; quandoquidem hæc non aſinino lacti, ſed aliis forte ſuperius enarratis competunt, imò aſininum lac omnino contraria efficit, quoniam planè tenue eſt, & humoris ſeroſi plenum, vti ſcribit Galenus lib. 10. di ſimpl. med. fac. & experientia teſtatur: cum ex illo caſeus minime fiat, vnde 3. de alim. fac: c. 15 aſininum lac ſuccos craſſos attenuare, ac propterea aluum magis ſubducere ſcripſit Galenus ob plurimum, quo abundat, ſerum, hæc .n. lactis quod ſeroſum eſt, efficit; Hinc non immerito eodem loci propter eandem cauſam teſtatus eſt, quod aſininum lac, etiam ſi ſemper eo vtare, nihil affert periculi, Tandem huiuſmodi lac in melancholicis ex eo conuenire probatur, quia vt plurimum ſicci, & emaciati ſunt, hoc autem nos edocuit Galenus lib. 7. meth. c. 6. vbi in ſiccis corporibus aſininum lac optimo iure commendat, Hinc Rhaſes in 9. Conſ. cap. de melancholia lac nuper mulctum adhuc calens melancholicis concedit, ac ſi quis muliebre lac ab vberibus exſugeret, ille præſtantiſſimo remedio vteretur, quamuis hoc remedii genus hodie non ſit in adeo frequenti vſu quemadmodum antiquitus erat.

An vſus Aceti in melancholicis probetur?
Cap. XXII.

HIpp. lib. de rat. vict. in morb. acut. ſect. 3. t. 38. ait, "quod ab aceto nigra bilis fermentatur, attollitur & multiplicatur: vnde Galenns in commento melancholicis aduerſiſſimum eſſe dixit Hoc autem ſimilitudo, quam habet acetum cum nigra bile, ſuadet, ſi quidem cum in habentibus ſymbolum facilis ſit tranſitus, in hanc facile commigrabit acetum, Hanc vero ſimilitudinem, quamuis ex ſe ſatis innoteſcat) confirmauit Galenus lib. 3. de ſympt. cauſ. c. 2. ità inquiens, " Nigra bilis frigida quidem, quia terrea, caloris autem particeps, ſicuti cinis, & acetum, nec non in 4. aph. comm. 23. dùm ſcribit, nigram bilem mordacem eſſe ſicuti acetum, tandem acetum refrigeratorium, exiccatoriumq. eſt ex Galeno 1. de ſimp. med. fac. c. 24. ita vt non ſolum nigram bilem magis talem redderet, ſed cæteros etiam humores frigidiores, atq. ſicciores efficeret, inque naturam melancholiæ affinem commutaret, Altera ex parte vſus aceti in melancholicis reprobandus non eſſe videtur, cum Galenus 11. meth. med. c. 16. ſcribat, in craſſis, & lentis humoribus lienis debellandis aliquid acetie ſſe immiſcendum medicamentis, & idem 9. de compoſ. med. 5. l. c. 2. ait, acetum liene commodum eſſe, vt poteſecare, & attenuare craſſos humores potens citra calefactionem, imo ob id, quia citra calefactionem

craſſos

craſſos attenuat humores, videtur acetum melancholici humoris generationi aduerſari, quandoquidem hic ex caliditate adurente, & incraſſante prouenit; Aetius tandem, & Paulus in melancholicis aceti vſum amplectuntur: ipſis enim ægris poſt omnem cibum vbi iam dormire velint, aceti quam acerrimi ſorbitiunculam præbent. Profectò in hac enodanda difficultate prius animaduertendum eſt, an pro ciborum condimento, an pro medicamento exhibendum ſit acetum, nanque ſi pro condimento ſit vſus illius, certè ſi parcè, & pro imminuta interdum excitanda appetentia aceto cibarijs immixto in melancholicis vtamur, nihil obeſſe poterit, ſi verò copioſè, ac frequenter, maximo detrimento erit, quia melancholico humori gignendo, & exiccando anſam præbebit, ſi verò aceto pro medicamento vtamur, illud reprobandum non erit in melancholicis, ſed modicè ſumptum, neque frequenter nimis, neque ſolum, neque in omnibus melancholiæ ſpeciebus, & eius vſus probabitur, quatenus craſſos humores attenuare poterit, necnon ratione penetrationis. Singula ſeorſim repeto. Conuenit acetum modicè ſumptum, neque frequenter nimis ne frigiditas, ac ſiccitas, quæ in melancholiæ progreſſu contrahi ſolet, ac ne melancholicus humor, vt ſuperius dictum eſt, augeatur; hoc prætereà eſt Galeni præceptum 14. meth. cap. 5. vbi ait, quod, ſi quis diutius vtatur aceto, ſubſtantiam ipſam neruorum debilitauerit, quare nec ſæpè, nec longo tempore vtitur Galenus medicamentis, quæ ex aceto componuntur ad ligamenta, & tendens. Sed ſi hoc ille deforis obſeruat, quo nos magis intus idem obſeruare debemus? Non ſolum exhibendum eſſe acetum, iam diximus ex Galeno de compoſ. med. 5. l. neque contra hoc eſt Pauli, & Aetij, ſententia, eius potum a cœna commendantium, quandoquidem hoc fecerunt illi, non vt craſſos attenuarent humores, non ratione penetrationis ad affecta hypocondria, aut ad obſtructas venas (erroneum enim eſſet ipſum a cibo porrigere, neque etiam vt ſomnum conciliarent, cum vigilijs valde infeſtentur melancholici, ſiquidem aceti ſiccitate ipſas auxiſſent, ſed vt melancholiæ vapores, & vſtilagines ad cerebrum aſcendentes reprimerent, atque prohiberent; acetum enim hæc omnia ſui aciditate os ventriculi corrugante veluti coercet; Non conuenit acetum in omnibus melancholiæ ſpeciebus, namque in eſſentiali melancholia, & in ea, quæ eſt a toto, ſi humor melancholicus frigidus, & ſiccus abundet, & cauſa ipſum producens talis quoque ſit conditionis, nemini dubium, quod vtrique ſui frigiditate, ac ſiccitate aduerſabitur; non conuenit etiam in melancholia, quæ fit per conſenſum ab vtero, quandoquidem ex Hippocrate lib. de rat. vict. in morb. acur. ſect. 3. t. 39. habemus, mulieribus longè magis, quam viris aduerſari acetum, cum vterum dolore afficiat, & Galenus rationem reddens in commento hæc habet ad litteram; " Quod acetum ſuapte natura ner-

nos offendat teſtatur experimentum, & ratio demonſtrat, nempè exangues ſunt, & ideò frigidi, facileque ab ijs, quę refrigerant ſimul, & tenues habent partes, afficiuntur medicamentis, læduntur præterea, & a reliquis refrigerantibus omnibus, ſed ſubſtantiæ aceti, quod tenuium eſt partium in eorum mergitur profundum, atque in omnes ita penetrat partes, vt ne minimum quidem ex eis illęſum maneat; ſic igitur acetum neruoſas offendit partes, vterum autem ex anatomica inſpectione neruoſum eſſe conſtat; nihilominus ſi alijs deobſtruentibus calidis medicamentis admixtum ſit acetum, & in pauca quantitate, non adeò in melancholia per conſenſum ab vtero ſuſpectum erit; quod & de ventriculo, dum ab ipſo melancholia pendeat, animaduerti poteſt; In ijs verò melancholiæ hypocondriacę ſpeciebus, in quibus iecur, aut lien, aut meſenterium afficitur, acetum alijs medicamentis eas partes reſpicentibus admixtum per interualla locum habere non inconuenit; imò proficuum eſt, tum ratione attenuantis, atque diſcutientis facultatis, quam ipſi tribuit Galenus 2. de compoſ. med. 5. l. c. 1. tum ratione penetrationis, nam alijs admixtum medicamentis vias ipſis aperit, atque illorum vehiculum eſt, vnde de eo verba faciens Galenus 1. de ſimpl. med. fac. c. 29. Acetum velut alas aquæ ad omnes corporis partes permeandas addere ſcripſit; & lib. de bon. & mal. ſucc. c. 12. aceto multo vias omnes anguſtas expediri, vt nuſquam craſſus, glutinoſuſque humor hæreat, nos docuit; namque præter attenuationem, atque diſcuſſionem, incidente, diſsicanteuè facultate quoque pollet. Cœterum quod maiorem facit difficultatem, eſt Galeni documentum in lib. de rat. vict. in acut. comm. 1. t. 30. vbi acetum mentem ferire ſcribitur, quare ſi mentem feriat, vniuerſaliter, & in omni melancholiæ ſpecie acetum fugiendum eſſe videtur. Sed & huic difficultati ſua patit reſponſio, nam cum id contingere ſcribat Galenus ob vehementem aceti qualitatem, nos alijs admixtis medicamentis eam obtundere, atque compeſcere ita poſſumus, vti cerebrum, in quo mens ſuas prodit operationes, non lædatur ab aceto, & præſertim ſi, vt toties diximus, alia medicamenta copia excedant; acetum verò quantitate ſit modicum.

An Vinum conueniat in Melancholia. Cap. XXIII.

EX varijs vinorum ſpeciebus, necnon varijs regionibus, quibus ipſa producuntur, varias quoque illorum facultates reſultare vnicuique patere poteſt, quas ſingulatim recenſere velle, ne dicam difficile, ſedi mpoſſibile omnino exiſtimo; quare hoc loci breuitati de more inſeruientes dicamus vina nigra, & craſſa non conuenire in melancholia, quandoquidem hæc, vt optimè monet Galenus 3. de loc. aff. c. 7. aptiſſima ſunt, vt ex ipſis fiat melancholicus humor: item nec vina conue-

conuenient dulcia, quoniam vt habetur ex Hipp. de rat. vict. in acut. comm.3.t.2. iecur, & lienem tumefaciunt, flatuoſaque ſunt, eorumque flatus, cum non facile diſſoluatur, diutius circa hypocondria moratur, ac tandem Hip. eodem lib. t.41 in mentis læſione à vino pænitus abſtinendum eſſe iubet, hoc enim, vt dicit Gal.1. de ſan. tu. c.11. partem animæ rationalem hebetem, turbidamque reddit, vnde & ipſe vinum mentem ferire ſcripſit in lib. de rat. vict. in acut. comm.1. t. 30. Hinc quoque inter recentiores Rondeletius vir doctiſſimus in ſua praxi c. de melancholia, vbi cerebrum eſt affectum, vinum renuere videtur, dum ait, vinum niſi tentaret caput, & calidius eſſet; conuenientiſſimum eſſe ad humorem melancholicum coquendum, maturandum, & præparandum, quare in omnibus morbis melancholicis, in quibus caput non eſt affectum, vinum commodiſſimè exhiberi, vt in febre quartana vinum album, tenue, aquoſum, debile, neque hic aliquis vinum oligophorum, veluti quod parum calefaciat, mentem non ferire dicat, ob idque in melancholia concedi poſſe, nam ſi Gal lib.2. de alim. fac. c. de lora (lora autem eſt aqua pura ſuper vuam extracto vino effuſa, & feruefacta) inquit ſecundam loram minus ferire caput, quam primam, quo magis hoc de vino oligophoro timendum eſt? Verum enim verò ſi res melius perpendatur, non immeritò in melancholia vinum exhibendum eſſe inueniemus, nam duo illa, quæ vinum prohibere dicuntur, nempè vini caliditas, & eius in caput euaporatio, hæc ipſa ſunt, quæ vinum exhibendum eſſe nobis commoſtrant, & quoad vini caliditatem attinet, hanc melancholicus humor ſui natura frigidus, & craſſus requirit, ſiue in cerebro, ſiue in vniuerſo corpore exiſtat, nanque attenuari, & calefieri opus habet, imò & diſcuti, qua ratione Hip.6.aph. 31. dolores oculorum meri potionem ſoluere teſtatur, quam ſententiam Gal. in comm. declarans dixit, non omnibus doloribus meri potionem conferre, ſed ijs dumtaxat, qui a ſanguine craſſo, & potius frigido, quam calido fiunt, quo nomine etiam Rhaſes conſummatiſſimus medicus in capitis doloribus non ſolum vinum, ſed generoſum etiam commendat; Illud tamen, & recte animaduertendum erit, an ſcilicet in cerebro cauſa humores adurens adhuc remaneat, aut nimia iecinoris efferueſcentia, aut alicuius viſceris phlogoſis adſit: tunc enim præ cæteris vinum oligophorum eligendum erit, tanquam id, quod minimum calefaciens prædicta nequeat augere: Quod verò de vini euaporatione in cerebrum dictum eſt, illud in melancholia exhibendum eſſe non prohibet, nam ſi ex. gr. humor melancholicus in cerebro redundet, quid ab eleuatis vini vaporibus, niſi attenuationem, calefactionem, diſcuſſionemqu recipiat, cum huiuſcemodi vapores ſint vini tenuiores, calidioreſque partes? ſique cũ prædicto humore frigida cerebri intemperies coniungatur, non ne hinc ipſius in contrariũ alteratio ſequetur? verùm quis dicat in melancholiá

Oo 2 per

per conſenſum non ſemper ab humore melancholico, ſed vt plurimum ab illius elatis vaporibus cerebrum affici, quo caſu, cum vinum huiuſcemodi vaporibus maiorem impetum in cerebrum præbeat, non parum lęderet, ſed leue hoc argumentum eſt, quoniam etiamſi concedamus ob id maiorem fieri in caput euaporationem, nihilominus valde facilius melancholici vapores diſſoluuntur, ac calefiunt à vini ſpiritibus, quam melancholicus humor; præterea iſtius melancholię per conſenſum factæ præcipua curatio eſt, non ſolum melancholicos vapores in cerebrum eleuatos diſſipare, atque conſumere, verum melancholicum humorem, vel in vniuerſo corpore, vel in hypocondrijs contentum euacuare, qui cum craſſus, ac frigidus ſit, prius attenuatione, ac calefactione indiget, attenuat autem, ac calefacit vinum. Nihilominus cum vina generoſa, etiam ſi prædictas operationes præſtare poſſint, nimiam ſiccitatem habeant adiunctam, & vigilias inducant, propterea vitanda ſunt in melancholia, quoniam cum melancholici, vt plurimum emaciati ſint, ac ſicca totius corporis intemperie laborent, ſi ipſis vina generoſa exhibeantur, non paruus committatur error, cum hęc exiccanti facultate ſint prædita: pari ratione cum nimis calefaciant, & exiccent, vigilias quibus ferè perpetuis, ſæpè tamquam ſæuiori ſymptomate melancholici infeſtantur, augebunt, indeque eos maximè lædent. Pauciſera igitur, & à Græcis oligophora appellata vina conuenient, ſiquidem hæc enarratas omnes vtilitates melancholicis afferent, omnique noxa vacabunt: non enim hæc ſiccabunt, ſed ſubſtantificè humectabunt, non vigilias adducent, ſed ſomnum conciliabunt, nec cerebrum, aut mentem aliquo pacto ferire poterunt: hinc Gal. vina, quæ aquoſiora ſunt, caput nunquam contriſtare dixit lib. 12. meth. cap. 4. & libro de bon. & mal. ſucc. c. 11. ſcripſit, hæc capiti non eſſe noxia, imo iuuare, ſedatis interdum doloribus quibuſdam paruis, qui propter vapores à ventriculo elatos oboriuntur, & hinc etiam, vt experientiam teſtem habeamus, præbebat Galenus vinum album modicè adſtringens Grammatico illi, qui per conſenſum ab ore ventriculi comitiali morbo corripiebatur 5. de loc. aff. c. 6. tale enim vinum ventriculum robuſtum faciebat, & caput haud quaquam tentabat, Neque argumentum de lora prolatum quicquam concludit, quandoquidem non a vino, ſed à vinaceis, atque vuarū granis iàm expreſſis lora caliditatem, atq. fumoſitatem quamdam recipit, ob, quam caput facile tentat, quod etiam vino contingere probamus, dum iàm expreſſum nimis interdum ſupra vinacea commoratur, amaritiem enim, & acutiorem quandam, caputque ferientem qualitatem contrahit; Præterea oligophora vina ſomnū conciliant, tum quia ventriculi coctionem adiuuando, ſunt in cauſa, vt laudabiles vapores in cerebrum ferantur, tum quia acriores, ac feroſos calidiores humores per plures partes, ac præcipuè per vrinas expurgando,

do, vigiliarum cauſas adimunt, tum quia denique reſiccatum cerebrum quemadmodum & alias noſtri corporis partes humectant, vnde Galenus 4. de ſan. tu. c. 4. vinum ſemicrudos concoquere humores, quantum aliud quiduis, tùm ſudorem, vrinamque promouere, ac ſomnum conciliare ſcripſit; & ſimiliter 2. de loc. aff. c. vlt. propè finem ait, vinum modicè dilutum ſomnum inducere videmus, reliquorum medicamentorum exemplo, quæ refrigerare, & humectare poſſunt, meracius autem vinum vigilias inducit; quod denique paucifera vina humectent, ex eo colligi poteſt, quod bonum ſanguinem gignant, & ad eum in omnes corporis partes facilè diſtribuendum conducãt, hinc Galenus 1. de ſan. tu. c. 11. vinum non exiccare, ſed nimium humectare ait, & propterea id ipſum vetat, non enim vtile eſt (ait) ipſos ſupra quam par eſt, humidos, calidoſque fieri, quoniam eò iàm caloris, humoriſque peruenerunt, vt ſi paululum vtramuis qualitatem auxeris, iàm modum exceſſerint, & paulo poſt ſuadit, vinum vtile eſſe ad eam ſiccitatem, quæ in ſolidis partibus, aut ex immodicis laboribus, aut ex proprio ætatis tẽperamento prouenit, humectat nanque, ac nutrit quicquid immodicè ſiccatum eſt, quare cum melancholicorum plurimi valdè emaciati ſint & eorum corpus refici, ac renutriri opus habeat, illis vina prædicta accommodatiſſima erunt, his enim ſolis in potu vtendum cenſet Galenus 7. meth. c. 6. omnibus, quibus refici corpus eſt opus, nam huiuſmodi vina vt (inquit ipſe) ſi inflata ſint precordia, ſubſidere ea faciunt, nec inibi moram trahunt propter caloris mediocritatem, adde quod cum digeſtionis vias aperiant, & paritèr impellant, ac nútrimentum ſurſum agant, ad celeritatem deductionis in corpus conducunt, ſunt præterea boni ſucci, & ad miſcenda, concoquendaque ea, quæ in ventriculo, & in venis ſunt, idonea, iam vires quoque organorum adaugent, & expellendis excrementis viam faciunt, eoque fit, vt etiam talia vina præter cætera vrinas moueant, quando & ipſa totum corpus celeriter tranſeunt, & impetu curſus ſui excrementa ſecum expellunt, Hucuſque Gal. hinc mirum non eſt, ſi melancholicis vinum conuenientiſſimum ſit, & in libello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Poſſidonio melancholicis vinum album, tenue, nec valde antiquum concedi videmus neque contra nos facit Hippocratis ſententia de rat. vict. in acut. vbi in mẽtis læſione à vino pænitus abſtinendum eſſe iubet, nam & ibi vinum aquoſum excludit, tanquam quod cerebrum minimè feriat; ſic & Gal. 1. de ſan. tu. dum ait, quod vinum partem animi rationalem hebetem, turbidamque reddit, addit, niſi modicè ſumptum, nanque vt ipſimet in 3. epid. comm. 2. ægr 8. optimè notat, omnium vinorum immodico vſui commune eſt, vt neruos tentet, & mentem; Cæterùm quid plura? melancholici craſſo humore, ac fæculento ſanguine ſemper redundant, ſed vina alba, ac tenuia humores craſſos incidunt, attenuant, & ſanguinem

guinem per renes expurgant ex Gal. de attenuante vict. rat. c.12. Tandem melancholici timent, ac triſtantur, ſed laudabile vinum modicè ſumptum timorem, ac triſtitiam imminuit, nec præter rationem, cum craſſum, ac fęculentum humorem ſpiritus animales tenebricoſos reddentem corrigat, ac bonum ſanguinem gignat: vnde quod de hoc proferat Gal. lib. quod animi mores c. 3. hic tranſcribere non grauabor;
„ Si quis vinum ſcitè bibat, non malum, ſed bonum, nam reuera ſi moderate bibatur, & concoquet, & diſtribuet, & ſanguinem creabit, & nutriet, magnoperè autem cum hoc conducit, & ad noſtram animam mitiorem iuxta, atque audaciorem efficiendam, per corporis ſcilicet temperaturam interpoſitam, quam rurſus interuenientibus ſuccis operatur; ſed nonne per ora omnium fertur antiquum adagium, nẽpe quod vinum exhilaret corda hominum? ſed huius quoque effectus cauſam tanquam coronidis loco afferamus per aurea Valeſij verba ex c. 27. Sacræ Philoſophiæ deprompta, & ad litteram; " Vinum lætificat cor hominis ob citam ſpirituum vitalium refectionem, quorum penuria cum melancholici laborent, triſtes eſſe conſueuerunt; & quia ſuauiter calefacit, laxat, funditque cor, quem eundem motum illud per lætitiam ſubit, vt enim per triſtitiam contrahitur, & torpeſcit, ita per lætitiam laxatur, & titillat, cuius motus calor ſuauis accomodatiſſima cauſa eſt.

An Balnea melancholicis conueniant? Cap. XXIV.

SI, dum Balnea ſimpliciter proferimus, aquarum dulcium balnea intelligamus, quemadmodum intellexit Gal. lib. 7. de compoſ. med. loc. c. 1. nullus dubitandi locus remaneat ijs, qui rectè huiuſcemodi rem perpenderint, ſiquidem melancholici humoris talem morbum efficientis natura animaduerſa, nil melius excogitari poteſt inter extrinſeca remedia ad illius duritiem, ac craſſitiem emolliendam, atque attenuandam ipſo aquarum dulcium balneo, tanquam eo, quod ſua caliditate, atque humiditate humores, vel craſſe factos fundat, ac veluti eliquet, necnon vias laxando, cutiſque poros aperiendo ipſis expurgandis accommodatum ſit, vnde non mirum ſi Gal. 3. de loc. aff. c 7. monuerit amicos, ſe frequenter ſolo balneo melancholicos curaſſe. Hinc igitur pateat quoque quod quantum in hiſce affectibus melancholicis aquarum dulcium balnea extollimus, tantum mineraliũ aquarum balnea deteſtamur: hæc enim auſugienda omninò cenſemus, tanquam quę nimis totum corpus exiccent, cutiſq; poros ſtrictiores reddendo morbificum humorem intus magis concludere, ac conculcare poſſint: Nonnulla tamen poſſent in contrarium afferri, & primo aquarum dulcium balnea melancholicis non eſſe vtilia propter vẽtriculi imbecillitatem, qua ferè ſemper melancholici concomitantur, nam cum

hæc

hæc relaxent, iam imbecillioris ventriculi concoctrix facultas omninò proſterneretur: Præterea melancholici, cum eorum plurimi aſſiduis ferè cruditatibus ſcateant, ſi tali balneo vtantur, periculum eſt, vt incidant in febres, nam balneum cruditates in ventriculo contentas calefaciendo, & attenuando, in venas educit, nec inde propter illarum viſciditatem, ac craſſitiem euacuans, eſt in cauſa vt obſtructiones fiant; indeque febres exorianrur, atque ita pro irrita vnius affectus ablatione plures conſurgant; hinc Gal. lib 1. de ſimpt. cauſ. c. 5. ait " Iam aliquos qui cruditate laborarant, ſcimus, cum quieuiſſent, nullo affectos dolore; cum balneum fuiſſent ingreſſi, aut in ſole ſtetiſſent, horruiſſe, nam balnea, excrementa, quæ prius quieuerant, calefaciendo, attenuando, ac in ſpiritum vertendo ad motum excitant: Tandem cum melancholicorum habitus frigidus ſit ad quid ipſos magis refrigerare? calidis opus habent, non frigidis, qualia ſunt prædicta balnea, nanque & ſi aqua actu ſit calida, nihilominus potentia maxime frigida eſt, vnde Gal. lib 1. de arte curat ad Glauc. c. 9. dixit, omnia huiuſcemodi balnea humectare, ac potentia refrigerare. Hæ rationes facilè ſoluuntur, nam quoad priorem attinet, reſpondetur ventriculi imbecillitatem in melancholicis interdum quidem euenire poſſe ob ipſius tunicarum relaxationem, ipſarumque nimiam humiditatem, ſed vt plurimum propter earundem ſiccitatem contingere; etenim melancholici vt plurimũ emaciati ſunt, ac ſubſtantifica carent humiditate; adde quod ſæpiſſimè ex feruidiori iecinoris intemperie melancholicum ſanguinem gignentis producitur hic morbus, ex qua iecinoris caliditate ventriculo propriũ pabulum ſubtrahitur, vnde in ſiccitatem, ac veluti marcorem ipſe declinat, quo caſu ſaluberrimum eſt aquæ dulcis balneum, nam humectando ventriculum veluti viuificat, ac reſtaurat; hinc Galeni habemus experimentum lib. 6. meth. c. 6. qui iure optimo, optimoque ſucceſſu vſus eſt aquæ dulcis balneo in curatione illius à medicis ſiccati, qui ſiccus, & gracilis admodum redditus erat, propterea quod ventriculus eius ex ſicca intemperie imbecillus male concoxerat; & huius rei veritatem habemus etiam in libello de melancholia ex Gal. Ruſo, & Poſſid. vbi balneis frequenter vti, ijs non parum prodeſſe docemur, qui ventriculum habent ad concoquendum non idoneum: ſi igitur in melancholicis ventriculi imbecillitatem ex eius tunicarum relaxatione, ac nimia humiditate pendere conijciamus, à balneo deſiſtendum erit, ſi verò à ſiccitate, quod vt plurimum in ipſis contingit, tunc balneis vti optimè conſultum fuerit; & ſi cruditates in ventriculo, ac primis vijs coaceruatæ ſint, ipſas priùs, vel per vomitum, vel per ſedem euacuabimus; ne in nouos, ac grauiores affectus perducantur melancholici, quæ ſi craſſiores, ac viſcidiores fuerint, diſſiccantibus, atque attenuantibus eas quoque præparare opus erit, vt faciliùs è corpore poſ-

ſint

ſint educi, his enim euacuatis, tuto balneis vti poterimus; Ad id tandem, quod de totius melancholicorum habitus frigiditate opponitur, reſpondendum eſt, melancholicos non omnes frigido totius corporis intemperamento, præditos eſſe, ſed eos, in quibus frigidus, & ſiccus humor toti corpori ſuas iam qualitates impertitus eſt, vt in valde progreſſa melancholia contingere ſolet, antea enim cum feruidiori hepatis caliditate donati ſint, totum etiam corpus ipſis veluti exuſtione afficitur; ita & hypocondriacos, vt plurimum alicuius viſceris phlogoſi diuexari ſcimus, quorum omnium excedentem caliditatem balnea mirificè attemperare poſſunt, ac inſuper quicquid in corpore, vel fuliginoſum, vel fumidum eſt, euacuant, vt monet Gal. 10. meth. c. 10. quæ fuliginoſa, ac fumida, vt plurimum ſunt illa, quæ in cerebrum delata melancholia producunt; Præterea cum in melancholicis ſicca magis vrgeat intemperies, quam calida, vel frigida, non eſt vt ratione frigiditatis à balneo deſiſtamus, imo nec balneum frigidus corporis habitus renuit, quandoquidem illud cum ſit actu calidum frigidas etiam partes excalefacere poteſt, quod & potentia etiam valet efficere, quatenus ad eas calorem euocat, & vtili humore madefecit, dummodo ipſo temperato, ac modicè vtamur, ſi enim ipſius frequentior ſit vſus refrigerabit; Cœterum de hac re ſatis manifeſtum exemplum affert Gal. in lib. de offic. med. ſect. 3. commento tex. 15. dum ait moderatam aquæ calidæ perfuſionem carnem temperare, ſi frigida prius erat, calefaciendo, ſi calida refrigerando, non ſecus ac balnea aquæ dulcis, hæc ſiquidem eos calefaciunt, qui ex itinere immodico frigore emoriuntur, exuſtos verò non lædunt, videntur enim temperatæ aquæ ſolio delectari, & vindicari poſt balneũ à ſiti. Hactenus Galenus cuius ſi apertiorẽ ſententiam velimus, afferamus eam, quam lib. de Marcore c. 7. ſcripſit his verbis. " Omnes ſiccitates, ſiue frigidæ, ſiue calidæ extiterint, balneum requirunt, etenim hoc mirabile habent balnea, quod & calidas, & frigidas ſiccitates iuuant; Quibus omnibus vnum ab Hipp. dictum in lib. de rat. vict. in morb. acutis comm. 3. t. 58. & à paucis animaduerſum (nam & hoc Gal. in commento præterijt, adijciam, nimirum quod balneum nares humectat, per narium autem humectationem non eam intelligerem ego, quæ ab humida qualitate aquæ balnei in propria partium ſubſtantia fit, ſed quæ ab excrementis in cerebro contentis fit, dum per nares expurgantur, nam quamuis balneum ſternutamenta non excitet, nihilominus humores, qui prius in cerebro quieſcebant, fundendo, eſt in cauſa, vt per nares euacuentur, & ita nares humidiores reddantur; quantum autem melancholicis humores craſſos in cerebro contentos per nares expurgare prodeſſe poſſit, omnibus rectè ſentientibus diiudicandum relinquimus; Franciſcus Valeſius hunc Hippocr. locum in ſuis doctiſſimis commentarijs explicans ſic ſcripſit.

" Conſtat

"Conſtat vero narium humectationem deſiderari in ijs ſolum, quibus ſiccæ ſunt plurimum, quibus ſi caput doleat, conſentaneum eſt narium humectatione ſolutum iri, nam euacuabitur doloris cauſa; Humectantur vero quæ ſiccæ erant nares, cum quod crudum concoquitur, quod concretum, liquatur, quod ſiccum, humectatur, quod adſtrictū, laxatur; hæc vero facere natum eſt balneum;

An Venus Melancholicis proſit? Cap. XXV.

AVicennas lib. 3. fen. 20. c. de de iuuamentis coitus, ſcribit vſum Veneris maximè omnium melancholicos iuuare, quam ſententiam, & ante ipſum videtur habuiſſe Paulus lib. 1. c. de rebus venereis; qui omnes forte Ariſtotelem ſequuti ſunt, ſect. 4 problem. 31. vbi melancholicos, vel ex frequenti veneris vſu adiuuari aſſerit, & hanc affert Philoſophus rationem, quia ſemen flatus deceſſio ſit, & melancholici flatu redundent, ergo (ſubdit ipſe) quibus ſemen amplificatum eſt (vti melancholicis contingit ob flatuum copiam) hos ſæpe purgari appetere neceſſe eſt, ſic enim efficitur, vt leuentur. Ego huiuſmodi problema ſæpius mente reuoluens, & certo certius ſciens, quod non ſolum immodica venus melancholicis non prodeſt, verùm quod ne modica quidem omnibus prodeſſe poteſt, in varias trahebar opiniones, ſcilicet aut non eſſe problema Ariſtotelis genuinum, aut ipſum à veritate deceſsiſſe; ſed iterùm, atque iterum illud perpendens, in aliam tandem deueni ſententiam, nimirum Ariſtotelis ſenſum non adhuc forte ſatis explicatum eſſe à commentatoribus, aut ſaltem alio modo interpretandum eſſe, quemadmodum infra dicetur. Verum enim verò dicere problema id Ariſtotelis non eſſe genuinum me dehortatus eſt Galenus cum hic in 6. epid. comm. 3. t. 12. huiuſmodi problema tanquam Ariſtotelis proprium afferat ad verbum; neque me terret ſcrupulus, qui poſſet innaſci, dum idem met philoſophus alijs in locis ſcribit venerem immodicam conferre morbis, qui à pituita fiunt, vti in 51. problem ſect. 1. & in 17. ſect. 4. quomodo enim poſsit melancholiæ morbo ſiccisſimo prodeſſe, quod humidiſsimis morbis à pituita contractis remedio eſt? certè ſi nodum hunc ſoluere vellemus, neceſſe eſſet pluribus aperire quomodo venus pituitoſis morbis conferat, ſed quia nos ad alia tendimus, idcircò breuiter tantum dixerimus tum à pituita, tum à melancholia pendentes morbos frigidos eſſe, quibus forte ob motum, ac proinde calorem excitatum beneficio concubitus conſurgat vtilitas. Cœterum quoque temerarium fuiſſet de falſo arguere Ariſtotelem, cuius in uentis (vt rectè Macrobius 7. Saturnal. c. 6. protulit) nec ipſa natura diſſentit. Sed ad problema accedamus, in quo duo veniunt examinanda, videlicet an venus melancholicis, & ijs, qui melancholia morbo detinentur, conferat, & an ſemen flatus deceſſio, ſeu excretio ſit; Quoad

primum tantum abeſt, vt melancholicis venus proſit, quin potius, maximè officiat, & præſertim ſæpius iterata, nam cum in venere ſeminis excretio fiat, quod ex laudabiliori ſanguine, & ſpiritibus præſertim vitalibus confectum eſt, hinc natiui caloris, & ſubſtantificæ humiditatis iactura fit, quare cum melancholici natiui caloris penuria, & ſiccitate laborent, nihil peius eſt ipſis, quam veneris vſus, qua de cauſa, Gal.6. de tu. ſan.c.4. Venerem omnibus, qui ſicco temperamento ſunt, inimicam eſſe, & potiſsimum ijs, qui cum ſiccitate frigiditatem quoque habent adiunctam ſcripſit, imò & in 6. epid. comm.5. t.28. omne corpus venere exiccari profert; ſed & hoc confirmat experientia, nam ſi propter excretionem flatuum venus melancholicis prodeſſet, quinam maius auxilium reportarent à venere, quam hypocondriaci melancholici vocati, qui maximè flatuoſi ſunt? & nihilominus eos ab ipſa ſummoperè lædi obſeruamus; en fida Galeni experientia in 6.epid. loco iam cit. vbi ſic ſcribit: " Affectu flatuoſo vocato, præcordiali, & melancholico vexatis, cum venere vtuntur, inflari magis ventrem contingit; nec mirum ſi in venere calor natiuus imminuatur, quo imminuto flatus in humano corpore gigni, ac multiplicari neceſſe eſt; præterea cum in melancholicis cerebrum ſemper lædatur, & in ipſis ob ventriculi imbecillitatem cruditates, ac flatuoſitates vt plurimum exiſtant, ad quid veneris vſu cerebrum magis lædere, ac ventriculum magis imbecillum reddere? A venere cerebrum lædi, vireſque ſimul elidi, ac debilitari protulit, Gal.in 3. epid. comm.3. ægroto 16. & ab ipſa ſtomachum labefactari non mediocriter, eumque à veneris abſtinentia confirmari quam maxime teſtatus eſt in eundem lib. comm. 1. ægroto 1. Quoad alterum ſpectat, non ſemper ſemen flatus excretio, ſeu deceſsio erit, ſed hic ſenſus de morboſo tantum ſemine intelligendus erit, hocque magis in melancholicis, & hypocondriacis præſertim veritatem habebit, quoniam in illis flatuum copia inſultat: profecto laudabile ſemen, & in homine rectæ valetudinis, non flatu, ſed ſpiritu turget, qui ſpiritus per optimam coctionem à valido natiuo calore gignitur, flatus verò per imperfectam coctionem, quæ cruditatem redolet, & à debili, ſeu imminuto natiuo calore producitur, vnde de morbido, vt diximus ſemine ibi loquutum fuiſſe Ariſtotelem fatendum erit, alioquin ille ſibimet ipſi diſſentaneus foret, nanque lib. 2. de generat an. cap.3 ait ineſſe in ſemine omnium, quod facit, vt fœcunda ſint ſemina, videlicet, quod calor vocatur, idque non ignis, nec talis facultas aliqua eſt, ſed ſpiritus qui in ſemine, ſpumoſoque corpore continetur, & natura quę in eo ſpiritu eſt proportione reſpondens elemento ſtellarum. Modo quis in flatu facultatem contineri dixerit proportione reſpondentem elemento ſtellarum? ſed & ſemen ex optima coctione fieri demonſtrauit Ariſtoteles lib. 1. de generat. animal.c.18. dum vtiliſsimi, & vltimi ſanguinis, ex quo

ex quo iam vnumquodque gignitur membrum ſemen partem eſſe enū-ciauit, item & dum vlterius oſtendit, ſemen neque in prima ætate, neque in ſenectute, neque in morbis eſſe; hoc enim pueros carere inquit propter incrementum, ægros propter imbecillitatem; ſenes verò, quia ſatis eorum natura non poſsit concoquere, nec quis ineptè dicat per flatum intelligi poſſe ſpiritum, nam melancholici ſpiritus indigni ſunt, at ibi flatu eos redundare inquit philoſophus. Sed iam ad problema accedamus, quod ego re vera ita breuiſſimè interpretandum eſſe cenſerem, nimirum melancholicos libidinoſos eſſe ob copiam flatuum, qui pudenda erigunt, & ad venerem ſtimulant, & eoſdem ex iterata venere leuari, non ſimpliciter quidem ſed eatenus leuari, quatenus flatibus vna cum illaudabilis, & crudioris ſeminis emiſſione exonerantur, & quatenus in ipſis flatus pudenda tendentes eo temporis imminuuntur, non tamen inde beneficium, aut vtilitatem melancholicos recipere intellexit Ariſtoteles, cum ipſis proculdubio detrimentum potius reſultet, nam ſi in eorum ſemine, quantumuis vitiato, & imperfecto, aliquantula vitalis ſpiritus portio reperiatur, & illam excerni neceſſe eſt, ac proinde ex frequenti venere natiui caloris iacturam fieri, hinc eorum corpora alioquin frigida, & ſicca, & frigidiora, & ſicciora reddentur, & ita perniciem ſibi parabunt, atque citiorem interitum: Hinc doctiſſimus Guaſtauinus in ſuis aureis commentarijs hanc rem optimè proſpexit, quam etſi non explicuerit, ſaltem tetigit, dum ita commentatus eſt; " Caloris igitur debilitate in omnibus magna redundat flatuum copia, ab ea enim excitari flatus ex Galeni doctrina varijs in locis, medicis omnibus notum eſt. ex hac igitur flatuum copia veneris oritur appetitus, & ſtimulus, quem vt tollant, flatuque vrgente purgentur, venere vtantur neceſſe eſt, quamquam re vera impetum potius, & incitamentum quam facultatem ijs omnibus adeſſe exiſtimari poſſit, calore natiuo, ſine quo omnia languent debilitato; impetus tamen ille, & ſtimulus eſt, cui ſi obtemperent, ea quidem re, quantum fieri poteſt, inquit, leuantur, eo ſcilicet modo, quo diximus, & pro eo momentaneo temporis ſpatio, nam tractu temporis quemadmodum iam dictum eſt, ex venere multiplicantur flatus, ac proinde melancholici peius ſe habent; hinc iure optimo Gal. in 6. epidem. comm. 3. t. 26. increſcentes morbos inter quos melancholia recenſet, ſemper coitu exacerbar fatetur. His omnibus & Auicennas fauet lib. 4. fen. 1. tr. 4. c. de cura melancholiæ, vbi veneris vſum in melancholicis, & ſudorem vehementem damnat, quia nimis exiccent, nec ſibi contradicit ille, ſi expenderimus, quæ Gal. ſcripſit loco nuper citato, nam ibi in fine commenti hæc habet: " Concubitus interdum refrigerando prodeſt, ſolis illis ſubueniens, in quibus ob naturalem intemperiem fuliginoſi halitus, fumidique redundant, qui ſi retenti fuerint, illis grauiter nocent, ijdem

& a veneris vſu in tempore, modicèque adhibito vtilitatem capiunt, quare eos melancholicos, qui tali erunt intemperie prædíti, & in quibus excitabitur melancholia propter vapores ex combuſtis humoribus in cerebrum elatos, modico veneris vſu, & in tempore adhibito iuuari poſſe non negamus: quos inter recenſendi ſunt etiam, qui ex ſemine melancholiam patiuntur, quorum in prima huius operis parte iam meminimus: Neque hæc à ratione diſſentanea ſunt, cum veneris mediocrítas prauos ſuccos habentibus commune ſit auxilium, quemadmodũ ex poſtremis Galeni verbis 6. de ſan. tu. c. 6 colligitur, quare & Auicennam, & Paulum, & alios, qui veneris vſum laudarunt, de his procuIdubio intellexerunt, de quibus loquutus etiam fuit Abyabbas 5. Theor. inquiens, quod ſi coitus fiat vſus, vt oportet, cogitationes cedunt, ira mitigatur, & maniæ, & melancholiæ prodeſt paſsioni, ſi autem non coeant, corrupto ſpermate fumi eleuabuntur putridi ad membra principalia, prædictas paſſiones inducentes; in alijs verò melancholicis, & ob alias cauſas factis venerem prohibere tutius erit, nam hi ſicci, ac flatuoſi ſunt, & vt plurimum etiam frigidi, qui quidem venerem appetunt flatu ſtimulante, ſed ipſis illius vſus eſt aduerſiſſimus, ſicuti euenit quibuſdam animantibus melancholicis frigidæ naturæ, vt aſinis, & mulis, quæ non niſi maxima intercedente noxa poſſunt rem veneream exercere, cum & materia non multa ſuppeditetur, pauciſſimi adſint ſpiritus, materia non multum acris, nec ſenſus partis valde inſignis.

An melancholici exercendi ſint, vel quiete potius detinendi? Cap. XXVI.

PEr motum, exercitationem, & labores, vnum, & idem in præſentia intelligi volumus, hæc enim, & ſæpè Galenus confundit, quãquam non ignoremus ab eodem inter ſe diſtingui 2. de ſan. tu. cap. 2. Præterea cum omne nimium ſit naturę inimicum, non immodicum corporis motum, aut vehementiorem exercitationem modo intelligimus, (quod enim immodicum, vbique damnandum authore Gal. lib. 1. de paruæ pilæ exerc. c. 3.) ſed quod menſura non careat, aut moderamine comprehendi volumus. Inſuper quoque ſciendum eſt, quod hæc non temere proponenda ſunt, nec talia ſemper, & abſolutè, ſed cum reſpectu, atque delectu, nanque eſt habenda ratio ætatis, uirium temporis, anni temporis, loci, & ſimilium, quæ plus, aut minus hæc prohibeant, vel expoſtulent, quare his priùs ſuppoſitis, & (ut fertur) cæteris paribus, tunc perquirimus, an motus ſit utilis in curanda melancholia, & an corporis exercitatio melancholicis magis profutura ſit, quam quies; Sed quomodo motus, aut exercitatio in melancholicis laudandi

da ſint, ſi hæc exiccent,& melancholici vt plurimum macie conficiã-tur? certe, ſi labores, aut exercitationes ſubeant, ad eam maciem deuenient, quæ aut tabes,aut torridus maraſmus dici poſſit; Exercitia autem exiccare nos docuit Gal.pluribus in locis,ſed præſertim in 6. de morb. vulg. comm. 3. part.2. vbi omnes exercitationes, & carnium, & adipis, & ſuccorum abundantiam minuere ſcripſit; Secundo melancholicos exercere eſſet contra Galeni præcepta, qui ipſos exercitijs non exiccabat, ſed aquæ dulcis balneo,& humectante victu tractabat; ſique protracto morbo eos purgare neceſſe fuiſſet, & valido medicamento, veluti elleboro, tunc melancholicorum corpora humida reddebat, & quo medio? partim multo cibo, partim quiete, nàm quietem iſtud facere nemini dubium eſſe poteſt, dicebat ille lib. Quos & quando purg. oport. ſiquidem vt exercitatio membra exiccat, ita quies cum vacatio quædam, & exercitio contraria ſit, humiditas conſeruat; Tertio melancholici, & præſertim hypocõdriaci, quibus omnibus imbecillus eſt ventriculus cruditatibus ſcatent,quippe vt narrabat Galenus ex Diocle humidum ſputum, ructus, flatus, vomitiones, fluctuatio, & ſimilia has manifeſtè commonſtrant, quare melancholici non erunt exercendi, nec enim exercitare, nec omninò mouere expedit eos, qui in primis venis crudorum ſuccorum copiam habent, ſiquidem omnes id genus motus ſuccos illos in totum corpus agunt; ſeruandi igitur hi ſunt in omni quiete, ſic ſcribebat, Galenus lib. 4. de ſan. tu. c. 5. Tandem melancholici præter mætum, & triſtitiã, quæ ipſos nunquam deſerũt,vigilias patiũtur: quare ſi ipſos exerceas, magis vigilijs infeſtabis & ità non curari, aut profligare, ſed augere, & exacerbare melancholiã erit,quando ex aſſiduis vigilijs,multiplicatur in cerebro melancholicus humor; Quod autem vigilias afferat exercitatio inde probari poteſt, quod humores & excrementa attenuet, & excalefaciat, & in ſpiritum vertat, ſicuti aſſerit Galen. 2. de Sympt. cauſ. c. 5. cum autem vigiliæ ex ſicca in cerebrum euaporatione ortum habeant, porro augeantur iſtę, dùm ſiccus atrabilaris humor in ſpiritum, & vaporem ab exercitatione vertetur; Cęterum hiſce non obſtantibus veriorem ſententiam cenſeo, in qua melancholicos exercendos eſſe adſtruitur, quod vt manifeſtè pateat, ad ſuperiores rationes diluendas accedo, & quoad primam reſpondetur motus, & exercitia magis, quàm par ſit, aut immodicè adhibita exiccare,ſed ſi cum moderatione, & menſura adhibeantur,non modo non exiccare, ſed etiam impinguare, vtrumque aſſerit Galenus in 6. de morb. vulg. comm. 3. part. 2. Hoc dùm ait, quod tardæ ambulationes, & tardæ exercitationes corpora pinguiora efficiunt (& certè deambulatio, & exercitatio tarda melancholicis alioquin imbecillis, ac macilẽtis moderata erit) Illud verò his verbis ſubnectit, " Siquidem veloces cur-

ſus, exercitationeſque ſimiles & carnium molem detrahunt, & ſuccorum exuperantiam inaniunt, fereque ab omnibus hoc & exercitatoribus, & medicis conceditur, quod autem horũ velocitas immoderantiã ſequatur nobis laborandum non erit; Ad ſecundam dicimus Galenum in recenti melancholia curanda balneis quidem, & humectante victu vti, non tamen prohibuiſſe modicas exercitationes, quas etiam ſi ibi non propoſuerit, alibi commendare non deſijt, vt infra manifeſtum fiet; ſiq. melancholicorum corpora elleboro purganda multo cibo, & quiete humidiora reddebat, non ijs aſſidue vtebatur, & in toto melãcholię curſu, ſed per aliquot tamen dies ante ellebori exhibitionem, nãm ſi in melancholia quotidiè multos cibos ægri aſſumerent, ventriculi languidus, & imbecillus calor ſuffocaretur, & præ excrementorum copia opprimeretur, quare quemadmodum non multo cibo quotidiè vſum fuiſſe Galenum veriſſimum eſt, ſed per aliquot paucos dies ante propinandum elleborum, ſic & de quiete intelligere par eſt; imò hinc arguere debemus, quod ſi Galenus ante elleborum multo cibo, & quiete vtebatur, alijs temporibus, & modico cibo, & motu vteretur in melancholicis curandis, nãm ſi toto melancholiæ curſu multum cibum, & quietem adhibere ipſi mos erat, fruſtra, & ineptè animaduertiſſet multo cibo, & quiete vtendum eſſe ante elleborũ. Ad tertiã Reſpondetur melancholicos ſæpè vel vomitu, vel clyſteribus, vel lenientibus medicamentis à ſuperfluitatibus primarum viarum expurgari, crudis ſuccis prius inciſis, deterſis, & attenuatis per appoſita medicamenta, á quo tempore ipſos leui motu exercendos eſſe diiudicamus, hoc enim vtile, ac proficuum erit; nam cum priùs crudæ ſuperfluitates fortè obturarent ventriculi, meſenterij, ac inteſtinorum venas, ventilationem prohibebant, ac veluti accenſionem quandam excitabant, quæ cruditatibus demptis, aut ſaltem valdè imminutis moderata exercitatione emendatur, hinc Galenus in art. medic. c. 85. profert, quod totum corpus ſalubriter perflari facit exercitij moderatus vſus; imò ſiquid crudorum ſuccorum in primis viis remanſerit, id leui exercitatione vel ad coctionem, vel ad expulſionem aptius reddetur, aliquo enim pacto attenuabitur & calefiet, deniq. quę in dies generantur ſuperfluitates expurgabũtur, hinc Gal. in 3. aph. comm. 15. ſcripſit, in ſiccitatibus ſuperfluas humiditates diſsolui, per imbres autem collectas putrifieri, niſi quis ſingulis diebus collectas exercitiis expurget. Ad vltimam demum reſpondetur, quod ab exercitatione quidem humores et excrementa in vapores vertuntur, quæ excrementa ſi plura ſint, iam dictum fuit, ab exercitatione quieſcendum eſſe, nec ea vti oportere, ſi vero euacuatum ſit corpus ab excrementitiis humoribus, etiã ſi in eo pauci remaneant, tũc exercitationibus vti proficuum eſſe, nam pauci, qui remanſerunt, ſi in

vaporem vertãtur ab exercitatione, tunc quoque facilius expelluntur è corpore, & ità vigilias afferre nequaquam poſſunt; Quod autem in vapores conuerſi expellantur, ea ratione colligitur, quoniam ob exercitationem exiguos corporeæ molis meatus laxiores fieri accidit, vnde exhalatio vaporibus extra patet, Tandem quod ad exercitationem non vigiliæ, ſed potius ſomnus ſequatur experientia ipſa demonſtrat, vnde Galenus 1. de Sympt. cauſ. c. vlt. dicebat, quod veluti ab exercitationibus et promptius et profundius dormitur, ſic et a ſumpto nutrimento, quare cum melancholici vigiliis infeſtari ſoleant, id potius commodi in ipſis exercendis aſſequemur, vt ſomno promptius capiantur, ſed quid plura? non triſtitia, non vigiliæ, non gracilitas prohibebunt moderatas exercitationes, imò expoſtulabũt ſi Galenum præceptorem ſequamur, en ille lib. 3. de ſan. tu. c. 12. ratione, et experientia edoctus (vt ipſe teſtatur) vtitur poſt triſtitiam, ac poſt vigilias exercitatione, quæ apotherapia dicitur, hæc eius sũt verba, " Nam quoniam a vigiliis, et triſtitia magis graciles, magiſq. aridi, ac minus dicto audientes planè cernuntur, ſiccius exiſtimandũ eſt his redditum eſſe corpus. Eiuſmodi vero affectus partim molli frictione cum multo oleo, partim temperato balneo ſanantur; partim motu, ſed qui & tardus ſit, & citra valentiorem nixum, ac qui ſubinde quietem interponat, is verò apotherapeutici exercitii modus erat; Hactenus Galenus, quem ſuperauit Aetius in exercendis melancholicis, & validiùs, ſiquidem hic Tetr. 2. ſerm. 2. c. 10. melancholicis labores imponebat, eoſque in ſole cum oleo camomelino, & nitro inungebat, nec præter rationem eo curationis modo vtebatur, Aetius, quando corporis exercitatio, tum propter melancholicum humorem, tum propter beneficia, quæ à laboribus reſultant, in melancholia conuenire videatur, propter melancholicum humorem, quia cum hic frigidus & craſſus ſit, calefieri, & attenuari expoſtulat, ſed iàm ſupra oſtenſum fuit calefacere, & attenuare exercitationes, ac motus; propter beneficia, quæ reſultant, quoniàm ob exercitationes & natiuus calor augetur, & melior producitur ſanguis, quorum vtrumque quam melancholicis prodeſſe poſſit, quiſque diiudicet, cũ ipſi & imbecillo calore ſint præditi, & prauo ſanguine ſcateant; Modò natiuum calorem augeri Galenus 2. de ſan. tu. c. 9. ſic teſtatur, " Quippè calefiunt corpora noſtra & balneis, & calidarum aquarum lauacris, & cum per calidiores tempeſtates inſolamur, & cum igni fouemur, et cum calidis medicamentis perfricamur; Cæterùm ab externo eſt omnis huiuſmodi calor adſcitus, nec de proprio principio, ſed aliunde accenſus, auctuſque, exercitando verò natiui caloris augumentum animalibus ex ipſorũ corporibus excitatur. Quod verò melior progignatur, ſanguis, ratio ipſa ſuadet, tum quia aucto

calore melius procedant omnes coctiones, tùm quià validius expellantur, excrementa, vnde purior remanet ſanguis; hinc Galenus 3. de alim. fac. c. 25. exercitationes proprias non parum ad ſucci probitatem omni animanti conferre ſcripſit; Ampliùs cum melancholici cogitabundi ſint, & in imaginationibus fixentur, ex leui imperato motu, & placida deambulatione præſertim per amæna loca à propriis imaginationibus diuerti aliquo pacto poſſunt, quos ſi quiete, & ocio detineantur, in illis magis fixari oportet, vnde mirum non eſt, ſi inter recentiores grauiſſimi viri, vt Mercurialis, & Ludouicus Mercatus moderata exercitia in melancholia curanda præſcribant; Demùm aurea Hipp. ſententia ex lib. de offic. med. comm. 3. t. 28. deſumpta hanc quæſtiunculam claudat, qua habet, quod motus roborat, ocium tabefacit, vel, vt alii legunt, labor firmat, ignauia reſoluit.

An melancholici curandi in aere claro, vel obſcuro ſint detinendi? Cap. XXVII.

BReuiſſima eſto quæſtiuncula, nullum enim reperias authorē, qui melancholicis aerem clarum, & apertum conuenire non ſcribat, pauculas tamen rationes adducemus, quę melancholicis aptiorem eſſe ſubobſcurum aerem, quam clarum oſtendere videntur, ſic igitur exordiamur, Aer lucidus, et clarus diſſoluit, et minuit ſpiritus, quod patet exemplo illorum, qui ob ſpiritus viſorii penuriam viſus imbecillitate laborant, nec enim longinqua proſpiciunt, imò et in veſpere melius, quam in meridie multi viſibilia cernunt obiecta, non enim ab aere lucidiori tunc diſſipantur eorū viſorij ſpiritus, ergo melancholici, qui vt plurimum excarnificati paucitate ſpirituum laborant, magis ſubobſcuro, quam claro, & lucido aere gaudebunt. Prætereà aer obſcurus humidior erit, lucidus vero, ac clarus ſiccior, quemadmodum ex diurno, atque nocturno, aere manifeſtum ſit, quapropter in melancholicis curandis tanquàm ſiccis aer contrarius eligendus erit, nempè humidus, ergo obſcurus vti talis ipſis ſalubrior erit, nec ſolum hac ratione, ſed etiam quia in humido aere minor ſit innati calidi deperditio, ſicuti apertè ſatis confirmauit Galenus in 1. de morb. vulg. comm. 1. part. 8. dùm ſemper aliquid vaporoſum è corpore noſtro emanari ſcribit, & in ſiccis ſlatibus plurimum, in humidis pauciſſimum. Amplius melancholicis, quibus inſenſiſſimæ ſunt vigiliæ, omni arte, & induſtria procurandus eſt ſomnus, non ſolùm noctu, ſed etiam diu, quo tempore certè aer obſcurus eligendus erit, vt qui ſomnum magis conciliet, Tandem melancholici, tanquam qui timidi, & animo deiecto extant, ſemper animandi ſunt, ergo in aere obſcuriori detinendi, & huius conſequentię veritatem

tem manifeſtant, qui chynantropia, atque lycantropia laborant, iſti enim die, qua clarus eſt aer, ac lucidus, hominum commercium aufugiunt, ſe abſcondunt, latitant, valdeque timent, nocte verò, qua iam obſcurus, ac tenebris refertus eſt aer, foras prorumpunt, omnia audent, in quemquam irruunt, timore depoſito. Cæterum veritas, vna eſt, quam omnes vnanimes confeſſi ſunt, nempè melancholicos, vti diximus in aere claro detinendos, & præcipua ratio eſt, quià aere obſcuro atque tenebricoſo exiſtente multiplicantur, tenebræ in ſpiritibus animalibus, ipſique atri, & caliginoſi redduntur, atque ita melãcholici delirij augetur cauſa; imò & melancholicus humor augebitur, quia non rarò prædictis ſpiritibus immixtus illorum opacitatis eſt in cauſa, nàm aere nubiloſo exiſtente, ac proinde obſcuriori, tunc melancholicus humor in corporibus noſtris atrior reddetur, quam ſub aere claro, atque ſereno, vnde Galenus, qui hanc veritatem agnoſcebat, dixit, in lib. Hip. de morb. vulg. loco ſuprac. quod vbi nubilus eſt aer, humor qui dominatur non poteſt non nubiloſus generari, in pituitoſis quidem naturis (dicebat ille) nebuloſa, ac nubiloſa, vt ita dicam, pituita, in bilioſis verò nebuloſa, ac nubiloſa bilis generatur; Adde quod aer clarus, & apertus diſtrahit à fixa imaginatione, qua plerunque melancholici detinentur, obſcurus verò eſt in cauſa, vt ipſi in proprijs imaginationibus, circa quas delirant, magis figantur; Nec nobis obſtant, rationes in contrarium adductæ, omnibus enim vnica ferè reſponſione ſatisfit, ſi tanquam verum (vti veriſſimum eſt) ſupponamus, quod in curandis ęgris ei attendendum eſt, quod magis vrget, quare cum melancholia quælibet immediatè dependeat à ſpiritu animali tenebricoſo, tanquàm à cauſa, nemini dubium erit, quod aer obſcurus poterit quam maximè multiplicare dictorum ſpirituum nigredinem, ipſamque fouere, cum animalis ſpiritus ex aere, & vitali conſtet, & ob id omni ſtudio à melancholicis vitandus eſt, nam etiam ſi ſiccitati tanquam humidior, nec non conciliando ſomno magis inſeruire poſſit, hæ vtilitates ab huiuſmodi aere petitæ nullius, aut parui admodum momenti eſſent, imò omnino vitandæ ſunt, ne pro leuiſſimo bono grauiſſimum detrimentum incurreremus, & præſertim cum non deſint alia plura, quę valentius prædicta commoda efficere poſſint, vt cibi, potus, & medicamenta, quæ nullam noxam ſpiritibus animalibus inferant. Nec nos angat deperditio illa calidi innati, quæ fieri dicebatur in aere claro, quandoquidem clarus aer, in quo detinédi ſunt melancholici, debet eſſe temperatus, non frigidiſſimus, non calidiſſimus, ſub quo prȩſertim fit iactura, & deperditio iſta, imò ſi talis ob naturam temporis, vel climatis eſſet, omni arte ad prȩdictam temperiem reducendus eſſet, prȩtereà etiam ſi ſciam ex Galeno ab ambiente nos aere ſemper propriæ ſubſtantiæ, & innati calidi deperditio-

Q q nem

tem moliri, nihilominus Galenus in ſupracitato loco de morb. vulg. nobis quam maxime fauet, ibi enim dum ait ſemper aliquid è corpore noſtro vaporoſum emanare, & id pauciſſimum in ſtatibus humidis, tunc potius excrementitium, quid, quam verè calidum innatum intelligit, cum ſtatim ſubdat hęc verba „ Atque cum in corpore aceruatum hoc ſit(nempe vaporoſum illud)ſimilem reddit nebulę, & caligini innatum nobis ſpiritum &c. quare retorquentes argumentum ſumma cum ratione poſſumus dicere,quod melancholici detinendi ſunt in aere claro, nequaquam in obſcuro; in hoc enim tanquam humidiori vaporoſum illud non expurgabitur ſatis, atque ita detentum animales ſpiritus magis nigredine inficiet. Demum de Chynantropiam, atque Lycantropiam patientibus ſi ſermo habeatur, res ſano modo intelligenda eſt, nam tenebræ, quæ omnibus, vt plurimum terrorem inducunt, vti etiam de loc.aff. 3. notauit Galenus, illis accedente nocte non animum adaugent;ſed ipſos tunc ſuo furore corripi contingit,quia iam ceſſat hominum commercium, à quo timor lycantropicis suboritur, præterea ſi ipſis tunc temporis augeatur audacia, atque animus ferociat, non id ex tenebris pendet, ſed ex motu atræ bilis in eorum corporibus redundantis, quæ tunc moueri, & proinde furorem inducere nata eſt aptior.

Finis Quartæ, & vltimæ Partis.

INDEX CAPITVM TOTIVS OPERIS.

PARS PRIMA.

AN Melancholia ſit principum actionum deprauatio cum timore, & triſtitia? cap. 1. pag. 1

An ſolum imaginatio, vel etiam cum imaginatione ratio lædatur in melancholia. cap. 2 5

An ſola ratio lædi poſsit. cap. 3 9

Cur imaginatio in melancholia potiſsimum lædatur. cap. 4 13

An memoria deprauetur. cap. 5 14

An ſemper in Melancholia cerebrum afficiatur. cap. 6 15

An cerebrum afficiatur in melancholia, vt pars inſtrumentalis, vel vt pars ſimilaris cap. 7 18

An melancholia fiat à ſpiritu animali tenebricoſo. cap. 8 20

An ſpirituum animalium intemperie fiat melanchclia. cap. 9 25

An ex motu ſpirituum animalium fiat melancholia. cap. 10 26

An ſpiritus animales tenebricoſi fieri poſſint à ſola intemperie. cap. 11 30

An animalis ſpiritus tenebricoſos fieri poſſit ex aere. cap. 12 32

An ſpiritus animalis fieri tenebricoſus poſſit à vitali. cap. 13 34

An à ſola intemperie frigida, & ſicca fieri poſsit melancholia. cap. 14 37

An ab humida intemperie fieri poſſit melancholia. cap. 15 41

An propter naturam humoris melancholici ſeu proprietatem occultam fiat melancholia. cap. 16 43

An humor melancholiam efficiens ſit calidus, vel frigidus. cap. 17 45

Cur atra bilis, quæ in cerebro melancholicorum ab exurente caliditate progenita fuit, dûm adhúc feruorem retinebat, ipſum non exederit, cum hęc ſi in mammam, aut crus decumbat exeſionem faciat. cap. 18 49

An humor melancholicus propriè dictus, ſeu ſæx ſanguinis generetur à caliditate, vel à frigiditate. cap. 19 51

An alius humor pręter melancholicum melancholiã inducere poſſit. c. 20 54

An à pituita fiat melancholia, cap. 21 57

An ab animi paſſionibus melancholia immediatè produci poſſit. cap. 22 60

An lætitia poſsit eſſe melancholiæ remota cauſa. cap. 23 63

An mala capitis conformatio inter melancholiæ, cauſas ſtatui poſsit. cap. 24. 64

An à Dæmone melancholia fieri poſsit. cap. 25 67

An à veneficiſs, & incantationibus melancholia induci poſsit. 26 71

An mediantibus ſigillis, & imaginibus homines in melancholiam abigi poſsint. cap. 27 74

An ab Aſtris melancholia inducatur. cap. 28 78

An morſu canis vel alterius rabidi animalis melancholia inducatur. cap. 29 84

An ſiccum vel humidum ſit in rabientibus venenum cap. 30 89

Cur aquam metuant, qui rabie iam manifeſta detinentur. cap. 31 92

Quod ſenſerit Author circa ſuperius problema ſperlecto Excellentiſsimi Aromatarii opere. 32 94

Cur ex Auicenna à rabido cane demorſorum ſalus deſperanda non ſit, etiam ſi aquam metuant, dummodo in ſpeculo ſe ipſos cognouerint. cap. 33 97

An melancholia ſit morbus hæreditarius. cap. 34 98

An pueri melancholiam pati poſſint, vel potius, an eſſe poſſint melancholici morboſi natiuitate. cap. 35 100

PARS SECVNDA.

AN tria tantùm ſint melancholię genera. cap. 1 107

An Chynantropia,&Lycantropia inter melancholica deliria recenſenda ſint. cap. 2 109

Cur menſe Februarij chynantropia,& lycantropia magis graſsentur. cap. 3. 112

An Amores inter melancholicos cerebri affectus numerandi ſint. cap. 4. 114

An Melancholia ſit cum riſu. cap. 5 117

An riſus ex liene oriatur. cap. 6 117 il 2

An ſit melãcholia cum febre. cap. 7 119

An melancholia poſſit eſſe contagioſa affectio. cap. 8. 122

An in hypocondriaca appellata melancholia neceſſario ſemper adſint obſtructiones. cap. 9. 125

An neceſſario ventriculus, & præſertim os ſupernum eius in melancholia hypocondriaca afficiatur. cap. 10. 128

An in melancholia hypocondriaca ſemper adſit hypocondriorum phlogoſis, ſeu accenſio. cap. 11. 131

Cur in hypocondriacis interdum ita pulſet arteria dorſi, vt ictus manifeſtè perſentiatur ab ipſis. cap. 12. 135

An in melancholia per conſenſum a toto temperatura corporis frigida, & ſicca ſit. cap. 13. 137

Cur eorum, quæ infeſtante melancholia propter conſenſum agunt melancholici, poſtea non recordentur. cap. 14. 158

Cur ex melancholicis nonnulli Lunatici appellentur. cap. 15. 139

Cur ſtudiis valde addicti,&præſertim philoſophiæ, melancholici ſint. c. 16. 141

An melancholici ſapientes ſint. c. 17. 142

An melancholici vaticinentur. cap. 18. 147

Cur melancholicorum ſomnia veriora ſint. cap. 19. 152

Cur in melancholicis ſomnia frequenter fiant. cap. 20. 157

Cur melancholici plurimos cibos appetãt. cap 21. 160

Cur ex melancholicis nonnulli vini plurimum hauriant. cap. 22. 162

Cur pleriq; natura melancholici propter vinum copioſius epotum penitus reſoluantur, labanturque. cap. 23. 163

Cur varios mores quos vinum inpotantibus excitat, eoſdem & melancholia in nobis producat. cap. 24 165

Cur melancholicis aluus fere ſemper adſtricta ſit. cap. 25 168

Cur melancholicorum plurimis piloſi euadant. cap. 26 169

Cur melancholici libidinoſi ſint. c. 27 171

An iis, qui varicibus detinentur gignendi facultas tollatur. cap. 28 173

Cur melancholici ſemper medelas quærant. cap. 29. 175

PARS TERTIA.

AN melancholia ſanari poſsit. c. 1 177

An melancholici à natiuitate ſanari poſsint. cap. 2 178

Cur melancholia, quę cum riſu cōiūngitur facilius tollatur. cap. 3. 180

Cur melancholicę affectiones diuturniores ſint, quam quæ ab aliis prodeunt humoribus. cap. 4 182

Cur in ætate conſiſtenti, & in autumno potiſsimum vigeant melancholię. cap. 5 182

An faciliùs curentur qui melancholici euadunt ante quadrageſimum annum, an qui poſt quadrageſimum ætatis annum melancholici fiunt. cap. 6 184

An melancholia viri, vel mulieres facilius tententur. cap. 7 186

Cur ex mulieribus viro iunctis ſteriles melancholiam magis patiantur. cap. 8 188

An ſpadones, ſeù eunuchi melancholia tententur. cap. 9 189

An melāncholico habitu prædici breuioris ſint vitæ. cap. 10. 190

Cur qui melancholico habitu cōſtant, hæſitent lingua. cap. 11 192

Cur ſi lingua repentè incontinens fiat, aut pars aliqua corporis ſtupida, tale melancholicum ſit. cap. 12 195

An gracili voce præditi melāncholicis morbis ſint obnoxij. cap. 13. 197

Cur Calui melancholię ſint diſpoſiti. cap. 14 199

Cur melancholia affectis ſi tremores accedant malignum ſit. cap. 15 200

An quemadmodúm ex melancholicis non raro fiunt epileptici, & vice verſa, itá ex melancholicis apoplectici euadāt, & vice verſa. cap. 16 201

Cur melancholico delirio tententur, qui febre ardenti laborant, ſi ſonitus aurium cum viſus hebetudine, & grauitate in naribus accędāt. cap. 17. 203

An in melancholia floridus faciei color bonum ſit ſignum, vel malum. cap. 18 204

An melancholiam ſanguinis per nares effluxus ſoluat. cap. 19 205

An in melancholia ſanguis per inferiora deiectus bonum, cap. 20 206

Cur hæmorroidibus, aut varicibus ſuperuenientibus ægri á melancholia liberentur. cap. 21 207

An melancholia ſoluatur hydrope ſuperueniente. cap. 22 208

An quemadmodum mentis alienatio furorem ſoluit, ita & melancholiam ſoluere poſsit. cap. 23 212

Perill. atq. Excellentiſsimi Domini Sebaſtiani Piſsinij In Aphoriſmum V. ſectionis 7. explicatio. cap. 24 218

Nonnulla circa ſuperiorē explicationem doctiſsimi Piſsinij ab authore habita. cap. 25 221

An Chronici morbi, & per conſequens melancholia, per criſim, quæ cum excretione materiæ fit terminentur á natura. cap. 26 225

An melancholia per abſceſſum ſoluatur. cap. 27 228

PARS QVARTA.

AN melancholia per aſſentiá in cerebro ſanguis mittendus ſit. cap. 1. 233
An in melancholia à toto ſanguis parcè vel largè mittendus ſit. cap. 2 236
An in melancholia hypocondriaca ſanguis mittendus ſit. cap. 3 138
An in melancholia ſuperiores, vel inferiores venæ ſecandæ ſint. cap. 4 239
An melancholicos per conſenſum à liene iuuet venæ, quam ſaluatellam communiter appellant, in ſiniſtra manu ſectio. cap. 5 240
An in melancholia hæmorroidales venas aperire profit, & præſertim applicatis hirudinibus. cap. 6 244
An liceat in aliqua melancholiæ ſpecie ſtatim ab initio, vel vllo tempore ad alterantia ſe conferrè nullis euacuationibus pręmiſſis. cap. 7 248
An placidis, vel validis purgantibus medicamentis vti oporteat in melancholia. cap 8 250
An ab initio medicaméta purgantia in melancholia conueniant. cap. 9 254
An in Melancholia, quando caput purgare volumus, à cœna purgantia in ſolidiori forma exhibere ſit oportunum. cap. 10 257
An melancholia per lacrymas expurgetur cap. 11 259
An purgantia medicamenta, atq. confectiones cordiales, & ad melancholiam præſcriptas inuicem admixta exhibere liceat. cap. 12 262
An in melancholia cordi remedia præſcribenda ſint. cap. 13 265
An in melancholia vomitoria conueniant. cap. 14 268
Cur in Melancholia non tantum humorem melancholicum, ſed etiam pituitoſum euacuare neceſſe ſit. cap. 15 270
An caput purgia, & præſertim ſternutatoria conueniant in melancholia. cap. 16 270
An in melancholia caput ſit humectandum. cap. 17 273
An in melancholia hypocondriaca pro de obſtruendis viſceribus, & præſertim liene affecto, diuretica medicamenta conueniant. cap 18 276
An in melancholia thermales aquæ conueniant. cap. 19 279
An in melancholia ſerum lactis conueniat cap. 20 283
An lac Melancholicis cōueniat. cap. 21 286
An vſus aceti in melancholicis probetur. cap. 22 288
An Vinum conueniat in Melancholia. cap. 23 290
An Balnea melancholicis conueniant. cap. 24 294
An Venus Melancholicis profit. c. 25 297
An melancholici exercendi ſint, vel quiete potius detinendi. cap. 26 300
An melancholici curandi in aere claro, vel obſcuro ſint detinendi. cap. 27 304

FINIS.